

විශුද්ධි මාර්ගය

(ප්‍රථම භාගය)

අ පි ක ථා චා ය්‍ය්

භදන්ත බුද්ධඝොෂ මහාස්ථවිර ප්‍රණීත

විශුද්ධිමාර්ග.

ශීල-ධුතාඞ්ග නිදේශාත්මක

ප්‍රථම භාග ය.

කාලිකාලඝාතිනඃසඞ්ඝපණ්ඩිතපරාක්‍රමබාහුමහරාජප්‍රණීත

පදාර්ථව්‍යාඛ්‍යාන යෙන්

සමුපෙතයි.

කොළඹ මාලිගාකන්දේ විද්‍යොදයමහාවිද්‍යාලයෙහි ආචාර්ය්

පරවාහැර වජිරඤාණ සවාමිපාදයන් වහන්සේ

විසින්

පරිශොධනය කොට සංස්කරණය කරණලදී.

ශොධක සවාමීන්වහන්සේ විසින් ලියනලද

උපග්‍රන්ථයකින්ද යුක්තයි.

විද්‍යොදය මහාවිද්‍යාලයාධිප

කහවේ ශ්‍රී සුමඞ්ගල රත්නසාරාභිධාන

කොළඹ නවකෝරලේ

ප්‍රධාන සඞ්ඝනායක මාහිමියන් වහන්සේ විසින්

ශොධ්‍යපත්‍රාවලොකනයෙන් සම්මතයි.

කොල්ලුපිටියේ ශ්‍රීනගර් නිවසේ

සී. ඒ. හේවාවිතාරණ වෛද්‍යාචාර්ය්‍ය මැතිතුමන්

විසින්

මහාබොධි යන්ත්‍රාලයේ මුද්‍රාපිතයි.

බු: ව: 2471.

ක්‍රි: ව: 1927.

VISUDDHI MAGGA.

BY

BHADANTACHARIYA BUDDHAGHOSA
MAHATHERA
The Chief Buddhist Commentator.

VOLUME I.

WITH THE PARAPHRASE

BY

HIS MAJESTY KALIKALASAHITYA SARVAGNA PANDITA
PARAKRAMABAHU,
King of Ceylon.

EDITED BY

PARAWAHERA VAJIRANANA THERA
Member of the tutorial staff of Vidyodaya Oriental College, Colombo.

FINALLY REVISED BY

KAHAWE SRI SUMANGALA RATANASARA MAHA THERA
Pradana Nayaka of Western Province,
Principal, Vidyodaya Oriental College,
The highest oriental institution in the island.

PUBLISHED BY
DR. CHARLES ALWIS HEWAVITARNE.
MAHA BODHI PRESS,
COLOMBO, (CEYLON).

B. E. 2471.
C. E. 1927.

සංක්ෂේපනය.

---

i. විශුද්ධිමාර්ගීය.

ශ්‍රීසුගතතථාගතප්‍රවචනාර්ථවිභාවනාත්මක සමස්තසත්ත්වවිශුද්ධිවිධායක විශුද්ධිමාර්ගී නම්වූ මේ ග්‍රන්ථරත්නය වනාහි රාගාද්‍යශෙෂමලාපගම යෙන් අත්‍යන්තපරිශුද්ධ වූ පරමවිශුද්ධි සඞ්ඛ්‍යාත නිර්වාණාධිගමොපාය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් අර්ථානුගත සඤ්ඤාවශයෙන් විශුද්ධිමාර්ගී නම් වන්නේය. සම්බුද්ධපරිනිර්වාණයෙන් දශවත ශතවර්ෂයේදී සිංහලාපි කථා පරිවර්තනය සඳහා දඹදිවින් ලක්දිව පැමිණි විශුද්ධබුද්ධින් ප්‍රසිද්ධ බුද්ධඝොෂාභිධාන ප්‍රථමාර්ථකථාචාර්යයන් වහන්සේ විසින් තෙවළා බුදුවදන් වෙත පැවැති සර්වකීය ප්‍රඥා මහිමය පහළ කෙරෙමින් අර්ථකථා සහිත මුළු තුන්පිටකය සංක්ෂෙපයෙන් සඞ්ග්‍රහ කොට නිපදවන ලද ප්‍රාථමිකග්‍රන්ථය විශුද්ධිමාර්ගීය බව ද තත්සම්බන්ධ විවරණන වෘත්තාන්ත ද ජනශ්‍රුතියෙහි සුප්‍රසිද්ධය. එබැවින් ග්‍රන්ථවිභාවනාවශ යෙන් දැක්විය යුතු ප්‍රපඤ්චකථා විවෙකකාමීන්ට ප්‍රපඤ්චයක් ම විය හැකි හෙයින් ද අපවිසින් ම මතු ලියනුලබන බුද්ධඝොෂ චරිත කථාවෙන් එය දතහැකිවන හෙයින් ද මෙහි නො කියම්හ.

සැකෙවින් වනාහි මේ ග්‍රන්ථය දීඝනිකායාදීන්ට ලියූ **සුමඞ්ගලවිලාසිනී** ආදිය මෙන් විශෙෂාර්ථකථාවකුදු නො වේ. **සමන්තපාසාදිකාදිය** මෙන් සිංහලාර්ථකථාපරිවර්තනයකුදු නො වේ. **අභිධම්මාර්ථසඞ්ගහ-අභිධම්මාවතාර-සුමනාවතාරාදිය** මෙන් ප්‍රකරණාන්තරයකුදු නො වේ. මෙය වනාහි දීඝනිකායාදි චතුර්විධ නිකාය මධ්‍යයෙහිවූ ත්‍රිපිටකයට ම සාධාරණ වූ සුමඞ්ගලවිලාසින්‍යාදියෙන් ශ්‍රෙෂ්ඨවූ ම අර්ථකථාරත්නයෙකි. තථාගතයන් වහන්සේගේ නියත විභජ්ජවාදයවූ බුද්ධාගමය මතාන්තර කාලුෂ්‍යයෙන් විශුද්ධ කොට දක්වන ධර්මාදර්ශයකි. ශීල සමාධි ප්‍රඥා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවිෂයෙහි සඛන්ධ - ධාතු - ආයතන - ඉන්ද්‍රිය - සත්‍ය - ප්‍රතීත්‍යසමුත්පාදාදි පරමාර්ථධර්මයන්ගේ ලක්ෂණාදිවර්ණනාසාකල්‍යයෙන් සම්පූර්ණ වූ සද්ධර්මරත්නාකරයකි.

සර්වජ්ඤ මූලභාෂාවිෂයෙහි සුලලිත පදබ්‍යඤ්ජනයෙන් විරචිත සුවිශුද්ධවිනිශ්චය ඇති විශුද්ධියෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිතවූ මේ ග්‍රන්ථය ශතවර්ෂ තුදුසක් පමණකල් මුළුල්ලෙහි සර්වවිරවංශාගත මහාර්ෂිණාශ්‍රව සම්ප්‍රදායයෙහි පවත් මේ දක්වා නිර්වාණාධිගමොපාය මාර්ගයෙහි පිළිපන් යොගාවචරයනට අමෘතානන්දජනනය කෙරෙමින් ද ව්‍යක්තමධුරධර්මකථික යන්ගේ හස්තසාරයක් මෙන් ද සාතිශයාදරපරිශීලනයෙහි පවත් නේ ම ය.

පර්‍යාප්ති-ප්‍රතිපත්ති-ප්‍රතිවේධ ශාසනයන් පිළිබඳ සාමාන්‍යවූ දැනීමක් ඇතිකරගැනීම සඳහා පරිශීලනය කටයුතු එකම ග්‍රන්ථය විශුද්ධිමාර්ගීය බව ප්‍රදක්ෂිණග්‍රාහිසුධීන්ගේ විවාදරහිත පිළිගැනීම වේ. යමෙක් මේ ග්‍රන්ථය පාල්‍යර්ථවශයෙන් උදග්‍රහණය-ධාරණය කරන්නේ නම් ඕහට බුද්ධාගමයෙහි සාරධර්මයන් සම්බන්ධ විශෙෂඥානයක් ඇතිවන්නේමය. එබැවින් මේ ග්‍රන්ථය සුලභව පැවැත්ම බෞද්ධයන්ගේ මහාභාග්‍යයකි.

ii. විශුද්ධිමාර්ගීය පිළිබඳ පරිවාරග්‍රන්ථ.

දවිතීයාර්ථකථාචාර්‍යවූ බදරතිත්ථවාසී භදන්ත **ධම්මපාල** මාහාසාමි පාදයන්විසින් නිපදවූ **පරමත්ථමඤ්ජූසා** නම් ටීකාවද තට්ටීකාග්‍රයෙන් කලිකාලසාහිත්‍යසර්ව්වඥපණ්ඩිත **පරාක්‍රමබාහු** මහරජාණන් විසින් නිපදවූ සිංහල මහාව්‍යාඛ්‍යානය ද විශුද්ධිමාර්ගීය පිළිබඳ පරිවාර ග්‍රන්ථයෝ වෙත්.

එසින් **පරමත්ථමඤ්ජූසා** නම් ටීකාව න්‍යාය වෛශෙෂික ශාස්ත්‍රානුගතවූ අතිප්‍රඥාතව්‍යාත්‍යාත්‍රීසංවර්ණ්‍යාවෙකි. න්‍යායඝන්දර්‍ශනයෙන් මතාන්තර නිරාකරණය කොට හැමලෙසින් යථාර්ථවිභාවනා කළ ටීකාවක් මේහැර තවත් නැතැයි කියයුතුය. මේ ටීකාවට පෙර විශුද්ධිමාර්ගීය පිළිබඳ සිංහලව්‍යාඛ්‍යානයක් තුබූ බවද එය අභයගිරි ජෙතවන නිකායික යන්ගේ මතාන්තරසඛ්කලනයෙන් දූෂිතව අර්ථසම්පත්තියෙන් පරිබාහිරව තුබූ හෙයින් යථාර්‍ථාවබොධයෙහි නො තරම්වූයෙන් නෂ්ටප්‍රායවූ බවද මේ ටීකා සන්න දෙක්හි ම පෙණෙන කෙවිවාදවලින් පැහැදිලි වේ.

iii. පරාක්‍රමබාහු මහා ව්‍යාඛ්‍යානය.

සම්සන්නකවිජ්‍ඤානමාත්‍රාමණිරත්නාකරමාන්‍යවූ නැමීබඹර කලිකාල සාහිත්‍යසර්ව්වඥපණ්ඩිත **ශ්‍රී පරාක්‍රමබාහු** භූපාලොත්තමයන් විසින් පරමත්ථමඤ්ජූසා නම් ටීකාව ගුරුතන්හි තබා මේ විශුද්ධිමාර්ගීව්‍යාඛ්‍යානය කරණලදි.

මේ මහාරාජයා වන්නාහි ශ්‍රී බුද්ධ වර්ෂ 1779 වැන්නෙහි මෙයට හවුරුදු 691 ට පමණ පූර්වයෙහි ලඞ්කාරාජ්‍යශ්‍රියට පැමිණ සකලශ්‍රීන් විරාජිත ජම්බුද්‍රෝණී (දඹදෙණි) පුරප්‍රවරය අග්‍ර රාජධානිය කොට පන්තිස් හවුරුදක් මුළුල්ලෙහි රාජ්‍යය කළ දවිතීය පරාක්‍රමබාහු නම් අග්‍රරාජර්ෂිය. සුවිශදප්‍රඥාමහිමයෙන් හා සුවිශාලපාණ්ඩිත්‍යයෙන් සිංහල ඉතිහාසය කීර්තිමත් කළ අධිරාජයාතෝ නම් මේ දවිතීය මහා පරාක්‍රමබාහු රාජයාණෝය. ශෞර්‍යවීර්‍යබලපරාක්‍රමයෙන් හා යශස්තෙජසින් ජගද්ව්‍යාප්ත සම්භූපාලොත්තමවූ මේ රජතුමා තර්කන්‍යායදර්ශනෙතිහාසක්‍රියාකල්ප විකල්ප නිඝණ්ටුවර්ණ්ණෙ ව්‍යාකරණාදි ශාස්ත්‍රාන්තරයෙහි හා සිංහල පාලි සංස්කෘතප්‍රාකෘතාදි භාෂාන්තරයෙහි ද පැවති නිර්මලවූ බුද්ධිප්‍රභා ඇත්තේ අසදෘශකවියෙක් ද විය. ත්‍රිපිටක පර්‍යාප්ති විෂයෙහි පටුප්‍රඥවූයේ ශ්‍රද්ධා සම්පන්න ද විය. නිති පන්සිල් රැක්කේ පොහොය අවසිල් ද රැක්කේය. දිවි දෙවැනි කොට සසුන් රැක්කේ සුබිත කෙරෙමින් රට වැසියා ද රැක්කේය. මහදන් දුන්නේ මහ වෙහෙර ද කරවීය. සම්‍රාජගුණසංහතියෙන් විශිෂ්ටවරිත්‍රශ්‍රීන් විරාජමානවූ මේ පෘථිවීශ්වර තෙමේ **කලිකාල සාහිත්‍ය සර්ව්වඥපණ්ඩිත** යන සම්‍යදර්ත්‍ථනාමය

අර්ථානුගත කෙරෙමින් බොහෝ කලක් මුළුල්ලෙහි ශත්‍රුවිඝනපරිතාප යෙන් තැවුනු ලක්දිව හා බුදුසස්න සෙමෙහි තබා මහත්වූ රාජ්‍ය භාරය උසුලන අතරම සබකීය ප්‍රඥාමහිමය ප්‍රතිබිම්බිත වීමට සවණ්ඩාදශී සදෘශවූ **නිස්සංදේහ** නම් වනවිනිස සන්නය ද, **විශුද්ධිමාර්ග මහාව්‍යාඛ්‍යා නය** ද, කාව්‍යචූඩාමණියවූ **කව්සිළුමිණ** නම් සිංහල මහාකාව්‍යය ද, සම්පාදනය කොට ධර්මවිනය හා ශාස්ත්‍රයෙන් ද සිංහල බෞද්ධ මහා ජනතාවට විශෙෂානුග්‍රහය කෙළේය.

iv. ව්‍යාඛ්‍යාසඞ්ගරුප.

මේ රජතුමා විසින් ප්‍රණීත විශුද්ධිමාර්ගීව්‍යාඛ්‍යානය වනාහි ව්‍යාඛ්‍යාවිෂයෙහි සාර්ථකෞඛම වූයේම අර්ථව්‍යක්තියෙහි ප්‍රශස්තය. සන්ධ්‍ය ශුද්ධියෙන් සුවිශදවූයේම මතානන්තරවිෂයෙහි සෛථිල්‍ය. ශබ්දාර්ථ චින්තා විසින් සන්නාථවූයේම නිරුක්ති-නිර්දේශ-ප්‍රකෘති-ප්‍රත්‍යය විභාගාදි ව්‍යාඛ්‍යා සඞ්ගරුපයෙන් සුරුපය. අභිප්‍රෙතාර්ථ සූචක වචනසමපත්ති යුක්ත වූයේම අත්‍යුක්තකාංඝන-පරවමහන්නාදි විපත්ති වියුක්තය. අර්ථවිභාවන යෙහි තර්කන්‍යායදශීනොක්තිදශීනයෙන් සහෙතුකවූයේම මතිමාත්‍ර දශීනයෙන් පරිබාහිරය.

මෙලෙසින් සර්ථතොභද්‍ර වූ මේ ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ප්‍රධානාඞ්ගයෝ නම් පාලිවශයෙන් සුබොධපදයනට ගුඪාර්ථ කථනය ද, දුර්බෝධපදයනට ශිථිලාර්ථ කථනය ද, එසේම අර්ථසුගම නැති පදයනට පරිකථා ලිවීම ද, අර්ථව්‍යක්තිය සඳහා සාධක දැක්වීම ද වෙත්. ඇතැම් සම්‍යනපදයනට ව්‍යසනව අර්ථ කථනයද දුර්බෝධ සන්ධානඇති පදයනට සුබොධ වන සේ විසන්ධි කොට අර්ථකථනය ද, එකාර්ථසූචක පදයනට ගෞරව සඳහා බහ්වර්ථකථනය ද මෙහිවූ සාමාන්‍යාඞ්ග වෙත්. මෙයින් මේ ශ්‍රෙෂ්ඨව්‍යාඛ්‍යා කතෘ ව්‍යාඛ්‍යාදර්ශීත්වය නොව ආධුනිකානුග්‍රහය ද අර්වාචීන ව්‍යාඛ්‍යා කතෘන්ගේ ආචාර්‍යත්වයද සැලකුබව සිතියයුතු.

v. භාෂානතාඞ්ගය.

මෙහි භාෂාව්‍යවහාරය වූකලී සතලොස්වන සුගතශතාබ්දයෙහි ග්‍රන්ථ රචනා විෂයෙහි ව්‍යවහෘතවූ ශිථිලත්ව ගුඪත්ව පරිහාරයෙන් සම්ප්‍රවෘත්ති ඇත්තාවූ මිශ්‍ර සිංහල භාෂාවයි. මේ ව්‍යාඛ්‍යානකාලය ලක්දිව භාෂාශාස්ත්‍ර සම්බන්ධී විශෙෂොද්දීපනියකින් යුක්තවූ බැවින් ව්‍යාඛ්‍යාවිෂයවූ භාෂාව අතිශයින් ශිෂ්ටසම්මතය. මේ ව්‍යාඛ්‍යානකර්තෘවූ රජතුමා සව්‍යාකරණ සංස්කෘත භාෂාවිෂයෙහි හසල බුද්ධිමතෙකු බැවින් සෛථිල්‍යභාවයෙන් මෙහි යොදා තිබෙන වාක්‍යයෝ බොහෝසෙයින් සංස්කෘතප්‍රාය වෙත්. **සිදත්සඟරා** නම් සිංහල ව්‍යාකරණයට ද පුරාතනවූ මේ ව්‍යාඛ්‍යානාගත භාෂාව වර්තමාන ශිෂ්ටභාෂාව හා සමාන වේ. එහෙත් ඇතැම් සර්ථනාම-ආඛ්‍යාත-නිපාත පදයන්ගේ විශෙෂයෝ ද ඇතැම් තැන්හි සවර විපර්‍යාසභෙද ද ඇත්තාහ. ඇතැම් පදයන් පිළිබඳ ව්‍යාඛ්‍යානව්‍යවහාර වර්තමාන ව්‍යවහාරයන්ට වඩා වෙනස් බැව් මෙහි පෙණෙන උදාහරණ වලින් පැහැදිලි වේ.

ව්‍යාඛ්‍යානව්‍යවහාර.		වර්තමානව්‍යවහාර.
"ආවත්	=	ඇවැත්
ඉහි	=	එහි
මිහි	=	මෙහි
අසුවල්	=	අසවල්
එක්බිති	=	ඉක්බිති
පිළිබැඳි	=	පිළිබඳ
උපාසකවරිනි	=	උපාසකවරුනි."

vi. ව්‍යාඛ්‍යානාශ්‍රිතවූ ග්‍රන්ථ.

මේව්‍යාඛ්‍යානයට පෙර විශුද්ධිමාගීයට ලියූ පුරාතන සන්නයක් තුබූ බව යට කියනලදී. එය මේ ව්‍යාඛ්‍යානසමය තෙක් පැවැති බව ද රජතුමා විසින් එහද ආශ්‍රය කොට ගෙණ ටීකාවම ගුරුතැන්හි තබා මේ ව්‍යාඛ්‍යානය කළබව ද "මෙයින් මතු සන්නටීකා තුබූසේ ප්‍රසන්න වචන යෙන් සාභිප්‍රාය පදවී වණ්ණනා කරණු ලැබේ" යන නිගමනයෙන් පහැදිලි වේ. ඒ පුරාණසන්නය මතභෙදප්‍රාය වීමෙන් අවීභක්ෂ්‍යකව තුබුබැවින් ටීකාචාර්‍යයන් විසින් ද අනාදෘතවූ බව "කෙචි, එකචෙච, එවං වදන්ති තං තෙසං මතිමත්තනං," යන ආදී මතභෙද දර්‍ශනයෙහි කී වචනවලින් පෙණේ. ටීකාචාර්‍යයන් විසින් එහි ඇතැම් මතභෙද නොපිළිගණිමින් බැහැර ද නොකෙරෙමින් පඬුවන්ගේ විවෙක බුද්ධි විෂය කළ බව "අපරෙ, කෙචි, එකෙ වදන්ති, වීමංසිතබ්බං" යනාදියෙන් පැහැදිලි වේ. මේ ටීකාගෙහි ආ 'කෙචි' ආදිපදයන්ට "සන්නයෙහි' යනු ව්‍යාඛ්‍යානාගත අවීවාචනාසි. මෙයින් ව්‍යාඛ්‍යාකතෘද ටීකාගත මතානන්තර පරිහාරයට අනුලොම්වූ බව පෙණේ.

ඇතැම්විට මෙහි කී පුරාණ සන්නය විශුද්ධිමාගීයට පෙර **උපතිස්ස** නම් තෙර කෙනෙකුන් විසින් සිංහලයෙන් ලියූ නාමශෙෂොපගත වීමෙන් ශ්‍රාතිසම්ප්‍රදායයෙහි පවත්නා විමුක්තිමාගීයවත් දැසි සැකකළ යුතු.

මේ සන්නටීකා දෙක හැර මේ ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි ආශ්‍රිතවූ පාලි සංස්කෘත ග්‍රන්ථයෝ බොහෝ වෙත්. එයින් සමහරක් නම්:–දීඝ නිකාය, මජ්ඣිම නිකාය, සංයුත්ත නිකාය, අඞ්ගුත්තර නිකාය, සුමඞ්ගලවිලාසිනී, පපඤ්චසුදනී, මනොරථපූරණී, ධම්මපද, සුත්තනිපාතට්ඨකථා, නිද්දෙසට්ඨකථා, සමොහවිනොදනී, අත්ථසාලිනී, පාචිත්තියපාලි, පරිවාරපාලි, කඞ්ඛාවිතරණී, න්‍යායාඤ්ජලී, ජාතකමාලා යනාදීහු වෙත්.

vii. විශුද්ධිමාගී ව්‍යාඛ්‍යානාභිශොභනය.

සමස්තධර්මාර්‍ථව්‍යාඛ්‍යාවිෂයයෙහි අග්‍රගණ්‍යවූ ධර්මශාස්ත්‍රඥතයෙහි අත්‍යන්තොපකාරිවූ මේ විශුද්ධිමාගී සන්නය මුද්‍රණවිෂය නොවී අතිශයින් දුර්ලභව පවත්නා අතර රත්මලාණේ විසූ බුද්ධශාසනමහාශූර සෙනාපති ඇම්. ඩබ්ලිව්. ධර්මරත්න ලක්මිණිපහන් කතුතුමන් විසින් පරිශොධ නය කොට භාවසන්නයකින් ද යුක්ත කොට මෙයට පන්තිස් වසකට

දූෂිතව තුබූ එතද් ව්‍යාඛ්‍යානය පිළිබඳ එතුමන්ගේ පරිශොධනය මේ දක් වාත් බොහෝ දෙනා විසින් ආදෘතය. එයින්ද ආධුනිකයන්ට ලැබිය හැකි ප්‍රයොජන ඉතා මහත්ය.

viii. අපේ මෙම සංස්කරණය.

මෙසේ සුලභව පවත්නා මේ ව්‍යාඛ්‍යානය විශුද්ධිමාගීය හදරණු වනට අතිශයින් උපකාර වෙතත් විශෙෂයෙන් මෙකල පාරිවෙණික ශිෂ්‍යයන්ගේ සුඛාවබොධය පිණිස සුදුසු සංස්කරණයකින් මෙය මුද්‍රණය කරවුව හොත් මැනවැයි සැලකූ විද්‍යොදය පිරිවෙණේ ආචාර්‍ය්‍ය අප වයස්‍ය **පණ්ඩිත වැලිවිටියේ සොරත** ආයුෂ්මතුන් වහන්සේ ඇතුළු හිතවත් කීපදෙනෙකුන් විසින් මෙහෙයනලද අපි මේ සංස්කරණයෙහි ව්‍යාපෘත වීමු.

පෞරාණිකවූ මෙබඳු ගැඹුරු ධර්මව්‍යාඛ්‍යානයක් පරිශොධනය කිරීමේ දුෂ්කරතා බොහෝය. එහෙත් මෙකල ලබාගත හැකි තරම් පුරාණවූ පුස්කොළපොත් කීපයක් සපයා ගෙණ හැකිතාක් පරිශ්‍රම යෙන් පරිශොධනය කොට පෙල වෙනම් යොදූ ව්‍යාඛ්‍යාගත සංවණ්ණනීය පදයන් ඉඩහලිෂි අකුරෙන් අඩකිත කොටගෙණ පරිකථා ලියූ උපග්‍රන්ථ යක් ද යොදූ විශෙෂයෙන් පාරිවෙණික ශිෂ්‍යයන්ගේ ද සාමාන්‍යයෙන් ධර්මකථිකයන්ගේ ද පහසුව පිණිස භාගවිභාග කොට ශීල ධුතාඞ්ග නිදේශ දවයාතමක ප්‍රථම කාණ්ඩය ප්‍රථමවරට මෙසේ සංස්කරණයට පැමිණවීමු. අවශෙෂ කාණ්ඩද යුහුසුලුව මෙසේම සංස්කරණයට පමුණුවන්නෙමු.

අපගේ මේ පරිශොධනයෙහි පොත් සපයා දීමෙන් සඞ්ග්‍රහ කළ විද්‍යොදය පිරිවෙණේ පූජ්‍යකාලයාධිපති **හික්කඩුවේ පෙමානන්ද** මහා සථවිරයන්වහන්සේට ද, පැල්මඩුල්ලේ පුරාණවිහාරාධිපති **හාල්දඬුවන ධම්මරක්ඛිත** සථවිරයන්වහන්සේට ද කෘතඥතා පූර්වක සාදරස්තුතිය පිරිනමමු. ඒ හැර විද්‍යොදය පිරිවෙණේ උපප්‍රධානාචාර්‍ය්‍ය **බද්දේගම පියරතන** සථවිර සවාමිපාදයන්වහන්සේ පුරාණ පොතක් සපයා දීමෙන් හා ඇතැම්විට ශොධ්‍යපත්‍ර බැලීමෙන් ද විශෙෂයෙන් අපට උපකාරීවූ බව ගෞරවයෙන් සඳහන් කරමු.

කාලානන්තරාගත ලෙඛකදොෂ පරිහාරයෙන් සංස්කරණය කළ අපේ මේ ශුද්ධියද අත්‍යන්තපරිශුද්ධියයි නොසිතියයුතු හෙයින් ඝටිත සථාන ඇතිවිය නොහෙන්නේ නොවේ. එබැවින් එබඳු තැන්හි සුධීන් ගේ සමාධිය සමග මෙහි දක්වූ අපගේ පරිශ්‍රමය පිළිබඳ සන්තුෂ්ටිය ද අප වෙත ලැබිය යුතුබැව් දක්වමින් මේ සංස්කරණය ලොකශාසනොප කාරය පිණිස නිඃසරණාධ්‍යාශයෙන් යෙදී විමුක්තායතන ශිෂ්‍යයෙන් විශුද්ධිමාගීය හදරණුවන්ගේ සුඛාවබොධය පිණිස පවතීවාසි ආශංසනය කරම්හ.

පරවාහැර **වජිරඤාණ** සථවිර.

P. VAJIRAÑĀṆA.

2471
1927 මැයි මස 16 දින

ශ්‍රීමද් බුද්ධඝොෂ මහාසඞ්ඝ්‍රාම චරිතය.

ශ්‍රී ලඞ්කාශාසනප්‍රතිෂ්ඨාපයිතෘවූ මහා මහින්ද්‍රමහාක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේගෙන් පසු පන්දහසක් හවුරුදු පවත්නා සර්ව්වඥශාසන යට උපකාරී වීම පිණිස මනුලොව පහළවූ ශ්‍රේෂ්ඨ පුදගලයානෝ නම් අර්ථකථාචාර්ය්‍ය භදන්ත බුද්ධඝොෂ මහා සඞ්ඝ්‍රාමපාදයානෝය.. සථාවිර වංශප්‍රදීපායමානවූ මේ මහාසථවිරොත්තමයන් වහන්සේගේ ලොව පහළ වීම විශෙෂයෙන් බෞද්ධලොකයාගේ ද සාමාන්‍යයෙන් සමස්ත ලෞකයාගේ ද සර්ව්වාපීසිද්ධියට අසහායකාරණයෙකි. සමස්තබෞද්ධ ජනතාවගේ අනන්‍යාදරගෞරවයට භාජනවූ නිපුණාර්ථදර්ශීවූ මේ මහා ප්‍රාඥයන් වහන්සේගේ ත්‍රිපිටකපර්ය්‍යාපන්නිප්‍රභෙදගත නවාඞ්ගශාසනා ශාසනවිෂයෙහි පැවැති අලාමකවූ ප්‍රඥතොමෝ බුද්ධඝොෂ යන අනොමනාමයෙන් මූර්ත්තිමත්වූවා විශුද්ධිමාර්ගී නමැති ධර්ම්මාදර්ශයෙහි ප්‍රතිබිම්බිතවැ පවත්නීය.

මේ වාග්මීවර මහාසථවිරයන් වහන්සේගේ උදාරතර ගම්භීර චරිතය සම්බන්ධී සර්ව්සම්පූර්ණ විස්තරයක් විෂය කොට ඇති ග්‍රන්ථබන්ධයක් හෝ ඓතිහාසික වාර්ත්තාවක් හෝ යටත් පිරිසෙසින් හසුන්ලෙඛනයක් හෝ සිංහලයන් කෙරෙහි නොපැවැත්ම මහා අභාග්‍යයකි. මතාන්තර කලුෂ කාලුෂ්‍යයෙන් ප්‍රච්ඡන්නාපථයෙහි පවත්නා බුද්ධඝොෂාචාර්ය්‍යයන් වහන්සේගේ චරිත සම්බන්ධයෙන් සංක්ෂිප්ත විස්තරයක් නමුත් ප්‍රකාශයට පැමිණවීම තදභිලාෂින්ගේ මනොවිනොදනය පිණිස පවත්නේමය. එසේ හෙයින් ප්‍රාච්නප්‍රතීච්න මතාන්තර සමාලොචනයෙන් යථොක්ත වීරචරිතය සම්බන්ධී බිඳුමාත්‍ර විස්තරයක් මෙහි දක්වනු ලැබේ.

අර්ථකථාචාර්ය්‍ය අනුබුද්ධ බුද්ධඝොෂ මහාසථවිරයන් වහන්සේගේ චරිත සම්බන්ධයෙන් කිසිවකුත් ශතවර්ෂ කිපයක් ඉක්ම යනතුරු ඉතිහාසයක ඇතුළත් නුවූ බව සිතියඬුක. ඒ තාක් උන්වහන්සේගේ චරිතකථාවෝ ජනශ්‍රුතියෙන් හා දිනසටහන් මගින් පැවැත්තාහයි සිතිය යුතු. ශතවර්ෂ කීපයකින් පසු තදීයචරිතශ්‍රිය ඓතිහාසිකදර්ශන තලයෙහි නානාස්වරූපයෙන් ප්‍රතිබිම්බිත වීය.

බුද්ධඝොෂචරිතකථාසම්බන්ධයෙන් කීර්ත්තිමත්වූ ඉතිහාසග්‍රන්ථයෝ බොහෝසි. එයින් සිංහල-බුරුම-ඉංග්‍රීසි ඉතිහාස ප්‍රධාන සථාන යෙහි ලා ගිණියයුතු. එසිතුදු සිංහලඉතිහාසය සත්‍යප්‍රාය සංක්ෂෙපචරිත කථාවක්ම ආශ්‍රයකළ හෙයින් ඇතැම් කරණුපිළිබඳ සංශයාකුල ප්‍රපඤ්ච කථා ඇතද ප්‍රථමස්ථානයම ලබයි. එය සිංහලයන්ට මහත්වූ ගෞරවයකි. මේ සුවිශාලාතිගම්භීරවරිත විෂයෙහි ආශ්‍රිතවූ ඓතිහාසික ග්‍රන්ථයෝ නම්:-

1. චුල්ලවංස (මහාවංස 2 කාණ්ඩය)
2. සද්ධම්මසඞ්ගහ,
3. බුද්ධඝොසුප්පත්තිකථා,

4. **සාසනාලඞ්කාර,**
6. **ගන්ධවංස,**
7. **චුල්ල ගන්ධවංස,**
8. **වංසදීපනී,**
9. **කථාගතුප්පත්තිකථා** යන මොහුයි.

මේ සිඟල්ල ප්‍රාචීන ග්‍රන්ථයෝයි. මේ හැර(The Life of Buddhaghosa= බුද්ධඝෝෂ චරිතය ආදී) අර්ඃචීන ග්‍රන්ථයෝ ද බොහෝ වෙත්.

(1) **චුලවංසය නම්**:-(1004 වන වර්ෂයේ ලක්දිව රජපැමිණි **ධාතුසෙනරජුදවස මහානාම** තෙරුන් විසින් විජයාගමනයේ පටන් මහසෙන් රජුගේ රාජ්‍යකාලය දක්වා ලියා තුබූ)මහාවංශයේ සත්තිස්(37)වන පරිච්ඡේදයේ සිරිමෙවන් රජහු පුවත පටන් 4 වන පරාක්‍රම බාහු රජුගේ කාලය තෙක් ලියා තිබෙන කාණ්ඩයයි. දඹදෙණි නුවර පරාක්‍රමබාහු රජුදවස-එනම් අටළොස්වන ශතවර්ෂාවසාන භාගයෙහි **කඞ්ඛරවින්**-හෙවත්-**අග්ගමදන** රවින් ලක්දිවට පැමිණි දවීතීය ධම්කිත්ති මහා සවාමීන්වහන්සේ විසින් මෙය ලියන්නලදැයි කියති. එසේ නම් බුද්ධඝෝෂ චරිතය සමග සබඳිය නාමය ඉතිහාසගත කළ විරවරයානෝ මේ **චූතිය ධම්කිත්තී** මහා සවාමිපාදයෝය. ඒ චූලවංසයෙහි මහානාම රජුගේ පුවත සමග බුද්ධඝෝෂ චරිතය ප්‍රකාශ වේ.

(2) **සද්ධම්මසඞ්ගහ** නම්:-පස්වන **භුවනෙකබාහු** රජුට හා දෙවන **වීරබාහු** රජුට අතර එකුන්විසිවන ශතවර්ෂයෙහි **ධම්මදිත්ත** නම් මහාසවාමීන්ගේ ශිෂ්‍යවූ පස්වන **ධම්කිත්ති** මහාසවාමීන් විසින් ලක්දිව සද්ධම්ප්‍රවෘත්තිය දක්වමින් ලියන්නලද ග්‍රන්ථයකි. මේ ධම්කිත්ති පාදයෝ ලඞ්කාවට පැමිණ ථෙරූපසම්පදා ලබා ගෙන **අඵසාදඞ්ඝ** පුරයට ගොස් **පරමරාජ** නම් සියම් මහරජතුමා විසින් කරවූ **ලඞ්කාරාම** නම් විහාරයෙහි වසමින් සද්ධම්සංග්‍රහය කළබව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි පෙණේ. එහි 7 වන පරිච්ඡේදයේ චූලවංසයෙන් උපුටා ගත් බුද්ධඝෝෂ චරිතය වෙනත් ග්‍රන්ථයන්ගෙන් ගත් කරුණු සවිස්තරයක්ද ඇතුලත් කොට ලියා තිබේ.

(3) **බුද්ධඝෝසුප්පත්තිකථා නම්**:-තෙළෙස් (13) වන ශතවර්ෂයෙහි වෙදෙහ මහාසවාමීන්ගේ ශිෂ්‍යවූ **මඞ්ගල** නම් තෙරුන් විසින් බොහෝ වෘත්තාන්තකථා සංග්‍රහ කොට ගෙන බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යයන්ගේ උත්පත්තියේ පටන් සවඥීප්‍රාප්තිය තෙක් සවිස්තරව පාලිභාෂාවෙන් ලියන ලද පරිච්ඡේද අටකින් යුත් ග්‍රන්ථයකි.

(4) **සාසනාලඞ්කාරය නම්**:-1832 වර්ෂයේදී බුරුමරට **රතනාපුණ්ණපුර** විසූ **සිරිමහාතිස්ස** නම් බුරුම පණ්ඩිත තෙරුන් විසින් සබඳී භූමියේ සහ බුරුමරටේ ශාසන ප්‍රවෘත්තිය දක්වමින් ලියන ලද්දකි.

(5) **සාසනවංසය නම්**:-සතළොස්(17)වන ශතවර්ෂයේදී බුරුමතෙර කෙනෙකුන් විසින් බුරුමරට ශාසනප්‍රවෘත්තිය දක්වමින් ලියන ලද්දකි.

(6-7) **සඞ්ඝවංසය** හා **චූලගඞ්ඝවංසය** සත ලොස්වන ශතවර්ෂයේ **නාළන්දක** නම් බුරුම තෙරුන්විසින් පාලිභාෂා ප්‍රවෘත්තිය දක්වමින් ලියන ලදී.

(8) **වංසදීපනී** නම්:-එක්දහස් අටසිය තෙවිසි (1823) වැන්නෙහි **ජිනාලඞ්කාරඛේජ** නම් බුරුම තෙරුන් විසින් ශාසනවංශ ප්‍රවෘත්තිය දක්වමින් ලියනලද ග්‍රන්ථයකි.

(9) **සථාගතුප්පත්තිකථා** නම්:-ඤාණගම්භීර නම් බුරුමතෙරුන් විසින් බුද්ධචරිතය හා සාසනවංසය දක්වමින් ලියනලද ග්‍රන්ථයකි.

මෙකී තෑක් ග්‍රන්ථ අතුරෙන් චූලවංසය හා සද්ධම්මසඞ්ගහය හැර සෙසු සියල්ල බුරුමරට පවත්නා ග්‍රන්ථයෝයි.

මෙතැන් පටන් යටකී ඉතිහාස ග්‍රන්ථ සමාලෝචනයෙන් ලබනලද ප්‍රවේශමාර්ගී ඇතිව යථොක්ත බුද්ධඝොෂමහාසවාමීන්ගේ විසිතුරුවූ චරිතකථාව ආරම්භ කරණු ලැබේ.

ජන්මග්‍රාමය හා ලෞකිකාලය.

බුද්ධඝොෂාචාර්‍යයන්වහන්සේ දඹදිව ගයානගරයේ මහබෝ මැඩ සමීපයෙහි නොහොත් මහබෝමැඩින් ක්‍රෝශපඤ්චකයකින් දකුණු දෙස එක්තරා බමුණු ගමෙකැ උපන් බ්‍රාහ්මණ මාණවකයෙකු බව චූලවංස යෙහි කී"බොධිමණ්ඩසමීපම්හි ජාතෝ බ්‍රාහ්මණ මාණවෝ"යන ගාථාර්ධ යෙන් ප්‍රකාශ වේ. කිනම් ගමෙකැ කිනම් බමුණුකුලයක කවර නම් මවුපියන් කෙරෙහි උපන්නෙක්දැයි එහි ප්‍රකාශ නො වේ. සද්ධම්ම සඞ්ග්‍රහයෙහිද චූලවංසයෙහි කීමට වඩා ඒ පිළිබඳ යමක් කියා නැත. බුද්ධඝොසුප්පත්ති කථායෙහි-"එකස්මිං කිර සමයෙ ඝොසෝ නාම ගාමෝ මහාබොධිතෝ අවිදූරෙ අහොසි කස්සපා බහුන්නං ගොපාලදාරකානං බාහුල්ලනිවාසට්ඨාන භූතත්තා ගාමස්ස ඝොසගාමෝ නාම අහොසි" යනාදීන් එක්කලෙක මහාබොධියට නුදුරෙහි "ඝොස" නම් ගමෙක් විය. එය ගොපලු දරුවන්ගේ නිරන්තර වාසස්ථානයක් වූ බැවින්'ඝොස ගාම'නම් විය. එකල එහි එක්තරා රජෙක් විය. (මේ රාජයා පස්වන ශත වර්ෂයෙහි මගධදෙශයෙහි රාජ්‍යය කළ **සඞ්ඝරාම** නම් රජයයි **ජගජ්ජ්‍යාති** නම් ග්‍රන්ථයේ කියා තිබෙනබව **විමලවරණ්ණලෝ** නම් පණ්ඩිතුමාගේ පොතෙහි දක්වා තිබේ. චූලඝඞ්ඛවංසයේ **ඝොසඝඞ්ඝම** නම් රජයයි කියා තිබේ.)ඒ රජුට ප්‍රියවූ මනවඩන්නාවූ කෙසී නම් පුරොහිත බ්‍රාහ්මණයෙක් විය. ඔහුගේ භාර්‍යාවද කෙසිනී නම්විය"යනු දක්වා"තෙනාහු පොරාණා" යන්නෙන් මේ ගාථාවෝ දක්වනලදහ.

"කෙසී ච නාම බ්‍රාහ්මණෝ රඤ්ඤෝ වල්ලභෝ පියෝ,
වෙදතනයං සික්ඛාපෙති රාජානඤ්ච දිනෙ දිනෙ.
තසෙසව කෙසිනී නාම බ්‍රාහ්මණී ච විසාරදී,
බ්‍රාහ්මණස්ස පියා හොති ගරුට්ඨා ච අනාලසා.

රජුට වල්ලභවූ ප්‍රියවූ **කෙශි** නම් බමුණෙක් විය. හෙතෙමේ රජුට දවස්පතා ත්‍රිවෙදය උගන්වයි. විසාරදවූ ගරු තැන්හි සිටියාවූ අලස නුවූ **කෙශිනී** නම් බැමිණිය ඔහුගේ ප්‍රියාව වූවාය" යනු එහි භාවයි.

"තෙනාහු පොරාණා" (=එහෙයින් කිහ පුරාතනයෝ) යන්නෙන් **මඛාදලක්ඛණාදී** මේ ප්‍රවෘත්තිය ජනශ්‍රැතියෙන් ගෙණ මෙහි දැක්වූ බව පෙණේ.

වංශදීපනීකතීහ බුද්ධඝොෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ **ථෙටන්** * (සුවණ්ණභූමි) නම් නගරයෙහි උපන්නේයයි තෙලිඟු ඉතිහාසයෙන් ගෙණ සවකිය ග්‍රන්ථයෙහි සඳහන් කෙළේය. අන් සමහරු මුන්වහන්සේ **ඝෂඛඝල** නම් නියම්ගම කාඝසථගොත්‍රයෙහි උපන්නෙකැයි කියති. තවත් සමහරු ආන්ද්‍ර බ්‍රාහමණයෙක් (තෙලිඟුජාතියට අයත් බමුණෙක්) යයි කියති.

මෙසේ හෙයින් බුදුගොස්තෙරපාතන්ගේ ජනමග්‍රාම විවෙචනය විවාද සහිත වූවකි. ඒ කෙසේ වෙතත් මුන්වහන්සේ "ත්‍රිවෙදය හදුලේය, වාද කටැවිව දඹදිව හැසුරුණේය, පාතඤ්ජල නම් දර්‍ශනශාස්ත්‍රය හදුලේය" යන ප්‍රවෘත්තිවලින් බ්‍රාහමණජාති ඇත්තෙකු බව නිශ්චය වෙයි. බ්‍රාහමණජාති ඇත්තෙක් නම් සුවණ්ණභූමියෙහි උපන්නෙක් නොවේ. සුවණ්ණභූමිය බ්‍රාහමණජාතීන්ගේ ජමමභූමිය නොවන හෙයිනි. එහෙත් සුවණ්ණභූමියෙහි විදෙශිකබ්‍රාහමණ සමූහයන් වාසය කළ බව නම් ඉතිහාසයේ සඳහන් වේ. කෙසේ නමුත් බුද්ධඝොෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ සුවණ්ණභූමිය (රාමඤ්ඤදෙශය) ගැණ විශෙෂයෙන් දැනසිටියෙකු බව උන්වහන්සේගේ අවසාන අර්‍ථකථාවවූ **මනොරථපූරණී** යෙහි "ඉතො කිර සුවණ්ණභූමි සත්තමතතානි යොජනසතානි හොති"යි දැක්වූ පාඨයෙන් පෙණේ. රාමඤ්ඤදෙශය බුද්ධාගම පිහිටිතැන්පටන් **සුවණ්ණභූමි** නමින් ද බුද්ධඝොෂාචාර්‍යයන්ගේ ශුද්ධවූ ධම්ප්‍රයොග ගෙණයාමෙන් **සුධමමවති-සුධමමනගර** නාමයෙන් ද ව්‍යවහාර විය. "සුධමම නගර" යනු "තුදම්"වී නැවත "තුදන්"වී එයින් ථෙටන් (Thaton)වූ බව **ඉඥිස්ග්‍රෙ** මහතා කියයි.

බුද්ධඝොෂාචාර්‍යයන්ගේ මවුපියන් ගැණ සඳහන් වී තිබෙන්නේ බුද්ධඝොසුප්පත්ති කථායෙහි පමණක් වේ. ඒ වැදගත් කරුණකි. එහෙත් එහි උප්පත්තිය ගැණ කියා තිබෙන කරුණු නො ඇදහිය හැකිසේ පෙණේ. ඒ මෙසේයි: යට කී කෙසී නම් බමුණුගේ විශ්වාසීවූ බොධිමණ්ඩවාසී මහාසථවිරතෙමේ "ලක්දිව පවත්නා සිංහල අර්‍ථකථා මාගධ නිරුත්තියට පරිවර්‍තනය කිරීම පිණිස කවරෙක් සමර්‍ථද"යි පරීක්ෂා කොට **තවතිංසා** දෙව්ලෝවැසි **ඝෝෂ** නම් දෙව්පුත් දැක එහි ගොස් සක්දෙව්

---

* ථෙටන් (Thaton) නම්:-පුරාණයේ මොඬිඝෝලි ජාතිකයන් වාසය කළ දකුණු බුරුම්යට අයත් ප්‍රධාන නගරයකි. දැනට සමුද්‍රයෙන් **සැතැප්ම 20** ක් පමණ දුරහිවූ ඒ නගරය එකල රාමඤ්ඤදෙශයේ යාත්‍රානිර්‍ගම (විදෙශ) වැ පැවැත්තේය. ක්‍රිස්තු වර්‍ෂයට පෙර 306 දී පමණ බම්බඝෘහක රජුවිසින් බම්දූන පිරිසක් ථෙවින් දුවට ගෙවලදී.

රජු ලවා මිතිස්ලොව උපදනා පිණිස සොළොස් දෙවිහට ආරාධනය කරවා කෙසී නම් බැමිණිය කුසැ පිළිසඳ ගණු පිණිස ගිවිස ගෙණ අවුත් කෙසී නම් බමුණාහට "මෙයින් සත්දවසක් ගියතැන ගොළුගේ බැමිණිය කුස ගැබක් හටගන්නේය"යි කී. දෙව්පුත්තෙමේත් දෙව්ලොවින් චුතව ඇය කුස පිළිසඳ ගෙණ දසමස් ඇවැමෙන් මවුකුසින් බිහිවූයේය. කුමරු බිහිවන කල බමුණුකුලයේ දස්කම්කරු ආදීහු 'කව්, බොව්' යනාදීන් මහත් සොළොස් පැවැත්වූහ. එහෙයින් කුමරු සොළොස් නම් කෙළේය" යනු එහි සඳහන් වාතීයි. මෙය මිලිඳුප්‍රශ්නය අනුගමනය කොට ලියුවක් බව සිතිය හැක. උතපත්තියේ පටන් ප්‍රව්‍රජ්‍යාව තෙක් කියා තිබෙන කරුණු මිලිදුපැනයේ **නාගසේන** උතපත්ති කථාවට සමාන හෙයිනි.

මේ බ්‍රාහ්මණමාණවක තෙමේ පටුතර බුද්ධි ඇත්තේ වෙදත්‍රය හා ශ්‍රැති-සෘති-තර්ක-න්‍යාය-දර්ශන-ක්‍රියාකල්පවිකල්ප-නිඝණ්ටු- ඉතිහාස-කලා-ශිල්පාදී සකලබ්‍රාහ්මණධර්මයන් ඉගෙණ ගත් කෘතප්‍රවාදී ඇත්තෙක් විය.

"විජ්ජාසිප්පකලාවෙදී තීසු වෙදෙසු පාරගෝ" යන මහාවංශොක්තියෙන් ඒ බව පැහැදිලි වේ.

ප්‍රව්‍රජ්‍යාව.

මෙසේ දඹදිව මධ්‍යදෙශයෙහි උපන් මේ බ්‍රාහ්මණ මාණවක තෙමේ සකලකලා දන්නේ ත්‍රිවෙදපාරප්‍රාප්ත වූයේ මන්‍යකොට දන්නාලද සමය ඇත්තේ සියලුවාදයන්හි විසාරදවූයේ වාදූර්පීව ශාස්ත්‍රමදයෙන් මත්ව ගම් නියම්ගම් දනවු සැරිසරණට වන්නේය. හෙතෙමේ යම් තැනක පණ්ඩිතයෝ වෙසෙත් නම් ඔවුන් කරා පැමිණ වාදරමහ කෙළේය. ඔහු විසින් අසනලද ප්‍රශ්න එකකුත් කිසිවෙකුට විසඳලිය නොහැකි විය. සියල්ලන් විසින් අසනලද ප්‍රශ්න හෙතෙමේ විසඳලූ ශේය. මෙසේ ශාස්ත්‍රය නිසා උපන් අභිමාන ඇත්තේ එක් දවසක් රාත්‍රියෙහි එක්තරා විහාරයකට පැමිණ (මේ විහාරය බෝමැඩ නෙඤ්ජරා නදිය අසල පිහිටි 'සුජාතගොඩ' විහාරයයි බුරුම ඉතිහාසයේ සඳහන් වේ.) ඒ වෙහෙර එක්පසෙක හිඳ පාතඤ්ජල මතය සම්පූර්ණ පදයෙන් පිරිමඬුලු කොට හදාලේය. පාතඤ්ජලය නම් පතඤ්ජලි මුනිහු විසින් කියනලද මහාභාෂ්‍යය හෝ යොගශාස්ත්‍රයයි-හෙවත්-යොගදර්ශනයයි. **සඩ්ඛ්‍යඛ්‍යාත්‍රහණේ** කී පරිදි ඒ වෙහෙර බොහෝ භික්ෂූහු විසූහ. ඔවුන් අතර ප්‍රතිසම්භිදා ප්‍රාප්ත **රෙවත** නම් රහත් කෙනෙක් වූහ. උන්වහන්සේ ත්‍රිවෙදපාරප්‍රාප්තවූවෝ පරවාදමර්දනයෙහි සමර්ථවූසේක. සඞ්ඝස්ථවිරවූ හෙතෙමේ බ්‍රාහ්මණමාණවකයාගේ ඒ හඬ අසා "මේ තෙමේ මහා ප්‍රාඥයෙක, දමනය කටයුතුයයි" සිතා ඔහු කැඳවා "කොටළුහඬින් හඬන්නේ කවරෙක්"දැයි විචාළේය. එවිට බමුණුතෙමේ "කිම? කොටළු හඬෙහි අර්ථ දනී"දැයි තෙරුන් විචාළේය. දනිමියි උත්තර දුන් හෙයින් බ්‍රාහ්මණතෙමේ ත්‍රිවෙදයෙහි දුරවබෝධවූ ගැටමුසු පැන පිළිවිසියේය. තෙරුන් වහන්සේ විතාළ තාක් සියලු ප්‍රශ්නයන් ඉතා පහසුවෙන් විසඳ විරොධාභාස ද දැක්වූහ.

ඉක්බිති සථවිරතෙමේ "යුෂ්මත්තුන් විසින් විතාල තාක් පැන විසඳිමි, එකකුදු මම නො විචාලෙමි. දැන් විචාරණු කැමැත්තෙමි. මාගේ පැන විසඳව"යි කියා **"ෂස්ස චිත්තං උප්පජ්ජති න නිරුජ්ඣති, තස්ස චිත්තං නිරුජ්ඣිස්සති නුප්පජ්ජිස්සති, යස්ස වා පන චිත්තං නිරුජ්ඣිස්සති නුප්පජ්ජිස්සති, තස්ස චිත්තං උප්පජ්ජති න නිරුජ්ඣති."** යන අභිධර්මපිටකයේ යමකප්‍රකරණයේ චිත්තයමකපාලිය විචාළේය. බමුණු තෙමේ කිසිවකුත් නො වැටහෙන්නේ "නොදනිමි සවාමිනි! සි කියා" මේ කවරෙකුගේ මන්ත්‍රයක් දැයි විචාළේය. මේ "බුඩමන්ත්‍රය"යි තෙරුන් කී හෙයින් බමුණුතෙම "වහන්ස! මෙය මට දී වදාළ මැනවැ"යි කීයේය. සථවිරතෙමේ "අප වැනි පැවිදිවෙස් දරන්නවුන්ට ම දෙම්හ. නොපැවිද්දන්ට නොදෙම්හ"යි කීය. හෙතෙමේ බුඩමන්ත්‍ර පිණිස පැවිදි වනු කැමැති විය. සථවිරතෙමේ ඔහු පැවිදි කරවා සුදුසු පරිද්දෙන් කමටහන් දුන්සේක. ඉක්බිති හෙතෙමේ බුඩධර්මය මනාකොට ඉගෙණ මෙයම එකායනමාර්ගයයි දැන හටගත් ශ්‍රඩාබුඩි ඇත්තේ හිරසඳ මෙන් මුළුලොව පතළවූයේ බුදුන්ගේ සෙසින් ගැඹුරු හඩ ඇතිහෙයින් ද බුදුන්ගේ සෙසින් මහීතලයෙහි පතළ යශොඝොෂ ඇතිහෙයින් ද **බුඩඝොෂ** යයි ප්‍රසිඩ විය. එහෙයින් කීහ චූලවංසයෙහි:

බුඩස්ස විය ගම්භීර-ඤාසත්තා නං වියාකරුං,
බුඩඝොසොති ඤාසෝ හි-බුඩෝ විය මහීතලෙ.

(බුඩඝොසුප්පත්ති කථායෙහි මේ ප්‍රවෘත්තිය මීට වඩා විසදුණව පෙණේ. එහි "තෙරුන්වහන්සේ කෙසී බ්‍රාහ්මණයාගේ ගෘහයෙහි දන් වලදන්නට වැඩ සොඹනම් බමුණු කුමරුගේ අස්නෙහි වැඩහුන් හෙයින් හෙතෙම කිපියේ" කිමෙක් ද මුණඩකය! මන්ත්‍ර දනීද"යි විචාරා "දනිමි"යි කී හෙයින් "එසේ නම් හදාරවයි" කීයේය. තෙරුන්වහන්සේ ද නුවුපහටුව ත්‍රිවෙදය ආදි-මධ්‍ය-අවසාන ද දක්වමින් හදාළෝය. බමුණු තෙමේ ඒ අසා ලජ්ජාවට පැමිණියේ "වහන්ස ඔබගේ මන්ත්‍ර ඉගෙණ ගණු කැමැත්තෙමි, හදාරව"යි කීය. එවිට තෙරුන්වහන්සේ ඔහු පහදවමින් **"කුසලා ධම්මා, අකුසලා ධම්මා, අබ්‍යාකතා ධම්මා"** යන අභිධර්මමාතෘකා වදාළෝය. තරුණතෙමේ ඒ ඉගෙණ ගණු පිණිස පියා නන් විචාරා පැවිද්දට කැමැති විය. තෙරුන්වහන්සේ ඔහු පැවිදි කළහ යනු එහි දක්වා තිබේ.)

ලඝුකාවතරණය.

මෙසේ විශාරදවූ බුඩ්ධිප්‍රභා ඇති බුඩඝොෂසථවිරතෙමේ **ඒ** හෙර වෙසෙමින් බ්‍රහ්මඣර්මයේ නිස්සාරත්වය දක්වමින් **ඤාණෝදය** නම් ප්‍රකරණය කොට **ඛම්මසඞ්ගණී** නම් අභිධර්මප්‍රකරණයට **අට්ඨසාලිනී** නම් අටුවාව කෙළේය. මනා නුවණැති හෙතෙමේ පිරිත් අටුවාව කරන්නට පටන්ගත්තේය. ඒ දුටු රෙවත සථවිරතෙමේ "මෙහි ජඹුදීපයෙහි ත්‍රිපිටක පාලිය පමණක් පරම්පරානීතය, සඞ්ගීතිත්‍රයාරූඪ

බුඩධඝෝසයෙ ද ශාරිපුත්‍රාදි තෙරුන්විසින් වදුළ අර්‍ථකථා ද මනාකොට බලා ප්‍රාඥවූ මිහිඳු මහරහතුන් වහන්සේ විසින් හෙලදිව් වැස්සන්ගේ පම ණක් ප්‍රයොජනය පිණිස සිංහලභාෂාවෙන් කරණලද ශුඛවූ අර්‍ථ කථාවෝ සිංහලයන් කෙරෙහි පවත්නාහ, තෙපි එහි ගොස් ඒ අසා දැනගෙණ සියල්ලන්ගේම මූලභාෂාවවූ මාගධ නිරුක්තියට පරිවර්‍තනය කරව්; එය සියලු ලොකයාට හිත සැප පිණිස වන්නේ"යයි වදුළසේක.

ඉක්බිති ප්‍රසන්නාවූ සිත් ඇති ඒ මහාප්‍රාඥ තෙමේ උපාධ්‍යායයන් වැඳ අවසර ගෙණ දඹදිව මහධදෙඝයෙන් පිටත්ව බුදුන් පිරිනිවි 953 වෂියෙහි රජ පැමිණි මහානාම රජු දවස ලක්දිවට පැමිණියේය. බුඩඝොසුපපත්ති කථාවෙහි මේ ප්‍රවෘත්තිය මෙසේ සඳහන්ව තිබේ. එනම්: එක්දවසක් රහොගතව විවෙකිව සිටි බුදුගොස් තෙරුන්ට මෙබඳු පරිවිතර්‍කයක් උපන්නේය. "කිම? බුඩධම්විෂයෙහි මාගේ ප්‍රඥව අධිකතර ද නොහොත් උපාධ්‍යායයන්ගේ ප්‍රඥව අධිකතර ද කියා"සි. එවිට රහත්වූ ඒ රෙවත ස්ථවිරතෙම තමන් සිතින් ඔහු සිත දැන "බුඩඝොෂය! දැන් නුඹගේ විතර්‍කිය මට නුරුස්නේය. නුඹගේ විතර්‍කිය ශ්‍රමණයන්ට සුදුසු නොවන්නේය. එබැවින් මා වහා ක්ෂමා කර ගණුව"සි කීයේය. හෙතෙමේත් උපාධ්‍යායයාගේ වචනය අසා බියපත් සිත් ඇත්තේ "සවාමිනි! මාගේ දෝෂය, ක්ෂමාවුවමැනවැ"සි කිය. එවිට තෙරුන්වහන්සේ "ඉදින් එසේ නම් ලක්දිවට ගොස් සිංහලඅර්‍ථකථා මාගධනිරුක්තියට පෙරළාගෙණ එව, එකල්හි මම ක්ෂමා වන්නෙමි"සි කී හෙයින් බුදුගොස් තෙමේ ලක්දිවට එනු කැමතිව පළමු කොට මිසදිටහි පිහිටි පියානන් සම්දිටහි පිහිටුවනු පිණිස සිය නිවෙසට ගොස් ගැජකුටිදෙකක් තනවා ගඩොලින් සෙවෙනි කරවා මැටි අලෙවි කරවා එහි එක් ගැබක ඇතුළ පිට දෙරගුල් යොදවා එහි ගිනිකබලක් සහ සහල්, දිය, කිරි, දී, වෙඩරු, ගිතෙල් ආදිය තබ්බවා* යන්ත්‍රයක් යොදා තමපියානන් එහි ඇතුල් කරවා යන්ත්‍රයෙන් දෙර වැස්විය. එකල බමුණා "මම නුඹේ පියා වෙමි, මක්නිසා මෙසේ කෙළෙහිදැ"සි ඇසී. බුදුගොස් තෙමේ "සැබව පියා වෙහිය, නමුත් මිසදිටුවෙක, බුදුසස්නේ නොපහන් වූවෙක, එහෙයින් මෙසේ අඹ කෙළෙමි"සි කීය. "මම මිසදිටුකම් නොකරන්නෙමි, දෙර අරුව"සි බමුණා කිය. එවිට දෙර හරවා "අදසසනෙන මොරසස" යනාදි ගාථා අටකින් බණ කියා සම්දිටුවෙයි පිහිටුවීය.

ඉක්බිති හෙතෙම දඹදිව බෝමැඩින් පිටත්ව වෙළඳ සමූහයා සමඟ නැවිතොටට ගොස් නැවිනැග ලක්දිව බලා පිටත්වූයේය.

සද්ධම්මසඞ්ග්‍රහයෙහි–බුද්ධඝොෂතෙමේ නාගපට්ටනයෙන් නැව් නැංගේයයි කියා තිබේ. ශාසනවංශයෙහි බුදුගොස් තෙරුන්වහන්සේ සුධම්මවතියේ හෙවත් ථෙවන් නම්වූ සවණ්ණභූමියෙහි උපන්නේ එහි

---

* අදුරෙහි සඟල්, දිය, කිරි, දී, වෙඩරු, ගිතෙල් ආදියෙහි මවයස දැන ප්‍රයෝජන ඇත කොතෙක්කාසේම මිසදිටු අදුරෙහි යාපත අයාපත නොදතමහන බව මෙයින් කැඟවී.

කෙලාස නම් ආරාමයෙහි වාසය කොට ක්‍රි. ව. 387 දී සිංහ රාජවංශ යෙහි පස්විසිවන (25) රජවූ 'කිඩ්ලිඝෝඩ' නමින් ප්‍රසිද්ධ ධම්මපාල රජු විසින් මෙහෙයන ලදුව රාමඤ්ඤදෙශයේ* කුසිම-හෙවත්-බැසින් නම් නගරයෙන් නැව්නැගී තාම්ලිතති (තම්ලුක්) නම් ඉන්දියාවේ නැව්තොට බලා පිටත්වූයේ යයි කියා තිබේ. මෙයින් බුදුගොස් තෙරණුවෝ මහබෝ වැදීම පිණිස පළමු කොට ගෞඩදෙශය මැදින් ගයාවට ගොස් බෝමැඩ වෙත නෙරඤ්ජරානදීතීරයේ පුපඵගොඩ් ආරාමයේ නැවතී සිට ආපසු හැරී සුවණ්ණභූමියට ගොස් පසුව ලඞ්කාවට පැමිණියහයි සිතිය හැකිය.

දශවන ශතවර්ෂය වනතුරු සුවණ්ණභූමිය හා ලඞ්කාව අතර දැන ඇදින ගැණීමක් නොතුබුනේය. එබැවින් 387 දී වූ මේ ප්‍රවත විශ්වාස කිරීම දුෂ්කර වේ. මෙහි විමසිය යුත්තක් ඇත. එනම් බුඩඝොෂ මහා සවාමීන් පරිවර්තනය කළ මනොරථපූරණී නම් අට්ඨකථාවෙහි සුවණ්ණ භූමිය ලඞ්කාවේ සිට යොදුන් 700 ක් පමණ දුරින් පිහිටි බවත් එක්වා වෙගයකින් යන්නාවූ නැව සත්දිනකින් සුවණ්ණභූමියට පැමිණෙන බවත් දක්වා තිබීමෙන් ද, ක්‍රි.ව. 1487 දී රාමාධිපති ධම්මචෙතිය රජු සින් පිහිටුවා තිබෙන ශිලාලිපියෙන් ද බැසින් නගරයේ සිට ලඞ්කාවට යාත්‍රා ගමන් කළ බව පැහැදිලි වේ.

මෙයින් බුද්ධඝොෂ කාලයේ පටන් 15 වන ශතවර්ෂය දක්වා සුවණ්ණභූමිය සහ ලඞ්කාව අතර සම්බන්ධතම පැවති බැව් පෙණේ. නමුත් බුදුගොස් තෙරුන් කුසීම හෙවත් බැසින් නගරයෙන් නැව් නැග ලඞ්කාවට ආ බව විශ්වාස කිරීමට මෙයම ප්‍රමාණ නොවේ.

මීට වඩා බොහෝ කාලයක පටන් ඉන්දියාව හා ලඞ්කාව අතර වැඩි සම්බන්ධතමක් පැවැත්තේය. 5 වෙනි ශතවර්ෂයේ එය තදින් පැවැති බැව් පෙණේ. සඞ්ඝභද්‍රයෙහි "බුදුගොස් තෙරුන් නාග පට්ටනයෙන් නැව් නැංගේය" යන කිමෙන් ඒ බව වැඩියක් ප්‍රකටවේ. එකල නාගපට්ටනය ලඞ්කාව හා වෙළඳුම් කරණ ලක්දිවට ඉතාම නුදුරුවූ ඉන්දියාවේ තොටුපලක් විය. බුඩඝොසුපපත්තිකථාගේ වෙළඳ සමූහයා සමඟ පිටත්වූයේයයි කිමෙන් ද බුඩඝොෂාචාර්යයන් වෙළඳ නැවකින් ලක්දිවට පිටත්වූ බව නිගමය කළහැකිය.

යාත්‍රාගමන හා බුඩදත්ත තෙරුන් හමුවීම.

මෙසේ බුද්ධඝොෂාචාර්යයන් වහන්සේ ලඞ්කාව බලා දඹදිවින් පිටත් වූ දින බුඩදත්තනම් සථවිර තෙමේ ලංකාවෙන් දඹදිව බලා නැව් නැංගේය. නැව්දෙකම තෙදිනක් සමුද්‍රයේ යාත්‍රා කළ ඉක්බිති ශක්‍රාදි දෙවියන්ගේ අනුභාවයෙන් එකිනෙක ලංවීමෙන් සථවිරවරු දෙදෙන හමුවූහ. බුඩදත්ත සථවිර තෙමේ බුඩඝොෂ සථවිරයන් අට්ඨකථා

---

* රාමඤ්ඤය නම්: පෙගු, හංසාවඩි, මුත්තම (දැනට මෝතඹ), කුසීම් (දැනට පැසීම් නොහොත් බැසින්) යන රටවල් ඇතුලත් දෙශයයි.

පරිවර්තනය පිණිස ලක්දිව් යනබව දැන තෙමේත් අර්ථකථා කරණයට ලක්දිව් ගියබවත් එහිදී **ජිනාලංකාරය, දණ්ඩධාතුවංසය, බෝධි වංසය** යන ග්‍රන්ථ පමණක් කළ බවත් කියා "මම දැන් අල්පවූ ආයු ඇත්තෙක් වෙමි, මහල්ලෙක්මි, එබැවින් මිට වඩා ශාසනසඞ්ග්‍රහයක් කළ නොහැක්කෙමි. තෙපි ලක්දිව් ගොස් බුඩවචනය මාගධනිරුත්තියට පෙරළා ශාසනසඞ්ග්‍රහය කරව්"යයි කියමින් බුදුගොස් තෙරුන් සතුටු කොට තමහට සක්දෙව් විසින් දෙනලද අරුණෙඩියත් යමුවා පන් හිඳත් ගලත් දී "ඉදින් ඔබට ඇස් ලෙඩක් හෝ පිට රුජාවක් හෝ වී නම් මේ අරළුපලය මෙගල ගා ආලෙප කරව"යි කියා ආශිර්වාද කොට දඹදිව් බලා නික්මුනේය. එහි ගොස් කීපදවසකින් අපවත් වී තුසිතයේ උපන්නේය. බුඩඝොෂ තෙමේ ද වෙළඳුන් සමග ලක්දිව් පැමිණියේ **දවිජඤාන** නම් තොට නැව නවත්වා එහි විසීය. එහිදී දිය ගෙණ යාම පිණිස පැමිණි දැසියන් දෙදෙනෙකු එකිනෙකා බහින්බස් බැණගෙණ කලහයට වන්බව දැක"දැන් මුන් කලහ කොට රජුකරා ගොස් මා සාක්ෂ්‍ය කාරයෙකු කොට දක්වතැ"යි සිතා ඔවුන් බැණ ගත් පරිදි සටහන් කරගත්තේය. ඒ දෙදෙනාත් නිමියන් කරා ගොස් ඒ බැව් කියා විනිශ්චයට පැමිණියාහු සාක්ෂි විචාළ කල තොට නැවතී සිටිනා භික්ෂූන්වහන්සේ මේ බව දුටුසේකැයි කීහ. රජතෙමේ ඔහු ගෙණෙවයි පුරුෂයෙකු යැවිය. ඔහු ගොස් "රජ අණැ"යි දැන්වූ කල ලියාගත් පත රජුවෙත පැමිණවිය. රජ ඒ බලා අධිකරණය සුදුසුලෙස විනිශ්චය කොට තෙරුන් කෙරෙහි පහන් විය. (බුඩඝොසුපපත්ති කථා.)

මේ ප්‍රවෘත්තිය සඞ්ඝපරිණායකයෙහි සහ ශාසනවංශයේත් සඳහන් වේ. නමුත් චූලවංසයෙහි සඳහන්වී නැත. සඞ්ඝපරිණායකයෙහි අරළු ගෙඩිය සහ පන්හිඳ දඹදිවින් පිටත්වීමේදී බුදුගොස් තෙරුන්ටම සක්දෙව් රජුවිසින් දුන්බව ද බුඩදත්ත තෙරුන් හමුවූ බව දැසඳහන් වේ. දවිජඤානය එහි සඳහන්වී නැත. මේ බුඩඝොසුපපත්තිකථා ප්‍රවෘත්තියෙන් බුඩදත්තාචාර්යතෙමේ බුඩඝොෂාචාර්යයන්ට සමකාලිකයෙකැයි සිතිය හැක. සමහරු මේ දෙදෙන සමවස් හෝ අතිරෙකවස් ඇත්තෝයයි කියති. "මම දැන් මහලු වෙමි"යි බුඩදත්ත තෙරුන් කී හෙයින් බුදුගොස් තෙරහු තරුණවියෙහි සිටිබව හැඟෙන හෙයින් එය පිළිගත නොහැකි වෙයි. ගඞ්ගවංසයෙහි බුඩදත්ත තෙරුන් බුඩඝොෂ තෙරුන්ට පසුව ලක්දිවට ආ බව කියා තිබේ. පළමු ප්‍රවෘත්තියේ හැටියට එය සිදුවියහැකි නොවේ. බුඩදත්ත තෙරුන්වහන්සේ අනුරාධපුර මහවෙහෙර කලක් වාසය කළාවූ සොළීරට **කාවේරී** ජනපදයේ උපන් කෙනෙකි. **භූතමඞ්ගල** නම් ගමෙහි කරවූ ආරාමයෙහි වාසය කරමින් **අභිධම්මාවතාර, විනයවිනිශ්චය** ආදී ග්‍රන්ථ රචනා කළ බවත් උන්වහන්සේ විසින් ම දක්වා තිබේ. ශාසනවංශයෙහි බුඩවර්ෂ 930 දී බුඩදත්ත තෙරුන්වහන්සේ සවණ්ණභූමියේ සිට ලඞ්කාවට පැමිණි බවත් ලක්දිව නැවතී සිටි කාලයෙහි **ජිනාලඞ්කාරය** සහ එහි ටීකාව ද කළ බවත් කියා තිබේ. මෙය නොඅදහිය හැකි වෘත්තාන්තයකි, මක්නිසාදයත්:

ජීනාලඞ්කාරය සහ එහි වණ්ණනාවත් 17 වෙනි ශතවර්ෂයේදී රෝහණ ජන පදයේදී බුඩරක්ඛිත සථවිරයන් විසින් කරණලද බව ඒ පොතේ අව සානයෙහි පෙණෙන හෙයිනි. සාසනදීපනියෙහිත් ඒ බව දක්වා තිබේ. බුඩඝොෂාචාර්‍යයන් දඹදිව සිට ලක්දිවට එනු පිණිස පිටත්ව එද්දී බුඩදත්ත තෙරුන් අතරමග කලිඟුරටේදී හෝ වෙනයම් කිසිතැනක ආරාමයකදී සම්මුඛවූබව සිතියහැකැයි බිෂොප් බිහෑන්ඩව් ඉඞග්ලිෂි මහතාගේ අදහසයි. කෙසේ නමුත් බුඩදත්ත තෙරුන්වහන්සේ උපතිස් රජුගේ අවසානකාලයෙහි හෝ මහානාමරජුගේ මුල්කාලයෙහි ලක්දිවට පැමිණීබවත් අටුවා කිරීමට පෙර බුඩඝොෂ සථවිරයන් වහන්සේ හමුවී සාකච්ඡා කළ බවත් පිළිගැණීමට බොහෝ කරුණු ඇත්තාහ.

අනුරාධපුරයට පැමිණීම.

මෙසේ පැමිණි බුඩඝොෂාචාර්‍යතෙමේ සැපසේ ලඞ්කාවට පැමිණ අනුරාධපුරයට වැද මහවෙහෙර **පධානඝරයට** ගොස් **සංඝපාල** නම් මහතෙරුන් වහන්සේ දුටුයේය. මෙකල ලක්දිව මහවෙහෙර, භයිරි වෙහෙර, ජෙතවන වෙහෙරය'යි තුන් නිකායික භික්ෂූන් වාසය කරණ වෙහෙර තුනක් වූහ.

බුඩවර්ෂ 454 දී වළගම්බා රජුදවස මහවෙහෙරවැසි භික්ෂූන්ගෙන් කොටසක් වෛතුල්‍යවාදයන් පිළිගෙණ ධම්මරුචි නිකායට එකතු විමෙන් භයිරි වෙහෙර ව්‍යාපත වී භයිරිනිකාය නමින් ප්‍රසිඬ විය. 795 දී තවත් කොටසක් සාගල නමින් භින්නව මහසෙන්රජු කළ ජෙතවන වෙහෙර ව්‍යාපත වී දෙනාන්නකාය නමින් ප්‍රසිඬ විය.

මෙයින් සාගලිකයෝ අමුතුවෙන් ආගමව්‍යාඛ්‍යාන ද කළහ. තුන් නිකායේ සඞ්ඝකර්මාදිය හා ලබ්ධි භෙදයෝ ද ධර්මාවිභාගයෝ ද එකි නෙකට වෙනස් වූහ. "කායනුත්ත, කායනොත්ත, කායඤ්ඤත්ත" යනාදීන් ඇතැම් පාඨ පිළිබඳ භෙදත් බොහෝ වූහ. බුඩඝොෂාචාර්‍යයන් පැමිණි කාලයේ මිහිඳුමහරහතුන්වහන්සේ විසින් සිංහලභාෂාවට නැඟූ අර්ථකථාසහිත ත්‍රිපිටකය මතාන්තරසම්මිශ්‍රණයෙන් තොරව මහවෙහෙර වැසි ථෙරිය නිකායිකයන් කෙරෙහිම පැවැත්තේය. එහෙයින් අර්ථකථා පරිවර්තනය සඳහා පැමිණි උන්වහන්සේ සියලු සත්පුරුෂයන්ගේ නිවාසයවූ මහවෙහෙරටම පැමිණ (එකල සඞ්ඝරාජ පදප්‍රාප්ත) සඞ්ඝපාල නම් තෙරුන්වහන්සේ දුටුබව සැලකිය යුතුයි.

උන්වහන්සේ සඞ්ඝපාල තෙරුන්ගෙන් සිංහලභාෂාව ද අටුවා ද ථෙරවාද ද සම්ප්‍රකාරයෙන් අසා ඉගෙණ ගත්සේක. එකල ලක්දිව මහාඨ්ඨකථා, මහාපච්චරිය, කුරුන්දිඅට්ඨකථායයි අටුවා තුණෙක් විය. ප්‍රථම සඞ්ගායනාවෙහි මහාකාශ්‍යපාදි මහාක්ෂීණාශ්‍රවයන් විසින් සඞ්ගීතවූ මිහිඳු මහතෙරුන් විසින් සිංහලභාෂාවට නගන ලද්දාවූ අටුවාව මහ අටුවා නම් විය. ලක්දිවදී පසුරකව රැස්වී එහිදී කරණලද නෙසින්

දෙවෙනි අටුවාව පරිචරි නම් විය. ලක්දිව කුරුන්ද වෙළුනම් විහාර සේදි කළහෙයින් තුන්වෙනි අටුවාව කුරුන්දි නම් විය.(කුරුන්දි නම් වඳු රුස්සගල් පර්වතයකැයි ඇතැම් අයගේ මතයයි) බුද්ධඝොෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ මේ අටුවා සඞ්ඝපාල තෙරුන්වහන්සේගෙන් ඉගෙණගත්බව මහාවංශයෙහි පෙණෙයි. නමුත් සමන්තපාසාදිකාවසානයෙහි පෙණෙන

"මහාඅට්ඨකථං ඤත්වා-මහාපච්චරි මෙව ච
කුරුන්දිඤ්චාති තිසෙසාපි-සීහලට්ඨ කථා ඉමා.
බුද්ධමිත්තෙනාති නාමෙන-විස්සුතස්ස යසස්සිනො
විනයඤ්ඤුස්ස ධිරස්ස සුත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ."

යන ගාථාවලින් බුද්ධමිත්ත නම් තෙරුන්ගෙන් අර්‍ථකථා ඉගෙණගත්බව ප්‍රකාශ වේ. මේ දෙක එකිනෙක නොගැළපේ. මෙහි "බුද්ධමිත්තය" යනු සඞ්ඝපාල තෙරුන්ගේම අපරනාමයකැයි සිතිය හැක. නොඑසේ වී නම් බුදුගොස්තෙර මේ දෙදෙනාවහන්සේගෙන්ම කලින්කල අටුවා කථා ඉගණගත්තා විය හැක.

අටුවා ද ථෙරවාද ද ඉගෙණගත් බුද්ධඝොෂාචාර්‍යතෙමේ මෙයම ධර්‍මසවාමිවූ බුදුරජානන් වහන්සේගේ අදහසයයි නිශ්චය කොටගෙණ ඒ මහවෙහෙර සංඝයා රැස්කරවා අර්‍ථකථා පරිවර්‍තනයට මට සියලු පොත් දුන මැනවයි කීය. සංඝතෙමේ උන්වහන්සේ විමසනු පිණිස "සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤ" යනාදි සංයුත්තනිකායෙහි ආ ගාථාව දී තොපගේ සමර්‍ථතා මෙසි දක්වා පොතක් කරව, එවිට අපි පොත් දෙන්නෙමු යයි කීය. සප්වීර තෙමේ මැනවැයි හිවිස අටුවා සහිත තුන්පිටකය සංක්‍ෂෙපයෙන් එහිම සඞ්ග්‍රහ කොට විශුද්ධිමාර්‍ග නම් පොත ලියූයේය. "පොත ලියා ධර්‍මධර සංඝයා රැස් කරවා කියවන්නට සිතා තැන්පත් කොට තුබූ කල්හි දෙවතාවෝ උන්වහන්සේගේ නිපුණබව මහාජනයා වෙත පතළ කිරීම පිණිස එය අතුරුදන් කළහ. තෙරුන් වහන්සේ දෙතුන්වරක් එය ලියූහ. තුන්වෙනිවර පොත කියවන්නට ගෙණාකල අනික් පොත් දෙකත් දේවතාවෝ එහි තුබූහ. භික්‍ෂූහු පොත් තුණම එක්කොට බලා කිසි වෙනසක් නොදැක තුටුපහටුවූවාහු නිසැකින්ම මුන්වහන්සේ මෙතේ බෝසත්හු යයි ඝොෂණය කොට අටුවා හා පිටකත්‍රයෙහි පොත් දුන්නාහුය"යි ද, බුද්ධඝොසුප්පත්ති කථායෙහි රාත්‍රි තුණෙක පොත්තුණ ලියූ බව ද කියා තිබේ. මේ ප්‍රවෘත්ති දෙකා ප්‍රතිඤ්ඤා රහිතබව පෙණෙයි. යට සඳහන්වූ ප්‍රවෘත්තිවලින් මගධදෙශිකයන්ගේ හා බුරුමරට වැස්සන්ගේත් බලවත් ඕනෑකම පිට අටුවා ලිවීමට බුදු ගොස් තෙරුන් ලක්දිවට පැමිණිබව සිතිය හැක. එබැවින් උන්වහන්සේ ලක්දිව, ඉන්දියාව, බුරුමය යන තුන් රටට දීම සඳහා විශුද්ධිමාර්‍ගයේ කොපි තුණක් ලියුබව කරුණු සහිත නොවන්නේ නොවේ.

ලක්දිව වාසය හා ග්‍රන්ථකරණය.

දඹදිවින් අර්‍ථකථාචාර්‍ය්‍ය කෙනෙක් මහවෙහෙරට පැමිණිය හැයි ඇසූ මහානාම රජතෙමේ අතිශයින් සන්තොෂ වී මහවෙහෙරට

පැමිණ බුදුගොස් තෙරුන් දැක වැඳ සාකච්ඡා කොට ලක්දිව වාසය ඇති තාක් මාගේ සිවුපසය ඉවසා වදාළ මැනැවැයි පැවරුවේය. මහ වෙහෙර යාබද මහාපධානඝරයෙහි දූරසඞ්කර විහාරයෙහි **ග්‍රන්ථාකර** පිරිවෙණ මහානාම රජු විසින් පවරණු ලැබූ මුන්වහන්සේගේ වාසස්ථා නය විය. මේ මහානාම රජුගේ නාමය බුඞ්ඝොෂාචාර්‍යයන් විසින් කරණලද කිසිම ග්‍රන්ථයක දක්නට නොලැබේ. නමුත් සියලු ඉතිහාස පොත්වල බුදුගොස්තෙරුන් මහානාම රජු දවස විසූබව දක්නා ලැබේ.

සමන්තපාසාදිකා නිගමනයෙහි මහවෙහෙර දකුණුපස පධානඝර යෙහි **මහානිගමසාමි** යයි ප්‍රසිඩවූ අමාත්‍යයා විසින් කරණලද ප්‍රාසාද යෙහි වාසය කරමින් **සිරිනිවාස** රජුගේ 20 වන වර්ෂයෙහි ආරම්භ කොට 21 වන වර්ෂයෙහි එය අවසාන කෙළේයයි ආචාර්‍යයන් විසින් ම දක්වා තිබේ. එසේම **සිරිකුඩ්ඩ** රජුගේ ප්‍රාසාදයෙහි වෙසෙමින් **ඛුද්දසික්ඛා කථාව** කෙළේයයි එහි නිගමනයෙන් පෙණේ. පූජාවලියෙහිද **ශ්‍රී නිවාස** නම් රජු හා **මහානිගමසාමි** නම් අමාත්‍යයාගේ අරාධනාවෙන් අර්ථකථා ලියූ බව සඳහන් වේ. **සුලුපූජාවලියෙහි** ද **සඞ්ඝරතනාකරයෙහි** ද මහා නාම රජු දවස බුඞ්ඝොෂාචාර්‍ය තෙමේ දඹදිව සිට ලක්දිවට වැඩ බුදුන් වදාළ 275250 ක් පමණ ග්‍රන්ථ ඇති ආගමට 361750 ක් පමණ ග්‍රන්ථ ඇති අටුවා ලියුවේයයි සඳහන් වේ. නමුත් ලක්දිව ශ්‍රීනිවාස-සිරි කුඩ්ඩ නමින් අනික් රජෙකු සිටිබව නොපැණේ. එහෙයින් මෙය මහානාම රජුගේ අපර නාමයකැයි සැලකිය යුතුයි.

මෙහි මහවෙහෙර දකුණුපස පධානඝරයෙහි මහානිගමසාමි විසින් කරවූ පහසක් ද තුබුන බැව් හැඟේ. භාවනානුයෝගී භික්ෂූන් වාසය කරණ පහස හෝ සංඝරාජතෙරුන් වාසය කරණ පහස පධා නඝරය විය හැක. මහවෙහෙර දකුණුපස දූරසඞ්කර නම් ආරාමය පිහිටි වේයයි සිතියයුතු. ග්‍රන්ථාකර පිරිවෙණ එහි පුස්තකාලය විය යුතුයි. බුඞ් ඝොෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ පධානඝරයෙහි සිරිකුඩ්ඩ රජුගේ පහ යෙහිත් මහානිගමසාමිගේ පහයෙහිත් කලින්කල පහසුපරිදෙන් විසූබව මෙයින් නිශ්චය වේ.

(බුඞ්ඝොසුපපත්ති කථායෙහි-බුදුගොස් තෙරහු ලෝවාමහපායේ සහත මාලයේ විසූබවත් එහිසිට පිඬුසිහා (පුස්කොළ සිහා) වැඩිබවත් තුන්මාසයකින් තමන්ගේ කටයුතු සියල්ල නිම කළබවත් කියා තිබේ. එය ඇදහිය නොහැකි වාර්‍තාවකි. ඇතැම්විට විශුද්ධිමාර්ගය කරණ කාල යෙහි එහි විසූ බවත් එය තුන්මාසයකින් නිම කරන්ට ඇතිබවත් අනු මාන වශයෙන් සිතියයුතුයි.)

මෙසේ දූරසඞ්කර විහාරයෙහි වාසයට පැමිණි බුදුගොස් තෙර ණුවෝ අර්ථකථා පරිවර්තනය ආරම්භ කළෝය. පළමු කොට බුඞ්ඝොෂා චාර්‍ය තෙමේ මහාපච්චරි කුරුන්දි ආදියෙහි යුක්තාර්ථ ද ගෙණ ඒ අටුවා වන්හි කී ස්ථවිර වාද ද ගෙණ **සමන්තපාසාදිකා** නමින් විනය අටුවාව මාගධනිරුක්තියට පරිවර්තනය කළසේක. විනය පිටකයෙහි සියලු

අර්ථකථා එහි අන්තර්ගතය. ඉක්බිති **සුමඞ්ගලවිලාසිනී** නම් දීඝ අට්ඨකථාව ද **පපඤ්චසූදනී** නම් මැදුම්සඟි අට්ඨකථාව ද **සාරත්ථප්පකාසිනී** නම් සංයුත් අට්ඨකථාව ද **මනෝරථපූරණී** නම් අඞ්ගුත්තර අට්ඨකථාව ද යන සතර මාගධිභාෂාවට පෙරළන ලදහ. ඉක්බිති හෙතෙමේ බුද්දකනිකායට අයත් **ධම්මපද, ජාතක, සුත්තනිපාත, අපදාන** යන අර්ථකථා සතර ද අභිධම් පිටකයෙහි ධම්මසඞ්ගණී ප්‍රකරණයට **අත්ථසාලිනී** නම් අට්ඨකථාව ද විභඞ්ගප්‍රකරණයට **සම්මොහවිනෝදනී** නම් අට්ඨකථාව ද සෙසු පඤ්ච ප්‍රකරණයට **පරමත්ථදීපනී** නම් පඤ්චප්‍රකරණ අට්ඨකථාවද, ඉක්බිති උභය මාතිකාවට **කඞ්ඛාවිතරණී** නම් අට්ඨකථාව ද කෙළේය.

සඞ්ගීතිත්‍රයෙහි **කුරුන්දඅට්ඨකථාව** පාලියට නගා සමන්තපාසාදිකා නම් විනයපිටකයේ අර්ථ කථාව ද **මහාඅට්ඨකථාව** පෙරළා සූත්‍රපිටකයේ අර්ථ කථාව ද **මහාපච්චරිය** පෙරළා අභිධම්පිටකයේ අර්ථකථාද කළබැව් කියා තිබේ. මෙයින් පෙණෙන්නේ මේ අට්ඨකතුණ පිළිවෙළින් තුන් පිටකයට වෙන වෙනම ලියා තුබූ අට්ඨකථා බවයි. නමුත් එය සමන්ත පාසාදිකා ආරම්භයේ පෙණෙන "තස්සා මහාඅට්ඨකථං සරීරං කත්වා" යන වචන හා නොගැළපේ. විශුද්ධිමාගීයට අනතුරුව පළමුවෙන් කළ අට්ඨකථාව සමන්තපාසාදිකාවයයි බොහෝ දෙනාගේ පිළිගැණීමයි. බුදු ගොස් තෙරුන් පළමු පළමු කළ අර්ථකථාවල නාමය පසු පසු කළ අර්ථකථාවල සඳහන් වේ. මුද්‍රිත සමන්තපාසාදිකාවේ 94 පිටේ "සරණ ගමනභෙදවිධිය මෙහි කීමෙන් විනය නිදානය මහත්වන හෙයින් නො කීම්. අර්ථින් විසින් පපඤ්චසූදනියෙහි භයභෙරව සූත්‍ර වණ්ණනා වෙන් ද සුමඞ්ගලවිලාසිනියෙහි ශරණ වණ්ණනාවෙන් ද ගතයුතුයයි සඳහන් වීමෙන් සමන්තපාසාදිකාව පළමුවෙන් කෙළේය යනු සැක සහිත සේ වැටහෙයි. ඇතැම්විට සරණගමනවිධි මතු එහි විස්තර කරණු කැමැත්තෙන් මෙසේ කීයේයයි ද සිතියහැක. සුමඞ්ගලවිලාසිනි–පපඤ්චසූදනී දෙක්හිම සමන්තපාසාදිකාව සඳහන්ව තිබෙන හෙයින් එය පළමු කළ අට්ඨකථාව බව නිශ්චය කළ හැකියි. විනයම ශාසනයාගේ ආදිය හෙයින් පළමුවෙන්ම සමන්තපාසාදිකා වණ්ණනාව කරණ ලද බව උන්වහන්සේගේ ප්‍රාරම්භගාථාවලින් විවාදරහිතව පිළිගත යුතු වේ. චතුරාගම වණ්ණනා අතුරෙන් මනෝරථපූරණිය, පසුව කළ බව ඒ නාමයෙන්ම පෙණේ. චතුරාගම වණ්ණනා කිරීම් සඞ්ඛ්‍යාත මනෝරථය අඞ්ගුත්තරවණ්ණනාවෙන් යම්සේ පිරුණේ ද එහෙයින් ඊට 'මනෝරථපූරණී' යන නම් කළබව එහි නිගමනයෙන් පෙණේ. චතුරාගමය නම් දීඝසඟි, මැදුම්සඟි, සංයුත්සඟි, අඞ්ගුත්තරසඟි යන සතර මහසඟියයි.

මෙතැන්හි බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යයන්ගේ නිබන්ධ හා පරිවර්තනාග්‍රන්ථ මාලාව ලඝුවිස්තරයකින් දක්වනුලැබේ. "බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ දඹදිවදී ඤාණෝදය නම් ප්‍රකරණය කොට අර්ථසාලිනියද කළහ" යනු මහාවංසයේ සඳහන් වේ. මේ ප්‍රවෘත්තිය ශාසනවංශයේ ද සඳහන් වේ. නමුත් බුද්ධඝෝසුප්පත්ති කථාව මේ කාරණ නිශ්ශබ්ද වෙයි.

(1) සූත්‍රාණුදය නම්.-ප්‍රකෘතිවාද මර්දනය කෙරෙමින් බුහමලබ්ධියට විරුඬව ලියනලද ග්‍රන්ථයකි. මෙය නාමශෙෂභාවයට පැමිණ තිබේ යයි සිතිය යුතුයි.

(2) පළමුවන **අර්‍ථශාලිනිය** ධම්මසඬගණි ප්‍රකරණ පාලියේ අර්‍ථ වණ්‍ණනාවයි. (දෙවෙනි **අර්‍ථශාලිනිය** ලඬකාවේදී කරණලදී. මෙහි පළමුවන පොත දෙවෙනි පොත ලිවාට පසු ප්‍රතිසංස්කරණය කරන්නට ඇතැයි කියා හෝ නැත්නම් පළමු පොතම සිංහලපොතට සම කොට බලා ශුඬ කරන්නට ඇතැයි කියා හෝ සිතියහැක.)

(3) **පරිනානඬකථා** නම්: පිරිත් පොතට කළ අටුවාවයි. ඒ ගැණ ඉතිහාසය කිසිවකුත් නොකියයි. (මේ දඹදිවදී කරණලද ග්‍රන්ථයි.)

(4) **විශුඬිමාර්‍ගය** නම්: චතුරාගමයේම අර්‍ථ ප්‍රකාශ කරණ සීල-සමාධි-ප්‍රඥාමුඛයෙන් මුළු බුඬාගම සඬ්‍ග්‍රහ කොට සඬඝපාල තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණලද බෞඬධර්‍මසාගරයයි. මෙය බුදුගොස් තෙරණුවන් සවකීය ප්‍රඥාමහිමය දක්වමින් ලක්දිවදී කළ ප්‍රථම අර්‍ථසංවණ්‍ණාවයි. මෙය පොවිසි පරිවෙජදය කින් හා බණවර පණස් අට කින් යුක්ත වේ.සියලු අර්‍ථකථාවන්හිම වාගේ මේ නාමය ගෞරවයෙන් සඳහන් වී තිබේ.

(5) **සමන්තපාසාදිකා**: මෙය ත්‍රිපිටක අර්‍ථකථා අතුරෙන් පළමු වෙනි අර්‍ථකථාවයි. මෙය බුඬඝෝෂ නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනයෙන් කරණලද විනයපිටකයේ අර්‍ථවණ්‍ණනාවයි හෙවත්-පරිජි, පවිති, පරිවාර, මහවග, සුළුවග යන පොත් පහේ අටුවායි. මෙය **මහානිගම සාමිගේ** ප්‍රාසාදයෙහි වසමින් සිරිනිවාස අපරනාමධෙය මහානාම රජුගේ විසිවෙනි වර්‍ෂයේ ආරම්භ කොට 21 වෙනි වර්‍ෂයේ නිමවන ලදැයි එහි නිගමනයෙන් පෙණෙන බව යට කියනලදී. ක්‍රි ව. 489 දී **ඝඝඝහළ** නම් තෙරකෙනෙකු විසින් මෙය චීන භාෂාවට පරිවර්‍තනය කරණලදී.

(6) **කඬ්ඛාවිතරණී**: මෙය **සොණ** නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනා වෙන් විනයෙහි සැක උපදනා තැන්හි සැක දුරුකරමින් භික්‍ෂු භික්‍ෂුණී ප්‍රාතිමොක්‍ෂය වණ්‍ණනා කරමින් කරණලද්දකි.

(7) **සුමඬගලවිලාසිනී**: මෙය **ඝඝඝතෙරදඬ** නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණලද දීඝනිකායයෙහි අර්‍ථකථාවයි. මෙය පුරාණ නගර හා එහි වැසියන් ගැණ ද, රජවරුන් හා සිටුවරුන් ගැණ ද, ගඬහා හා කඳු ආදිය ගැණ ද විස්තර දක්වා පෘථිවිශාස්ත්‍රය සම්බඬ බුදුගොස් තෙරුන්ගේ විශෙෂඥ බව ද ප්‍රකට කරමින් කරණ ලද්දකි.

(8) **පපඤ්චසූදනී**: මෙය බුඬමිත්‍ර නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනා වෙන් කරණලද මැදුම්සඟයේ අර්‍ථකථාවයි. මධ්‍යමප්‍රමාණ සූත්‍ර යන්ට මධ්‍යමප්‍රමාණයෙන්ම ලක්‍ෂවිස්තර හා අනුත්තානපදයන්හි දීඝවිස්තර ද දක්වමින් කළ අර්‍ථවණ්‍ණනාවකි.

(9) **සාරත්ථදීපනී**: මෙය **ඇරියවංස** නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණලද සංයුත් සඟියේ අට්ඨවණ්ණනාවයි.

(10) **මනෝරථපූරණී**: මෙය **භදන්තඤාණිකාල** තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණලද අඞ්ගුත්තර අට්ඨවණ්ණනාවයි. මේ ඤාණිකාල තෙරුන්වහන්සේ කාඤ්චිපුරාදියේ පවත් බුදුගොස් තෙරුන් සමඟ වාසය ඇති සහාය කෙනෙකි. ලක්දිව මහවෙහෙරෙහිද එක්ව විසූ බව කියා තිබේ. ඇතැම්විට ඤාණිකාල තෙරුන් බුදුගොස්තෙරුන් සමඟ හෝ උන්වහන්සේගේ පැමිණීමට අනතුරුව හෝ ලක්දිවට පැමිණෙන්ට ඇතැයි සිතිය හැක.

(11) **ජාතකඅට්ඨකථා**: මෙය කුදුගත් සඟියට අයත් ජාතක ගාථා වණ්ණනා කරමින් අත්ථදස්සි-බුද්ධමිත්ත-බුද්ධදේව යන තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණ ලද්දකි.

(12) **ධම්මපදඅට්ඨකථා**: මෙය **කුමාරකස්සප** නම් තෙරකෙනෙකුගේ ආරාධනාවෙන් සිරිකුඩ්ඩ රජුගේ පහයෙහිදී කරණලද කුදුගත් සඟියේ ධම්මපදගාථා වණ්ණනාවයි. සඞ්ඝමිත්තගුහයෙහි බුදුගොස් තෙරුන්ට පසු කාලයෙහිවූ ග්‍රන්ථකතෘවරුන්ගේ නාමලේඛනයෙහි ධම්මපදට්ඨකථාව බුදුගොස් නම් තෙරුන් විසින් කළ බවක් සඳහන් වේ. බුදුගොස් නමින් ග්‍රන්ථකතෘන් කිපදෙනෙකු සිටි බව මෙයින් සිතිය හැක

(13) **පරමත්ථජෝතිකා**: මෙය කුදුගත් සඟියේ සුත්තනිපාත වණ්ණනාවයි.

(14) **විසුද්ධජනවිලාසිනී**: මෙය කුදුගත් සඟියේ අපදානාඞ්ග වණ්ණනාවයි.

(15) **අත්ථසාලිනී**: මෙය බුද්ධඝෝෂ නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණලද අභිධම්මයේ ධම්මසඞ්ගණී ප්‍රකරණයේ අට්ඨවණ්ණනාවයි. මේ කාලයේද බුද්ධඝෝෂ නමින් කිපනමක් සිටිබව මෙයින් පෙණේ. මේ පොත සම්මෝහවිනෝදනියට අනතුරුව කළබව ඒ පොතෙහිම දක්නා ලැබේ. එය විමසිය යුත්තකි.

(16) **සම්මොහවිනෝදනී**: මෙය අභිධම්මපිටකයේ විභඞ්ගප්‍රකරණයේ අට්ඨකථාවයි.

(17) **පරමත්ථදීපනී**: මෙය **චුල්ලබුද්ධඝෝෂ** නම් තෙරුන්ගේ ආරාධනාවෙන් කරණලද අභිධම්මපිටකයේ ධාතුකථා, පුග්ගලපඤ්ඤත්තිකථා, කථාවත්ථු, යමක, පට්ඨාන යන පඤ්චප්‍රකරණයේ අට්ඨකථාවයි.

සාසනවංසයෙහි බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යයන් විසින් **පිටකත්තය ලක්ඛණ හත්ථය, පඤ්චබුද්ධාමණ්ඩ** යන ග්‍රන්ථ දෙකක්ද කළබව කියා තිබේ. පිටකත්තයලක්ඛණ ගත්ථය හැණ කිසිවක් දැනගන්ට නැතිව නාම ශෙෂභාවයට පැමිණ තිබේ. **පඤ්චබුද්ධාමණ්ඩ** නම්: සංසකෘත භාෂාවෙන් බුඩවරිතය ප්‍රකාශ කොට කරණ ලද්දකි. එය දැනට **කුසුඤ්ඤාමි** ශාසත්‍රී විසින් ශුඩකරණ ලදුව මදුරාශියේ ආණ්ඩුව මගින් මුද්‍රණයට පමුණුවා තිබෙන බව විමලවංශ්‍රන් ලෝ මහතාගේ පොතේ දක්වා තිබේ.

බුඩඝෝෂාචාර්යයන්ගේ අවසානය.

මෙසේ මේ බුඩඝාසනය පවත්නා තෙක් නොනැසී පවත්නා කීර්තිකදම්බයකින් යුකතවූ බෞඩග්‍රන්ථාදශීයෙහි සඛකීය නාමය ප්‍රතිබිම්බිත කළාවූ අනුබුඩ බුඩඝෝෂාචාර්‍ය තෙමේ සියළු කටයුතු නිෂ්ඨාවට පමුණුවා ගෙණ සියරට බලා පිටත්ව ගියේය. මුන්වහන්සේ ලක්දිව කොපමණ කල් විසුවෝදැයි නිශ්චය කළයුතු වැදගත් සාක්ෂ්‍යයක් දක්නට නොලැබුනේය. සමන්තපාසාදිකාවේ අවුරුද්දකින් අර්ථකථා පරිඝමාපතියට පැමිණවූ බැව් එහි නිගමනයේ කියා තිබේ. ඒ සියළුම අර්ථකථාවන්ගේ නිමාවීමක් සඳහා කියන ලද්දකැයි සිතිය නොහැකිහි. සඛ්‍යීඝඛ්‍රහයෙහි බුඩඝෝෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ අවුරුද්දකින් සියළු කටයුතු නිමවා සියරට වැඩිය බැවි සඳහන් වේ. බුඩඝෝසුපපත්ති කථාවේ තුන්මාසයකින් කටයුතු අවසන් කොට සියරට වැඩියේයයි කියා තිබේ. බුරුම ඉතිහාසයේ උන්වහන්සේ එවන් නගරයෙන් ලක්දිවට පැමිණ තුන් අවුරුද්දක් ලඩකාවේ සිට පෙළ අටුවා පොත් ලියාගෙණ නැවත එහි වැඩිඝෝයයි කියා තිබේ. මේ කියන කාලය නම් මඳක් විශ්වාස කළ හැක. නමුත් එය නිශ්චය කරගැණීමට වැදගත් සාක්ෂ්‍යයක් නොපෙණේ. මේ සියලු ප්‍රවෘත්ති වලින් බුඩඝෝෂාචාර්‍යතෙම තුන් අවුරුද්දක් නෝ ඊට වැඩි කාලයක් ලක්දිව වාසය කොට අර්ථකථා පරිවර්තනය කොට දඹදිව වැඩියේයයි සිතිය යුතුහි.

සමහර පණ්ඩිතයෝ මුන්වහන්සේ සිටිබව පවා විශ්වාස නොකෙරෙති. ඒ පිළිබඳව දක්වන කරුණු ද බොහෝහි. ''බුඩඝෝෂාචාර්‍යයන් වහන්සේ ගැණ ඉතිහාසයේ ලියවී තිබෙන්නේ ශතවර්ෂ කිපයක් ඉක්ම ගියාට පසුවය, ජනශ්‍රැතිසම්ප්‍රදාය වශයෙන් ඒ ඒ ජාතිකයන් කෙරෙහි පැවති වෘත්තාන්තයෝ ඒ ඒ ඉතිහාසයන්හි ඇතුළත් කර තිබෙත්, සිංහල ඉතිහාසය ලියූ. ධර්මකීර්තිපාදයෝත් එකල ජනයා කෙරෙහි පැවති පරම්පරා කථා එක් කොට ගෙණ සිංහල ඉතිහාසය උසස් කිරීම සඳහා බුඩඝෝෂ චරිතය එහි ඇතුළත් කළහ, එහෙයින් එය විශ්වාස නොකළ හැකැ''යි ද කියති ධර්මකීර්තිමහාසාමීහු සිංහල රටේ කෙනෙකු නොවන හෙයින් එසේ සත්‍යයනුවූ ප්‍රවෘත්තියක් ලිවීමෙන් (අපේ) සිංහල ඉතිහාසය උසස් කර දීමට උන්වහන්සේට කිසි යුතුකමක් නැත. එහෙයින් මේ කිම බුඩඝෝෂාචාර්‍යයන් නොසිටිබව ඔප්පුකිරීමට සාධනයක් නොවේ. ඉතිහාසයක කරුණු සිදුවී ශතවර්ෂ කිපයකට පසුව ග්‍රන්ථාරූඪවීම සඛභාවයකි. බුඩඝෝෂ චරිතය ද ශතවර්ෂ කිපයකට පසු ඉතිහාසයට ඇතුළත්කර තිබෙනබව සත්‍යයකි නමුත් උන්වහන්සේ ගැණ අවිශ්වාස කිරීමට එයම ප්‍රමාණ නොවේ. ශතවර්ෂ කිපයකට පසු ඉතිහාසයේ ලියැ තිබෙන්නාවූ බුඩඝෝෂචරිතය සමඟ පවත්නාවූ සෙසු කරුණු විශ්වාස කළ හැකි නම් බුඩඝෝෂාචාර්‍යයන් ගැණ අවිශ්වාස කිරීමට ඇති හේතු කිම ?

බුඩසොඡවරිතය අවිශ්වාස කිරීම සඳහා කියන අනිකුදු දෙවෙනි කාරණයක් නම්:-මේ එකම බුඩසොඡකෙනෙකුට ආසියාවේ බොහෝ රටවල ජනයා සඛකිය අසිතිවාසිකම් කියා තිබීම හා එකිනෙකට විරුඩ වෘත්තාන්ත ඒ ඒ ඉතිහාසවල සඳහන් වීමත්ය.

මෙද අවිශ්වාසයට තරම් වූ කරුණක් නොවේ. සියලු රටවල සියලු ජාතිකයන්ටම මහත් අභිමානයක් නරදීමෙන් සියලු දෙනාගේ සිත් දිනා ගත්තාවූ උන්වහන්සේට ඒ ඒ ජාතිකයන් විසින් තම තමන්ගේ කෙතෙකු මෙන් සලකා ප්‍රේම කළ බවත් උන්වහන්සේ පිළිබඳවූ කීර්තිය හා ගෞරවයත් සඛකිය රටට ජාතියට අභිතිකර නැණීම පිණිස ඒ ඒ රටවැසියන් විසින් "බුඩසොඡාවැයත්‍රියන් වහන්සේ අපේ රටේ-අපේ ජාතියේ කෙනෙකැ"යි කියා තිබෙන බවත් සත්‍යයකි.

තවත් සමහරු "සිංහල ජාතික තෙරුන්වහන්සේ කෙනෙකු විසින් අර්ථකථා මාගධකිරුකතියට පරිවර්තනය කළ බවද කල් යාමෙන් ඒ අර්ථකථා මාගධී භාෂාවෙන් ලියා තිබෙන්නේ මගධ දෙශයෙන් ආ කෙනෙක්ය, ඒ බුඩසොඡ විය යුතුයයි කියා සිතීමෙන් මේ ප්‍රවෘත්තිය සිංහල ඉතිහාසයට ඇතුළත් වී තිබේය"යි ද කියති.

යම් හෙයකින් සිංහල ජාතිකයෙක් මේ උදාරවූ කර්තව්‍යයෙහි යෙදුනේ නම් කිසි කලෙකත් ඒ කීර්තිය හා ගෞරවය සිංහලජාතියට මිස වෙන ජාතියකට වෙන රටකට අයිතිකරදීමට සිංහල ඉතිහාසය කිසිසේත් කැමතිවේයයි සිතිය නොහැක. එහෙයින් ඒ කීම ප්‍රතිඥා රහිතවූවකි.

යටකී පරිදි ලක්දිවින් පිටත්වූ බුඩසොඡ මහාස්වාමිපාදයෝ දඹදිව ගොස් අවශ්‍යට අර්ථකථා කරණු පිණිස බදරතීර්ථවාසී භදන්ත බුඩඝෝෂාචාර්යයන් ලක්දිව පැමිණෙනු පිණිස මෙහෙයා තමන් වහන්සේ ගෙණගිය ශුඩවූ දහම් පොත් සියළු බෞඩ රටවලට යවමින් බුදුසසුන් වැඩවඩා කම්වූ පරිද්දෙන් අපවත් වී වදාළෝය. මේ ශ්‍රේෂ්ඨ අර්ථකථාචාර්යයන් වහන්සේ කොතැනකදී අපවත් විදැයි ඉතිහාසයෙන් නිශ්චය කළ නොහැක. බුඩඝෝසුප්පත්තිකථාවේ උන්වහන්සේගේ භස්මාවශේෂය තැන්පත් කොට බෝඹැඩ සමීපයෙහි ථූපයක් කළ බව සඳහන් වේ. කාම්බෝජ වාසීහු උන්වහන්සේ ඔවුන්ගේ රටේ බුඩසොඡ නම් මහාවිහාරයේදී අපවත්වී වදාළෝයයි කියති.

මෙසේ මහාමහිඳු මහාක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ විසින් ලක්දිව පිහිටුවා වදාළ සම්බුඩශාසනය පන්දහසක් පවත්නාලෙස සථිරබවට පමුණුවා ලූ විශුඩබුද්ධිසම්පන්න අනුබුඩ බුඩඝෝෂාභිධාන යති රාජයන්වහන්සේ දඹදිව සිටලු ප්‍රත්‍යයනන්හි ද සිටම් බුරුම කාම්බෝජාදි රටවලද බුඩධර්මය පතුරුවා දෙවියන් සහිත ලොකයාට මහත්වූ අනිවාඩියක් සිඩකොට සංඝකාරධර්මයන්ගේ අනිත්‍ය සභාවයට පැමිණියෝය එහෙයින් නුවණැති ජනතෙමේ සියල්ල අනිත්‍යයයි සිතා කුශලකරණයෙහි අප්‍රමාද වියයුතු

P. V.

සංඥාදීපනිලක්ඛණ.

Abbreviations.

උ. ග්‍ර. බ.—උපග්‍රන්ථය බලනු.

මු. ස. i.—ප්‍රථමමුද්‍රිත සන්නය.

මු. ස. ii.—දවිතීයමුද්‍රිත සන්නය.

ස i.—විද්‍යෝදය පුස්තකාලයෙහි පුස්කොළ සන්න පොත.

ස. ii.—පැල්මඩුල්ලේ පුරාණ මහාවිහාරයේ සන්නපොත.

ස. iii.—හික්කඩුවේ තිරුණාගම සුදර්ශනාරාම මහා විහාරස්ථානයේ සන්නපොත.

වි. ටී.—විසුද්ධිමග්ගටීකාව.

ම. ටී.—විසුද්ධිමග්ගටීකා බුරුම අකුරු පොත.

ශුද්ධිපත්‍රය.

(සන්නය.)

පිට.	පෙළ.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
4	22	නානනරික (1)අධොලිපි	නානනරියක නානනරික
15	28	තනමූලක	තනමූලක
23	12	සමණෙනසමානා	සමනෙහසමානා
42	24	ප්‍රත්‍යයසනනිශ්‍රිත	ප්‍රත්‍යයසනනිඃශ්‍රිත
51	21	තදශීනකෘත්‍යං	දශීනකෘත්‍යං
,,	32	ග්‍රහණනති	ගහණනති
,,	33	ලක්‍ෂවෙධ	ලක්‍ෂ්‍යවෙධ
54	29	විපාකහෙතුක	විපාකාහෙතුක
60	1	අපපමතනක	අපපමතනකමපි
74	8	අගෘධනුව	අගෘධනුව
80	23	ලඟනාකුවූ	ලඟනවූ
99	21	පිට දම	පිට ඉදම
103	27	ප්‍රහණය	ප්‍රහාණය
104	19	විතකකවිරානං	විතක්කවිචාරානං
106	15	අහිමනාශීහ	අහීනමාශීහ
109	2	අපජජති	ආපජජති
111	29	ප්‍රසංසා	ප්‍රශංසා
115	17	අගගිකඛඞ්ගලිඞ්ගන	අගගිකඛඞ්ගාලිඞ්ගන
,,	21	අභිවාදනසදියනෙ	අභිවාදනසාදියනෙ
,,	23	ආපනවූ	ආදීපනවූ
,,	17	මෙස්	මෙසේ
120	22	ශීලමසෙත්‍යපූපිකාඃ	ශීලමසෙත්‍යාපූපිකාඃ
121	23	ඇතිමව	ඇතිවීමව
156	10	අනතනො	අතතනො

(උපග්‍රන්ථය.)

4	26	(නාායඇඳලිය ලබනු)	(නාායාඤ්ජලිය බලනු)
9	2	කිපෙති	කිපෙයි
27	16	අනාගැමි	අනගැමි
33	9	අබ්‍යපනනා	අබ්‍යාපනන
36	30	කහාපණකුමෙහා	කහාපණකුමෙහා

විසුද්ධිමග්ගෝ.

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

නිදානාදිකථා.

1. "සීලේ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ, චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං,
ආතාපී නිපකෝ භික්ඛු සෝ ඉමං විජටයේ ජටන්ති" a

ඉති හිදං වුත්තං. කස්මා පනෙතං වුත්තන්ති භගවන්තං කිර සාවත්ථියං විහරන්තං රත්තිභාගෙ අඤ්ඤතරෝ දෙවපුත්තෝ උපසඞ්කමිත්වා අත්තනෝ සංසයසමුග්ඝාතත්ථං:-

2. "අත්තෝ ජටා බහි ජටා ජටාය ජටිතා පජා,
තං තං ගොතම පුච්ඡාමි කෝ ඉමං විජටයේ ජටං" ති. b

ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි.

3. තස්සායං සඞ්ඛෙපත්ථෝ:— **ජටා**ති තණ්හාය ජාලිනියා එතං අධිවචනං, සා හි රූපාදිසු ආරම්මණේසු හෙට්ඨුපරියවසෙන පුනප්පුනං උපපජ්ජනතෝ සංසිබ්බනට්ඨෙන වෙළුගුම්බාදීනං සාඛාජාල සඞ්ඛාතා ජටා විය ති ජටා. සා පනෙසා සකපරිකඛාරපරපරිකඛාරෙසු සකඅත්තභාව පරඅත්තභාවෙසු අජ්ඣත්තිකායතනබාහිරායතනෙසු ච උපපජ්ජනතෝ **අත්තනෝ ජටා බහි ජටා**ති වුච්චති. තාය එවං උපපජ්ජමානාය **ජටාය ජටිතා පජා**-යථානාම වෙළුජටාදීහි වෙළු ආදයෝ, එවං තාය තණ්හාජටාය සබ්බාපි අයං සත්තසඞ්ඛාතා [1] පජා ජටිතා විනද්ධා සංසිබ්බිතාති අත්ථෝ. යස්මා චි එවං ජටිතා-**තං තං ගොතමම්පුච්ඡාමී**ති [2] තස්මා තං පුච්ඡාමි; **ගොතමාති** භගවන්තං ගොත්තෙනෙව ආලපති. **කෝ ඉමං විජටයේ ජටන්ති**, ඉමං එවං තෙධාතුකං ජටෙත්වා ඨිතා ජටං කෝ විජටෙය්‍ය විජටෙතුං කෝ සමත්ථෝති පුච්ඡති. [3]

එවං පුත්ථෝ පනස්ස සබ්බඨමෙමසු අප්පටිහතඤාණචාරෝ දෙව දෙවෝ සකකාතං අතිසක්කෝ බ්‍රහ්මාණං අතිබ්‍රහ්මා චතුවෙසාරජ්ජවිසාරදෝ, දසබලධරෝ අනාවරණඤාණෝ සමන්තචක්ඛු භගවා තමත්ථං විස්සජ්ජෙන්තෝ:—

"සීලේ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ-චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං,
ආතාපී නිපකෝ භික්ඛු-සෝ ඉමං විජටයේ ජටං"ති.

ඉමං ගාථමාහ.

---

1. ම. සත්ත නිකායෙ සඞ්ඛාතා-ත්‍රි. මූ. සත්තකායෙ සඞ්ඛාතා
2. සී. 1. පුච්ඡාමි. 3. ම. පුච්ඡිති. a-b. අංගුත්තරනිකායෙ දේවතා සං.

4. ඉමිස්සාදුනි ගාථාය කථිතාය **මහෙසිනා,**
වණ්ණයන්තෝ යථාභූතං අත්ථං සීලාදිභෙදනං.

5. සුදුල්ලභං ලභිත්වාන **සබ්බඤ්ඤුං ජිනසාසනෙ,**
සීලාදිසබ්භහං ඛෙමං උජුං මග්ගං **විසුද්ධියා.**

6. යථාභූතං අජානන්තා සුද්ධිකාමාපි යෙ ඉධ,
විසුද්ධිං නාධිගච්ඡන්ති වායමන්තාපි යොගිනෝ.

7. තෙසං පාමොජ්ජකරණං සුවිසුද්ධවිනිච්ඡයං
මහාවිහාරවාසීනං දෙසනානය නිස්සිතං.

8. **විසුද්ධිමග්ගං** භාසිස්සං තං මෙ සක්කච්ච භාසතෝ,
විසුද්ධිකාමා සබ්බෙ'පි නිසාමයථ **සාධවෝ'**ති.

9. තත්ථ **විසුද්ධී**ති සබ්බමලවිරහිතං අච්චන්තපරිසුද්ධං නිබ්බාණං වෙදිතබ්බං. තස්සා විසුද්ධියා මග්ගොති විසුද්ධිමග්ගෝ. **මග්ගෝ'**ති අධිගමූපායෙ වුච්චති. තං විසුද්ධිමග්ගං භාසිස්සාමීති අත්ථෝ.

සෝ පනායං විසුද්ධිමග්ගෝ කත්ථචි විපස්සනාමත්තවසෙනෙව දෙසිතෝ. යථාහ:—

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති-යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ-එස මග්ගෝ විසුද්ධියා"ති a

කත්ථචි ඛාණපඤ්ඤවසෙන. යථාහ :—

"යම්හි ඛාණම්හි පඤ්ඤඤ්ච-සමෙ නිබ්බාණසන්තිකෙ"ති. b

කත්ථචි කම්මාදිවසෙන. යථාහ :—

"කම්මං විජ්ජා ච ධම්මෝ ච-සීලං ජීවිතමුත්තමං,
එතෙන මච්චා සුජ්ඣන්ති-න ගොත්තෙන ධනෙන වා"ති. c

කත්ථචි සීලාදිවසෙන. යථාහ :—

"සබ්බදා සීලසම්පන්නෝ-පඤ්ඤවා සුසමාහිතෝ,
ආරද්ධවිරියෝ පහිතත්තෝ-ඔඝං තරති දුත්තරං"ති. d

කත්ථචි සතිපට්ඨානාදිවසෙන. යථාහ :—

"එකායනෝ අයං භික්ඛවෙ මග්ගෝ සත්තානං විසුද්ධියා-පෙ-නිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය යදිදං චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා"ති. e

සම්මප්පධානාදීසුපි එසෙව නයෝ. ඉමස්මිං පන පඤ්හාවාකරණෙ සීලාදිවසෙන දෙසිතෝ.

10. තත්‍රායං සඞ්ඛෙපවණ්ණනා :— **සීලෙ පතිට්ඨායා**ති සීලෙ ඨත්වා සීලං පරිපූරයමානෝ වෙ වෙත්ථ සීලෙ පතිට්ඨිතෝ'ති[1] වුච්චති; තස්මා සීලපරිපූරණෙන සීලෙ පතිට්ඨහිත්වානි අයමෙත්ථ අත්ථෝ. **නරෝ**ති සත්තෝ. **සපඤ්ඤෝ**ති කම්මජාතිහෙතුක පටිසන්ධිපඤ්ඤාය,[2] පඤ්ඤවා.

---

a. සංයුත්ත නි. දෙ. සං. ධම්මපද අට්ඨකථාය.
b. ධම්මපද. ඛිඩ්ඩාවග්ග. c. මජ්ඣිම නි. අනාථ පිණ්ඩිකොවාද සූ. සං. නි. දෙ. සං.
d. සංයුත්ත, නි. දෙ. සං. e. දීඝ. නි. මජ්ඣිම නි. සතිපට්ඨාන සූ.
1. සී. ii. ම. සීතොති 2. සී. 1. &. ත්‍රි. මූ. කම්මජාය නිහෙතුකාපි සබ්බ පඤ්ඤාය.

චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයංති සමාධිඤ්චව විපස්සනඤ්ච භාවයමානෝ; චිත්තසීසෙන හෙත්ථ සමාධි නිද්දිට්ඨෝ, පඤ්ඤුත්තරෙන ච විපස්සනාති; **ආතාපී**ති විරියවා, විරියං හි කිලෙසානං ආතාපන පරිතාපනට්ඨෙන ආතාපොති වුච්චති. තදස්ස අත්ථීති ආතාපී; **නිපකොති** නෙපක්කං වුච්චති පඤ්ඤා, තාය සමන්නාගතොති අත්ථෝ. ඉමිනා පන පදෙන පාරිහාරියපඤ්ඤං දස්සෙති. ඉමසම්මිඤ්හි පඤ්හබ්‍යාකරණෙ තික්ඛත්තුං පඤ්ඤා ආගතා. තත්ථ පඨමා ජාතිපඤ්ඤා, දුතියා විපස්සනාපඤ්ඤා, තතියා සබ්බකිච්චපරිණායිකා පාරිහාරිය පඤ්ඤා; සංසාරෙ භයං ඉක්ඛතීති භික්ඛු.

සොඉමං විජටයෙ ජටංති සො ඉමිනා සීලෙන ඉමිනා ච චිත්තසීසෙන නිද්දිට්ඨ සමාධිනා ඉමාය ච තිවිධාය පඤ්ඤාය ඉමිනා ච ආතාපෙනාති ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු සෙය්‍යථාපි නාම පුරිසො පඨවියා පතිට්ඨාය සුනිසිතං සත්ථං උක්ඛිපිත්වා මහන්තං වෙළුගුම්බං විජටෙය්‍ය. එව මෙව සීලෙ පතිට්ඨාය සමාධිසිලාය සුනිසිතං විපස්සනාපඤ්ඤාසත්ථං විරියබල පග්ගහිතෙන පාරිහාරියපඤ්ඤාහත්ථෙන උක්ඛිපිත්වා සබ්බමපි තං අත්තනො සන්තානෙ පතිතං තණ්හාජටං විජටෙය්‍ය සඤ්ඡින්දෙය්‍ය සම්පදාලෙය්‍ය, මග්ගඤ්ඤණෙන පනෙස තං ජටං විජටෙති නාම. එලක්ඛණෙ විජටිතජටො සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යෝ හොති. තෙනාහ භගවා :—

> "සීලෙ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ-චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං,
> ආතාපී නිපකෝ භික්ඛු-සෝ ඉමං විජටයෙ ජට"නති.

11. තත්‍රායං යාය පඤ්ඤාය සපඤ්ඤෝති වුත්තෝ තත්‍රස්ස කරණීයං නත්ථි. පුරිමකම්මානුභාවෙනෙවහිස්ස සා සිද්ධා. **ආතාපී-නිපකෝ** ති එත්ථ වුත්තවිරියවසෙන පන තෙන සාතච්චකාරිනා පඤ්ඤාවසෙන ච සම්පජඤ්ඤකාරිනා හුත්වා සීලෙ පතිට්ඨාය චිත්තපඤ්ඤාවසෙන වුත්තා, සමථවිපස්සනා භාවෙතබ්බාති. ඉමමත්ථ භගවා සීලසමාධිපඤ්ඤාමුඛෙන විසුද්ධිමග්ගං දස්සෙති.

එත්තාවතා හි තිස්සො සික්ඛා, තිවිධකල්‍යාණං සාසනං තෙවිජ්ජතාදීනං උපනිස්සයෝ, අනන්තවයවජ්ඣනමජ්ඣිමපටිපත්තිසෙවනානි, අපායාදිසමතික්කමනුපායෝ, තීහාකාරෙහි කිලෙසප්පහාණං, වීතික්කමාදීනං පටිපක්ඛා, සඞ්කිලෙසත්තයවිසොධනං, සොතාපත්තාදි භාවස්ස ච කාරණං පකාසිතං හොති.

කථං? එත්ථ හි සීලෙන අධිසීලසික්ඛා පකාසිතා හොති, සමාධිනා අධිචිත්තසික්ඛා, පඤ්ඤාය අධිපඤ්ඤාසික්ඛා. සීලෙන ච සාසනස්ස ආදිකල්‍යාණතා පකාසිතා හොති – **කොචාදි කුසලානං ධම්මානං සීලඤ්ච සුවිසුද්ධනති** a හි වචනතො **සබ්බ පාපස්ස අකරණ**නති b ආදිවචනතො ච සීලං සාසනස්ස ආදි. තඤ්ච

---

a. සංයුත්ත නි මහාවග්ග. b දීඝ නි. ම. ප ත්‍ර, ධම්මපද ඛු. ව.

කල්‍යාණං අව්පපටිසාරාදිගුණාවහත්තා; සමාධිනා මජ්ඣෙ කල්‍යාණතා පකාසිතා හොති- **කුසලෙසූපසම්පදා** a ති ආදිවචනතො හි සමාධි සාසනස්ස මජ්ඣෙ; සෙ ච කල්‍යාණෙ ඉඩ්විධාදි ගුණාවහත්තා; පඤ්ඤාය පරියොසානකල්‍යාණතා පකාසිතා හොති- **සච්චනානපරිඤ්ඤොදහනං ඒකං බුද්ධානුසාසනං**. b ති වචනතො; පඤ්ඤුත්තරතො ච පඤ්ඤා සාසනස්ස පරියොසානං සා ච කල්‍යාණා ඉච්චාතිඒසු තාදිභාවාවහනතො.

"සෙලො යථා එකඝනො-වාතෙන න සමීරති,
එවං නින්දාපසංසාසු-න සමිඤ්ජති පණ්ඩිතා" ති හි වුත්තං.

12. තථා සීලෙන තෙවිජ්ජතාය උපනිස්සයො පකාසිතොහොති- සිලසම්පත්තිං හි නිස්සාය තිස්සො විජ්ජා පාපුණාති, න තතොපරං; සමාධිනා ඡළභිඤ්ඤතාය උපනිස්සයො පකාසිතො හොති- සමාධිසම්පදං හි නිස්සාය ඡ අභිඤ්ඤා පාපුණාති න තතොපරං; පඤ්ඤාය පටිසම්භිදාපභෙදස්ස උපනිස්සයො පකාසිතො හොති-පඤ්ඤාසම්පත්තිංහි නිස්සාය චතස්සො පටිසම්භිදා පාපුණාති, න අඤ්ඤථා කාරණෙන; සීලෙන ච කාමසුඛානුයොගසඞ්ඛාතස්ස [1] අන්තස්ස වජ්ජනං පකාසිතං හොති, සමාධිනා අත්තකිලමථානුයොගසඞ්ඛාතස්ස, පඤ්ඤාය මජ්ඣිමාය පටිපත්තියා සෙවනං පකාසිතං හොති. තථාසීලෙන අපායසමතික්කමනුපායො පකාසිතො හොති, සමාධිනා කාමධාතුසමතික්කමනුපායො, පඤ්ඤාය සබ්බභවසමතික්කමනුපායො; සීලෙන ච තදඞ්ගපහාණවසෙන කිලෙසපපහාණං පකාසිතං හොති, සමාධිනා විකම්භනපපහාණවසෙන, පඤ්ඤාය සමුච්ඡෙදපපහාණවසෙන; තථා සීලෙන කිලෙසනං වීතික්කමපටිපක්ඛො පකාසිතො හොති, සමාධිනා පරියුට්ඨානපටිපක්ඛො, පඤ්ඤාය අනුසයපටිපක්ඛො; සීලෙන ච දුච්චරිතසඞ්කිලෙසවිසොධනං පකාසිතං හොති, සමාධිනා තණ්හාසඞ්කිලෙසවිසොධනං, පඤ්ඤාය දිට්ඨිසඞ්කිලෙසවිසොධනං; තථා සීලෙන සොතාපන්නසකදාගාම්භාවස්ස කාරණං පකාසිතං හොති, සමාධිනා අනාගාම්භාවස්ස, පඤ්ඤාය අරහත්තස්ස; සොතාපන්නො හි සීලෙසු පරිපූරකාරීති වුත්තො, තථා සකදාගාමී; අනාගාමී පන සමාධිසමිං පරිපූරකාරීති; අරහා පන පඤ්ඤාය පරිපූරකාරීති. එවං එත්තාවතා තිස්සො සික්ඛා, තිවිධ කල්‍යාණං සාසනං, තෙවිජ්ජතාදීනං උපනිස්සයො, අන්තද්වයවජ්ජනමජ්ඣිමපටිපත්තිසෙවනානි, අපායාදිසමතික්කමනුපායො, තීහාකාරෙහි කිලෙසපපහාණං, වීතික්කමාදීනං පටිපක්ඛා, සඞ්කිලෙසත්තයවිසොධනං, සොතාපත්තාදිභාවස්ස ච කාරණන්ති ඉමෙ ච අඤ්ඤෙ ච එවරූපා ගුණත්තිකා පකාසිතා හොන්තී ති.

ඉති නිදානාදි කථා

---

a b. දිස්සති ම ප, සු, ධම්මපද. බු. ව. ○ සංයුත්තනං නි. අඞ්ග. ව. ධම්මපද, බු. ව,
1. ම, කාමසුඛල්ලිකානුයොගඅඞ්ඛාතස්ස.

අථ සීලනිද්දෙසෝ.

1. එවං අනෙකගුණසමඞ්ගාභාවෙන සීලසමාධිපඤ්ඤාමුඛෙන දෙසිතොපි පනෙස විසුද්ධිමග්ගෝ අතිසඞ්ඛෙපදෙසිතො යෙව හොති. තසමා නාලං සඞ්ඛසං උපකාරායාති විත්ථාරමස්ස දස්සෙතුං සීලං තාව ආරබ්භ ඉදං පඤ්හාකම්මං හොති.

1 කිං සීලං?
2 කෙනට්ඨෙන සීලං?
3 කානස්ස ලක්ඛණ රස පච්චුපට්ඨාන පදට්ඨානානි?
4 කිමානිසංසං සීලං?
5 කතිවිධං පෙදතෝ සීලං?
6 කොවස්ස සඞ්කිලෙසෝ?
7 කිං වොදානන්ති? තත්‍රිදං විස්සජ්ජනං:—

2. (1) **කිං සීලනති**: පාණාතිපාතාදිහි වා විරමණස්ස චෙතනාදයෝ ධම්මා. චුත්තං හෙතං පටිසම්භිදායං "කිං සීලනන්ති: චෙතනා සීලං චෙතසිකං සීලං සංවරෝ සීලං අවීතික්කමොසීල"නන්ති. තත්‍ර **චෙතනා සීලං** නාම:—පාණාතිපාතාදිහි වා විරමණස්ස චෙතනාපට්ඨානං වා පූරෙණස්ස චෙතනා; **චෙතසිකං සීලං** නාම:— පාණාතිපාතාදිහි විරමණස්ස විරති. අපිච චෙතනා සීලං නාම:— පාණාතිපාතාදීනි පජහන්තස්ස සත්තකම්මපථචෙතනා, චෙතසිකං සීලං නාම "අභිජ්ඣං පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති"ති b ආදිනා නයෙන චුත්තා අනභිජ්ඣාඅව්‍යාපාදසම්මාදිට්ඨිධම්මා. **සංවරෝ සීලනති** එත්ථ පඤ්චවිධෙන සංවරෝ වෙදිතබ්බෝ, පාතිමොක්ඛසංවරෝ සතිසංවරෝ ඤාණසංවරෝ ඛන්ති සංවරෝ විරියසංවරොති; තත්ථ "ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතෝ හොති සමුපෙතෝ"තිc අයංපාතිමොක්ඛසංවරෝ; "රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජතී"ති d අයං සතිසංවරෝ;

"යානි සොතානි ලොකස්මිං (අජිතාති භගවා) සති තෙසං නිවාරණං,
සොතානං සංවරං බ්‍රූමි-පඤ්ඤායෙතෙ පිපියරෙ"ති. e

අයං ඤාණසංවරෝ – පච්චයපටිසෙවනම්පි එත්ථෙව සමොධානං ගච්ඡති; යෝ පනායං "ඛමෝ හොති සීතස්ස උණ්හස්සා"ති f ආදිනා නයෙන ආගතෝ අයං ඛන්තිසංවරෝ නාම; යෝ චායං "උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙතී"ති. g ආදිනා නයෙන ආගතෝ අයං විරියසංවරෝ නාම— ආජීවපාරිසුද්ධිපි එත්ථෙව සමොධානං ගච්ඡති. ඉති අයං පඤ්චවිධෝ'පි සංවරෝ යා ච පාපභීරුකානං කුලපුත්තානං සමාදානවත්තුතා විරති, සබ්බමෙතං සංවරෝ සීලනති වෙදිතබ්බං. **අවීතික්කමෝ සීලනති** සමාදින්නසීලස්ස කායිකවාචසිකෝ අවීතික්කමෝ.

ඉදං තාව කිං සීලන්ති පඤ්හස්ස විස්සජ්ජනං.

---

a. පටිසම්භිදාමග්ග ඤාණකථා.— b. දීඝ නි. සාමඤ්ඤඵල. මජ්ඣිම නි. සබ්බාසව.
c. අභිධම්ම ඛන්ධ විභඞ්ග. d. දීඝ නි. සාමඤ්ඤඵල. මජ්ඣිම නි. සබ්බාසව.
e. සුත්තනිපාත. f, g, මජ්ඣිම නි. සබ්බාසව.

3. (2) අවසෙසෙසු **කෙනට්ඨෙන සීලන්ති**-සීලනට්ඨෙන සීලං. කිමිදං සීලනං නාම? සමාධානං වා කායකම්මාදීනං - සුසිල්‍යවසෙන අවිප්පකිණ්ණතාති අත්ථෝ. උපධාරණං වා කුසලානං ධම්මානං-පතිට්ඨාවසෙන ආධාරභාවොති අත්ථෝ. එභාදෙවහි එත්ථ අත්ථද්වයං සද්දලක්ඛණවිදූ අනුජානන්ති. අඤ්ඤේ පන සිරත්ථෝ සීතලත්ථෝති එවමාදිනාපි නයෙනෙවෙත්ථ අත්ථං වණ්ණයන්ති.

4. (3) ඉදානි-"**කානස්ස ලක්ඛණරසපච්චුපට්ඨානපදට්ඨානානී**"ති එත්ථ

සීලනං ලක්ඛණං තස්ස- භින්නස්සාපි අනෙකධා,
සනිදස්සනත්තං රූපස්ස- යථා භින්නස්ස නෙකධා. (i)

යථා හි නීලපීතාදිභෙදෙන අනෙකධා භින්නස්සාපි රූපායතනස්ස සනිදස්සනත්තං ලක්ඛණං - නීලාදිභෙදෙන භින්නස්සාපි සනිදස්සනභාවානතික්කමනතො; තථා සීලස්ස චෙතනාදි භෙදෙන අනෙකධා භින්නස්සාපි යදෙතං කායකම්මාදීනං සමාධානවසෙන කුසලානඤ්ච ධම්මානං පතිට්ඨානවසෙන වුත්තං සීලනං තදෙව ලක්ඛණං- චෙතනාදිභෙදෙන භින්නස්සාපි සමාධානපතිට්ඨානභාවානතික්කමනතො. එවං ලක්ඛණස්ස පනස්ස-

දුස්සීල්‍ය විඛංසනතා-අනවජ්ජගුණා [1] තථා,
කිච්චසම්පත්ති අත්ථෙන-රසො නාම පවුච්චති. (ii)

තස්මා ඉදං සීලං නාම කිච්චට්ඨෙන රසෙන දුස්සීල්‍යවිඛංසනරසං, සම්පත්තිඅත්ථෙන රසෙන අනවජ්ජරසන්ති වෙදිතබ්බං. ලක්ඛණාදිසු හි කිච්චමෙව සම්පත්ති වා රසොති වුච්චති.

සොවෙය්‍ය පච්චුපට්ඨානං-තසිදං තස්ස විඤ්ඤූහි,
ඔත්තප්පඤ්ච හිරිඤ්චව-පදට්ඨානන්ති වණ්ණිතං. (iii)

තසිදං [2] සීලං "කායසොවෙය්‍යං වචීසොවෙය්‍යං මනොසොවෙය්‍යං"ති a එවං වුත්තසොවෙය්‍යපච්චුපට්ඨානං - සුචිභාවෙන [3] හි පච්චුපට්ඨාති ගහණභාවං ගච්ඡති. හිරොත්තප්පඤ්ච පන තස්ස විඤ්ඤූහි පදට්ඨානන්ති වණ්ණිතං. ආසන්නකාරණන්ති අත්ථෝ- හිරොත්තප්පෙ හි සති සීලං උප්පජ්ජති චෙව තිට්ඨති ච, අසති නෙව උප්පජ්ජති න තිට්ඨතීති.

එවං සීලස්ස ලක්ඛණරසපච්චුපට්ඨාන පදට්ඨානානි වෙදිතබ්බානි.

5. (4) **කිමානිසංසං සීලන්ති**- අවිප්පටිසාරාදි අනෙකගුණපටිලාභානිසංසං. වුත්තං හෙතං:- "අවිප්පටිසාරත්ථානි ඛො ආනන්ද කුසලානි සීලානි අවිප්පටිසාරානිසංසානී"ති. b

අපරම්පි වුත්තං:—"පඤ්චිමෙ ගහපතයො ආනිසංසා සීලවතො සීලසම්පදාය. කතමෙ පඤ්ච? ඉධ ගහපතයො සීලවා සීලසම්පන්නො අප්පමාදාධිකරණං මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අධිගච්ඡති. අයං පඨමො ආනි

---

1. ත්‍රි. මූ ගුණෝ 2. ත්‍රි. මූ. තංඝිදං 3 සී ii ම. සොසොවෙය්‍ය භාවෙන
a. අඞ්ගුත්තර නි. පඤ්ච නි. b. සංයුත්ත නි. මහාවග්ග.

සංසෝ සීලවතෝ සීලසම්පදාය; පුන ච පරං ගහපතයෝ සීලවතෝ සීලසම්පන්නස්ස කල්‍යාණෝ කිත්තිසද්දෝ අබ්භුග්ගච්ඡති. අයං දුතියෝ ආනිසංසෝ සීලවතෝ සීලසම්පදාය; පුනචපරං ගහපතයෝ සීලවා සීලසම්පන්නෝ යං යදෙව පරිසං උපසඞ්කමති යදි ඛත්තියපරිසං යදි බ්‍රාහ්මණපරිසං යදි ගහපතිපරිසං යදි සමණපරිසං විසාරදෝ උපසඞ්කමති අමඞ්කුභූතෝ. අයං තතියෝ ආනිසංසෝ සීලවතෝ සීලසම්පදාය; පුනචපරං ගහපතයෝ සීලවා සීලසම්පන්නෝ අසම්මූළ්හෝ කාලඞ්කරෝති; අයං චතුත්ථෝ ආනිසංසෝ සීලවතෝ සීලසම්පදාය. පුනචපරං ගහපතයෝ සීලවා සීලසම්පන්නෝ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලෝකං උපපජ්ජති. අයංපඤ්චමෝ ආනිසංසෝ සීලවතෝ සීලසම්පදාය"[a]ති. අපරෙපි–

"ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීනං පියෝ චස්සං මනාපෝ ගරුභාවනීයෝ චාති සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරී"ති[b] ආදිනා නයෙන පියමනාපතාදයෝ ආසවක්ඛයපරියොසානා අනෙකසීලානිසංසා වුත්තා. එවං අවිප්පටිසාරාදි අනෙක ගුණානිසංසං සීලං. අපිච:–

සාසනෙ කුලපුත්තානං පතිට්ඨා නත්ථි යං විනා
ආනිසංසපරිච්ඡෙදං තස්ස සීලස්ස කෝ වදෙ. (i)

න ගඞ්ගා යමුනා චාපි සරබූ[c] චා සරස්සතී,
නින්නගා වා චිරවතී මහී චාපි මහානදී. (ii)

සක්කුණන්ති විසොධෙතුං තං මලං ඉධ පාණිනං,
විසොධයති සත්තානං යං වෙ සීලජලං මලං. (iii)

න තං සජලදා වාතා න චාපි හරිචන්දනං,
නෙව හාරා න මණයෝ න චන්දකිරණඞ්කුරා. (iv)

සමයන්තීධ සත්තානං පරිළාහං සුරක්ඛිතං,
යං සමෙති ඉදං අරියං සීලං අච්චන්ත සීතලං. (v)

සීලගන්ධසමෝ ගන්ධෝ කුතෝ නාම භවිස්සති,
යෝ සමං අනුවාතෙ ච පටිවාතෙ ච වායති. (vi)

සග්ගාරොහණසොපාණං අඤ්ඤං සීලසමං කුතෝ,
ඛාරං වා පන නිබ්බාණ නගරස්ස පවෙසනෙ. (vii)

සොභනෙනෙවං න රාජ්ඤෝ මුත්තාමණිවිභූසිතා,
යථා සොභන්ති යතිනෝ සීලභූසනභූසිතා. (viii)

අත්තානුවාදදිභයං විධංසයති සබ්බසෝ,
ජනෙති කිත්තිං හාසඤ්ච සීලං සීලවතං සදා. (ix)

ගුණානං මූලභූතස්ස දොසානං බලඝාතිනෝ,
ඉති සීලස්ස විඤ්ඤෙය්‍යා ආනිසංසකථාමුඛං"ති. (x)

---

a. දීඝනි. මහාපරි නිබ්බාණ සු. අඞ්ගුත්තර නි. පඤ්චක.
b. මජ්ඣිම නි ආසාඋබ්බය්‍ය සු.
c. ක්‍රි. මු. සරභූ – අඤ්ඤසු ච බහූසු.

6. (5) ඉදානි යං වුත්තං කායිකඛණ්ඩිච්චං සීලන්ති. තත්රිදං විස්සජ්ජනං:- සබ්බමෙව තාව ඉදං සීලං අත්තනෝ සීලනලක්ඛණෙන එකවිධං. චාරිත්ත වාරිත්ත වසෙන දුවිධං, තථා ආභිසමාචාරික ආදිබ්රහ්මචරියක වසෙන, විරති අවිරති වසෙන, නිස්සිතා'නිස්සිතවසෙන, කාලපරියන්ත ආපාණකොටිකවසෙන, සපරියන්තාපරියන්තවසෙන, ලෝකිය ලොකුත්තර වසෙන ච. තිවිධං හීනමජ්ඣිමපණීත වසෙන, තථා අත්තාධිපතෙය්‍ය ලොකාධිපතෙය්‍ය ධම්මාධිපතෙය්‍ය වසෙන, පරාමට්ඨාපරාමට්ඨ පරිප්පස්සද්ධිවසෙන, විසුඞ්'විසුඞ්වෙමතික වසෙන, සෙඛාසෙඛනෙව සෙඛාසෙඛවසෙන ච. චතුබ්බිධං භාජනභාගිය සිතිභාගියවිසෙසභාගිය නිබ්බෙධභාගියවසෙන, තථා භික්ඛු භික්ඛුනී අනුපසම්පන්න ගහට්ඨසීල වසෙන, පකති ආචාර ධම්මතා පුබ්බහෙතුක සීලවසෙන, පාතිමොක්ඛසංවර ඉන්ද්‍රියසංවර ආජීවපාරිසුද්ධි පච්චයසන්නිස්සිත සීලවසෙන ච. පඤ්ච විධං පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලාදිවසෙන - වුත්තඤ්හිචෙතං පටිසම්භිදායං:- "පඤ්ච සීලානි:- පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං, අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං, පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිසීලං, අපරාමට්ඨපාරිසුද්ධිසීලං, පටිප්පස්සද්ධිපාරිසුද්ධි සීලං"ති a තථා පහාණ වෙරමණී චෙතනා සංවරාවිතික්කමවසෙන.

7. (5. i.) තත්ථ එකවිධකොට්ඨාසෙ අත්ථෝ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බෝ.

(ii. 1.) දුවිධකොට්ඨාසෙ: - යං භගවතා "ඉදං කත්තබ්බන්ති පඤ්ඤත්ත සික්ඛා පදපූරණං තං චාරිත්තං, "යං ඉදං න කත්තබ්බන්ති" පටික්ඛිත්තස්ස අකරණං තං වාරිත්තං. තත්රායං වචනත්ථෝ:- චරන්ති තස්මිං සීලෙ පරිපූරකාරිතාය පවත්තන්ති චාරිත්තං. වාරිතං තායන්ති රක්ඛන්ති තෙනාති වාරිත්තං. තත්ථ සබ්බාවිරියසාධනං චාරිත්තං, සබ්බා සාධනං වාරිත්තං. එවං චාරිත්තවාරිත්තවසෙන දුවිධං.

(ii. 2.) දුතියද්දුකෙ අභිසමාචාරොති උත්තම සමාචාරෝ. අභි සමාචාරෝ'ව ආභිසමාචාරිකං, අභිසමාචාරං වා ආරබ්භ පඤ්ඤත්තං ආභි සමාචාරිකං. ආජීවට්ඨමකතෝ අවසෙසසීලස්සෙතං අධිවචනං. මග්ග බ්රහ්මචරියස්ස ආදිභාවභූතන්ති ආදිබ්රහ්මචරියකං, ආජීවට්ඨමකසීලස්සෙ තං අධිවචනං. තඤ්හි මග්ගස්ස ආදීභාවභූතං පුබ්බභාගෙයෙව පරි සොධෙතබ්බතෝ; තෙනාහ:- "පුබ්බෙව ඛෝ පනස්ස කායකම්මං වචී කම්මං ආජීවෝ සුපරිසුද්ධෝ හොති'ති. b යානි වා සික්ඛාපදානි බුද්ධානුබුද්ධකානීති වුත්තානි ඉදං ආභිසමාචාරිකං සීලං, සෙසං ආදිබ්රහ්මචරියකං උභතෝ විභඞ්ගපරියාපන්නං වා ආදිබ්රහ්මචරියකං, ඛන්ධකවත්ත පරියාපන්නං ආභිසමාචාරිකං තස්ස සම්පත්තියා ආදිබ්රහ්ම චරියකං සම්පජ්ජති. තෙනෙවාහ:- "සෙ වත භික්ඛවෙ භික්ඛු ආභිසමා චාරිකං ධම්මං අපරිපූරෙත්වා ආදිබ්රහ්මචරියකං ධම්මං පරිපූරෙස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති"ති. එවං ආභිසමාචාරික ආදි බ්රහ්මචරියක වසෙන දුවිධං.

---

a පටිසම්භි. සුත්තන්තට්ඨා b. c අඞ්ගුත්තර නි. පඤ්චක නි.

(ii. 3.) තනියදුකෝ-පාණාතිපාතාදීහි වෙරමණී මත්තං විරතිසීලං, සෙසවෙතනාදිඅවිරතිසීලනන්ති, එවං විරති අවිරති වසෙන දුවිධං.

(ii. 4.) චතුත්ථදුකෝ-නිස්සයෝ'ති වෙ නිස්සායා තණ්හා නිස්සයෝ ච දිට්ඨිනිස්සයෝ ච. තත්ථ යං "ඉමිනාහං සීලෙන දෙවෝ වා භවිස්සාමි දෙවඤ්ඤතරෝ වා"ති [a] එවං භවසම්පත්තිං ආකඞ්ඛමානෙන පවත්තිතං ඉදං තණ්හානිස්සිතං, යං සීලෙන සුද්ධිති එවං සුද්ධිදිට්ඨියා පවත්තිතං ඉදං දිට්ඨිනිස්සිතං, යං පන ලෝකුත්තරං ලෝකියඤ්ච තස්සෙව සම්භාර භූතං ඉදං අනිස්සිතන්ති එවං නිස්සිතානිස්සිතවසෙන දුවිධං.

(ii. 5.) පඤ්චමදුකෝ-කාලපරිච්ඡේදං කත්වා සමාදින්නසීලං කාල පරියන්තං, යාවජීවං සමාදිසිත්වා තත්ථෙව පවත්තිතං ආපාණකොටි කන්ති එවං කාලපරියන්තආපාණකොටිකවසෙන දුවිධං.

(ii. 6.) ඡට්ඨදුකෝ-ලාභ යස ඤාති අඞ්ග ජීවිතවසෙන දිට්ඨපරියන්තං සපරියන්තං නාම, විපරීතං අපරියන්තං. වුත්තම්පිචෙතං **පටිසම්භිදායං**:- "කතමන්තං සීලං සපරියන්තං? අත්ථි සීලං ලාභපරියන්තං, අත්ථි සීලං යසපරියන්තං, අත්ථි සීලං ඤාතිපරියන්තං, අත්ථි සීලං අඞ්ගපරියන්තං, අත්ථි සීලං ජීවිතපරියන්තං. කතමං තං සීලං ලාභපරියන්තං? ඉධෙකච්චෝ ලාභහෙතු ලාභපච්චයා ලාභකාරණා යථාසමාදින්නං සික්ඛාපදං වීතික්කමති, ඉදං තං සීලං ලාභපරියන්ත"නති [b] එතෙනෙව උපායෙන ඉතරානිපි විත්ථාරෙතබ්බානි. අපරියන්ත විස්සජ්ජනෙපි වුත්තං:- "කත මන්තං සීලං න ලාභපරියන්තං? ඉධෙකච්චෝ ලාභහෙතු ලාභපච්චයා ලාභකාරණා යථාසමාදින්නසික්ඛාපද වීතික්කමාය චිත්තම්පි න උප්පා දෙති, කිං සෝ වීතික්කමිස්සති, ඉදං තං සීලං න ලාභපරියන්ත"නති [c] එතෙනෙව උපායෙන ඉතරානිපි විත්ථාරෙතබ්බානි. එවං සපරියන්තා පරියන්තවසෙන දුවිධං.

(ii. 7.) සත්තමදුකෝ-සබ්බම්පි සාසවං සීලං ලෝකියං, අනාසවං ලෝකුත්තරං. තත්ථ ලෝකියං භවවිසෙසාවහං හොති භවනිස්සරණස්ස ච සම්භාරෝ. යථාහ:- "විනයෝ සංවරත්ථාය, සංවරෝ අවිප්පටිසාරත්ථාය, අවිප්පටිසාරෝ පාමොජ්ජත්ථාය, පාමොජ්ජං පීතත්ථාය, පීති පස්සද්ධත්ථාය, පස්සද්ධි සුඛත්ථාය, සුඛං සමාධත්ථාය, සමාධි යථාභූතඤාණදස්සනත්ථාය, යථාභූතඤාණදස්සනං නිබ්බිදත්ථාය, නිබ්බිදා විරාගත්ථාය, විරාගෝ විමුත්තත්ථාය, විමුත්ති විමුත්තිඤාණදස්සනත්ථාය, විමුත්තිඤාණදස්සනං අනුපාදා පරිනිබ්බාණත්ථාය. එතදත්ථා කථා එතදත්ථා උපනිසා එතදත්ථං සෝ තාවධානං, යදිදං අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛා"ති. [d] ලෝකුත්තරං භවනිස්සරණාවහං හොති පච්චවෙක්ඛණ ඤාණස්ස ච භූමීති. එවං ලෝකියලෝකුත්තරවසෙන දුවිධං.

---

a. අඞ්ගුර නි-සත්තක නි-ආදිසු. b-c. පටිසම්භිදා-ඤාණකථා.
d. විභඞ්ගපරිවාර-චූළසඞ්ගාම.

8.(iii. 1.)තිකෙසු:- පඨමතතිකෙ-හීනෙන ඡන්දෙන චිත්තෙන විරියෙන විමංසාය වා පවත්තිතං හීනං, මජ්ඣිමෙහි ඡන්දාදිහි පවත්තිතං මජ්ඣිමං, පණීතෙහි පණීතං. යසකාමතාය වා සමාදින්නං හීනං, පුඤ්ඤඵල කාමතාය මජ්ඣිමං, කත්තබ්බමෙවිදන්ති අරියභාවං නිස්සාය සමාදින්නං පණීතං. අහමස්මි සීලසම්පන්නෝ ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ දුස්සීලා පාපධම්මාති එවං අත්තුක්කංසන පරවම්භනාදීහි[1] උපක්කිලිට්ඨං වා හීනං, අත්තුපක්කිලිට්ඨං ලොකියං සීලං මජ්ඣිමං, ලොකුත්තරං පණීතං. තණ්හාවසෙන වා භවභොගත්ථාය පවත්තිතං හීනං, අත්තනෝ විමොක්ඛ ත්ථාය පවත්තිතං මජ්ඣිමං, සබ්බසත්තවිමොක්ඛත්ථාය පවත්තිතං පාර මිතාසීලං පණීතන්ති, එවං හීන මජ්ඣිම පණීත වසෙන තිවිධං.

(iii. 2.) දුතියතතිකෙ-අත්තනෝ අනනුරූපං පජහිතුකාමෙන අත්ත ගරුනා අත්තානි ගාරවෙන පවත්තිතං අත්තාධිපතෙය්‍යං, ලොකාපවාදං පරිහරිතුකාමෙන ලොකගරුනා ලොකෙ ගාරවෙන පවත්තිතං ලොකාධි පතෙය්‍යං, ධම්මමහත්තං පූජෙතුකාමෙන ධම්මගරුනා ධම්මෙ ගාරවෙන පවත්තිතං ධම්මාධිපතෙය්‍යන්ති එවං අත්තාධිපතෙය්‍යාදිවසෙන තිවිධං.

(iii. 3.) තතියතතිකෙ-යං දුකෙසු නිස්සිතන්ති වුත්තං තං තණ්හා දිට්ඨීහි පරාමට්ඨත්තා පරාමට්ඨං, පුථුජ්ජනකල්‍යාණකස්ස මග්ගසම්භාර භූතං සෙඛානඤ්ච මග්ගසම්පයුත්තං අපරාමට්ඨං-සෙඛාසෙඛානං ඵල සම්පයුත්තං පටිප්පස්සද්ධිනන්ති, එවං පරාමට්ඨාදිවසෙන තිවිධං.

(iii. 4.) චතුත්ථතතිකෙ-යං ආපත්තිං අනාපජ්ජනෙන්න පූරිතං ආප ජ්ජිත්වා වා පන[2] කතපටිකම්මං තං විසුද්ධං, ආපත්තිං ආපන්නස්ස අකතපටිකම්මං අවිසුද්ධං, වත්ථුම්හි වා ආපත්තියා වා අජ්ඣාචාරෙ වා වෙමතිකස්ස සීලං වෙමතිකසීලං නාම-තත්ථ යොගින්නා අවිසුද්ධං සීලං විසොධෙතබ්බං, වෙමතිකෙ වත්ථුජ්ඣාචාරං අකත්වා විමති පටිවිනොදෙ තබ්බා, ඉච්චස්ස ඵාසු භවිස්සතීති, එවං විසුද්ධාදිවසෙන තිවිධං.

(iii. 5.) පඤ්චමතතිකෙ-චතූහි අරියමග්ගෙහි තීහි ච සාමඤ්ඤඵලෙහි සම්පයුත්තං සීලං සෙඛං, අරහත්තඵලසම්පයුත්තං අසෙඛං, සෙසං නෙවසෙඛං නාසෙඛන්ති එවං සෙඛාදිවසෙන තිවිධං. **පටිසම්භිදායං** පන-යසමා ලොකෙ තෙසං තෙසං සත්තානං පකතිපි සීලන්ති වුච්චති. යං සන්ධාය අයං සුඛසීලෝ අයං දුක්ඛසීලෝ අයං කලහසීලෝ අයං මණ්ඩන සීලොති භණන්ති, තස්මා තෙන පරියායෙන "තීණි සීලානි, කුසලං සීලං අකුසලං සීලං අබ්‍යාකතං සීල"න්ති[3] [a] එවං කුසලාදිවසෙනපි තිවිධන්ති වුත්තං. තත්ථ අකුසලං ඉමස්මිං අත්ථෙ අධිප්පෙතස්ස සීලස්ස[4] ලක්ඛණාදිසු එකෙනපි න සමෙතීති ඉධ න උපනීතං, තස්මා වුත්ත නයෙනෙවස්ස තිවිධතා වෙදිතබ්බා.

---

1. සී. III. පරවම්භනාහි. 2. ම. පුන.
3. ත්‍රි. මූ. කුසලසීලං, අකුසලසීලං, අබ්‍යාකතසීලං.
4. මූ. ස. අධිප්පතස්ස. a. පටිසම්භිදා-ඤාණකථා.

9. (iv. 1.) චතුක්කෙකස්ස:- පඨමචතුක්කෙක-

i යොධ සෙවති දුස්සීලෙ සීලවන්තෙ න සෙවති,
වත්ථුවිත්තිකතමෙ දෙසං න පස්සති අවිද්දස්ු.

ii මිච්ඡාසඞ්කප්පබහුලෝ ඉන්ද්‍රියානි න රක්ඛති,
එවරූපස්ස වෙ සීලං ජායතෙ **හානභාගිය**ං.

iii යො පනත්තමනෝ හොති සීලසම්පත්තියා ඉධ,
කම්මට්ඨානානුයොගම්හි න උප්පාදෙති මානසං.

iv තුට්ඨස්ස සීලමත්තෙන අඝටන්නස්ස උත්තරිං,
තස්ස තං **ඨිතිභාගිය**ං සීලං භවති භික්ඛුනෝ.

v සම්පන්නසීලෝ ඝටති සමාධත්ථාය යෝ පන,
විසෙසභාගියං සීලං හොති එතස්ස භික්ඛුනෝ.

vi අතුට්ඨෝ සීලමත්තෙන නිබ්බිදං යෝ'නුපුඤ්ජති,
හොති **නිබ්බෙධභාගිය**ං සීලමෙතස්ස භික්ඛුනෝ'ති.

එවං හානභාගියාදිවසෙන චතුබ්බිධං.

(iv. 2.) දුතිය චතුක්කෙක-භික්ඛු ආරබ්භ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදානි, යානි ච නෙසං භික්ඛුනීනං පඤ්ඤත්තනිතෝ රක්ඛිතබ්බානි, ඉදං භික්ඛු සීලං, භික්ඛුනියෝ ආරබ්භ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදානි, යානි ච තාසං භික්ඛූනං පඤ්ඤත්තනිතෝ රක්ඛිතබ්බානි ඉදං භික්ඛුනීසීලං, සාමණෙර සාමණෙරීනං දසසීලානි ඉදං අනුපසම්පන්නසීලං, උපාසකඋපාසිකානං නිච්චසීලවසෙන පඤ්චසික්ඛාපදානි, සති වා උස්සාහෙ දස උපොසථඞ්ග වසෙන අට්ඨානි ඉදං ගහට්ඨසීලන්ති එවං භික්ඛුසීලාදිවසෙන චතුබ්බිධං.

(iv. 3.) තතිය චතුක්කෙක-උත්තරකුරුකානං මනුස්සානං අවිතික්කමෝ පකතිසීලං, කුලදෙසපාසණ්ඩානං අත්තනෝ අත්තනෝ මරියාදභතං චාරිත්තං ආචාරසීලං, "ධම්මතා එසා ආනන්ද! යදා බොධිසත්තෝ මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තෝ හොති න බොධිසත්තමාතු පුරිසෙසු මානසං උප්පජ්ජති කාමගුණූපසංහිතං"ති [a] එවං වුත්තං බොධිසත්තමාතු සීලං ධම්මතාසීලං, මහාකස්සපාදීනං පන සුද්ධසත්තානං බොධිසත්තස්ස ච තාසු තාසු ජාතිසු සීලං පුබ්බහෙතුක සීලන්ති එවං පකති සීලාදිවසෙන චතුබ්බිධං.

(iv. 4.) චතුත්ථචතුක්කෙක-i යං භගවතා "ඉධ භික්ඛු පාතිමොක්ඛ සංවරසංවුතෝ විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නෝ අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූ"ති [b] එවං වුත්තං සීලම්දං පාතිමොක්ඛසංවරසීලං නාම. ii යම්පන "සෝ චක්ඛුනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී, යත්වාධිකරණමෙනං චක්ඛින්ද්‍රියං අසංවුතං විහරන්තං අභිජ්ඣාදොමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, රක්ඛති චක්ඛින්ද්‍රියං,

a. දීඝ, නි-මහාපදානසුත්තන්ත. b. අභිධම්ම-ඤාණවිභඞ්ග [අඤ්ඤත්ථාපි බහුසු.]

චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති. මසාතෙන සද්දං සුත්වා-පෙ-ඝාණෙන ගන්ධං ඝායිත්වා-ජිව්හාය රසං සායිත්වා-කායෙන පොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා-මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය න නිමිත්තග්ගාහී හොති නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී-පෙ-මනින්ද්‍රියෙ සංවරං අපජ්ජති''ති [a] වුත්තං ඉදං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං. iii යා පන ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං ඡන්නං සික්ඛාපදානං වීතික්කමස්ස, කුහනා ලපනා නෙමිත්තිකතා නිප්පෙසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතා එවමාදීනඤ්ච පාපධම්මානං වසෙන පවත්තා මිච්ඡාජීවා විරති, ඉදං ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං. iv ''පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවති යාව දෙව සීතස්ස පටිඝාතාය''ති [b] ආදිනා නයෙන වුත්තෙ පච්චයපටිසඞ්ඛාන පරිසුද්ධො චතුපච්චයපරිභොගො පච්චය සන්නිස්සිතසීලං නාම.

10. (i.) තත්‍රායං ආදිතො පට්ඨාය අනුපුබ්බ පදවණ්ණනාය සද්ධිං විනිච්ඡයකථා:- **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ; **භික්ඛූති** සංසාරෙ භයං ඉක්ඛණතාය වා භින්නපටධරාදිතාය වා[1] එවං ලද්ධවොහාරො සද්ධාපබ්බජිතො කුලපුත්තො; **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති** එත්ථ පාතිමොක්ඛන්ති සික්ඛාපදසීලං, තං හි යො නං පාති රක්ඛති තං මොක්ඛෙති මොචෙති ආපායිකාදීහි දුක්ඛෙහි තස්මා පාතිමොක්ඛන්ති වුච්චති. සංවරණං සංවරො-කායිකවාචසිකස්ස අවීතික්කමස්සෙතං නාමං. පාතිමොක්ඛමෙව සංවරො පාතිමොක්ඛසංවරො, තෙන පාතිමොක්ඛසංවරෙන සංවුතො පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො-උපගතො සමන්නාගතොති අත්ථො; **විහරතීති** ඉරියති. **ආචාරගොචරසම්පන්නොති** ආදිනං අත්ථො පාළියං ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. වුත්තං හෙතං:- ''**ආචාරගොචර සම්පන්නොති** [c] අත්ථි ආචාරො අත්ථි අනාචාරො. තත්ථ කතමො අනාචාරො? කායිකො වීතික්කමො වාචසිකො වීතික්කමො කායිකවාචසිකො වීතික්කමො අයං වුච්චති අනාචාරො. සබ්බම්පි දුස්සීල්‍යං අනාචාරො. ඉධෙකච්චො වෙළුදානෙන වා පත්තදානෙන වා පුප්ඵදානෙන වා ඵලදානෙන වා සිනාන දානෙන වා දන්තකට්ඨදානෙන වා[2] චාටුකම්‍යතාය වා මුඛසුපපතාය වා පාරිභට්ටතාය වා ජඞ්ඝපෙසනිකෙන වා අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන බුද්ධපතිකුට්ඨෙන මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති, අයං වුච්චති අනාචාරො. තත්ථ කතමො ආචාරො? කායිකො අවීතික්කමො වාචසිකො අවීතික්කමො කායිකවාචසිකො අවීතික්කමො අයං වුච්චති ආචාරො. සබ්බොපි සීලසංවරො ආචාරො. ඉධෙකච්චො න වෙළුදානෙන න පත්තදානෙන න පුප්ඵදානෙන න ඵලදානෙන න සිනාන දානෙන න දන්තකට්ඨදානෙන,[3] න චාටුකම්‍යතාය, න මුඛසුපපතාය, න පාරිභට්ටතාය, න ජඞ්ඝපෙසනියෙන, න අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන බුද්ධපතිකුට්ඨෙන මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කප්පෙති, අයං වුච්චති ආචාරො.

---

a-c. අභිධම්ම ඣාන විභඞ්ග. b. ම-නි-සඞ්ඛාරව සුත්ත.

1. ම. භින්නභින්නපටධරාදිතාය. 2. ම. පුප්ඵඵලසිනානදන්තකට්ඨදානෙනවා.

3. ම. න පත්ත න පුප්ඵ න ඵල න සිනාන න දන්තකට්ඨදානෙන වා.

ගොචරේති-අත්ථි ගොචරෝ, අත්ථි අගොචරෝ. තත්ථ කතමෝ අගොචරෝ? ඉධෙකච්චෝ වෙසියගොචරෝ වා හොති විධවාගොචරෝ වා ථුල්ලකුමාරිගොචරෝ වා පණ්ඩකගොචරෝ වා භික්ඛුනිගොචරෝ වා පානාගාරගොචරෝ වා[1] හොති, සංසට්ඨෝ විහරති රාජූහි රාජමහා මත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි අනනුලොමිකෙන සංසග්ගෙන,[2] යානි වා පන තානි කුලානි අස්සද්ධානි අප්පසන්නානි අනොපාන භූතානි අක්කොසකපරිභාසකානි අනත්ථකාමානි අහිතකාමානි අඵා සුකාමානි අයොගක්ඛෙමකාමානි භික්ඛූනං භික්ඛුනීනං උපාසකානං උපාසිකානං, තථාරූපානි කුලානි සෙවති භජති පයිරුපාසති, අයං වුච්චති අගොචරෝ. තත්ථ කතමෝ ගොචරෝ? ඉධෙකච්චෝ න වෙසිය ගොචරෝ වා හොති-පෙ-න පානාගාරගොචරෝ, අසංසට්ඨෝ විහරති රාජූහි-පෙ-තිත්ථියසාවකෙහි අනනුලොමිකෙන සංසග්ගෙන, යානි වා පන තානි කුලානි සද්ධානි පසන්නානි ඔපානභූතානි කාසාවපජ්ජොතානි ඉසිවාතපටිවාතානි අත්ථකාමානි-පෙ-යොගක්ඛෙමකාමානි භික්ඛූනං-පෙ-උපාසිකානං, තථාරූපානි කුලානි සෙවති භජති පයිරුපාසති, අයං වුච්චති ගොචරෝ. ඉති ඉමිනා ච ආචාරෙන ඉමිනා ච ගොචරෙන උපෙතෝ හොති සමුපෙතෝ උපගතෝ සමුපගතෝ උපපන්නෝ සමුපපන්නෝ සමන්නාගතෝ තෙන වුච්චති **ආචාරගොචර සම්පන්නොති.**

11. අපි චෙත්ථ ඉමිනාපි නයෙන ආචාරගොචරෝ වෙදිතබ්බෝ:-දුවිධෝ හි අනාචාරෝ කායිකෝ ච වාචසිකෝ ච. තත්ථ කතමෝ කායිකෝ අනාචාරෝ? ඉධෙකච්චෝ සඞ්ඝගතෝ'පි: අවිත්තීකාරකතෝ ථෙරෙ භික්ඛූ ඝට්ටයන්තොපි තිට්ඨති, ඝට්ටයන්තොපි නිසීදති, පුරතෝ'පි තිට්ඨති, පුරතෝ'පි නිසීදති, උච්චෙ'පි ආසනෙ නිසීදති, සසීසම්පි පාරුපිත්වා නිසීදති, සීතකෝ'පි භණති, බාහාවික්ඛිපකෝ'පි භණති, ථෙරානං භික්ඛූනං අනුපාහනානං වඞ්කමන්තානං සඋපාහනෝ වඞ්කමති, නිවෙ වඞ්කමෙ වඞ්කමන්තානං උච්චෙ වඞ්කමෙ වඞ්කමති, ඡමායඤ වඞ්ක මන්තානං වඞ්කමෙ වඞ්කමති, ථෙරෙ භික්ඛූ අනුපඛජ්ජාපි තිට්ඨති, අනුපඛජ්ජාපි නිසීදති, නවෙ'පි භික්ඛූ ආසනෙන පටිබාහති, ජනතා සරෙ'පි: ථෙරෙ භික්ඛූ අනාපුච්ඡා කථං පක්කමති, වාරං පිදහති, උදකතිත්ථෙ'පි: ථෙරෙ භික්ඛූ ඝට්ටයන්තොපි ඔතරති, පුරතෝ'පි ඔතරති, ඝට්ටයන්තොපි නහායති, පුරතෝ'පි නහායති, ඝට්ටයන්තොපි උත්තරති, පුරතොපි උත්තරති, අන්තරඝරං පවිසන්තොපි: ථෙරෙ භික්ඛූ ඝට්ටයන්තොපි ගච්ඡති, පුරතෝ'පි ගච්ඡති, ඔකාසමම ච ථෙරානං භික්ඛූනං පුරතො පුරතො ගච්ඡති, යානිපි තානි හොන්ති කුලානං ඔවරකානි ගුළ්හානි ච පටිච්ඡන්නානි ච යත්ථ කුලිත්ථියො කුලකුමාරියො

1. සී. I-II. විධවා-පෙ-ථුල්ලකුමාරිකපණ්ඩක භික්ඛුනි පානාගාර ගොචරෝ.
2. 'සත්ථි' ගිහිසංසග්ගෙනාති.

නිසීදනති, තත්ථපි සහසා පවිසති, කුමාරකස්සපි සිරං පරාමසති, අයං වුච්චති කායිකෝ අනාචාරෝ. තත්ථ කතමෝ වාචසිකෝ අනාචාරෝ? ඉධෙකච්චෝ අවිත්තිකාරකතෝ ථෙරෙ භික්ඛූ අනාපුච්ඡා ධම්මං භණති, පඤ්හං විස්සජ්ජෙති, පාතිමොක්ඛං උද්දිසති, ඔහකෝ'පි භණති, බාහං වික්ඛිපකොපි භණති, අනන්තරස්සරං පවිට්ඨෝ'පි: ඉත්ථිං වා කුමාරිං වා එවමාහ ඉත්ථන්නාමෙ ඉත්ථඩ්ඨොත්තෙන කිං අත්ථි? යාගු අත්ථි, භත්තං අත්ථි, ඛාදනීයං අත්ථි, කිං විස්සාම, කිං ඛාදිස්සාම, කිං භුඤ්ජිස්සාම, කිං වා මෙ දස්සථාති? විපලපති, අයං වුච්චති වාචසිකෝ අනාචාරෝ. [a]

පටිපක්ඛවසෙන පනස්ස ආචාරෝ වෙදිතබ්බෝ. අපිච භික්ඛු සගාරවා සපතිස්සෝ හිරොත්තප්පසම්පන්නෝ සුනිවත්ථෝ සුපාරුතෝ පාසාදිකෙන අභික්කන්තෙන පටික්කන්තෙන ආලොකිතෙන විලොකිතෙන සම්මඤ්ජිතෙන පසාරිතෙන ඔක්ඛිත්තචක්ඛු ඉරියාපථ සම්පන්නෝ ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරෝ භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ ජාගරියානුයුත්තෝ සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතෝ අප්පිච්ඡෝ සන්තුට්ඨෝ ආරද්ධවිරියෝ ආභිසමාචාරිකෙසු සක්කච්චකාරී ගරුචිත්තීකාරබහුලෝ විහරති, අයං වුච්චති ආචාරෝ. එවං තාව ආචාරෝ වෙදිතබ්බෝ.

ගොචරෝ පන තිවිධෝ:- උපනිස්සයගොචරෝ ආරක්ඛගොචරෝ උපනිබන්ධගොචරෝ'ති. කතමෝ උපනිස්සයගොචරෝ? දසකථාවත්thු සමන්නාගතෝ කල්‍යාණමිත්තෝ. යං නිස්සාය අස්සුතං සුණාති සුතං පරියොදපෙති කඞ්ඛං විතරති දිට්ඨිං උජුං කරොති චිත්තං පසාදෙති, යස්ස වා පන අනුසික්ඛමානෝ සද්ධාය වඩ්ඪති සීලෙන සුත්තෙන චාගෙන පඤ්ඤාය වඩ්ඪති, අයං උපනිස්සයගොචරෝ. කතමෝ ආරක්ඛගොචරෝ? ඉධ භික්ඛු අන්තරඝරං පවිට්ඨෝ චිත්තං උපට්ඨපෙති, න හත්ථිං ඔලොකෙන්තෝ න අස්සං න රථං න පත්තිං න ඉත්ථිං න පුරිසං ඔලොකෙන්තෝ න උද්ධං ඔලොකෙන්තෝ න අධෝ ඔලොකෙන්තෝ න දිසාවිදිසං පෙක්ඛමානෝ ගච්ඡති, අයං ආරක්ඛගොචරෝ. කතමෝ උපනිබන්ධගොචරෝ? චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා යත්ථ චිත්තං උපනිබන්ධති; වුත්තං හෙතං භගවතා:- "කෝ ච භික්ඛවෙ භික්ඛුනෝ ගොචරෝ සකෝ පෙත්තිකෝ විසයෝ යදිදං චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා"ති [b] අයං උපනිබන්ධගොචරෝ. ඉති ඉමිනා ච ආචාරෙන ඉමිනා ච ගොචරෙන උපෙතෝ-පෙ-සම්පන්නාගතෝ, තෙන වුච්චති ආචාරගොචරසම්පන්නෝති.

"අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී" අත්තුපමාණෙසු අසංචිච්ච ආපන්නසෙඛියඅකුසලචිත්තුප්පාදාදිභෙදෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සන සීලෝ. **"සමාදාය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසූති"** යං කිඤ්චි සික්ඛාපදෙසු සික්ඛිතබ්බං තං සබ්බං සම්මා ආදාය සික්ඛති. එත්ථ ච පාතිමොක්ඛසංවරසංවුත්තොති

---

a. මහානිද්දෙස-පුරාභෙද. b. සංයුත්ත නි-මහාවග්ග.

එත්තාවතා ච පුග්ගලාධිට්ඨාන්නාය දෙසන්නාය පාතිමොක්ඛසංවරසීලං දස්සිතං, ආචාරගොචරසම්පන්නොති ආදි පන සබ්බං යථා පටිපන්නස්ස තං සීලං සම්පජ්ජති තං පටිපත්තිං දස්සෙතුං වුත්තන්නි වෙදිතබ්බං.

ඉති පාතිමොක්ඛසංවරසීලං.

---

15. (ii) යං පනෙතං තදනන්තරං "සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා" ති ආදිනා නයෙන දස්සිතං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං. තත්ථ **සොති** සො පාතිමොක්ඛසංවරසීලෙ සිතො භික්ඛු; **චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති** කාරණවසෙන චක්ඛූති ලද්ධවොහාරෙන රූපදස්සනසමත්ථෙන චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං දිස්වා; පොරාණා පනාහු:- චක්ඛු රූපං න පස්සති අචිත්තකත්තා, චිත්තං න පස්සති අචක්ඛුකත්තා, වාරාරම්මණසඞ්ගතෙ පන පසාදවත්ථුකෙන චිත්තෙන[1] පස්සති-ඒදිසි පනෙසා ධනුනා විජ්ඣතීති ආදිසු විය සසම්භාරකථා නාම හොති. තස්මා චක්ඛු විඤ්ඤාණෙන රූපං දිස්වාති අයමෙවෙත්ථ අත්ථොති. **න නිමිත්තග්ගාහීති** ඉත්ථිපුරිස නිමිත්තං වා සුභනිමිත්තාදිකං වා කිලෙස වත්ථුභූතං නිමිත්තං න ගණ්හාති, දිට්ඨමත්තෙන යෙව සණ්ඨාති. **නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහීති** කිලෙසානං අනුබ්‍යඤ්ජනතො පාකටභාවකරණතො අනුබ්‍යඤ්ජනන්ති ලද්ධවොහාරං හත්ථපාදසිතහසිතකථිත විලොකිතාදිභෙදං ආකාරං න ගණ්හාති, යං තත්ථ භූතං තදෙව ගණ්හාති. **චෙතියපබ්බතවාසි මහාතිස්සත්ථෙරස්ස** විය: ථෙරං කිර චෙතියපබ්බතා අනුරාධපුරං පිණ්ඩචාරත්ථාය ගච්ඡන්තං අඤ්ඤතරා කුලසුණ්හා සාමිකෙන සද්ධිං භණ්ඩිත්වා සුමණ්ඩිතපසාධිතා දෙවකඤ්ඤා විය කාලස්සෙව අනුරාධපුරතො නික්ඛමිත්වා ඤාතිඝරං ගච්ඡන්තී අන්තරාමග්ගෙ ථෙරං දිස්වා විපල්ලත්ථචිත්තා මහාහසිතං හසි. ථෙරො කිමෙතන්නි ඔලොකෙන්තො තස්සා දන්තට්ඨිකෙ අසුභසඤ්ඤං පටිලභිත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං:-

"තස්සා දන්තට්ඨිකං දිස්වා පුබ්බසඤ්ඤං අනුස්සරී,
තත්ථෙව සො ඨිතො ථෙරො අරහත්තමපාපුණී"ති.

සාමිකොපි ඛො පනස්සා අනුමග්ගං ගච්ඡන්තො ථෙරං දිස්වා කච්චි භන්තෙ ඉත්ථිං පස්සථාති පුච්ඡි. තං ථෙරො ආහ:-

"නාභිජානාමි ඉත්ථී වා පුරිසො වා ඉතො ගතො,
අපි ච අට්ඨිසඞ්ඝාටො ගච්ඡතෙ ස මහාපථෙ"ති.

16. "**ඝානාධිකරණමෙත්තන්නි**" ආදිමහි යං කාරණා යස්ස චක්ඛින්ද්‍රිය සංවරස්ස හෙතු එතං පුග්ගලං සතිකවාටෙන චක්ඛින්ද්‍රියං අසංවුතං අපිහිතචක්ඛුවාරං හුත්වා විහරන්තං එතෙ අභිජ්ඣාදයො ධම්මා අන්වාස වෙය්‍යුං අනුපබන්ධෙය්‍යුං, තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති තස්ස චක්ඛින්ද්‍රියස්ස සතිකවාටෙන පිදහනත්ථාය පටිපජ්ජති. එවං පටිපජ්ජන්නො

1. සී. I. & ම. පසාදවත්ථුකෙන.

යෙව ච රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජතීතිපි වුච්චති. තත්‍ථ කිඤ්චාපි චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරෝ වා අසංවරෝ වා නත්‍ථි, නහි චක්ඛුපසාදං නිස්සාය සති වා මුට්ඨස්සච්චං වා උප්පජ්ජති, අපි ච යදා රූපාරම්මණං චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡති, තදා භවඞ්ගෝ විච්ඡිත්තුං උප්පජ්ජිත්වා නිරුද්ධෝ කිරියාමනොධාතු ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානා උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති, තතෝ චක්ඛුවිඤ්ඤාණං දස්සනකිච්චං, තතෝ විපාකමනොධාතු සම්පටිච්ඡනකිච්චං, තතෝ විපාකාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු සන්තීරණකිච්චං, තතෝ කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු වොට්ඨපනකිච්චං සාධයමානා උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති. තදනන්තරං ජවනං ජවති. තත්‍රාපි නෙව භවඞ්ගසමයෙ න ආවජ්ජනාදීනං අඤ්ඤතර සමයෙ සංවරෝ වා අසංවරෝ වා අත්‍ථි. ජවනක්ඛණෙ පන සචෙ දුස්සීල්‍යං වා මුට්ඨස්සච්චං වා අඤ්ඤාණං වා අක්ඛන්ති වා කොසජ්ජං වා උප්පජ්ජති අසංවරෝ හොති. එවං හොන්තෙනා පන සො චක්ඛුන්ද්‍රියෙ අසංවරෝ'ති වුච්චති. කස්මා? තස්මිං සති චාරම්පි අගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනිපි විපිච්ඡිතානි. යථා කිං? යථා නගරෙ චතූසු චාරෙසු අසංවුතෙසු කිඤ්චාපි අන්තොඝරචාරකොට්ඨකගබ්භාදයො සුසංවුතා හොන්ති, තථාපි අන්තො නගරෙ සබ්බං භණ්ඩං අරක්ඛිතං අගොපිතමෙව හොති, නගරචාරෙන හි පවිසිත්වා චොරා යදිච්ඡන්ති[1] තං කරෙය්‍යුං, එවමෙව ජවනෙ දුස්සීල්‍යාදීසු උප්පන්නෙසු තස්මිං අසංවරෙ සති චාරම්පි අගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනිපි විපිච්ඡිතානි. තස්මිං පන සීලාදීසු උප්පන්නෙසු චාරම්පි ගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනිපි විපිච්ඡිතානි. යථා කිං? යථා නගරචාරෙසු සුසංවුතෙසු කිඤ්චාපි අන්තොඝරාදයො අසංවුතා හොන්ති, තථාපි අන්තො නගරෙ සබ්බං භණ්ඩං සුරක්ඛිතං සුගොපිතමෙව හොති, නගර චාරෙසු පිහිතෙසු චොරානං පවෙසො නත්‍ථි. එවමෙව ජවනෙ සීලාදීසු උප්පන්නෙසු චාරම්පි ගුත්තං හොති භවඞ්ගම්පි ආවජ්ජනාදීනිපි විපිච්ඡිතානි, තස්මා ජවනක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානො චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරොති වුත්තෙනා. **සොතෙන සද්දං සුත්වා**නි ආදීසුපි එසෙව නයො. එවම්දං සඞ්ඛෙපතො රූපාදීසු කිලෙසානුබ්‍යඤ්ජනනිමිත්තාදිගාහපරිවජ්ජනලක්ඛණං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලන්ති වෙදිතබ්බං.

ඉති ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං.

---

17. (iii) ඉදානි ඉන්ද්‍රියසංවරසීලානන්තරං වුත්තෙ ආජීවපාරිසුද්ධිසීලෙ:- **ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං ඛලු සික්ඛාපදානන්ති**-යානි තානි "ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා පාපිච්ඡෝ ඉච්ඡාපකතෝ අසන්තං අභූතං උත්තරිමනුස්සධම්මං උල්ලපති ආපත්ති **පාරාජිකස්ස**. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති ආපත්ති **සඞ්ඝාදිසෙසස්ස**.

---

1. ම. යදිච්ඡිත..

ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා යො තෙ විහාරෙ වසති සො භික්ඛු අරහති, භණති පටිවිජානන්තස්ස ආපත්ති **ථුල්ලච්චයස්ස**. ආජීවහෙතු ආජීව කාරණා භික්ඛු පණීතභොජනානි අගිලානො අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති ආපත්ති **පාචිත්තියස්ස**. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛුනී පණීතභොජනානි අගිලානා අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති ආපත්ති **පාටිදෙසනීයස්ස**. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සූපං වා ඔදනං වා අගිලානො අත්තනා අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති ආපත්ති **දුක්කටස්සාති**. [a] එවං පඤ්ඤත්තානි ඡ සික්ඛාපදානි, ඉමෙසං ඡන්නං සික්ඛාපදානං.

i. **කුහනාති** ආදිසු අයං පාළි:- තත්ථ කතමා **කුහනා**: ලාභ-සක්කාර-සිලොක-සන්නිස්සිතස්ස පාපිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපකතස්ස යා පච්චය පටිසෙවනසඞ්ඛාතෙන වා සාමන්තජප්පිතෙන වා ඉරියාපථස්ස අට්ඨපනා[1] ඨපනා සණ්ඨපනා භාකුටිතා[2] භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුහිතත්තං අයං වුච්චති කුහනා.

ii. තත්ථ කතමා **ලපනා**: ලාභ-සක්කාර-සිලොක-සන්නිස්සිතස්ස පාපිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපකතස්ස යා පරෙසං ආලපනා ලපනා සල්ලපනා උල්ලපනා සමුල්ලපනා උන්නහනා සමුන්නහනා උක්කාචනා සමුක්කාචනා අනුප්පියභාණිතා චාටුකම්යතා මුගබ්බපපතා පාරිහට්ඨතා අයං වුච්චති ලපනා.

iii. තත්ථ කතමා **නෙමිත්තිකතා**: ලාභ-සක්කාර-සිලොක-සන්නිස්සිතස්ස පාපිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපකතස්ස යං පරෙසං නිමිත්තං නිමිත්තකම්මං ඔභාසො ඔභාසකම්මං සාමන්තජප්පා පරිකථා අයං වුච්චති නෙමිත්තිකතා.

iv. තත්ථ කතමා **නිප්පෙසිකතා**: ලාභ-සක්කාර-සිලොක-සන්නිස්සිතස්ස පාපිච්ඡස්ස ඉච්ඡාපකතස්ස යා පරෙසං අක්කොසනා වම්භනා ගරහණා උක්ඛිපනා සම්ඵෙඛපනා ඛිපනා සඞ්ඛිපනා පාපනා සම්පාපනා අවණ්ණහාරිතා පරපිට්ඨිමංසිකතා අයං වුච්චති නිප්පෙසිකතා.

v. තත්ථ කතමා **ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතා**: ලාභ-සක්කාර-සිලොක-සන්නිස්සිතො පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො ඉතො ලද්ධං ආමිසං අමුත්ර හරති, අමුත්ර වා ලද්ධං ආමිසං ඉධ'හරති, යා එවරූපා ආමිසෙන ආමිසස්ස එසිති ගවෙසිති එසනා ගවෙසනා පරියෙසනා අයං වුච්චති ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතාති. [b]

i. ඉමිස්සා පන පාළියා එවමත්ථො වෙදිතබ්බො:- කුහනානිද්දෙසෙ තාව **ලාභ-සක්කාර-සිලොක-සන්නිස්සිතස්සාති** ලාභඤ්ච සක්කාරඤ්ච කිත්තිසද්දඤ්ච සන්නිස්සිතස්ස, පත්ථයන්තස්සාති අත්ථො. **පාපිච්ඡස්සාති**

a. විනයපරිවාර-විපත්තිපච්චයවාර. 1. ක්‍රී: මූ: ආඨපනා. 2. භාකුටිකා කත්ථචි.
b. මහඛ පාළි-බු: ව: පි: මහානිද්දෙස-පුරාභෙද-නි.

අසන්තගුණදීපනකාමස්ස. **ඉච්ඡාපකතස්සාති** ඉච්ඡාය අපකතස්ස, උපද්දුතස්සාති අත්ථෝ. ඉතෝ පරං යස්මා පච්චයපටිසෙධන සාමන්ත ජප්පන ඉරියාපථසන්නිස්සිතවසෙන **මහානිද්දෙසෙ** තිවිධං කුහනවත්ථු ආගතං, තස්මා තිවිධමෙතං දස්සෙතුං පච්චයපටිසෙධනසඞ්ඛාතෙන වාති එවමාදි ආරද්ධං.

(අ) තත්ථ චීවරාදීහි නිමන්නිතස්ස තදත්ථිකස්සෙව සතෝ පාපිච්ඡතං නිස්සාය පටික්ඛිපනෙන තෙ ච ගහපතිකෙ අත්තනි සුප්පතිට්ඨිතසද්ධෙ ඤත්වා පුන තෙසං 'අහෝ අය්‍යෝ අප්පිච්ඡෝ න කිඤ්චි පතිගණ්හිතුං ඉච්ඡති' සුලද්ධං වත නෝ අස්ස සචෙ අප්පමත්තකම්පි කිඤ්චි පති ගණ්හෙය්‍යාති-නානාවිධෙහි උපායෙහි පණීතානි චීවරාදීනි උපනෙන්තා නං තදනුග්ගහකාමතං යෙව ආවිකත්වා පටිග්ගහණෙන ච තතොපභුති අපි සකටභාරෙහි උපනාමන ගෙතුභූතං විඤ්ඤාපනං **පච්චයපටිසෙධන සඞ්ඛාතං**[1] **කුහනවත්ථූති** වෙදිතබ්බං.

වුත්තම්පි චෙතං **මහානිද්දෙසෙ**:-"කතමං පච්චයපටිසෙධනසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථු? ඉධ ගහපතිකා භික්ඛුං නිමන්තෙන්ති චීවරපිණ්ඩපාත සෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙහි, පාපිච්ඡෝ ඉච්ඡාපකතෝ අත්ථිකෝ චීවර-පෙ-පරික්ඛාරානං භිය්‍යෝ කම්‍යතං උපාදාය චීවරං පච්චක්ඛාති, පිණ්ඩපාතං-පෙ-සෙනාසනං-පෙ-ගිලානපච්චයභෙසජ්ජ පරික්ඛාරං පච්චක්ඛාති. සෝ එවමාහ:- කිං සමණස්ස මහග්ඝෙන චීවරෙන, එතං සාරුප්පං යං සමණෝ සුසානා වා සඞ්කාරකූටා වා පාපණිකාති වා නන්තකානි උච්චිනිත්වා සඞ්ඝාටිං කත්වා ධාරෙය්‍ය. කිං සමණස්ස මහග්ඝෙන පිණ්ඩපාතෙන, එතං සාරුප්පං යං සමණෝ උඤ්ඤාචරියාය පිණ්ඩියාලොපෙන ජීවිකං කප්පෙය්‍ය. කිං සමණස්ස මහග්ඝෙන සෙනාසනෙන, එතං සාරුප්පං යං සමණෝ රුක්ඛමූලිකෝ වා අස්ස අබ්භොකාසිකෝ වා. කිං සමණස්ස මහග්ඝෙන ගිලානපච්චය භෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන, එතං සාරුප්පං යං සමණෝ පූතිමුත්තෙන වා හරීටකඛණ්ඩෙන වා ඔසධං කරෙය්‍යාති. තදුපාදාය ලූඛං චීවරං ධාරෙති, ලූඛං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජති, ලූඛං සෙනාසනං පටිසෙවති, ලූඛං ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං පටිසෙවති. තමෙනං ගහපතිකා එවං ජානන්ති:- අයං සමණෝ අප්පිච්ඡෝ සන්තුට්ඨෝ පවිවිත්තෝ අසංසට්ඨෝ ආරද්ධවිරියෝ ධුතවාදෝති. භිය්‍යෝ භිය්‍යෝ නිමන්තෙන්ති චීවර-පෙ-පරික්ඛාරෙහි. සෝ එවමාහ:- තිණ්ණං සම්මුඛීභාවා සද්ධෝ කුලපුත්තෝ බහුං පුඤ්ඤං පසවති, සද්ධාය සම්මුඛීභාවා සද්ධෝ කුලපුත්තෝ බහුං පුඤ්ඤං පසවති, දෙය්‍යධම්මස්ස-පෙ-දක්ඛිණෙය්‍යානං සම්මුඛීභාවා සද්ධෝ කුලපුත්තෝ බහුං පුඤ්ඤං පසවති, තුම්හාකඤ්ච වායං සද්ධා අත්ථි, දෙය්‍යධම්මොච සංවිජ්ජති, අහඤ්ච පටිග්ගාහකෝ, සවාහං න පටිග්ගහෙස්සාමි එවං තුම්හෙ පුඤ්ඤෙන පරිබාහිරා භවිස්සථ,

1. ම. පච්චය පරිසෙවන සඞ්ඛාතං.

න මයහං ඉමිනා අත්ථො අපි ච තුමහාකං යෙව අනුකම්පාය පතිගණ්හා මීති. තදුපාදාය බහුම්පි චිවරං පතිගණ්හාති, බහුම්පි පිණ්ඩපාතං-පෙ- හෙසජ්ජපරික්ඛාරං පතිගණ්හාති, යා එවරූපා භාකුටිතා භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුහිතත්තං ඉදං වුච්චති පච්චයපටිසෙවනසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථූ"ති.[a]

(b) පාපිච්ඡස්සෙව පන සතො උත්තරිමනුස්සධම්මාධිගමපරිදීපන වාචාය තථා තථා විඤ්ඤාපනං සාමන්තජප්පනසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථූති වෙදිතබ්බං. යථාහ:- "කතමං සමන්තජප්පනසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථු? ඉධෙකච්චො පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො සම්භාවනාධිප්පායො එවං මං ජනො සම්භාවෙස්සතීති අරියධම්මනිස්සිතං වාචං භාසති, යො එවරූපං චීවරං ධාරෙති සො සමණො මහසකෙඛාති භණති, යො එවරූපං පත්තං -පෙ- ලොහථාලකං -පෙ- ධම්මකරකං -පෙ- පරිස්සාවනං -පෙ- කුසුචිකං-පෙ-කායබන්ධනං-පෙ-උපාහනං ධාරෙති,[1] සො සමණො මහෙසකෙඛාති භණති, යස්ස එවරූපො උපජ්ඣායො-පෙ-ආචරියො -පෙ-සමානුපජ්ඣායකො-[2] සමානාචරියකො- මිත්තො- සන්දිට්ඨො- සම්භත්තො-සහායො සො සමණො මහෙසකෙඛාති භණති, යො එව රූපෙ විහාරෙ වසති: අඩ්ඪයොගෙ-පාසාදෙ-හම්මියෙ-ගුහායං-ලෙණෙ- කුටියා- කූටාගාරෙ- අට්ටෙ- මාලෙ- උද්දණ්ඩ- උපට්ඨානසාලායං- මණ්ඩපෙ-රුක්ඛමූලෙ වසති, සො සමණො මහෙසකෙඛාති භණති. අථවා කොරජිකකොරජිකො[3] භාකුටිකභාකුටිකො කුහකුහෙ ලප ලපෙ මුඛසම්භාවිතො[4] අයං සමණො ඉමාසං එවරූපානං සන්නානං විහාරසමාපත්තීනං ලාභීති තාදිසං ගම්භීරං ගුළ්හං නිපුණං පටිච්ඡන්නං ලොකුත්තරං සුඤ්ඤතා පටිසංයුත්තකථං කථෙති. යා එවරූපා භාකුටිතා භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුහිතත්තං, ඉදං වුච්චති සාමන්තජප්පනසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථූ"ති.[b]

(c) පාපිච්ඡස්සෙව පන සතො සම්භාවනාධිප්පායකතෙන ඉරියා පථෙන විඤ්ඤාපනං ඉරියාපථසන්නිස්සිතං කුහනවත්ථූති වෙදිතබ්බං. යථාහ:- කතමං ඉරියාපථසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථු? ඉධෙකච්චො පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතො සම්භාවනාධිප්පායො 'එවං මං ජනො සම්භාවෙස්සතී'ති ගමනං සණ්ඨපෙති, ඨානං සණ්ඨපෙති, නිසජ්ජං සණ්ඨපෙති, සයනං සණ්ඨපෙති, පණිධාය ගච්ඡති, පණිධාය තිට්ඨති, පණිධාය නිසීදති, පණිධාය සෙය්‍යං කප්පෙති, සමාහිතො විය ගච්ඡති, සමාහිතො විය තිට්ඨති-නිසීදති-සෙය්‍යං කප්පෙති, ආපාථකජ්ඣායී ච හොති, යා එව රූපා ඉරියාපථස්ස අට්ඨපනා ඨපනා සණ්ඨපනා භාකුටිතා භාකුටියං කුහනා කුහායනා කුහිතත්තං, ඉදං ඉරියාපථසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථූ"ති.[c]

---

a-b-c. මහානිද්දෙස-පුරාභෙද-නි. 1. ආයොගංධාරෙති නි-පාළි
2. ත්‍රි: මූ: සමානාචරියකා. (ආදිසු බහුවචනං.)
3. "කොරඤ්ජිකකොරඤ්ජිකො" කත්ථචි. 4. මුඛසම්භාවිකො'තිපි පාඨො.

තත්ථ **පච්චයපටිසෙධනසඞ්ඛාතෙනාති**: පච්චයපටිසෙධනන්ති ඉච්චේවං සඞ්ඛාතෙන, පච්චයපටිසෙධනෙන වා සඞ්ඛාතෙන. **සාමණෙර පඤ්හෙනාති**: සම්පහංසනීතෙන. **ඉරියාපථස්ස වාති** චතුඉරියා පථස්ස. **අට්ඨපනාති** ආදිට්ඨපනා, ආදරෙන වා ඨපනා. **ඨපනාති**: ඨපනා කාරෝ. **සණ්ඨපනාති** අනිසඞ්ඛරණං, පාසාදිකභාවකරණන්ති වුත්තං හොති. **භාකුම්භාති**: පධානපරිමජ්ඣභාවදස්සනෙන භාකුටිකරණං, මුඛසඞ්කොචොති වුත්තං හොති. භාකුටිකරණං සීලමස්සාති භාකුටිකෝ, භාකුටිකස්ස භාවෝ **භාකුම්භං**. **කුහනාති**: විම්හාපනා. කුහස්ස ආයනා **කුහායනා**. කුහිතස්ස භාවෝ **කුහිතත්තන්ති**.

ii. ලපනා නිද්දෙසෙ-**ආලපනාති**: විහාරං ආගතෙ මනුස්සෙ දිස්වා කිමත්ථාය භොතෙනා ආගතා? කිං භික්ඛූ නිමන්තෙතුං? යදි එවං භවිඤ්ඨ, අහං පඤ්තෙ ගහෙත්වා ආගච්ඡාමීති, එවං ආදිතොව ලපනා. අථවා අත්තානං උපනෙත්වා අහං තිස්සෝ, මයි රාජා පසන්නෝ, මයි අසුකෝ ච අසුකෝ ච රාජමහාමත්තෝ පසන්නෝ'ති, එවං අත්තූපනායිකා ලපනා ආලපනා. **ලපනාති**: පුට්ඨස්ස සතෝ වුත්තපපකාරමෙව ලපනා. **සල්ලපනාති**: ගහපතිකානං උකකණ්ඨනෙ සීතස්ස ඔකාසං දත්වා දත්වා සුට්ඨු ලපනා. **උල්ලපනාති**: මහාකුට්ඨිකෝ මහානාවිකෝ මහාදනපතීති එවං උද්ධං කත්වා ලපනා. **සම්මුල්ලපනාති**: සබ්බතෝ භාගෙන උද්ධං කත්වා ලපනා. **උන්නහනාති**: උපාසකා පුබ්බෙ ඒදිසෙ කාලෙ නවදානං දෙථ, ඉදානි කිං න දෙථා'ති එවං යාව 'දස්සාම භන්තෙ ඔකාසං න ලභාමා'ති ආදිනි වදන්ති තාව උද්ධං උද්ධං නහනා වෙඨනාති වුත්තං හොති. අථවා උච්චුහත්ථං දිස්වා කුතෝ ආභතං උපාසකාති උච්චුඛෙත්තතෝ භන්තෙනති කිං තත්ථ උච්චු මධුරන්ති ඛාදිත්වා භන්තෙ ජානිතබ්බන්ති, න උපාසකා භික්ඛුස්ස උච්චුං දෙථාති වත්තුං වට්ටතීති යා එවරූපා නිබ්බඨෙන්නස්සපි වෙඨනකථා සා උන්නහනා. සබ්බභාගෙන පුනප්පුනං නහනා **සම්මුන්නහනා**. **උකකාචනාති**: එතං කුලං මං එවං ජානාති සචෙ ඒත්ථ දෙය්‍ය ධම්මා උප්පජ්ජන්ති මයහං එව දෙන්තීති එවං උක්ඛිපිත්වා කාවනා උකකාවනා උද්දීපනාති වුත්තං හොති. **කෙළකණ්ඩ සිඤ්චනචක්ඛුචෙත්ථ** වත්තබ්බං. සබ්බභාගෙන පන පුනප්පුනං උකකාවනා **සමුක්කාවනා**. **අනුපඛිණභාණ්ඩිතාති**: සච්චානුරූපං ධම්මානුරූපං වා අනවලොකෙත්වා පුනප්පුනං පිඨභණ්ඩනමෙව. **වාවුක්කමනාති**: නීවවුත්තිතා, අත්තානං හෙට්ඨතෝ හෙට්ඨතෝ ඨපෙත්වා පවත්තනං. **මුගඛසුප්පනාති**: මුගඛසූපසදිසතා, යථා හි මුගෙහසු පච්චමානෙසු කොචිදෙව න පච්චති අවසෙසා පච්චන්ති, එවං යස්ස පුග්ගලස්ස වචනෙ කිඤ්චිදෙව සච්චං හොති සෙසං අලිකං අයං පුග්ගලෝ මුගඛසුපෙතාති වුච්චති, තස්ස භාවෝ මුගඛසුපතා. **පාරිහට්ඨකාති**: පාරිහට්ඨභාවෝ, යෝ හි කුලදූරකෙ ධාති විය අඬ්කෙන වා ඛණ්ඩෙන වා පරිහටති ධාරෙතීති අත්ථෝ, තස්ස පරිහටස්ස කම්මං පාරිහට්ඨං, පාරිහට්ඨස්ස භාවෝ පාරිහට්ඨතාති.

iii. නෙමිත්තිකතා නිද්දෙසෙ–**නිමිත්තානෝති**: යං කිඤ්චි පරෙසං පච්චය දූනසඤ්ඤුප්පාදකං කායවචීකම්මං. **නිමිත්තකම්මන්ති**: ඛාදනීයං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා කිං ඛාදනීයං ලභිස්සාති ආදිනා නයෙන නිමිත්ත කරණං. **ඔභාසෝති**: පච්චයපටිසංයුත්තකථා. **ඔභාසකම්මන්ති**: වච්ඡ පාලකෙ දිස්වා කිං ඉමෙ වච්ඡා ඛීරගොවච්ඡා උදාහු තක්කගොවච්ඡාති පුච්ඡිත්වා ඛීරගොවච්ඡා භන්තෙති වුත්තෙ න ඛීරගොවච්ඡා යදි ඛීරගො වච්ඡා සියුං භික්ඛූපි ඛීරං ලභෙය්යුන්ති එවමාදිනා නයෙන තෙසං දායකානං මාතාපිතූනං නිවෙදෙත්වා ඛීරදූපනාදිකං ඔභාසකරණං. **සාමන්තජප්පෝති**: සමීපං කත්වා ජප්පනං. **කුලූපගපිණ්ඩපාතෙ චත්තෝ වෙත්ථ වත්තබ්බං**:– කුලූපගො කිර භික්ඛු භුඤ්ජිතුකාමො ගෙහං පවිසිත්වා නිසීදි. තං දිස්වා අදාතුකාමා සරණී තණ්ඩුලා නත්ථීති භණන්තී ආහරිතුං ඨානා චිය පටිවිස්සකඝරං ගතා. භික්ඛු අන්තො ගබ්භං පවිසිත්වා ඔලොකෙන්තො කාවාටකොණෙ උච්චුං භාජනෙ ගුළං පිටකෙ ලොණමච්ඡ ථාලෙ කුම්භියං තණ්ඩුලෙ ඝටෙ ඝතං දිස්වා නික්ඛමිත්වා නිසීදි. ඝරණී තණ්ඩුලෙ නාලත්ථන්ති ආගතා. භික්ඛු උපාසිකෙ අජ්ජ භික්ඛා න සම්ප ජ්ජිස්සතීති පටිගච්චෙව නිම්මිත්තං අදාසන්ති ආහ. කිං භන්තෙ?ති කාවාටකොණෙ නික්ඛිත්තං උච්චුං විය සප්පං අද්දසං, තං පහරිස්සාමීති ඔලොකෙන්තො භාජනෙ ඨපිතගුළපිණ්ඩකෙ විය දාසාණලෙඩ්ඩුකෙ, පහටෙන ඝප්පෙන කතං පිටකෙ නික්ඛිත්තලොණමච්ඡථාලසදිසං ඵණං, තස්ස තං ලෙඩ්ඩුං ඛාදිතුකාමස්ස[1] කුම්භියා තණ්ඩුලසදිසෙ දන්තෙ, අට්ඨස්ස කුපිතස්ස ඝටෙ පක්ඛිත්තඝතසදිසං මුඛතො නික්ඛන්තං විස මිස්සකං ඛෙළන්ති. සා න සක්කා මුණ්ඩං වඝෙඩ්තුන්ති උච්චුං දත්වා ඔදනං පවිට්ඨා ඝතගුළමච්ඡෙහි සද්ධිං අදාසීති. එවං සමීපං කත්වා ජප්පනං සාමන්තජප්පාති වෙදිතබ්බා. **ඡඞ්කථාති**: යථා තං ලභති තථා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා කථනන්ති.

iv. නිප්පෙසිකතා නිද්දෙසෙ–**අක්කොසනාති**: දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසනා. **වම්භනාති**: පරිභවිත්වා කථනං. **ගරහණාති**: අස්සද්ධා අප්පස්සන්නොති ආදිනා නයෙන දොසාරොපනා. **උක්ඛිපනාති**: මා එතං එත්ථ කථෙථාති වාචාය උක්ඛිපනං. සබ්බතො භාගෙන **සවත්ථුකං** කත්වා උක්ඛිපනා **සමුක්ඛිපනා**. අථවා අදෙන්තං අහො දූනපතීති එවං උක්ඛිපනං උක්ඛිපනා. මහාදූනපතීති එවං සුට්ඨු උක්ඛිපනා සමුක්ඛි පනා. **ඛිපනාති**: කිං ඉමස්ස ජීවිතං ඛිජ්ජොජීන්නොති එවං උපපණ්ඩනා. **සංඛිපනාති**: කිං ඉමං අදායකොති භණථ, යො නිච්චකාලං සබ්බසම්පි නත්ථීති වචනං දෙතීති එවං සුට්ඨුතරං උපපණ්ඩනා. **පාපනාති**: අදායකත්තස්ස අවණ්ණස්ස වා පාපනා. සබ්බතො භාගෙන පාපනා **සම්පාපනා**. **අවණ්ණහාරිකාති**: එවං මෙ අවණ්ණභයාපි දස්සතීති ගෙහතො ගෙහං ගාමතො ගාමං ජනපදතො ජනපදං අවණ්ණ හරණං. **පරම්මුඛිමංසිකාති**: පුරතො මධුරං භණිත්වා පරම්මුඛෙ අවණ්ණභාසිතා. එසා හි

1. ක්‍රි: මූ: ඛංසිතුකාමස්ස.

අභිමුඛං ඔලොකෙතුං සකෙකානනස්ස පරමමුඛානං පිට්ඨිමංසඛාදනම්ව හොති. තස්මා පරපිට්ඨිමංසිකතාති වුත්තා. **අඤ්ං වුච්චති නිප්පෙසිකතා**ති: අයං යස්මා වේළුපෙසිකා විය අබහඬහං පරස්ස ගුණං නිපෙපසෙති නිපුඤ්ඡති. යස්මා වා ගණ්ඩජාතං පිංසිත්වා ගණ්ඩමගහනා විය පරගුණෙ නිපිංසිත්වා විචුණ්ණෙත්වා එසා ලාභමගහනා හොති තස්මා නිප්පෙසිකතාති වුච්චතීති.

v. ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතා නිදෙසෙ:- **නිජ්ජිගිංසනතා**ති: මග්ගනා. **ඉතෝ ලද්ධන**ති: ඉමස්මා ගෙහා ලද්ධං. **අමුත්රා**ති: අමුකස්මිං ගෙහෙ. **එට්ඨී**ති: ඉච්ඡනා. **ගවෙට්ඨී**ති: මග්ගනා. **පරිඑට්ඨී**ති: පුනප්පුනං මග්ගනා. ආදිතෝ පට්ඨාය ලද්ධං ලද්ධං භික්ඛං තත්ර තත්ර කුලදූරකානං දත්වා අත්තනා ඛිරයාගුං ලභිත්වා ගතභික්ඛුවත්ථුවෙත්ථ කථෙතබ්බං. **එසනාදීනි** එට්ඨිආදීනං වෙවචනානි. තස්මා එට්ඨිති: එසනා, **ගවෙට්ඨී**ති: ගවෙසනා, **පරිඑට්ඨී**ති: පරියෙසනා ඉච්චෙවමෙත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා. අයං කුහනාදිනං අත්ථෝ.

ඉදානි **එවමාදීනං ච පාපඛම්මානං**නති: එත්ථ "යථා වා පනෙකෙ හොනෙත්තා සමණබ්‍රාහමණා සද්ධාදෙය්‍යානි හොජනානි භුඤ්ජිත්වා තෙ එවරූපාය තිරච්ඡානවිජ්ජාය මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කප්පෙනති, සෙය්‍යථිදං:- අඞ්ගං නිමිත්තං උප්පාදං සුපිනං ලක්ඛණං මූසිකච්ඡින්නං අග්ගිහොමං දබ්බිහොමං"නති [a] ආදිනා නයෙන බ්‍රහ්මජාලෙ වුත්තානං අත්තෙකෙසං පාපධම්මානං ගහණං වෙදිතබ්බං. ඉති යඤ්චායං ඉමෙසං ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං ඣත්තං සික්ඛාපදානං වීතික්කමවසෙන ඉමෙ සඤ්ච කුහනා ලපනා නෙමිත්තිකතා නිප්පෙසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතාති එවමාදීනං පාපධම්මානං වසෙන පවත්තෙනා මිච්ඡාජීවෝ, තස්මා සබ්බපකාරොපි මිච්ඡාජීවා යා විරති ඉදං **ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං**. තත්‍රායං වචනත්ථෝ:- එතං ආගම්ම ජීවන්තීති ආජීවෝ. කෝ සෝ? පච්චයපරියෙසන වායාමෝ. පාරිසුද්ධීති පරිසුද්ධතා, ආජීවස්ස පාරිසුද්ධි ආජීවපාරිසුද්ධි.

ඉති ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං.

---

20. iv. (a) යං පනෙතං තදනන්තරං **පච්චයසන්නිස්සිතසීලං** වුත්තං, තත්ථ **පටිසඞ්ඛායොනිසෝ**'ති: උපායෙන පථෙන පටිසඞ්ඛාය ඤත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වාති අත්ථෝ. එත්ථ ච සීතස්ස පටිඝාතායාති ආදිනා නයෙන වුත්තං පච්චවෙක්ඛණමෙව යොනිසෝ පටිසඞ්ඛායාති වෙදිතබ්බං. [1] තත්ථ **චීවර**නති: අන්තරවාසකාදිසු යං කිඤ්චි. **පටිසෙවතී**ති: පරිභුඤ්ජති, නිවාසෙති වා පාරුපති වා. **යාවදෙවා**ති: පයොජනාවධිපරිච්ඡෙදනියම වචනං. එත්තකමෙව හි යොගිනෝ චීවරපටිසෙවනෙ පයොජනං, යදිදං

---

a. දී-නි-බ්‍රහ්මජාලසු. 1. සී. I. පටිසඞ්ඛානි වෙදිතබ්බං.

සීතස්ස පටිඝාතායාති ආදි, න ඉතෝ නියෝ. **සීතස්සාති**: අජ්ඣත්ත ධාතුකෝපාභවසෙන වා බහිද්ධා උතුපරිණාමවසෙන වා උප්පන්නස්ස යස්ස කස්සචි. **පටිඝාතනත්ථන්ති**: පටිහනනත්ථං, යථා සරීරෙ ආබාධං න උප්පාදෙති, එවං තස්ස විනොදනත්ථං. සීතබ්භාහතෙ හි සරීරෙ වික්ඛිත්තචිත්තෝ යොනිසෝ පදහිතුං න සක්කොති, තස්මා සීතස්ස පටිඝාතාය චීවරං සෙවිතබ්බන්ති භගවා අනුඤ්ඤාසි. එස්නයෝ සබ්බත්ථ. කෙවලං හෙත්ථ **උණ්හස්සාති**: අග්ගිසන්තාපස්ස. තස්ස පන වත්තබ්භාදිසු සම්භවෝ වෙදිතබ්බෝ. **ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සානන්ති**: එත්ථ පන **ඩංසාති**: ඩංසනා මකසිකා, අඤ්ඤමක්ඛිකාති පි වුච්චන්ති. **මකසා** මකසායෙව. **වාතාති**: සරජ අරජාදිභෙදා. **ආතපෝ'ති**: සුරියාතපෝ. **සිරිංසපාති**: යෙ කෙචි සරන්තා ගච්ඡන්ති දීඝජාතිකා සපාදයෝ. තෙසං දට්ඨසම්ඵස්සෙසු ච ඵුට්ඨසම්ඵස්සෙසු චාති ද්වීඛෝ සම්ඵස්සෝ. සෝ පි චීවරං පාරුපිත්වා නිසින්නං න බාධෙති තස්මා තාදිසෙසු ඨානෙසු තෙසං පටිඝාතත්ථාය පටිසෙවති. **යාවදෙවාති**: පුන එතස්ස වචනං නියත පයොජනාවධිපරිච්ඡෙදදස්සනත්ථං. හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනං හි නියත පයොජනං, ඉතරානි කදාචි කදාචි හොන්ති. තත්ථ **හිරිකොපීනන්ති**: තං තං සම්බාධට්ඨානං, යස්මිං යස්මිං හි අඞ්ගෙ විවරියමානෙ හිරි කුප්පති විනස්සති, තං තං හිරිකොපනතෝ හිරිකොපීනන්ති වුච්චති. තස්ස හිරිකොපීනස්ස පටිච්ඡාදනත්ථන්ති හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනත්ථං. හිරිකොපීනං පටිච්ඡාදනත්ථන්තිපි පාඨෝ.

(b) **පිණ්ඩපාතන්ති**: යං කිඤ්චි ආහාරං, සෝ හි කොචි ආහාරෙ භික්ඛූනෝ පිණ්ඩාලෝපන පත්තෙ පතිතත්තා පිණ්ඩපාතෝ'ති වුච්චති. පිණ්ඩානං වා පාතෝ පිණ්ඩපාතෝ, තත්ථ තත්ථ ලද්ධානං භික්ඛානං සන්නිපාතෝ සමූහොති වුත්තං හොති. **නෙවදවායාති**: න ගාමදාරකා දයෝ විය දවත්ථං, කීළානිමිත්තන්ති වුත්තං හොති. **න මදායාති**: න මුට්ඨිකමල්ලාදයෝ විය මදත්ථං, බලමදනිමිත්තං පොරිසමදනිමිත්තං වාති වුත්තං හොති. **න මණ්ඩනායාති**: න අන්තෙපුරිකවෙසියාදයෝ විය මණ්ඩනත්ථං, අඞ්ගපච්චඞ්ගානං පිණ්ණභාවනිමිත්තන්ති වුත්තං හොති **න විභූසනායාති**: න නට්ඨාචකාදයෝ විය විභූසනත්ථං, පසන්නාජීව වණ්ණතා නිමිත්තන්ති වුත්තං හොති. එත්ථ ච නෙවදවායාති එතං මොහූපනිස්සයපහාණත්ථං වුත්තං. න මදායාති එතං දෙස්සූපනිස්සය පහාණත්ථං, න මණ්ඩනායාය න විභූසනායාති එතං රාගූපනිස්සයපහාණත්ථං, නෙවදවාය න මදායාති චෙතං අත්තනෝ සංයොජනුප්පත්ති පටිසෙධනත්ථං, න මණ්ඩනාය න විභූසනායාති එතං පරස්සපි සංයොජනුප්පත්ති පටිසෙධනත්ථං. චතූහිපි වෙතෙහි අයොනිසෝ පටිපන්නියා කාමසුඛල්ලිකානුයොගස්ස ච පහාණං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **යාවදෙවාති**: වුත්තත්ථ මෙව. **ඉමස්ස කායස්සාති**: එතස්ස චතුමහාභූතිකස්ස රූපකායස්ස. **ඨිතියාති**: පබන්ධට්ඨිතත්ථං. **යාපනායාති**: පවත්තියා අවිච්ඡෙදනත්ථං, චිරකාලට්ඨිතත්ථං වා; ඝරූපත්ථම්භෝ විය හි ජිණ්ණඝර

සාමිකෝ අකඛඛභඤ්ඤතාමිව ච සාකටිකෝ කායස්ස ඨිතත්ථං යාපනත්ථ
ඤේවස පිණ්ඩපාතං පටිසෙවති න දවමදමණ්ඩනවිභූසනත්ථං. අපිච ඨිතීති
ජීවිතින්ද්‍රියසෙසතං අධිවවනං, තසමා ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනායාති
එතනාවතා එතස්ස කායස්ස ජීවිතින්ද්‍රියපවත්තනාපනත්ථනනිපි වුත්තං
හොතීති වෙදිතබබං. විහිංසූපරතිඅත්ථාති: විහිංසා නාම ජිඝච්ඡා, ආබාධ
නට්ඨෙන තස්සා උපරමත්ථමෙපස පිණ්ඩපාතං පටිසෙවති, වණාලෙපන
මිව උණ්හසීතාදීසු තපපතිකාරං විය ච. බ්‍රහ්මචරිඅනුග්ගහත්ථාති:
සකලසාසනබ්‍රහ්මචරියස්ස මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ච අනුග්ගහත්ථං, අයං හි
පිණ්ඩපාතපටිසෙවනපච්චයා කායබලං නිස්සාය සික්ඛාත්තයානුයොග
වසෙන භවකන්තාර නිත්ථරණත්ථං පටිපජ්ජන්තෙනා බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය
පටිසෙවති. කන්තාරනිත්ථරණත්ථිකා පුත්තමංසං විය, නදීනිත්ථර
ණත්ථිකා කුල්ලං විය, සමුද්දනිත්ථරණත්ථිකා නාවම්ව ච. ඉති පුරාණඤ්ච
වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමීති: එවං
ඉමිනා පිණ්ඩපාතපටිසෙවනෙන පුරාණඤ්ච ජිඝච්ඡාවෙදනං පටිහඞ්ඛාමි
නවඤ්ච අපරිමිතභොජනපච්චයං ආහරහත්ථක-තත්‍රවට්ටක-කාක
මාසක-භූතනවමිතක බ්‍රාහ්මණානං අඤ්ඤතරො විය න උප්පාදෙස්සාමීතිපි
පටිසෙවති, භෙසජ්ජම්ව ගිලානො. අථවා යා අබ්‍යා අසප්පායාපරිමිත
භොජනං නිස්සාය පුරාණකම්මපච්චයවසෙන උප්පජ්ජනතො පුරාණ
වෙදනාති වුච්චති, සප්පායපරිමිතභොජනෙන තස්සා පච්චයං ච්ඡා
සෙනෙනා තං පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, යාවායං අබ්‍යා කතං
අයුත්තපරිභොගකම්මුපචයං නිස්සාය ආයතිං උප්පජ්ජනතො නවවෙද
නාති වුච්චති, යුත්තපරිභොගවසෙන තස්සා මූලං අනිබබත්තෙනෙනා
තං නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.
එතනාවතා ච යුත්තපරිභොගසඞ්ගහො අත්තකිලමථානුයොගපහාණං
ධම්මිකසුඛාපරිච්චාගෝ ච දිපිතො හොතීති වෙදිතබ්බා. යාත්‍රා ච මෙ
භවිස්සතීති: ඛිතමිතපරිභොගෙන[1] ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදකස්ස ඉරියාපථ
භඤ්ජකස්ස වා පරිස්සයස්ස අභාවතො චිරකාලගමනසඞ්ඛාතා යාත්‍රා ච
මෙ භවිස්සති ඉමස්ස පච්චයායත්තවුත්තිනො කායස්සාතිපි පටිසෙවති,
යාප්‍යරොගී විය තපපච්චයං. අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරෝ චාති:
අයුත්තපරියෙසන පටිග්ගහණ පරිභොග පරිවජ්ජනෙන අනවජ්ජතා,
පරිමිත පරිභොගෙන ඵාසුවිහාරො. අසප්පායාපරිමිතභොජනපච්චයා[2]
අරති තන්දි විජම්භිකා විසූචිකාගරහාදී දොසාභාවෙන වා අනවජ්ජතා,
සප්පායපරිමිතභොජනපච්චයා කායබලසම්භවෙන ඵාසුවිහාරො, යාව
දත්ථ උදරාවදෙහකභොජන පරිවජ්ජනෙන වා සෙය්‍යසුඛඵස්සසුඛම්ධ
සුඛානං පහාණතො අනවජ්ජතා, චතුපඤ්චාලොපමත්තඋණ්හොජනෙන
චතුඉරියාපථයොග්‍යභාවපටිපාදනතො ඵාසුවිහාරො ච මෙ භවිස්සතීතිපි
පටිසෙවති. වුත්තම්පිහෙතං:-

---

1. ත්‍රි: මු: ඛිතපරිමිතපරිභොගෙන & සී. II. මිතපරිභොගෙන.
2. සී. II. පරිභොගපච්චයා.

i "වත්තාරෝ පඤ්ච ආලොපෙ අභුත්වා උදකං පිවෙ,
අලං ඵාසු විහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො"ති. [a]

එත්තාවතා ච පයොජනපරිගහහො මජ්ඣිමා ච පටිපදා දීපිතා හොතීති වෙදිතබ්බා.

(c) **සෙනාසනන්ති**: සයනඤ්ච ආසනඤ්ච-යත්ථ යත්ථ හි සෙති විහාරෙ වා අඩ්ඪයොගාදිම්හි වා තං සෙනං, යත්ථ යත්ථ ආසති නිසීදති තං ආසනං, තං එකතොා කත්වා සෙනාසනන්ති වුච්චති. **උතුපරිස්සය විනොදනං පටිසල්ලානාරාමත්ථන්ති**: පරිසහනට්ඨෙන උතුයෙව උතු පරිස්සයො, උතුපරිස්සයවිනොදනත්ථඤ්ච පටිසල්ලානාරාමත්ථඤ්ච, යො සරීරාබාධචිත්තවිකෙපකරො අසප්පායො උතු සෙනාසනපටිසෙවනෙන විනොදෙතබ්බා හොති, තස්ස විනොදනත්ථං එකීභාවස්සාධත්ථඤ්චාති වුත්තං හොති. කාමඤ්ච සීතස්සපරිඝාතායාදීනාව[1] උතුපරිස්සයවිනොදනං වුත්තමෙව; යථාපන චීවරපටිසෙවනෙ හිරිකොපීන පටිච්ඡාදනං හි නියතං පයොජනං, ඉතරානි කදාචි කදාචි හොන්තීති වුත්තං, එවම්ධාපි නියතං උතුපරිස්සයවිනොදනං සඤ්ඤාය ඉදං වුත්තන්නි වෙදිතබ්බං. අථවා අයං වුත්තප්පකාරො උතු උතුයෙව; පරිස්සයො පන දුවිධොා:- පාකටපරිස්සයො ච පටිච්ඡන්නපරිස්සයො ච. පාකටපරිස්සයො සීහ ව්‍යග්ඝාදයො, පටිච්ඡන්නපරිස්සයො රාගදොසාදයො. තෙ යත්ථ අපරිගුත්තියා ච අසප්පායරූපදස්සනාදිනා ච ආබාධං න කරොන්ති, තං සෙනාසනං එවං ඤාත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිසෙවන්නෙනා භික්ඛු පටිසංඛායොනිසො සෙනාසනං-පෙ-උතුපරිස්සය විනොදනත්ථං පටිසෙවතීති වෙදිතබ්බා.

(d) **ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරන්ති**: එත්ථ රොගස්ස පතිඅයනට්ඨෙන පච්චයො-පච්චනීකගමනට්ඨෙනාති අත්ථො. යස්ස කස්සචි සප්පායසෙවිතං අධිවචනං. භිසක්කස්ස කම්මං තෙන අනුඤ්ඤාතත්තාති භෙසජ්ජං, ගිලානපච්චයොව භෙසජ්ජං ගිලානපච්චය භෙසජ්ජං-යං කිඤ්චි ගිලානස්ස සප්පායං භිසක්කකම්මං තෙලමධුඵාණිතාදිනීති වුත්තං හොති. පරික්ඛාරොති පන "සන්තහි නගරපරික්ඛාරෙහි සුපරික්ඛිත්තං හොතී"ති [b] ආදිසු පරිවාරෙ වුච්චති. "රථො සීලපරික්ඛාරෝ[2]-ඤාණඅක්ඛ චක්කවීරියොා"ති [c] ආදිසු අලඞ්කාරෙ. "යෙවිමෙ පබ්බජිතෙන ජීවිත පරික්ඛාරා සමුදානෙතබ්බා"ති [d] ආදිසු සම්භාරෙ. ඉධ පන සම්භාරෙ'පි වට්ටති. තං හි ගිලානපච්චයභෙසජ්ජං ජීවිතස්ස පරිවාරෙ'පි හොති ජීවිතන්තරායකාබාධුප්පත්තියා අන්තරං අදත්වා රක්ඛණතොා; සම්භාරොපි යථාවිරං පවත්තනති එවමස්ස කාරණභාවතොා; තස්මා පරික්ඛාරෙ'ති වුච්චති. එවං ගිලානපච්චයභෙසජ්ජඤ්ච තං පරික්ඛාරෙ චාති ගිලාන පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙ. තං ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං-ගිලා

---

a ථෙරගාථා-සාරිපුත්තත්ථෙර.
1. සීතපටිඝාතාදීනාව, කත්ථචි.
b. අං-නි-සත්තකනි.
2. සී. I. & ම. සෙතපරික්ඛාරෙ.
c. සං-නි-මහාවග්ග.
d. ම-නි-වනපත්ථ.

තස්ස යං කිඤ්චි සප්පායං භිසකක්කානුඤ්ඤාතං තෙලමධුඵාණිතාදි ජීවිත පරික්ඛාරත්ති වුත්තං හොති. **උප්පන්නානන්ති**: ජාතානං භූතානං නිබ්බත්තානං. **වේය්‍යාබාධිකානන්ති**: එත්ථ ව්‍යාබාධොති ධාතුක්ඛොභො, තං සමුට්ඨානං ච කුට්ඨගණ්ඩපිලකාදයො, ව්‍යාබාධතො උප්පන්නත්තා වෙය්‍යාබාධිකා. **වේදනානන්ති**: දුක්ඛවේදනා අකුසලවිපාකවේදනා; තාසං වෙය්‍යාබාධිකානං වේදනානං. **අබ්‍යාපජ්ඣපරමතායාති**:- නිද්දුක්ඛ පරමතාය යාව තං දුක්ඛං සබ්බං පහීණං හොති තාවාති අත්ථො. එවමිදං සඞ්ඛෙපතො පටිඝඩ්ඨායොනිසො පච්චයපරිභොගලක්ඛණං **පච්චය සන්නිස්සිතසීලං** වේදිතබ්බං. වත්ථතෝ පන චීවරාදයො හි යස්මා තෙ පටිච්ච නිස්සාය පරිභුඤ්ජමානා පාණිනො යන්ති ගච්ඡන්ති පවත්තන්ති තස්මා පච්චයාති වුච්චන්ති, තෙ පච්චයෙ සන්නිස්සිතන්ති පච්චයසන්නිස්සිතං.

ඉති පච්චයසන්නිස්සිතසීලං.

අථ පකිණ්ණකසීලකථා.

21. එවමෙතසම්ං චතුබ්බිධෙ සීලෙ:- සද්ධාය පාතිමොක්ඛසංවරො සම්පාදෙතබ්බො. සද්ධාසාධනො හි සො, සාවකවිසයාතීතත්තා සික්ඛා පදපඤ්ඤත්තියා; සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා වචනපරික්ඛොපෝ[1] වෙත්ථ නිදස්සනං.† තස්මා යථාපඤ්ඤත්තානං සික්ඛාපදං අනවසෙසං සද්ධාය සමාදියිත්වා ජීවිතෙ'පි අපෙක්ඛං අකරොන්තෙන සාධුකං සම්පාදෙතබ්බං. වුත්තම්පි හෙතං:-

> i. කිකීව අණ්ඩං චමරීව වාලධිං
> පියංව පුත්තං නයනංව එකකං,
> තථෙව සීලං අනුරක්ඛමානකා
> සුපෙසලා හොථ සදා සගාරවාති.[a]

අපරම්පි වුත්තං-"එවමෙව ඛො මහාරාජ යං මයා සාවකානං සික්ඛා පදං පඤ්ඤත්තං තං මම සාවකා ජීවිතහෙතුපි නාතික්කමන්තී"ති.[b] ඉමසම්ඤ්ච පන තත්ථේව අටවියං වොරෙහි බද්ධථෙරානං වත්ථූනි වෙදිතබ්බානි. **මහාවත්තනී** අටවියං කිර ථෙරං වොරා කාලවල්ලීහි බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසුං, ථෙරො යථා නිපන්නොව සත්තදිවසානි විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනාගාමිඵලං පාපුණිත්වා තත්ථේව කාලං කත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති. අපරම්පි ථෙරං **කම්බලපණ්ණාදිමය** පූතිලතාය බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසුං, සො දවඩාහෙ[2] ආගච්ඡන්තෙ වල්ලිං අච්ඡින්දිත්වාව විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා

---

1. සූ: මූ: සාවකවිසයාතීතත්තා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා වචනපරික්ඛොපෝ. සී. I. & ම. වචන පරික්ඛොපෝ.

†. පාරාජිකපාළියං වෙරඤ්ජබ්‍රහ්මණෙ සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා භාරිපුත්තං යාචනං පටික්ඛිත්තං.

a. බුද්ධකනි-අපදාන.

b. සං-නි-ෂඩායතන සං.

2. ම. වනඩාහෙ.

සමසීසී හුත්වා පරිණිබ්බායි. **දීඝභාණක අභයත්ථෙරෝ** පන්දුවහි භික්ඛුස්ස තෙහි සද්ධිං ගච්ඡන්තෙනා දිස්වා ථෙරස්ස සරීරං ඣාපෙත්වා චෙතියං කාරුපෙසි. තස්මා අඤ්ඤම්පි සද්ධෝ කුලපුත්තෙනා:

ii. පාතිමොක්ඛං විසොධෙන්තෙනා අපෙව ජීවිතං ජහෙ,
පඤ්ඤත්තං ලොකනාථෙන න භින්දෙ සීලසංවරං.

යථා ච පාතිමොක්ඛසංවරෝ සද්ධාය, එවං සතියා ඉන්ද්‍රියසංවරෝ සම්පාදෙතබ්බෝ. සතිසාධනෝ හි සෝ, සතියා අධිට්ඨිතානං ඉන්ද්‍රියානං අභිජ්ඣාදීහි අනාසවනීයතෝ. තස්මා "වරං භික්ඛවෙ තත්තාය අයොසලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය චක්ඛින්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං, නත්වෙව චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අනුව්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො"ති [a] ආදිනා නයෙන ආදිත්තූපමාසුත්තං සම්පස්සරිත්වා රූපාදිසු විසයෙසු චක්ඛුවාරාදිපවත්තස්ස විඤ්ඤාණස්ස අභිජ්ඣාදීහි අනාසවනීයං නිමිත්තාදිග්ගාහං අසම්මුට්ඨාය සතියා නිසෙධෙන්තෙන එස සාධුකං සම්පාදෙතබ්බෝ. එවං අසම්පාදිතෙ හි එතස්මිං පාතිමොක්ඛසංවරසීලම්පි අනද්ධනියං හොති අවිරට්ඨිතිකං, අසංවිහිතඅාරක්ඛපරිවාරම්ව සස්සං. හඤ්ඤතෙ චායං කිලෙසචොරෙහි, විවටචාමරා විය ගාමෙ පරස්සහාරීහි. චිත්තං වස්ස රාගෝ සමතිවිජ්ඣති දුච්ඡන්නාගාරං වුට්ඨි විය. වුත්තම්පි හෙතං:-

iii. රූපෙසු සද්දෙසු අථො රසෙසු
ගන්ධෙසු එසෙසු ච රක්ඛ ඉන්ද්‍රියං,
එතෙ හි චාරා විවටා අරක්ඛිතා
හනන්ති ගාමංව පරස්ස හාරිනෝ. [b]

iv. යථා අගාරං දුච්ඡන්නං වුට්ඨි සමතිවිජ්ඣති,
එවං අභාවිතං චිත්තං රාගෝ සමතිවිජ්ඣති. [c]

සම්පාදිතෙ එතස්මිං පාතිමොක්ඛසංවරසීලම්පි අද්ධනියං හොති චිරට්ඨිතිකං, සුසංවිහිතඅාරක්ඛපරිවාරම්ව සස්සං. න හඤ්ඤතෙ චායං කිලෙසචොරෙහි, සුසංවුතචාමරා විය ගාමෙ පරස්සහාරීහි. න වස්ස චිත්තං රාගෝ සමති විජ්ඣති, සුච්ඡන්නාගාරං වුට්ඨි විය. වුත්තම්පි හෙතං:-

v. රූපෙසු සද්දෙසු අථො රසෙසු
ගන්ධෙසු එසෙසු ච රක්ඛ ඉන්ද්‍රියං,
එතෙ හි චාරා පිහිතා සුසංවුතා
න හනන්ති ගාමංව පරස්ස හාරිනෝ. [d]

vi. යථා අගාරං සුච්ඡන්නං වුට්ඨි න සමතිවිජ්ඣති
එවං සුභාවිතං චිත්තං රාගෝ න සමති විජ්ඣතීති. [e]

---

a. b. d. සං-නි-සළායතනවග්ග. c. e. ධම්මපද-යමකවග්ග.

අයං පන අතිඋක්කට්ඨදෙසනා[1]. චිත්තං නාමෙතං ලහුපරිවත්තී[2]. තස්මා උප්පන්නං රාගං අසුභමනසිකාරෙන විනොදෙත්වා ඉන්ද්‍රියසංවරෙ සම්පාදෙතබ්බා-අධුනා පබ්බජිතෙන **චඞ්ගීසත්ථෙරෙන** විය. ථෙරස්ස කිර අධුනා පබ්බජිතස්ස පිණ්ඩාය චරතො එකං ඉත්ථිං දිස්වා රාගො උප්පජ්ජි, තතො **ආනන්දත්ථෙරං** ආහ:-

vii. කාමරාගෙන ඩය්හාමි චිත්තං මෙ පරිඩය්හති,
සාධු නිබ්බාපනං බ්‍රූහි අනුකම්පාය ගොතමාති.[a]

ථෙරො ආහ:-

viii. යක්ඛස්ස විපරීයෙසා චිත්තං තෙ පරිඩය්හති,
නිමිත්තං පරිවජ්ජෙහි සුභං රාගූපසංහිතං.

iv. අසුභාය චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතං,
සඞ්ඛාරෙ පරතො පස්ස දුක්ඛතො නො ච අත්තතො,
නිබ්බාපෙහි මහාරාගං මා ඩය්හිත්ථො පුනප්පුනන්ති.

ථෙරෙ රාගං විනොදෙත්වා පිණ්ඩාය චරි. අපිච ඉන්ද්‍රියසංවරපූරකෙන භික්ඛුනා **කුරණ්ඩකමහාලෙණවාසී**[3] **චිත්තගුත්තත්ථෙරෙන** විය **චොරඝාතමහාවිහාරවාසී**[3] **මහාමිත්තත්ථෙරෙන** විය ච භවිතබ්බං. කුරණ්ඩකලෙණෙ කිර සත්තන්නං බුද්ධානං අභිනික්ඛමනචිත්තකම්මං මනොරමං අහොසි. සම්බහුලා භික්ඛූ සෙනාසනචාරිකං ආහිණ්ඩන්තා චිත්තකම්මං දිස්වා මනොරමං භන්තෙ චිත්තකම්මන්ති ආහංසු. ථෙරො ආහ:- අතිරෙකසට්ඨි මෙ ආවුසො වස්සානි ලෙණෙ වසන්තස්ස චිත්ත කම්මං අත්ථිතිපි[4] නජානාමි, අජ්ජදානි චක්ඛුමන්තෙන නිස්සාය ඣායිතබ්බන්ති. ථෙරෙන කිර එත්තකං අද්ධානං වසන්තෙන චක්ඛුං උම්මිලෙත්වා ලෙණං න උල්ලොකිත පුබ්බං, ලෙණද්වාරෙ වස්ස මහානාගරුක්ඛොපි අහොසි. සොපි ථෙරෙන උද්ධං න උල්ලොකිතපුබ්බා, අනුසංවච්ඡරං භූමියං කෙසරනිපාතං දිස්වාවයස්ස පුප්ඵිතභාවං ජානාති. රාජා ථෙරස්ස ගුණ සම්පත්තිං සුත්වා වන්දිතුකාමො තික්ඛත්තුං පෙසෙත්වා අනාගච්ඡනෙන ථෙරෙ තස්මිං ගාමෙ තරුණපුත්තානං ඉත්ථීනං ථනෙ ඛඞ්ගාපෙත්වා ලක්ඛාපෙසි:- නාව දූරකා ථඤ්ඤං මාලභිංසු යාව ථෙරෙ ආගච්ඡතීති. ථෙරො දූරකානං අනුකම්පාය **මහාගාමං** අගමාසි. රාජා සුත්වා ගච්ඡථ භණෙ ථෙරං පවෙසෙථ සීලානි ගණ්හිස්සාමීති අත්තනො පුරං අභිහරාපෙත්වා[5] වන්දිත්වා හොජෙත්වා අජ්ජ භන්තෙ ඔකාසො නත්ථි සෙව සීලානි ගණ්හිස්සාමීති ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා ථොකං අනුගන්ත්වා දෙවියා සද්ධිං වන්දිත්වා නිවත්ති. ථෙරෙ රාජා වා වන්දතු දෙවී වා, සුඛී හොතු මහාරාජාති වදති. එවං සත්තදිවසා ගතා. භික්ඛූ ආහංසු කිං භන්තෙ තුම්හෙ රඤ්ඤෝපි වන්දමානෙ දෙවියාපි වන්දමානාය සුඛී හොතු මහා

1. සී. I. උක්කට්ඨදෙසනා.
2. ක්‍රි: මූ: ලඝුපරිවත්තං.
3. ක්‍රි: මූ: වාසිනා.
4. සී. II. III. අත්ථිතාපි.
5. සී. I. & සන්න. අභිහරාපෙත්වා,
a. සං-නි-චඞ්ගීස-සං.

රාජාතිචෙවව[1] වදථාති. ථෙරෝ නාහං ආවුසෝ රාජාති වා දෙවීති වා වවත්ථානං කරෝමී'ති වත්වා සත්තාහාතික්කමේ ථෙරස්ස ඉධ වාසෝ දුක්ඛෝ'ති රඤ්ඤා විස්සජ්ජිතෝ කුරණ්ඩකමහාලෙණං ගන්ත්වා රත්තිභාගෙ චඞ්කමං අභිරුහි[2]. නාගරුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා දණ්ඩදීපකං ගහෙත්වා අට්ඨාසි, අථස්ස කම්මට්ඨානං අතිපරිසුද්ධං පාකටං අහොසි. ථෙරෝ කින්නු[3]. මෙ අජ්ජ කම්මට්ඨානං අතිවිය පකාසතීති අත්තමනෝ මජ්ඣිමයාමසමනන්තරං සකලං පබ්බතං උන්නාදයන්තෝ අරහත්තං පාපුණි. තස්මා අඤ්ඤෙසුපි අත්තකාමෝ[4] කුලපුත්තෝ–

x. මක්කටොව අරඤ්ඤමහි වනෙ භන්තමිගෝ විය,
බාලෝ විය ච උත්‍රසෙනා න භවෙ ලොලලොචනෝ.

xi. අධෝ ඛිපෙය්‍ය චක්ඛූනි යුගමත්තදසෝ සියා,
වනමක්කටලොලස්ස න චිත්තස්ස වසං වජෙ.

මහාමිත්තත්ථෙරස්සාපි මාතු[5] විසගණ්ඩරොගෝ උපපජ්ජි. සීතා පිස්සා භික්ඛුනීසු පබ්බජිතා හොති. සා තං ආහ:–"ගච්ඡ අය්‍යෙ භාතු සන්තිකං ගන්ත්වා මම අඵාසුභාවං ආරොචෙත්වා භෙසජ්ජං ආහරා"ති. සා ගන්ත්වා ආරොචෙසි. ථෙරෝ නාහං මූලභෙසජ්ජාදීනි සංහරිත්වා භෙසජ්ජං පචිතුං ජානාමි, අපිච තෙ භෙසජ්ජං ආවික්ඛිස්සං, අහං යතෝ පබ්බජිතෝ න මයා ලොභසහගතෙන චිත්තෙන ඉන්ද්‍රියානි භින්දිත්වා විසභාගරූපං ඔලොකිතපුබ්බං, ඉමිනා සච්චවචනෙන මාතුයා මෙ ඵාසු හොතු, ගච්ඡ ඉමං වත්වා උපාසිකාය සරීරං පරිමජ්ජාති. සා ගන්ත්වා ඉමමත්ථං ආරොචෙත්වා තථා අකාසි, උපාසිකාය තං ඛණං යෙව ගණ්ඩා ථෙණපිණ්ඩා විය විලීයිත්වා අන්තරධායි. සා උට්ඨහිත්වා සබෙ සම්මා සම්බුද්ධා ධරෙය්‍ය කස්මා මම පුත්තසදිසස්ස භික්ඛුනෝ ජාලවිචිතෙනෙන හත්ථෙන සීසං න පරාමසෙය්‍යාති අත්තමනවාචං නිච්ඡාරෙසි. තස්මා–

xii. කුලපුත්තමානී[6] අඤ්ඤෙසුපි පබ්බජිත්වාන සාසනෙ,
මිත්තත්ථෙරෝ'ව තිට්ඨෙය්‍ය වරෙ ඉන්ද්‍රියසංවරෙ.

යථා පන ඉන්ද්‍රියසංවරෝ සතියා, තථා විරියෙන ආජීවපාරිසුද්ධි සම්පාදෙතබ්බා. විරියසාධනා හි සා, සම්මා ආරද්ධවිරියස්ස මිච්ඡාජීවප්පහාණසම්භවතෝ. තස්මා අනෙසනං අපපතිරූපං පහාය විරියෙන පිණ්ඩපාතචරියාදීහි සම්මා එසනාහි එසා සම්පාදෙතබ්බා, පරිසුද්ධිපාදෙයෙව පච්චයෙ පටිසෙවමානෙන අපරිසුද්ධිපාදෙ ආසීවිසෙ විය පරිවජ්ජයතා. තත්ථ අපරිඤ්ඤාතධුතඞ්ගස්ස සඞ්ඝතෝ ගණතෝ ධම්මදෙසනාදීහි වස්සගුණෙහි පසන්නානං ගිහීනං සන්තිකා උප්පන්නපච්චයා පරිසුද්ධිපාදා නාම. පිණ්ඩපාතචරියාදීහි පන අතිපරිසුද්ධිපාදා යෙව. පරිඤ්ඤාතධුතඞ්ගස්ස පිණ්ඩපාතචරියාදීහි ධුතඞ්ගගුණෙ වස්ස පසන්නානං සන්තිකා ධුතඞ්ගනියමානුලොමෙන උප්පන්නා පරිසුද්ධිපාදා. එකබ්‍යාධිවූප

1. ක්‍රි: මු: මහාරජානි එවං.
2. ක්‍රි: මු: ආරුහි.
3. සී. I. කිත්තුඛෝ.
4. සී. III. අත්තත්ථකාමෝ.
5. සී. I. & II. මාතුඋපාසිකාය.
6. සී. II. කුලපුත්තෝදනි.

සමත්ථසද්දස්ස පූතිහරීටකවතුමධුරෙසු උපපන්නෙසු චතුමධුරං අඤ්ඤං'පි සබ්‍රහ්මචාරිනෝ පරිභුඤ්ජිස්සන්තීති විඤ්ඤත්වා හරීටකඛණ්ඩමෙව පරිභුඤ්ජමානස්ස ධුතඞ්ගසමාදානං පතිරූපං හොති. එස හි උත්තමඅරිය වංසිකෝ භික්ඛූති වුච්චති. යෙ පනෙතෙ චීවරාදයෝ පච්චයා තෙසු යස්ස කස්සචි භික්ඛුනෝ ආජීවං පරිසොධෙන්තස්ස චීවරෙ ච පිණ්ඩපාතෙ ච නිමිත්තෙනාභාසපරිකථාවිඤ්ඤත්තියෝ න වට්ටන්ති. සෙනාසනෙ පන අපරිග්ගහිතධුතඞ්ගස්ස නිමිත්තෙනාභාසපරිකථා වට්ටන්ති. තත්ථ නිමිත්තං නාම:- සෙනාසනත්ථං භූමිපරිකම්මාදීනි කරොන්තස්ස කිං භන්තෙ කයිරති[1] කෝ කාරාපෙතීති ගිහීහි වුත්තෙ න කොචිති පටිවචනං, යං වා පනඤ්ඤම්පි එවරූපං නිමිත්තකම්මං. ඔභාසෝ නාම:- උපාසකා තුම්හෙ කුහිං වසථාති, පාසාදෙ භන්තෙති. භික්ඛූනං පන උපාසකා පාසාදෙ න වට්ටතීති වචනං, යං වා පනඤ්ඤම්පි එවරූපං ඔභාසකම්මං. පරිකථා නාම:- භික්ඛූඣඞ්ගස්ස සෙනාසනං සම්බාධන්ති වචනං, යා වා පනඤ්ඤාපි[2] එවරූපා පරියායකථා. හෙමන්තෙපි සබ්බම්පි වට්ටති. තථා උපජ්ඣායං පන හෙමන්තිකං රොගෙ උප්පන්නෙ පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති[3]. තත්ථ විනයධරා භගවතා චාරං දින්නං, තස්මා වට්ටතීති වදන්ති; සුත්තන්තිකා පන කිඤ්චාපි ආපත්තිං න ජානාති ආජීවං පන කොපෙති, තස්මා න වට්ටතීච්චෙව වදන්ති.

යෝ පන භගවතා අනුඤ්ඤාතාපි නිමිත්තෙනාභාසපරිකථාවිඤ්ඤත්තිං යෝ අකරොන්තෝ අපිච්ඡතාදිගුණෙ යෙව නිස්සාය ජීවිතක්ඛයෙ'පි පච්චුපට්ඨිතෙ අඤ්ඤත්‍රෙව ඔභාසාදිභි උප්පන්නෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජති, එස පරමසල්ලෙඛවුත්තීති වුච්චති. සෙය්‍යථාපි ථෙරෝ **සාරිපුත්තත්ථෙරෝ**: සෝ කිරායස්මා, එකස්මිං සමයෙ පච්චන්තෙ බ්‍රහ්මයමානෙ **මහාමොග්ගල්ලාන**ත්ථෙරෙන සද්ධිං අඤ්ඤතරස්මිං අරඤ්ඤෙ විහරති. අථස්ස එකස්මිං දිවසෙ උදරවාතාබාධො උප්පජ්ජිත්වා අතිදුක්ඛං ජනෙසි. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ සායණ්හසමයෙ තස්සායස්මතො උපට්ඨානං ගතො ථෙරං නිප්පභං දිස්වා තං පවත්තිං පුච්ඡිත්වා පුබ්බෙ තෙ ආවුසො කෙන ඵාසු හොතීති පුච්ඡි. ථෙරෝ ආහ:- ගිහිකාලෙ මෙ ආවුසො මාතා සපතිමධු සක්ඛරාහි යොජෙත්වා අසමිත්තඛීරපායාසං අදාසි, තෙන ඵාසුකං අහොසීති. සොපි ආයස්මා: හොතු ආවුසො සචෙ මයහං වා තුය්හං වා පුඤ්ඤං අත්ථි අපෙපවත්තාම සෙව ලභිස්සාමාති ආහ. ඉමං පන තෙසං කථාසල්ලාපං චඞ්කමනකොටියං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා සුත්වා සෙව අය්‍යස්ස පායාසං උප්පාදෙස්සාමීති තාවදෙව ථෙරස්ස උපට්ඨාක කුලං ගන්ත්වා ජෙට්ඨපුත්තස්ස සරීරං ආවිසිත්වා පීළං ජනෙසි. අථස්ස භික්ඛා නිමිත්තං සන්නිපතිතෙ ඤාතකෙ ආහ:- සචෙ සෙව ථෙරස්ස එවරූපං නාම පායාසං පටියාදෙථ මුඤ්චිස්සාමීති. ඉත තයා අවුත්තෙනා'පි මයං ථෙරානං නිබද්ධං භික්ඛං දෙමාති වත්වා දුතියදිවසෙ තථාරූපං පායාසං

1. සී. II. &. ම. කරියති. 2. සී. I. යං වා පනඤ්ඤම්පි.
3. ක්‍ය: මූ: පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති න වට්ටතීති.

පටියාදයිංසු. මහාගොග්ගල්ලානත්ථෙරො පාතොව ආගන්ත්වා ආවුසො යාවාහං පිණ්ඩාය චරිත්වා ආගච්ඡාමි, තාව ඉධෙව හොතීති වත්වා ගාමං පාවිසි. තෙ මනුස්සා අබ්භුග්ගන්ත්වා ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා වුත්තප්පකාරස්ස පායාසස්ස පූරෙත්වා අදංසු. ථෙරො ගමනාකාරං දස්සෙසි. භුඤ්ජථ භන්තෙ තුම්හෙ අපරම්පි දස්සාමාති ථෙරං හොජෙත්වා පුන පත්තපූරං අදංසු. ථෙරො ගන්ත්වා හදයවුසො සාරිපුත්ත පරිභුඤ්ජාති උපනාමෙසි. ථෙරොපි තං දිස්වා අතිමනාපො පායාසො කථන්නුඛො උප්පන්නොති චින්තෙන්තෙනෙව තස්ස උප්පත්තිමූලං දිස්වා ආහ: හරාවුසො[1] මොග්ගල්ලාන අපරිභොගො[2] පිණ්ඩපාතොති. සොපායසම්පි මාදිසෙන නාම ආහතං පිණ්ඩපාතං න පරිභුඤ්ජතීති චිත්තම්පි අනුප්පාදෙත්වා එකවචනෙනෙව පත්තං මුඛවට්ටියං ගහෙත්වා එකමන්තෙ නික්කුජ්ජෙසි. පායාසස්ස සහ භූමියං පතිට්ඨානා ථෙරස්ස ආබාධො අනන්තරධායි. තතො පට්ඨාය චත්තාළීසවස්සානි[3] න පුන උප්පජ්ජි. තතො මහා මොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආහ:-"ආවුසො වච්චිඝදූසනං නිස්සාය උප්පන්නො පායාසො අන්නෙනපි නික්ඛමිත්වා භූමියං චරන්නෙනපි පරිභුඤ්ජිතුං අයුත්තරූපො"ති. ඉදං ච උදානං උදානෙසි:-

i. වච්චිඝදූසනත්ති විප්පකාරූ උප්පන්නං මධු පායසං,
සචෙ භුත්තෙනා භවෙය්‍යාහං සාජීවො ගරහිතො මම.

ii. යදිපි මෙ අන්නගුණං නික්ඛමිත්වා බහී වරෙ,
නෙව භින්දෙය්‍ය මාජීවං[4] චජ්මානොපි ජීවිතං.

iii. ආරාධෙමි සකං චිත්තං විවජ්ජෙමි අනෙසනං,
නාහං බුද්ධපතිකුට්ඨං කාහාමි අනෙසන්නන්ති.[a]

චීවරභූඛ්බාසිඅම්බඛාදකමහාතිස්සත්ථෙරවත්ථුපි වෙත්ථ කත්ථෙතබ්බං. එවං සබ්බට්ඨාපි.

"අනෙසනාය චිත්තම්පි අජනෙත්වා විචක්ඛණො,
ආජීවං පරිසොධෙය්‍ය සද්ධාපබ්බජිතො යතී"ති.

යථා ච විරියෙන ආජීවපාරිසුද්ධි, තථා පච්චයසන්නිස්සිතසීලං පඤ්ඤාය සම්පාදෙතබ්බං. පඤ්ඤාසාධනං හි තං, පඤ්ඤවතො පච්චයෙසු ආදීනවානිසංසදස්සනසම්භවතො. තස්මා පහාය පච්චය ගෙධං ධම්මෙන සමෙන උප්පන්නෙ පච්චයෙ යථාවුත්තෙනෙව විධිනා පඤ්ඤාය පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනෙනෙත තං සම්පාදෙතබ්බං. තත්ථ දුවිධං පච්චවෙක්ඛනං: පච්චයානං පටිලාභකාලෙ ච පරිභොගකාලෙ ච; පටිලාභ කාලෙපි හි ධාතුවසෙන වා පටිකූලවසෙන වා පච්චවෙක්ඛිත්වා ඨපිතානි

1. සී. II. ආවුසො.
2. සී. II. අපරිභොගාරහා ත්‍රි: මූ: අපරිභොගාරහායං.
3. පඤ්චවත්තාළිසවස්සානි. (බඤ්ඤ.)
4. සී. I. ආජීවං.
a. බුද්ධක නි-උදාන.

චීවරාදීනි තතෝ උත්තරිං පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනවජ්ජාව පරිභෝගෝ තථා පරිභෝගකාලේ'පි. තත්‍රායං සන්නිට්ඨානකරෝ විනිච්ඡයෝ: චත්තාරෝ හි පරිභෝගා: තේය්‍යපරිභෝගෝ ඉණපරිභෝගෝ දායජ්ජපරිභෝගෝ සාමිපරිභෝගෝති. තත්‍ර සඞ්ඝමජ්ඣේ'පි නිසීදිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස දුස්සීලස්ස පරිභෝගෝ තේය්‍යපරිභෝගෝ නාම. සීලවතෝ අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභෝගෝ ඉණපරිභෝගෝ නාම. තස්මා චීවරං පරිභෝගේ පරිභෝගේ පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. පිණ්ඩපාතෝ ආලෝපේ ආලෝපේ, තථා අසේකානෙන්ත පුරේභත්ත පච්ඡාභත්ත පුරිමයාම මජ්ඣිම යාම පච්ඡිමයාමේසු; සවස්ස අපච්චවෙක්ඛතෝ'ව අරුණං උග්ගච්ඡති ඉණපරිභෝගට්ඨා න තිට්ඨති. සේනාසනම්පි පරිභෝගේ පරිභෝගේ පච්චවෙක්ඛිතබ්බං. හෙසජ්ජ පටිග්ගහණේ'පි පරිභෝගේ'පි සතිපච්චයතාව[1] වට්ටති. එවං සන්තෙ'පි පටිග්ගහණේ සතිං කත්වා පරිභෝගේ අකරොන්තස්සෙව ආපත්ති. පටිග්ගහණේ පන සතිං අකත්වා පරිභෝගේ කරොන්තස්ස අනාපත්ති. චතුබ්බිධා හි සුද්ධි: දෙසනාසුද්ධි සංවරසුද්ධි පරියෙට්ඨිසුද්ධි පච්චවෙක්ඛණසුද්ධීති. තත්ථ දෙසනාසුද්ධි නාම: පාති මොක්ඛසංවරසීලං, තං හි දෙසනාය සුජ්ඣනතෝ දෙසනාසුද්ධීති වුච්චති. සංවරසුද්ධි නාම: ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං, තං හි න පුන එවං කරිස්සාමීති චිත්තාධිට්ඨානසංවරේනෙව සුජ්ඣනතෝ සංවරසුද්ධීති වුච්චති. පරියෙට්ඨි සුද්ධිනාම: ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං, තං හි අනෙසනං පහාය ධම්මේන සමේන පච්චයේ උප්පාදෙන්තස්ස පරියෙසනාය සුද්ධත්තා පරියෙට්ඨිසුද්ධීති වුච්චති. පච්චවෙක්ඛණසුද්ධි නාම: පච්චයසන්නිස්සිතසීලං,[2] තං හි වුත්තප්පකාරෙන පච්චවෙක්ඛණෙන සුජ්ඣනතෝ පච්චවෙක්ඛණසුද්ධීති වුච්චති. තෙන වුත්තං "පටිග්ගහණේ පන සතිං අකත්වා පරිභෝගේ කරොන්තස්ස අනාපත්තී"ති. සත්තන්නං සෙඛානං පච්චයපරිභෝගෝ දායජ්ජපරිභෝගෝ නාම, තෙ හි භගවතෝ පුත්තා, තස්මා පිතුසන්ත කානං පච්චයානං දායං හුත්වා තෙ පච්චයේ පරිභුඤ්ජන්ති. කිං පන තෙ භගවතෝ පච්චයේ පරිභුඤ්ජන්ති ඔහීනං පච්චයේ පරිභුඤ්ජන්තීති? ඔහීහි දින්නාහි භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා භගවතෝ සන්තකා හොන්ති. තස්මා භගවතෝ පච්චයේ පරිභුඤ්ජන්තීති වෙදිතබ්බා. ධම්මදායාදසුත්තං සෙත්ථ සාධකං. ඛීණාසවානං පරිභෝගෝ සාමිපරිභෝගෝ නාම, තෙහි තණ්හාය දාසව්‍යං අතීතත්තා සාමිනෝ හුත්වා පරිභුඤ්ජන්ති. ඉමෙසු පරිභෝගෙසු සාමිපරිභෝගෝ ච දායජ්ජපරිභෝගෝ ච සබ්බථා වට්ටති. ඉණපරිභෝගෝ න වට්ටති. තේය්‍යපරිභෝගෙ කථා යෙව නත්ථි. යෙනුප්පන්නායං සීලවතෝ පච්චවෙක්ඛිතපරිභෝගෝ, සෝ ඉණපරිභෝගස්ස පච්චනීකත්තා ආනණ්‍යපරිභෝගෝ වා හොති දායජ්ජපරිභෝගෙ වා[3] සඞ්ඝගණං ගච්ඡති. සීලවාපි හි ඉමාය සික්ඛාය සමන්නාගතත්තා සෙඛොත්වෙව

1. සී. II & සන්නසතිපච්චයතා.
2. සී. I. & II. පච්චයපරිභොගසන්නිස්සිතසීලං.
3. සී. I. දායජ්ජපරිභොගෙයෙව වා.

වුච්චති. ඉමෙසු පන පරිභොගෙසු යසමා සාමිපරිභොගො අග්ගො, තසමා තං පත්ථයමානෙන භික්ඛුනා වුත්තපපකාරස්ස පච්චවෙක්ඛණස්ස පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනෙනෙන පච්චයසන්නිස්සිතසීලං සම්පාදෙතබ්බං. එවං කරොනෙතා හි කිච්චකාරී හොති. වුත්තම්පි චෙතං:-

v. පිණ්ඩං විහාරං සයනාසනඤ්ච
ආපඤ්ච සඞ්ඝාටි රජූපවාහනං,
සුත්වාන ධම්මං සුගතෙන දෙසිතං
සඞ්ඝාය සෙවෙ වරපඤ්ඤසාවකො.

vi. තසමා හි පිණ්ඩ සයනාසනෙ ච
ආපෙ ච සඞ්ඝාටි රජූපවාහනෙ,
එතෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තෙනා
භික්ඛු යථා පොක්ඛරෙ වාරිබින්දු.

vii. කාලෙන ලද්ධා පරතො අනුග්ගහා
ඛජ්ජෙසු භොජ්ජෙසු ච සාදනෙසු,
මත්තං ස ජඤ්ඤු සතතං උපට්ඨිතො
වණස්ස ආලෙපන රූහණෙ යථා.

viii. කන්තාරෙ පුත්තමංසංව අක්ඛස්සබ්භඤ්ජනං යථා,
එවං ආහරි ආහාරං යාපනත්ථාය[1] මුච්ඡිතො 'ති. [a]

ඉමස්ස ච පච්චයසන්නිස්සිතසීලස්ස පරිපූරකාරිතාය **භාගිනෙය්‍ය සඞ්ඝරක්ඛිත** සාමණෙරස්ස වත්ථු කථෙතබ්බං, සො හි සම්මා පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජි. යථාහ:-

ix. උපජ්ඣායො මං භුඤ්ජමානං සාලිකූරං සුනිබ්බුතං,
මාහෙව ත්වං සාමණෙර ජීවිතං ඣාපෙසි අසඤ්ඤතො.

x. උපජ්ඣායස්ස වචො සුත්වා සංවෙගමලභිං තදා,
එකාසනෙ නිසීදිත්වා අරහත්තං අපාපුණිං.

xi. සොඃහං පරිපුණ්ණසඞ්කප්පො චන්දො පණ්ණරසො යථා,
සබ්බාසවපරික්ඛීණො නත්ථි දානි පුනබ්භවොඃති.

xii. තසමා අඤ්ඤම්පි දුක්ඛස්ස පත්ථයනෙතා පරික්ඛයං,
යොනිසො පච්චවෙක්ඛිත්වා පටිසෙවෙථ පච්චයෙඃති [b]

එවං පාතිමොක්ඛසංවරසීලාදිවසෙන චතුබ්බිධං.

ඉති චතුපාරිසුද්ධිසීලපකිණ්ණකකථා.

---

a. සුත්තනිපාත-ධම්මිකසුත්ත. 1. සී. I, යාපනත්ථම්මුච්ඡිතො.
b. ඛුද්දක නි-අපදාන.

22.(5-v-i) පඤ්චවිධකොට්ඨාසස්ස පඨමපඤ්චකෙ අනුපසම්පන්නසීලාදි වසෙන අත්ථො වෙදිත බ්බා. වුත්තං හෙතං **පටිසම්භිදායං**:- "කතමං පරියන්ත පාරිසුද්ධිසීලං? අනුපසම්පන්නානං පරියන්තසික්ඛාපදානං. ඉදං පරියන්ත පාරිසුද්ධිසීලං. කතමං අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං? උපසම්පන්නා නං අපරියන්ත පාරිසුද්ධිසීලං[1]. ඉදං අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං. කතමං පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිසීලං? පුථුජ්ජනකල්‍යාණකානං කුසලධම්මෙ යුත්තා නං සෙක්ඛපරියන්තෙන පරිපූරකාරීනං කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛානං පරිච්චත්තජීවිතානං. ඉදං පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිසීලං. කතමං අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධිසීලං?සත්තන්නං සෙක්ඛානං. ඉදං අපරාමට්ඨපාරිසුද්ධිසීලං. කත මං පටිපස්සද්ධිපාරිසුද්ධිසීලං? තථාගතසාවකානං ඛීණාසවානං පච්චෙක බුද්ධානං තථාගතානං අරහන්තානං සම්මාසම්බුද්ධානං. ඉදං පටිපස්සද්ධි පාරිසුද්ධිසීල"න්ති. [a] තත්ථ අනුසම්පන්නානං සීලං ගණනවසෙන සපරි යන්තත්තා පරියන්තපාරිසුද්ධීති වෙදිතබ්බං; උපසම්පන්නානං-

i. නවකොටිසහස්සානි අසීතිං සතකොටියො,
පඤ්ඤසං සතසහස්සානි ඡත්තිංසා ච පුග්ගලෙ.

ii. එතෙ සංවරවිනයා සම්බුද්ධෙන පකාසිතා,
පෙය්‍යාලමුඛෙන නදදිට්ඨා සික්ඛා විනය සංවරෙ'ති.

එවං ගණනවසෙන සපරියන්තම්පි අනවසෙසවසෙන සමාදාන භාවං ච ලාභයසඤ්ඤාතිඅඞ්ගජීවිතවසෙන අදිට්ඨපරියන්තභාවඤ්ච සන්ධාය අපරියන්තපාරිසුද්ධීති වෙදිතබ්බං; **චිරරත්තම්බඛණවාසි අම්බඛාදක මහා නිස්සත්ථෙරස්ස** සීලම්ව; තථාහි සො ආයස්මා-

iii. ධනං චජෙ යො පන අඞ්ගහෙතු
අඞ්ගං චජෙ ජීවිතං රක්ඛමානො,
අඞ්ගං ධනං ජීවිතඤ්චාපි සබ්බං
චජෙ නරො ධම්මමනුස්සරන්නොති.[b]

ඉමං සපුරිසානුස්සතිං අවිජහන්නො ජීවිතසංසයෙ'පි සික්ඛාපදං අවීතික්කමම තදෙව අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං නිස්සාය උපාසකස්ස පිටසිගතොව අරහත්තං පාපුණි. යථාහ:-

vi. න පිතා නපි තෙ මාතා න ඤාති නපි බන්ධවො,
කරොතෙතාදිසං කිච්චං සීලවන්තස්ස කාරණා.

v. සංවෙගං ජනයිත්වාන සම්මසිත්වාන යොනිසො,
තස්ස පිටසිගතො සන්නො අරහත්තං අපාපුණී'ති.

පුථුජ්ජනකල්‍යාණකානං සීලං උපසම්පදතො පට්ඨාය සුධොත ජාතිමණි විය සුපරිකම්මකතසුවණ්ණං විය ච අතිපරිසුද්ධත්තා චිත්තුපාද මත්තකෙනපි මලෙන විරහිතං අරහත්තසෙසව පදට්ඨානං හොති. තස්මා

1. ම. අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලන්නිවුත්තං. a. පටිසම්භි.2-ඤාණ.
b. අට්ඨකථාසු සාරසඞ්ගහාදිපකරණෙසු ච.

පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිති වුච්චති. මහාසඞ්ඝරක්ඛිත භාගිනෙය්‍යසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථේරානං විය. මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථේරං කිර අතික්කන්තසට්ඨිවස්සං මරණමඤ්ඤව නිපජ්ජනං භික්ඛුසඞ්ඝා ලොකුත්තරාධිගමං පුච්ඡි. ථේරෝ නත්ථි මේ ලොකුත්තර ධම්මොති ආහ. අථස්ස උපට්ඨාකෝ දහරභික්ඛු ආහ:- භන්තෙ තුම්හෙ පරිණිබ්බුතාති සම්මන්නා වාදසයොජනා මනුස්සා සන්නිපතිතා, තුම්හාකං පුථුජ්ජනකාලකිරියාය මහාවිප්පටිසාරෝ[1] භවිස්සතීති. ආවුසෝ අහං මෙත්තෙය්‍යං භගවන්තං පස්සිස්සාමීති විපස්සනං න පට්ඨපෙසිං, තෙන හි මං නිසීදාපෙත්වා ඔකාසං කරොහීති. සෝ ථේරං නිසීදාපෙත්වා බහි නික්ඛන්තෝ. ථේරෝ තස්ස සහ බහි නික්ඛමනාව අරහත්තං පත්වා අවජ්ජිකාය සඤ්ඤං අදාසි. සඞ්ඝා සන්නිපතිත්වා ආහ:- භන්තෙ එවරූපෙ මරණකාලෙ ලොකුත්තර ධම්මං නිබ්බත්තෙත්වා දුක්කරං කරිත්ථාති. නාවුසෝ එතං දුක්කරං, අපිච වෝ දුක්කරං ආචික්ඛිස්සාමි, අහං ආවුසෝ පබ්බජිතකාලතෝ පට්ඨාය අසතියා අඤ්ඤුණපකතං කම්මං නාම න සරාමීති. භාගිනෙය්‍යෝ'පිස්ස පඤ්චදසවස්සකාලෙ එවමෙව අරහත්තං පාපුණීති.

vi. අප්පස්සුතොපි චෙ හොති සීලෙසු අසමාහිතෝ,
ඵලයෙන නං ගරහන්ති සීලතෝ ච සුතෙන ච.

vii. අප්පස්සුතොපි චෙ හොති සීලෙසු සුසමාහිතෝ,
සීලතෝ නං පසංසන්ති නාස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

viii. බහුස්සුතොපි චෙ හොති සීලෙසු අසමාහිතෝ,
සීලතෝ නං ගරහන්ති නාස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං.

ix බහුස්සුතොපි චෙ හොති සීලෙසු සුසමාහිතෝ,
ඵලයෙන නං පසංසන්ති සීලතෝ ච සුතෙන ච.

x බහුස්සුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං,
නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව කෝ නං නින්දිතුමරහති,
දෙවාපි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතොති.[a]

සෙඛානං පන සීලං දිට්ඨිවසෙන අපරාමට්ඨත්තා-පුථුජ්ජනානං වා පන භවවසෙන අපරාමට්ඨසීලං අපරාමට්ඨපාරිසුද්ධිති වෙදිතබ්බං- ඛුද්දකභාතිසත්තනිස්සත්ථේරස්ස සීලං විය. සෝ හි ආයස්මා තථාරූපං සීලං නිස්සාය අරහත්තෙන පතිට්ඨාතුකාමෝ වෙරිකෙ ආහ:

xi. ඵලෝ පාදානි නින්දිත්වා සංයම්ස්සාමි[3] වෝ අහං,
අට්ටියාම හරායාම සරාගමරණං අහනි.[8]

---

1. සී. II. මහාජනස්සවිප්පටිසාරෝ. a. අඞ්ගුත්තර-චතු-නි.
2. ත්‍රි: මූ: සංයතමස්සාමි. සී. II. සඤ්ඤමිස්සාමි. සී. III. සවඤාපෙස්සාමි.
3. "එවාහං චිත්තසීතාන සම්මසිත්වාන යොනිසෝ
සම්පත්තෙන අරුණුග්ගමඤ්හි අරහත්ත මපාපුණින්ති"
කණ්ඩේ ඉමස්මිං ඨානෙ අයම්පි ගාථා දිස්සති, ව්‍යාඛ්‍යානෙසු පන නදිස්සති.

අඤ්ඤතරෝ'පි මහාථේරෝ බාළ්හගිලානෝ සභත්ථා ආහාරං පරිභුඤ්ජිතුං අසක්කොන්තෝ සකෙ මුත්තකරීසෙ පළිපන්නෝ සමපරිවත්තති. තං දිස්වා අඤ්ඤතරෝ දහරෝ අහෝ දුක්ඛා ජීවිතසඞ්ඛාරාති ආහ. තමෙනං මහාථෙරෝ ආහ: අහං ආවුසෝ ඉදානි මීයමානෝ සග්ග සම්පත්තිං ලභිස්සාමි, නත්ථි මෙ එත්ථ සංසයෝ, ඉමං පන සීලං භින්දිත්වා ලද්ධසම්පත්ති නාම සික්ඛං පච්චක්ඛාය ලද්ධගිහිභාවසදිසීති වත්වා සීලෙනෙව සද්ධිං මරිස්සාමීති තථෙව නිපන්නෝ තමෙව රොගං සම්ම සන්නෝ අරහත්තං පත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි:-

xii. ථූථඝස්ස මෙ අඤ්ඤතරෙන බ්‍යාධිනා
රොගෙන බාළ්හං දුඛිතස්ස රූපතෝ,
පරිස්සුස්සති ඛිපමිදං කළෙබරං
පූපථං යථා පංසුනි ආතපෙ ඝතං.

xiii. අජඤ්ඤං ජඤ්ඤසඞ්ඛාතං අසුචිං සුචි සම්මතං,
නානාකුණපපරිපූරං ජඤ්ඤරූපං අපස්සතෝ.

xiv ධිරත්ථු මං ආතුරං පූතිකායං
දුග්ගන්ධියං අසුචිං ව්‍යාධිධම්මං,
යත්ථප්පමත්තා අධිමුච්ඡිතා පජා
හාපෙන්ති මග්ගං සුගතූපපත්තියාති.

අරහත්තාදීනං පන සීලං සබ්බදරථපටිප්පස්සද්ධියා පරිසුද්ධත්තා පටිප්පස්සද්ධිපාරිසුද්ධීති වෙදිතබ්බං. එවං පරිඝත්තපාරිසුද්ධි ආදිවසෙන පඤ්චවිධං.

23. (v-2) දුතියපඤ්චකෙ:- පාණාතිපාතාදීනං පහාණාදිවසෙන අත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ. වුත්තං හෙතං **පටිසම්භිදායං**:-

"පඤ්ච සීලානි: පාණාතිපාතස්ස පහාණං සීලං, වෙරමණී සීලං, චෙතනා සීලං, සංවරෝ සීලං, අවීතික්කමෝ සීලං, අදින්නාදානස්ස-කාමෙසු මිච්ඡාචාරස්ස- මුසාවාදස්ස- පිසුණාවාචාය- ඵරුසාවාචාය- සම්ඵප්පලාපස්ස- අභිජ්ඣාය- ව්‍යාපාදස්ස- මිච්ඡාදිට්ඨියා- නෙක්ඛම්මෙන කාමච්ඡන්දස්ස-අබ්‍යාපාදෙනබ්‍යාපාදස්ස-ආලොකසඤ්ඤාය පිනම්ධස්ස-අවික්ඛෙපෙන උද්ධච්චස්ස- ධම්මව්වත්ථානෙන විචිකිච්ඡාය- ඤාණෙන අවිජ්ජාය- පාමොජ්ජෙන අරතියා- පඨමෙන ඣානෙන නීවරණානං- දුතියෙන ඣානෙන විතක්කවිචාරානං- තතියෙන ඣානෙන පීතියා- චතුත්ථෙන ඣානෙන සුඛදුක්ඛානං-ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තියා රූපසඤ්ඤාය, පටිඝසඤ්ඤාය, නානත්තසඤ්ඤාය- විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාය- ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාය- නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤාය- අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චසඤ්ඤාය- දුක්ඛානු

1. ම. තත්ථෙව.

පස්සද්ධාය සුඛසඤ්ඤාය-අනත්තානුපස්සනාය අත්තසඤ්ඤාය-නිබ්බිදානුපස්සනාය නන්දියා-විරාගානුපස්සනාය රාගස්ස-නිරෝධානුපස්සනාය-සමුදයස්ස-පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානස්ස-ඛයානුපස්සනාය ඝන සඤ්ඤාය- වයානුපස්සනාය ආයූහනස්ස- විපරිණාමානුපස්සනාය ධුව සඤ්ඤාය-අනිමිත්තානුපස්සනාය නිමිත්තස්ස-අප්පණිහිතානුපස්සනාය පණිධියා-සුඤ්ඤතානුපස්සනාය අභිනිවෙසස්ස-අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය සාරාදානාභිනිවෙසස්ස-යථාභූතඤාණදස්සනේන සම්මොහාභිනිවෙසස්ස-ආදීනවානුපස්සනාය ආලයාභිනිවෙසස්ස-පටිසඞ්ඛානුපස්සනාය[1] අප්පටිසඞ්ඛාය-විවට්ටානුපස්සනාය [2] සංයොගාභිනිවෙසස්ස-සෝතාපත්ති මග්ගෙන දිට්ඨේකට්ඨානං කිලේසානං-සකදාගාමිමග්ගෙන ඔළාරිකානං කිලේසානං-අනාගාමිමග්ගෙන අණුසහගතානං [3] කිලේසානං-අරහත්ත මග්ගෙන සබ්බකිලේසානං පහාණං සීලං, වෙරමණී, චෙතනා, සංවරෝ, අවීතික්කමෝ සීලං; එවරූපානි සීලානි චිත්තස්ස අවිප්පටිසාරාය සංවත්තන්ති, පාමොජ්ජාය සංවත්තන්ති, පීතියා සංවත්තන්ති, පස්සද්ධියා සංවත්තන්ති, සොමනස්සාය සංවත්තන්ති, ආසෙවනාය සංවත්තන්ති, භාවනාය සංවත්තන්ති, බහුලීකම්මාය සංවත්තන්ති, අලඞ්කාරාය සංවත්තන්ති, පරිකඛාරාය සංවත්තන්ති, පරිවාරාය සංවත්තන්ති, පාරි පූරියා සංවත්තන්ති, එකන්තනිබ්බිදාය විරාගාය නිරෝධාය උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බෝධාය නිබ්බානාය සංවත්තන්තීති.[a]

එත්ථ ච පහාණන්ති කොච් ධම්මෝ නාම තත්ථ අඤ්ඤත්‍ර වුත්තපප කාරානං පාණාතිපාතාදීනං අනුප්පාදමත්තතෝ. යස්මා පන තං තං පහාණං තස්ස තස්ස කුසලස්ස ධම්මස්ස පතිට්ඨානට්ඨෙන උපධාරණං හොති, විසමපභාවාකරණෙන ච සමාධානං, තස්මා පුබ්බේ වුත්තෙනෙව උපධාරණසමාධානසඞ්ඛාතෙන සීලනට්ඨෙන සීලන්ති වුත්තං. ඉතරෙ චත්තාරෝ ධම්මා තතෝ තතෝ වෙරමණීවසෙන තස්ස තස්ස සංවර වසෙන තදුභයසම්පයුත්තවෙත්තාවසෙන තං තං අවීතික්කමනතස්ස අවීතික්කමවසෙන ච චෙතසෝ පවත්තිසබ්භාවං සඤ්ඤාය වුත්තා. සීලට්ඨා පන නෙසං පුබ්බේ පකාසිතෝ යෙවාති. එවං පහාණසීලාදිවසෙන පඤ්චවිධං.

එත්තාවතා ච කිං සීලං, කෙනට්ඨෙන සීලං, කානස්ස ලක්ඛණ රස පච්චුපට්ඨාන පදට්ඨානානි, කිමානිසංසං සීලං, කතිවිධඤ්චෙතං සීලන්ති? වුත්තානං ඉමෙසං පඤ්හානං විස්සජ්ජනං නිට්ඨිතං.

24. (5–6–7) යං පන වුත්තං **කෝ චස්ස සඞ්කිලෙසෝ කිං වොදානන්ති** තත්‍රවදාම: ඛණ්ඩාදිභාවෝ සීලස්ස සංකිලෙසෝ, අඛණ්ඩාදිභාවෝ වොදානං. සෝ පන ඛණ්ඩාදිභාවෝ ලාභයසාදිහෙතුකෙන හෙදෙන ච සත්තවිධමෙථුනසංයොගෙන ච සඞ්ඝභේදතෝ. තථාහි යස්ස සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු ආදිම්හි වා අන්තෙ වා සික්ඛාපදං භින්නං හොති, තස්ස සීලං

1. සී. I. II. පටිසඞ්ඛාඛම්මානුපස්සනාය.
2. පටිසම්භිදා විවට්ටනානුපස්සනාය.
3 අනුසහගතානං-සඞ්ඛේ
a. පටිසම්භිදා-ඤාණකථා.

පරියන්තෙන ඡින්නසාටකො විය ඛණ්ඩං නාම හොති. යස්ස පන වෙමජ්ඣෙ භින්නං, තස්ස මජ්ඣෙ ඡිද්දසාටකො විය ඡිද්දං නාම හොති. යස්ස පටි පාටියා වෙ තීණි භින්නානි, තස්ස පිට්ඨියා වා කුච්ඡියා වා උට්ඨිතෙන විසභාගවණ්ණෙන කාලරත්තාදීනං අඤ්ඤතරසරීරවණ්ණා ගාවී විය සබලං නාම හොති. යස්ස අනන්තරනන්තරා භින්නානි, තස්ස විසභාගවණ්ණ බින්දු විචිත්‍රගාවී විය කම්මාසං නාම හොති. එවං තාව ලාභාදිහෙතු සෙන හෙදෙන ඛණ්ඩාදිභාවො හොති. [1].

එවං සත්ත විධමෙථුනසංයොගවසෙන. වුත්තං හි භගවතා:- "ඉධ බ්‍රාහ්මණ එකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා සම්මා බ්‍රහ්මචාරී පටිජානමානොා නහෙව ඛො මාතුගාමෙන සද්ධිං වයංවයසමාපත්තිං සමාපජ්ජති, අපිච ඛො මාතුගාමස්ස උච්ඡාදනං නහාපනං සම්බාහනං සාදියති, සො තදස්සාදෙති තං නිකාමෙති තෙනෙව චිත්තිං ආපජ්ජති. ඉදම්පි ඛො බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මචරියස්ස ඛණ්ඩම්පි ඡිද්දම්පි සබලම්පි කම්මාසම්පි. අයං වුච්චති බ්‍රාහ්මණ අපරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරති සංයුත්තොා මෙථුනෙන සංයොගෙන න පරිමුච්චති ජාතියා ජරාය මරණෙන-පෙ-න පරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි.

පුනචපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සමණො වා-පෙ-පටිජානමානොා නහෙව ඛො මාතුගාමෙන සද්ධිං වයංවයසමාපත්තිං සමාපජ්ජති, නපි මාතුගාමස්ස උච්ඡාදනං-පෙ-සාදියති, අපිච ඛො මාතුගාමෙන සද්ධිං සඤ්ජග්ඝති සංකීළති සඞ්කීළාති, සො තදස්සාදෙති-පෙ-දුක්ඛස්මාති වදාමි.

පුනචපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා-පෙ-නහෙව ඛො මාතුගාමෙන සද්ධිං වයංවයසමාපත්තිං සමාපජ්ජති, නපි මාතුගාමස්ස උච්ඡාදනං-පෙ-සාදියති, නපි මාතුගාමෙන සද්ධිං සඤ්ජග්ඝති සඞ්කීළති සඞ්කීළාති. අපිච ඛො මාතුගාමස්ස චක්ඛුනා චක්ඛුං උප නිජ්ඣායති පෙක්ඛති, සො තදස්සාදෙති-පෙ-දුක්ඛස්මාති වදාමි.

පුනචපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා-පෙ-නහෙව ඛො මාතුගාමෙන-පෙ-නපි මාතුගාමස්ස-පෙ-නපි මාතුගාමෙන -පෙ-පෙක්ඛති. අපිච ඛො මාතුගාමස්ස සද්දං සුණාති තිරොකුඩ්ඩා වා තිරොපාකාරා වා හසන්තියා වා භණන්තියා වා ගායන්තියා වා රොදන්තියා වා, සො තදස්සාදෙති-පෙ-දුක්ඛස්මාති වදාමි.

පුනචපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චො සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා-පෙ-නහෙව ඛො මාතුගාමෙන-නපි මාතුගාමස්ස-නපි මාතුගාමෙන-නපි මාතුගාමස්ස-රොදන්තියා වා. අපිච ඛො යානිස්ස තානි පුබ්බෙ මාතු ගාමෙන සද්ධිං හසිතලපිතකීළිතානි, තානි අනුස්සරති. සො තදස්සා දෙති-පෙ-දුක්ඛස්මාති වදාමි.

---

1. වෙදිතබ්බා-සාඤ්චි.

පුනවපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චෝ සමණෝ වා බ්‍රහ්මණෝ වා-පෙ-නහෙව ඛෝ මාතුගාමෙන-මපි-නපි මාතුගාමස්ස-පෙ-නපි යානිස්ස තානි පුබ්බේ මාතුගාමෙන සද්ධිං හසිතලපිතකීළිතානි තානි අනුස්සරති. අපි ච ඛෝ පස්සති ගහපතිං වා ගහපතිපුත්තං වා පඤ්චහි කාමගුණේහි සමප්පිතං සමඞ්ගීභූතං පරිචාරයමානං, සෝ තදස්සාදෙති-පෙ-දුක්ඛ සමාති වදාමි.

පුනවපරං බ්‍රාහ්මණ ඉධෙකච්චෝ සමණෝ වා-පෙ-නහෙව ඛෝ මාතුගාමෙන-න පස්සති ගහපතිං වා ගහපතිපුත්තං වා-පරිචාරයමානං-අපිච ඛෝ අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං පණිධාය බ්‍රහ්මචරියං චරති ඉමිනාහං සීලෙන වා වතෙන වා තපෙන වා බ්‍රහ්මචරියෙන වා දෙවෝ වා භවිස්සාමි දෙවඤ්ඤතරෝ වාති, සෝ තදස්සාදෙති තං නිකාමෙති තෙන ච විතතිං ආපජ්ජති. ඉදම්පි බ්‍රාහ්මණ බ්‍රහ්මචරියස්ස ඛණ්ඩම්පි ඡිද්දම්පි සබලම්පි කම්මාසම්පී"ති.[a]

එවං ලාභාදිහෙතුකෙන හෙදෙන සත්තවිධමේථුනසංයෝගෙන ච ඛණ්ඩාදිභාවෝ සඞ්ගහිතොති වෙදිතබ්බෝ.

25. අඛණ්ඩාදිභාවෝ පන සබ්බසෝ සික්ඛාපදානං අභෙදෙන භින්නානඤ්ච සප්පටිකම්මානං පටිකම්මකරණෙන ච සත්තවිධමේථුනසංයෝගාභාවෙන අපරාය ච කෝධෝ උපනාහෝ මක්ඛෝ පළාසෝ ඉස්සා මච්ඡරියං මායා සාඨෙය්‍යං ථම්භෝ සාරම්භෝ මානෝ අතිමානෝ මදෝ පමාදෝති ආදීනං පාපධම්මානං අනුප්පත්තියා අප්පිච්ඡතා සන්තුට්ඨිතා සල්ලේඛතාදීනඤ්ච ගුණානං උප්පත්තියා සඞ්ගහිතෝ. යානි හි සීලානි ලාභාදිනාමපි අත්ථාය අභින්නානි පමාදදොසෙන වා භින්නානිපි පටිකම්මකතානි මේථුනසංයෝගෙහි වා කොධූපනාහාදීහි වා පාපධම්මෙහි අනුපහතානි, තානි සබ්බසෝ අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානීති වුච්චන්ති. තානි යෙව භුජිස්සභාවකරණතෝ භුජිස්සානි, විඤ්ඤූහි පසත්ථතාය විඤ්ඤුප්පසත්ථානි, තණ්හාදිට්ඨීහි අපරාමට්ඨතාය අපරාමට්ඨානි, උපචාර සමාධිං අප්පණාසමාධිං වා සංවත්තනයනතීති සමාධිසංවත්තනිකානිච හොන්ති. තස්මා තෙසං එස අඛණ්ඩාදිභාවෝ වොදානන්ති වෙදිතබ්බෝ. තං පනෙතං වොදානං ච්හාකාරෙහි සම්පජ්ජති සීලවිපත්තියා ආදීනව දස්සනෙන සීලසම්පත්තියා ච ආනිසංසදස්සනෙන. තත්ථ "පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ ආදීනවා දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා"ති[b] එවමාදි සුත්තන්තයෙන සීලවිපත්තියා ආදීනවෝ දට්ඨබ්බෝ. අපිච දුස්සීලෝ පුග්ගලෝ දුස්සීල්‍ය හෙතු අමනාපෝ හොති දෙවමනුස්සානං, අනනුසාසනීයෝ සබ්‍රහ්මචාරීනං, දුක්ඛිතෝ දුස්සීලගරහාහි, විප්පටිසාරී සීලවතං පසංසාහි, තාය ච පන දුස්සීල්‍යතාය සාණසාටකෝ විය දුබ්බණ්ණෝ හොති, යෙ ඛෝ පනස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, තෙසං දීඝරත්තං අපායදුක්ඛාවහනතෝ දුක්ඛසමඵස්සෝ, යෙසං දෙය්‍යධම්මං පටිගණ්හාති, තෙසං න

a. අඞ්ගුත්තර නි-සත්තක. b. අඞ්ගුත්තර නි-පඤ්චක.

මහප්ඵලකරණතො අප්පඉස්සා, නෙකවස්සගණිකගුථකූපො විය දුබ්බි සොධො, ඡවාලාතම්ව උභතො පරිබාහිරො, භික්ඛුභාවං පටිජා නන්තො'පි අභික්ඛු යෙව හොගණං අනුබද්ධගද්‍රභො විය, සතතුබ්බිග්ගෙහා සබ්බවෙරී පුරිසො විය, අසංවාසාරහො මතකළෙබරං විය, සුතාදිගුණ යුත්තො'පි සබ්‍රහ්මචාරීනං අප්පූජාරහො සුසානගතී විය බ්‍රාහ්මණානං, අභබ්බො විසෙසාධිගමෙ අන්ධොව රූපදස්සනෙ, නිරාසො සද්ධම්මෙ චණ්ඩාලකුමාරකො විය රඤ්ඤෝ, සුඛිතො'සමිති මඤ්ඤමානො'පි දුක්ඛි තො'ව **අඝනික්ඛන්ධූපමාය** වුත්තනුත්තඛභාගිතාය. දුස්සීලානං හි පඤ්ච කාමගුණපරිභොගවඤ්චනමානනාදීසුඛස්සාදගථිතචිත්තානං තප්පච්චයං අනුස්සරණමත්තෙනපි හදයඵන්දනාපං ජනයිත්වා උණ්හලොහිතුග්ගාරප්ප වත්තනසමත්ථං අතිකට්ඨකං දුක්ඛං දස්සෙන්තො සබ්බාකාරෙන පච්චක්ඛ කම්මවිපාකො භගවා ආහ:-"පස්සථ නො තුම්හෙ භික්ඛවෙ අමුං මහන්තං අඝනික්ඛන්ධං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතන්ති? එවං භන්තෙ, තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමන්නුඛො වරං යං අමුං මහන්තං අඝනික්ඛන්ධං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං ආලිඞ්ගිත්වා උපනිසීදෙය්‍ය වා උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා, යං වා ඛත්තියකඤ්ඤං වා ගහපතිකඤ්ඤං වා මුදුතලුනහත්ථපාදං ආලිඞ්ගිත්වා උපනිසීදෙය්‍ය වා උපනිපජ්ජෙය්‍ය වාති. එතදෙව භන්තෙ වරං යං ඛත්තියකඤ්ඤං වා-පෙ-උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා, දුක්ඛං හෙතං භන්තෙ යං අමුං මහන්තං අඝනික්ඛන්ධං-පෙ-උපනි පජ්ජෙය්‍ය වාති. ආරොචයාමි වෝ භික්ඛවෙ පටිවෙදයාමි වො භික්ඛවෙ යථා එතදෙව තස්ස වරං දුස්සීලස්ස පාපධම්මස්ස අසුචිසඞ්කස්සරසමා චාරස්ස පටිච්ඡන්නකම්මන්තස්ස අස්සමණස්ස සමණපටිඤ්ඤස්ස අබ්‍රහ්ම චාරිස්සබ්‍රහ්මචාරිපටිඤ්ඤස්ස අන්තොපූතිස්ස අවස්සුතස්ස කසම්බුජාතස්ස යං අමුං මහන්තං අඝනික්ඛන්ධං-පෙ-උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා; තං කිස්ස හෙතු? තතො නිදානං හි සො භික්ඛවෙ මරණං වා නිගච්ඡෙය්‍ය මරණමත්තං වා දුක්ඛං නත්වෙව තප්පච්චයා කායස්ස භෙදා නිරයං උපපජ්ජෙය්‍ය. යඤ්ච ඛො සො භික්ඛවෙ දුස්සීලො-පෙ-කසම්බුජාතො ඛත්තියකඤ්ඤං වා -පෙ-උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා,[1] තඤ්හි තස්ස භික්ඛවෙ හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය, කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති"ති.[a]

එවං **අඝනික්ඛන්ධූපමාය** ඉමස්මිං පටිබද්ධපඤ්චකාමගුණපරිභොගප්ප ච්චයං දුක්ඛං දස්සෙත්වා එතෙනෙව උපායෙන "තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛ වෙ කතමං නුඛො වරං යං බලවා පුරිසො දළ්හාය වාළරජ්ජුයා උභො ජඞ්ඝා මවත්ථෙත්වා සංසෙය්‍ය, සා ඡවිං ඡින්දෙය්‍ය ඡවිං ඡෙත්වා චම්මං ඡින්දෙය්‍ය චම්මං ඡෙත්වා මංසං ඡින්දෙය්‍ය මංසං ඡෙත්වා නහාරුං ඡින්දෙය්‍ය නහාරුං ඡෙත්වා අට්ඨිං ඡින්දෙය්‍ය අට්ඨිං ඡෙත්වා අට්ඨිමිඤ්ජං ආහවෙත්වා තිට්ඨෙය්‍ය, යං වා ඛත්තියමහාසාලානං වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලානං වා ගහපතිමහාසාලානං වා අභිවාදනං සාදියෙය්‍ය"ති ච.

---

1. සී. II. & ම. උපනිජ්ජතිවා.

a. අඞ්ගුත්තර නි-සත්තකනි.

"තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුඛො වරං යං බලවා පුරිසො තිණහාය සත්තියා තෙලඩොතාය පචොරසම්ං පහරෙය්‍ය, යං වා ඛත්තියමහාසාළානං වා බ්‍රාහ්මණමහාසාළානං වා ගහපතිමහාසාළානං වා අඤ්ජලිකම්මං සාදියෙය්‍යා"තිව.

තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුඛො වරං යං බලවා පුරිසො තත්තෙන අයොපට්ටෙන ආදිත්තෙන සම්පජ්ජලිතෙන සජොතිභූතෙන කායං සම්පලිවෙඨෙය්‍ය, යං වා ඛත්තියමහාසාළානං වා බ්‍රාහ්මණමහාසාළානං වා ගහපතිමහාසාළානං[1] වා සද්ධාදෙය්‍යං චීවරං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය"තිව.

"තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුඛො වරං යං බලවා පුරිසො තත්තෙන අයොසංකූනා ආදිත්තෙන සම්පජ්ජලිතෙන සජොතිභූතෙන මුඛං විවරිත්වා තත්තං ලොහගුළං සජොතිභූතං මුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍ය, තං තස්ස ඔට්ඨම්පි ඩහෙය්‍ය මුඛම්පි ජිව්හම්පි කණ්ඨම්පි උරම්පි ඩහෙය්‍ය අන්තම්පි අන්තගුණම්පි ආදාය අධොභාගං නික්ඛමෙය්‍ය, යං වා ඛත්තිය බ්‍රාහ්මණගහපතිමහාසාළානං වා සද්ධාදෙය්‍යං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා"තිව.

"තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුඛො වරං යං බලවා පුරිසො සීසෙ වා ගහෙත්වා ඛන්ධෙ වා ගහෙත්වා තත්තං අයොමඤ්චං වා අයොපීඨං වා ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං අභිනිසීදාපෙය්‍ය වා අභිනිපජ්ජාපෙය්‍ය වා, යං වා ඛත්තියබ්‍රාහ්මණගහපතිමහාසාළානං වා සද්ධා දෙය්‍යං මඤ්චපීඨං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා"තිව.

"තං කිං මඤ්ඤථ භික්ඛවෙ කතමං නුඛො වරං යං බලවා පුරිසො උද්ධපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා තත්තාය ලොහකුම්භියා පක්ඛිපෙය්‍ය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය, සො තත්ථ එෙක්කදෙහකං පච්චමානො සක්ඛිම්පි උද්ධං ගච්ඡෙය්‍ය සක්ඛිම්පි අධො ගච්ඡෙය්‍ය සක්ඛිම්පි තිරියං ගච්ඡෙය්‍ය, යං වා ඛත්තියබ්‍රාහ්මණගහපතිමහාසාළානං වා සද්ධා දෙය්‍යං විහාරං පරිභුඤ්ජෙය්‍යා"ති [a] ඒවාති, ඉමාහි වාළරජ්ජු තිණහසත්ති අයොපට්ට අයොගුළ අයොමඤ්ච අයොපීඨ අයොකුම්භි උපමාහි අභිවාදන අඤ්ජලිකම්ම චීවර පිණ්ඩපාත මඤ්චපීඨ විහාර පරිභොගපච්චයං දුක්ඛං දසෙසසි. තසමා:-

i. අග්ගික්ඛන්ධාලිඞ්ගන දුක්ඛාධිකදුක්ඛ කට්ඨක ඵලං,[2]
අවිජහතො කාමසුඛං සුඛං කුතො භින්නසීලස්ස.

ii. අභිවාදන සාදියනෙ කිං නාම සුඛං විපන්නසීලස්ස,
දළහවාළරජ්ජු ඝංසන දුක්ඛාධි දුක්ඛභාගිස්ස.[3]

iii. සද්ධානම්ඤ්ජලිකම්ම සාදියනෙ කිං සුඛං අසීලස්ස,
සත්තිපහරණ දුක්ඛා ඔමත්ත දුක්ඛස්ස යං හෙතු.

1. සී. I. ම. ඛත්තියබ්‍රාහ්මණ ගහපතිමහාසාළානං වා.
2, සී. I. දුක්ඛාතිදුක්ඛං. කට්ඨකංඵලං.
a. අඞ්ගුත්තර-සත්තක නි.
3. සී. I. දුක්ඛභාගියස්ස.

iv. චීවර පරිභොග සුඛං කිං නාම අසඤ්ඤතස්ස,
යෙන චිරං අනුභවිතබ්බා නිරයෙ ජලිත අයොපට්ටසම්ඵස්සා.

v. මධුරෝ'පි පිණ්ඩපාතෝ හලාහලවිසූපමෝ අසීලස්ස,
ආදිත්තා ගිලිතබ්බා අයොගුළා යෙන චිරරත්තං.

vi. සුඛසම්මතෝ'පි දුක්ඛෝ අසීලිනෝ මඤ්චපීඨපරිභොගෝ,
යං බාධිස්සන්ති චිරං ජලිත අයොමඤ්ච පීඨානි.[1]

vii. දුස්සීලස්ස විහාරෙ සද්ධාදෙය්‍යම්හි කා නිවාස රති,
ජලිතෙසු නිවසිතබ්බා යෙන අයෝකුම්භිම්පෙක්ඛිස්සු.

viii. සඛකස්සරසමාචාරෝ කසම්බුජාතෝ අවස්සුතෝ පාපෝ,
අන්නෙනා පූතීති ච යං නින්දන්නෙනා ආහ ලොකගරු.

ix. ධි ජීවිතං අධඤ්ඤස්ස තස්ස සමණජන්නවෙසධාරිස්ස,
අස්සමණස්ස උපහතං ඛතමත්තානං වහන්නස්ස.

x. ගූථං විය කුණපං විය මණ්ඩනකාමා විවජ්ජයන්තීධ,
යං නාම සීලවන්නෙනා සන්නෙනා කිං ජීවිතං තස්ස.

xi. සබ්බභයෙහි අමුත්තෙනා මුත්තෙනා සබ්බෙහි අධිගම්මසුඛෙහි,
සුපිහිත සග්ගචාරෝ අපායමග්ගං සමාරුළ්හෙනා.

xii. කරුණාය වත්ථුභූතෝ කාරුණිකජනස්ස නාම කෝ අඤ්ඤෝ,
දුස්සීලසමෝ දුස්සීලතාය ඉති බහුවිධා දෙසනා.

එවමාදිනා පඨවෙඤ්ඤත්තෙන සීලවිපත්තියං ආදීනවදස්සනං, වුත්තපටිපක්ඛවිපරීතතෝ සීලසම්පත්තියං ආනිසංසදස්සනං ච වෙදිතබ්බං. අපිච:-

i. තස්ස පාසාදිකං හොති පත්තචීවරධාරණං,
පබ්බජ්ජා සඵලා තස්ස යස්ස සීලං සුනිම්මලං.

ii. අත්තානුවාදාදිභයං සුද්ධසීලස්ස භික්ඛුනෝ,
අන්ධකාරං විය රවි හදයං නාවගාහති.

iii. සීලසම්පත්තියා භික්ඛු සොභමානෝ තපොවනෙ,
පභාසම්පත්තියා චන්දෝ ගගනෙ විය සොභති.

iv. කායගන්ධෝ'පි පාමොජ්ජං සීලවන්තස්ස භික්ඛුනෝ,
කරොති අපි දෙවානං සීලගන්ධෙ කථාව කා.

v. සබ්බෙසං ගන්ධජාතානං සම්පත්තිං අභිභුය්‍ය හි,
අවිසාති දසදිසා සීලගන්ධෝ පවායති.

අප්පකම්පි කතා කාරා සීලවන්නෙන මහප්ඵලා,
හොන්තීති සීලවා හොති පූජා සක්කාරභාජනං.

---

1. සී. I. අයොමඤ්චදුක්ඛානි.

සීලවන්තං න බාධෙන්ති ආසවා දිට්ඨධම්මිකා,
සම්පරායිකදුක්ඛානං මූලං ඛණති සීලවා.

යා මනුස්සෙසු සම්පත්ති යා ච දෙවෙසු සම්පදා,
න සා සම්පත්තාසීලස්ස ඉච්ඡතො හොති දුල්ලභා.

අච්චන්තසන්තා පන යා අයං නිබ්බාණසම්පදා,
සම්පත්තා සීලස්ස මනෝ තමෙව අනුධාවති.

සබ්බසම්පත්තිමූලම්හි සීලම්හි ඉති පණ්ඩිතො,
අනෙකාකාරවොකාරං ආනිසංසං විභාවයේ'ති.

එවං හි විභාවයතො සීලවිපත්තිතො උබ්බිජ්ජිත්වා සීලසම්පත්තිනින්නං මානසං හොති. තස්මා යථා වුත්තං ඉමං සීලවිපත්තියා ආදීනවං ඉමඤ්ච සීලසම්පත්තියා ආනිසංසං දිස්වා සබ්බාදරෙන සීලං වොදපෙතබ්බන්ති.

එත්තාවතා ච "**සීලෙ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ**"ති ඉමිස්සා ගාථාය සීල සමාධි පඤ්ඤා මුඛෙන දෙසිතෙ විසුද්ධිමග්ගෙ සීලං තාව පරිදීපිතං හොති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජත්ථාය කතෙ විසුද්ධිමග්ගෙ

සීලනිද්දෙසො නාම

පඨමො පරිච්ඡෙදෝ.

2.

අථ ධුතඞ්ගනිද්දේසෝ.

ඉදානි යෙහි අප්පිච්ඡතා සන්තුට්ඨිතාදීහි ගුණෙහි වුත්තප්පකාරස්ස සීලස්ස වොදානං හොති, තෙ ගුණෙ සම්පාදෙතුං යස්මා සමාදින්නසීලෙන යොගිනා ධුතඞ්ගසමාදානං කාතබ්බං, එවං හිස්ස අප්පිච්ඡතා සන්තුට්ඨිතා සල්ලෙඛ පවිවෙකාපචය විරියාරම්භ සුභරතාදි ගුණසලලි විකසාලිතමලං සීලඤ්චව සුපරිසුද්ධං භවිස්සති වතානි ච සම්පජ්ජිස්සන්ති, ඉති අනවජ්ජ සීලතබ්බත ගුණපරිසුද්ධසමාචාරො පොරාණෙ අරියවංසත්තයෙ පතිට්ඨාය චතුත්ථස්ස භාවනාරාමතාසඞ්ඛාතස්ස අරියවංසස්ස අධිගමාරහො භවිස්සති, තස්මා ධුතඞ්ගකථං ආරභිස්සාම. භගවතා හි පරිච්චත්තලොකාමිසානං කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛානං අනුලොමපටිපදංයෙව ආරාධෙතු කාමානං කුලපුත්තානං තෙරසධුතඞ්ගානි අනුඤ්ඤාතානි. සෙය්‍යථිදං:-

පංසුකූලිකඞ්ගං, තෙචීවරිකඞ්ගං, පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං, සපදාන චාරිකඞ්ගං, එකාසනිකඞ්ගං, පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගං, ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං, ආරඤ්ඤිකඞ්ගං, රුක්ඛමූලිකඞ්ගං, අබ්භොකාසිකඞ්ගං, සොසානිකඞ්ගං, යථාසන්ථතිකඞ්ගං, නෙසජ්ජිකඞ්ගන්ති.

තත්‍ථ:-

අත්ථතො ලක්ඛණාදීහි සමාදානවිධානතො
පභෙදතො භෙදතො ච තස්ස තස්සානිසංසතො.

කුසලත්තිකතො චෙව ධුතාදීනං විභාගතො,
සමාසව්‍යාසතොවාපි විඤ්ඤාතබ්බා විනිච්ඡයො.

අත්ථතො තාව-රථිකා සුසාන සඞ්කාරකූටාදීනං යත්ථ කත්ථචි පංසූනං උපරි ඨිතත්තා අබ්භුග්ගතට්ඨෙන තෙසු පංසුසු කූලම්වාති පංසුකූලං. අථවා පංසු විය කුච්ඡිතභාවං උලතීති පංසුකූලං, කුච්ඡිත භාවං ගච්ඡතීති වුත්තං හොති. එවං ලද්ධනිබ්බචනස්ස පංසුකූලස්ස ධාරණං පංසුකූලං, පංසුකූලං සීලමස්සාති පංසුකූලිකො, පංසුකූලිකස්ස අඞ්ගං **පංසුකූලිකඞ්ගං,** අඞ්ගනන්ති කාරණං වුච්චති. තස්මා යෙන සමාදන්නෙන සො පංසුකූලිකො හොති, තස්ස තං අධිවචනන්ති වෙදිතබ්බං. එතෙනෙව නයෙන සඞ්ඝාටි උත්තරාසඞ්ග අන්තරවාසක. සඞ්ඛාතං තිචීවරං සීලමස්සාති තෙචීවරිකො, තෙචීවරිකස්ස අඞ්ගං **තෙචීවරිකඞ්ගං.** භික්ඛාසඞ්ඛාතානං පන ආමිසපිණ්ඩානං පාතො පිණ්ඩපාතො, පරෙහි දින්නානං පිණ්ඩානං පත්තෙ නිපතනන්ති වුත්තං හොති, තං පිණ්ඩපාතං උඤ්ඤති තං තං කුලං උපසඞ්කමන්තො ගවෙසතීති පිණ්ඩ පාතිකො; පිණ්ඩාය වා පතිතුං වතමෙතස්සාති පිණ්ඩපාති, පතිතුන්ති චරිතුං; පිණ්ඩපාති එව පිණ්ඩපාතිකො, පිණ්ඩපාතිකස්ස අඞ්ගං **පිණ්ඩ පාතිකඞ්ගං.** ධුනං වුච්චති අවධුණනං, අපෙතං ධුනතො අපධුනං-

අනවඛණ්ඩනන්ති අත්ථෝ, සහ අපදානෙන සපදානං–අවඛණ්ඩනවිරහිතං අනුසරනන්ති වුත්තං හොති. සපදානං චරති ඉදමස්ස සීලන්ති සපදානචාරී, සපදානචාරී එව සපදානචාරිකෝ, තස්ස අඞ්ගං **සපදානචාරිකඞ්ගං**. එකාසනෙ භොජනං එකාසනං, තං සීලමස්සාති **එකාසනිකෝ**, තස්ස අඞ්ගං **එකාසනිකඞ්ගං**. දුතියභාජනස්ස පටික්ඛිත්තත්තා කෙවලං එකසම්ං යෙව පත්තෙ පිණ්ඩා පත්තපිණ්ඩා, ඉදානි පත්තපිණ්ඩ ගහණෙ පත්තපණ්ඩසඤ්ඤං කත්වා–පත්තපිණ්ඩා සීලමස්සාති පත්ත පිණ්ඩිකෝ, තස්ස අඞ්ගං **පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගං**. ඛලූති පරිසෙධනත්ථෙ නිපාතෝ, පවාරිතෙන සතා පච්ඡා ලද්ධං භත්තං පච්ඡාභත්තං නාම, තස්ස පච්ඡාභත්තස්ස භොජනං පච්ඡාභත්තභොජනං, තස්මිං පච්ඡාභත්ත භොජනෙ පච්ඡාභත්තසඤ්ඤං කත්වා–පච්ඡාභත්තං සීලමස්සාති පච්ඡා භත්තිකෝ; න පච්ඡාභත්තිකෝ ඛලු පච්ඡාභත්තිකෝ; සමාදානවසෙන පටික්ඛිත්තානාතිරිත්තභොජනසෙසතා නාමං. **අට්ඨකථාසු** පන වුත්තං **ඛලූති** එකෝ සකුණිකෝ, සෝ මුඛෙන ඵලං ගහෙත්වා තස්මිං පතිතෙ පුන අඤ්ඤං න ඛාදති; තාදිසෝ අයන්ති ඛලුපච්ඡාභත්තිකෝ, තස්ස අඞ්ගං **ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං**. අරඤ්ඤෙ නිවාසෝ සීලමස්සාති ආරඤ්ඤිකෝ, තස්ස අඞ්ගං **ආරඤ්ඤිකඞ්ගං**. රුක්ඛමූලෙ නිවාසෝ රුක්ඛමූලං, තං සීලමස්සාති රුක්ඛමූලිකෝ; රුක්ඛමූලිකස්ස අඞ්ගං **රුක්ඛමූලිකඞ්ගං**. **අබ්භොකාසිකසොසානිකඛෙත්තෙසුපි** එසෙව නයෝ. යදෙව සන්ථතං යථාසන්ථතං; ඉදං තුය්හං පාපුණාතීති එවං පඨමං උද්දිට්ඨසෙනාසනසෙසතං අධිවචනං. තස්මිං යථාසන්ථතෙ විහරිතුං සීලමස්සාති යථාසන්ථතිකෝ, තස්ස අඞ්ගං **යථාසන්ථතිකඞ්ගං**. සයනං පටික්ඛිපිත්වා නිසජ්ජාය විහරිතුං සීලමස්සාති නෙසජ්ජිකෝ, තස්ස අඞ්ගං **නෙසජ්ජිකඞ්ගං**. සබ්බානෙව පනෙතානි තෙන තෙන සමාදානෙන ධුතකිලෙසතතා ධුතස්ස භික්ඛුනෝ අඞ්ගානීති කිලෙස ධුනනතෝ වා ධුතනන්ති ලද්ධවොහාරං ගුණං අඞ්ගං එතෙසන්ති ධුතඞ්ගානි. අථවා ධුතානි ච තානි පටිපක්ඛනිද්ධුනනතෝ අඞ්ගානි ච පටිපත්තියාතිපි ධුතඞ්ගානි, එවං තාවෙත්ථ අත්ථතෝ විසුද්ධතඛ්බා විනිච්ඡයෝ.

ලක්ඛණාදීසූති සබ්බානෙව පනෙතානි[1] සමාදානචෙතනාලක්ඛ ණානි. වුත්තම්පි චෙතං අට්ඨකථාසු:–[2] "යෝ සමාදියති සෝ පුග්ගලෝ, යෙන සමාදියති චිත්තචෙතසිකා එතෙ ධම්මා, යා සමාදානචෙතනා තං ධුතඞ්ගං, යං පටික්ඛිපති තං වත්ථූ"ති. [3] සබ්බානෙවච ලොලුප්පවිද්ධංසන රසානි, නිල්ලොලුප්පභාවපච්චුපට්ඨානානි, අප්පිච්ඡතාදි අරියධම්මපදට්ඨා නානි. එවමෙත්ථ ලක්ඛණාදීහි ච වෙදිතඛ්බා විනිච්ඡයෝ.

සමාදානවිධානතොති ආදිසු පන පඤ්චසු:–සබ්බානෙව ධුතඞ්ගානි ධරමානෙ භගවති භගවතොව සන්තිකෙ සමාදාතබ්බානි; පරිණිබ්බුතෙ මහාසාවකස්ස සන්තිකෙ; තස්මිං අසති ඛීණාසවස්ස–අනාගාමිස්ස–සකදා

1. සී. I. සබ්බානෙවචෙතානි. 2. ක්ති: මූ: වුත්තම්පිචෙතං. 3. මහාඅට්ඨකථා.

ගාමිස්ස- සොතාපන්නස්ස- තිපිටකස්ස- ද්විපිටකස්ස- එකපිටකස්ස- එක සඞ්ඝාතිකස්ස-අට්ඨකථාචරියස්ස-තස්මිං අසති ධුතඞ්ගධරස්ස-තස්මිම්පි අසති චේතියඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සන්තිකෙ වදන්තෙන විය සමාදාතබ්බානි. අපිච සඝම්පි සමාදාතුං වට්ටති එව. එත්ථ ච **චේතිය පබ්බතෙ** මෙ භාතිකත්ථෙරානං ජෙට්ඨභාතු ධුතඞ්ගපටිඤ්ඤාය වත්ථු කථෙතබ්බං. අයං තාව සාධාරණකථා.

1.

2 ඉදානි එකෙකස්ස **සමාදානවිධානප්පභෙදභෙදනිසංසෙ** වණ්ණයිස්සාම: පංසුකූලිකඞ්ගං තාව:- "**ගහපතිදානවිවරං පටික්ඛිපාමි**" "**පංසුකූලිකඞ්ගං සමාදියාමි**"ති ඉමෙසු ද්විසු වචනෙසු අඤ්ඤතරෙන සමාදින්නං හොති. ඉදං තාවෙත්ථ සමාදානං, එවං සමාදින්නාධුතඞ්ගෙන පන තෙන සොණ්ඩිකං පාපණිකං රජිකචොළං සඞ්කාරචොළං සොත්ථියං නහානචොළං තිත්ථචොළං ගතපච්චාගතං අග්ගිදඩ්ඪං ගොඛායිතං උපචිකාඛායිතං උන්දුරඛායිතං අන්තවිජ්ඣතං දසාවිජ්ඣතං ධජාහටං ථූපවීවරං සමණචීවරං ආභිසෙකිකං ඉද්ධිමයං පත්තිකං වාතාහටං දෙව දතියං සාමුද්දියන්ති එතෙසු අඤ්ඤතරං චීවරං ගහෙත්වා ඵාලෙත්වා දුබ්බලට්ඨානං පහාය පිරට්ඨානානි ධොවිත්වා චීවරං කත්වා පොරාණං ගහපතිචීවරං අපනෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. තත්ථ **සොසානිකන්ති**: සුසානෙ පතිතකං. **පාපණිකන්ති**: ආපණද්වාරෙ පතිතකං. **රජිය චොළන්ති**: පුඤ්ඤත්ථිකෙහි වාතපානවාරෙන[1] රජිකාය ඡඩ්ඩිතචොළකං **සඞ්කාරචොළන්ති**: සඞ්කාරට්ඨානෙ ඡඩ්ඩිත චොළකං. **සොත්ථියන්ති**: ගබ්භමලං පුඤ්ඡිත්වා ඡඩ්ඩිතවත්ථං. **නිස්සාමචවමානා** කිර සතඅග්ඝන තෙන වත්තෙන ගබ්භමලං පුඤ්ඡාපෙත්වා පංසුකූලිකා ගණ්හිස්සන්තීති **නාලවෙලිමග්ගෙ** ඡඩ්ඩාපෙසි, භික්ඛූ ජිණ්ණකට්ඨානත්ථමෙව ගණ්හන්ති. **නහානචොළන්ති**: යං භූතවජ්ජාහි සද්ධිං නහාපිතා කාළකණ්ණි චොළන්ති ඡඩ්ඩෙත්වා ගච්ඡන්ති. **තිත්ථචොළන්ති**: සින්නන්තිත්ථෙ ඡඩ්ඩිත පිලොතිකා. **ගතපච්චාගතන්ති**: යං මනුස්සා සුසානං ගන්ත්වා පච්චාගතා නහාත්වා ඡඩ්ඩෙන්ති. **අග්ගිදඩ්ඪන්ති**: අග්ගින්නා දඩ්ඪපදෙසං. තං හි මනුස්සා ඡඩ්ඩෙන්ති. **ගොඛායිතාදීනි** පාකටානෙව. තාදිසානි පිහි මනුස්සා ඡඩ්ඩෙන්ති. **ජධාහටන්ති**: නාවං ආරුහන්තා ධජං බන්ධිත්වා ආරුහන්ති, තං තෙසං දස්සනානිකකමෙ ගහෙතුං වට්ටති. යම්පි යුද්ධ භූමියං ධජං බන්ධිත්වා ඨපිතං තං චින්නම්පි සෙනානං ගතකාලෙ වට්ටති. **ථූපවීවරන්ති**: වම්මිකං පරික්ඛිපිත්වා බලිකම්මකතං. **සමණචීවරන්ති**: භික්ඛු සන්තකං. **ආභිසෙකන්ති**: රඤ්ඤො අභිසෙකට්ඨානෙ ඡඩ්ඩිත චීවරං. **ඉද්ධිමයන්ති**: එහිභික්ඛුචීවරං. **පත්තිකන්ති**: අන්තරාමග්ගෙ පතිතකං, යං පන සාමිකානං සතිසම්මොසෙන පතිතං ථොකං රක්ඛිත්වා ගහෙතබ්බං. **වාතාහටන්ති**: වාතෙන හරිත්වා දූරෙ පාතිතං, තං පන

1. සී. II. වාතපානන්තරෙන.

සාමිකෙ අපස්සන්තෙන ගහෙතුං වට්ටති. **දෙවදත්තනිස්සන්නන්ති:** යං **අනුරුද්ධ ත්ථෙරස්ස** විය දෙවතාහි දින්නකං. **සාමුද්දිස්සන්ති:** සමුද්දවීචිහි ථලෙ උස්සාදිතං. යං පන සඞ්ඝස්ස දෙමාති දින්නං මහාළකඞ්කාය වා වරමා නෙහි ලද්ධං, න තං පංසුකූලං; භික්ඛුදත්තියෙපි[1] යං වස්සගෙන ගාහෙත්වා වා දීයති සෙනාසනචීවරං වා හොති න තං පංසුකූලං, නො ගාහෙත්වා දින්නමෙව පංසුකූලං. තත්‍රාපි යං දායකෙහි භික්ඛුස්ස පාදමූලෙ නික්ඛිත්තං තෙන පන භික්ඛුනා පංසුකූලිකස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා දින්නං තං එකතො සුද්ධිකං නාම, යං භික්ඛුනො හත්ථෙ ඨපෙත්වා දින්නං තෙන පන පාදමූලෙ ඨපිතං තම්පි එකතො සුද්ධිකං, යං භික්ඛුනොඁපි පාදමූලෙ ඨපිතං තෙනාපි තත්ථෙව දින්නං තං උභතොසුද්ධිකං, යං හත්ථෙ ඨපෙත්වාව ලද්ධං හත්ථෙයෙව ඨපිතං තං අනුක්කට්ඨචීවරං නාම. ඉති ඉමං පංසුකූල භෙදං ඤත්වා පංසුකූලිකෙන චීවරං පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉදමෙත්ථ විධානං.

අයං පන පභෙදෝ:- තයො පංසුකූලිකා, **උක්කට්ඨො මජ්ඣිමො මුදූ**ති. තත්ථ සොසානිකං යෙව ගණ්හන්තො උක්කට්ඨො හොති. පබ්බජිතා ගණ්හිස්සන්තීති ඨපිතකං ගණ්හන්තො මජ්ඣිමො, ඨපෙත්වා දින්නකං ගණ්හන්තො මුදූති. තෙසු යස්ස කස්සචි අත්තනො රුචියා ඛන්තියා හිහිහි දින්නකං සාදිතක්ඛණෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ භෙදෝ. අයං **පන්නානිසංසෝ**:- "**පංසුකූලචීවරං නිස්සාය පබ්බජ්ජා**"ති[a] වචනතො නිස්සයානුරූප පටිපත්තිසබ්භාවො, පථමෙ අරියවංසෙ පතිට්ඨානං, ආරක්ඛදුක්ඛාභාවො, අපරායත්තවුත්තිතා, චොරභයෙන අභයතා, පරිභොගත්තණ්හාය අභාවො, සමණසාරුප්පපරික්ඛාරතා, "**අප්පඝට්ඨානි චෙව සුලභානි ච තානි ච අනවජ්ජානී**"ති[b] භගවතා සංවණ්ණිතපසත්ථභාවයතා, පාසාදිකතා, අපිච්ඡතාදිනං ඵලනිප්ඵත්ති, සම්මාපටිපත්තියා අනුබ්‍රූහණං, පච්ඡිමාය ජනතාය දිට්ඨානුගතිං ආපාදනන්ති.

i. මාරසෙන විජිතාය පංසුකූල[2] ධරො යති,
සන්නද්ධ කවචො යුද්ධෙ ඛත්තියො විය සොභති.

ii. පහාය කාසිකාදීනි වරවත්ථානි ධාරිතං,
යං ලොකගරුනා කොධ තං පංසුකූලං න ධාරයෙ.

iii. නාසමා හි අත්තනො භික්ඛු පටිඤ්ඤං සමනුස්සරං,
යොගාචාරානුකූලමහි පංසුකූලෙ ර තා සියාති.

අයං තාව පංසුකූලිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

---

1. සී. I. භික්ඛුදත්තියම්පි.
a. විනයමහාවග්ග-පබ්බජ්ජාඛන්ධක.
b. අඞ්ගුත්තර-චතුක්කනි.
2. සී. II. පංසුකූල..

2.

3. තදනන්තරං පන තෙචීවරිකඞ්ගං "**චතුත්ථකචීවරං පටික්ඛිපාමි, තෙචීවරිකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන තෙචීවරිකෙන චීවරදුස්සං ලභිත්වා යාව අඵාසු භාවෙන කාතුං වා න සක්කොති විචාරණකං[1] වා න ලභති සූචිආදිසු වාස්ස කිඤ්චි[2] න සම්පජ්ජති තාව නික්ඛිපිතබ්බං, නික්ඛිත්තපච්චයා දුක්කටං නත්ථි; රජිතකාලතො පන පට්ඨාය නික්ඛිපිතුං න වට්ටති ධුතඞ්ග භොරොනාම හොති. ඉදමස්ස **විධානං. පභෙදතො** පන අයම්පි තිවිධො හොති: තත්ථ **උක්කට්ඨෙන** රජනකාලෙ පඨමං අන්තරවාසකං වා උත්තරාසඞ්ගං වා රජිත්වා තං නිවාසෙත්වා ඉතරං රජිතබ්බං, තං පාරුපිත්වා සඞ්ඝාටි රජිතබ්බා-සඞ්ඝාටිං පන නිවාසෙතුං නවට්ටති. ඉදමස්ස ගාමන්තසෙනාසනෙ වත්තං. ආරඤ්ඤකෙන පන වෙ එකතො ඩොවිත්වා රජිතුං වට්ටන්ති, ඝථා පන කඤ්චි දිස්වා සක්කොති කාසාවං ආකඩ්ඪිත්වා උපරිකාතුං එවං ආසන්නෙ ඨානෙ නිසිදිතබ්බං. **මජ්ඣිමස්ස** රජනසාලා යං රජනකාසාවං නාම හොති තං නිවාසෙත්වා වා පාරුපිත්වා වා රජන කම්මං කාතුං වට්ටති; **මුදුකස්ස** සභාගභික්ඛූනං චීවරානි නිවාසෙත්වා වා පාරුපිත්වා වා රජනකම්මං කාතුං වට්ටති. තත්රට්ඨක පච්චත්ථරණම්පි තස්ස වට්ටති, පරිහරිතුං පන න වට්ටති, සභාගභික්ඛූනං චීවරම්පි අන්තරන්තරා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. තෙචීවරිකස්ස පන චතුත්ථං වට්ට මානං අංසකාසාවමෙව වට්ටති, තඤ්ච ඛො විත්ථාරතො විදත්ථි දීඝතො තිහත්ථමෙව වට්ටති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි චතුත්ථකචීවරං සාදිතකඛ ණෙයෙව ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ **භෙදෙ.**

අයං පනානිසංසෝ: තෙචීවරිකො භික්ඛු සන්තුට්ඨො හොති කාය පරිහාරිකෙන චීවරෙන, තෙනස්ස පක්ඛිනො විය සමාදායෙව ගමනං, අපපඤ්චාරාමතා, වත්ථ සන්නිධිපරිවජ්ජනං, සල්ලහුකවුත්තිතා, අතිරෙක චීවරලොලුප්පපහාණං, කප්පියෙ'පි මත්තකාරිතා, සල්ලෙඛවුත්තිතා, අප්පිච්ඡතාදීනං ඵලනිප්ඵත්තීති එවමාදයො ගුණා සම්පජ්ජන්ති.

i. අතිරෙක වත්ථතණ්හං පහාය සන්නිධිං විවජ්ජිතො ධීරෝ,
සන්තොසසුඛරසඤ්ඤූ තිචීවරධරෝ භවති යොගී.

ii. තස්මා සපත්තචරණෝ පක්ඛිව සචීවරෝ'ව යොගිවරෝ,
සුඛමනුවිචරිතුකාමෝ චීවරනියමෙ රතිං කයිරාති.

අයං තෙචීවරිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

3.

4. පිණ්ඩපාතිකඞ්ගම්පි "**අතිරෙකලාභං පටික්ඛිපාමි, පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන පිණ්ඩපාතිකෙන සඞ්ඝභත්තං, උද්දෙසභත්තං, නිමන්තනං,

1. ක්‍රී: මු: විචාරකං. 2. සී. I. & II. යංකිඤ්චි.

සලාකභත්තං, පක්ඛිකං, උපොසථිකං, පාටිපදිකං, ආගන්තුකභත්තං, ගමිකභත්තං, ගිලානභත්තං, ගිලානුපට්ඨාකභත්තං, විහාරභත්තං, ධුරභත්තං, වාරභත්තන්ති එතානි වුද්දසස්ස භත්තානි න සාදිතබ්බානි, සචෙ පන සඞ්ඝභත්තං ගණ්හථාති ආදිනා නයෙන අවත්වා අමහාකං ගෙහෙ සඞ්ඝා භික්ඛං ගණ්හාති තුමෙහ'පි භික්ඛං ගණ්හථාති වත්වා දින්නානි හොන්ති, තානි සාදිතුං වට්ටති. සඞ්ඝතෝ තිරාමිසසලාකාපි විහාරෙ පක්ඛභත්තමපි වට්ටති යෙවාති-ඉදමස්ස විධානං. **පඤ්ඤත්තෝ** පන අයම්පි තිවිධෝ හොති. තත්ථ **උක්කට්ඨෝ** පුරතොපි පච්ඡතොපි ආහටභික්ඛං ගණ්හාති. පත්තවාරෙ[1] ඨත්වා පත්තං ගණ්හන්තානමපි දෙති, පටික්කමනං ආහරිත්වා දින්නභික්ඛම්පි ගණ්හාති, තං දිවසං පන නිසීදිත්වා භික්ඛං න ගණ්හාති; **මජ්ඣිමෝ** තං දිවසං නිසීදිත්වාපි ගණ්හාති සචාතන්නාය පන නාධිවාසෙති; **මුදුකෝ** සචාතන්නායපි පුනදිවසායපි භික්ඛං අධිවාසෙති. තෙ උභො'පි සෙරිවිහාරසුඛං න ලභන්ති, උක්කට්ඨෝ පන ලභති. එකසම්මිං කිර ගාමෙ අරියවංසෝ හොති, උක්කට්ඨෝ ඉතරෙ ආහ: ආයාමාවුසො ධම්මසවණායාති. තෙසු එකෝ එකෙනාමහි භනෙන මනුස්සෙන නිසීදාපිතොති ආහ, අපරෝ මයා භනෙන සචාතන්නාය එකස්ස භික්ඛා අධිවාසිතාති. එවං තෙ උභො'පි පරිහීණා, ඉතරෝ පාතො'ව පිණ්ඩාය චරිත්වා ගන්ත්වා ධම්මරසං පවිසං වෙදෙසි. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි සඞ්ඝභත්තාදි අතිරෙකලාභං සාදිතකාලෙ එව ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ භෙදෝ.

අයං පනානිසංසෝ: "පිණ්ඩියාලොප භොජනං නිස්සාය පබ්බජ්ජා"ති [a] වචනතො නිස්සයානුරූපපටිපත්තිසබ්භාවෝ, දුතියෙ අරියවංසෙ පතිට්ඨානං, අපරායත්තවුත්තිතා, "අප්පඝාතිනිවෙ සුලභාති ච තානි ච අනවජ්ජානී"ති [b] භගවතා සංවණ්ණිතපසත්ථභාවතා, කොසජ්ජ නිම්මද්දනතා,[2] පරිසුද්ධා ජීවිතා, සෙඛියපටිපත්තිපූරණං, අපරපොසිතා, පරානුග්ගහකිරියා, මානප්පහාණං, රසතණ්හානිවාරණං, ගණභොජන පරම්පරභොජන චාරිත්තසික්ඛාපදෙහි අනාපත්තිතා, අප්පිච්ඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතා, සම්මාපටිපත්තිබ්‍රූහණං, පච්ඡිමජනතානුකම්පනාති.

i. පිණ්ඩියාලොප සන්තුට්ඨෝ අපරායත්තජීවිකෝ,
පහීණාහාරලොලුප්පෝ හොති චාතුද්දිසෝ යති.

ii. විනොදයති කොසජ්ජං ආජීවස්ස විසුජ්ඣති,
තස්මා හි නාතිමඤ්ඤෙය්‍ය භික්ඛාචරියං සුමෙධසෝ.

එවරූපස්ස හි:-

iii. පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනෝ අත්තභරස්ස අනඤ්ඤපොසිනෝ,
දෙවා පිහයන්ති තාදිනෝ නො වෙ ලාභසිලොකනිස්සිතොති.

අඨ තෙච්වරිකඞ්ග
සමාදාන විධානාපභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

1, ක්‍රි: මූ: පදවාරෙ. a. විනය මහාවග්ග. b. අඞ්ගුත්තර-චතුක්කනි. 2. සී. I නිම්මථනතා.

4.

5. සපදානචාරිකඞ්ගමපි "**ලොලුප්පචාරං පටික්ඛිපාමි, සපදානචාරිකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන සපදානචාරිකෙන ගමචාරෙ ඨත්වා පරිස්සයාභාවෙ සල්ලක්ඛෙතබ්බා: ඝස්සා රච්ඡාය වා ගාමෙ වා පරිස්සයො හොති, තං පහාය අඤ්ඤත්ථ චරිතුං වට්ටති. යස්මිං ඝරචාරෙ වා රච්ඡාය වා ගාමෙ වා කිඤ්චි න ලභති, අගාමසඤ්ඤං කත්වා ගන්තබ්බං. යත්ථ කිඤ්චි ලබ්භති, තං පහාය ගන්තුං න වට්ටති. ඉම්නා ච භික්ඛුනා කාලතරං පවිසිතබ්බං, එවං අප්පාසුකට්ඨානං පහාය අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං සක්කිස්සති. සචෙ පනස්ස විහාරෙ දානං දෙන්තා අන්තරාමග්ගෙ වා ආගච්ඡන්තා මනුස්සා පත්තං ගණ්හිත්වා පිණ්ඩපාතං දෙන්ති වට්ටති. ඉම්නා ච මග්ගං ගච්ඡන්තෙනාපි භික්ඛාචාරවෙලායං සම්පත්තගාමං අනතික්කමිත්වා චරිතබ්බමෙව. තත්ථ අලභිත්වා වා ථොකං ලභිත්වා වා ගාමපටිපාටියා චරිතබ්බන්ති ඉදමස්ස **විධානං. පභෙදතො** පන අයම්පි විවිධො හොති: තත්ථ **උක්කට්ඨො** පුරතො ආහටභික්ඛං පච්ඡතො ආහටභික්ඛම්පි පටික්කමනං ආහරිත්වා දීයමානම්පි න ගණ්හාති, පත්තවාරෙ පන පත්තං විස්සජ්ජෙති-ඉමස්මිං හි ධුතඞ්ගෙ **මහාකස්සපත්ථෙරෙන** සදිසො නාම නත්ථි, තස්සාපි පත්ත විස්සට්ඨට්ඨානමෙව පඤ්ඤායති. **මජ්ඣිමො** පුරතො වා පච්ඡතො වා ආහටම්පි පටික්කමනං ආහටම්පි[1] ගණ්හාති, පත්තවාරෙ'පි පත්තං විස්සජ්ජෙති, න පන භික්ඛං ආගමයමානො නිසීදති; එවං සො උක්කට්ඨ පිණ්ඩපාතිකස්ස අනුලොමෙති. **මුදුකො** තං දිවසං නිසීදිත්වා ආගමෙති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි ලොලුප්පවාරෙ උප්පන්නමත්තෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ භෙදෙ. අඞ්ග **පනානිසංසො**: කුලෙසු නිච්චන වකතා, චන්දූපමතා, කුලමච්ඡෙරප්පහාණං, සමානුකම්පිතා, කුලූපකාදීනවාභාවෙ, අවිභාන්නානභිනන්දනා, අභිහාරෙන අනාමිකතා, අපිච්ඡතා දීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

I. චන්දූපමෙ නිච්චනවෙ කුලෙසු අමච්ඡරී සබ්බසමානුකම්පෙ,
කුලූපකාදීනවවිප්පමුත්තෙ හොතීධ භික්ඛු සපදානචාරී.

ii. ලොලුප්පචාරඤ්ච පහාය තස්මා ඔක්ඛිත්තචක්ඛු යුගමත්තදස්සී,
ආකඞ්ඛමානො භුවි සෙරිවාරං චරෙය්‍ය ධීරො සපදානචාරන්ති.

අඞ්ගං කාව පංසුකූලිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානඤ්ච භෙද භෙදානිසංස වණ්ණනා.

5.

6. එකාසනිකඞ්ගමපි **නානාසනභොජනං පටික්ඛිපාමි, එකාසනිකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන එකාසනිකෙන ආසනසාලාය නිසීදනෙනෙන ථෙරාසනෙ

1. ස්‍රී: මූ: ආහටම්පි.

අනිසීදිත්වා ඉදං මය්හං පාපුණිස්සතීති පතිරූපං ආසනං සල්ලක්ඛෙත්වා නිසීදිතබ්බං. සචස්ස විපජ්ජතෙ භොජ්ජෙ ආචරියෝ වා උපජ්ඣායෝ වා ආගච්ඡති, උට්ඨාය වත්තං කාතුං වට්ටති. **නිපිටකචූළාභයත්ථෙරෝ** පනාහ:-"ආසනං වා රක්ඛෙය්‍ය භොජනං වා, අයඤ්හි විපජ්ජතභොජනෝ, තස්මා වත්තං කරොතු, භොජනං පන මා භුඤ්ජතූ"ති. ඉදමස්ස විධානං. **පභෙදතොා** පන අයම්පි තිවිධෝ හොති; තත්ථ **උක්කට්ඨෝ** අප්පං වා හොතු බහුං වා, යම්හි භොජ්ජෙ හත්ථං ඔතාරෙති තතෝ අඤ්ඤං න ලභති. සවෙපි මනුස්සා ථෙරෙන න කිඤ්චි භුත්තන්ති සප්පිආදිනි ආහරන්ති, භෙසජ්ජත්ථමෙව වට්ටන්ති න ආහාරත්ථං. **මජ්ඣිමෝ** යාව පත්තෙ භත්තං න ඛීයති තාව අඤ්ඤං ගණ්හිතුං ලභති, අයං හි භොජන පරියන්තිකෝ නාම හොති. **මුදුකෝ** යාව ආසනා න වුට්ඨාති තාව භුඤ්ජිතුං ලභති-සෝ හි උදකපරියන්තිකෝ වා හොති යාව පත්ත ධොවනං න ගණ්හාති තාව භුඤ්ජනතෝ, ආසනපරියන්තිකෝ වා යාව න උට්ඨාති තාව භුඤ්ජනතෝ. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි නානාසන භොජනං භුත්තකඛණෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ භෙදෝ. **අයං පනානිසංසෝ**: අප්පාබාධතා, අප්පාතඞ්කතා, ලහුට්ඨානං, බලං, ඵාසු විහාරෝ, අනතිරිත්තපච්චයා අනාපත්ති, රසතණ්හාවිනොදනං, අප්පිච්ඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

i. එකාසනභොජනෙ රතං න යතිං භොජනපච්චයා රුජා,
විසහන්ති රසෙ අලොලුපෝ පරිහාපෙති න කම්මමත්තනෝ.

ii. ඉති ඵාසුවිහාර කාරණෙ සුවිසල්ලෙඛරතූපසෙවිතෙ,
ජනයෙථ විසුද්ධමානසෝ රතිමෙකාසනභොජනෙ සදා.

**අයං එකාසනික්ඛෙප
සමාදාන විධානභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.**

6.

7. පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගම්පි "**දුතියකභාජනං පටික්ඛිපාමි, පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගං සමාදියාමි**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන පත්තපිණ්ඩිකෙන යාගුපානකාලෙ භාජනෙ ඨපෙත්වා ව්‍යඤ්ජනෙ ලද්ධෙ ව්‍යඤ්ජනං වා පඨමං ඛාදිතබ්බං, යාගු වා පාතබ්බා. සචෙ පන යාගුයං පක්ඛිපති, පූතිමච්ඡකාදිම්හි ව්‍යඤ්ජනෙ පක්ඛිත්තෙන යාගු පටික්කූලා හොති. අප්පටික්කූලමෙව ච කත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටති. තස්මා තථාරූපං ව්‍යඤ්ජනං සන්ධාය ඉදං වුත්තං. යං පන මධුසක්කරාදිකං අප්පටික්කූලං හොති, තං පක්ඛිපිතබ්බං. ගණ්හන්තෙනෙව ච පමාණයුත්තමෙව ගණ්හිතබ්බං, ආමකසාකං හත්ථෙන ගහෙත්වා ඛාදිතුං වට්ටති. තථා පන අකත්වා පත්තෙ යෙව පක්ඛිපිතබ්බං දුතියකභාජනස්ස පන පටික්ඛිත්තත්තා අඤ්ඤං රුක්ඛපණ්ණම්පි න වට්ටතීති ඉදමස්ස විධානං. **පභෙදතොා** පන අයම්පි තිවිධෝ හොති; තත්ථ **උක්කට්ඨස්ස** අඤ්ඤත්‍ර

උච්චුඛාදනකාලෝ කවචරමපි ඡඩ්ඩෙතුං න වට්ටති. ඔදනපිණ්ඩමච්ඡමංස පූපෙ'පි භින්දිත්වා ඛාදිතුං න වට්ටති. **මජ්ඣිමස්ස** එකෙන හත්ථෙන භින්දිත්වා ඛාදිතුං වට්ටති,-හත්ථයොගී නාමෙස මුදුකෝ පන පත්තයොගී නාම හොති, තස්ස යං සක්කා හොති පත්තෙ පක්ඛිපිතුං තං සබ්බං හත්ථෙන වා දන්තෙහි වා භින්දිත්වා ඛාදිතුං වට්ටති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි දුතියකභාජනං සාදිතක්ඛණෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ හෙදෝ. **අයං පනානිසංසෝ**: නානාරසතණ්හාවිනොදනං, අත්‍රිච්ඡතාය පහාණං, ආහාරෙ පයොජනමත්තදස්සිතා, ථාලකාදිපරිහරණඛෙදභාවෝ, අවික්ඛිත්තභොජිතා, අපිචඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

i. නානාභාජන විකෙඛපං භිත්වා ඔකිණ්ණලොචනෝ,
ඛණන්තෝ විය මූලානි රසතණ්හාය සුබ්බතෝ.

ii. සරූපං විය සන්තුට්ඨිං ධාරයන්තෝ සුමානසෝ,
පරිභුඤ්ජය්‍ය ආහාරං කෝ අඤ්ඤං පත්තපිණ්ඩිකාති.

අයං පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙදාභෙදානිසංස වණ්ණනා.

7.

8. ඵලූපච්ඡාභත්තිකඞ්ගම්පි "**අතිරිත්තභොජනං පටික්ඛිපාමි, ඵලූපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන ඵලූපච්ඡාභත්තිකෙන පවාරෙත්වා පුන භොජනං කප්පියං කාරෙත්වා න භුඤ්ජිතබ්බං-ඉදමස්ස විධානං. පභෙදතො පන අයම්පි තිවිධෝ හොති; තත්ථ **උක්කට්ඨෝ** යස්මා පඨමපිණ්ඩෙ පවාරණා නාම නත්ථි, තස්මිං පන අපෙක්ඛාහරියමානෙ අඤ්ඤං පරික්ඛිපතෝ හොති, තස්මා එවං පවාරිතෝ පඨමපිණ්ඩං අපෙක්ඛාහරිත්වා දුතිය පිණ්ඩං න භුඤ්ජති. **මජ්ඣිමෝ** යස්මිං භොජනෙ පවාරිතෝ තදෙව භුඤ්ජති. **මුදුකෝ** යාව ආසනා න වුට්ඨාති තාව භුඤ්ජති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි පවාරිතානං කප්පියං කාරෙත්වා භුත්තක්ඛණෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ හෙදෝ. **අයං පනානිසංසෝ**: අනතිරිත්තභොජනා පත්තියා දූරභාවෝ, ඔදරිකත්තනාභාවෝ, නිරාමිසසන්නිධිතා, පුන පරියෙසනාය අභාවෝ, අපිචඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

i. පරියෙසනාය ඛෙදං න යාති න කරොති සන්නිධිං ධීරෝ,
ඔදරිකත්තං පජහති ඵලූපච්ඡාභත්තිකෝ යොගී.

ii. තස්මා සුගතපසත්ථං සන්තොසං ගුණාදිවුද්ධිසංජනනං,
දෙසෙ විධුනිතුකාමෝ භජෙය්‍ය යොගී ධුතඞ්ගමිදන්ති.

අයං ඵලූපච්ඡාභත්තිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදානිසංස වණ්ණනා.

8.

9. ආරඤ්ඤකඞ්ගම්පි "**ගාමන්තසේනාසනං පටික්ඛිපාමි, ආරඤ්ඤකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනේන සමාදින්නං හොති. තේන පන ආරඤ්ඤකේන ගාමන්තසේනාසනං පහාය අරඤ්ඤේ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං. තත්ථ සද්ධිං උපචාරේන ගාමොයෙව ගාමන්ත සේනාසනං. ගාමෝ නාම:- යෝ කොචි එකකුටිකෝ වා අනේකකුටිකෝ වා සපරික්ඛිත්තෝ වා අපරික්ඛිත්තෝ වා සමන්නුස්සෝ වා අමනුස්සෝ වා අන්තමසෝ අතිරේක චාතුමාසනිවිට්ඨෝ යෝ කොචි සත්තෝ'පි. ගාමූ පචාරෝනාම:- පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස සචේ **අනුරාධපුරසේසව** චේ ඉන්ද ඛීලා හොන්ති, අබ්භන්තරිමේ ඉන්දඛීලේ ඨිතස්ස ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ලෙඩ්ඩුපාතෝ. තස්ස ලක්ඛණං ඡථා තරුණමනුස්සා අත්තනෝ බලං දස්සෙත්වා බාහං පසාරෙත්වා ලෙඩ්ඩුං ඛිපන්ති, එවං ඛිත්තස්ස ලෙඩ්ඩුස්ස පත්තට්ඨානබ්භන්තරන්ති විනයධරා. සුත්තන්තිකා පන කාකවාරණනියාමෙන ඛිත්තස්සාති[1] වදන්ති. අපරික්ඛිත්තගාමේ යං සබ්බපච්චන්තිමස්ස ඝරස්ස චාරේ ඨිතෝ මාතුගාමෝ භාජනේන උදකං ඡඩ්ඩේති, තස්ස පත්තට්ඨානං ඝරූපචාරෝ. තතෝ වුත්තනයේන එකෝ ලෙඩ්ඩුපාතෝ ගාමෝ; දුතියෝ ගාමූපචාරෝ. අරඤ්ඤං පන විනයපරියායේන තාව **ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච සබ්බමේතං අරඤ්ඤන්ති**[a] වුත්තං. අභිධම්මපරියායේන "**නික්ඛම්ත්වා බහි ඉන්දඛීලා සබ්බමේතං අරඤ්ඤ**"න්ති[b] වුත්තං. ඉමසම්ං පන සුත්තන්තිකපරියායේ "**ආරඤ්ඤකං පන සේනාසනං පඤ්චධනුසතිකං පච්ඡිම**"න්ති ඉදං ලක්ඛණං තං ආරෝපිතේන ආචරියධනුනා[2] පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස ඉන්දඛීලතෝ අපරික්ඛිත්තස්ස පඨමලෙඩ්ඩුපාතතෝ පට්ඨාය යාව විහාරපරික්ඛේපා මිනිත්වා වවත්ථපෙතබ්බං, සචේ පන විහාරෝ අපරික්ඛිත්තෝ හොති, යං සබ්බපඨමං සේනාසනං වා භත්තසාලා වා ධුවසන්නිපාතට්ඨානං වා බෝධි වා චෙතියං වා දූරෙවේ'පි සේනාසනතෝ හොති, තං පරිච්ඡේදං කත්වා මිනිතබ්බන්ති **විනයට්ඨකථාසු** වුත්තං; **මජ්ඣිමට්ඨකථාසු** පන-විහාරස්සාපි ගාමස්සෙව උපචාරං නීහරිත්වා උභින්නං ලෙඩ්ඩු පාතානං අන්තරා මිනිතබ්බන්ති වුත්තං. ඉදමේත්ථ පමාණං. සචෙපි ආසන්නෝ ගාමෝ හොති, විහාරේ ඨිතෙහි මනුස්සානං සද්දෝ සුය්‍යති, පබ්බතනදීආදීහි පන අන්තරිත්තත්තා න සක්කා උද්ධං ගන්තුං, යෝ තස්ස පකතිමග්ගෝ හොති, සචෙපි නාවාය සඤ්චරිතබ්බෝ තේන මග්ගේන පඤ්චධනුසතිකං ගහේතබ්බං. යෝ පන ආසන්නගාමස්ස අඞ්ගසම්පාදනත්ථං තංතං තතෝ මග්ගං පිදහති, අයං ධුතඞ්ගචොරෝ හොති. සචේ පන ආරඤ්ඤකස්ස භික්ඛුනෝ උපජ්ඣායෝ වා ආචරියෝ වා ගිලානෝ හොති, තේන අරඤ්ඤේ සප්පායං අලභන්තේන ගාමන්ත සේනාසනං නෙත්වා උපට්ඨාතබ්බෝ. කාලසේසව පන නික්ඛම්ත්වා

---

1. සී. I ඔක්කිත්තස්සාති. b. අභිධම්ම-ඣානවිභඞ්ග.
a. විභඞ්ග පාරාජිකපාළි. 2. අයධනුනා-ආරෝපිතජ්යධනුනා-ඉති ක්වචිපි.

අඞ්ගයුත්තෙන ඨානෙ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං. සචෙ අරුණුට්ඨානවෙලායං තෙසං ආබාධො වඩ්ඪති, තෙසං යෙව කිච්චං කාතබ්බං, න ධුතඞ්ග සුද්ධිකෙන භවිතබ්බන්ති. ඉදමස්ස විධානං. **මජ්ඣන්නො** පන අයම්පි තිවිධො හොති. තත්ථ **උක්කට්ඨෙන** සබ්බකාලං අරඤ්ඤෙ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං. **මජ්ඣිමො** චත්තාරො වස්සිකෙ මාසෙ ගාමන්තෙ වසිතුං ලභති, **මුදුකො** හෙමන්තිකෙපි. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි යථා පරිච්ඡින්නෙ කාලෙ අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා ගාමන්තසෙනාසනෙ ධම්මං සුණන්තානං අරුණෙ උට්ඨිතෙපි ධුතඞ්ගං න භිජ්ජති. සුත්වා ගච්ඡන්තානං අන්තරාමග්ගෙ උට්ඨිතෙපි න භිජ්ජති. සචෙ පන උට්ඨිතෙපි ධම්මකථිකෙ මුහුත්තං නිප්පජ්ජිත්වා ගමිස්සාමාති නිද්දායන්තානං අරුණං උට්ඨහති, අත්තනො වා රුචියා ගාමන්තසෙනාසනෙ අරුණං උට්ඨාපෙති, ධුතඞ්ගං භිජ්ජතීති. අයමෙත්ථ භෙදො. අඞ්ගං පනානිසංසෝ: ආරඤ්ඤකො භික්ඛු අරඤ්ඤසඤ්ඤඤ්ඤං මනසිකරොන්තො භබ්බො අලද්ධං වා සමාධිං පටිලද්ධුං, ලද්ධං වා රක්ඛිතුං, සත්ථාපිස්ස අත්තමනො හොති. යථාහ:- **"තෙනාහං නාගිතස්ස භික්ඛුනො අත්තමනො හොමි අරඤ්ඤවිහාරෙනා"**ති [a] පන්තසෙනාසනවාසිනො චස්ස අසප්පාය රූපාදයො චිත්තං න විකම්පන්ති, විගතසන්තාසො හොති, ජීවිත නිකන්තිං ජහාති, පවිවෙකසුඛරසං අස්සාදෙති, පංසුකූලාදිභාවො චස්ස පතිරූපො හොතීති.

i. පවිවිත්තෙනා අසංසට්ඨා පන්තසෙනාසනෙ රතො,
ආරාධයන්තෙනා නාථස්ස වනවාසෙන මානසං.

ii. එකො අරඤ්ඤෙ නිවසං යං සුඛං ලභතෙ යති,
රසං තස්ස න වින්දන්ති අපි දෙවා ස ඉඤ්ජකා.

iii. පංසුකූලං ච එසෝ'ව කවචං විය ධාරයං,
අරඤ්ඤසඞ්ගාමගතො අවසෙසධුතායුධො.

iv. සමත්ථො න චිරස්සෙව ජෙතුං මාරං සවාහිනිං,
තස්මා අරඤ්ඤවාසම්හි රතිං කයිරාථ පණ්ඩිතෝ'ති.

අඞ්ගං ආරඤ්ඤිකභෙද
සමාදාන විධානපභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

9.

10. රුක්ඛමූලිකඞ්ගම්පි **"ජාණනං පටික්ඛිපාමි, රුක්ඛමූලිකඞ්ගං සමාදියාමි"**ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන රුක්ඛමූලිකෙන සීමන්තරිකරුක්ඛං චෙතියරුක්ඛං නීය්‍යාසරුක්ඛං ඵලරුක්ඛං වගුලිරුක්ඛං සුසිරරුක්ඛං විභාරමජ්ඣෙ ඨිතරුක්ඛන්ති ඉමෙ රුක්ඛෙ විවජ්ජෙත්වා විභාරපච්චන්තෙ ඨිතරුක්ඛො ගහෙතබ්බොති.

---

a සංයුත්ත නි- සගාථකවග්ග.

ඉදමස්ස විධානං. **පභෙදතෝ** පන අයම්පි තිවිධෝ හොති. **තත්ථ උක්කට්ඨෝ** යථාරුචිතං රුක්ඛං ගහෙත්වා පවිජඝාපෙතුං න ලභති, පාදෙන පණ්ණාසටං අපනෙත්වා වසිතබ්බං. **මජ්ඣිමෝ** තං ඨානං සමපත්තෙහි යෙව ජඝාපෙතුං ලභති. **මුදුකෙන** ආරම්භකසමණ්ඩදෙසෙ පක්ඛොසිත්වා සොධාපෙත්වා සමං කාරාපෙත්වා වාලිකං ඔකිරාපෙත්වා පාකාරපරික්ඛෙපං කාරාපෙත්වා වාරං යොජාපෙත්වා වසිතබ්බං. මහදිවසෙ පන රුක්ඛමූලිකෙන තත්ථ අනිසීදිත්වා අඤ්ඤත්ථපවිජ්ජන්තෙ ඨානෙ නිසීදිතබ්බං. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි ජන්නෙ වාසං කප්පිතක්ඛණෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, ජානිත්වා ජන්නෙ අරුණං උට්ඨාපිතමත්තෙනෙති **අඞ්ගුත්තරභාණකා**. අයමෙත්ථ හෙදෝ. **අයං පනානිසංසෝ**: "රුක්ඛමූලසෙනාසනං නිස්සාය පබ්බජ්ජා'ති [a] වචනතෝ නිස්සයානුරූපපරිපත්තිසබ්භාවෝ, **අප්පානි චෙව සුලභානි ච භානි ච අනවජ්ජානීති** [b] භගවතා සංවණ්ණිතපසත්ථතා, අනිණ්හං තරුපණ්ණවිකාරදස්සනෙන අනිච්චසඤ්ඤාසමුට්ඨාපනතා, සෙනාසනමෙව්හරකම්මාරාමට්ඨානං අභාවෝ, දෙවතාහි සහවාසිතා, අපච්චත්ථාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

i. වණ්ණිතෝ බුද්ධසෙට්ඨෙන නිස්සයෝ'ති ච භාසිතෝ,
නිවාසෝ පවිවිත්තස්ස රුක්ඛමූලසමෝ කුතෝ.

ii. ආවාස මවෙච්හරහරෙ දෙවතා පරිපාලිතෙ,
පවිවිත්තෙන වසතෙනා හි රුක්ඛමූලමහි සුබ්බතෝ.

iii. අභිරත්තානි නීලානි පණ්ඩූනි පතිතානි ච,
පස්සතෙනා තරුපණ්ණානි නිච්චසඤ්ඤං පනූදති.

iv. තස්මා හි බුද්ධදායජ්ජං භාවනාභිරතාලයං,
විවිත්තං නාතිමඤ්ඤෙය්‍ය රුක්ඛමූලං විචක්ඛණෝ'ති.

අයං රුක්ඛමූලිකඞ්ගස්ස
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

10.

10. අබ්භොකාසිකඞ්ගම්පි "**ජන්නඤ්ච රුක්ඛමූලඤ්ච පටික්ඛිපාමි, අබ්භොකාසිකඞ්ගං සමාදියාමි**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තස්ස පන අබ්භොකාසිකස්ස ධම්මසවණාය වා උපොසථත්තාය වා උපොසථාගාරං පවිසිතුං වට්ටති, සචෙ පවිට්ඨස්ස දෙවෝ වස්සති, වස්සමානෙ අනික්ඛමිත්වා වස්සූපරමෙ නික්ඛමිතබ්බං. භොජනසාලං වා අග්ගිසාලං වා පවිසිත්වා වත්තං කාතුං, භොජනසාලායං ථෙරෙ භික්ඛූ භත්තෙන ආපුච්ඡිතුං, උද්දිසනත්ථාය වා උද්දිසාපනත්ථාය වා ජන්නං පවිසිතුං, බහි දුන්නික්ඛිත්තානි මඤ්චපීඨාදීනි අන්තො පවෙසෙතුඤ්ච වට්ටති. සචෙ මඝෙ ගච්ඡන්තෙන බුඩ්ඪතරානං පරික්ඛාරෙ ගහිතෝ

---

a. චිණ්ණ-මහාවග්ග ප-ඛ. b. අඞ්ගුත්තර-චතුක්කනි.

හොති, දෙවෙ වස්සනෙන මඟහමජ්ඣෙ සිතං සාලං පවිසිතුං වට්ටති. සවෙ න කිඤ්චි ගහිතං හොති, සාලායං ඨස්සාමීති වෙගෙන ගන්තුං න වට්ටති. පකතිගතියා ගන්ත්වා පවිට්ඨෙන පන යාව වස්සූපරමා ඨාතා ගන්තබ්බන්ති. ඉදමස්ස විධානං. රුක්ඛමූලිකස්සාපි එසෙවනයො. **පණෙදකෝ** පන අයම්පි තිවිධො හොති. තත්ථ **උක්කට්ඨස්ස** රුක්ඛං වා පබ්බතං වා ගෙහං වා උපනිස්සාය වසිතුං න වට්ටති, අබ්භොකාසෙයෙව චීවරකුටිං කත්වා වසිතබ්බං, **මජ්ඣිමස්ස** රුක්ඛපබ්බතගෙහානි උපනිස්සාය අන්නෙ අපවිසිත්වා වසිතුං වට්ටති; **මුදුකස්ස** අවිජ්ඣනමරියාදං පබ්භාරම්පි සාඛාමණ්ඩපොපි පිට්ඨපාදොපි ඛෙත්තරක්ඛකාදීහි ඡඩ්ඩිතා තත්රට්ඨකකුටිකාපි වට්ටතීති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි වාසට්ඨාය ඡත්තං වා රුක්ඛමූලං වා පවිට්ඨක්ඛණෙ ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, ජානිත්වා තත්ථ අරුණං උට්ඨාපිතමත්තෙනපි අඞ්ගුත්තරභාණකා. අයමෙත්ථ භෙදෙ.

අයං පනානිසංසො: ආවාසපලිබොධූපච්ඡෙදෙ, ජීනම්ඛපත්තූදනං, **"මඟඛා විය අසඞ්ගචාරිනො අනිකෙතා විහරන්ති භික්ඛවො"**ති[a] පසංසාය අනුරූපතා, නිස්සඞ්ගතා, චාතුද්දිසතා, අප්පිච්ඡතාදීනං අනුලොම වුත්තිතාති.

i. අනගාරියභාවස්ස අනුරූපෙ අදූලුභෙ,
තාරුම්මණීවිතාන්තම්හි වන්දීපප්පභාසිතෙ.

ii. අබ්භොකාසෙ වසං භික්ඛු මිගභූතෙන චෙතසා,
ජීනම්ඛං විනොදෙත්වා භාවනාරාමතං සිතො.

iii. පවිවෙකරසස්සාදං න විරස්සෙව වින්දති,
යස්මා තස්මා හි සප්පඤ්ඤා අබ්භොකාසෙ රතො සියා'ති.

අයං අබ්භොකාසිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

11.

12. සොසානිකඞ්ගම්පි **"න සුසානං පවික්ඛිපාමි, සොසානිකඞ්ගං සමාදියාමි"**ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන සොසානිකෙන යං මනුස්සා ගාමං නිවෙසෙත්වා[1] ඉදං සුසානන්ති වවත්ථපෙන්ති, න තත්ථ වසිතබ්බං. නහි මතසරීරෙ අජ්ඣාපිතෙ තං සුසානං නාම හොති, ඣාපිතකාලතො පන පට්ඨාය සවෙපි වාදසවස්සානි ඡඩ්ඩිතං සුසානමෙව, තස්මිං පන වසන්තෙන වඩ්ඪමාණඛාදිනි කාරෙත්වා මඤ්චපීඨං පඤ්ඤපෙත්වා පානීයපරිභොජනීයං[2] උපට්ඨාපෙත්වා ධම්මං වාචෙන්තෙන න වසිතබ්බං. ගරුකං හි ඉදං ධුතඞ්ගං. තස්මා උපපන්නපරිස්සයවිඝාතත්ථාය සංඝත්ථෙරං වා රාජයුත්තකං වා ජානාපෙත්වා අප්පමත්තෙන වසිතබ්බං. වඩ්ඪමාන්තෙන අද්ධක්ඛිකෙන ආළාහනං ඔලොකෙන්තෙන වඩ්ඪමිතබ්බං. සුසානං ගච්ඡන්තෙනාපි

---

a. සංයුත්ත නි. 1. ම. නිවෙසෙත්වා. 2. ඒ. I. & II. පානීය.

මහාපථා ඔක්කමම උපපථම්ගෙන්න ගන්තබ්බං. දිවායෙව ආරම්මණං වවත්ථපෙතබ්බං, එවං හිස්ස තං රත්තිං භයානකං න භවිස්සති. අමනුස්සා රත්තිං විරවිත්වා විරවිත්වා ආහිණ්ඩන්තාපි න කෙනචි පහරිතබ්බා. එකදිවසම්පි සුසානං අගන්තුං න වට්ටති, මජ්ඣිමයාමං සුසානෙ ඛෙපෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ පටික්කමිතුං වට්ටතීති අඞ්ගුත්තරභාණකා. අමනුස්සානං පියං තිලපිට්ඨමාසභත්තාමච්ඡමංසඛීරතෙලගුළාදිඛජ්ජභොජ්ජං න සෙවිතබ්බං. කුලඝරං න පවිසිතබ්බන්ති ඉදමස්ස විධානං. **පභෙදතො** පන අයම්පි තිවිධො හොති. **උක්කට්ඨෙ** යත්ථ ධුවඩාහධුවකුණපධුවරොදනානි අත්ථි තත්ථෙව වසිතබ්බං. මජ්ඣිමස්ස තීසු එකස්මිම්පි සති වට්ටති. මුදුඛස්ස වුත්තනයෙන සුසානලක්ඛණං පත්තමත්තෙන වට්ටති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි න සුසානමහි වාසං කප්පනෙන ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, සුසානං අගතදිවසෙති අඞ්ගුත්තරභාණකා. අයමෙත්ථ හෙදෝ. **අයං පනානිසංසො**: මරණසති පටිලාභො, අප්පමාදවිහාරිතා, අසුභනිමිත්තාධිගමො, කාමරාගවිනොදනං, අභිණ්හං කායසභාවදස්සනං, සංවෙගබහුලතා, ආරොග්‍යමදදිප්පහාණං, භයභෙරවසහනතා, අමනුස්සානං ගරුභාවනීයතා, අප්පිච්ඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

සොසානිකඞ්ගී[1] මරණානුස්සතිපභාවා
නිද්දුගතම්පි න ඵුස්සන්ති පමාදදොසා,
සම්පස්සතො ච කුණපානි බහූනි තස්ස
කාමානුරාග වසගම්පි න හොති චිත්තං.

සංවෙගමෙති විපුලං න මදං උපෙති
සම්මා අථො ඝටති නිබ්බුතිමෙසමානො,
සොසානිකඞ්ගමිති නෙකගුණාවහත්තා
නිබ්බාණනින්නහදයෙන නිසෙවිතබ්බන්ති.

අයං සොසානිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

12.

13. යථාසන්ථතිකඞ්ගම්පි "**සෙනාසනලොලුප්පං පටික්ඛිපාමි, යථා සන්ථතිකඞ්ගං සමාදියාමි**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදියනං හොති. තෙන පන යථාසන්ථතිකෙන යදස්ස සෙනාසනං ඉදං තුය්හං පාපුණාතීති ගාහිතං හොති තෙනෙව තුට්ඨබ්බං, න අඤ්ඤං උට්ඨාපෙතබ්බං. ඉදමස්ස විධානං. **පභෙදතො** පන අයම්පි තිවිධො හොති. තත්ථ **උක්කට්ඨො** අත්තනො පත්තසෙනාසනං දූරෙ'ති වා අච්චාසන්නෙ'ති වා අමනුස්සාදීසජාතිකාදීහි උපද්දුතනති වා උණ්හනන්ති වා

1. සී. I. II. සොසානිකඞ්ගි.

සීතලනති වා පුච්ඡිතුං න ලභති. මජ්ඣිමෝ පුච්ඡිතුං ලභති, ගන්ත්වා පන ඔලොකෙතුං න ලභති. මුදුකෝ ගන්ත්වා ඔලොකෙත්වා සචස්ස තං න රුච්චති අඤ්ඤං ගහෙතුං ලභති. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි සෙනාසනාලොලුප්පෙ උපපන්නමත්තෙන ධුතඞ්ගං භිජ්ජතීති අයමෙත්ථ භෙදෙ. **අයං පනානිසංසෝ**: "යං ලද්ධං තෙන තුට්ඨබ්බං"ති වුත්තෙතා වාදකරණං, සබ්‍රහ්මචාරීනං හිතෙසිතා, හීනපණීතවිකප්පපරිච්චාගෝ, අනුරොධවිරොධපහාණං, අත්‍රිච්ඡතාය වාරපිදහනං, අප්පිච්ඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති.

i. යං ලද්ධං තෙන සන්තුට්ඨෝ යථාසන්ථතිකෝ යති,
නිබ්බිකප්පෝ සුඛං සෙති තිණසන්ථරකෙස්වපි.

ii. න සෝ රජ්ජති සෙට්ඨිම්හි භීනං ලද්ධා න කුප්පති,
සබ්‍රහ්මචාරී නවකෙ හිතෙන අනුකම්පති.

iii. තජ්ජා අරියසතාචිණ්ණං මුනිපුඞ්ගවවණ්ණිතං,
අනුයුඤ්ජථ මෙධාවී යථාසන්ථතරාමතනන්ති.

අයං සථාසන්ථතිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනා.

13.

14. නෙසජ්ජිකඞ්ගම්පි "**සෙය්‍යං පරිච්චජ්ජාමි, නෙසජ්ජිකඞ්ගං සමාදියාමී**"ති ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන සමාදින්නං හොති. තෙන පන නෙසජ්ජිකෙන රත්තියා තීසු යාමෙසු එකං යාමං උට්ඨාය චඞ්කමිතබ්බං. ඉරියාපථෙසු හි නිපජ්ජිතුමෙව න වට්ටති. ඉදමස්ස විධානං. පභෙදතෝ පන අයම්පි තිවිධෝ හොති. තත්ථ **උක්කට්ඨස්ස** නෙව අපස්සෙනං න දුස්සපල්ලත්ථිකා න ආයොගපට්ටෝ වට්ටති. **මජ්ඣිමස්ස** ඉමෙසු තීසු යං කිඤ්චි වට්ටති. **මුදුකස්ස** අපස්සෙනම්පි දුස්සපල්ලත්ථිකාපි ආයොග පට්ටෝ'පි බිම්බොහනම්පි පඤ්චඞ්ගෝ'පි සත්තඞ්ගෝ'පි වට්ටති. **පඤ්චඞ්ගෝ** නාම: පිට්ඨිඅපස්සයෙන සද්ධිං කතෝ. **සත්තඞ්ගෝ** නාම: පිට්ඨිඅපස්සයෙන ච උභතෝ පස්සෙසු අපස්සයෙහි ච සද්ධිං කතෝ. තං කිර **පීලාභයත්ථෙරස්ස**[1] අකංසු, ථෙරෝ අනාගාමී හුත්වා පරිනිබ්බායි. ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි සෙය්‍යං කප්පිතමත්තෙන ධුතඞ්ගං භිජ්ජති. අයමෙත්ථ භෙදෙ. **අයං පනානිසංසෝ**: "**සෙය්‍යසුඛං එස්ස සුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තකා විහරතී**"ති[a] වුත්තස්ස චෙතසෝ විනිබන්ධස්ස උපච්ඡෙදනං, සබ්බකම්මට්ඨානානුයොගසප්පායතා, පාසාදික ඉරියාපථතා, විරියාරම්භානුකූලතා සම්මාපටිපත්තියා අනුබ්‍රූහණතාති[2].

---

1. සී. I. II. & ම. පීලානාගත්ථෙරස්ස. ක්‍රි. මු. මිළාහඅත්ථෙරස්ස
a. මජ්ඣිමනි-චෙතොඛිලසුත්ත. 2. සී. I. II. & සම්පබ්‍රූහණත්තාති.

i. ආභුජිත්වාන පල්ලඞ්කං පණිධාය උජුං තනුං,
නිසීදනෙත්ථා චිකමෙපති මාරස්ස හදයං යති.

ii. සෙය්‍යසුඛං මිද්ධසුඛං හිත්වා ආරද්ධවීරියෝ,
නිසජ්ජාභිරතෝ භික්ඛු සොභයතෙත්ථා තපොවනං.

iii. නිරාමිසං පීතිසුඛං යස්මා සමධිගච්ඡති,
තස්මා සමනුයුඤ්ජෙය්‍ය ධීරෝ නෙසජ්ජිකං වතන්ති.

අයං පන නෙසජ්ජිකඞ්ගෙ
සමාදාන විධානාපභෙද භෙදානිසංස වණ්ණනා.

---

15. ඉදානි:-

"කුසලත්තිකතෝ චෙව ධුතාදීනං විභාගතෝ,
සමාසව්‍යාසතොචාපි විසුද්ධත්තඞ්ගා විනිච්ඡයොති."

ඉමිස්සා ගාථාය වසෙන වණ්ණනා හොති,

i. **තත්ථ කුසලත්තිකතොති:** සබ්බානෙව හි ධුතඞ්ගානි සෙක්ඛ පුථුජ්ජන ඛීණාසවානං වසෙන සියා කුසලානි, සියා අව්‍යාකතානි; නත්ථි ධුතඞ්ගං අකුසලන්ති. යො පන වදෙය්‍ය:- **"පාපිච්ඡා ඉච්ඡාපකතො ආරඤ්ඤකො හොති"**ති [a] ආදි වචනතෝ අකුසලම්පි ධුතඞ්ගන්ති, සො වත්තබ්බා න මයං අකුසලචිත්තෙන අරඤ්ඤෙ න වසතීති වදාම; යස්ස හි අරඤ්ඤෙ නිවාසෝ සෝ ආරඤ්ඤකෝ; සෝ ච පාපිච්ඡා වා භවෙය්‍ය අපපිච්ඡා වා, ඉමානි[1] පන තෙන තෙන සමාදානෙන ධුතකිලෙසත්තා ධුතස්ස භික්ඛුනෝ අඞ්ගානි කිලෙසධුනනතෝ වා ධුතන්ති ලද්ධවොහාරං ඤාණං අඞ්ගමෙතෙසන්ති ධුතඞ්ගානි; අථ වා ධුතානි ච තානි පටිපක්ඛනිද්ධුනනතෝ අඞ්ගානි ච පටිපත්තියාතිපි ධුතඞ්ගානීති වුත්තං. න ච අකුසලෙන කොචි ධුතෝ නාම හොති, යස්සෙතානි අඞ්ගානි භවෙය්‍යුං න වා අකුසලං කිඤ්චි ධුනාති යෙසං තං අඞ්ගන්ති කත්වා ධුතඞ්ගානීති වුච්චෙය්‍යුං, නාපි අකුසලං චීවර ලොලුපාදීනිවෙව ධුනාති පටිපත්තියා ච අඞ්ගං හොති, තස්මා සුවුත්තමිදං නත්ථි අකුසලං ධුතඞ්ගන්ති. යෙසම්පි කුසලත්තික විනිමුත්තං ධුතඞ්ගං තෙසං අත්ථතෝ ධුතඞ්ගමෙව නත්ථි, අසන්තං කස්ස ධුනනතෝ ධුතඞ්ගං නාම භවිස්සති, ධුතගුණෙ සමාදාය වත්තතීති වචනවිරොධොපි ච නෙසං ආපජ්ජති, තස්මා තං න ගහෙතබ්බන්ති. අයං තාව කුසලත්තිකතෝ වණ්ණනා.

ii. **ධුතාදීනං විභාගතොති:** ධුතෝ වෙදිතබ්බා, ධුතවාදෙ වෙදිතබ්බෙ, ධුතධම්මා වෙදිතබ්බා, ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි, කස්ස ධුතඞ්ග සෙවනා සප්පායාති වෙදිතබ්බා.

---

a. අඞ්ගුත්තර නි-පඤ්චක නි. 1. සී. III. මූ: ස: I, & II. ඉමිනා

තත්ථ **ධුතොති**: ධුතකිලෙසො වා පුග්ගලො, කිලෙසධුනනතො වා ධම්මො.

ධුතවාදොති: එත්ථ පන අත්ථි ධුතො න ධුතවාදො, අත්ථි න ධුතො ධුතවාදො, අත්ථි නෙව ධුතො න ධුතවාදො, අත්ථි ධුතො චෙව ධුතවාදො ච.

තත්ථ යො ධුතඞ්ගෙන අත්තනො කිලෙසෙ ධුනි, පරං පන ධුතඞ්ගෙන න ඔවදති නානුසාසති, **ඛණ්ඩාකුලත්ථෙරෙ**ො විය. අයං ධුතො න ධුතවාදො. යථාහ:- "**නාඞ්දං ආයස්මා ඛණ්ඩාකුලො ධුතො න ධුතවාදෙ**"ති.

යො පන න ධුතඞ්ගෙන අත්තනො කිලෙසෙ ධුනි, කෙවලං අඤ්ඤං ධුතඞ්ගෙන ඔවදති අනුසාසති, **උපනන්දත්ථෙරෙ**ො විය. අයං න ධුතො ධුතවාදො. යථාහ:- "**නාඞ්දං ආයස්මා උපනන්දෙ, සඞ්ඝ්‍යසුත්තෙන්නා න ධුතො ධුතවාදෙ**"ති.

යො උභයවිපන්නො **ලාළුදායි** විය; අයං නෙව ධුතො න ධුතවාදො. යථාහ:- "**නාඞ්දං ආයස්මා ලාළුදායි නෙව ධුතො න ධුතවාදෙ**"ති.

යො ච පන උභයසම්පන්නො ධම්මසෙනාපති[1] විය; අයං ධුතො චෙව ධුතවාදො ච. යථාහ:- "**නාඞ්දං ආයස්මා සාරිපුත්තෙන්නා**[1] **ධුතො චෙව ධුතවාදෙ චා**"ති.

ධුතධම්මා වෙදිතබ්බාති: අප්පිච්ඡතා සන්තුට්ඨිතා සල්ලෙඛතා පවිවෙකතා ඉදමට්ඨිතා ති ඉමෙ ධුතඞ්ගචෙතනායඅ පරිවාරකා ෂඞ්ඩධම්මා "අප්පිච්ඡං යෙව නිස්සායා"ති ආදිවචනතො ධුතධම්මා නාම. තත්ථ අප්පිච්ඡතා ච සන්තුට්ඨිතා ච අලොභෙ අනුපතන්ති, සල්ලෙඛතා ච පවිවෙකතා ච ත්‍රීසු ධම්මෙසු අනුපතන්ති අලොභෙචෙව අමොහෙ ච. ඉදමට්ඨිතා ඤාණමෙව. තත්ථ අලොභෙන පටිකෙඛපවත්ථූසු ලොභං, අමොහෙන තෙසෙවඅ ආදීනවපටිච්ඡාදකං මොහං ධුනාති, අලොභෙන ච අනුඤ්ඤාතානං[2] පටිසෙවනමුඛෙන පවත්තනං කාමසුඛානුයොගං, අමොහෙන ධුතඞ්ගෙසු අතිසල්ලෙඛ මුඛෙන පවත්තනං අත්තකිලමථානුයොගං ධුනාති; තස්මා ඉමෙ ධම්මා ධුතධම්මාති වෙදිතබ්බා.

ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානීති: තෙරසධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි. පංසුකූලිකඞ්ගං-පෙ-නෙසජ්ජිකඞ්ගන්ති. තානි අත්ථතො[2] ලක්ඛණාදීහි ච වුත්තානෙව.

කස්ස ධුතඞ්ගසෙවනා සප්පායාති: රාගචරිතස්ස චෙව මොහචරිතස්ස ච, කස්මා? ධුතඞ්ගසෙවනා හි දුක්ඛා පටිපදාවෙව සල්ලෙඛවිහාරො ච. දුක්ඛාපටිපදඤ්ච නිස්සාය රාගො වූපසම්මති, සල්ලෙඛං නිස්සාය අප්පමත්තස්ස මොහො පහීයති. ආරඤ්ඤිකඞ්ගරුක්ඛමූලිකඞ්ග

1, මහාකස්සපත්ථෙරෙ, මනොරථපූරණි. 2. මූ. ස. I. අත්තනො.

පටිසෙවනා වා එත්ථ දෙසචරිතසඞ්ඛාපි සපපායා–තත්ථ හිස්ස අසඞ්කටිය මානසස්ස විහරතො දෙසොපි වූපසම්මතීති–අයං ධුතාදීනං විභාගතො වණ්ණනා.

iii. **සමාසෙව්‍යාසතොති**: ඉමානි පන ධුතඞ්ගානි සමාසතො තීණි සීසඞ්ගානි, පඤ්ච අසම්භින්නඞ්ගානීති අට්ඨෙව හොන්ති. තත්ථ සපදාන චාරිකඞ්ගං, එකාසනිකඞ්ගං, අඛොකාසිකඞ්ගන්ති ඉමානි තීණි සීසඞ්ගානි. සපදානචාරිකඞ්ගං හි රක්ඛන්තො පිණ්ඩපාතිකඞ්ගම්පි රක්ඛිස්සති, එකාසනිකඞ්ගඤ්ච රක්ඛතො පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගඛලුපච්ඡා භත්තිකඞ්ගානිපි සුරක්ඛිතානියානි[1] භවිස්සන්ති. අඛොකාසිකඞ්ගං රක්ඛන්තස්ස කිං අත්ථි රුක්ඛමූලිකඞ්ගයථාසන්ථතිකඞ්ගෙසු රක්ඛිතබ්බං නාම. ඉති ඉමානි තීණි සීසඞ්ගානීති. ආරඤ්ඤිකඞ්ගං, පංසුකූලිකඞ්ගං, තෙචීවරිකඞ්ගං, නෙසජ්ජිකඞ්ගං, සොසානිකඞ්ගන්ති ඉමානි පඤ්ච අසම්භින්නඞ්ගානි චාති අට්ඨෙව හොන්ති.

පුන වෙ චීවරපටිසංයුත්තානි පඤ්ච පිණ්ඩපාතපටිසංයුත්තානි, පඤ්ච සෙනාසනපටිසංයුත්තානි, එකං විරියපටිසංයුත්තන්ති එවං චත්තාරොව හොන්ති, තත්ථ නෙසජ්ජිකඞ්ගං විරියපටිසංයුත්තං, ඉතරානි පාකටානෙව. පුන සබ්බානෙව නිස්සයවසෙන වෙ හොන්ති පච්චය සන්නිස්සිතානි චාදස විරියසන්නිස්සිතං එකන්ති; සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ වසෙනපි වෙ යෙව හොන්ති–යස්ස හි ධුතඞ්ගං සෙවන්තස්ස කම්මට්ඨානං වඩ්ඪති, තෙන සෙවිතබ්බානි; යස්ස සෙවතොපි හායති, තෙන න සෙවිතබ්බානි; යස්ස පන සෙවතොපි අසෙවතොපි වඩ්ඪති නෙව හායති, තෙනාපි පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පන්තෙන සෙවිතබ්බානි. යස්සාපි සෙවතොපි අසෙවතොපි න වඩ්ඪති, තෙනාපි සෙවිතබ්බානි යෙව ආයති වාසනත්ථායාති. එවං සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බවසෙන දුවිධානිපි සබ්බානෙව චෙතනාවසෙන එකවිධානි හොන්ති. එකමෙව හි ධුතඞ්ගසමාදානචෙතනාති; අට්ඨකථායම්පි වුත්තං. "යා චෙතනා තං ධුතඞ්ගං වදන්ති"ති.

ව්‍යාසතො පන භික්ඛූනං තෙරස, භික්ඛුනීනං අට්ඨ, සාමණෙරානං චාදස, සික්ඛමානසාමණෙරීනං සත්ත, උපාසක උපාසිකානං චෙති වෙ චත්තාළීස හොන්ති. සචෙ[3] හි අඛොකාසෙ ආරඤ්ඤිකඞ්ගසමන්නාගතං සුසානං හොති, එකොපි භික්ඛු එකපහාරෙන සබ්බධුතඞ්ගානි පරිභුඤ්ජිතුං සක්කොති. භික්ඛුනීනං පන ආරඤ්ඤිකඞ්ගං ඛලුපච්ඡා භත්තිකඞ්ගඤ්ච වෙපි සික්ඛාපදෙනෙව පටික්ඛිත්තානි.

අඛොකාසිකඞ්ගං රුක්ඛමූලිකඞ්ගං සොසානිකඞ්ගන්ති ඉමානි තීණි දුපරිහාරානි; භික්ඛුනියා හි දුතියිකං විනා වසිතුං න වට්ටති; එවරූපෙ ච ඨානෙ සමානච්ඡන්දූ[3] දුතියිකා දුල්ලභා,[4] සචෙපි ලභෙය්‍ය සංසට්ඨවිහාරතො න මුච්චෙය්‍ය, එවං සති යස්සත්ථාය ධුතඞ්ගං සෙවෙය්‍ය

1. මූ. ස. I. සුරක්ඛියානි
2. ත්‍රි: මූ: සචෙ පන.
3. මූ. II. & I. සමානච්ඡන්ද.
4. ම. දුල්ලභාව.

සෙවස්සා අත්ථෝ න සම්පජ්ජය්‍ය. එවං පරිහුසඳජීතුං[1] අසක්කුණෙය්‍ය තාය පඤ්ච භාපෙත්වා භික්ඛුනීනං අට්ඨේව හොන්තීති වෙදිතබ්බානි. යථා වුත්තෙනස්ස පන ඨපෙත්වා තෙචීවරිකඞ්ගං සෙසානි වාදස සාමණෙරා නං, සත්ත සික්ඛමානසාමණෙරීනං වෙදිතබ්බානි. උපාසකඋපාසිකානං පන එකාසනිකඞ්ගං පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගන්ති ඉමානෙව පතිරූපානි වෙව සක්කා ච පරිහුසඳජීතුන්ති වෙ ධුතඞ්ගානීති. එවං ව්‍යාසතෝ වෙ චත්තා ළීස හොන්තීති-අයං සමාසව්‍යාසතෝ වණ්ණනා.

එත්තාවතා ච "සීලෙපනිට්ඨාය නරෙන සපණ්ඩිතෙනා"ති ඉමිස්සා ගාථාය සීලසමාධිපඤ්ඤාමුඛෙන දෙසිතෙ විසුද්ධිමග්ගෙ යෙහි අප්පිච්ඡතා සන්තුට්ඨිතාදිහි ගුණෙහි වුත්තපපකාරස්ස සීලස්ස වොදානං හොති, තෙසං සම්පාදනත්ථං සමාදානබ්බධුතඞ්ගකථා කථිතා හොති.

ඉති සාධුජනපාමොජ්ජත්ථාය කතෙ විසුද්ධිමග්ගෙ

ධුතඞ්ගනිද්දෙසෝ නාම

දුතියෝ පරිච්ඡෙදෝ.

---

1. ක්‍රි: මු: පරිහරිතුං.

විශුද්ධිමාර්ග සන්නය.

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

ශීලනිද්දේශය.

i. නිදානාදිකථා.

පාමොජ්ජත්ථාය යොගීනං බුද්ධඝොසෙන ධීමතා
විසුද්ධිමග්ගෝ යො වුත්තෝ විසුද්ධිනයමණ්ඩිතෝ.[1]
පරක්කමනරින්දෙන සබ්බභූපාලකේතුනා
ලඞ්කාදීපාධිපතිනා සාසනොදයකාමිනා.

තස්ස සංවණ්ණනා එසා සීඝලානං නිරුත්තියා
යොගීනං මන්දබුද්ධීනං හිතත්ථාය කථීයති.[a]

"සඞ්ඛ්‍යං නිමිත්තං කතීනාරං පරිමාණං ප්‍රයොජනම්
ප්‍රාහුඝ්‍යත්වා සජීතනත්‍රාණා මජීම් බ්‍රූයාදවිවක්ෂණඃ" [b]

යනු බැවින් පළමු කොට සඞ්ඛ්‍යාදීන්පඤ්චකය දක්වනු ලැබේ.

ඉහි **සඞ්ඛ්‍යා** නම් ප්‍රසූතග්‍රන්ථයෙහි නම්; **නිමිත්ත** නම් එ ගත් කිරීමට හෙතු යි; **කතීඃ** නම් එ ගත් කළ ආචාර්‍යයෝ යි; **පරිමාණ** නම් එගත්හි ග්‍රන්ථප්‍රමාණ යි; **ප්‍රයොජන** නම් එ ගතින් සාධ්‍ය ඵලයි.

මෙහි සඞ්ඛ්‍යාකථා වක්තෘශ්‍රොතෘලොකයාගේ ව්‍යවහාර සෞකර්‍යය සඳහා කථිතව්‍ය යි. ප්‍රේක්ෂාපූර්වකාරිවිවේජනසම්භවනාව ග්‍රන්ථොත්පත්ති නිමිත්ත පරිඥානමූලක වන්නෙන් තදුත්පාද සඳහා නිමිත්තකථා කථිතව්‍ය යි; පුද්ගලප්‍රමාණලොකයාහට ග්‍රන්ථවිෂයගෞරවය පුද්ගල වාරක වන්නෙන් තදුත්පාද සඳහා ගුණාඛ්‍යාතාභිරාම කොට කර්‍තෘ කථා කථිතව්‍ය යි; ප්‍රසූතග්‍රන්ථයෙහි අධ්‍යයනශ්‍රවණාදි වශයෙන් පවත්නා ශිෂ්‍යලොකයාහට ප්‍රොත්සාහොත්පාදන සඳහා පරිමාණ කථා කථිතව්‍ය යි.

---

1. විසුද්ධඛයමණ්ඩිතෝ-මු. ස. 1. a. b. උපග්‍රන්ථය බලනු.

"සබ්බෙසෙව හි ශාස්ත්‍රස්‍ය කර්ම්මණෝවා'පි කස්‍යචිත්
යාවත් ප්‍රයොජනං නොක්තං තාවත්තතෙක්තන ගෘහ්‍යතෙ"ති. [a]

කී බැවින්,

ප්‍රයොජනාපෙක්ෂ වැ පවත්නා ජනයන් පවත්වනු සඳහා ප්‍රයොජනකථා කතීතව්‍යති.

මෙසේ සමාස විසින් සඞ්ඛ්‍යකථා සංව්‍යවහාරාර්ථී[1] වෙයි; නිමිත්ත කතීෘ කථාවය ග්‍රන්ථගෞරවොත්පාදනාර්ථී වෙයි. පරිමාණ ප්‍රයොජන කථාවය ශිෂ්‍යලොකප්‍රවෘත්ත්‍යර්ථී [2]වෙයි ද්‍රෂ්ටව්‍යයි.

මෙසේ යථොක්තප්‍රකාරයෙන් සප්‍රයොජනවූ මේ සඞ්ඛ්‍යාදීන්ගේ පඤ්චකයෙහි ව්‍යාඛ්‍යෙයස්වභාවයෙන් ප්‍රසූතවූ මේ ග්‍රන්ථප්‍රබන්ධය **විශුද්ධිමාර්ග** යනු අවයවාර්ථාවබෝධයෙන් ප්‍රසූතගුණනිමිත්තක වැ සිඩවන බැවින් නෛමිත්තිකනාම වෙයි. මේ විශුද්ධිමාර්ග කරණයට නිමිත්ත ද විප්‍රකාර වෙයි අනන්‍යතාභෙදයෙන්; එදෙක්හි ප්‍රතිපද්යොගිජනයන් [3] අඥාන දුර්ඥානමූලක අප්‍රතිපත්ති දුෂ්ප්‍රතිපත්තිහෙතුක සංසාරදුඃඛයෙන් මුදනු සඳහා මේ විශුද්ධිමාර්ගය කළ බැවින් යථොක්ත ප්‍රතිපජ්ජනයන්[4] කෙරෙහි සමුත්පාදන අනුකම්පාව අනන්‍යනිමිත්තය.

"විභජ්ජවාදිසෙට්ඨානං ථෙරියානං යසස්සිනං
මහාවිහාරවාසීනං වංසජස්ස විභාවිනෝ.
භදන්තබුද්ධඝෝසස්ස සුවිසුද්ධවුත්තිනෝ
විනයාචාරයුත්තස්ස යුත්තස්ස පටිපත්තියං.
ඛන්තිසොරච්චමෙත්තාදි ගුණභූසිතචෙතසෝ
අජ්ඣෙසනං ගහෙත්වාන කරොන්තෙන ඉමං මයා"ති. [b]

ආචාර්‍යපාදයන් තමන් විසින්ම පර්‍යාප්තයෙහි වක්ෂ්‍යමාණ බැවින් මේ විශුද්ධිමාර්ගකරණයෙහි බද්ධාදර පරමවිශුද්ධාධ්‍යාශය **බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යපාදයෝ** බාහ්‍යනිමිත්ත වෙත්.

බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යපාදයෝ මේ විශුද්ධිමාර්ගයට කතීෘත්වයෙන් වෙදිතව්‍යයෝ යි. එහෙයින්ම කීහ, "**විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා බුද්ධඝොසොති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන ථෙරෙන කතො විසුද්ධිමග්ගො**" යි. "මේ ආචාර්‍යයෝ ජම්බුද්වීපවාසීව්‍ය මහාසථවිරයන් විසින් සම්මාරාධිත වැ හෙළඅටුවා පෙරලා සඞ්ඛ්‍යාත මූලභාෂායෙන් තෙවළාවට අටුවා ලියනු සඳහා මේ ලඞ්කාද්වීපයට වැඩ මහාවිහාරයෙහි සඞ්ඝපාල මහා සථවිරයන් කෙරෙහි හෙළඅටුවා අසා සියලු සථවිරවාද ඉගෙණ මහා සඞ්ඝයා රැස් කොට අටුවා ලියන්නට පොත් දෙන්නේ යයි ඉල්වූහ. සඞ්ඝයා ද අර්ථකථාකරණයට ශක්තිපරීක්ෂා සඳහා 'තොපගේ සාමර්ථ්‍යය

1. සඞ්ඛ්‍යාව්‍යවහාරාර්ථී-බොහෝ. 3. "ප්‍රතිපත්තාවයොගිජනයන්" යනු යොග්‍යයේ
2. ප්‍රවෘත්ත්‍යර්ථ-කැම්. 4. ප්‍රතිපද්ජනයන්,මූ.ස. 1 & 11. [පෙණ්.
a, b, උ. ග්‍ර. බ.

මිහි දක්වම, ඒ දැක පොත් දෙම්හයි මේ ගාථා දෙක දුන්හ; එසඳ තදත්ථවණ්ණනාවාරයෙන් එහි අටුවා සහිත පිටකත්‍රය සඞ්ග්‍රහ කොට මේ විශුද්ධිමාර්ගය කළහ"යනු පරම්පරායාත වාර්තායි.

මෙහි ග්‍රන්ථප්‍රමාණ තුදුස්දහස්දෙඛණ්ඩරෙකිය මෙහෙයින්ම කිහ:-

විසුද්ධිමග්ගෝ එසොව[1] අනන්තරායං විනා ඉධ
නිට්ඨිතෝ අට්ඨසක්කණ්ඩසහාණවාරස්ස පාළියා"යි.

ප්‍රයොජන විවිධ වේ:-මුඛ්‍යානුෂඞ්ගිකවශයෙන්; ඉහි ප්‍රියශීල ප්‍රතිපන්නවත්‍සලසුශික්ෂිතමුමුක්ෂු[2] යොගිජනයාහට ප්‍රීත්‍යුත්පාදනය මුඛ්‍ය ප්‍රයොජනය; චතුෂ්පාරිශුද්ධිශීලයෙහි සුප්‍රතිෂ්ඨිත වැ අධිශීලශික්ෂා සිඳ කොට සවවරිතානුකූලකර්මස්ථානපරිග්‍රහාදික්‍රමයෙන් පැවත භාවනා ප්‍රකර්ෂපර්‍යන්තප්‍රථමක ලොකොත්තරඥානසිඳින් අධිප්‍රඥාශික්ෂායෙහි මස්තකප්‍රාප්ත වැ පරමදුක්ෂ්ණෙය[3]ක්ෂීණාශ්‍රවභාවයට සම්ප්‍රාප්ත වැ සමාපත්තිසුඛානුභවයෙන් දවස් යවා නිරුපධිශෙෂ නිර්වාණධාත්වමෘත පදප්‍රාප්ත වනු මෙහි ආනුෂඞ්ගික ප්‍රයොජනයයි දතයුතුයි.

මෙතෙකින් සංක්ෂේපවකථ සංක්ෂේපයෙන් ව්‍යාඛ්‍යාතය. විස්තරාර්ථින් විසින් වත්[4]විනිසට ලි **නිස්සෘණෙඛ නාම ඝනාය** බලා දතයුතු.

මේ "විශුද්ධිමාර්ගය"තෙමේ යම් සූත්‍රපදයක් නිසා පටන් ගන්නා ලැබේද ඒ සූත්‍රපදය පළමු කොට නිඃක්ෂෙප කොට එයට නිදානාදි නිර්වාරණමුඛයෙන් නානාප්‍රකාරයෙන් අර්ථසංවර්ණනා කරණු පිණිස **"සීලෙ පතිට්ඨායෙ"**යනාදි ආරම්භ කරණලදී.

ධර්මසංවර්ණනා කරණුවන් විසින් ආදි කොට වර්ණනීයධර්මය ට නිදාන කියයුතුය; එක්බිති ප්‍රයොජනය, පිණ්ඩාර්ථය, පදාර්ථය, සම්බන්ධය, අභිප්‍රායය, වොදනාය, ශොධනාය යන මෙ කියයුතුයි; ආචාර්‍යයන් විසිනුදු එසෙයින්ම කියනලදී.

මෙහි **භගවතෙතං කිර** යනාදි දෙසනාවට නිදානප්‍රයොජන නිර්වාරණය;**විසුද්ධිමග්ගං භාසිස්සං** යනාදි පිණ්ඩාර්ථ නිර්වාරණය;**සීලෙපතිට්ඨාය** යනාදි පදාර්ථසම්බන්ධාභිප්‍රාය විභාවනය; **කිං සීලං** යනාදි වොදනාය; එයින් මතු ශොධනායයි. සමාධි ප්‍රඥාකථායෙහි ද මෙම නයයි.

විසර්ජනය පෘච්ඡාපූර්වඛම නුයි පෘච්ඡාගාථාව පළමු කොට කිය යුත්තෙහි පළමු කොට විසර්ජන ගාථාව කුමක්හෙයින් කියනලදයත්? තදර්ථය මඞ්ගල බැවින; ශාසනයාගේ ආදිකල්‍යාණාදිභාවය විභාවනය කරණහෙයින; භයාදද්‍රවපද්‍රව නිවාරණයෙන් අනන්තරාය විඝාතනය කරණහෙයින;මතුයෙහි සංවර්ණනීය ධර්මසඞ්ග්‍රහ බැවිනැයි දතයුතුයි.

1. එසොව, මු. ස. II & සී. මු. පා.　2. මුමුක්ෂිත, මු. ස. 1. 3. දස්සිණෙය මු. ස. I & II.
4. විනිඡයට I-විනිඝයට, සම්හර.

ශාසනාසතුති[1] පූජාඛ්‍යම කොට ආරම්භ නො කොට වසතුනිද්දේශ පූජාඛ්‍යම කොට කුමක් හෙයින් කියනලදයත්?[a] **දීඝනිකායාදීන්ට සුමඟලවිලාසිනාදීන්** මෙන් වෙන සංවර්ණනාවක් නොවන බැවිනුදු **අභිධම්මාවතාර සුමනාවතාරාදීන්**[2] මෙන් ප්‍රකරණානතරයක් නොවන බැවිනුදු සතුති පූජාඛ්‍යම කොට නො දක්වනලදී; මේ වනාහි **සුමඟලවිලාසිනාදීන්**ගේම ශෙෂයයි දතයුතුයි; එසෙයින්ම කිහ, **මජ්ඣිම විසුද්ධිමග්ගෙහා** යනාදීන්-නොහොත්: මේ සතුතිපූජාඛ්‍යමය වසතු පූජාඛ්‍යම නොවෙයි දතයුතුයි; කුමක්හෙයිනයත්?[3] ශාසනයෙහි වසතු කීර්තනය ලෝකයෙහි මෙන් කෙවල නො වැ[3] **ශාසනගුණසම්පත්තිවිභාවන** වශයෙන් පවත්නා හෙයිනි;-එහෙයින්ම වක්ෂ්‍යමාණය **තීසෙසා සික්ඛා** යනාදි;-**සොතාපත්තාදිභාවස්ස කාරණං** යනුයෙහි ආදිශබ්දයෙන් සෝ සකෘදගාමී අනාගාමීන් මෙන් අභිභාගයෙන් සියලු රහතුන්ම ගැණෙනබැවින් ත්‍රිවිධබොධිසත්ත්වයන්ගෙ නිවේධභාගීයශීලාදිහුසිලෙ **පතිට්ඨාය** යනාදීන් සඞ්ග්‍රහ වෙති; පඤ්චමභවයෙහි විශෙෂයෙන් සංසාරභයෙක්ෂණය ද යථාසවකශීලයෙහි පිහිටා ශමථවිදර්ශනා බලයෙන් තෘෂ්ණාජ්ඣාවිජ්ඣනප්‍රතිපත්තිය ද සමාන වෙයි; එහෙයින් ශාසනයෙහි වසතුකීර්තනය ශාස්තෘහුගේ අවිපරීතධර්මදෙශනාභාවවිභාවනයෙන් ගුණසම්පත්ති ඇඟවුම්න්ම පවත්නුයි සතුතිපූජාඛ්‍යමයයි දතයුතුයි; නොහොත්: **සෝ ඉමං විජ්ඣථෙ ජ්ඣටං** යන සාධාරණ වචනයෙන් සාතිශය නිරතිශය තෘෂ්ණාජ්ඣාවිජ්ඣනය ගෘහීත බැවින් සවාසන ප්‍රහාණාඛ්‍ය සාතිශයතෘෂ්ණාජ්ඣාවිජ්ඣනයෙන් ශාස්තෘහුගේ ප්‍රහාණසම්පත්තිය ද තන්නිමිත්තඤාණසම්පත්තිය ද තදුභයෙන් නානන්තරික[4] බැවින් අනුභාව[5]සම්පදර්ශනමුදු දක්වනලදනුනුයි මෙසේ ද සතුතිපූජාඛ්‍යම යයි දතයුතුයි;-නොහොත්: ප්‍රශ්න කළ දිව්‍යපුත්‍රයාගෙ අධ්‍යාශයානුරූප කොට ව්‍යාකරණසම්ඵීතාවිභාවනවශයෙනුදු සංවර්ණනීය ධර්මානුගුණ කොට සංවර්ණනාරම්භයෙහි සතුතිය ආචරිත බැවිනුදු සතුතිපූජාඛ්‍යම කොට ම දක්වනුවෝ කියනුලබන සතුත්‍යාකාරයට කාරණොද්ධාරණය කරණු පිණිස පළමු කොට විසර්ජනගාථාව නිඃක්ෂෙප කොට ඒ ගාථාව නිදානවොදනාමුඛයෙන් පෘච්ඡාගාථාව සවරූපයෙන් අර්ථවෙයින් දක්වා ඒ පෘච්ඡාවට අවිපරීත වැ ව්‍යාකරණ සම්ඵීතාව **එලමනුවූ සඞ්ඛමෙමසු අපපටිහතඤාණචාරෙ** යනාදි සතුතිය පූජාඛ්‍යම කොට යථාභිප්‍රෙතවර්ණනාව කරණු පිණිස -

"සීලෙ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං
ආතාපී නිපකෝ භික්ඛු සෝ ඉමං විජ්ඣථෙ ජ්ඣටං"ති, කීහු.

මෙයින් මතු සන්න ටීකා තුබූ සේ ප්‍රසන්නාවවතයෙන් සාභිප්‍රාය පදවර්ණනා කරණු ලැබේ.

1. සපඤ්ඤෝ, පිළිසඳනුවණින් නුවණ ඇතිවූ; ආතාපී, වීර්‍යඇතිවූ; නිපකෝ, පාරිහාරික නුවණින් නුවණ ඇතිවූ; භික්ඛු, සංසාරයෙහි භය දක්නාවූ; යෝ නරෝ, යම් සත්ත්වයෙක් ඇද්ද; සෝ, හෙතෙම;

1 & 3. ශාසනා මූ: සං: I&II. 4 නානන්තරියක. මූ. සං. I & II. 2. සුමඟලවිලාසිනී. මූ. සං. I & II.
5. අනුභාව, බොහෝ. a. ඵ. මූ. ඛ.

සීලෙ පතිට්ඨාය, සීලයෙහි පිහිටා; චිත්තං, සමාධිය ද; පඤ්ඤං ච, විදර්ශී නාව ද; භාවයං, වඩමින්; ඉමං ජටං, මේ තෘෂ්ණානැමති අවුල; විජටයෙ, කපන්නේමි; කපන්ට පොහොසත් වන්නේමි යන අර්ථයි.

ඉති හිදං වුත්තං (මිහි ඉති ශබ්දය නිදර්ශනයෙහි වැටේ. එහෙයින්ම) ඉති හි, මෙසේ ම; ඉදං, මේ සූත්‍රය; වුත්තං, දෙසනාලදැයි අර්ථ ගතයුතු; කස්මා, කුමක්හෙයින්; එතං, මේ සූත්‍රය; වුත්තං, දෙසන ලදද; පන යනු වචනාලඞ්කාරයි.

(සං. 1.) (යට "ඉදං"යි දක්වා මෙතෙන "එතං"යි කුමක් පිණිස දක්වූද යත්? බුදුන් විසින් දෙසිත ගාථාපදය අනන්තරොක්ත බැවින් අත්‍යන්ත සමීප විසින් "ඉදං"යි දක්වූහු; මෙතෙන සමීප විසින් "එතං"යි දක්වූහු; නොහොත්: තමන්ගේ බුද්ධියෙහි වැටහෙනබව හෙණ "ඉදං"යි දක්වා නැවත භගවත්හු විසින් දෙසිතාකාර සඳහා "එතං"යි දක්වූහු.

(භගවන්තං කිර යන්තෙහි කිර ශබ්දය අනුශ්‍රවණයෙහි නිපාතය; එසින් තමන් විසින් වක්ෂ්‍යමාණ අර්ථයාගේ පරම්පරායෙන් ශ්‍රැතමාණ නාව දක්වූහු;) භගවන්තං කිර, භගවත්හු; සාවත්ථියං විහරන්තං, සැවැත් නුවර වසන්නහු කරා; රත්තිභාගෙ, මධ්‍යමරාත්‍රියෙහි; අඤ්ඤ තරෙ දෙවපුත්තෙනා, වෛශ්‍රවණාදීන් සේ ප්‍රකටවූ නම් නැති එක්තරා දිව්‍යපුත්‍රයෙක්;("අඤ්ඤෙ එව දෙවපුත්තෙනා"යනු වේ;)උපසඞ්කම්ත්වා, එළඹ; අත්තනො සංසයසමුග්ඝාතත්ථං, තමාගේ සංශය නැමති ශල්‍ය යාගේ සමුද්ධරණය පිණිස; "ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි"යොදනු.

2. අන්තො ජටා, ඇතුළත්හි වූ අවුල්මය; බහිජටා, පිටත්හි වූ අවුල් මය; පජා, සත්ත්වව්‍යප්‍රජාතොමෝ; ජටාය, ඇතුළත්හි වූ පිටත්හි වූ උපන් අවුලෙන්; ජටිතා, වලඳනාලදු; තං, (=තස්මා,) එහෙයින්; ගොතම; ගෞතමය; තං, තා; පුච්ඡාමි, විචාරමි; ඉමං ජටං, මේ තෘෂ්ණා අවුල; කො විජටයෙ,? කවරෙක් කපන්නේදැයි; ඉමං පඤ්හං, මේ ප්‍රශ්නය; පුච්ඡි, විචාළේය.

3. තස්ස, ඒ ප්‍රශ්නයාගේ; අයං, මේ; සඞ්ඛිපත්ථො, සංක්ෂේපාර්ථයි. ජටාති, ජටා යයි; ජාලිනියා තණ්හාය, (අට්ඨසතතණ්හාවිචරිත[a] ප්‍රභෙද නැමති ජාල ඇති බැවින්) ජාලිනී නම්වූ තෘෂ්ණාවට; එතං අධිවචනං, මෙ නමෙකි. ("අට්ඨසතතණ්හාවිචරිතපපඤ්චභෙදෙ අත්තනො අවසවත්තනකා එව ජාලා එතිස්සා අත්ථීති ජාලිනී"යි ගන්නේයි.) සා හි, ඒ තෘෂ්ණා තොමෝ; රූපාදිසු ආරම්මණෙසු, රූපාදි ඇසර මුණෙහි; භෙට්ඨුපරියවසෙන, (කිසිකලෙක රූපාලම්බනයෙහි පවත් ධර්මාලම්බනය දක්වා ද කිසි කලෙක ධර්මාලම්බනයෙහි පවත් රූපා ලම්බනය දක්වා ද) උඩු යටිව; පුනප්පුන උපපජ්ජනතො, නැවත නැවත උපදනා හෙයින්; සංසිබ්බනට්ඨෙන, බිඳෙන අර්ථයෙන්; වෙළුම්බාදීනං, හුණලැහැප් ආදීන්ගේ; සාඛාජාලසඞ්ඛාතා, ශාඛාජාලයයි කියනලද; ජටාවියාති, අවුලවැනිසු සි; ජටා, අවුල් නම් වේ.

---

[a] ඵ. ම. ම.

(සං. 2.) (යම්සේ වෙණුගුලවාදියෙහි වෙණුශාඛාතොමෝ තමාගේ අවයවයෙන් ම වලඳනාලද්දී ජටා නම් වේද; යම්සේ කොශාදීහු තමන්ගේ අවයවයෙන් ම වලඳනාලද්දාහු ජටා නම් වෙද්ද; එසේම තෘෂ්ණා ද ඒ ඒ අරමුණෙහි උඩුයටි වැ උපන් විසින් තමා ම තමා බිවනබැවින් ජටා නම් වෙයි දතයුතුයි. "සංසිබ්බිතාබබට්ඨෙන"යන පාඨය වුවහොත් කොශකාරකෘමියන්හු මෙන් තමා විසින් ම තමා බිවනලද බැවින් යන අර්ථ වේ.)

සා පනෙසා (තණ්හා), ඒ මේ තෘෂ්ණාතොමෝ; සකපරිකඛාර පරපරිකඛාරෙසු, තමාගේ පිරිකරය අනුන්ගේ පිරිකරය යනමොවුන් කෙරෙහි ද; සකඅත්තභාව පරඅත්තභාවෙසු, තමාගේ ආත්මභාවය අනුන්ගේ ආත්මභාවය යන මොවුන් කෙරෙහි ද; අජ්ඣත්තිකායතන බාහිරායතනෙසු ව, ආධ්‍යාත්මිකායතනය බාහ්‍යායතනය යන මොවුන් කෙරෙහි ද; උපපජ්ජනතො, උපදනාහෙයින්; අනෙනාජටා බහිජටාති වුච්චති, අනෙනාජටාය බහිජටාය යි කියනුලැබේ.

(සං. 3.) "**සකපරිකඛාර සකඅත්තභාව අජ්ඣත්තිකායතනෙසු උපපජ්ජනතො අනෙනාජටා; පරපරිකඛාර පරඅත්තභාව බාහිරායතනෙසු උපපජ්ජනතො බහිජටා**"යි යොදනු; (මෙහි සකපරිකඛාර නම්, ප්‍රව්‍රජිතයන්ට පාත්‍රචීවරාදීහුය, ගෘහස්ථයන්ට හස්ත්‍යශ්වාදීනුයි. මෙහි තෘෂ්ණාතොමෝ සකීය පරිෂ්කාරයෙහිදු ලොභවශයෙන් උපදීමය; පරපරිෂ්කාරයෙහි වනාහි තමහට උවමැනවැයි අභිධ්‍යාවශයෙනුදු උපදී මැයි; සකඅත්තභාව නම් තමා පස්කඳය; පරඅත්තභාව නම්, අනුන් පස්කඳයි. මිහිදු තෘෂ්ණාතොමෝ මාගේ ආත්මභාවය සුන්දරයයි ලොභවශයෙන් උපදීමය, මාගේ ආත්මභාවය අසවල්හුගේ ආත්මභාවය මෙන් වේවයි ලොභවශයෙන් උපදී මැයි. සඞ්ඝාතයති පඤ්චුපාදාන චක්ඛුරාදීහු අජ්ඣත්තිකායතන නම් වෙති; පරඝාතයති පඤ්චුපාදාන සියලු ආයතනයෝ බාහිරායතන නම් වෙත්; නොහොත්: සඞ්ඝාතයති පඤ්චුපාදාන චක්ඛුරාදීහු අජ්ඣත්තිකායතන නම් වෙති; එසේම රූපාදීහු බාහිරායතන නම් වෙත්; එහිදු තෘෂ්ණා තොමෝ මාගේ චක්ඛුරාදීහු මනාකයි ලොභවශයෙන් උපදී මය. අනුන්ගේ චක්ඛුරාදීහු මනාකයි ලොභවශයෙන් උපදී මැයි.)

තාය, ඒ; එවං උපපජ්ජමානාය, මෙසේ උපදනාවූ; ජටාය, ජටා වෙන්; ජටිතා පජා, සත්ත්වඝඩ්‍යාත ප්‍රජාතොමෝ වලඳනාලද; ඡට්ඨානාම, යම්සේ; වෙළුජටාදීහි, ඒ ශාඛාජලාදිඝඩ්‍යාත වෙණුජටාදීන්; වෙළු ආදයො, හුණ ආදීහු වලඳනාලැබෙද්ද; එවං, එපරිද්දෙන්ම; තාය තණ්හාජටාය, ඒ තෘෂ්ණාජටාවෙන්; සබ්බාපි අයං සත්තසංඛාතා පජා, මේ සියලු සත්ත්වඝඩ්‍යාත ප්‍රජාතොමෝ; ජටිතා, යි සේයි විනඛා, වලඳනාලද; සංසිබ්බිතාති අත්ථො, භිවනලද යන අර්ථයි; යසමා ච එවං ජටිතා, යම්කෙයකින් මෙසේ වලඳනාලදද; "තං තං ගොතම පුච්ඡාමී"යි

සේසි; තසමා, එතෙසින්; තං පුච්ඡාම්, තොප විචාරම්; ගොතමාති, ගොතම සි; භගවන්තං, භගවත්හට; ගොත්තෙන, ගොත්‍රයෙන්; ආලපති, ආමන්ත්‍රණය කෙරේ; කෝ ඉමං විජටයෙ ජටන්ති, 'කෝ ඉමං විජටයෙ ජටං' යන්නෙහි; එවං මෙසේ; තෙධාතුකං ජටෙසා සිත, තුන්ලොව වැලඳගෙණ සිටියාවූ; ඉමං ජටං, මේ ජටාව; කෝ විජටෙය්‍ය, කවරෙක් කපන්නේද; විජටෙතුං කෝ සමත්ථොති, කපන්නට කවරෙක් සමර්ථ වේදැයි; පුච්ඡි, විචාළේ.

("එවං පුට්ඨෝ පන අස්ස දෙවපුත්තස්ස ගාථමාහ"යි සම්බන්ධ කරණු.)

එවං, මෙසේ "අත්තෙනාජටා"යනාදි ගයින්; පුට්ඨෝ, විචාරණලද; සබ්බඨමෙමුසු, අතීතාදිභෙදභින්න සියලු ඥෙයධම්මයන් කෙරෙහි; අපපටිහතඤාණචාරෝ, නිරවශෙෂඥෙයාවරණප්‍රහාණයෙන් නිස්සඞ්ග චාර ඇති බැවින් අවිහතවූ ඥානප්‍රවෘත්ති ඇතිවූ;(නොපැකිල පවත්නා නුවණ ඇති වූය යන අර්ථයි. මෙසේ කාලත්‍රයෙහි අප්‍රතිහතඥාන විභාවනයෙන් ම ආදියෙහි ආවෙනිකඛම්මයන් [a] තුන්දෙනාගේ ග්‍රහණ යද, උන්ගේ ග්‍රහණයෙන් ම තදෙකලක්ඛණ බැවිනුදු තදවිනාභාවී බැවිනුදු භගවත්හුගේ සෙසු ආවෙනිකඛම්මයන්ගේ ග්‍රහණය ද වෙදිතව්‍යයි.) දෙවදෙවෝ, (සංවෘත්‍යුත්පත්තිවිශුද්ධිසඞ්ඛ්‍යාතසර්වදෙවයන් විසින් පූජ්‍යතරදෙවබැවිනුදු සර්වඥගුණාහරණයෙන් විභූෂිතවූ විශුද්ධි දෙවභාවයට පැමිණි බැවිනුදු) සෙසු දෙවියන්ට අතිශය දෙවවූ; සක්කානං අතිසක්කෝ,(අපරිමාණ ලොකධාතුයෙහි අපරිමාණ ශක්‍රයන්ගේ ගුණාභිභවනය කොට සිටිහෙයින් අධිකවූ ශක්‍රවූයි) අතිශක්‍රවූ; බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා, (කි නයින්ම) බ්‍රහ්මයන්ට අතිබ්‍රහ්මවූ; චතුවෙසාරජ්ජවිසාරදෝ, (බුඩත්වාදී සතරතන්හි සදෙවකලොකයෙහි කිසිවක්හු විසින් නොසෙල්විය හැකි කිසිවෙකිනුදු උත්ත්‍රාසයක් නැති බැවින් චතුර්විධවෛශාරද්‍යයෙන් විශාරදවූ [b];දසබලධරෝ,(ස්ථානාස්ථාන ඥානාදී දශවිධඥානබලයෙන් [c] සමන්විත බැවින්) දශබලධරවූ; අනාවරණඤාණෝ, සියලු ඥෙයධම්මයෙහි නොපැකිල පවත්නා ඥාන ඇති බැවින්ම)අනාවරණඥාන ඇතිවූ; සමන්තචක්ඛු, (සියලු ඥෙයමණ්ඩලය හාත්පසින් සර්වාකාරයෙන් හස්තතලාමලකන්‍යායයෙන් [d] ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් දක්නට සමර්ථවූ ඤාණලොචනයෙන් සමන්විත බැවින්) සමන්තචක්ඛු නම්වූ; (සර්වඥවූ යන අර්ථයි;) භගවා, (භාග්‍යවත්වාදී කාරණයෙන්) භගවත්තෙමේ;අස්ස,මේ දිව්‍යපුත්ත්‍රයාහට;තමත්ථං විස්සජ්ජෙතා, ඒ අර්ථ විසදන්නේ;සීලෙ පතිට්ඨාය—පෙ—ඉමං ගාථමාහ,මේ ගාථාව කී.

(සං. 4.) ('සබ්බඨමෙමුසු අපපටිහතඤාණචාරෝ"යනුයෙන් භගවත්හුගේ අධ්වත්‍රයාරූඪ පෘච්ඡාචන්ගේ ව්‍යාකරණයෙහි සමර්ථබව දක්වූ කල්හි කිම දෙවියන්ගේ ප්‍රශ්නව්‍යාකරණයෙහි දු සමර්ථයේ හෝ යන ආශඞ්කා නිවෘත්තිය පිණිස "දෙවදෙවෝ"යි කී-දෙවාතිදෙවවූ ශක්‍ර දෙවෙන්ද්‍රතෙම දෙවියන්ගේ ප්‍රශ්න විසදයි. උහුකෙරෙන් මොවුන්ගේ

a. b. c. d. ඵ. ඉ. බ.

වෙසෙස් කිම යන විනතානිවෘතතිය පිණිස "සකකාතං අතිසකෙතා"සි කි-ශක්‍රයා විසින් විවාළ ප්‍රශන ද සනත්කුමාරාදී බ්‍රහමයෝ විසදති; ඒ බ්‍රහමයන් කෙරෙන් මෙවුන්ගේ වෙසෙස් කිම යන විනතානිවෘතතිය පිණිස"බ්‍රහමානං අතිබ්‍රහමා"සි කිහු. මේ විශෙෂය ද වතුවෛශාරද්‍ය දශබලඥනයෙන් ප්‍රකට විය යි දක්වනු පිණිස "වතුවෙසාරජජ විසාරදෙ දසබලධරෙ" සි කි-වතුවෛශාරද්‍යදශබලඥනයෝ ද මේ ඥනයන් දෙදෙනාගේ අධිගමය හා සමග සිඛ වූහයි දක්වනු පිණිස "අනාවරණඤණෙ සමනනාවකබු"සි කීහු. මේ දෙනුවණ ද පුණ්‍ය ඥනසමභාරයන්ගේ උපචයින් සිඛවූ භගාදෙෂතායෙන් සිඛ විය යි දක්වනු පිණිස "භගවා"සි කිහු. අනාවරණඥනය සර්වඥතාඥනය යන දෙනුවණ අර්ථභෙයින් අභින්නාවුව ද සඞඛතාසඞඛතසමමුතිභෙද භින්නා සියලු ඥෙයධර්මයන් විෂය කරණ බැවින් සබබඤඤුතඤණ නමුදු විය. එම විෂයෙහි ආවරණයක් නැතිබැවින් නිසසඞගචාරය ගෙණ අනාවරණඥන නමුදු විය යි විෂයප්‍රවෘතති මුඛයෙන් විවිධ කොට කියනලදැ යි දතයුතු.)

4. ඉදනි, දැන්; මහෙසිනා,මහර්ෂිහු විසින්; ("**මහතෙන සීලකඛනධෙ එසි භවෙහිති මහෙසි භගවා**"සි ගන්නේ.) කථිතාය, දෙසනාලද; ඉමිසසා ගාථාය, මේ ගාථාවෙහි; සීලාදිභෙදනං, සීලසමාධිප්‍රඥභෙද ඇති; යථාභූතං අත්ථං, අවිපරීතවූ අර්ථය; වණණයනෙතා, විසතර කරන්නෙම්; "**විසුද්ධිමගගං භාසිසසං**"සි සමබන්ධ කරණු.

5. ජිනසාසනෙ, බුදුසස්නෙහි; සුදුලලභං, අඥ[1] අක්ඛණ[a] වර්ජිත නවවන බුඩොතපාදඤණයෙහි ම ලැබියයුතු බැවින් මනාකොටම දුර්ලභවූ; පබබජ්ජං ලභිතවාන, ප්‍රව්‍රජ්‍යාව ලදින්; සීලාදිසඞගහං, ශීලාදි සකඛත්‍රයින් සඞගෘහීතවූ; ("මගගං"යන්නට විශෙෂණයි. ආර්‍යමාර්ගය තෙමේ සප්‍රදෙශ බැවින් ශීලාදි සකඛත්‍රයින් සඞගෘහීත වෙයි. සකඛත්‍රය වනාහි නිෂප්‍රදෙශ බැවින් ආර්‍යමාර්ගයෙන් සඞගෘහීත නොවේ. "න ඛො ආවුසො විසාඛ අරියෙන අට්ඨඞගිකෙන මගෙන තයො ඛනධා සඞගහීතා නීහි ව ඛො ආවුසො විසාඛ ඛනධෙහි අරියො අට්ඨඞගිකො මගගො සඞගහීතොb"යනු පෙළ්) ඛෙමං, (කෙලෙස් සොරුන් විසින් නොපැහැරිය යුතුබැවින්) ක්ෂෙමවූ-නිර්භයවූ; විසුද්ධියා, නිර්වාණයට අභිතබියට හෝ; උජුං මගගං, (අනතවයවර්ජිත බැවිනුදු මායාසාඨෙය්‍යාදි කාර්‍යවඞඛාදීන් පහවන බැවිනුදු) ඍජුවූ ආර්‍ය්‍ය මාර්ගාඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය;

6. යථාභූතං අජානනතා, (ශීලාදි විශුඬිපරම්පරායෙන් ප්‍රාපතව්‍යය, මෙබඳු සවරූප ඇත්තේය, මෙබඳු කෘත්‍ය ඇත්තේය,මෙබඳු ප්‍රයොජන ඇත්තේයයි) සවරූප හෙයින් නොදන්නාවූ; සුඛකාමාපි, සියලු සංකෙලෙශයන් කෙරෙනුදු සංසාරයෙනුදු විමුක්තිය කැමතිවූ; (මිහි

1. දුලභඤණ-වූ. ස. I. a. b. ඵ ඉ. බ.

අපි ශබ්දය සමභාවනායෙහිය; එහෙයින් "න කෙවලං සීලමනෙනන පරිතුට්ඨා අථඛො විසුද්ධිකාමාපි සමානා"යි කීවෙත්.)ඉධ,මේ ශාසන යෙහි; යෙ යොගිනො, යම් යොගිකෙණෙක්; වායමන්තාපි, විශුද්ධිය පිණිස උත්සාහකරන්නාහු ද්‍ය; විසුද්ධිං නාධිගච්ඡන්ති,(උපාය අනධිගත බැවින්) විශුද්ධියට නොපැමිණෙද්ද?

7. තෙසං පාමොජ්ජකරණං, ඒ යොගින් සතුටුකරවන්නාවූ; සුවිසුද්ධ[1] විනිච්ඡයං,(නිකායාන්තරලබ්ධි a හා අසම්මිශ්‍ර බැවින්)මනාකොටම පිරිසුදු විනිශ්චය ඇති; මහා විහාරවාසීනං, මහා විහාරවාසී තෙර වරුන්ගේ; දෙසනානයනිස්සිතං, අර්ථකථානය ආශ්‍රයකළ;

8. විසුද්ධිමග්ගං, විශුද්ධිමාර්ගය; භාසිස්සං, කියම්:—සක්කච්චං; සකස්කොට; භාසතො, කියන්නාවූ; මෙ, මාගේ; තං, ඒ විශුද්ධිමාර්ගය; විසුද්ධිකාමා, නිවන් කැමැති; සබ්බෙපි සාධවො, සියලු සාධුජනයෙනි; සක්කච්චං, සකස්කොට; නිසාමයථ, අසව්.

(සං.5.) මෙහි"ඉමිස්සාදානී භාථාය"යනුයෙන් විශුද්ධිමාර්ග කරණයට නිශ්‍රය දක්වූහ; "කථිතාය මහෙසිනා"යනුයෙන් එහි නිශ්‍රය පමණබව දක්වූහ; "යථාභූතං අත්ථං සීලාදිභෙදනං" යනුයෙන් අවිපරීතවූ පිණ්ඩාර්ථය දක්වූහ;"සුදුල්ලභං—පෙ—යොගිනො"යනුයෙන් නිමිත්ත දක්වූහ; "තෙසං පාමොජ්ජකරණං"යනුයෙන් ප්‍රයොජනය දක්වූහ; "වණ්ණයන්තො අත්ථං සුවිසුද්ධවිනිච්ඡයං" යනුයෙන් ද "මහාවිහාර වාසීනං දෙසනානයනිස්සිතං"යනුයෙන් ද "සක්කච්චං" යනුයෙන් ද කරණප්‍රකාර දක්වූහු; "විසුද්ධිකාමා සබ්බෙපි නිසාමයථ සාධවො"යනු යෙන් සාධුජනයන් සත්කෘත්‍ය ශ්‍රවණයෙහි යෙදූ.

9. තත්ථ, "විසුද්ධිමග්ගං භාසිස්සං"යන මෙහි විසුද්ධිමග්ගං යන යම් වචනයක් ඇද්ද එහිය යන අර්ථයි; විසුද්ධි'ති විසුද්ධියයි; සබ්බමල විරහිතං, සියලු රාගාදි මලයෙන් වෙන්වූ; අවචනපරිසුද්ධං නිබ්බාණං වෙදිතබ්බං, සර්වමල විරහිත බැවින් ම හැමකල ම සර්වාකාරයෙන්ම පිරිසිදුවූ නිර්වාණය දතයුතු; තස්සා විසුද්ධියා, ඒ විශුද්ධියට; මග්ගොති, මාර්ගයයුතුයි; විසුද්ධිමග්ගො, විශුද්ධිමාර්ග නම්; මග්ගොති, මාර්ගයයි, අධිගමූපායො වුච්චති, නිර්වාණ ප්‍රතිලාභයට උපාය කියනු ලැබේ; (විශුද්ධිමාර්ගයහි නිඝපයත්‍වාගයෙන් ලොකොත්තර මාර්ගය දතයුතුය; තදුපාය හෙයින් එතාහි පූර්වභාග මාර්ගය ද තන්නිශ්‍රයකථා ප්‍රබන්ධය ද විශුද්ධිමාර්ගයයි කියනුලැබේ;) තං විසුද්ධිමග්ගං භාසිස්සන්ති අත්ථො, ඒ විශුද්ධිප්‍රතිලාභයට උපාය කියම් යන අර්ථයි.

සො පනායං විසුද්ධිමග්ගො, ඒ මේ විශුද්ධිමාර්ගය එතාහි; කත්ථචි කිසි සූත්‍රයෙක; විපස්සනාමත්තවසෙනෙව දෙසිතො, විදර්ශනා මාත්‍ර වශයෙන් ම දෙසනාලදී; (මිහි එව යන අවධාරණයෙන් සමථය වැළකුහු, විශෙෂ නිවෘත්තිය අර්ථකොට ඇති මාත්‍රශබ්දයෙන් විපස්සනායානිකයාහට ද සමාධික සමාධියක් නැතිව විදර්ශනාව සමභව

1. පරිශුද්ධ සෘ I & II. a. ඵ ඉ. බ.

නොවන බැවින් උපචාරජ්ඣානභෙදඇති සවිතර්කසවිචාරසමාධිය වැළකුහු.) යථාහ, වදුළේමය. ("යථා ආහ තථා උපපාදයිස්සාම" යනු මිහි තාත් පස්සාඑයි; මත්තෙහි දු මෙ නයින්ම අර්ථ ගතයුතු.)

සබ්බෙ සඞ්ඛාරා, සියලු ත්‍රෛභූමිකසංස්කාරයෝ; (මිහි ලොකොත්තරයන් සම්මර්ශනයොග්‍ය නොවන බැවින් සබ්බෙ සඞ්ඛාරා යි කිව ද ත්‍රෛභූමික සංස්කාරයෝම ගැණෙත්.) අනිච්චාති, අනිත්‍යයහ-ක්ෂණභඞ්ගුරභාසි; යදා, යම්කලෙක; පඤ්ඤාය පස්සති, විදර්ශනාප්‍රඥාවෙන් සම්මර්ශනය කෙරේද; අථ, පසුව; (උදයව්‍යයඥානාදීන්ගේ උත්පත්තියට උත්තරකාලයෙහි); දුක්ඛෙ, (එම අනිත්‍යාකාරයෙන් දෘෂ්ටවූ "සබ්බෙ සඞ්ඛාරා"යි කියනලද ත්‍රෛභූමිකසඤ්ඣිපඤ්චක සඞ්ඛ්‍යාත) දුඃඛයෙහි; නිබ්බින්දති, නිර්වේදඥානය පිළිලැබේ ද; එසො මග්ගො විසුද්ධියා, නිර්වේදානුපස්සනා[1] සඞ්ඛ්‍යාන විරාගකාරණවූ මෙතෙමේ නිර්වාණයාගේ අධිගමයට කාරණයි.

කත්ථචි, කිසි සූත්‍රයෙක; ඛ්‍යානපඤ්ඤවසෙන, සමථවිපස්සනා වශයෙන්; යථාහ, දෙසනලදී; (මෙහි ධ්‍යානයයි විදර්ශනාවට පාදකවූ ධ්‍යානය අභිප්‍රෙතයි.)

යමහි, යම්පුද්ගලයක්හු කෙරෙහි; ඛ්‍යානඤ්ච, ධ්‍යානය ද පඤ්ඤඤ්ච, ප්‍රඥාව ද (වේද); (යම්පුද්ගලයෙක් ධ්‍යානය පාදක කොට විදර්ශනාරම්භ කොට ඒ වඛාද යන අර්ථයි.) ස වෙ නිබ්බාණසන්තිකෙ,- සෝ, ඒ පුද්ගල තෙමේ; වෙ, එකාන්තයෙන්; නිබ්බාණසන්තිකෙ, නිවන් සම්පයෙහියි. (එකාන්තයෙන් නිවණට පැමිණෙන්නේය යන අර්ථයි.)

කත්ථචි, කිසිසූත්‍රයෙක; කම්මාදිවසෙන යථාහ, කර්ම්මාදීන්ගේ වශයෙන් දෙසනලදී.

කම්මං, මාර්ගචෙතනාව ද; (හෝ වනාහි අපචයගාමී බැවින් සත්ත්වයන්ට විශුද්ධි එළවා;) විජ්ජා ච, සම්‍යඤ්ඤාණයද; සීලං, සම්මා වාචාය සම්මාකම්මන්තය යන මොහුද; ජීවිතමුත්තමං, සම්මාආජීවය ද; ධම්මෙ ච, සම්මාසඞ්කප්පය සම්මාසතිය සම්මාසමාධිය සම්මා වායාමය යන අවශිෂ්ට සතර ආර්ය්‍යමාර්ගධර්ම්මයෝ ද යන; එතෙන, මේ අෂ්ටාඞ්ග මාර්ගයෙන්; (නොහොත්: **කම්මං** යි යනුවෙන් සම්මාකම්මන්තයාගේ ග්‍රහණය වේ. "යා වාවුසො විසාඛ සම්මාදිට්ඨි යෝ ච සම්මාසඞ්කප්පො ඉමෙ ධම්මා පඤ්ඤුක්ඛන්ධෙ සඞ්ගණ්හන්තී"යි කී බැවිනි; **විජ්ජා** යනුවෙන් සම්‍යග්දෘෂ්ටිය සම්‍යක්සඞ්කල්පය යන මොවුන්ගේ ග්‍රහණය වේ. "එවං ධම්මා භගවතොා අහෙසුං" යනුයෙහි මෙන් **ධම්මා** යි සමාධිය ගන්නාලැබෙයි. තද්ග්‍රහණයෙන්ම "යෝ වාවුසො විසාඛ සම්මාවායාමෝ යා ච සම්මාසති යෝ ච සම්මාසමාධි ඉමෙ ධම්මා සමාධික්ඛන්ධෙ සඞ්ගණ්හන්ති"යි කී බැවින් සම්මාවායාමය සම්මාසතිය යන මොවුන්ගේ ග්‍රහණය වෙයි. **ශීලං** යනුවෙන් සම්මාවාචා සම්මා

1. "නිබ්බිදානුදස්සනා"කම් මෑතව්.

ආජීව යන මොවුන්ගේ ග්‍රහණය වේ.) යං ජීවිතමුත්තමං, යමෙක් මෙකී අෂ්ටාඞ්ගමාර්ගයෙන් සමන්විත ද ඔහුගේ ජීවිතය උත්තම ජීවිත නම් වෙයි යන අර්ථයි; එතෙත, මේ ආර්‍යමාර්ගයෙන්; මවෝ සුජ්ඣන්ති, සත්ත්වයෝ පිරිසිදු වෙති; න හොතෙතන ධනෙන වා, හොත්‍ර යෙන්වත් ධනයෙන්වත් පිරිසිදු නොවෙත්.

නන්වි, කිසි සූත්‍රයෙක; සීලාදිවසෙන යථාහ. ශීල සමාධි ප්‍රඥා ත්‍රිය්‍ර්‍ය වශයෙන් දෙසනලදී.

සබ්බදා, සම්‍යඤ්ඤානයෙහි පවත් හැමකලම; සීලසම්පන්නෝ, චතු පාරිශුද්ධිසීලයෙන් සමන්විතවූයේ; පඤ්ඤවා, ලෞකික ලොකොත්තර ප්‍රඥාවෙන් සමන්විතවූයේ; සුසමාහිතෝ, ප්‍රඥාසම්ප්‍රයුක්ත සමාධියෙන් මනාකොට ම සමාහිතවූයේ; ආරබ්භවීරියෝ, අකුශලධර්මයන්ගේ ප්‍රහාණය පිණිස කුශලධර්මයන්ගේ උත්පාදය පිණිස හුවනලද ත්‍රිය්‍ර්‍ය ඇතිවූයේ; පහිතත්තෝ, නිර්‍වාණය පිණිස මෙහෙයනලද සිත්ඇති බැවින් කායජීවිතයෙහි නිරපෙක්ෂවූ සිත් ඇති වූයේ; දුත්තරං, අනුන් විසින් එතර විය නොහැකි; ඔඝං, කාමෞඝාදි චතුර්විධ ඔඝය;(සංසාර මහෞඝය;) තරති, එතර වේ.

කත්වි, කිසිසූත්‍රයෙක; සතිපට්ඨානාදිවසෙන යථාහ, සතිපට්ඨා නාදීන්ගේ වශයෙන් දෙසනලදී.

භික්ඛවෙ, මහණෙනි; සත්තානං විසුද්ධියා, රාගාදි මලයෙහු දූ අභිධ්‍යා විෂමලොභාදි උපක්ලෙශයෙහුදූ සත්ත්වයන්ගේ විශුද්ධියපිණිස; නිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය, නිර්‍වාණය සාක්ෂාත් කරණු පිණිස; ("අයං එකායනෝ මග්ගෝ" යනුයෙහි "අයන" ශබ්දය මාර්ග පර්‍යායය; එහෙයින් "එකමග්ගභූතෝ අයම්පි භික්ඛවෙ මග්ගෝ න වෙධා පථභූතෝ" යනු අටුවා බැවින් එකමාර්ගවූ මාර්ගය වේ විවිධවූ මාර්ගයෙක් නොවේ යන අර්ථයි. නොහොත්: **"එකංවා නිබ්බාණං අයන්ති ගච්ඡන්තීති එකායනෝ, එකෙන වා ඤාණසඞ්ඛාතේන සහාය විරහිතා අයිතබ්බා පත්තබ්බාති එකායනෝ, අයන්ති එතෙනාති වා අයනෝ, එකස්ස සෙට්ඨස්ස භගවතෝ අයනෝති [1]එකායනෝ, තෙන උප්පාදිතත්තා; එකස්මිං වා ඉමස්මිං යෙව ධම්මවිනයෙ අයන්තෝති එකායනෝ"[a]"**යි, ගන්නේ;) 'යදිදං' යනු නිපාතය; 'සතිපට්ඨානා' යනු බලා 'යෙ ඉමෙ චත්තාරෝ සති පට්ඨානා'යි යොදනු. යම් මේ සතරමහසීවටන්කෙණෙක් ඇද්ද; "අයං එකායනෝ මග්ගෝ"යි යොදනු **"සරණ ලක්ඛණෙන මනෝයෙන්ත්‍රියෙන ච මග්ගෝ ති වුත්තෝසෙව කායාදිවිසයභෙදෙන චතුබ්බිධත්තා චත්තාරෝ සතිපට්ඨානාති වුත්තෝතිහි වෙදිතබ්බං[b]")** සම්මප්පධානාදිසුපි, සම්මප්පධානාදියෙහිදූ; එසෙවනයෝ, මෙම නයයි; (ආදි ශබ්දයෙන් අප්පමාදරතිය ආදීන්ගේ සඞ්ග්‍රහ දතයුතු. අප්‍රමාදාදි වශයෙහුදූ කිසි සූත්‍රයෙක විශුද්ධිමාර්ගය දෙසනලදී:-වදලේමැනෝ.

1, එකස්ස සෙට්ඨස්ස අයනෝ-සෘ: II. a. b. උ. ඉ. ඔ.

"අප්පමාදරතෝ භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සි වා
අභබ්බෝ පරිහාණාය නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ"ති.[1])

ඉමස්මිං පන පඤ්හව්‍යාකරණෙ, මේ ප්‍රශ්නව්‍යාකරණයෙහි; සීලං දිවසෙන දෙසිතෝ, ශීලසමාධි ප්‍රඥා වශයෙන් දෙසනලදී;

10. තත්‍ර, ඒ ගාථායෙහි; අයං සඞ්ඛෙපවණ්ණනා, මේ සඞ්ක්ෂෙප වර්ණනායි; සීලෙපතිට්ඨායාති, යන්නෙහි; සීලෙ ඨත්වා සීලයෙහි සිට; සීලං පරිපූරය මානොයෙව, ශීලය පුරන්නේම-සම්භාගයෙන් සංවරණය කරන්නේම; (ව්‍යතික්‍රම නොකරන්නේය යන අර්ථයි;) එත්, මෙහි; සීලෙපතිට්ඨිතොති වුවත්, ශීලයෙහි පිහිටියේයයි කියනුලැබේ. තසමා, එහෙයින්; සීලපරිපූරණවසෙන, ශීලපරිපූරණ වශයෙන්; සීලෙපතිට්ඨහිත්වාති, ශීලයෙහි පිහිටා යන; අයං, මේ; එත්, "සීලෙපතිට්ඨාය"යන මේ පෙදෙහි;අත්ථෝ, අර්ථයි; නරොති,යි සේයි; සත්තෝ, සත්ත්වයි; (නරෝ යනු අවිභාගයෙන් පුද්ගල පර්‍යායය බැවින් "නරොති සත්තෝ" යි කිහු;) සපඤ්ඤෙති, යන්නෙහි; කම්මජ තිහෙතුකපටිසන්ධිපඤ්ඤය පඤ්ඤවා, කර්‍මජවූ ත්‍රිහෙතුක ප්‍රතිසන්ධියෙහි ප්‍රඥවෙන් ප්‍රඥ ඇති; (ත්‍රිහෙතුක ප්‍රඥවක් නැතිබැවින් මිහි "කම්මජය තිහෙතුකපටිසන්ධියං පඤ්ඤය"යි ත්‍රිහෙතුක ශබ්දය ප්‍රතිසන්ධි ශබ්දය හා සම්බන්ධ කටයුතු. ප්‍රතිසන්ධියෙහි පටන්ගෙණ පවත්නා ප්‍රඥ තොමෝ තන්මූලික බැවින් ප්‍රතිසන්ධිප්‍රඥයයි කියනලදැයි දතයුතු.)

"චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං" යන්නෙහි; සමාධිඤ්චව, සමාධි ඇද; විපස්සනඤ්ච,විදර්‍ශනාව ද; භාවයමානෝ, වඩන්නේ;එත්හි, මෙහි වනාහි; චිත්තසීසෙන, චිත්තශීර්‍ෂයෙන්; (චිත්තමුඛයෙන් යන අර්ථයි.) සමාධි නිද්දිට්ඨෝ, සමාධිය දක්වනලදී; (**චිනෙනෙති ආරම්මණං උපනිජ්ඣායතීති චිත්තං සමාධි** යි; නිර්‍ව්‍යාජව ම සමාධිභව චිත්තපර්‍යායය ලැබෙතුදු චිත්තශබ්දය විසඳුණයා කෙරෙහි නිරුත්සුකයි අටුවායෙහි "චිත්තසීසෙන නිද්දිට්ඨෝ"යි කිහු;) පඤ්ඤානාමෙන ච විපස්සනා, ප්‍රඥානාමයෙනුදු විදර්‍ශනා දක්වනලදු; "ආතාපී"යන්නෙහි විරියවා, විර්‍යය ඇත්තේ; විරියං හි, විර්‍යයය තෙමේ; කිලෙසානං ආතාපන පරිතාපනට්ඨෙන, කෙලෙසුන් තවන බැවිනුදු මනාකොට තවන බැවිනුදු; ආතාපොති වුවත්, ආතාපය යි කියනුලැබේ; තං, ඒ විර්‍යයය; අස්ස අත්ථීති, මොහට ඇත්නුයි; ආතාපී, ආතාපී නම්; (මෙහි ආතාපන ග්‍රහණයෙන් ආරම්භධාතුව දක්වනලද, පරිතාපන ග්‍රහණයෙන් නික්කමධාතු පරක්කමධාතුහු දක්වනලදහු.) "නිපකෝ" යන්නෙහි; නෙපක්කං වුවත් පඤ්ඤ, නෙපක්කයයි ප්‍රඥ කියනු ලැබේ; තාය සමන්නාගතොති අත්ථෝ, ඒ ප්‍රඥවෙන් සමන්විතය යන අර්ථයි; (**[1]නිපයති විසෝසෙති පටිපක්ඛං, තනෝ වා අත්තානං නිපාති රක්ඛතීති නිපකෝ සම්පජානෝ**;යි ගන්නේ.) ඉම්නාපන

1. නිපවව විසෝසෙති, ස. I & II. මු. ස. නිපවවයති මු. ඇ. II a. ද. ඉ. බ.

පඥා, නිපකෝ යන මේ පෙදෙන්; පාරිහාරියපඤ්ඤං දස්සෙති, කම්මට්ඨාන පරිහරණයෙහි නියුක්ත ප්‍රඥව දක්වා; ("**කම්මට්ඨානස්ස පරිහරණේ නියුත්තා පාරිහාරිකා**"යි ගන්නේ.) ඉමස්මිං හි පඤ්හ ව්‍යාකරණේ, මේ ප්‍රශ්නව්‍යාකරණයෙහි; භික්ඛනත්තං තුන්වරෙක; පඤ්ඤා ආගතා, ප්‍රඥතෝමෝ අවු; තත්ථ, ඒ තුන්ප්‍රඥවන් කෙරෙහි; පඨමා, ප්‍රථම ප්‍රඥතෝමෝ; ජාතිපඤ්ඤා, පිළිසඳ නුවණබැවින් ජාතිප්‍රඥය; දුතියා, දෙවනප්‍රඥතෝමෝ; විපස්සනාපඤ්ඤා, විදර්‍ශනා ප්‍රඥය; තතියා, තුන්වනප්‍රඥ තෝමෝ; සබ්බකිච්චපරිණායිකා, අභිඤ්ඤාදි සකිකාත්‍ය යන් සාර්‍ථක සම්පජඤ්ඤාදි[1] වශයෙන් පිරිඹිඳ පවත්නාවූ; පාරිහාරිය ඤ්ඤා, පාරිහාරික ප්‍රඥයි. ("**සබ්බකිච්චානි පරිවජ්ජේන්ති[2] නෙතීති සබ්බකිච්චපරිණායිකා**" යි ගන්නේ.) සංසාරෙ, සත්වරෙහි; භයං ඉක්ඛතීති භික්ඛු, භය දකී නුයි භික්ඛු නම්වේ.

(සං. 6.) ("**සංසාරෙ භයං ඉක්ඛතීති භික්ඛු**" යන සාධාරණ භික්ෂු ලක්ෂණ කථනයෙන් ප්‍රතිපත්ති වශයෙන් ම භික්ෂුභාවය දර්ශිතය යි දැනවයි. භික්ඛක භින්නාපටධරාදිභාවයෙන් භික්ෂුභාවය ගත හොත් පිඬුසිඟීම් ආදි ක්‍රියා නැති ගෘහස්ථයන් නොගැණෙන බැවිනි:—නොහොත්: "**භික්ඛති පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙති වා භික්ඛු**" යනු වේ.)

"සෝ ඉමං විජටයෙ ජටං" යන්නෙහි "සෝ භික්ඛු" යි යොදනු. ඉමිනා ව සීලෙන, මේ ගාථායෙහි කී ශීලයෙන් ද; ඉමිනා ව චිත්තසිසෙන නිද්දිට්ඨසමාධිනා, මේ චිත්තමූඛයෙන් දක්වනලද සමාධියෙන් ද; ඉමාය ච නිබ්බාය පඤ්ඤාය; මේ ත්‍රිවිධ ප්‍රඥයෙන් ද; ඉමිනා ච ආතාපෙනාති, මේ වීර්‍යයෙන්දැයි; ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතෝ, මේ සධර්‍මයෙන්[3] සමන්විතවූ; සෝ භික්ඛු, ඒ භික්ෂු තෙමේ; සෙය්‍යථාපි නාම, යම්සේ; පුරිසෝ, පුරුෂයෙක්; පඨවියා පතිට්ඨාය, පෘථිවියෙහි පිහිටා; සුනිසිතං සත්ථං, මනාකොට මුවහත් තබනලද ශස්ත්‍රය; උක්ඛිපිත්වා, තඟාගෙණ; මහන්තං වෙළුගුම්බං, මහත්වූ වෙණුගුම්බයක්; විජටෙය්‍ය, කපා ද; එවමෙවං, එපරිද්දෙන්ම; සීලෙ පතිට්ඨාය, ශීලයෙහි පිහිටා; සමාධිභිලාය නිසිතං, සමාධිනමැති සිලායෙහි මුවහත් තබනලද; විපස්සනා පඤ්ඤාසත්ථං, විදර්‍ශනාප්‍රඥනමැති ශස්ත්‍රය; විරියබලපග්ගහිතෙන, වීර්‍ය බලයෙන් ඉවනලද; පාරිහාරියපඤ්ඤාහත්ථෙන උක්ඛිපිත්වා, පාරිහාරික ප්‍රඥ නමැති හස්තයෙන් තඟාගෙණ; අත්තනෝ සන්තානපතිතං, අනුසය විසින් තමා සතන්හි හුනු; සබ්බම්පි තං තණ්හාජටං, ඒ සියලු තෘෂ්ණාඅවුල; විජටෙය්‍ය, හී සේයි; සඤ්ඡිනෙය්‍ය, කපන්නේයි; සම්පදාලෙය්‍ය, සමූලෙඡදවශයෙන් ප්‍රහාණය කරන්නේය යන අර්‍ථයි.

---

1. සම්පජඤ්ඤ-සෑම්. සුඛානුයාඛ්‍ය තොවේ.
2. පරිවජ්ජෙන්ති පරිවජ්ජෙන්ති-මු. සා. I & II. පරිවජ්ජ තෙතීති-අට්ඨ.
3. ෂඩ්-මු: සා: I & II.

(සං. 7.) (උපමාවෙහි "සුනිසිතං සත්ථං" යන තැන "සිලාය" යනුද "උක්ඛිපිත්වා" යන තැන "බාහුබලෙන" යනුද; අට්ඨංපත්තා [1] කොට කීහෙයින් උපමෙයයෙහි "සමාධිසිලාය නිසිතං" යනුද; "විරියබල පග්ගහිතෙන පාරිහාරිය පඤ්ඤාහත්ථෙන [2] උක්ඛිපිත්වා" යනු ද කීහයි දතයුතු.)

එසෝ, මෙතෙමේ; මග්ගකඛණෙ, මාර්ගක්ෂණයෙහි; තංඛවං, ඒ ඛවාව; විජටෙති නාම, කපන්නේ නම් වේ; ඵලකඛණෙ, ඵලක්ෂණයෙහි; විජටිතජටො, කපනලදජටාඇත්තේ; සදෙවකස්ස ලොකස්ස සදෙවක ලොකයාගේ අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යො හොති, අග්‍රදක්ෂිණාවට අහී වේ:-තෙනාහ භගවා, එහෙයින් වදාළහ බුදුහු; සීලෙ පතිට්ඨාය ජටනති

11. තත්‍ර, (තස්සං ගාථායං,) ඒ ගාථායෙහි; අයං, නරෙයි, භික්ඛුසි කියනලද මේ යොගාවචරතෙමෙ; යාය පඤ්ඤාය සපඤ්ඤොති වුත්තො, යම් ප්‍රඥාවකින් සපඤ්ඤ සි කියන ලදද; තත්‍ර, (තස්සංපඤ්ඤායං,) ඒ ප්‍රඥයෙහි; අස්ස, මොහුවිසින්; කරණීයං නත්ථි, කටයුතු නැත්; ("අස්ස" යනු, කත්තෘකාරකයෙහි ෂෂ්ඨියි. අත්තෙන යනු අර්ථයි) සා, ඒ ප්‍රතිසන්ධිප්‍රඥතොමෝ; පුබ්බකම්මානුභාවෙන, පූර්ව්‍යජන්මයෙහි ඔබ කුශලකර්ම්මානුභාවයෙන්; අස්ස, ඒයොගිහට; සිබ්බා, සිඳියි; ආතාපී නිපකො ති එත්ථ, ආතාපී නිපකො යන මෙහි; වුත්තවිරියවසෙන පන, කියනලද වීර්‍ය්‍යවශයෙන් වනාහි; තෙන ඒ යොගිහුවිසින්; සාතච්චකාරිනා හුත්වා, සතතප්‍රවෘත්ත වීර්‍ය්‍ය ඇත්තහුවිසින්; පඤ්ඤාවසෙන පන; යථොක්ත නෙපක්කසඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රඥාවශයෙන්; සම්පජ්ඤ කරිත්වාහුත්වා, භියලු කර්ත්තව්‍යයන් ඥානයෙන් කරන්නහුවිසින්; නොඔහොත්: ඒ ඒ කර්ත්තව්‍යයෙහි ඥානය කරන්නහු විසින්; නොඔහොත්: ඤාණය උපදවන්නහු විසින්; "යංකිඤ්චි කත්තබ්බං කායස්ස සබ්බස්ස සම්පජානවසෙනෙව කරණසීලෙ, සති වා [3] සම්පජඤ්ඤ කාරෙ එතස්ස අත්ථි සම්පජානස්ස වා අසම්මොහස්ස කාරකො උප්පාදෙතා සම්පජඤ්ඤකාරී" යනු මෙතැන ටීකායි.) සීලෙ පතිට්ඨාය, ශීල යෙහි පිහිටා; චිත්තපඤ්ඤාවසෙන වුත්තා සමථවිපස්සනා, චිත්තප්‍රඥා වශයෙන් උකහනලූ ශමථවිදර්ශනාවෝ; භාවෙතබ්බාති, වැඩියයුත්තා හ යි; "ඉමං විසුද්ධිමග්ගං"ති සම්බන්ධ කරණු. අත්‍ර, මේ ගාථාවෙහි; භගවා, භගවත් තෙමේ; සීලසමාධිපඤ්ඤාවසෙන, ශීල සමාධි ප්‍රඥා වශයෙන්; ඉමං විසුද්ධිමග්ගං දස්සෙති, මේ විශුද්ධිමාර්ගය දක්වී; (වීර්‍ය්‍ය ශීලාදීන්ගේ සම්පාදනයට අවශ්‍ය වනබැවින් වෙන නොගෙණ "සීල සමාධිපඤ්ඤාමුඛෙන"යුත්තු.)

එත්තාවතා, මෙපමණ දෙශනාවෙන්; තිස්සො සික්ඛා, තුන් ශික්ෂාවෝ ද; තිවිධකල්‍යාණං සාසනං, ත්‍රිවිධවූ කල්‍යාණඇති ප්‍රතිපත්ති ශාසනය ද; තෙවිජ්ජතාදීනං උපනිස්සයො, ත්‍රෛවිද්‍යභාවාදීන්ට

1. අට්ඨංගපත්තානොට මූ: සා: I & II. 2. පඤ්ඤාහත්ථෙන, සා: II, මූ. සා. I & II,
3. අථවා, මී: පී:

උපනිස්සය ද; අනන්තරූපජ්ඣානමරූපිමපටිපත්ති සෙවනාති, අනන්තරූපට නොපැමිණ මඛ්‍යමප්‍රතිපත්ති සෙවනයෝ ද; (භාවනාවෝ ද යන අර්ථයි) අපායාදිසමතික්කමනූපායෝ, අපායාදීන්ගේ සමතික්‍රමණයට උපාය ද; තීණාකාරෙති කිලෙසපපහාණං, තුන්ප්‍රකාරයෙකින් කෙලෙසුන්ගේ ප්‍රහාණය ද; ඒතික්කමාදීනං පටිපක්ඛා, ව්‍යතික්‍රමාදීන්ට ප්‍රතිපක්ෂ ද; සංකිලෙසභාවිසොධනං, සංක්ලේශයන් තුන් දෙනාගේ විශෝධනය ද; සොතාපන්නාදිභාවිස්ස කාරණං ව, ස්‍රෝතාපන්නාදි භාවයට කාරණ ද; පකාසිතං හොති, ප්‍රකාශ කරණ ලද වේ.

කථං, කෙසේදයහු;? එත්ථ හි, ඒ ගාථාවෙහි; සීලෙන, සීලයෙන්; අධිසීලසික්ඛා පකාසිතා, අධිශීල ශික්ෂා ප්‍රකාශ කරණලදුව; (ගාථායෙහි "සීලෙ"යි සාමාන්‍යයෙන් කිවද තණ්හාජටාවිජටනයට පිහිට ශීලයම අභිමතකොට "සීලෙන අධිසීලසික්ඛා පකාසිතා"යි කීහු:- භවඟම්ශීලය ශීල නම් වෙයි. විභවඟම්ශීලය අධිශීලශික්ෂා නම් වෙයි. සෙසු ශික්ෂායෙහි ද මේම නයයි) සමාධිනා, සමාධින්; ("අධිචිත්තසික්ඛා පකාසිතා" යොදනු.) අධිචිත්තසික්ඛා, අධිචිත්ත ශික්ෂා තොමෝ ප්‍රකාශ කරණලදු; පඤ්ඤාය අධිපඤ්ඤාසික්ඛා, ප්‍රඥාවෙන් අධිප්‍රඥාශික්ෂාතොමෝ ප්‍රකාශකරණලදු; සීලෙන ච, අධිශික්ෂාවූ ශීලයෙන්; සාසනස්ස, ශාසනයාගේ; ආදිකල්‍යාණතා පකාසිතා හොති, ආදිකල්‍යාණබව ප්‍රකාශ කරණලදි; කුසලානං ධම්මානං, මාර්ගකුශලධර්මයන්ට; නොහොත්: අනවද්‍ය ධර්මයන්ට; (මේ අර්ථයෙහි ඵලධර්මයෝ ද සඞ්ග්‍රහ වෙත්.) කොවාදි, කවරෙක් ආදිද; සීලඤ්ච සුවිසුද්ධන්ති හි වචනතෝ, සුවිශුද්ධ ශීලයයි වදළ බැවින් ද; සබ්බපාපස්ස අකරණන්ති, සියලු සාවද්‍යයාගේ අක්‍රියාව; (මෙම වචනයෙන් චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර හෙද ඇති සියලු ශීලයම ගැණේ; "කත්තබ්බාකරණම්පි හි සාවජ්ජමෙව"යි කීබැවිනි) ආදිවචනතෝ, "සබ්බපාපස්ස අකරණං" යනාදි ගාථාවෙහි කී සමාධි ප්‍රඥාවන්ට ආදියෙහි කීබැවින්; ("ආදිමහිවචනතෝ"යි කිවෙත්- ආදිබවද උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මයන් තනමූලක බැවිනි. නොහොත්: "ආදීනං වචනං ආදිවචනං" යි ගෙණ ආදිග්‍රහණයෙන් "සීලං සමාධි පඤ්ඤා ච විමුත්ති ච අනුත්තරා" [a]යනාදීන්ගේ සඞ්ග්‍රහ දනයුතු.) සීලං සාසනස්ස ආදි, ශීලය ශාසනයට ආදියි; තඤ්ච, හෙද; කල්‍යාණං, කල්‍යාණයි; අම්පපටිසාරාදිගුණාවහතතා, ශීලයෙන් විප්‍රතිසාර හෙතූන්ගේ දූරීභාවයෙන් අවිප්‍රතිසාරාදිගුණ ඵලවන හෙයිනි. සමාධිනා, අධිචිත්ත ශික්ෂාඛ්‍ය සමාධියෙහු විසින්; මජ්ඣෙකල්‍යාණතා, මධ්‍යයෙහි (පිළිපැද්ද යුතු සමාධිහු) කල්‍යාණබව; පකාසිතා හොති, ප්‍රකාශ කරණලදි; කුසලස්ස උපසම්පදාති වචනතෝ, තමා සතන්හි සමාධියෙහු ඉපදවීම යයි කීබැවින්; (සියලු ශාසනය සඞ්ග්‍රහ කොට ගෙණ ප්‍රවෘත්ත ගාථායෙහි ආදිපෙදෙන් ආදියෙහි පිළිපැද්දයුතු ශීලය ද තුන්වන

[a] ඵ ඉ ම.

පෙදෙන් පර්‍යවසානයෙහි පිළිපැද්දයුතු ප්‍රඥව ද ගෘහීත බැවින් පාරිශේෂ්‍යයෙන් මධ්‍යයෙහි පිළිපැද්දයුතු සමාධිහු දෙවන පෙදෙන් ගෘහිතවන බැවින් "කුසලස්සූපසම්පදාති ආදි වචනතෝ හි සමාධි සාසනස්ස මජ්ඣේ"යි කිහ. කුශලශබ්දය සමාධිපර්‍යායයෙහිත් නොවෙයි දතයුතු.) සෝ ච, ඒ සමාධිය ද; කල්‍යාණෝ, කල්‍යාණය; ඉඩ්විධාදි ගුණාවහත්වතා, ඍද්ධිවිධදිව්‍යශ්‍රොත්‍රාදි ගුණඵලවන හෙයිනි; (සමාහිතත්වාදි අවෝඛාසම්පාදනාහම්[1]යෙන් සිත්හු අභිනීහාරක්ෂම කල තල පූර්‍වෝපනිශ්‍රය ඇත්තාහට සමාධිය ඍද්ධිවිධාදිගුණාවහබව වේ.) පඤ්ඤය, අධිප්‍රඥ ශික්ෂාවූ ප්‍රඥයෙන්; පරියෝසානකල්‍යාණතා; පර්‍යවසාන කල්‍යාණබව; පකාසිතා හොති, ප්‍රකාශ කරණ ලදී; සච්චාපරියෝදපාදං, තමාසිත හැමපරිද්දෙන් කෙලෙසුන් කෙරෙන් පිරිසුදුකිරීමය යන; එතං, මේ; බුද්ධාසාසනං, බුදුන්ගේ අනුශාසන්‍යාගයි; වචනතෝ හි, වදුළබැවින් ද; පඤ්ඤුත්තරතෝ ච,[2] ප්‍රඥවම කෙළවරකොට ඇතිබැවින් ද; පඤ්ඤා සාසනස්ස පරියෝසානං, ප්‍රඥ තොමෝ ශාසනයාගේ පර්‍යවසානයි; (අග්‍රමාර්ගප්‍රඥව අධිගත කල්හි ප්‍රව්‍රජ්‍යාකෘත්‍ය පරිනිෂ්ඨිත වේනුයි ප්‍රඥ ශාසනයාගේ පර්‍යවසාන නමූ; මෙම වදුළහ: "භික්ඛවේ භික්ඛවේ බ්‍රහ්මචරියං වුස්සති සත්තාධිපතෙය්‍යං පඤ්ඤුත්තරං විමුත්තිසාරං"[a]යි. ප්‍රඥාකෘත්‍යය මස්තකප්‍රාප්තකල්හි මත්තෙහි කවයුත්තක් නැතිබැවින් ශාසනයාගේ ප්‍රඥෝත්තරතාව දතයුතු.) සෝව, ඒ ප්‍රඥ ද; කල්‍යාණා, කලණයි; ඉට්ඨානිට්ඨේසු තාදිභාවාවහනතෝ, ඉෂ්ටානිෂ්ට දෙක්හි තාදිබව (එක්වැනිබව-අනුනය්‍ය ප්‍රතිඝ නැතිබව) ඵලවනහෙයිනි. (මෙම කිහ. "ඨාදිසෝ ඉට්ඨේසු ලාභාදිසු ච අනුනයාභාවතෝ, තාදිසෝ අනිට්ඨේසු අලාභාදිසු ච පටිඝාභාවතෝ, තතෝ එව චා ඨාදිසෝ අනාපාථගතේසු ඉට්ඨානිට්ඨේසු තාදිසෝ ආපථගතේසුපි'ති තාදී, තස්ස භාවෝ තාදිභාවෝ, තස්ස ආවහනතෝ"[b]යි.)

ඨථා, යම්සේ; එකඝනෝ ඝෙලෝ, එකඝනවූ ශෛලය; වාතෙන න සම්‍ඵති, වාතයෙන් නොසැලේ ද; එවං, මෙසේ; නින්දූපසංහාසු, නින්දූ ප්‍රශංසාවෙහි; පණ්ඩිතා, පණ්ඩිතවරහු; (රහත්හු;) න සම්‍ඵන්ති, නොසැලෙතියි;-වුත්තං හි, වදුළේ මැයි.

12. ("ඨථා සීලාදයෝ අධිසීලසික්ඛාදීනං පකාසකා තථා තෙව්ජ්ජතාදීනං උපනිස්සයස්ස පකාසකා"යනු තථාශබ්දයාගේ අර්ථයි.) සීලෙන තෙව්ජ්ජතාය උපනිස්සයෝ පකාසිතෝ හොති, ශීලයෙන් ත්‍රෛව්ද්‍යබවට උපනිශ්‍රය ප්‍රකාශ කරණලදී; සීලසම්පත්තිං හි නිස්සාය, ශීලසම්පත්තිය නිසා; තිස්සෝ විජ්ජා පාපුණාති, ත්‍රිවිද්‍යාවට පැමිණේ; න තතෝපරං, ත්‍රිවිද්‍යාවෙන් මතු අභිඤ්ඤා පවිසම්භිදාවන්ට උපනිශ්‍රය නොවේ.

---

1. සම්පහංසනාභිනීහාරක්ඛමත්තං, මු. සී. I & II

2. ඤාණුත්තරතෝ ච, ඤාණස්ස මේ කෙළවරඤාණවෙයනි බැවින්ද-සී. II. a. b. ඒ. ඉ. ඔ.

(සං. 8.) (සමාධිප්‍රඥවන්ට මෙන් අභිඤ්ඤාවිසමභිදුවන්ට ශීලය සහාගහෙතු නොවන බැවින් ශීලසම්පත්තියෙන් විද්‍යාත්‍රයසම්පත්තිය කෙසේ වෙයි යත්? යම්හෙයකින් ශීලය පරිශුද්ධත්වයේ සතිසම්පජඤ්ඤ බලයෙනුදු කම්මසවකතාඤ්ඤාණබලයෙනුදු සංකෙලෙස මලයෙන් විශුද්ධ වෙයි. පරිපූණ්ණ බවට ද යෙයි. එහෙයින් ශීලසම්පත්ති සිද්ධ වන්නී උපනිස්සයසම්පත්ති බැවින් සතිබල ඤාණබල දෙදෙන එළවා නුයි ශීලසම්පත්තියගේ විද්‍යාත්‍රයට උපනිස්සය බව වෙදිතව්‍යයි. සමාධි බලයෙන් වනාහි පූර්වේනිවාසානුස්සතිවිද්‍යාසිද්ධිය වෙයි. සම්පජඤ්ඤ යෙන් ඉයලු කෘත්‍යයෙහි සුදක්ඛකාරිතාපරිචයෙන් වුත්‍යූපපාත ඤාණානුබන්ධ දිව්‍යචක්ෂුර්විද්‍යාසිද්ධිය වෙයි. ව්‍යතික්‍රමාභාවයෙන් සංකෙලෙස ප්‍රහාණීය සම්භව වන හෙයින් [1]භවතෝපනිස්සයතාවශයෙන් වන අධ්‍යාශයශුද්ධින් ආශ්‍රවක්ෂයවිද්‍යාසිද්ධිය වෙයි. පූර්වේ සිද්ධසමාධිප්‍රඥවන්ගේ පාරිපූරියක් නැතිවම ශීලය ආශ්‍රවක්ෂයඥානයට උපනිස්සය බව ශුෂ්කවිදර්ශීකක්ෂීණාශ්‍රවයන් විසින් හැඟවියයුතු:-මෙසේ සහාග හෙතු සම්ප්‍රයුක්තයෙන් ශීලය ත්‍රිවිද්‍යාවට උපනිස්සය වෙයි දන්නේ.)

සමාධිනා, සමාධියෙන්; ඡළභිඤ්ඤතාය උපනිස්සයෝ පකාසිතෝ හොති, ෂඩභිඥවට උපනිස්සය ප්‍රකාශකරණලදී; සමාධිසම්පදංහි නිස්සාය, සමාධිසම්පත්තිය නිසා; ඡ අභිඤ්ඤා පාපුණාති, ෂට් අභිඥවන්ට පැමිණේ; ("සමාහිතෝ යථාභූතං ජානාති"යි කිබැවින් සමාධිසම්පදාව ෂඩභිඥවට උපනිස්සය වේ.) න තතෝ පරං; (ප්‍රඥාව මෙන්[2] පටිසම්භිදාවන්ට සමාධිහු සහාගහෙතු නොවන්නෙන්) අභිඤ්ඤාවෙන් මතු පටිසම්භිදා නොවේ; පඤ්ඤාය පටිසම්භිදාප්පභෙදස්ස උපනිස්සයෝ පකාසිතෝ හොති, ප්‍රඥාවෙන් ප්‍රතිසංවිත්ප්‍රභෙදයට උපනිස්සය ප්‍රකාශිත වේ; සඤ්ඤාසම්පත්තිං නිස්සාය, ප්‍රඥාසම්පත්තිය නිසා; චතස්සෝ පටිසම්භිදා පාපුණාති, සිවුපිළිසිඹියාවට පැමිණේ; න අඤ්ඤත්‍ර කාරණේන, අනික් කාරණයෙකින් නොවේ.

(සං. 9.) ("යෝගා වේ ජායතී[3] භූරිඅ"යි කී බැවින් පූර්වයෝගය-ගරුවාසය-දේශභාෂාකෞශල්‍යය-උද්ග්‍රහය-පරිපෘච්ඡාය යනාදීන් පරිභාවිතවූ ප්‍රඥාසම්පත්ති තොමෝ පිළිසිඹියා භෙදයට උපනිස්සය වෙයි. ප්‍රත්‍යේකබෝධි සම්‍යක්සම්බෝධිහු දු ප්‍රඥාසම්පත්තිය නිසා වහ බැවින් ප්‍රඥාවෙන් අනධිගන්තව්‍ය විශෙෂයක් නැති බැවින් ද ප්‍රඥාව ද පටිසම්භිදා භෙදයට එකාන්තකාරණ බැවිනුදු යට මෙන් "න තතොපරං" යි නොකියා "න අඤ්ඤත්‍ර කාරණේන"යි කීහු. "සීලසම්පත්තිං නිස්සාය"යි කීබැවින් සමාධි විපුලමහාමාණවූ බැවින් නිරවශෙෂවූ ෂඩභිඥවෝ යමක්හට සිද්ධතොවේද්ද ඕහට උතුරාඝට පරිවේෂද වශයෙන් සමාධිසම්පත්තිය තැත්නුයි ත්‍රිවිද්‍යාවන්ගේ අභිඥෛකදෙශභාවයක් ඇත ද ශීල සම්පත්තිසමුදාගතවූ ත්‍රිවිද්‍යාවෝම වෙයිසි දතයුත්තාහු සි. කීයේමැයි-"පඤ්ඤාසම්පත්තිසමුදාගතා චතස්සෝ පටිසම්භිදා

1. භවතෝමූපනිස්සයතා, සී. I & II. මූ. ශ. I & II 2. ප්‍රඥායෙන්. හැම.
3. ජායතෙ. සී. II. අ. ඵ. ඛ.

උපනිස්සයසම්පත්තාය්ය මගෙහනෙව ඉජ්ඣන්ති, මග්ගක්ඛණෙ එව තාසං පටිලභිතබ්බතෝ; එවං සීලසම්පත්තිසමුදාගතා තිස්සෝ විජ්ජා සමාධිසම්පත්තිසමුදාගතා ච ඡ අභිඤ්ඤා උපනිස්සයසම්පත්තාය්ය මග්ගෙනෙව ඉජ්ඣන්තීති මග්ගාධිගමෙනෙව තාසං අධිගමෝ වෙදිතබ්බෝ. පවෙචකබුද්ධානං සම්මාසම්බුද්ධානඤ්ච පවෙචකබෝධි සම්මාසම්බෝධිසම්භිගමසදිසා හි ඉමෙසං අරියානං ඉමේ විසෙසා භිගමා"සි. විනයසූත්‍රාභිධම්මයෙහි සම්‍යක්ප්‍රතිපත්තීන් ත්‍රෛවිද්‍ය තාදීන්ට උපනිශ්‍රයතාව ද යථොක්ත විධින් ම වෙදිතව්‍යයි.)

සීලෙන ච කාමසුඛානුයොගසඞ්ඛාතස්ස අන්තස්ස වජ්ජනං, (සම්පන්නසීලයහට කාමසෙවා නැතිබැවින්) ශීලයෙන් කාමසුඛයෙහි ඇලීමය යන අන්තයාගේ වර්‍ජනය පහළකරණලදී; සමාධිනා අත්තකිල මථානුයොගසඞ්ඛාතස්ස, (ධ්‍යානසුඛලාභීහට ධ්‍යානයෙන් උපන් ප්‍රණීතරූපයෙන් පැතිරෙණලද කාය ඇතිබැවින් කායකිලමථානුයොගය නැත්නුයි) සමාධියෙන් කායකිලමථවෙහි යෙදීමය යන අන්ත යාගේ වර්‍ජනය පහළකරණලදී; පඤ්ඤාය මජ්ඣිමාය පටිපත්තියා සෙවනං, ප්‍රඥවෙන් මධ්‍යමප්‍රතිපත්තිසෙවනය පහළකරණලදී; (උක්තකෘට නිර්දේශයෙන් එකාන්තයෙන් ආර්‍යමාර්ගය ම මධ්‍යම ප්‍රතිපත්ති නමැයි "පඤ්ඤාය"යි මාර්ගප්‍රඥාව ම ගත යුතුය; එතකුදු වුවත් ලෞකිකප්‍රඥාවෙනුදු අන්තවයවර්‍ජනය පහළ කරවයුතු.)

සීලෙන අපායසමතික්කමනුපායෝ, (සිල්වත්හු සුගතියෙහිම උපදනා බැවින්) ශීලයෙන් අපාය ඉක්මීමට උපාය පහළකරණලදී; (ශීල සමාධින් අතික්‍රාන්තවූ කාමාදිභවයෝ කාරණය අප්‍රහීණවෙයින් අනතික්‍රාන්ත ම නම් වෙති; ප්‍රඥවෙන් විනාභි සුප්‍රහීණ වෙයින් අති ක්‍රාන්තනාම වෙත්නුයි "පඤ්ඤාය සබ්බභවසමතික්කමනුපායෝ"යි කීහු.) සමාධිනා කාමධාතුසමතික්කමනුපායෝ, (ධ්‍යානලාභීහු මහද්ගතභූමි යෙහි ම උපදනා බැවින්) සමාධින් කාමභව සමතික්‍රමණයට උපාය පහළකරණලදී; පඤ්ඤාය සබ්බභවසමතික්කමනුපායෝ, ප්‍රඥවෙන් කාමභවාදි නවභවයන්ගේ[a]සමතික්‍රමණයට උපාය පහළ කරණලදී;

සීලෙන ච, ශීලයෙන් ද; තදඞ්ගපහාණවසෙන, දීපාලොකයෙන් අන්ධකාරය මෙන් "පාණාතිපාතා වෙරමණී" ආදී ඒ ඒ කුශලාඞ්ග යෙන්[1] පාණාතිපාතාදි ඒ ඒ අකුසලාඞ්ගයන්ගේ ප්‍රහාණී විසින්; කිලෙ සප්පහාණං පකාසිතං හොති, ක්ලේශයන්ගේ ප්‍රහාණීය පහළ කරණ ලදී; ("දීපාලොකෙනෙව[3] තමස්ස පුග්ගලස්ස චක්ඛුමතෝ[3] න තෙන තෙන කුසලඞ්ගෙන තස්ස තස්ස අකුසලඞ්ගස්ස මහාණං තදඞ්ගප්ප හාණං[b]") සමාධිනා විකඛම්භනප්පහාණවසෙන, උපචාරාර්පණභෙද සමාධිනු විසින් (ප්‍රවෘත්තිනිවාරණය කරණබැවින් සටප්‍රහාරයෙන් ජලතලයෙහි ශෛවාලයන් මෙන්) ඒ ඒ නීවරණධර්මයන්ගේ

---

1. ගුණාඞ්ග, ස. 1 2. ආලොකනෙව. ස. II & මූ. ස. I.
3. චක්ඛුනෙත්ත, පී. a b. උ. ග්‍ර. බ.

විෂකාමභණප්‍රහාණවශයෙන් කෙලෙසප්‍රහාණීය ප්‍රකාශිත වෙ; පඤ්ඤය සමුච්ඡේදපපහාණවසෙන, ආයතිම්අගීහඤ්ඤවෙන් සමුදයපාක්ෂික කෙලෙස ගණයාගේ[1] අත්‍යන්ත අප්‍රවෘත්ති සඞ්ඛ්‍යාත සමුච්ඡේදප්‍රහාණ වශයෙන් කෙලෙසප්‍රහාණීය ප්‍රකාශිත වෙ.

තථා; එසේම; කිලෙසානං විතික්කමපටිපක්ඛා, සංකෙලෙස ධම්මයන්ගේ කම්මකෙලෙසයන්ගේ හෝ කායවාග්වාරයෙහි ව්‍යතික්‍රම සඞ්ඛ්‍යාත අබ්‍යාචාරයට ප්‍රතිපක්ෂයා; සීලෙන පකාසිතා හොති, ශීලය අව්‍යතික්‍රමස්වභාව බැවින් ශීලයෙන් ප්‍රකාශිත වෙ; සමාධිනා පරියුට්ඨාන පටිපක්ඛා, (කුශලෝත්පත්තියට අවකාශ නො දී සිත්හි වැළඳගෙණ කෙලෙසුන්ගේ, සිටීම පරියුට්ඨාන නම් වෙයි.) ඒ පරියුට්ඨානයට ප්‍රතිපක්ෂයා සමාධිහු පරියුට්ඨානප්‍රහායක[2] බැවින් සමාධින් ප්‍රකාශිත වෙ; පඤ්ඤය අනුසයපටිපක්ඛා, (අප්‍රහීණභාව යෙන් සන්තානානුගතවූ අනුරූපකාරණලාභයෙහි උත්පත්තියට අභිවූ සථානගතකාමරාගාදි) සත්තානුසය කෙලෙසයන්ට ප්‍රතිපක්ෂයා ප්‍රඥවෙන් ප්‍රකාශ වෙ; (ආයතිමාගීහඤ්ඤනය අනුශයප්‍රහායක බැවින්.)

දුච්චරිතසංකිලෙස විසොධනං, කායදුච්චරිතාදි දුශ්චරිත සංකෙලෙසයාගේ තදඞ්ගප්‍රහාණ සඞ්ඛ්‍යාත විශොධනය; සීලෙන පකාසිතං හොති, ශීලයෙන් ප්‍රකාශිතවෙ; (ශීලය ව්‍යතික්‍රම ප්‍රතිපක්ෂබැවිනි-**දුච්චරිතසමඞ්ගී සන්තානං සංකිලෙසති විබාධති[3] උපතාපෙති චාති සංකිලෙසෝ**[a]යත්‍යුවෙ.) සමධිනා තණ්හා සඞ්කිලෙස විසොධනං, තෘෂ්ණාසංකෙලෙසයන්ගේ විෂකාමභණප්‍රහාණීයසඞ්ඛ්‍යාත විශොධනය සමාධින් ප්‍රකාශිත වෙ; (සමාධිහු පර්‍යුත්ථාන[4]ප්‍රතිපක්ෂ බැවින්, තෘෂ්ණාවට ද සමාධිහු සෘජු ප්‍රතිපක්ෂ බැවින්;) පඤ්ඤය දිට්ඨිසඞ්කිලෙසවිසොධනං, දෘෂ්ටිසඞ්කෙලෙසයාගේ සමුච්ඡේද ප්‍රහාණ සඞ්ඛ්‍යාත විශොධනය ප්‍රඥවෙන් ප්‍රකාශිත වේ; (ප්‍රඥව අනුශය ප්‍රති පක්ෂ බැවින්; අයාථාවද්ග්‍රාහීදෘෂ්ටිගතගතව යාථාවද්ග්‍රාහිණීප්‍රඥවද ඍජුප්‍රතිපක්ෂබැවින්.)

සීලෙන, සීලයෙන්; සොතාපන්නසකදාගාමිභාවස්ස කාරණං, සොවාන්-සෙදගැම්බවට උපනිශ්‍රයප්‍රත්‍යයාඛ්‍ය කාරණය ප්‍රකාශිත වෙ; සමාධිනා, සමාධියෙන්; අනාගාමිභාවස්ස, අනාගාම්බවට කාරණය ප්‍රකාශිත වෙ; සොතාපන්නා හි, සෝවාන් තෙමේ; සීලෙසු පරිපූර කාරී, (මාගීබ්‍රහ්මචරියභාවයට[5] ආදිහෙයින් ආදිබ්‍රහ්මචරියකතම්වූ පාරාජිකා සංඝාදිසෙසසඞ්ඛ්‍යාත මහාශීලශික්ෂාපදයන්ගේ අව්‍යතික්‍රම යෙන්ද ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදයන් ඉක්මීමෙන් අවන් ආපත්තින් වහා නැගීමෙන්ද) ශීලයෙහි සමාපත්තිකාරී වෙ; තථා සකදාගාමී,

---

1. ඛභණයාගේ-ස. II 2. පර්‍යුත්ථානප්‍රහායක යනු ථෙරාභ්‍යයන්ගේ පෙරෙහි.
3. කිලෙසති බාධති-ස. II. විබ.ධති-සී. වි. විබාධයති, මූ. ස. II.
4. පරියුට්ඨාන. ස. II & මූ. ස I. පර්‍යුත්ථාන මූ. ස. II.
5. බ්‍රහ්මචරියභාවට, හැම.

a. උ. මූ. බ.

සකෘදාගාමී ද එසේම ශීලයෙහි සමාපත්තිකාරී වේ;- (මේ ආර්යයෝ දෙදෙන වකාහි සමාධි ප්‍රතිපක්ෂවූ කාමරාග ව්‍යාපාදයන් ද ප්‍රඥාප්‍රතිපක්ෂවූ සත්‍යවිත්‍රාදික මොහය ද සර්වාකාරයෙන් තොපැහැර්බැවින් සමාධි ප්‍රඥා දෙදෙන වඩන්නාහු ද සමාධි ප්‍රඥාවෙහි කර්තව්‍යය පමණින් ප්‍රදේශමාත්‍රයක්ම කරණබැවින් සමාධියෙහි ප්‍රඥාවෙහි මාත්‍රාකාරීය, ශීලයෙහි පරිපූර්ණ කාරීයයි කියනුලැබෙත්.) අනාගාමී පන, අන හැම්වනාහි; සමාධිස්මිං පරිපූරකාරී, කාමරාගව්‍යාපාදයන් සමුච්ඡින්න බැවින් සමාධියෙහි සමාපත්තිකාරී වේ; (සත්ත්වයෙහි ශුෂ්ක විදර්ශීකයාද මරණසමයෙහි දු ක්ෂණික්ධ්‍යාන ප්‍රතිලාභයට සාමර්ථ්‍ය[1] ඇතිබැවින් අනාගාමී සමාධියෙහි පරිපූරකාරී නමිසි කීහු.) අරහා පඤ්චක්ඛය පරිපූරකාරී, රහත්තෙමේ සර්වාකාරයෙන් සමෙමාහය සමුච්ඡේදය කළබැවින් ප්‍රඥාවෙහි පරිපූරකාරී වේ.

(එවං යනාදි නිගමනයෙහි අර්ථ යට කී නයින්ම දතයුතු.[a]) ඉමේ තව, මේ ත්‍රිකයෝ කව දෙනද; අඤ්ඤේ ච එවරූපා ගුණත්තිකා, සෙසු මෙබඳුවූ (සත්ත ධම්මෙ, තීණි කුසලමූලානි, තීණි ච මොක්ඛමුඛානි තීණින්ද්‍රියානි යනාදි[b]) ගුණත්‍රිකයෝ; පකාසිතා හොනති, ප්‍රකාශිතවෙත්. (එත්තාවතා පකාසිතා හොනති"යි යොදනු. "සීලෙන කායවිවෙකො පකාසිතො හොති, සමාධිනා චිත්තවිවෙකො පඤ්ඤාය උපධිවිවෙකො" යනාදි ත්‍රිකයන්[2] යොජනාකරණු.)

නිදානාදිකථා නිට්ඨිතා.

---

1. එවං, මේ උක්තප්‍රකාරයෙන්; අනෙකගුණසඞ්ගාහකෙන; අධිසීල ශික්ෂා ආදිවූ ද සෙසු ද අනෙකගුණයෙන් සඞ්ග්‍රහකොට සිටි; සීල සමාධි පඤ්ඤාඛන්ධමුඛෙන, ("සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා" යනාදියෙහි මෙන් විදර්ශීතාමාත්‍රාදිමුඛයෙන් සඞ්ක්ෂෙපයෙන් නොා දෙසා) ශීලසමාධි ප්‍රඥාමුඛයෙන්; දෙසිතොපි පනෙස විසුද්ධිමග්ගො, දෙසිතවූ මේ විශුද්ධි මාර්ගය; අතිසඞ්ඛෙපදෙසිතො යෙව, සුඛභාව විභාග විසින් නොා දෙසු බැවින් අතිසංක්ෂෙප දෙසිතම වේත්‍රයි; සබ්බසං උපකාරක ඤාලම්ති, සඞ්ක්ෂිප්තරුචි උදෘචිතඥයන්[3] විනා නාතිසංක්ෂිප්ත විස්තර රුචින් වද විපඤ්චිතඥයන්ට[4] ද උපකාරක අසමර්ථත්‍රයි; අස්ස විත්ථාරං දස්සෙතුං, මේ විශුද්ධිමාර්ගයාගේ විස්තරය දක්වනුපිණිස; සීලං තාව ආරබ්භ,(සමාධි ප්‍රඥාවන් තබා) පළමුකොට ශීලය අරභයා; ඉදං පඤ්හ කම්මං හොති, මේ ප්‍රශ්නකර්මය වේ;-

(1.) කිං සීලං, සුවරූප විහින් සිල්නම් කිම;

(2.) කෙනට්ඨෙන සීලං, නුවරනම් අර්ථයෙන් සිල් නම් ද;

---

1. සම්මෝ. මූ. සං. I & II. 2. ත්‍රිකයොජනා. සං. II.
3. උද්ඝටිතඤ්ඤ. හෑම්. 4. විපච්චිතඤ්ඤ. බොහෝ. විපචිතඤ්ඤෙය මූ. සං. I & II.

a. b. ඵ. ඉ. ඛ.

(3) අස්ස, මෙ සීලයාගේ; ලක්ඛණ රසපච්චුපට්ඨානපදට්ඨානානි කානි, සවභාවය කෘත්‍යය වැටහෙන ආකාරය ආසන්නකාරණය යන මොහු කවරහ;

(4) සීලං, සීලය; කිමානිසංසං, කුමක් අනුසස්කොට ඇත්තේ ද;

(5) එතං සීලං, මේ සීලය; කතිවිධන්ති, කතිප්‍රකාරවේ ද;

(6) කො වස්ස සංකිලෙසො; මේ සීලයට කිලුටු කිම;

(7) කිං වොදානං පිරිසුදු කිම යත්;

තත්‍ර, ඒ ප්‍රශ්නකර්මයෙහි; ඉදං, මෙ; විස්සජ්ජනං, විවරණයි; (නොහොත්: තත්‍ර, සී සේයි. "තස්ස පඤ්හස්ස, යන අර්ථයි.)

2. "කිං සීලං" යන්නෙහි පාණාතිපාතාදිහි වා විරමන්තස්ස, ප්‍රාණවධාදි දෙඅශසීල්‍ය කර්මයෙන් හෝ සමාදානවිරතිසම්ප්‍රාප්ත විරතිවශයෙන් වළක්නහු ගේද; චිත්තපට්විත්තං වා පුරෙත්තස්ස, උපාධ්‍යායවත් ආදි වතැයි කියනලද පිළිවෙත් පුරන්නහුගේ හෝ; චෙතනාදයො ධම්මා, චෙතනාදි ධර්මයෝයි; (-"චෙතනාදයො ධම්මා"යි සඛේකෂපයෙන් කියනලද අර්ථය පාළි විසින් විභාගකොට දක්වනු පිණිස "චුත්තං හෙතං" යනාදි කියනලදි.) පටිසම්භිදායං, පිළිසිඹියායෙහි; එතං, මෙ; වුත්තං, කියනලදි; කිංසීලන්ති, සීලනම් කිම්දයත්? i චෙතනා සීලං, චෙතනා ශීලය; ii චෙතසිකං සීලං, චෙතසිකශීලය; iii සංවරොසීලං, සංවරසීලය; iv අවීතික්කමො සීලන්ති, අව්‍යතික්‍රමශීලයයි (මිහි චෙතනාවට චෛතසිකධර්ම ඇතද "චෙතනාසීලං"යි වෙන ගත් හෙයින් ගොබලිවද්දන්‍යායයෙන් [a]විරති අනභිධ්‍යාදි ශීලයම චෙතනා ශීල නම්වෙයි දතයුතු.) තත්‍ර, ඒ චතුර්විධශීලයෙහි; i චෙතනාසීලං නාම, චෙතනාශීල නම්:-"පාණාතිපාතාදීහි වා විරමන්තස්ස චෙතනා"යි විරතියුක්ත ප්‍රධාන චෙතනාව කිහ; "චිත්තපට්විත්තං වා පුරෙන්තස්ස චෙතනා"යි, වත් පිළිවෙත් කරණ චෙතනාව කිහු; ii "චෙතසිකං සීලං නාම පාණාතිපාතාදීහි විරමන්තස්ස විරති"යි, විරතියගේ ප්‍රධාන බව ගෙණ කිහු-

(සං. 10.)(විරති නො උපදා සමාදන්වන්නහු විසිනුදු කුඩා දරුවන් මෙන් කිසිවක් නොදැන සිල්ගන්නහු විසිනුදු අකුශලචෙතනාවට කුශලචෙතනාවම ප්‍රතිපක්ෂබැවින් චෙතනාවම කිහ. [විරති ඇති හෙතුචෙතනා චෙතම කර්මපථබැවින් චෙතනාවම කිහ යනු සත්‍යයි.] යම්කලෙක "තිවිධා භික්ඛවෙ කායසඤ්චෙතනා කුසලං කායකම්මං" යනාදි වදාළ බැවින් ප්‍රාණාතිපාතාදීන්ට ප්‍රතිපක්ෂවූ තද්විරතිවිශිෂ්ටචෙතනා ම ප්‍රධානභාවයෙන් ප්‍රාණාතිපාතාදීන් කෙරෙන් විරතිය සාධා ද එකල තත්සම්ප්‍රයුක්ත විරති අනභිධ්‍යාදීහු චෙතනාපාර්ශ්වික හෝ අව්‍යවහාරික හෝ වෙතියි; මේ අර්ථය දක්වනු සඳහා "චෙතනාසීලං"යි කිහ. යම්කලෙක වනාහි ප්‍රාණාති

---

[a] b ඉ. ඉ. බ.

පානාදීන් කෙරෙන් සඞ්කොචයට පැමිණෙන්නාහට එසින් විරමණාකාරයෙන් පවත්වන්නාවූ චෙතනා විශිෂ්ට විරති ද අනභිඩ්‍යාදි ධර්මයෝ ද ඒ ඒ තැන්හි ප්‍රධාන බැවින් කෘත්‍යසාධකයෝ වෙද්ද? එකල්හි චෙතනාතොමෝ විරති ආදි පාක්ෂික හෝ වෙයි, අව්‍යවහාරිකහෝ වෙයි යන මෙ අර්ථය සඳහා "චෙතසිකංසීලං" යනු කිහ; ටීකානයයි.)

(දැන් සූත්‍රයෙහි ආ නයින් දශකුශල කර්මපථ වශයෙන් චෙතනා චෛතසිකශීලයන් විභාගකොට දක්වන පිණිස "අපි ච" යනාදි කිහු.)

අපිච, අත්ථෙකච්චෙ ඇති; පාණාතිපාතාදීනි පජහනනයස, (සමාදාන වශයෙනුදු සම්ප්‍රාපනවසනුව අනඩ්‍යාවරණ වශයෙනුදු) ප්‍රාණවධාදීන් දුරුකරන්නහුගේ; සත්තකම්මපථචෙතනා, පිළිවෙළින් සප්ත විධ කුශලකර්මපථචෙතනාවෝ; "චෙතනාසීලංනාම"සි යොදනු, අභිජ්ඣං පහාය, අභිඩ්‍යාව දුරුකොට; විගතාභිජ්ඣා චෙතසා; පහවූ අභිඩ්‍යාඇති චිත්තයෙන්; විහරතීති ආදිනා නයෙන, වෙසෙයි යනාදි නයින්; වුත්තා, කියනලද; අනභිජ්ඣා අව්‍යාපාද සම්මාදිට්ඨි ධම්මා, අනභිඩ්‍යා අව්‍යාපාද සම්‍යග්දෘෂ්ටි ධර්මයෝයි.

(සං. 11.) (මේ අනභිඩ්‍යාදීහු අභිඩ්‍යාදීනට ප්‍රතිෂෙධක බැවින් හෝ අභිද්‍ධ්‍යාදීන් වන මිථ්‍යාචාරාදීනට ප්‍රතිෂෙධක බැවින් හෝ ශීලනාම වෙත්. කිසේය යත්? අභිඩ්‍යායෙන් මිථ්‍යාචාරවෙයි, ප්‍රාර්ථිත වසතුයෙහි ව්‍යතික්‍රම වන බැවිනි. ව්‍යාපාදයෙන් ප්‍රාණාතිපාත වෙයි. 'මියෙත්වයි' පැවති සිත් ඇත්තහු අනුන් මරණ බැවිනි. මිථ්‍යාදෘෂ්ටියෙන් මිථ්‍යාචාරවෙයි, 'පුත්‍රයා මුඛය දැක සවඥිහයට යෙමියි' හත්දෘෂ්ටින් මිථ්‍යාචාරවරණයට කාරණා ඇති බැවිනි. මෙසේම සෙසු කර්මපථයෙහි යෙදෙන යෙදෙන සේ යොදනු. මෙමකිහ-"යථාහි අභිජ්ඣාව්‍යාපාදවසෙන මිච්ඡාචාරපාණාතිපාතාදයො කරීයන්ති, එවං මිච්ඡාදිට්ඨිවසෙනාපි තෙ පුත්ත මුඛදස්සනාදි අත්ථං කරීයන්ති තෙසඤ්ච පජහනකා අනභිජ්ඣාදයො"ති.)

iii "සංවරෙ සීලං" යනුයෙහි; පඤ්චවිධෙන සංවරො වෙදිතබ්බො, පඤ්චප්‍රකාරයෙකින් සංවරය දතයුතු; i පාතිමොක්ඛ සංවරො, චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර විභාගඇති විනය පර්‍යාපන්න ශික්ෂාපද ශීල නැමැති ප්‍රාතිමොක්ෂයම ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරශීල නම; ii සතිසංවරො, මනස සවනුවූ ඉන්ද්‍රියයන්ගේ ආරක්ෂායයි කියනලද ඉන්ද්‍රියසංවරපරනාමධෙය ඇති සමෘතියම සතිසංවර නම; iii ඤාණසංවරො, තණ්හාදිට්ඨි ආදීන් සමූලෙඡද කරවන ඤාණයම ඤාණසංවර නම; iv ඛන්තිසංවරො, අධිවාසනා වශයෙන් පවත්නා අලෙෂප්‍රධානසඤ්ඤාඛ්‍යවූ අලෙෂාඛ්‍යම වූ හෝ ක්ෂාන්තියම ක්ෂාන්ති සංවරනම; v විරියසංවරො, කාමවිතර්කාදීන් දූරීකරණවශයෙන් පවත්නා වීර්‍යයම විරියසංවර නම; තත්ථ, ඒ පඤ්චවිධ සංවරයෙහි; i ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන, මේ ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවරයෙන්; උපෙතො හොති, යුක්තවේද; ("සමුපෙතො හොති" යනු

එයට පයිරීයයි.) ii රකඛති චක්ඛින්ද්‍රියං, චක්ඛින්ද්‍රිය රක්නේයි; චක්ඛින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජතීති, චක්ඛින්ද්‍රියයෙහි සංවරයට පැමිණේය යනු සති සංවර නම්.

iii ("අජිත" යනු අමන්ත්‍රණය "භගවා" යනු ප්‍රතිවචනයි.) ලොකස්මිං, ලොකයෙහි; යානි සොතානි, තෘෂ්ණාදෘෂ්ට්‍යාදි යම් ශ්‍රොතස් කෙනෙක් ඇද්ද; සති තෙසං නිවාරණං, විදර්ශනාසම්ප්‍රයුක්තවූ සමෘති තොමෝ තෘෂ්ණාදෘෂ්ට්‍යාදි ඒ ශ්‍රොතසුන්ට ආවරණයි-(රක්ෂාය යනු අර්ථයි.) සොතානං සංවරං බ්‍රූමි, ශ්‍රොතසුන්ට එම සමෘතිය සංවරයයි කියමි; පඤ්ඤායෙතෙ පිහියරෙ, රූපාදීන් කෙරෙහි අනිත්‍යතාප්‍රතිවෙධසාධකවූ මාර්ගප්‍රඥාවෙන් ඒ ශ්‍රොතස්හු සර්වාකාර යෙන් පියනු[1] ලැබෙත්.

(සං. 12.) (මෙම කිහ අට්ඨවායෙහිදු[a] "සතිඉන්ද්‍රියං නිබ්බානගාමිනී විපස්සනා යුත්තා කුසලාකුසලානං ධම්මානං ගතියෝ සම්පණ්ණා සමානා සති තෙසං සොතානං නිවාරණං, සොතානානං සංවරං බ්‍රූමීති තමේ වාහං සතිං සොතානං සංවරං බ්‍රූමි'ති අධිප්පායෝ, පඤ්ඤායෙතෙ පිහියරෙති රූපාදිසු පන අනිච්චතාදි පටිවෙධසාධිකාය මග්ගපඤ්ඤාය එතෙ සොතා සබ්බසෝ පිහියන්ති"යි. සඤ්ඤායෙහිදු "සොතානං සංවරං බ්‍රූමි"යි; ශව ඉන්ද්‍රියසංවර කිහ; "පඤ්ඤායෙතෙ පිහියරෙ"යි; සමුච්ඡේද කෙලෙසුන් පහන ප්‍රඥාවෙන් කෙලෙස්හු පියන ලැබෙතියි උතුම් ඤාණසංවර කියති යි. ටීකාවෙහි වනාහි "සොතානං සංවරං බ්‍රූමීති වත්වා පඤ්ඤායෙතෙ පිහියරෙති වචනෙන සොතානං සංවරෝ පිදහනං සමුච්ඡේදනං ඤාණන්ති විඤ්ඤායති"යි කිහු,) මේ ඤාණ සංවරයි. පච්චය පටිසෙවනම්පි, ප්‍රත්‍යය සෙවුනා ශීලය ද; එතේව සමොධානං ගච්ඡති, (ප්‍රයෝජනය සලකා නුවණින් ප්‍රත්‍යය සෙවුනාබැවින්) මේ ඤාණසංවරයෙහිම සඞ්ග්‍රහයට යේ

iv යො පනායං, යම් මේ සංවරයෙක්; ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්සාති ආදිනා නයෙන ආගතො, හුණු සිහිල් අධිවාසනා කෙරෙයි යනාදි නයින් ආයේ ඛන්තිසංවර[b] නම්; v යො චායං, යම් මේ සංවරයෙක්; උප්පන්නං කාමවිතක්කං, ඒ ඒ අරමුණෙහි උපන් කාමප්‍රතිසංයුක්ත විතර්කය; නාධිවාසෙති, නො ඉවසා-(සිත්හි නොතබා යන අර්ථයි); ආදිනා නයෙන ආගතො, මේ ආදි නයින් ආයේ විරිය සංවරනම්; ආජීවපාරිසුද්ධිපි, ආජීවපාරිශුද්ධිශීලය[2] ද; එතේව සමොධානං ගච්ඡති, මේ වීර්‍යසංවරයෙහිම සඞ්ග්‍රහයට යේ.

(සං. 13.) ආජීවපාරිශුද්ධිශීලය වීර්‍යයෙන් සිදුවනබැවින් මෙහි යම්සේ ඥානය තෘෂ්ණාදී ශ්‍රොතසුන්ගේ ප්‍රවෘත්ති නිවාරණයෙන් පිදහනාදී යෙන් සංවරනම් වේ ද, මතුයෙහි පවත්නා ගුණයන්ට ආධාරාදිබැවින් ශීලනාදීයෙන් ශීල වේ ද, එසේම ක්ෂාන්තිය ද අනධිවාසනයෙන් උපදනා කෙලසයන් අධිවාසනයෙන් සංවරණය කරණ හෙයින්

1. පියන් පියනු. සැ. 1.
2. ආජීව පරිශුද්ධශීල, යනු යොග්‍ය යේ පෙණේ.

a. b. c. ඵ. ඉ. බ.

සංවරයයි- කර්‍මානති හෙතුවෙන් උපදනා ගුණයනට ආධාර බැවින් ශීලනාර්‍ථයෙන් ශීලයි; විශ්‍යිය දුරුකවයුතුවූ පාපධර්‍මයන්ගේ දුරි කරණයෙන් සංවරණය කරණහෙයින් සංවරය-පාපවිනොදන හෙතු වෙන් උපදනාවූ ගුණයන්ට ආධාරාදි බැවින් ශීලනාර්‍ථයෙන් ශීලයයි දනයුතු.)

ඉති, මෙසේ; අයං පඤ්චවිධොපි සංවරෝ, මේ පඤ්චවිධ සංවරය ද; පාපභීරුනානං කුලපුත්‍තානං, පාපභීරුකවූ කුලපුත්‍රයන්ගේ; සමාපත්තාවත්‍ථුතො යා ච විරති, සමාපත්ති වසතුයෙන් ශීලසමාදානයක් නැතිව ද මෙවැනි කර්‍ම නුසුදුසුයයි කරණ යම් විරතියෙක් ඇද්ද; සබ්බමෙපතං සංවරසීලන්ති වෙදිතබ්බං, මේ සියල්ලම සංවරශීලයයි දනයුතු

iv අවීතික්කමෝ සීලන්ති, අව්‍යතික්‍රම ශීලනම්; සමාදින්න සීලස්ස, සමාදන්වනලද සිල් ඇත්තහුගේ; කායිකවාචසිකො අවීතික්කමෝ, කායවාග්දවාරයෙහි අව්‍යතික්‍රමයයි. ("න විනිච්ඡකමන්ති එතෙනානි අවිනිච්ඡකමෝ නථාපවත්තෙතා කුෂ්ඨලිච්ඡාදෙ"යි ගන්නේ.

තාව, පළමුකොට; කිං සීලන්ති පඤ්හස්ස, "කිං සීලං" යන පැනයට ඉදං විස්සජ්ජනං, මේ විසදීමයි.

3. (2) අවසෙසෙසු, සෙසු ප්‍රශ්නයන් කෙරෙහි; "කෙනට්ඨෙන සීලං" යන්නෙහි; සීලනට්ඨෙන සීලං, ශීලනාර්‍ථයෙන් ශීල නම්; කිම්දං සීලනං නාම, ඒ ශීලනය නම් කිමයත්; i සමාධානං වා, මනාකොට තිබීම හෝයි; කායකම්මාදීනං, කායකර්‍මාදීන්ගේ; සුසිල්‍යවසෙන අවිප්පකිණ්ණතාති අත්ථො, සෞශීල්‍යවශයෙන් අවිප්‍රකීර්‍ණභවය යන අර්‍ථයි.

(සං. 14.) (ශීල-සමාධෞ, යන ධාතුහට රුචි-දෞශ්ශීල්‍යයෙන් පවත්නා කායකර්‍මාදිහු දැනුදු මතුයෙහිදු අහිත දුඃඛ ඵලවන හෙයින් සමාර්‍ථපිත නම් නොවෙත් නුයි විසිර පවත්නා නම් වෙති. සෞශීල්‍ය වශයෙන් වනාහි පවත්නා කායකර්‍මාදිහු තත්ප්‍රයෝජනයෙන් "ඔකිණ්ණ විකිණ්ණ න බාහුපපවාලනාදි" විසින් සමාර්‍ථපිතයෝ නුයි අවිප්‍රකීර්‍ණ නම්-නොවිසිර පවත්නා නම් වෙත්. "අවිප්පකිණ්ණතා" යන මෙයින් සමාධිහු කෙරෙන් ශීලය වෙසෙසූහු; සමාධිහුගේ සමාධාන නම් සම්ප්‍රයුක්ත ධර්‍මයන්ගේ අවික්ඛෙපභවට හෙතු බවයි- මේ කායකර්‍මාදීන් නොවිසිරිය දී මනාකොට තිබීමයයි දනයුතු.)

ii උපධාරණං වා, අධිෂ්ඨාන බව හෝ ආදිභාවය කීබැවින් මුල්බව හෝ; කුසලානං ධම්මානං පතිට්ඨාවසෙන, (ලෞකික ලෝකොත්තර) කුශල ධර්‍මයන්ට ප්‍රතිෂ්ඨා විසින්; ආධාරභාවො ති අත්ථො, අධාරභවය යන අර්‍ථයි;-

(සං. 15.)(ශීල-ප්‍රතිෂ්ඨාර්‍ථෙ, යන ධාතු රුචි-"පතිට්ඨාවසෙන"යන මෙයින් පෘථිවිධාතු කෘත්‍යයෙන් ශීලය වෙසෙසූහු; පෘථිවිධාතු සහජාත රූපධර්‍මයන්ගේ සන්ධාරණ වශයෙන් පවත්නීය. මේ වනාහි අනවද්‍යධර්‍මයන්ට මූලාධිෂ්ඨානභාවයෙන් පවති.)

එතදෙව හි අත්ථද්වයං, මේ අර්ථදෙකම්; සද්දලක්ඛණවිදූ, ශබ්ද ලක්ෂණදන්නාහු; අත්‍රජානන්ති, අත්‍රඥ කෙරෙත්; අඤ්ඤ පන, (ශබ්ද ලක්ෂණඥයන් කෙරෙන් පිටත්) සෙසු ආචාර්‍යයෝ වනාහි; ("වණ්ණ යන්ති"යි යොදනු;) සිරත්ථා, උත්තමාඛ්‍යය යන අර්ථය (සිලත්ථා,) ශීලශබ්දයාගේ අර්ථයි;-

(සං. 16.) (යම්සේ හිස් සුන් කල්හි සියලු ආත්මභාවය නසීද, එසේම ශීලය භින්නා කල්හි සියලු ගුණශරීරය නස්නේය. එහෙයින් ගුණ ශරීරයාගේ උත්තමාඛ්‍යාර්ථය ශීලාර්ථ නම යන අර්ථයි-නොහොත් "සිරො සීසං"යි වක්තව්‍යයෙහි:-

["වණ්ණොගමෝ වණ්ණවිපර්‍යයශ්ච
ද්වෙ චාපරෙ වර්ණවිකාරනාශෙ
ධාත්වාදර්‍ථාතිශයෙන යොගස්
තදුව්‍යතෙ පඤ්චවිධං නිරුක්තම්."[a]]

යන නෛරුක්තිකවිධින් සකාරයහට ලකාර කොට "සිලං"යි දැක්වූහු.)

සීතලත්ථා (සීලත්ථා,)පරිදාහව්‍යුපශමනාර්ථය ශීලාර්ථ නම; (මේ අර්ථයෙහිදු "සීතලං"යි වක්තව්‍යයෙහි නිරුක්තිනයින්ම තකාරයහට ලොප් කොට"සීලං"යි දැක්වූහු.)එවමාදිනා නයෙන,මේ ආදිනයෙනුදු; එත්, මේ ශීලශබ්දයෙහි; අත්ථං වණ්ණයන්ති, අර්ථය වර්ණනා කෙරෙත්; (ආදිශබ්දයෙන් "**සයන්ති අකුසලා ඵලමිං සති අපච්ඨා හොන්තීති=සීලං,සුපන්ති වා තෙන චිත්තුස්සාහාති [1]සබ්බදුච්චරිතා නීති=සීලං**" [b]යනාදි ගතයුතු. (මේ "තෙනත්ථෙන සීලං" යන පැණයට විසඳිමයි.[2])

4. (3) (ඉදැනි, දැන්-[මෙයට අනතුරුව] "කායස්ස ලක්ඛණරස පච්චුපට්ඨාන පදට්ඨානානි" යන්නෙහි[3])

(i) අනෙකධා භින්නාස්සාපි, (චෙතනාදි විසින්) අනෙකප්‍රකාරයෙන් භින්න ද වූ; තස්ස, ඒ ශීලයට; සීලඤ ලක්ඛණං, කායකර්මාදීන්ගේ අවිප්‍රකීර්ණී බව ද කුශලධර්මයන්ට පිහිට බව ද ලක්ෂණයයි=සභාවයයි; අනෙක භෙදය සඞ්ග්‍රහබැවින් "මේ විශෙෂලක්ෂණ නොවන්නේය, සාමාන්‍ය ලක්ෂණ වන්නේය" යන අදහසින්ම "සනිදස්සනත්තං රූපස්ස යථා භින්නාස්ස නෙකධා"යි කිහු-) අනෙකධා භින්නස්ස,(නීලාදි විසින්) අනෙකප්‍රකාරයෙන් භින්නවූ; රූපස්ස, වර්ණායතනයහට; සනිදස්සනත්තං යථා, සනිදර්ශන බව මෙනි.

(සං. 17.) (යම්සේ නීලාදිවශයෙන් අනෙක භෙදභින්න ද වූ රූපා යතනයහට තදන්‍යධර්මයන්ට අසාධාරණබැවින් සනිදර්ශනබව විශෙෂ ලක්ෂණවී ද, අනිත්‍යතාව මෙන්-රූපකය මෙන් සාමාන්‍යලක්ෂණ නම්

1. චිත්තුස්සාහාති. සං. 11. 2-3. මේ පාඨ පොත්හි නොපෙණේ.
a. b ඵ. ඉ. ඔ.

නොවිද, එසේම ශීලනයෙ[1] ද තදන්‍යධර්මයනට අසාධාරණ බැවින් වෙතනාදිභෙදනිනාශීලයට විශෙෂලක්ෂණයයි දැකවය්‍යයි.)

යථාහි, යම්සේ; නීලපීතාදිභෙදෙන අනෙකධා භින්නසාපි, නීල පීතාදි භෙදයෙන් අනෙකප්‍රකාරයෙන් භින්න ද වූ; රූපායතනස්ස, රූපායතනයහට; සනිදස්සනත්තං ලක්ඛණං, සනිදර්ශනබව තදන්‍ය ධර්මයනට අසාධාරණ බැවින් විශෙෂලක්ෂණ වීද; කුම්හෙසිනා යත්? නීලාදි භෙදෙන භින්නසාපි, නීලාදි භෙදයෙන් භින්න ද වූ (රූපා යතනයාගේ);සනිදස්සනභාවානතික්කමනතො, සනිදර්ශන භාවයාගේ නො ඉක්මීම බැවිති; තථා, එසේම; වෙතනාදිභෙදෙන අනෙකධා භින්නසාපි සීලස්ස, වෙතනාදිභෙදයෙන් අනෙකප්‍රකාරයෙන් භින්න ද වූ ශීලයට; කායකම්මාදීනං සමාධාන වසෙන, කායකර්මාදීන් නො විසිරිය දී මනාකොට තිබීම්වසයෙන් ද; කුසලානඤ්ච ධම්මානං පතිට්ඨාවසෙන, කුශලධර්මයනට පිහිට විසින්ද; වුත්තං, කියනලදැ; යදෙතං සීලනං, යම් මේ ශීලනයෙක් ඇද්ද; තදෙව ලක්ඛණං, හේ ම ලක්ෂණයි; වෙතනාදි භෙදෙන භින්නසාපි, වෙතනාදි භෙදයෙන් භින්නයාගේද; සමාධානපතිට්ඨානභාවානතික්කමනතො, කායකර්මා දීන්ගේ නොවිසිරෙණබව කුශලකර්මයනට පිහිටබව නො ඉක්මෙන හෙයිනි; එවං ලක්ඛණස්ස පනස්ස, මෙබඳු ලක්ෂණ ඇති ශීලයාගේ;-

(ii) දුස්සීල්‍යවිඛංසනතා, කායිකඅසංවරාදිභෙද ඇති දෞශ්ශීල්‍ය යාගේ නැසීම ද; තථා, එසේම; අනවජ්ජගුණා, නිරවද්‍යගුණයෝ[2] ද; කිච්චසම්පත්ති අත්ථෙන, කෘත්‍යය හා සම්පත්තිය අර්ථ කොට ඇති රසයෙන්; රසො නාම පවුච්චති, රස නමැයි කියනු ලැබේ.

("යස්මා රසො නාම පවුච්චති තස්මා"යි කීවෙත්.) ඉදං සීලං නාම, මේ ශීලය නම්; කිච්චත්ථෙන රසෙන, කෘත්‍යාර්ථ රසයෙන්; දුස්සීල්‍ය විඛංසනරසං, දෞශ්ශීල්‍යයාගේ නැසීම කෘත්‍යය කොට ඇත්තේය; සම්පත්තිඅත්ථෙන රසෙන, සම්පත්ත්‍යර්ථ රසයෙන්; අනවජ්ජරසන්ති, අනවද්‍යබව (-අගර්හ්‍යබව) සම්පත්කොට ඇත්තේයයි; වෙදිතබ්බං, දතයුතුයි; ලක්ඛණාදිසු හි, ලක්ෂණරසාදීන් කෙරෙහි; කිච්චමෙව සම්පත්ති වා රසොති වුච්චති, කෘත්‍යය ම හෝ සම්පත්තිය ම හෝ රසය යි කියනු ලැබෙයි.

(සං. 18)(රසායතන රසරසාදිහු කියනු නොලැබෙත්. සන්‍යයෙහි "කිච්ච මෙව" යන අවධාරණයෙන් කෘත්‍යරසය බලවත්බව කිහයි කිහු. "කිච්චමෙව සම්පත්ති එව වා රසො" යන මේ අර්ථය අභිමත බැවින් හේ ඔවුන්ගේ මතිමාත්‍රයි.)

(iii) සොචෙය්‍යපච්චුපට්ඨානං, කායාදීන්ගේ සුචිබව වැටහීම් කොට ඇත්තේයි; තස්ස, ඒ ශීලයට; විඤ්ඤූහි, නුවණැත්තන් විසින්; ඔත්තප්පඤ්ච, ඔත්තප්පයද; හිරිඤ්චව, හ්‍රීයද; පදට්ඨානන්ති, ආසන්න කාරණයයි; වණ්ණිතං, වර්ණනාකරණලදී.

1. ශීලය-හැම. 2. කෘත්‍යයෝ-පොත්හි.

තසිදං[1] සීලං, ඒ මේ ශීලය; කායසොවෙය්‍යං, කායද්වාරශුද්ධිබවය; වචීසොවෙය්‍යං, වාග්ද්වාරශුද්ධිබවය; මනොසොවෙය්‍යන්ති, මනොද්වාර ශුද්ධිබවයයි; එවං වුත්තසොවෙය්‍ය පවත්තුපට්ඨානං, මෙසේ කියනලද ශුද්ධිබව වැටහීම් කොට ඇත්තේයි; සුචි භාවෙන[2] පවත්තුපට්ඨානති, ශුද්ධිබැවින් වැටහේ; ගහණභාවං ගච්ඡති, ගතයුතුබවට පැමිණේ;-

(සං. 19)(මෙයින් උපසථානාකාරසඛ්‍යාත ප්‍රත්‍යුපසථානයයි කියන ලද ඵලාඵලයෙයින් වනාහි "අවිප්පටිසාරපවත්තුපට්ඨානං සමාධිපවත්තුපට්ඨානං වා" කියයුතු-ශීලය දැනුදු අවිප්‍රතිසාරය ඵළවයි, පරම්පරායෙන් සමාධිය ද ඵළවා. මේ ආනිසංසඵලය ආනිසංස කථායෙහි වක්ෂ්‍යමාණ හෙයින් මෙහි නොකිහු-සන්‍යයෙහි ඵලය අනීපසිත බැවින් මෙහි නොගත්තයි කිහ-හෙ නො මැනවි ඵලය අනෙකවිධ බැවිනු දු ලෞකිකාදි ශීලය විභාග කටයුතු බැවිනුදු.)

හිරොත්තපපඤ්ඤ පන, හිරිඔතප් දෙක වනාහි; තස්ස, ඒ ශීලයට; විසුද්ධත්ථාය, ත්‍රුවණැත්තන් විසින්; "පදට්ඨානන්ති වණ්ණිතං"යි සේයි; ආසන්නකාරණන්ති අත්ථො, ආසන්නකාරණය යන අර්ථයි; (පෘථිවී ධාතුගව යම්සේ කම්මාදි දූරකාරණද, සෙසු භූතත්‍රය ආසන්න කාරණද, යම්සේ වස්ත්‍රයට තන්තවාය-තුරිය-වෙම-සලාකාදි දූර කාරණද, තන්තූහු ආසන්න කාරණද, එසේම ශීලයට ද සඞ්ඛිලිශ්‍රවණාදීහු දූරකාරණය, හිරිඔතප් ආසන්න කාරණයයි දක්වන පිණිස "හිරිඔත්තපපඤ්ඤා" යනාදි කිහු-"හිරිඔත්තපෙ හි සති" යන්නාදීන් ආසන්න කාරණ බව ම සාධත්.) හිරිඔත්තපෙ හි සති, හිරි ඔතප් දෙදෙනා ඇතිකල්හි; සීලං, ශීලය; උප්පජ්ජති වෙව, සමාදාන වශයෙන් උපදනේ ද වෙයි; තිට්ඨති ච, අව්‍යතික්‍රමවශයෙන් පිටුනේ ද වේ; අසති; හිරිඔතප්දෙක නැතිකල්හි; නෙව උප්පජ්ජති න තිට්ඨති, නොම උපදනේය, නොම පිටුනේයි.

(එවං, මෙසේ; සීලස්ස, සීලයාගේ; ලක්ඛණ රස පච්චුපට්ඨාන පදට්ඨානානි, ලක්ෂණ රස ප්‍රත්‍යුපසථාන පදසථානයෝ දතයුත්තාහ.[3])

සභාවාදි ශීලකථා නිමි.

---

5. (4) කිමානිසංසං(සීලන්ති,) සීලය[4] කුමක් අනුසස් කොට ඇත්තේද යත්; අවිප්පටිසාරාදි අනෙකගුණපටිලාභානිසංසං, අවිප්‍රතිසාරාදි අනෙකගුණප්‍රතිලාභය අනුසස් කොට ඇත්තේයි;-(මෙහි අවිප්‍රතිසාර නම් විප්‍රතිසාර ප්‍රතිපක්ෂ කුශල චිත්තෝත්පාදයයි. හේ වනාහි වෙසෙසින් "ලාභා වත මෙ සුලද්ධං වත මෙ යස්ස මෙ සුපරිසුද්ධං සීලං" යන්නාදීන් තමාගේ ශීලය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවශයෙන් ප්‍රවෘත්තයයි වෙදිතව්‍යයි. ආදි ශබ්දයෙන් ප්‍රමොද්‍ය-හොඝසම්පත්ති-

---

1. තංහිදං-මූ. ස. I &. II. 2. සොචෙය්‍ය භාවෙන-මූ. ස. I.
3-4-මේ පාඨ පොත්හි නොපෙණේ.

කිත්තිශබ්දයින් ගත්හු.) වුත්තං හෙතං, a වදුලේමය; ආනන්ද, ආනන්දය; කුසලානි සීලානි, අනවද්‍ය ශීලයෝ; අවිප්පටිසාරත්ථානි, අවිප්‍රතිසාරය ප්‍රයොජන කොට ඇත්තාහුයි; අවිප්පටිසාරානිසංසානි, අවිප්‍රතිසාරය අනුශස්කොට ඇත්තාහුයි. (මෙයින්-අවිප්‍රතිසාරය ශීලයාගේ උද්‍රය මාත්‍රයි, සංවර්ධිතවෘක්ෂයාගෙ ඡායාප්‍රාප්‍රසදෘශය, මෙයින් නිෂ්පාද්‍යවූයේ අන්‍යමවූ සමාධ්‍යාදිගුණයයි දැක්වූහු.)

අපරම්පි වුත්තං, b අනිකෙකුදු කියනලදී; ගහපතයෝ, ගෘහපතිනි;! සිලවතෝ, පරිපූර්ණවූ සිල්ඇත්තහුට; සීලසම්පදාය, එම ශීල සම්පත්තියෙහි; ඉමෙ පඤ්ච ආනිසංසා, මේ පස්අනුසස්හු වෙත්; කතමෙ පඤ්ච, කවර පස්දෙනදයත්:- ඉධ, මෙලෙව්හි; ගහපතයෝ, ගෘහපතීනි! සිලවා, සිල්වත්වූ; සීලසම්පන්නෝ, සීලසම්පන්නා තෙමෙ; i අප්පමාදාධිකරණං, අප්‍රමාදකරණයෙන්; මහන්තං භොගක්ඛන්ධං, මහත් භොග රාශියට; අධිගච්ඡති, පැමිණේ; අයං, මෙතෙම; සීලවතෝ සීලසම්පදාය, සිල්වත්හුගේ ශීලසම්පත්තියෙහි; පඨමෝ ආනිසංසෝ, පළමුවන අනුසසියි; පුනචපරං, නැවත අනික් අනුසසකුදු කියමි;-(මතු සතර වාරයෙහි කී නසින්ම අර්ථ දතහැකිබැවින් නොකී පෙදෙහිම අර්ථ ලියමු.) ii කල්‍යාණෝ කිත්තිසද්දෝ අබ්භුග්ගච්ඡති, 'මෙසේ සිල්වත' 'මෙසේ කල්‍යාණධර්ම'යයි සුන්දරවූ සත්‍යතිඝොෂය නැඟෙ; (=ලොව පැතිරෙය යන අර්ථයි.) iii යං යදෙව පරිසං උපසඞ්කමති, යම් යම් පිරිසකට එළඹේ නම්; යදි ඛත්තියපරිසං, ඉදින් රජපිරිසකට වත්; යදි බ්‍රාහ්මණපරිසං, ඉදින් බමුණුපිරිසකට වත්; යදි ගහපතිපරිසං, ඉදින් ගෘහපති පිරිසකටවත්; යදි සමණපරිසං, දින් මහණ පිරිස කටවත් එළඹේ නම්; විසාරදෝ, නම්කෙරෙහි කිසිවරදක් නොදක්නේ විසාරදවූයේ=නිර්භීයවූයේ; අමඞ්කුභූතෝ, මෙලෙච්ඡුවූයේ; උපසඞ්කමති, එළඹේ; iv අසම්මූළ්හෝ, මරණසමයෙහි කුශලකර්මාදීන්ම වැටහෙනබැවින් මුළානොව-ප්‍රසන්නවූ සිත්ඇතිව; කාලඞ්කරොති, කාලක්‍රියා කෙරේ; v කායස්ස භෙදා, උපාදින්නාකඛන්ධ සඞ්ඛ්‍යාත කාය යාගේ පරිත්‍යාගයෙන්=ජීවිතෙන්ද්‍රියයාගේ උපච්ඡේදයෙන්; පරම්මරණා, මරණින් මත්තෙහි; සුගතිං, සුන්දරගතිඇතිභෙසින් සුගතිනම්වූ; (මනුෂ්‍යගතිය ද සඞ්ග්‍රහ වේ.) සග්ගං ලොකං, දෙවගතිසඞ්ඛ්‍යාත ලොක යෙහි; උපපජ්ජතීති, උපදියි. (දෙවගතිතොමෝ[1] "රූපාදිහි විසයෙහි සුට්ඨු අඥෙහානි සඥෙහා"යි, **ලොකියති**[2] එක්ව උල්ලාරං සුඛඤ්ච ඵලඤ්ච ලොකො"යි ද කියනු ලැබේ. "අපරෙපි ආනිසංසා වුත්තා"යි යොදනු.)

භික්ඛවෙ, මහණෙනි; භික්ඛු, මහණතෙමෙ; සබ්‍රහ්මචාරිනං, සබ්රම්[3]චරයට; පියොවස්සං, ප්‍රියවෙම්වයි; (=ප්‍රේමකටයුතු වෙම්වයියන අර්ථයි;) මනාපෝ ව, සබ්රම්චරුන් සිත් වඩම්වයි; (=මෙත්සිතින් පැතිර විය හෙම්වයි යන අර්ථයි;) ගරු ච, පහණසතක් මෙන් ගුරු වෙම්වයි;

---

1. ගතිතොමෝ-හැම. 2. ලොකයති-මූ. ස. II. 3. සබ්‍රම්-හැම. a. b. ඵ. මූ. බ.

භාවනීයෝ ච, මේ ඇවැත්[1] දතයුත්ත දන්නී-දැක්කයුත්ත දක්කී සි මෙසේ සම්භාව්‍ය වෙම්වයි; ආකඞ්ඛෙය්‍ය වෙ,ඉදින් කැමැත්තේ විනම්; සීලෙසෙවස්‍ස පරිපූරකාරී, සතරපිරිසුදුසිල්හිම සම්පූණීකාරී වන්නේය යන; ආදිනානයෙන, මේ ආදි නයින්; (ආදි ග්‍රහණයෙන් "අඡ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තෙහා අනිරාකතජ්ඣානො විපස්සනාය සමන්නාගතො බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානං" යන මේ ආදිවූ ශීල සූත්‍රාගතවූ[a] සතලොස් සිලානිසංසයෝ සඞ්ගෘහීත වෙත්.) පියමනාපතාදයො,[2] ප්‍රියමනාපතාදිවූ; ආසවක්ඛයපරියොසානා අග්‍ර වක්‍ෂය පර්‍යවසානවූ; අනෙකෙ සීලානිසංසා වුත්තා, නොඑක් සිලානිසංසයෝ කියනලදහු; එවං, මෙසේ; අවිප්පටිසාරාදි අනෙකගුණානිසංසං සීලං, අවිප්‍රතිසාරාදි අනෙකගුණයන් අනුසස් කොට ඇත්තේයි ශීලය; අපිච, අනිකෙකුදු;-(=තවද සීලානිසංසයෝ ඇත යන අර්ථයි.)

(i) 'සාසනෙ'යි යනු ලොවීලොවුතුරා ගුණ එළවන මේ ශාස්තෘ ශාසනයෙහි; කුලපුත්තානං,ආර්‍යකුලපුත්‍රයන්ගේ; යං විනා පතිට්ඨා නත්‍ථි, යම් ශීලයක් විනා පිහිට නැද්ද; තස්‍ස චිලස්‍ස, මෙසේ අනුසස් ඇති ශීලයාගේ; ආනිසංසපරිච්ඡෙදං, අනුසස්හි පමණ; කො වදෙ, කවරෙක් කියන්නට සමර්‍ථ වෙද?

(ii. iii) ගඞ්ගා,ගඞ්ගානම් නදීද; යමුනා වාපි,යමුනානම් නදීද; සරබූ[3] වා, සරයූ[4]නම් නදීද; සරස්සතී, සරස්වතී නම් නදිද;අචිරවතිනිහනගා වා, අචිරවතීනම් නදීද; මහීවාපි මහානදි, මහි නම් මහානදීද; (වා ශබ්දයෙන් අනුක්තවන්ද්‍රභාගාදිහු ද යන මෙ සියලු නදීහු[b]; "තං මලං විසොධෙතුං න සක්කුණන්ති"යි යොදනු.) ඉධ, මේ ලොකයෙහි; පාණීනං සත්තානං, ප්‍රාණීසඞ්ඛ්‍යාතසත්ත්වයන්ගේ; යං මලං, යම් රාගවෙෂාදි මලයක්; වෙ, එකාන්තයෙන්; සිලජලං විසොධයති, ශීලනැමැති ජලය විශුද්ධ කෙරේද; තං මලං, ඒ මලය; විසොධෙතුං, ශුද්ධ කරන්නට; න සක්කුණන්ති, නො පොහොසත්හු.

(iv. v.) සුරක්ඛිතං, මනා කොට රක්‍ෂාකරණ ලද; අරියං, විශුද්ධවූ; අච්චන්තසීතලං, අත්‍යන්තයෙන් සිහිල්වූ; ඉදං සීලං, මේ ශීලය තෙමෙ; ඉධ, මේ ලොකයෙහි; සත්තානං, ප්‍රාණීසඞ්ඛ්‍යාත සත්ත්වයන්ගේ; යං පරිළාහං සමෙති, යම් පරිදාහයක් සන්හිදුවා ද; තං, ඒ පරිදාහය; සජ්ජලදා වාතා,[c]මෙඝ මාරුතයෝ ද; න සමයන්ති, නොසන් හිදුවත්; හරිවන්දනං, හරිවන්දන ද; න චාපි සමයති, නොම සන්හිදුවා; හාරා, මුක්තාහාරයෝද; නෙව සමයන්ති, නොම සන්හිදුවත්; මණයො, වෛදූර්‍යී මණීහු ද; නසමයන්ති, නොසන්හිදුවත්; චන්ද කිරණඞ්කුරා, සඳරැස්හු ද; න සමයන්ති, නො සන්හිදුවත්. c

(vi) යො, යම් ශීලගන්ධයෙක්; (ශීලසමුත්‍ථිත කීර්තිශබ්දය මනොහර බැවිනුදු දික්හි පැතිරෙණ බැවිනුදු "සීලගන්ධ" යයි කියනලදී.) සමං,

1. ඇසුවත්-ඉ.I&II. ආවත්-මු. ඉ.I & II. 2. පියමනාපාදයො-ඉ. II.-
3. 4 සරහූ-ඉැම්. a. b. c, ඒ. ඉ. ම. මු. ඉ. I. & II.

සමව; අනුවාතෙ ච, යටසුළඟට ද; පටිවාතෙ ච; උඩුසුළඟට ද; වායති, හමා ද; සීලගන්ධසමෝ ගන්ධෝ, ඒ ශීලගන්ධය හා සමවූ ගන්ධයෙක්; කුතෝ නාම භවිස්සති, කොහි නම් වේ ද?.

(vii) සඝාරොහණ, සවර්ගයට නැඟෙන්නට; සීලසමං, ශීලය හා සමවූ; අඤ්ඤං සොපානං කුතෝ, අනික් හිණෙක් කොහි ද; නිබ්බාණ නගරස්ස, නිර්වාණපුරයට; පවෙසනෙ, වදනා තන්හි නොහොත්: ප්‍රවේශක්‍රියමාණෙහි; [1] වාරං වා පන අඤ්ඤං සීලසමං කුතෝ, අනික් ශීලය හා සමාන දෙරෙක් කොහි ද?

(viii) සීලභූසන, ශීලාභරණයෙන්; භූසිතා, අලඞ්කෘතවූ; යතිනෝ, භික්ෂූහු; යථා සොභන්ති, යම්සේ හොබිද්ද; මුත්තාමණිවිභූසිතා, මුතු මැණික් විභූෂිතවූ; රාජානෝ, රජදරුවෝ ද; එවං න සොභන්ති; එසේ නොහොබිත්.

(ix) සීලං, ශීලයතෙමේ; සීලවතං, සිල්වත්නට; සද්ද, හැමකල්හිම; අත්තානුවාදාදිභයං, තමාම තමාට [2] නිග්ගහකිරීමෙහි උපදනා භය; (ආදිශබ්දයෙන් [පරානුවාදභය[3]] දණ්ඩභය-දුග්ගතිභය ගැණේ) සබ්බ සෝ, සර්වාකාරයෙන්ම; විද්ධංසයති, නසා; කිත්තිං, කීර්තිද; භාසඤ්ච, හෂිද; ජනෙති, උපදවා.

(x) ගුණානං මූලභූතස්ස, ගුණයන්ට මුල්වූ; දෝසානං බලඝාතිනෝ, දෝෂයන්ගෙ බලයසි කියනලද ව්‍යතික්‍රම නසන්නාවූ; ("දෝසානං බලං නාම වත්ථුඤ්ඤාවාරෝ; තං තෙසං කාතුං අදෙන්තං සීලං දෝසානං බලං ඝාතෙතීති[4] වෙදිතබ්බං-"

["කෙළාශාඛ්කුරං න ප්‍රතනොති ශීලං
බීජාඞ්කුරං කාල ඉවාතිවෘතකං
ඉවෙව හි ශීලෙ පුරුෂස්‍ය දෝෂා
මනස්‍යලජ්ජා ඉව ධර්මියනති"[a]යි කියේමැනෝ.)

සීලස්ස, ශීලයාගේ; ආනිසංසකථාමුඛං, ආනිසංස කථාමාරය; (=අනුසස් කීමට දෙරය ඇත අර්ථයි;) ඉති විඤ්ඤෙය්‍යං, මෙසේ දතයුතු.

සීලානිසංස කථා නිමි.

6.(ඛ) ("කතිවිධඤ්චිතං සීලන්ති යං වුත්තං තත්‍ර ඉදං විස්සජ්ජනං"යි යොදනු.) තාව, පළමු කොට; සබ්බමෙව ඉදං[i] සීලං, සියලු මේ ශීලයම; i. අත්තනෝ සීලනලක්ඛණෙන, තමාගෙ ශීලන සඞ්ඛ්‍යාත සභාවයෙන්; එකවිධං, එකප්‍රකාර වේ-ii. චාරිත්ත චාරිත්තවසෙන, චාරිත්‍රශීල-වාරිත්‍ර ශීල වශයෙන්; දුවිධං, ද්විප්‍රකාරවෙ; තථා, එසේම; ආභිසමාචාරික ආදිබ්‍රහ්මචරියකවසෙන, ආභිසමාචාරිකසීල-ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීල වශයෙනුදු; විරති අවිරති වසෙන, විරතිශීල-අවිරතිශීල වශයෙනුදු; නිස්සිතානිස්සිතවසෙන, නිඃශ්‍රිතශීල-අනිඃශ්‍රිතශීල වශයෙනුදු; කාල

1. ප්‍රවෙශක්‍රියමාණෙහි ඉත්‍යාත්‍ය-ඉත්ත, ස. II. ප්‍රවෙශයෙහි ඒයාඛ්‍යෂේ පෙණේ.
2. තමාතමාට, ස. II. 3. පොත්හි නොපෙණේ. 4. බලඝාතීති. ස. II.

පරියන්තසීල ආපාණකොටිකසීලවසෙන, කාලපරියන්තසීල-ආපාණකොටිකසීල වසයෙනුදු; සපරියන්තාපරියන්තවසෙන, සපරියන්තසීල-අපරියන්තසීල වසයෙනුදු; ලොකිය ලොකුත්තර වසෙන ච, ලෞකික සීල-ලොකොත්තරසීලවශයෙනු දු; ත්‍රිප්‍රකාර වේ.-

(iii) තිවිධං හීන මජ්ඣිම පණීත වසෙන, හීනසීල-මධ්‍යමසීල-ප්‍රණීත සීල වශයෙන් ත්‍රිප්‍රකාර වෙ; තථා, එසේම; අත්තාධිපතෙය්‍ය ලොකාධිපතෙය්‍ය ධම්මාධිපතෙය්‍යවසෙන, ආත්මාධිපතිසීල-ලෝකාධිපතිසීල-ධර්මාධිපතිසීලවශයෙන්ද; පරාමට්ඨාපරාමට්ඨපටිපස්සද්ධි වසෙන, පරාමෘෂ්ටසීල-අපරාමෘෂ්ටසීල-ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධිසීල වශයෙන් ද; විසුද්ධා විසුද්ධවෙමතිකවසෙන, විසුද්ධසීල-අවිසුද්ධසීල-වෙමතිකසීල වසයෙන් ද; සෙඛාසෙඛනෙවසෙඛනාසෙඛවසෙන ච, ශෛඛසීල-අශෛඛසීල-නෙවසෙඛනාසෙඛසීල වසයෙනුදු ත්‍රිප්‍රකාර වෙ.-

(iv) චතුබ්බිධං හානභාගිය ඨිතිභාගිය විසෙසභාගිය නිබ්බෙධභාගිය වසෙන, හානභාගිය ශීල-ස්ථිතිභාගිය ශීල-විශෙෂභාගිය ශීල-නිර්භේධභාගිය ශීල වශයෙන් චතුර්විධ වෙ; තථා, එසේම; භික්ඛු භික්ඛුණී අනුපසම්පන්න ගහට්ඨ සීලවසෙන, භික්ෂුශීල-භික්ෂුණීශීල-අනුපසම්පන්නශීල-ගෘහස්ථශීල වශයෙනුදු; පකතිආචාර ධම්මතාපුබ්බහෙතුකසීලවසෙන, ප්‍රකෘතිශීල-ආචාරශීල-ධර්මතාශීල-පූර්වහෙතුකශීල-වශයෙන් ද; පාතිමොක්ඛසංවර ඉන්ද්‍රියසංවර අජීවපාරිසුද්ධි පච්චයසන්නිස්සිතසීල වසෙන ච, ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීල-ඉන්ද්‍රියසංවරශීල - ආජීවපාරිශුද්ධිශීල - ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිතශීල වශයෙන් ද චතුර්විධ වේ.-

(v) පඤ්චවිධං පරියන්තපාරිසුද්ධි සීලාදිවසෙන, පර්‍යන්තපාරිශුද්ධිශීලාදි වශයෙන් පඤ්චවිධ වෙ; වුත්තමපි චෙතං පටිසම්භිදායං, ප්‍රතිසම්භිදායෙහි ද මෙම කියනලදී; පඤ්චසීලානි, ශීලයෝ පස්දෙනෙකි; පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං, පර්‍යන්ත පාරිශුද්ධිශීලය; අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං, අපර්‍යන්ත පාරිශුද්ධිශීලය; පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිසීලං, පරිපූර්ණපාරිශුද්ධිශීලය; අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලං, අපරාමෘෂ්ටපාරිශුද්ධිශීලය; පටිපස්සද්ධිපාරිසුද්ධි සීලන්ති, ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධිපාරිශුද්ධිශීලයයි මෙසේ පඤ්චප්‍රකාර වෙ; තථා පහාණ වෙරමණිචෙතනා සංවරාවීතික්කමවසෙන, ප්‍රහාණශීල - වෙරමණිසීල - චෙතනාශීල -සංවරශීල-අව්‍යතික්‍රමශීල වශයෙන් එසේම පඤ්චවිධ වේ.-

7 (5) i. තත්‍ථ, එහි; එකවිධකොට්ඨාසෙ අත්‍ථෝ, එකප්‍රකාරඅංශය අර්‍ථ; වුත්තනයෙනෙව, "සීලනට්ඨෙන සීලං" යනාදීන් යටකී න්‍යායින්ම; වෙදිතබ්බා, දතයුතු.

(ii. I.) දුවිධකොට්ඨාසෙ, ත්‍රිප්‍රකාර කොටස; භගවතා, භගවත්හු විසින්; ඉදං කත්තබ්බන්ති, මෙ ආනිසංසවාරිකය කටයුතුයයි; යං පඤ්ඤත්ත සික්ඛාපදපූරණං, පණවනලද ශික්ෂාපදශීලයාගේ යම්පිරීමෙක්ඇද්ද;

තං චාරිත්තං, හේ චාරිත්‍රතම; යං, යමෙක්; ඉදං නකත්තබ්බන්ති; මේ දුශ්චරිතය නොකටයුතුයයි; පටික්ඛිත්තං, ප්‍රතික්ෂේප කරණ ලදද; තස්ස අකරණං, ඒ දුශ්චරිතයාගේ නොකිරීම; චාරිත්තං, චාරිත්‍රතම්; තත්‍ර, ඒ චාරිත්‍ර චාරිත්‍ර ශබ්දදෙක්හි; අයං වචනත්ථෝ, මේ වචනාර්ථයි; තස්මිං සීලෙ, ඒ ශීලයෙහි; චරන්ති, හැසිරෙත්; පරිපූරකාරිතාය, සම්පූර්ණකාරී බැවින්; පවත්තන්තීති, පවතිත්නුයි; චාරිත්තං, චාරිත්‍රතම්; චාරිතා, මෙ නොකට යුතුයයි වැළකූ ආකල්පය; තෙන, ඒ චාරිත්‍රය[1] කරණකොටගෙණ; තායන්තීයි සේසේ; රක්ඛන්තීති, රකිත්නුයි; චාරිත්තං, චාරිත්‍රතම්; තත්ථ, එදෙක්හි; චාරිත්තං, චාරිත්‍රය; සද්ධාවිරියසාධනං, (ශ්‍රද්ධාරහිතය ද-කුසීතය ද වන්පිළිවෙත් නොපුරණ බැවින්) ශ්‍රද්ධාවෙන් හා විය්‍යයෙන් සැදිය යුත්තේයි; සද්ධා සාධනං චාරිත්තං, චාරිත්‍රශීලය ශ්‍රද්ධාවෙන් [2]සැදිය යුතු.

(ii. 2.) අභිසමාචාරොති, අභිසමාචරණම්; උත්තමසමාචාරෙ, අධිශීල ශික්ෂාපය්‍යාපනත බැවින් උත්තමසමාචාරයයි; අභිසමාචාරොව, අභිසමාචාරය ම; ආභිසමාචාරිකං, ආභිසමාචාරික නම් වෙ; (වෙනයිකො, යනු මෙන් සවාර්ථයෙහි "ණ්ඨික" ප්‍රත්‍යය දතයුතු.) අභිසමාචාරං වා ආරබ්භ පඤ්ඤත්තං, (උත්තරාෂ්ටනිදේශයෙන් මාඝීහශීල ඵලශීල අභිසමාචාර නම්)-ඒ උදෙසා=තත්ප්‍රයොජන කොට පණවන ලද්දේ; ආභිසමාචාරිකං, ආභිසමාචාරික නම්; ආජීවට්ඨමකතෝ, (සුපරිශුද්ධ ත්‍රිවිධකායකර්මය හා චතුර්විධ වාක්කර්මය හා පරිශුද්ධ ආජීවය යන මෙ) ආජීවාෂ්ටමකශීලයා කෙරෙන්; අවසෙසසීලස්ස, අවශෙෂශීලයට; එතං අධිවචනං, "ආභිසමාචාරිකය" යනු මෙ නමෙකි;-මඝබ්‍රහ්මචරියස්ස, (ශ්‍රෙෂ්ඨබැවින් මාඝීහය මාඝීහබ්‍රහ්ම චර්‍ය්‍ය නම, ඒ) මාඝීහබ්‍රහ්මචර්‍ය්‍යයට; ආදිභාවභූතන්ති, ආදියෙහි ඉපදවිය යුතුනුයි; ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, ආදිබ්‍රහ්මචරියක නම්; ("මඝබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදිම්හි භාවෙතබ්බතං න්‍හාදෙතබ්බතං පත්ථනත්ති[3] ආදිභාවභූතං" a යනු මේ.) ආජීවට්ඨමකසීලසෙඛතං අධිවචනං, ආජීවාෂ්ටමක ශීලයට මෙ නමෙකි; තං හි, හෙතෙම; මඝස්ස ආදි භාවභූතං, මාඝීහයට ආදියෙහි ඉපදවිය යුතු වී;-(දෙශනාක්‍රමයෙන් සම්‍යග්දෘෂ්ටිය ආදියයි-ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමයෙහි වනාහි ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර ශීල නැති ගිහි මැස්සනුදු අවශ්‍යයෙන් පිරියයුතු බැවින් ආජීවය අටවනු කොට ඇති ශීලය ආදි බැවින් කිහ "ආදිභාවභූතං"යි.) ආදිම්හියෙව පරිසොධෙතබ්බතෝ, ආදියෙහිම පිරිසුදු කටයුතු හෙයිනි; තෙනාහ,b එහෙයින් ම වදළහ; "අසස, ඔහුගෙ; පුබ්බෙව, පූර්‍වයෙහිම; කායකම්මං, කායකර්මය ද; වචීකම්මං, වාක්කර්මය ද; ආජීවො, ආජීවය ද; සුපරිසුද්ධා හොතී"ති, සුපරිසුද්ධ වෙයි; යානි වා සික්ඛාපදානි, දෙශනාගාමිවූ දුශ්කෘත දුර්භාෂිතවූ හෝ යම් ශික්ෂාපද කෙතෙක්; ඛුද්දානුඛුද්දකානීති වුත්තානි, ක්ෂුද්‍රානුක්ෂුද්‍රශික්ෂාපදගති

1. චාරිත්‍ර. මූ. ස. I & II.
2. සැදියයුතු. මූ. ස. I.
3. පවත්තං. වී. සී.
a. b, උ. ඉ. ඕ.

කියනලදහුද; ඉදං ආභිසමාචාරිකං සීලං, මෙ ආභිසමාචාරිකශීල නම; යෙසං ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, යෙස්ස ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීල නම්; උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නං වා, උභතොවිභඞ්ගපරියාපන්නසීලය, හෝ; ආදිබ්‍රහ්මචරියකං, ආදිබ්‍රහ්මචරියක නම; ඛන්ධකවත්තපරියාපන්නං, (ආභිසමාචාරිකං) සකඛන්ධවත්ත පඤ්ඤාපනා ශීලය; ආභිසමාචාරිකං, ආභිසමාචාරික නම්; තස්ස සම්පත්තියා, ආභිසමාචාරික ඒ ශීලයාගේ සම්පත්තීන් (පිරීමෙන්); ආදිබ්‍රහ්මචරියකං සම්පජ්ජති; ආදිබ්‍රහ්මචරියකස්ස පිරේ; (යමෙක් ලහුකවූ අල්පසාවද්‍යයන් දුරු කෙරේ නම් හෙතෙම ගුරුවූ මහාසාවද්‍යයන් දුරුකෙරෙයි යනුයෙහි කියයුතුම නැත යන මෙ අර්ථය ව්‍යතිරෙකවශයෙන් දක්වන්නේ "නෙනෙවංහ" යනාදි කී.) භික්ඛවෙ, මහණෙනි! සො භික්ඛු, ඒ මහණ; ආභිසමාචාරිකං ධම්මං අපරිපූරෙඬා, ආභිසමාචාරිකශීලය නො පුරා; ආදිබ්‍රහ්මචරියකං ධම්මං පරිපූරෙස්සතීති, ආදිබ්‍රහ්මචරියක සීලය පුරන්නේයයි; නෙතං ඨානං විජ්ජතීති, මෙ කාරණ නැතැයි; (ක්ෂුද්‍රාපත්ති මඬනසුලු ඉහි පරිවයෙන් මහත් ආපත්ති දු මඬනා බැවිනු දු ආභිසමාචාරික සිල් පුරතු දු ඒ සිල් සමාධිවිපස්සනාවට පදස්ථාන නො වන්නෙනු දු "නෙතං ඨානං විජ්ජති" යුහු.)=පෙ=

(ii. 3.) **තතියෂද්‍දුකෙ**-යන්නෙහි; පාණාතිපාතාදීහි වෙරමණිමත්තං, ප්‍රාණාතිපාතාදීන්කෙරෙන් විරමණමාත්‍රය; විරතිසීලං, විරතිශීලනම්; සෙසවෙතනාදි අවිරතිසීලන්ති, සෙසු චෙතනාදි අවිරති ශීල නම්.

(ii. 4.) **චතුත්ථදුකෙ**,-යන්නෙහි; නිස්සයොති, නිශ්‍රය නම්; වෙ නිස්සයා, නිශ්‍රයයෝ දෙදෙනෙකි; තණ්හානිස්සයො ච දිට්ඨිනිස්සයො ච, තෘෂ්ණානිශ්‍රයය-දෘෂ්ටිනිශ්‍රය යි; තත්ථ, එදෙක්හි; යං යම් ශීලයක්; අහං ඉමිනා සීලෙන, මම මේ ශීලයෙන්; දෙවො වා, ශක්‍රසුයාමාදි දෙවියෙක් [1]හෝ වෙමි; දෙවඤ්ඤතරො වා, සෙසු ශක්‍රාදීන් සේ නොව එක්තරා දෙවියෙක් හෝ වෙමි යි; එවං, මෙසේ; භවසම්පත්තිං ආකඞ්ඛමානෙන, භවසම්පත්ති කැමැත්තහු විසින්; පවත්තිතං, පවත්වන ලදද; ඉදං, මේ; **තණ්හානිස්සිතං**, තෘෂ්ණානිශ්‍රිත නම; යං, යම් ශීලයක්; සීලෙන සුඛිති එවං සුඛිදිට්ඨියා පවත්තිතං, සිලින් සංසාර සුඛියයි මෙසේ සුඛිදෘෂ්ටින් පවත්වනලද ද; ඉදං, මේ ශීලය; **දිට්ඨි නිස්සිතං**, දෘෂ්ටිනිශ්‍රිතශීල නම්; යම්පන ලොකුත්තරං, යම් ලොකොත්තර ශීලයෙක් ඇද්ද; තඤ්ඤෙව සබ්බාරහුතං, ඒ ලොකොත්තර ශීලයට ම කාරණවූ; යඤ්ච ලොකියං, යම් ලෞකික ශීලයෙක් ඇද්ද; ඉදං **අනිස්සිතං**, මේ අනිශ්‍රිතශීල නම;=පෙ=

(ii. 5.) **පඤ්චමදුකෙ**, යන්නෙහි; කාලපරිච්ඡෙදං කත්වා, "ඉමඤ්ච රත්තිං ඉමඤ්ච දිවසං" යනාදීන් කාලවශයෙන් පරිච්ඡෙද කොට; සමාදින්නං සීලං, සමාදන්වතලද ශීලය; **කාලපරියන්තං**, කාල

---

1 දෙවියෝ මු. සී. I. & II.

පර්‍යන්ත නම්; යාවජීවං සමාදියිත්වා, යාවජීවයෙන් සමාදන්ව; තථෙව පවත්තිතං, එසේම පවත්වනලද්දේ, **ආපාණකොටිකං**, ආපාණකොටික නම්.

(ii. 6.) **ඡධාතුකෙ**, සවතදුකයෙහි; ලාභයසඤාතිඅඞ්ගජීවිතවසෙන, (කාලපරිච්ඡේද නො කොට සමාදන් වූ ශීලය අනන්තරයෙහි විච්ඡින්නවූයේ ද සමාපත්තිවිරති වසයෙන් උපන්නවුන්ගේ රක්ෂණ වර්ජන වශයෙනුදු) ලාභ-යස ඤාති අඞ්ග-ජීවිතයන්ගේ අවිනාශවශ යෙනුදු; දිට්ඨපරියන්තං, දෘෂ්ටපර්‍යන්තවසින ඇති ශීලය; **සපරියන්තං** නාම, සපර්‍යන්තශීල නම; විපරීතං **අපරියන්තං**, ලාභාදි විසින් අදෘෂ්ට පර්‍යන්තවසින ඇති ශීලය; අපර්‍යන්තශීල නම; =පෙ= කතමන්තං සීලං සපරියන්තං, කවර හේ ශීලයෙක් සපර්‍යන්ත නම් ද; "ලාභ පරියන්තං සීලං අත්ථි"යි (යොදනු.) ලාභපර්‍යන්ත ශීලයෙකුදු ඇත; (සෙසු පෙදෙහි දු මෙසේම අර්ථ බඳිනු.) කතමන්තං සීලං ලාභපරියන්තං, කවර හේ ශීලයෙක් ලාභපර්‍යන්ත වෙ ද? ඉධ, මෙහි; එකච්චෝ, එකෙක්; ලාභහෙතු, ලාභහෙතුවෙන්; ලාභපච්චයා, ලාභප්‍රත්‍යය යෙන්; ලාභකාරණා, ලාභකාරණයෙන්; (හෙතු ප්‍රත්‍යය දෙදෙනා[a] මෙතැන එකාර්ථ බව භගවන පිණිස "ලාභකාරණා"යි කිහු.) යථා සමාදින්නාසික්ඛාපදං විතික්කමති, (මෙතෙක් දවස් රකිම්යි කාල පරිච්ඡේද කොට හෝ නොකොට හෝ මෙතෙක් ශික්ෂාපද රකිම් යි ශික්ෂාපරිච්ඡේද කොට හෝ නො කොට හෝ) සමාදන්වනලද ශික්ෂාපදය ඉක්මෙන්නේ වීනම්; ඉදං තං සීලං **ලාභ පරියන්තන්ති**, මේ ශීලය ලාභපර්‍යන්තයයි; එතෙනෙව උපායෙන, මෙම උපායයෙන්; ඉතරානි පි (පදානි) විත්ථාරෙ තබ්බානි, සෙසු පදයෝද විස්තර කටයුත්තාහුයි;-අපරියන්තවිස්සජ්ජනෙපි, අපර්‍යන්තශීල විසර්ජන යෙහි දු; වුත්තං, කියනලදී; කතමන්තං සීලං න ලාභපරියන්තං, කවර ශීලයෙක් ලාභපර්‍යන්ත නො වේ ද; ඉධ, මෙහි; එකච්චෝ, එකෙක්=පෙ=යථා සමාදින්නා සික්ඛාපද, කී පරිද්දෙන් සමාදන්වන ලද ශික්ෂාපදය; විතික්කම විත්තමපි න උපපාදෙති, ව්‍යතික්‍රම පිණිස සිත ද නො උපදවන්නේය; කිං සො විතික්කමිස්සති, හේ ව්‍යතික්‍රම කෙරෙයි යනු කිම; (=ව්‍යතික්‍රම නො කෙරේමය යන අර්ථයි;) ඉදන්තං සීලං, මේ ශීලය; **න ලාභ පරියන්තන්ති**, ලාභ පර්‍යන්ත නො වේ.

(එතෙනෙව උපායෙන, මෙම උපායයෙන්; ඉතරානිපි, සෙසු පද යෝද විත්ථාරෙතබ්බානි විස්තරකටයුත්තාහුයි.[1])

එවං, මෙසේ, සපරියන්තාපරියන්තවසෙන, සපර්‍යන්ත-අපර්‍යන්ත වශයෙන්; දුවිධං, (ශීලය) දෙවැදෑරුම්[2])

---

1. 2. මේපාඨ පොත්හි නොපෙනේ.

(ii. 7.) **සත්තමඤ්ඤකෝ**, සත්වන චිතයෙහි; සබ්බම්පි සාසවං සීලං, සියලු සාශ්‍රව ශීලයම; **ලෝකියං**, ලෞකික නම; (තමා අරමුණුකරණ ආස්‍රවයන් හා සමග පවත්නෙන් ත්‍රෛභූමික ධර්මයෝ සාසවනම-තත්පරයීපන්න බැවින් ශීලය ද සාසව නමැයි දත්තේ.) අනාසවං, අනාස්‍රව ශීලය; **ලෝකුත්තරං**, ලොකොත්තර නම; තත්, එ දෙක්හි; ලෞකියං, ලෞකික ශීලය; භවවිසෙසාවහං හොති, සුගතියෙහි ම උපදවන බැවින් භවවිශෙෂය එළවන්නෙය; භවනිස්සරණඤ්ච සම්භාරෙ, නිවන්හි අදහසින් රක්නාහට විදර්‍ශනාපාදක වන බැවින් භවනිර්‍හරණයට ද ප්‍රත්‍යය වේ; (=නිර්‍හරණයට ද උපනිශ්‍රය වේය යන අර්‍ථයි) යථාහ, [1] වදලේමය; විනයො, විනයතෙමේ; සංවරත්ථාය, සංවරය පිණිස වෙයි; (=සංවරයට උපනිශ්‍රය වෙයි යන අර්‍ථයි. මෙහි විනය පෙළ හෝ ඉහි ආ සිඛපද හෝ විනය නමි.) සංවරො, සංවරය තෙමේ; අවිප්පටිසාරත්ථාය, අවිප්‍රතිසාරය පිණිස වෙ; අවිප්පටිසාරො, අවිප්‍රතිසාරය තෙමේ; පාමොජ්ජත්ථාය, ප්‍රාමොද්‍යය පිණිස වෙ; (තරුණප්‍රීතිය ප්‍රාමොද්‍යනමි. බලවත් ප්‍රීතිය ප්‍රීති නම්-ශීලයෙහි කලඛකනැති බැවින් ම ශීලය ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂා කරන්නහු සිත පිඛා තොවන්නෙන් "සංවරො පාමොජ්ජත්ථාය" යි කිහු.) පාමොජ්ජං, ප්‍රාමොද්‍යය; පිතත්ථාය, ප්‍රීතිය පිණිස වෙ; පිති, ප්‍රීතිතොමෝ; පස්සඛත්ථාය, ප්‍රීතීන් පිරුණුබැවින් සන්හිදීම පිණිස වෙ; පස්සඛි, ප්‍රශ්‍රබ්ධිය; සුඛත්ථාය, සුව පිණිස වෙ; සුඛං, සුඛය; සමාධත්ථාය, සමාධිය පිණිස වෙ; (නාමරූප පරිග්‍රහයෙන් පෙරටු ක්‍ෂණිකසමාධිය ද අර්‍ථාසමාධිය පිණිස වේය යන අර්‍ථයි.) සමාධි, සමාධිතෙමේ; යථාභූතඤාණදස්සනත්ථාය, සප්‍රත්‍යයනාමරූපදර්‍ශනය පිණිස- තද ධිෂ්ඨාන තරුණවිදර්‍ශනාව පිණිස හෝ වේ; යථාභූතඤාණදස්සනං, යථාභූතඥානදර්‍ශනය; නිබ්බිදත්ථාය, නිර්‍වේදඥානය පිණිස වෙ;(මෙයින් බලවත් විදර්‍ශනා කිහු.) නිබ්බිදා, නිර්‍වේදඥානය තෙමේ; විරාගත්ථාය, මාර්‍ගඵල පිණිස වෙ; විරාගො, විරාගයතෙමේ; විමුත්තත්ථාය, අර්‍හත්ඵල විමුක්තිය පිණිස වෙ;විමුත්ති,විමුක්තිතොමෝ;විමුත්තිඤාණදස්සනත්ථාය, ප්‍රත්‍යවෙක්‍ෂාඥානය පිණිස වෙ; විමුත්තිඤාණදස්සනං, විමුක්තිඥානදර්‍ශනය; අනුපාදා පරිනිබ්බාණත්ථාය, අනුපාදා පරිනිර්‍වාණය පිණිස වෙ; යදිදං,යම් මේ; අනුපාදාචිත්තස්ස විමොක්ඛා,[1] අනුපාදාචිත්තවිමොක්‍ෂයෙක් ඇද්ද; එතදත්ථා කථා, විනයකථාතොමෝ මේ අනුපාදා විමොක්‍ෂයම ප්‍රයොජන කොට ඇත්තීයි; එතදත්ථා මන්තනා, කල්‍යාකල්‍යවශයෙන් විනය විචාරණද මෙම ප්‍රයොජනකොට ඇත්තීයි; එතදත්ථා උපනිසා, "විනයො සංවරත්ථාය" යනාදි යථොක්ත කාරණපරම්පරාසඞ්ඛ්‍යාත උපනිශ්‍රය ද මෙම ප්‍රයොජන කොට ඇත්තීයි; එතදත්ථං සොතාවධානං, කන් තතු කිරීම (=ශ්‍රවණමය ඥානය යන අර්‍ථයි) මෙ ප්‍රයොජන කොට ඇත්තේයි:—

---

1 විමොඛො ස. II. & මූ. ස. I & II a. ඵ. ඉ. බ.

(සං. 20.) (මේහි "අනුපාදා චිත්තස්ස විමොක්ඛෝ" යනු මාර්ගය. මාර්ගය සිද්ධවන්නේ විමුක්තිය විමුක්තිඥානදර්ශනය අනුපාදා පරිනිර්වාණය යන මොවුන් සිද්ධවන බැවින් "එතදත්ථා කථා" යනාදි ඒ අනුපාදා විමෝක්ෂය පිණිසයයි කිහු, එසේ උවහොත් "විරාගත්ථාය" යනු යෙහිම නොසිටුවා "විරාගෝ විමුත්තත්ථාය" යනාදි කුමට කිහ යත්? පරමපරාපනිශ්‍රය නිෂ්ඨාවට පැමිණි තැන් දක්වනුපිණිස කිහු.)

ලොකුත්තරං, මාර්ගඵලසම්ප්‍රයුක්තආජීවාෂ්ටමකශීලය; භවනිස්සරණාවහං හොති, භවනිස්සරණය ඵලවයි; පච්චවෙක්ඛණඤාණස්ස ච භූමි හොති, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාඥානයට ද භූමි වේ; (මේහි මාර්ගශීලය භවනිස්සරණය ද කෙරෙයි- ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවට ද භූමි වෙයි. ඵල ශීලය ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවටම භූමි වේ.) එවං, මෙසේ; ලෝකියලොකුත්තරවසෙන, ලෞකික ලෝකොත්තර වශයෙන්; දුවිධං, දෙවැදෑරුම්.

8. (5. iii. I.) හීනෙඝු, ත්‍රිකයන් කෙරෙහි; පඨමත්තිකෙ, පළමුවන ත්‍රිකයෙහි; හීනෙන, හීනවූ; ඡන්දෙන, ඡන්දයෙන් හෝ; චිත්තෙන, සිතින් හෝ; විරියෙන, වීර්‍යයෙන් හෝ; වීමංසාය වා, ප්‍රඥාවෙන් හෝ; පවත්තිතං, පවත්වන ලද්දේ; හීනං, හීන නම; මජ්ඣිමෙහි ඡන්දාදීහි, මධ්‍යම වූ ඡන්දාදීන්; පවත්තිතං, පවත්වනලද්දේ; මජ්ඣිමං, මධ්‍යම නම්; පණීතෙහි, ප්‍රණීතවූ ඡන්දාදීන්; (පවත්තිතං,) පවත්වන ලද්දේ; පණීතං, ප්‍රණීතනම්;-

(සං. 21.) (මෙහි ඡන්දාදීන්ගේ හීන මධ්‍යම ප්‍රණීත බව හීනමධ්‍යම ප්‍රණීත අධිමුක්ති වශයෙන් වෙයි:- යම්සේ කම්මය ආයූහනවසයෙන් හීනාදි භෙදඝිනන වේ ද එසේම ඡන්දාදිනුදු ප්‍රවෘත්‍යාකාර වශයෙන් හීනාදි භෙදයෙන් භින්න වෙති. ඒ ඒ ප්‍රවෘත්‍යාකාරය ද අධිමුක්ති භෙදයෙනැයි දතයුතු.)

යසකාමතාය වා සමාදින්නං හීනං, කිත්තියෙහි (-සතුතියෙහි) අභිරතියෙන් සමාදන්වනලද්දේ හීන නම්; පුඤඤඵල කාමතාය මජ්ඣිමං, පුණ්‍යඵලයෙහි අභිරතියෙන් සමාදන්වනලද්දේ මධ්‍යම නම්; කත්තබ්බමේවිදනති, මේ කටයුතුමය; (එබඳුවෙක් මෙබඳුවෙක් සේ නම් නො කෙරේදැයි) අරියභාවං නිස්සාය, මනාබව ආශ්‍රය කොට; සමාදින්නං පණීතං, සමාදන්වනලද ශීලය ප්‍රණීත නම්; අහමසම් සීලසම්පන්නොනා, මම සීලසම්පන්නයෙමි; ඉමෙ පන අඤඤෙ භික්ඛූ, මෙ සෙසු භික්ෂූහු; දුස්සීලා, දුස්සීලයහ; පාපධම්මාති, පාපධර්මය හයි; එවං, මෙසේ; අත්තුක්කංසනපරවම්භනාහි, ආත්මොත්කර්ෂණ-පරපරිභවය යන මෙයින්; උපක්කිලිට්ඨං වා, කිලුටුවූයේ හෝ; හීනං, හීන නම; අනුපක්කිලිට්ඨං, අත්තුක්කංසන පරවම්භනාවෙනුදු සෙසු උපක්ලේශයෙනුදු නො කිලුටුවූ; ලෝකියං සීලං මජ්ඣිමං, ලෞකික ශීලය මධ්‍යම නම; ලොකුත්තරං පණීතං, ලෝකොත්තර ශීලය ප්‍රණීත නම්;-තණ්හාවසෙන වා, තෘෂ්ණා වශයෙන් හෝ; භවභොගත්ථාය

පවත්තිතං, භවසම්පත්තිං පිණේඝ ද භොගසම්පත්තිං පිණේඝ ද පවත්වන ලද්දේ; ගීතං, ගීත නම්; අත්තනෝ විමොක්ඛත්ථාය පවත්තිතං මජ්ඣිමං, තමාගේ විමොක්ෂය පිණිස පවත්වනලද්දේ මධ්‍යම නම; සබ්බසත්තවිමොක්ඛත්ථාය පවත්තිතං, සර්ව්වසත්ත්වයන් සංසාරබන්ධන යෙන් මුදනු පිණිස පවත්වනලද; **පාරමිතා සීලං පණීතං, මහා බෝධිසත්ත්වයන්ගේ** පාරමිතා ශීලය ප්‍රණීත වේ.

(iii. 2.) **දුතියනයේන**, විතීය ත්‍රිකයෙහි; අත්තනෝ අනුරූපං පූජිතු කාමෙන, තමන්ට නොසරිප් දෙය දුරුකරණු කැමැත්තහු විසින්; අත්තගරුනා, [1] තමාම ගුරුකොට ඇත්තහු විසින් (=ලජ්ජා ධිකයා විසින් යන අර්ථයි.) අත්තනි ගාරවෙන පවත්තිතං, තමා කෙරෙහි ගෞරවයෙන් පවත්වනලද්දේ; **අත්තාධිපතෙය්‍යං**, අත්තාධි පතෙය්‍ය නම් වේ; (**"අත්තා එව ගරූ අධිපති එතස්සාති අත්තගරූ-ලජ්ජාධිකෝ, අත්තාධිපතිනෝ භාවෝ අත්තාධිපතෙය්‍යං**"යනු වේ.) ලොකාපවාදං පරිහරිතුකාමෙන, ලොකාපවාදය දුරුකරණු කැමැත්තහු විසින්; ලොකගරුනා, ලොකය ගරුකොට ඇත්තහු විසින්; ලොකෙ ගාරවෙන පවත්තිතං, ලොකයාකෙරෙහි ගෞරව යෙන් පවත්වන ලද්දේ; **ලෝකාධිපතෙය්‍යං**; ලොකාධිපතෙය්‍ය නම්; (**"ලෝකෝ ගරු අධිපති ගරූ[2] එතස්සාති ලෝකාධිපති-ඔත්තප්පාධිකෝ**") ධම්මමහත්තං පූජෙතුකාමෙන, ධර්ම්මමහත්ත්වය පුදනු කැමැත්තහු විසින්; (=ධර්ම්මය නම් මහානුභාව ඇත්තෙය "එකාන නෛෂ්ක්‍රමණිකය-භෙද ප්‍රතිපත්තීන් පිදියයුතුය, එහෙයින් ධර්ම්මය ශීලසම්පත්තීන් පුදම්"යි මෙසේ ධර්ම්මමහත්ත්වය පුදනු කැමැත්තහු විසින් යන අර්ථයි.) ධම්මගරුනා, ධර්ම්මය ගුරුකොට ඇත්තහු විසින්; ධම්මෙ ගාරවෙන පවත්තිතං, ධර්ම්මයෙහි ගෞරවයෙන් පත්වන ලද්දේ; **ධම්මාධිපතෙය්‍යං**, ධම්මාධිපතෙය්‍ය නම්.

(iii. 3.) **තතියනයේන**, තෘතීයත්‍රිකයෙහි; දුකෙසු, දුකයෙහි; යං නිස්සිතනති වුත්තං, යම්ශීලයෙක් නිශ්‍රිතයයි කියනලදද; තං, හේ; තණ්හාදිට්ඨීහි පරාමට්ඨත්තා, "ඉමිනා'හං සීලෙන දෙවෝ වා භවිස්සාමි දෙවඤ්ඤතරෝ වා"යි තෘෂ්ණාවෙනුදු "ඉමිනා මෙ සීලෙන සංසාරසුඛී භවිස්සති"යි, දෘෂ්ටියෙනුදු මාර්ගඵල අනුපනිශ්‍රයභාව කරණයෙන් පරාමර්ශනයෙන් ආමෘෂ්ටබැවින්; **පරාමට්ඨං**, පරාමෘෂ්ට ශීල නම්; පුථුජ්ජනකල්‍යාණකස්ස, පෘථග්ජනකෙරෙහි කල්‍යාණවූ ශීලාදි ගුණයෙන් සමන්විතයාගෙ; මග්ගසම්භාරභූතං, මාර්ගඋව සම්භාරවූ ශීලය ද; සෙඛානඤ්ච මග්ගසම්පයුත්තං, ශෛක්ෂයන්ගෙ මාර්ගසම්ප්‍රයුක්තශීලය ද; **අපරාමට්ඨං**, පරාමෘෂ්ටක්ලේශයන්[3] විෂ්කම්භිත බැවිනුදු ඔවුන්විසින් පරාමෘෂ්ට නොවන බැවින් අපරාමෘෂ්ටශීලනම්;

---

1. අත්තගුරුකා-ඝ. II.

2. ලොකෝ ගරු අධිපති-ම්‍ව. ඝ. I. 3. පරාමාසක්ලෙසයන්-ඝ. II.

සෙඛාසෙඛානං, ශෛක්ෂාශෛක්ෂයන්ගෙ; ඵලසමපයුත්තං සීලං, ඵලසම්ප්‍රයුක්තශීලය; **පච්ඡිමඛන්ධත්ති**, ඒ ඒ කෙලඹදරථ සන්සිඳුවන බැවින්; ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධ ශීල නම්.

(iii. 4.) **චතුත්ථනත්තිකෙ**, සතරවන ත්‍රිකයෙහි; යං, යම් ශීලයෙක්; ආපත්තිං අනාපජ්ජනෙන පූරිතං, ආපත්තියට නො අවදනහු විසින් පුරණලදද; ආපජ්ජිතා වා පන, ඇවද වනාහි; කතපටිකම්මං, වුටඨාන දෙසනාවෙන් කරණලද පිළියම්ඇත්තෙද; තං, හේ; විසුඛං, විශුඛශීල නම් වෙ;ආපත්තිං ආපන්නස්ස, ඇවැත් අවන්නහුගෙ; අකත පටිකම්මං, ඝථාධම්මයෙන් නො කළ පිළියම් ඇත්තෙ; අවිසුඛං, අවිශුඛශීලනම්; වත්‍ථුම්හි වා, (වලස්මස් ද්‍රේ හෝ ශූරුමස් ද්‍රේ හෝසි) වස්තුවෙහි හෝ; ආපත්තියා වා, (පාවිත්තිය ද්‍රේ හෝ දුක්කට ද්‍රේ හෝසි) ආපත්තියෙහි හෝ; අජ්ඣාචාරෙ වා, (ව්‍යතික්‍රම කෙළෙම් ද්‍රේ හෝ නොකෙළෙම් ද්‍රේ හෝසි) අධ්‍යාචාරයෙහි හෝ; වෙමතිකස්ස, විමති ඇත්තහුගෙ; සීලං, ශීලය; **වෙමතිකසීලං** නාම, වෙමතික සීල නම්; තත්‍ථ, එහි; යොගිනා, යොගිහු විසින්; අවිසුඛං සීලං විසොඛෙතබ්බං, අවිශුඛ ශීලය විශුඛ කටයුතුය; වෙමතිකෙ, විමතියට පැමිණි කල; වත්‍ථජ්ඣාචාරං අකත්වා, වස්තුව්‍යතික්‍රම නො කොට; විමති පටිවිනොදෙතබ්බා, (තමා හෝ වස්තුව විචාරා චිනයධරයන් කරා එළඹ විචාරා හෝ) විමති දුරුකටයුතු වේ; (මෙසේ දුරුකරණලද සංශය ඇත්තහු විසින් වනාහි නොකැප වී නම් දුරුකටයුතු-එයින් කිඹ. "ඉච්චස්ස ඵාසු භවිස්සතීති") ඉති, එසේ කල්හි; අස්ස, මෙ යොගිහට; ඵාසු භවිස්සති, සුව වේ.

(iii. 5.) **පඤ්චමඛන්තිකෙ**, පස්වන ත්‍රිකයෙහි; චතූහි අරියමග්ගෙහි, සතර ආර්‍යමාර්ගයන් හා ද; තීහි ච සාමඤ්ඤඵලෙහි, යට තුන් ශ්‍රාමණ්‍ය ඵලයන් හා ද; සම්පයුත්තසීලං, සම්ප්‍රයුක්ත ශීලය; **සෙඛං**, සෙඛසීල නම්; අරහත්තඵලසම්පයුත්තං, අර්හත්ඵල සම්ප්‍රයුක්ත ශීලය; **අසෙඛං**, අසෙඛ සීල නම්; සෙසං, සෙසු ලෞකිකශීලය; **නෙවසෙඛං නාසෙඛං**, නෙවසෙඛ්‍යනාසෙඛ්‍යසීලනම්; පටිසම්භිදාසම්පයුත්තා, පිළිසිඹියා යෙහි වනාහි; යස්මා, යම් හෙයකින්; ලොකෙ, ලෙව්හි; තෙසං තෙසං සත්තානං පකති පි, ඒ ඒ සත්වයන්ගේ සවභාවය ද; සීලන්ති වුච්චති, ශීලයයි කියනුලැබේද; යං සන්ධාය, යම් ප්‍රකෘතියක් සඳහා; අයං සුඛසීලෝ, මෙ සුවෙන් වසනසුලුය; අයං දුක්ඛසීලෝ, මෙ දුකින් වසනසුලුය; අයං කලහසීලෝ, මෙ කලහකරණ සුලුය; අයං මණ්ඩන සීලෝති, මෙ මණ්ඩනය කරණසුලුයයි; භණන්ති, බෙණෙද්ද; තස්මා, එහෙයින්; තෙන පරියායෙන, ප්‍රකෘතියද ශීලය යන ඒ පර්‍යායයෙන්; (=සීලශබ්දය ප්‍රකෘත්‍යර්‍ථවාචක බැවින් යන අර්‍ථයි.) කුසලං සීලං, කුශලශීලය; අකුසලං සීලං, අකුශලශීලය; අබ්‍යාකතං සීල[1]න්ති, අව්‍යාකෘත ශීලයයි; එවං, මෙසේ; කුසලාදිවසෙනපි,

1. කුසලසීලං, අකුසලසීලං, අබ්‍යාකතසීලං, ක්‍රි. මු.

කුසලාදී වශයෙනුදු; තිවිධනති වුත්තං, ත්‍රිවිධයයි කියනලදී; තත්‍ථ, ඒ ත්‍රිකයෙහි; අකුසලං, අකුශලශීලය; ඉමස්මිං අත්‍ථේ අධිප්පෙතස්ස සීලස්ස, [1] මේ අර්‍ථයෙහි අභිමතවූ ශීලයාගෙ; ලක්ඛණාදිසු, ලක්ෂණාදින් කෙරෙහි; එකෙනපි න සමෙතීති, එකක් හා ද සම නොවේ නුයි; ඉධ, මෙහි; න උපනීතං, කුශලත්‍රිකෘ නොං එළවනලදී; (මේ ත්‍රිකයෙහි අව්‍යාකෘත ශීලය ශෛක්ෂත්‍රිකයෙන් ඉත්බැවින් මෙහි අනිප්‍රෙතශීලයෙන් එකසඞ්ග්‍රහ නුයි අකුශලයාගෙම අයොජ්‍යමානතාව දක්වන පිණිස "තත්‍ථ අකුසලං" යනාදි කීහු.) තසමා, එහෙයින්; වුත්තතයෙ නෙව, කියනලද නයින්ම; (=කුශලත්‍රිකය නොගෙණ භීතත්‍රිකාදිවූ පඤ්චත්‍රිකයන්ගෙ වශයෙන්මය යන අර්‍ථයි;) අසස තිවිධතා වෙදිතබ්බා, මේ ශීලයාගෙ ත්‍රිවිධතාව දතයුතු වේ.

9. (ඵ. iv. 1.) චතුක්කෙසු, චතුෂ්කයන්කෙරෙහි; පඨමචතුක්කෙ, ප්‍රථම චතුෂ්කයෙහි;—

i. ඉධ, මෙහි; යො අවිදූසු, යම් අඥතභික්ෂුවක්; දුස්සිලෙ සෙවති, දුශ්ශීලයන් සෙවී ද;[2] සීලවතෙන න සෙවති, සිල්වතුන් නොසෙවී ද; වත්‍ථුවීතික්කමෙ, වස්තුව්‍යතික්‍රමයෙහි; දොසං න පසසති, දොෂ නොදකිද; (=දුස්සිලයන් සෙවුනාබැවිනුදු සිල්වතුන් නොසෙවුනා බැවිනුදු ඔවුන්ගෙ දිට්ඨානුගතියට පැමිණීමෙන් අධ්‍යාචාරයෙහි දොෂ නොදක්නේය යන අර්‍ථයි.)

ii. මිච්ඡාසඞ්කප්පබහුලො, කාමසඞ්කල්පාදි නවමහාවිතර්කීසඞ්ඛ්‍යාත[3] මිථ්‍යාවිතර්කී බහුලවූයෙ; ඉන්ද්‍රියානි න රකඛති, මිථ්‍යා සඞ්කල්ප බහුල බැවින් ම මනශ්ෂෂයෙ ඉන්ද්‍රියයන් නොරකී ද; එව රූපසස සීලං, එබදු භික්ෂුහුගෙ ශීලය; වෙ, එකාන්තයෙන්ම; හානභාගියං ජායතෙ, හානභාගිය වන්නේයි; (=පරිහානිය සෙවුනේය යන අර්‍ථයි.)

iii. ඉධ, මෙහි; යො පන, යම් මහණෙක්; (අත්තනො) සීල සමපත්තියා, තමාගෙ චතුෂ්පාරිශුද්ධිශීලයෙන්ම; අත්තමනො හොති, සතුටුවේද; කම්මට්ඨානානුයොගමහි, කර්‍මස්ථානයෙහි යෙදීමෙහි; මානසං න උපපාදෙති, සිත් නොං උපදවා ද?

iv. තුට්ඨස්ස සීලමත්තෙන න, ශීලමාත්‍රයෙන් තුෂ්ටවූ; උත්තරිං අසඨනතස්ස, මතුයෙහි ධ්‍යානසඞ්ඛ්‍යාත විශෙෂාධිගමයට ව්‍යායාම නොකරන්නාවූ; තස්ස භික්ඛුනො, ඒ භික්ෂුහුගෙ; තං සීලං, ඒ ශීලය තෙමෙ; සිතිභාගියං භවති, සප්තියම සෙවුනේයි.

v. යො පන, යමෙක් වනාහි; සමපන්නසීලො, සම්පූර්‍ණවූ සිල් ඇත්තේ; සමාධත්‍ථාය, සමාධිය පිණිස; සටති, ව්‍යායාම කෙරේද; එතස්ස භික්ඛුනො, ඒ භික්ෂුහුගෙ; සීලං, සීලය තෙමෙ; විසෙසභාගියං හොති, ධ්‍යානවිශෙෂ සෙවුනේයි.

---

1. අභිප්පෙතසීලස්ස-මූ. ස. I. & II. 2. සෙවිමද මූ. ස. II.

vi. යෝ, යමෙක්; අතුට්ඨෝ සීලමත්තෙන්න, ශීලමාත්‍රයෙන් අතෘප්ත වූයෙ; නිබ්බිදං අනුප්පත්තෝ, විදර්ශනාවෙහි යෙදේද; (මෙයින් බලවත් විදර්ශනාව කිහු) එතස්ස භික්ඛුනෝ සීලං, මේ භික්ෂුහුගේ ශීලය; නිබ්බේධභාගියං, හොතී, නිර්භේද සෙවුනේයි; (=විදර්ශනාවේහි යෙදුනු පමණෙකිනු දු නිර්භේදභාග් වේ යන අර්ථයි)

(iv. 2.) **දුතියමතුෂෙක**, දෙවන චතුෂ්කයෙහි; භික්ඛු ආරබ්භ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදානි, භික්ෂූන් අරභයා පණවන්නලද ශික්ෂාපදයෝද; භික්ඛුනීනං පඤ්ඤත්තතෝ, භික්ෂුණීන්ට ප්‍රඥප්ත ශික්ෂාපදයෙන්; යානි ව තෙසං රක්ඛිතබ්බානි, යම් ශික්ෂාපදකෙනෙක් ඒ භික්ෂූන් විසින් රැක්ක යුත්තාහුද; ඉදං භික්ඛුසීලං, මෙ භික්ෂුශීල නම් වෙ; භික්ඛුනියෝ ආරබ්භ පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදානි, භික්ෂුණීන් අරභයා ප්‍රඥප්ත ශික්ෂාපදයෝ ද; භික්ඛූනං පඤ්ඤත්තතෝ, භික්ෂූන්ට ප්‍රඥප්ත ශික්ෂාපදයෙන්; යානි ව තාසං රක්ඛිතබ්බානි, යම් ශික්ෂපදකෙනෙක් ඒ භික්ෂුණීන් විසින් රැක්කයුත්තාහුද; ඉදං, මෙ; භික්ඛුනීසීලං, භික්ෂුණීශීල නම් වෙ; සාමණෙරසාමණෙරීනං දසසීලානි, සාමණෙර සාමණෙරීන්ගේ දශශීලයෝ; අනුපසම්පන්නසීලං, අනුපසම්පන්නාසීල නම්; උපාසකඋපාසිකානං, උපාසකඋපාසිකාවන්ගෙ; නිච්චසීල වසෙන පඤ්චසික්ඛාපදානි, නිත්‍යශීලවශයෙන් පඤ්චශික්ෂාපදයෝ ද; සති වා උස්සාහෙ දස, මත්තෙහි දු ශීලයන් රක්ෂාකරන්නට උත්සාහ යක් ඇතිකල්හි (ශ්‍රමිකාරාදීන්ට මෙන් සාමණෙරයන් විසින් රැක්ක යුතු එම) දශ ශික්ෂාපදයෝ ද; උපොසථඞ්ගවසෙන අට්ඨ, උපොස ථඞ්ග විසින් නවවාදිමාලාදි වෙරමණින් එක් අඟක් කොට අෂ්ට ශික්ෂා පදයෝ ද; ඉදං ගහට්ඨසීලං, මෙ ගෘහස්ථශීල නම්.

(iv. 3.) **තතියමතුෂෙක**, තුන්වන චතුෂ්කයෙහි:—

උත්තරකුරුකානං[a]මනුස්සානං, උත්තරකුරුවිපය වැසි මිනිසුන් ගේ; අවීතික්කමෝ, පඤ්චශීලයන්ගෙ අව්‍යතික්‍රමය; **පකතිසීලං**, සභාව ශීලනම්; කුලදෙසපාසණ්ඩානං,[b] ඒ ඒ කුලයන්ගෙ ඒ ඒ දෙශවාසීන්ගෙ ඒ ඒ පාෂණ්ඩයන්ගේ; අත්තනෝ අත්තනෝ මරියාදා භතං වාරිත්තං,[1] ඒ ඒ කුලාදිගෙහි පූර්වපුරුෂයන් විසින් ඒ ඒ වරද තොකිරීමෙහි හිමි කොට තබන ලද්ද චාරිත්‍රය; **ආචාරසීලං**, ආචාරශීල නම්; (බ්‍රාහ්මණාදීන්ගෙ අමද්‍යපානාදිකුලධර්මය-සමහර ජනපදයෙක අහිංසනාදි දෙශධර්මය- නිර්ග්‍රන්ථයන්ගෙ යමනියමාදි පාෂණ්ඩධර්ම යයි.) "ආනන්ද, ආනන්දය; එසා ධම්මතා, මේ ධර්මතායි (සභාව යෙකි); යදා, යම්කලෙක; බොධිසත්තෝ, බොධිසත්ත්වතෙමේ; මාතු කුච්ඡිං ඔක්කන්තෝ හොති, මවුකුස උපන්නේ වෙ ද; බොධිසත්ත මාතු මානසං, බොධිසත්ත්වමාතෘචිත්තය; කාමගුණූපසංහිතං, කාම ගුණාස්වාදයෙහි ගිජුවූයෙ; පුරිසෙසු න උපපජ්ජතී"ති, පුරුෂයන් කෙරෙහි නො උපදනේයයි; එවං වුත්තං, මෙසේ කියනලද; බොධි සත්තමාතුසීලං, බොධිසත්ත්වමාතෘශීලය; **ධම්මතාසීලං**, ධර්මතාශීල නම්;

---

1. පකතිවාරිත්තං-ඇසෑම්. a b: ඵ ම. බ:

(සං.22.) ("පකතියා සීලවතී හොති"යි වදළබැවින් බොධිසත්ත්වයන් වහන්සේ පඤ්චශික්ෂාපදශීලය පරිපූර්ණ වෙයි–මේ වනාහී [කුසලිගත මහාබොධිසත්ත්වයන්ගේ පියාතන් කෙරෙහි වූ චිත්තොත්පත්ති පමණෙකිනු වූ අසංකලිෂ්ටවූ පරමොත්තකෝටියට පැමිණි ශීලය ගුණානුභාවයෙන් සිඳවන බැවින්] කාරණ නියමයෙන් ආගතශීලය ධම්මතාශීල නමැති දතයුතු.)

iv. **මහාකාශ්‍යපාදීනං** පන සුඛසත්තානං, විරකාලයක් සුපරිශුද්ධ ශීලව ආ බැවින් මහාකාශ්‍යපාදි ශුඛසත්ත්වයන්ගේ ශීලයද; බොධිසත්තස්ස ච, බොධිසත්ත්වයන්ගේ ද; තාසු තාසු ජාතීසු සීලං, "ඝිලව ඝජ–මහිංසඝාතාදී" ඒ ඒ ජාතියෙහි ශීලය; **සුඛභෙතුකසීලං**, සුඛිජාති සිඳහෙතු ඇතිබැවින් සුඛීහෙතුකශීල නම්.

(iv. 4.) **චතූසු චතුඤ්ඤා**, සතරවන චතුෂ්කයෙහි:–

i. ("යං භගවතා එවං වුත්තං"යි යොදනු.) භගවතා, භගවත්හු විසින්; ඉධ, මේ ශාසනයෙහි; භික්ඛු, මහණතෙමේ; පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතෝ, ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරයෙන් යුක්තවූයේ; විහරති, වාසය කෙරෙයි; ආචාරගොචරසම්පන්නෝ, වක්‍ෂ්‍යමාණ ආචාරයෙන් හා ගොචරයෙන් යුක්තවූයේ; අණුම්පෙතෙසු වජ්ජේසු භයදස්සාවී, අණු ප්‍රමාණ වරදෙහිදු භය දක්නේ; සමාදාය, මනාකොට ගෙණ; සික්ඛා පදෙසු, සිඛපදයෙහි; සික්ඛතීති, හික්මෙන්නේයයි; එවං වුත්තං,[a] මෙසේ කියනලද; යං ශීලං, යම් ශීලයෙක් ඇද්ද; ඉදං, මේ; **පාතිමොක්ඛසංවරසීලං** නාම, ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවරශීලනම්.

ii. ("යං පන වුත්තං"යි යොදනු.) සෝ, ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර ශීලයෙහි පිහිටි මහණ; චක්ඛුනා රූපං දිස්වා, චක්ෂුසින් රූපය දැක; න නිමිත්තග්ගාහී හොති, නිමිත්තග්‍රාහී නොවෙයි; **නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී**, අනුව්‍යඤ්ජනග්‍රාහී නොවෙයි; යත්වාධිකරණං, යම් අසංවරයක හෙතුයෙන්; එතං, ඒ පුද්ගල; චක්ඛින්ද්‍රියං අසංවුතං, අපිහිත චක්ෂුරින්ද්‍රිය ඇතිව; විහරන්තං, වසන්නහු; අභිජ්ඣා, අභිධ්‍යාය; දෙමනස්සා, දෞර්මනස්‍යය ආදී; පාපකා, ලාමකවූ; අකුසලාධම්මා, අකුශල, ධර්මයෝ; අන්වාස්සවෙය්‍යුං, අනුබඳනාහු ද; තස්ස, ඒ චක්ෂුරින්ද්‍රියයාගෙ; සංවරාය පටිපජ්ජති, සංවරය පිණිස පිළිපදනේය; රක්ඛති චක්ඛින්ද්‍රියං, චක්ෂුරින්ද්‍රිය රක්නේය; චක්ඛින්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති, චක්ෂුරින්ද්‍රිය යෙහි සංවරයට පැමිණෙන්නේය; සොතෙන සද්දං සුත්වා, ශ්‍රොතයෙන් ශබ්දය අසා; ඝාණෙන ගන්ධං ඝායිත්වා, ඝ්‍රාණයෙන් ගන්ධය ආඝ්‍රාණය කොට; ජිව්හාය රසං ඝායිත්වා, ජිහ්වායෙන් රසය ආස්වාද කොට; කායෙන පොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා, කයින් ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යය ස්පර්ශ කොට; මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය, මනසින් ධර්මය දැන; න නිමිත්තග්ගාහී හොති, නිමිත්තග්‍රහණය නොකෙරෙයි; නානුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී, අනුව්‍යඤ්ජන

ග්‍රහණය නොකෙරෙයි; මනිද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජති, මනිද්‍රිය යෙහි සංවරයට පැමිණේයයි; යං වුත්තං,[a] යම් සීලයෙක් කියනලදද; ඉදං, මෙ; **ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං**, ඉන්ද්‍රියසංවරසීල නම්;

iii. ("යා පන විරති" යොදනු.) ආජීවහෙතුපඤ්ඤත්තානං, ආජීව හෙතුවෙන් ප්‍රඥප්තවූ; ජනානං සික්ඛාපදානං[b], පාරාජිකාදි ශික්ෂාපද යන් සදෙනාගෙ; විතික්කමස්ස ච වසෙන පවත්තා, ව්‍යතික්‍රමවශයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ ද; කුහනා, ත්‍රිවිධකුහනවස්තුවෙන් විසමය කරවීමය; ලපනා, තමාවත් ප්‍රත්‍යය දායකයාවත් උසස්කොට උහු කිසිවක් දෙන පරිද්දෙන් බිණීමය; නෙමිත්තිකතා, ප්‍රත්‍යයදානයෙහි සංඥ උපදවන කාය වාක්කර්මාඛ්‍යනිමිත්ත කරණ බවය; නිප්පෙසිකතා, ලාභපිණීය අනුන් ආක්‍රොශාදීන් පෙළනබවය; ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනතාති, තමා ලද ලාභයෙන් අනුන්ගේ ලාභ සෙවීමය යන; එවමාදීනඤ්ච පාපධම්මානං වසෙන, මෙ ආදි පාපම්මයන්ගේ වශයෙකු දු; (ආදිග්‍රහණීන් "වංචකම්‍යතා අනුපපියභාණිතා"දිහු ගැණෙත්.) පවත්තා, ප්‍රවෘත්තවූ; යා මිච්ඡාජීවා විරති, යම් මිථ්‍යාජීව යෙන් විරතියෙක් ඇද්ද; ඉදං, මෙ; **ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං**, ආජීව පාරිසුද්ධි සීල නම්-

iv. යොතිසෝ, නුවණින්; පටිසඞ්ඛාය, පරීක්ෂාකොට; චීවරං, සිවුරු; පටිසෙවති, වැළඳගන්නේය; යාවදෙව, යම්තාක්; සීතස්ස පටිඝාතා යාති, ශීත පිඩා නසනපිණිසය යන; ආදිනා පන නයෙන, මෙ ආදි නයින්; වුත්තෙනා, කියනලද; පටිසඞ්ඛානපරිසුද්ධෝ, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවෙන් පරිශුද්ධවූ; චතුපච්චයපරිභොගෝ; චතුෂ්ප්‍රත්‍යයපරිභොගය; (=තථා ප්‍රවෘත්ත අනවද්‍යචෙතනාව;) **චතුපච්චයසන්නිස්සිතසීලන්නාම**, ප්‍රත්‍යය සන්නිශ්‍රිතශීලනම්.

තත්‍ර, ඒ ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරාදියෙහි; අයං, මෙතෙම; ආදිතො පට්ඨාය, ආදියෙහි පවත්; අනුපුබ්බපදවණ්ණනාය සඞ්ං, අනුපූර්වපද වර්ණනාව හා සමඟ; විනිච්ඡයකථා, සංශය දුරුකරණ හෙයින් විනිශ්චය ඵලවන කථාය.

10. (i) **ඉධා**ති, ඉධ යන්නෙහි; ඉමස්මිං සාසනෙ, මෙ ශාසනයෙහි; **භික්ඛූ**ති, භික්ෂු නම්; සංසාරෙ භයං ඉක්ඛනතාය වා, සසරෙහි භය දක්නාබැවින් හෝ; භින්නපටධරාදිතාය වා, භින්නපටධරාදි බැවින් හෝ; එවං, ලඞ්ගොහාරෙ, භික්ෂුයයි ලද ව්‍යවහාරඇති; (පළමු අර්ථය සර්‍වසාධාරණ හෙයින් ප්‍රව්‍රජිතයන්ටම සාධාරණපය්‍යාය දක්වන පිණිස "භින්නපටධරාදිතාය"යි කිහු) තෙන පාතිමොක්ඛසංවරෙන සංවුතෝ, ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරයෙන් යුක්තවූ; සද්ධාපබ්බජිතෝ, සැදැහැයෙන් පැවිදිවූ; කුලපුත්තෝ, ආචාරකුලපුත්‍ර හෝ ජාතිකුලපුත්‍ර හෝ; **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති** එත්ථ, පාතිමොක්ඛසංවරසං වුතෝ යන මෙහි; පාතිමොක්ඛන්ති, ප්‍රාතිමෝක්ෂනම්; සික්ඛාපද සීලං,

චාරිත්‍ර-වාරිත්‍රභෙද ඇති ශික්ෂාපද වශයෙන් ප්‍රඥප්ත සීලයයි; ("තං හි පාතිමොක්ඛන්ති වුච්චති"යි යොදනු-හි ශබ්දය යසමාදඤ්ඤියි; තසමා යනු හා ගෙදේ.) යෝ, යම්කිසි පුද්ගලයෙක්; නං, ඒ විනයපර්‍යාපන්න සීලය; පාති, සියේයි; රක්ඛති, සහකාරිකාරණභාවයෙන් රකීද; තං, ඒ පුද්ගලයා; මොක්ඛෙති, සියේයි; ආපායිකාදීහි දුක්ඛෙහි මොචෙති, ආපායිකාදි දුඃඛයෙන් මුදා; තසමා, එහෙයින්; පාතිමොක්ඛන්ති වුච්චති, ප්‍රාතිමෝක්ෂයයි කියනුලැබේ; ("අපායෙ භවානි ආපායිකානි" ආදි ග්‍රහණයෙන් තදන්‍යසංසාරදුඃඛ ගැණේ.) සංවරණං, කාය-වාග්වාර යන්ගෙ පිදහනය; සංවරෝ, සංවරනම්; (ඒ සංවරය ව්‍යතික්‍රමප්‍රතිපක්ෂ බැවින් සපත්නාපත්තිසඤ්ඤියන්ගෙ අව්‍යතික්‍රමයෙන්නුයි "කායිකවාචසිකස්ස අවිතික්කමසෙතං නාමං" යුතු- කායවාග්වාරයෙහිවූ අව්‍යතික්‍රමයට නමෙක යන අර්ථයි.) පාතිමොක්ඛමෙව සංවරෝ, ප්‍රාතිමෝක්ෂයම සංවරනුයි; පාතිමොක්ඛසංවරෝ, ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරනම්; තෙන පාතිමොක්ඛසංවරෙන, ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරයෙන්; සංවුතෝ, පිහිත කායවාග්වාරඇත්තේ; පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතෝ, ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර සංවෘතනම් වේ; (යම්හෙයකින් ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරයෙන් පිහිත වූ කායවාග්වාර ඇත්තේ එයට පැමිණියේ එයින් සමන්විතවූයේ නම් වේ ද එහෙයින් "උපගතෝ සමන්නාගතෝ ති අත්ථෝ"යි, කිහු) විහරතීති, 'විහරති' යනුයෙහි; ඉරියති, ආත්මභාවය පවත්නේයි; ආචාරගොචර සම්පන්නොති ආදීනං අත්ථෝ, ආචාරගොචර සම්පන්නතා යන්නාදීන්ගෙ අර්ථය; පාළියං, ඛ්‍යානවිභඞ්ගපාළියෙහි; ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බා, ඒ නයින්ම දතයුතු වේ.

වුත්තං හෙතං, මෙකියනලදමැයි:-(ඛ්‍යානවිභඞ්ගයෙහි ශ්‍රමණාචාර ශ්‍රමණගොචර දක්වනුපිණිස "ආචාර ගොචරසම්පන්නෝ"යි කියා යම්සේ මගකියනුයෙ "වාමං මුඤ්ච දක්ඛිණං ගණ්හ"යි වජ්ජනීය මග පළමු කියා පසුව යායුතුමග කියාද එසේම "අත්ථි ආචාරෝ අත්ථි අනාචාරෝ"යි උදෙසා අනාචාරය පළමුකොට විභාගකරණුවෝ "තත්ථ කතමෝ අනාචාරෝ" යනාදි කිහු.) "ආචාර ගොචර සම්පන්නෝ" යනුයෙහි; අත්ථි ආචාරෝ, ආචාරද ඇති; අත්ථි අනාචාරෝ, අනාචාරද ඇති; තත්ථ, ඒ දෙක්හි; කතමෝ අනාචාරෝ, අනාචාර නම් කවරයත්; කායිකෝ වීතික්කමෝ, ත්‍රිවිධකායදුශ්චරිත නැමැති කායවාරයෙහි ව්‍යතික්‍රමය; වාචසිකෝ වීතික්කමෝ, චතුර්විධ වාග්දුශ්චරිත නැමැති වාග්වාරයෙහි ව්‍යතික්‍රමය; කායිකවාචසිකෝ වීතික්කමෝ, කායවාරවාග්වාරයෙහි එම ව්‍යතික්‍රමය; අයං, මෙතෙම; අනාචාරෝ වුච්චති, අනාචාරයයි කියනුලැබේ; (දැන් මානසික අනාචාරය දක්වනු පිණිස "සබ්බම්පි දුස්සීල්‍යං අනාචාරෝ"යි කියා ඉහි සමහරක් දක්වනු පිණිස "වෙළුදනෙන වා" යනාදි කිහු.)

සබ්බම්පි දුස්සීල්‍යං, සියලු දෞශශීල්‍යයම්; අනාවාරෝ, අනාචාර නම්. ඉධ, මෙහි; එකච්චෝ, එකෙක්; චේළදණ්ඩෙන වා, ප්‍රත්‍යය උපදවන පිණිස මිනිස්තට ප්‍රයොජන ඵලවන හුණදඬු දීමෙන් හෝ; පත්තදණ්ඩෙකවා, තල්පත් තලපත් ආදි පත්දීමෙන් හෝ; පුප්ඵදණ්ඩෙන වා, සපුමල් කණේරුමල් ආදි මල්දීමෙන් හෝ; ඵල දණ්ඩෙන වා, පනස ඵලාදි ඵලදීමෙන් හෝ; සිනාන දණ්ඩෙන වා; මහරිසුණු ආදි සහනසුණු දීමෙන් හෝ; දන්තකට්ඨදණ්ඩෙන වා,[1] දෑවිටි දඬු දීමෙන් හෝ; වාටුකම්‍යතාය වා, (තමා දසෙකු මෙන් නීවසථානයෙහි තබා ප්‍රියකාමතාවෙන් අනුන් හුවා බණන තෙපුල්ආදි) ලාමක වෘත්තීන් හෝ; මුඛසුපපතාය[2] වා, මුදහසුපයක් වැනීවීමෙන් හෝ; (සම්සේ මුදහසුපය පිසිනකල බොහෝ මුන් පැසීයතු[3] දු ඇට කිපයක් ම නොපැසේ ද එසේම සත්‍යාලිකදෙකින් ජීවිකා කරන්නහු කෙරෙහි බොහෝ අසත්‍ය වෙයි. සත්‍යය මදෙක් වේ.) පාරිභට්ටතාය වා අනුන් දරුවන් වැඩීමෙන් හෝ; ජඞ්ඝපෙසනිකෙන වා, ගිහීන්ට ග්‍රාමාන්තර දෙශාන්තරාදියෙහි ශාසනප්‍රතිශාසනහරණසඞ්ඛ්‍යාත කකුල් මෙහෙවර කිරීමෙන් හෝ; අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන බුඞ්ඝපතිකුට්ඨෙන, වෙළඳනා දිය-වෛද්‍යකම්ම-භාණ්ඩාගාරිකකම්ම-පිණ්ඩප්‍රතිපිණ්ඩාදි යම්කිසි බුදුන් විසින් හරහන්නලද; මිච්ඡාජීවෙන, මිථ්‍යාජීවයකින්; ජීවිකං කපෙති, ජීවිකාකෙරේද; අයං, මෙ තෙම; අනාචාරෙ වුච්චති, අනාචාරයයි කියනුලැබේ; තත්ථ, එහි; කතමෝ ආචාරෝ, ආචාරනම් කවරයත්; (ආචාරනිද්දේශයෙහි අර්ථ කිනයට ප්‍රතිපක්ෂනයින් දතයුතු.)

ගොචරනිද්දේශයෙහි දු ප්‍රථමකොට ගොචරකථනයෙහි කාරණ යට කී කයින් ම දතයුතු. ("අත්ථි ගොචරෙ අත්ථි අගොචරෙ" යනු යෙහි පිණ්ඩපාතාදීන් පිණිස ඵළඹෙන්නට සුදුසුතැන් **ගොචර** නම; නුසුදුසුතැන්ම **අගොචර**නම්.) ඉධ, මෙහි; එකච්චෝ, එකෙක් වෙසිය ගොචරෝ වා හොති, වෙශ්‍යාවන් ගොචර කොට-යායුතුතැන් කොට ඇත්තේද; (වෙශ්‍යාවෝ වනාහී ශ්‍රමණබ්‍රහ්මයට අනන්තරාය කරණ බැවින් දු පරිශුද්ධාශය ඇත්තාහට ද භයිංහෙතු වන බැවින් දු මිත්‍රසංස්තව වශයෙනු දු නො ඵළඹිය යුත්තාහු) විධවා, වැන්දඹුවන්; (=මළසැමියන්-බැහැරගිය සැමියන් ඇත්තවුන් යන අර්ථයි.) ථුල්ල කුමාරී, මැහලි-අභිෂට කුමාරිකාවන්; (=සවාමිකුලයට නොගොස් ගෙයි හිඳ වැඩී මැහැලි කුමරියන් යන අර්ථයි.) පණ්ඩක, නපුංසක යන්; (උභදු උත්සන්නවූ අව්‍යුපශාන්තකෙලශ ඇතිබැවින් ලොකාමිෂ නිශ්‍රිත කථා බහුලයෝනුයි නො ඵළඹිය යුත්තාහුයි.) භික්ඛුනී, භික්ෂුණීන්; (මෙහෙණින්[4] උත්සන්නබ්‍රහ්මචර්‍ය්‍ය ඇතිබැවින් මහණු දු

1. පුප්ඵඵල සිනාන දන්තකට්ඨදණ්ඩෙනවා ස. II & මූ. ස. I.
2. මුඛසුප්පතාය. ත්‍රි. මූ. & මූ. ස. I. & II.
3. පැසියතුදු මූ. ස. I & II.
4. මෙහෙණුන් ස. II මූ. ස. I & II

එසේම බැවින් සංසතව විසින් එළඹීමෙහි බ්‍රහ්මචරියන්තරාය ද වේතුයි නො එළඹිය යුතු වේ.) පානාගාරගොවරෙ වා, රහගෙය[1] ගොවරකොට ඇත්තේද; (රහොඛුන් විසින්[2] අවිවික්ත බැවින් බ්‍රහ්මචරියන්තරායකර[3] බැවින් රහගෙය ද නොඑළඹිය යුතුවේ.) රාජූහි, රජදරුවන් හා ද; රාජමහාමත්තෙහි, රජඉසුරු වැනි මහත් ඉසුරෙන් යුක්ත රාජමහාමාත්‍යයන් හා ද; තිත්ථියෙහි, තීර්ථකයන් හා ද; තිත්ථියසාවකෙහි, ඔවුන්කෙරෙහි දෘඪ භක්තිඇති ප්‍රත්‍යයදායකවූ ශ්‍රාවකයන් හා ද; අනනුලෝමිකෙන(සංසග්ගෙන[4] සංසට්ඨා, සම්බන්ධ කරණු.) ත්‍රිවිධ ශික්ෂාවන්ට ප්‍රතිපක්ෂවූ සංසර්ගයෙන් හැණි; විහරති, වෙසේ; යානි වා පන තානි කුලානි, යම් ඒ කුලකෙනෙක්; අසඛානි, බුඬාදීන් කෙරෙහි හැදහිලිනැති; අපපසන්නානි, එහෙයින්ම අප්‍රසන්නාවූ; (නොහොත්: කර්මඵලශ්‍රඬා නැත්තෙන් අශ්‍රාඬවූ-රත්නත්‍රයට ප්‍රසාද නැතිබැවින් අප්‍රසන්නවූ යන අර්ථයි.) අක්කොසක පරිභාසකානි, දශආක්‍රොශවස්තුවෙන්[5] ආක්‍රොශ හා භය දැක්වීමෙන් සන්තර්ජනය කෙරෙද්ද; අනත්ථකාමානි, අනර්ථ ම කැමති වෙද්ද; අහිත කාමානි, අහිතම කැමති වෙද්ද; අඵාසුකාමානි, නොම සුව කැමති වෙද්ද; අයොගක්ඛෙමකාමානි, භය කැමතිවෙද්ද; භික්ඛූනං, භික්ෂූන්ටද; (සාමණේරයෝද මිහිම ගැණෙත්;[6]) භික්ඛුණීනං, භික්ෂුණීන්ටද; (සික්ඛමානා-සාමණේරීහුද මෙහිම ගැණෙත්.) උපාසකානං, උපාසකයන්ටද; උපාසිකානං, උපාසිකාවන්ටද; ("අනත්ථ කාමානි" යනාදීන් හා සම්බන්ධකරණු.) තථාරූපානිකුලානි, එබදු කුලයන්; සෙවති, සෙවිද; (=නිසා ජීවත් වේද යන අර්ථයි.) භජති, උන්කරා එළඹේද; පයිරුපාසති, නැවත නැවත යේද; අයං, මේ වෙශ්‍යාදි-රාජාදි-අශ්‍රාඬකුලාදි ත්‍රිප්‍රකාරය; අගොචරෝ වුච්චති, අගොචරයයි කියනුලැබේ.

(සං. 23.) (මිහි පවකාමගුණනිශ්‍රය බැවින් ශ්‍රමණධර්මයට අනුප නිශ්‍රයබැවින් වෙශ්‍යාදීද, ලාභසත්කාරසංසතව නමැති අසනිපාතයට හෙතුවනබැවින් රජදරුවන් හා මහාමාත්‍රයෝද, දෘෂ්ටිවිපත්තියට හෙතුවනබැවින් තීර්ථකශ්‍රාවකයෝද, ශ්‍රඬාහානිය චිත්තභේදය යන මොවුන් එළවන[6] හෙයින් අශ්‍රාඬාදිකුලයෝද අගොචර නම් වෙති.)

(අගොචරනිද්දේශයෙහි "න වෙසියා ගොචරෝ වා" යනාදීන්ගේ අර්ථ අගොචර නිද්දේශයෙහි කී නියාමයෙන් දතයුතු වේ.) උපානහුතානි, භික්ෂුභික්ෂුණී සඞ්ඝයාහට සතරමංසත්ථියෙහි බුන් උදපාතයක් වැනි වෙද්ද; කාසාවපජ්ජොතානි, භික්ෂුභික්ෂුණීන් හන්පෙරෙවිසිවුරෙහි ප්‍රභාවෙන් එකාලෝක වෙද්ද; ඉසිවාතපරිවාතානි, ගෙට වදන නික්මෙන භික්ෂුභික්ෂුණීන් සඞ්ඛ්‍යාත ඍෂීන්ගේ චිවරවාතයෙහු දූ

1. රහෝ-මූ. සී. I. රහෙ-මූ. සී. II.
2. රහොඛුන් මූ. සී. II.
3. කරණ-මූ. සී. I & II.
4. සිඞ්ඝසංසග්ගෙන, ඇසැ.
5. භණත්සේ. මූ. සී. II.
6. එළඹේත-මූ. සී. II.

සම්මිඤ්ජනපසාරණයෙන් ජනිත ශරීරවාතයෙහු දූ පරිවාතවූ; (=හමතලද-නොහොත් නිර්ධූතකිල්විෂ ඇති හෝ;) =පෙ= ඉති, මෙසේ; ඉමිනා ච ආචාරෙන, මේ ආචාරයෙන් ද; ඉමිනා ච ගොච රෙන, මේ ගොචරයෙන් ද; උපෙතෝ හොති, යුකත වේද; ("උපෙතෝ" යනාදි "සමපනෙනා" යන්නට පඨීායති.)

11. (දැන් නිදෙස්නයින්[a] ආචාරගොචරයන් දක්වනපිණිස "අපිචෙත්ථ" යනාදි ආරම්භකොළෝ) එත්ථ, මේ ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීල නිදේශයෙහි; ඉමිනාපි නයෙන, මේ නයිනු දූ; **ආචාරගොචරා** වෙදි තබබා, ආචාරගොචරයෝ දතයුත්තාහුයි; දුවිධෝ හි අනාචාරෝ, අනාචාරය ච්‍රකාර වෙ; **කායිකෝ චාචසිකෝ** ච, කායික අනාචාරය වාචසික අනාචාරයයි; i තත්ථ,එදෙක්හි;කතමෝ කායිකෝ අනාචාරෝ, කවර කායිකඅනාචාර වෙද; ඉධ, මෙහි; එකචෙච්ා, එකෙක්; සඞ්ඝ තොපි, සඞ්ඝසන්නිපාතයට පැමිණීයේද; අවිත්තීකාරකතෝ, නොකරණලද ගෞරව ඇත්තේ; ථෙරෙ භික්ඛූ ඝටයනෙනා, සථවිර භික්ෂූන් සිවුරෙන් හෝ ශරීරයෙන් හෝ ඝටන්නේ; තිට්ඨති සිටිනේද; නිසීදති, හිඳුනේද; ("පුරතොපි තිට්ඨති අවිත්තීකාරකතෝ"යි සම්බන්ධනීයයි,මතුයෙහි සිටිනක්හු මෙන් සිටීද;) උචෙච ආසනෙපි, උස් අස්නෙහිදු; සසීසමපි පාරුපිත්වා නිද්දති, හිස් වසා පොරවා හිඳීද; සිතතොපි භණති, ආසන්නතැන සිට බෙණේ ද; බාහාවිකෙඛපතොපි අත වනවනා;—ථෙරානං භික්ඛූනං, සථවිරභික්ෂූන්; අනුපාහනානා වඞ්කමන්නානං, වහන්නැතිව සක්මන් කවදී; සඋපාහනෙනා වඞ්කමති, වහන්නැති සක්මන් කෙරේද; නීචෙ වඞ්කමෙ වඞ්කමන්නානං, මිටි සක්මන සක්මන් කවදී; උචෙච වඞ්කමෙ වඞ්කමති, උස් සක්මන සක්මන් කෙරේද; ජමාය වඞ්කමන්නානං,බිම සක්මන් කවදී; වඞ්කමෙ වඞ්කමති, සක්මන සක්මන් කෙරේද; ථෙරෙ භික්ඛූ අනුපඛජ්ජා පි, සථවිරභික්ෂූන් සිටිනැනට වැද ආසන්නව සිටීද; නවෙ භික්ඛූ, තමහට බාලභික්ෂූන්; ආසනෙන පටිබාහති, පස්අස්නෙන්[b] පිළිබහාද; ජනනාඝරෙ පි, ගිනිගල්ගෙහි ද; ථෙර භික්ඛූ අනාපුච්ඡා, සථවිර භික්ෂූන් නොපිළිවිස; කට්ඨං පක්ඛිපති, අග්නිකුණ්ඩයෙහි දර බහාලාද; වාරං පිදහති, ගිනිගල්ගෙහි දොර පියාද; උදකතිත්ථෙ පි, පැන් තොටද; ථෙර භික්ඛූ, සථවිරභික්ෂූන්; ඝටයනෙනා පි, ඝටන්නේ; ඔතරති, බසීද; නහායති, නහාද; පුරතෝ, පෙරටව; උත්තරති, නැඟෙද; අන්තරඝරං පවිසනෙනා පි, ගොචරග්‍රාමයට වදනෙ ද; ("**අන්තරන්නරෙ ඝරානි එත්ථ එන්තීති වා අන්තරඝරං, ගොචර ගාමෝ**"යි ගන්නේ.) පුරතෝ ගච්ඡති, සථවිරභික්ෂූන් ඉක්ම පළමුව යේද; කුලානං, කුලවැස්සන්ගේ යානිපිතානි ඔවරකානි හොනති, යම් ඒ ගර්හසඛ්‍යාත ආවරක[1] කෙනෙක් වෙද්ද; ගුළහාති, පියවිත්ම මුවහවූ; පටිච්ඡන්නානි; කඛතුරා ආදියෙන් මුවහවූ; **යත්ථ**, යම්

1. අවරක-මූ. ඝ. I, & II.

ගමක; කුලිත්ථියෝ, කුලසත්‍රීහු, කුලකුමාරියෝ, කුලකුමාරීහු; නිසීදනති, හිඳිද්ද; තත්ථ පි, එහිදු; සහසා පවිසති, වහා වදනෙ ද; කුමාරකස්ස පි සිරං පරාමසති; කුමරුන් හිස පිරිමදී ද;(අයං, මෙතෙම; **කායිකෝ අනාචාරෝ**, කායික අනාචාරයයි කියනුලැබේ.[1])

ii. (තත්ථ, එහි; **කතමෝ වාචසිකෝ අනාචාරෝ**, කවරක් වාචසික අනාචාර වේද?[2])ථෙරෙ භික්ඛු අනාපුච්ඡා,[3] සථවිරභික්ෂූන් නොපිළිවිස; ධම්මං භණති, බණ කියාද; පඤ්හං විස්සජ්ජෙති, පැන විසඳද; පාතිමොක්ඛං උද්දිසති, පාමොක් උදෙසාද; සිතකෝ පි භණති, අවනත නොව සිටිවන සිට බෙණෙද; බාහාවිකෙඛපකෝ පි භණති, අත් වන වනා බෙණෙ ද; අනන්තරස්සරං පවිට්ඨෝ පි, ඇතුළගමට වන්නේ ද; ඉත්ථිං වා, ස්ත්‍රියකට වත්; කුමාරිං වා, කුමරියකට වත්; එවමාහ, මෙසේ කියාද;-ඉත්ථං නාමෙ, මෙනම් තෙනැත්තිය! ඉත්ථං ගොත්තෙ, මෙනම් ගොත්‍රඇත්තිය! කිං අත්ථි, කුමක් ඇද්ද; යාගු අත්ථි, කැඳ ඇද්ද; භත්තං අත්ථි, බත් ඇද්ද; ඛාදනීයං අත්ථි, කැවුම් ඇද්ද; කිං පිවිස්සාම, කුමක් බොමෝ ද; කිං ඛාදිස්සාම, කුමක් කමෝ ද; කිං භුඤ්ජිස්සාම, කුමක් වළඳමෝ ද; කිං වා මෙ දස්සථාති, කුමක් මට දේදැයි; විපලපති, දෙඛ ද; අයං, මෙතෙමෙ; **වාචසිකෝ අනාචාරෝ** වුච්චති, වාචසික අනාචාරයයි කියනුලැබේ.

අස්ස, මේ අනාචාරයට; පටිපක්ඛවසෙන, ප්‍රතිපක්ෂවසින්; ආචාරෙ වෙදිතබ්බා, ආචාරය දතයුතු; ("අපි ච භික්ඛු" ඇත හැම තැන්හිම භික්ෂුහට ආචාර දර්ශනවශයෙන් ප්‍රවෘත්ත අර්ථකථා වචනය නිර්දේශපාලි නොවෙයි දතයුතු.) අපි ච, අනිකෙකුදු; භික්ඛු, මහණතෙමෙ; සඟාරවෝ, ශ්‍රබාශ්‍රැතත්‍යාගාදිගුණ හෙතු කොට ඇති ගෞරවයෙන් යුක්තවූයෙ; සපතිස්සෝ, ගුරුස්ථානයෙහි ගෞරව සාරද්ධදිවශයෙන් ප්‍රතිශ්‍රවසහිතවූයේ; (=නීවචනති ඇත්තේය යන අර්ථයි;) හිරොත්තප්පසම්පන්නෝ, හිරිඔතප්දෙකින් යුක්තවූයේ; සුනිවත්ථෝ, සෙඛියධම්මය පාරිපූරිවශයෙන් මනාකොට හැඳ; සුපාරුතෝ, මනාකොට පෙරෙවිගේ; පාසාදිකෙන, ප්‍රසාද එළවනුවූ; අභික්කන්තෙන, ගමන් ඇතිගේ; (ඉත්ථම්භූතලක්ඛණයෙහි කරණ වචනයි; සෙසුපෙදෙහි දු මෙම නයයි.) පටික්කන්තෙන, ඒම ඇතිගේ; ආලොකිතෙන, ඉදිරියෙහි බැලුම් ඇතියෙ; විලොකිතෙන, අනුදිග බැලුම්ඇතිගේ; සම්මිඤ්ජිතෙන, හස්තපාදයන්ගෙ හැකිලිම්ඇතියෙ; පසාරිතෙන, දික්කිරිම්ඇතිගේ; ඔක්ඛිත්තචක්ඛු, යුගමාත්‍රදර්ශීබැවින් සටහෙළු ඇස්ඇතිගේ; ඉරියාපථසම්පන්නෝ, ප්‍රසාදකර ඉරියවු ඇති බැවින්ම සම්පන්නආර්යෙර්යාපථ ඇතිගේ; ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තචාරෝ, ඉන්ද්‍රිය යන්කෙරෙහි සුසංවෘතවූ ආරක්ෂා ඇතිගේ; භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ, පරිභුඤ්ජිතව්‍යබැවින් භොජනසංඥවූ චතුර්විධප්‍රත්‍යයෙහි පර්යේෂණ-

1. මේපාඨ-පොත්හි නොපෙණේ 2. අනාපුච්ඡිත්වා. ස. II.

ප්‍රතිග්‍රහණ-පරිභොගාදිවිසින් සම්භාරයෙන් ප්‍රමාණ දන්නේ; ජාගරියා නුයුත්තෙහා, භාවනාමනසිකාරසඞ්ඛ්‍යාත ජාගරියාගෙහි යුක්තප්‍රයුක්ත වූයේ; ("සතිසම්පජඤ්ඤේන" යනාදි යථොක්ත ආචාරයට සම්භාර දක්වන පිණිස කීහු.) සතිසම්පජඤ්ඤේන සමන්නාගතො, සිහිනුවණ දෙකින් යුක්තවූ; අපිච්ඡා, ඉච්ඡානැතියේ; සන්තුට්ඨා, යථාලාභාදි සන්තොෂයෙන් සන්තුෂ්ටවූයේ; ආරබ්භවිරියො, වැඩූ වීර්‍යඇත්තේ; අභිසමාචාරිකෙසු, අභිසමාචාරිකශීලයෙහි; සක්කච්චකාරී, සත්කෘත්‍ය කාරීවූයේ; (=ආදර කරන්නේය යි යන අර්ථයි.) ගරුචිත්තීකාර බහුලො විහරති, ගරුස්ථානයෙහි ආදරබහුලවූයේ වෙසේද; අයං වුච්චති ආචාරෙ, මෙ සඟරවාදිතෙමේ ආත්මකාමීන් විසින්[1] ආවරිතව්‍යබැවින් ආචාරයයි කියනුලැබේ.

ගොචරෙ පන, ගොචරය වනාහි; තිවිධො, ත්‍රිවිධ වේ; i උපනිස්සය ගොචරො, ශීලාදිගුණයන්ට උපනිශ්‍රයවූ ගොචරය; ii ආරක්ඛ ගොචරො, සමෘතිසඞ්ඛ්‍යාතවූ සිතට ආරක්ෂවූ ගොචරය; iii උපනිබන්ධ ගොචරො, කර්මස්ථානසඞ්ඛ්‍යාතවූ සිත්හු උපනිබන්ධිස්ථානවූ ගොචර යයි-

i. කතමො **උපනිස්සයගොචරෙ**, උපනිශ්‍රයගොචරනම් කවරෙක් ද;? දසකථාවත්ථු ගුණසමන්නාගතො, අපිච්ඡකථාදිවූ දශකථාවන්ට පිහිටවූ ගුණෙන් සමන්විතවූ; කල්‍යාණමිත්තො, කල්‍යාණමිත්‍රයි; යං නිස්සාය, යම් කල්‍යාණමිත්‍රයකු නිසා; අස්සුතං සුණාති,[a]අශ්‍රැතගෙයාදි[2] අසාද; සුතං, අසන්නලද්ද; පරියොදපෙති, නැවත නැවත පරිපෘච්ඡාවෙන් විශුද්ධකෙරේද; කඞ්ඛං විතරති,[b] ශ්‍රැතස්ථානයෙහි සංශය දුරුකෙරේද; දිට්ඨිං උජුං කරොති,[c] කර්මඵලයෙහි දු රත්නත්‍රයෙහි දු සම්‍යග්දෘෂ්ටිය සෘජුකරණවශයෙන් දෘෂ්ටිය සෘජුකෙරේද; චිත්තං පසාදෙති, එම කර්මඵලයෙහි දු රත්නත්‍රයෙහි දු ශ්‍රද්ධාවෙන් සිත පහදවාද; (නොහොත්- යථාශ්‍රැතධර්මය පරිශුද්ධ කොට එහි ආ රූපාරූප ධර්මයන් පරිග්‍රහ කොට සප්‍රත්‍යය නාමරූපයන් බලනුයේ සත්කදෘෂ්ටි සඞ්ඛ්‍යාත වඤ්චකවිධමනයෙන් දෘෂ්ටිය සෘජුකෙරේද, ධර්මයන්ගේ ප්‍රත්‍යයසමුත්පන්නතාදිමාත්‍රදර්ශනයෙන් අධිත්‍රයෙහි කාඞ්ක්ෂා දුරුකෙරේද, (එයින් මතුයෙහි දු උදයව්‍යයඥානාදි විසින් විදර්ශනා වඞ්ඝ ආර්‍යභූමිප්‍රාප්තව අවෙත්‍යප්‍රසාදයෙන් රත්නත්‍රයෙහි සිත පහදවා මෙබඳුවූයේ ඒ කල්‍යාණමිත්‍රයා අනුව හික්මෙන්නේ ශ්‍රද්ධාදිගුණයෙන් නො පිරිහෙයි, එකාන්තයෙන් වඩිමැයි. එහෙයින්ම කීහ "යස්ස වා" යනාදී.)යස්ස වා පන අනුසික්ඛමානො, යමක්හු අනුව හික්මෙන්නේ; සද්ධාය වඩ්ඪති, ශ්‍රද්ධාවෙන් වඩී ද; සීලෙන, ශීලයෙන්; සුතෙන, ශ්‍රැතයෙන්; චාගෙන, ත්‍යාගයෙන්; පඤ්ඤාය, ප්‍රඥාවෙන්; වඩ්ඪති, වඩී ද; අයං, මෙ; උපනිස්සයගොචරෙ, උපනිශ්‍රයගොචරනම්.

---

1. ආත්මකාමයන්. ස. II. මූ. ස. I & II. 2. ගෙය්‍යාදි බොහෝ.

ii. කතමෝ ආරක්ඛඛ්භොචරෝ, ආරක්ෂා ගොචරතම් කවරෙක් ද?[1] ඉධ, මෙහි; භික්ඛු, භික්ෂු තෙමේ; අන්තරඝරං පවිට්ඨෝ, ගොචර ග්‍රාම යට වන්නේ; චීථිං පටිපන්නෝ, ඒ ඒ ගෙහි භික්ෂාපර්‍යේෂණය පිණිස වීථියට පැමිණියේ; ඔක්ඛිත්තචක්ඛු, යට හෙළූ ඇස්ඇතියේ; යුගමත්තදස්සාවී, යුගමාත්‍රයක් බලන්නේ; (කෙපමණකින් ඔක්ඛිත්ත චක්ඛුනම් වේ ද යන ආශඞ්කාවෙහි "යුගමත්තදස්සාවී" කිහු.)සංවුතෝ ගච්ඡති, සංයතව යෙති; (සංයතාකාර දක්වන පිණිස "න හත්ථිං ඔලෝකෙන්තෝ" යනාදි කිහු.) න හත්ථිං ඔලෝකෙන්තෝ, ඇත්හු නොබලන්නේ; අස්සං, අශ්වයන්; රථං, රථ; පත්තිං, පදාතීන්; ඉත්ථිං, ස්ත්‍රීන්; පුරිසං, පුරුෂයන්; න ඔලෝකෙන්තෝ, නො බලනුයේ; ('න' යනු වෙතවෙනම යොදනු.) න උඩ්ඪං ඔලෝකෙන්තෝ, උඩ නො බලනුයෙ; න අධෝ ඔලෝකෙන්තෝ, භූමිය බිඳගෙණ යට නො බලන්නේ; න දිසාවිදිසං පෙක්ඛමානෝ, දික් අනුදික් නො බලන්නේ; ගච්ඡති, යේද; අයං ආරක්ඛඛ්භොචරෝ, ඔබමොබ නො බැලියදී අසංවරය රක්නා මේ සමාතියම ආරක්ඛගොචර නම.

iii. කතමෝ, කවරෙක්; උපනිබන්ධඛ්භොචරෝ, උපනිබන්ධගොචර නම් ද; චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා; සතරමහාසීවටන්හුයි; යත්ථ චිත්තං උපනිබන්ධති, යම් සතිපට්ඨානයෙක්හි භාවනා චිත්තය එළවා බඳී ද; (ඒ සතරමහසීවටන්හු උපනිබන්ධගොචර නම් වෙති යන අර්ථ යි. කියෙමැ නු-

"යථා ථම්භෝ නිබන්ධෙය්‍ය-වච්ඡං දම්මං නරෝ ඉධ,
බන්ධෙය්‍යවං සකං චිත්තං-සතියාරම්මණෙ දළහං[a]"යි)

වුත්තංහෙතං භගවතා,[b] මේ භගවත්හු විසින් වදාරණලදී; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; භික්ඛූනං, භික්ෂූන්ගේ; ගොචරෝ, ගොචරය; කෝ ච, කවරෙක්ද; සකෝ පෙත්තිකෝ විසයෝ, තමාගෙ පිතෘවූ සම්‍යක් සම්බුද්ධයන් වහන්සේ (=ඔවුන් විසින් දෘෂ්ටවූ)විෂයයයි; යදිදං චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා, යම් මේ සතරමහසීවටන් කෙනෙක් ඇද්ද;("සෝ සකෝ පෙත්තිකෝ විසයෝ"යි යොදනු.) අයං උපනිබන්ධඛ්භොචරෝ මේ උපනිබන්ධගොචර නම්=පෙ=

"අණුම්හෙසු වජ්ජේසු භයදස්සාවී" යන්නෙහි; අණුප්පමාණෙසු, පරමාණුප්‍රමාණවූ; ("අසඤ්චිච්ච ආපත්තාසෙඛියෙසු" යි අසඤ්චිච්ච ග්‍රහණය සෛඛිය විශෙෂණකොට අකුසලචිත්තුප්පාදාදි භෙදෙස්සු" යි යොදනු.) අසඤ්චිච්ච ආපත්තාසෙඛිය, නොදැන වැරද අපරිමණ්ඩල කොට හැදීම් ආදීන් අවන් සෛඛියය-අකුසලවිත්තෝත්පාදය යනාදි ප්‍රභෙදඇති; වජ්ජේසු, වරදෙහි;-ආදිග්‍රහණයෙන් ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර ශුඞ්ඛය පිණිස නො ඉක්මියයුතුවූ-ආපත්තියට නොපැමිණියයුතු දෙය යන්ගේ ග්‍රහණය වේ.

---

1. පොත්හි නොපෙණේ.

(සං. 24.) මිහි සෙඛියග්‍රහණයෙන් වෘත්තසඤ්ඤාදියෙහි ආගත වෘත්තාදීන්ගෙ දු ග්‍රහණය වේ. ඔවුනුදු භික්ෂිය යුතුබැවින් සෙඛිය නම්වන බැවින් මෙසේ කඳුවත් ආදිහු දු සෙඛියයෙහිම සඞ්ග්‍රහවන බැවින්ම මාතෘකාවෙහි පරාජිකාදීන් මෙන් සෙඛියයන්ගේ පරිවෙජ්ද නොදක්වනලදී. අසඤ්චිච්චග්‍රහණය ද ඔවුන්ට සෙඛිය බව ඇතිකල් හිම සම්භවිත වෙ. මාතෘකාගත පන්සත්තෑ සෙඛියයන් කෙරෙහි නොසඤ්ඤවිමොඛවූ කිසි සෙඛියයක් නැති බැවින් අසඤ්චිච්චග්‍රහණයෙන් ම "අසතියා අජානනතස්ස" යනු දු ගැණේ.)

භයදස්සනසීලෝ, පරමාණුමාත්‍ර වරදෙහි දු මහමෙර වැනි කොට භය දක්නා සුලු වෙද; (=නොහොත්: සමීලඝුවූ දුබ්භාෂිත පමණකු දු පාරාජිකාවක් සේ භයදක්නාසුලු වෙ ද) "**සමාදියං සික්ඛතී සික්ඛාපදේසු**" යන්නෙහි, යං කිඤ්චි සික්ඛාපදෙසු සික්ඛිතබ්බං, ශික්ෂාපද යෙහි මූලප්‍රඥප්තිය- අනුප්‍රඥප්තිය- සමීත්‍රප්‍රඥප්තිය- ප්‍රදේශප්‍රඥප්තිය යනාදි හෙද ඇති යම්කිසිවෙක් භික්ෂියයුතු ද=පිළිපැද්ද යුතු ද පිරිය යුතු ද; තං සබ්බං, එ සියල්ල; සමාදාය, මනාකොට ගෙණ; සික්ඛති, භික්මෙන්නේ ද; එත්ථ ච, මිහි වනාහි; "**පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතෝ**" ති එතකාවතා "පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතෝ" යන මෙපමණකින්; පුග්ගලාධිට්ඨානඤ්ච දෙසනායං,[a] පුද්ගලාධිෂ්ඨාන දෙශනාවෙන්; **පාතිමොක්ඛසංවරසීලං** දස්සිතං, ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවර ශීලය දක්වනලදී; **ආචාරගොචරසම්පන්නෝති** ආදි පන සබ්බං, ආචාරගොචර සම්පන්නතා යනාදි සියල්ල වනාහි; යථා පටිපන්නස්ස තං සීලං සම්පජ්ජති, යම්සේ පිළිපන්නහුට ඒ ශීලය සම්භවෙද; තං පටිපත්තිං දස්සෙතුං වුත්තනති වෙදිතබ්බං, ඒ ප්‍රතිපත්තිය දක්වන පිණිස කියනලදැයි දතයුතු.

ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරශීලකථා නිමි.

---

15. (ii) තදනන්තරං, ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරශීලයට අනන්තරකොට; **සෝ චක්ඛුනා රූපං දිස්වාති** ආදිනා නයෙන, "සෝ චක්ඛුනා රූපං දිස්වා" යනාදි නයින්; යං පනෙතං **ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං** දස්සිතං, යම් ඒ ඉන්ද්‍රියසංවරශීලයෙක් දක්වන ලදද; තත්ථ, එහි; සොති "සෝ"යි; සෝ පාතිමොක්ඛසංවරසීලේ ඨිතෝ භික්ඛු, ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරසීල යෙහි සිටි මහණ; "චක්ඛුනා රූපං දිස්වා" යන්නෙහි; කාරණවසෙන, යවාඛකුරය-හෙරිශබ්දය යනු මෙන් අසාධාරණකාරණ වශයෙන්; චක්ඛුනිලඞ්ඛොහාරෙන, චක්ෂුස් යයි ලබ්ධව්‍යවහාරඇති; රූපදස්සන සමත්ථෙන, රූපදර්ශනයට සමර්ථවූ; චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං දිස්වා, චක්ෂුර්විඥානයෙන් රූපය දැක; පොරොණා පන, පුරාතනයෝ වනාහි; ආහු, මේසේ කීහු:- චක්ඛු, චක්ෂුස්තෙමෙ; රූපං න පස්සති රූපය නොදනී; අචිත්තකත්තා, තමා සිත් නොවන හෙයිනි; (ඉදින්

චක්ඛුස්ස රූපස්ස දස්සනම්පි අත්‍යවිඤ්ඤාණසමන්විතයාගේ ද චක්ඛුස්ස දක්නෙයි:-මෙම කීහ. "යදි චක්ඛු රූපං පස්සෙය්‍ය අසඤ්ඤවිඤ්ඤුණසමඞ්ගි නෝ පි පස්සෙය්‍ය න චෙතං අත්ථි කස්මා අචෙතනත්තා චක්ඛුස්ස" යි) චිත්තං න පස්සති, චිත්තස්ස ද රූපස්ස නෝ දස්සි; අචක්ඛුකත්තා, තමා ඇස් නොවන හෙයිනි; (ඉදින් විඤ්ඤාණය රූප දක්නේ නම් කුඛ්‍යාදිඤ්ඤ රිත රූපය දක්නේයි-අප්‍රතිඝ බැවිනි-මෙම කීහ:-"අථ විඤ්ඤුණං රූපං පස්සෙය්‍ය තිරොකුඩ්ඩාදිගතම්පි තං පස්සෙය්‍ය-අප්පටිඝභාවතෝ ඉදම්පි නත්ථි-සබ්බස්ස විඤ්ඤුණස්ස දස්සනාභාවතෝ[a]"යි) මාරාරම්මණ සඞ්ඝටෙට පත, මාරයාගේ අරමුණු හා සැටීමක් ඇතිකල්හි; (=චක්ඛු සට රූපය හමුවූ කල්හිය යන භාවයි.) පසාදවත්ථුකෙන[1] චිත්තෙන, චක්ඛුප්පසාදය වසතුකොට ඇති සිතින්;-

(සං. 25) (චක්ඛුරාශ්‍රිතවිඤ්ඤාණයද ආලොකයට විඛඩිවූ කුඛ්‍යාදීන් ව්‍යවහිතයෙහි නොඋපදී-සුළුටිකාභ්‍රපටලාදිවූ යමෙක විඛඩි නැද්ද ඉහි අනන්තරිතයෙහි දු උපදී මැයි:-මෙම කීහ:-"**යස්ස චක්ඛුං පශ්‍යතීති දර්ශනං, තස්ය න සර්වං චක්ඛුං පශ්‍යති; කිං තර්හි? විඤ්ඤාණාධිෂ්ඨිතං; යස්ය තු විඤ්ඤාණං පශ්‍යතීති දර්ශනං, තස්ය්‍යාපි න සර්වං විඤ්ඤාණං පශ්‍යති; කිං තර්හි? චක්ඛුරාශ්‍රිතං; තච්ච ව්‍යවහිතෙ නොතප්‍රදේශෙ යත්‍රාලොකස්ය කුඛ්‍යාදෙෝ ප්‍රතිබන්ධඃ, යත්‍රතප්‍රතිබන්ධඃ සූළුටිකාභ්‍රපටලාදෙෝ, තත්‍ර ව්‍යවහිතෙ'ප්‍යුත්පද්‍යතෙ එව. තස්මාත් චක්ෂුෂාදදව්‍යවහිතං, නෙත චක්ෂුර් න පශ්‍යති ව්‍යවහිතාභාවතඃ; නදූරකම් චක්ෂුර්විඤ්ඤාං පශ්‍යතීති; නදර්ශනකාරණ්‍යං හි චක්ෂුර්විඤ්ඤාණමිතිව"[b];-නොහොත්: ආශ්‍රිතක්‍රියා ආශ්‍රයෙහි එව "චක්ඛුනා රූපං දිස්වා"යි කිහු=මෙද කීහ. "අථ වා ආශ්‍රිතකර්මාශ්‍රයස්‍යොච්‍යතෙ" "ගච්ඡා මණ්ඩූකා උත්තෙක්‍රාගතෙති[2]"ති[c])

පස්සති, දක්නෙයි; (චක්ඛුප්පසාදසන්නිස්සයවූ විඤ්ඤාණය නමැති නිස්සය ගුණආලොක්‍යයෙන් අනුග්‍රහීතකරණලද රූපාලම්බනයා පහළකරණකල්හි ඒ විඤ්ඤාණ සමන්විතපුද්ගලතෙමේ රූපය බලන්නේය යි කියනුලැබේ:-ආලම්බනයාගේ යථාසභාවයෙන් විභාවනය ප්‍රත්‍යක්ෂ ග්‍රහණය අවභාස නමැයි දතයුතු. මෙමකීහ:-"චක්ඛුප්පසාදසන්නිස්සයෙ හි විඤ්ඤුණෙ ආලොකානුග්‍රහිතං රූපාරම්මණං සන්නිස්සය ගුණෙන ඔභාසෙනෙන තං සමඞ්ගීපුග්ගලෝ රූපං පස්සතීති වුච්චති. ඔභාසනඤ්චෙත්ථ ආරම්මණස්ස යථාසභාවතෝ විභාවනං යං පච්චක්ඛතෝ ග්‍රහණන්ති වුච්චති[d]"යි.)

ඛනුනා විජ්ඣතීති අදිසු විය, ශරයෙන් ලක්ෂවෙධය සිඳවතු දු ශරයට සමභාරවූ දුන්නෙන් විදුනෙය [3] යනාදි මෙන්; ඒදිසී පනෙසා කථා, විඤ්ඤාණයෙන් රූපදර්ශනය සිඳවතුදු "චක්ඛුනා රූපං පස්සති" යනාදි; සසම්භාරකථා නාම හොති, සසම්භාරකථා නම් වෙ-(දර්ශන

1. චක්ඛුප්පසාද වත්ථුසහ-ත්‍රි. මූ. පසාදවත්ථුකෙනාති, චක්ඛුප්පසාදවත්ථුකෙන;-ම්,
2. ඛොභනන්තීති-මූ. ස. II. 3. මිදිඉතිය-ඇහැ.ම්,

කාරණප්‍රසාදයා හා එක්කොට කී බැවිනි.) කසමා, යම්හෙයකින් කෙවලවසතුවෙන් හෝ කෙවලවිඤ්ඤාණයෙන් හෝ දර්ශනය නො වේ ද එහෙයින්;චක්ඛුවිඤ්ඤණෙඤ රූපං දිස්වා ති, චක්ෂුර්විඤ්ඤාණයෙන් රූපය දැකය යන; අයං, මෙතෙමේ; එත්ථ අත්ථො, මෙහි අර්ථයි.

"න නිමිත්තග්ගාහී"ති යන්නෙහි; ඉත්ථිපුරිස නිමිත්තං වා, සත්ථී ඤාණානියතවූ සන්තානාංශවෙශඤ්ඤාදි[2] සත්‍රීනිමිත්ත හෝ උභතව්‍යඤ්ජනයෙන් පුරුෂනිමිත්ත හෝ; සුභනිමිත්තාදිකං වා, සුභනිමිත්තකාදිවූ (රාගොත්පත්තිහෙතුවූ ඉටාකාරය සුභනිමිත්ත නම- ආදිශබ්දයෙන් වෛශොත්පත්තිකාරණසඞ්ඛ්‍යාත ප්‍රතිඝනිමිත්ත ද, අඥානොපෙක්ෂාවව වසතුවූ අරමුණුනමැති උපෙක්ෂානිමිත්ත ද ගැණේ-පෙළ අභිධ්‍යා දෞර්මනස්‍යයන් සවරූපයෙන් "අවද මුට්ඨසච්චං වා අකුසලූපණං වා" යි වක්‍ෂ්‍යමාණබැවින් අසම්ප්‍රේක්ෂණයෙන් උපදනා මොහගද අසංවරම වේනුයි උපෙක්ෂානිමිත්තද සඞ්ග්‍රහ කරණලදී.) කිලෙශවත්ථුභූතං නිමිත්තං න ගණ්හාති, ලොභ වෙෂ මොහ යන කෙලශයන්ට කාරණවූ නිමිත්තය නොගණ්ඩ; දිට්ඨමත්තෙතයෙව සණ්ඨාති, වණ්ණායත්තයෙහි =චක්ෂුර්විඤ්ඤණය විඝිත්තුදු විපිවිත්තයන් විඝිත්තුදු ගන්නාලද පමණෙහිම සිටිනෙ ද; (මතුයෙනු දු කිසි ශුභාදි ආකාරයක් කල්පනානොකරේය යන අර්ථයි) "නාණුබ්‍යඤ්ජනග්ගාහී" යන්නෙහි; කිලෙසානං අනුබ්‍යඤ්ජනතො, කෙලෙසුන් මතුමතුයෙහි පහළකරණබැවින්; පාකට භාවකරණතො, පරිව්‍යක්ත[1] කරණබැවින්; අනුබ්‍යඤ්ජනත්තිලඞ්ගසංහාරං, අනුබ්‍යඤ්ජනය යන ව්‍යවහාරලද; හත්ථ, හස්තය; පාද, පාදය; සිත, මඳසිනාය; හසිත, මහසිනාය; භාසිත, බිණිමය; විලොකිත, බැලීමය යන; ආදි, මෙආදී භෙදඇති; ආකාරං න ගණ්හාති, ආකාර ග්‍රහණය නොකෙරේද; යං තත්ථ භූතං, ඒ ශරීරයෙහි විද්‍යමානවූ යම් කෙශලොමාදියක්-භූතොපාදාය පඤ්ඤක් හෝ ඇද්ද; තදෙව ගණ්හාති, ඒම යථාවශයෙන් ගණී;[2]

චෙතියපබ්බතවාසී; චෛත්‍ය පර්වතයෙහිවසූ;[3] මහානියසෙට්ඨත්‍ථෙරෝ ච්‍ය, මහානිස්සතම් තෙරුන් මෙනි; ථෙරං කිර, තෙරුන්; (කිර යනු අනුශ්‍රවණයෙහිය) චෙතියපබ්බතා, සැගිරියෙන්: අනුරාධපුරං, අනුරාධපුරයට;පිණ්ඩවාරත්ථාය ගච්ඡන්තං,පිඬුසිහනපිණිස යන්නාවුන්; අඤ්ඤතරා කුලසුණහා, එක්තරා කුලයෙහෙළියක්; සාමිකෙන සද්ධිං භණ්ඩිත්වා, සවාමිහු හා සමග කලහ කොට; සුමණ්ඩිතපාසාධිතා, මනාකොට සැදී පාගින් ගන්නාලද්දී; (ආභරණාදී බාහිරොපකරණයෙන් සැදීම මණ්ඩන නම, උවත්තනාදි විසින් ශරීරපරිසංඛරණය පසාධන නමැයි කියත්-වස්ත්‍රමාල්‍යාදීන් අලඞ්කරණය පසාධන නම, ඌනසථාන පූරණය මණ්ඩන නම.) දෙවකඤ්ඤා විය, දෙවඝනක මෙන්; කාලසෙව, උදුසනම; අනුරාධපුරතො නික්ඛම්ම්ත්වා,

1. පරිව්‍යක්ත-ඇතැම්.
2. ගණියි-ඇතැම්.
3. වසන-මූ. ස. I & II
4. පහසින්-ඇතැම්.

අනුරාධපුරෙන් නික්ම; සුසීසරං ගච්ඡතීති, සුතිකුලයට යන්නී; අන්තරාමග්ගෙ, අතුරුමඟ; ථෙරං දිස්වා, තෙරුන් දැක; විපල්ලත්ථ චිත්තා, රාගවිශයෙන් පෙරළිසියා ඇත්තී; මහාහසිතං හසි, තම බල වමි යි මහහිනා කළා; ථෙරෝ, තෙරහු; කිමේතන්නති ඔලෙකෙන්තා, (මනාසකාරයුක්තව යන්නාහු සම්තශබ්දානුසාරයෙන්) මෝ කිමෙක්දෝ භෝයි බලන්නාහු; තස්සා, ඇගෙ; දන්තටඨිකෙ, දත්ඇටෙහි; අසුභ සඤ්ඤං පට්ඨපේසි, අසුභසංඥාව පිළිලැබ; අරහත්තං පාපුණි, රහත් බවට පැමිණියෝ.

(සං. 26.) (තෙරහු පියවින්ම අටසීකකම්මට්ඨානය මෙතෙකිකෙරෙමින් යන්නාහු ඒ සම්තය පත්වත මාගම්මගේ [1] දන්තාසථිකයෙහි පූර්වභාගභාවනා සුභාවිත බැවින් ප්‍රතිභාගනිමිත්ත ද සාතිශය උපචාර ශද ලදින් එතැනම සිට ප්‍රථමධ්‍යානය ලදින් ඒ පාදක කොට විදර්ශනා වඩා මාර්ගඵලප්‍රාප්තියෙන් අර්හත්වයට පැමිණියෝ.)

තෙන උත්තං, එහෙයින් කියනලදී.

i. තස්සා දන්තටඨිකං දිස්වා, ඒ මාගම්මගෙ දත්ඇට දැක; පුබ්බ සඤ්ඤං අනුස්සරි, තමන් මූලකම්මස්ථානවූ අසුභසංඥාව සිහි කළෝ; තත්ථෙව ඨිතෝ, එතැන්හිම සිටි; සෝ ථෙරෝ, ඒ තෙරහු; අරහත්තං අපාපුණි, අර්හත්වයට පැමිණියෝ.

අස්සා, ඒ මාගම්මගෙ; සාමිකෝ පි පන, සවාමි ද; අනුමග්ගං ගච්ඡන්තෝ, ඈ පසුපස්සෙ යන්නේ; ථෙරං දිස්වා, තෙරුන් දැක; භන්තෙ, වහන්ස; කාවී, කිම; ඉත්ථිං පස්සථාති, ස්ත්‍රියක දුටුදැ යි; පුච්ඡි, විමසිවිස්සි, තං, ඕහට; ථෙරෝ ආහ, තෙරහු මෙසේ කිවූ:-

ii. ඉතෝ ගතෝ, මෙසේ හියේ; ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා, ස්ත්‍රියෙකැයි හෝ පුරුෂයෙකැයි හෝ; නාභිජානාමි, නොදනිමි; අපි ච, එකෙක් ඇති; භාරපථෙ, මහවත; එස අට්ඨිසඞ්ඛාරෝ, මේ ඇටසැකිල්ලෙක්; ගච්ඡති, යන්නේයි; (ඒ සථවිරයන්ට භාවනාව ප්‍රගුණ බැවින් දන්තාසථිදර්ශනයෙන් සකලශරීරය අසථිසඞ්ඛාතභාවයෙන් වැටහිණ. හැහැණියෙකැයිවත් පුරුෂයෙකැයිවත් නොහැඳින්නේය. එහෙයින් කීහ "නාභිජානාමි" යනාදි.)

16. "ඉන්ද්‍රියාපිහිතද්වාරතාය" යනාදියෙහි; යං කාරණා යම් කාරණයෙකින්; යස්ස චක්ඛින්ද්‍රියාසංවරස්ස හෙතු, යම් චක්ෂුරින්ද්‍රියයක්හුගේ අසංවරය හෙතුකොටගෙණ; එතං පුග්ගලං, ඒ පුහුලා; ("යංකාරණා" යනු 'ඉන්ද්‍රියාපිහිතද්වාරතාය' යනුගෙහි අර්ථය. "එතං පුග්ගලං" යනු 'එකං' යනුගෙහි අර්ථයි.) සකිසවාටෙන, සිහිකැමැති දෙරින්; චක්ඛින්ද්‍රියං අසංවුතං, අසංවෘතචක්ෂුරින්ද්‍රිය ඇත්තහු; අපිහිතචක්ඛුද්වාරං හුත්වා විහරන්තං, සිහිකවුළුවෙන් නොපියනලද චක්ඛුද්වාරඇතිව

1. මහත්ථෙ-ස. II.

වසන්නහු; එතෙ අභිඤ්ඤාදයෝ ධම්මා, මෙ අභිඥාදිධර්මයෝ; අභාවසවෙයාවුං, යි සේයි; අනුපපබන්ධෙයාවුං, අනුබඳනාහුද; තස්ස සංවරාය පටිපජ්ජති, යි සේයි; තස්ස චක්ඛුන්ද්‍රියස්ස, ඒ චක්ෂුරින්ද්‍රියයාගෙ; සතිකවාටෙන පිදහනත්ථාය, සිහිනැමැති දෙරින් පියනුපිණිස; පටිපජ්ජති, පිළිපදී.

එවං පටිපජ්ජනෙනායෙව, මෙසේ පිළිපදනේම; රක්ඛති චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ඛුන්ද්‍රිය රක්ෂේයි; චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරං ආපජ්ජතීති, චක්ෂුරින්ද්‍රියෙහි සංවරයට පැමිණෙයි; වුච්චති, කියනුලැබේ. ("යස්ස චක්ඛුන්ද්‍රියා සංවරස්ස හෙතූ"යි කී බැවින් "තස්ස චක්ඛුන්ද්‍රියාසංවරස්ස"යි නොකියා "තස්ස චක්ඛුන්ද්‍රියස්ස සතිකවාටෙන පිදහනත්ථාය" යි කුමක් සඳහා කීහයත්: චක්ෂුරින්ද්‍රියයාගේ අසංවරයට හෙතුවූ අභිධ්‍යාදීන්ගේ අභාශ්‍රවණය අසංවෘතචක්ෂුරින්ද්‍රියය හෙයිනැයි දක්වනු සඳහා කීහු.) තත්ථ, ඒ මාරයෙහිදු; ("කිඤ්චා පි චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරෝ වා අසංවරෝ වා නත්ථි-ජවනක්ඛණෙ උපපජ්ජමානෙ පි වුත්තෙනා"යි සම්බන්ධයි.) කිඤ්චාපි, කිසිසේත් චක්ඛුන්ද්‍රියෙ, චක්ෂුරින්ද්‍රියෙහි; සංවරෝ වා, සංවරයෙක් හෝ අසංවරෝ වා, අසංවරයෙක් හෝ නත්ථි, නැති; චක්ඛුපසාදං නිස්සාය, චක්ෂුඃප්‍රසාදය නිසා; සති වා, සමෘතිය හෝ; මුට්ඨසච්චං වා, සිහිමුළාව හෝ; නහි උපපජ්ජති, නො උපදී; (කියනු ලබන්නා සංවරබැවින් සෙසු සංවර තබා "සති වා සම්මුට්ඨසච්චං වා" යනුයෙන් සතිසංවර අසංවරදෙක කීවෙත්. "අපි ච" යි සංවරාසංවර නැති සෙසු තැනුදු දක්වන පිණිස කීහු.) යදා, යම්කලෙක; රූපාරම්මණං, රූපාලම්බනය; චක්ඛුස්ස, චක්ෂුසට; ආපාථං ආගච්ඡති, හමුබවට ඒද; තදා, එකල්හි; භවඞ්ගං, භවාඞ්ගය; විච්ඡින්දිතුං උපපජ්ජිත්වා නිරුඬෙ, දෙවෙනෙක ඉපද නිරුඬවූ කල්හි; කිරියමනොධාතු, කිරිය මනොධාතු තොමෝ; ආවජ්ජනකිච්චං සාධයමානා, ආවර්ජනකෘත්‍ය ය සාධමින්; උපපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති, ඉපද නිරුඬ වේ; තතෝ, ඉක්බිත්තෙන්; චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, චක්ෂුර්විඥානය; දස්සනකිච්චං, දර්ශන කෘත්‍යයද; තතෝ, ඉක්බිත්තෙන්; විපාකමනොධාතු විපාක මනොධාතුව; සම්පටිච්ඡනකිච්චං, සම්ප්‍රතෙච්ඡණ කෘත්‍යයද; තතෝ, ඉක්බිත්තෙන්; විපාකහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු, විපාකවූ අහෙතුක මනොවිඥානධාතුව; සන්තීරණකිච්චං, සන්තීරණකෘත්‍යයද; තතෝ, ඉක්බිත්තෙන්; කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු, ක්‍රියාවූ අහෙතුකමනොඥානධාතුව; වොත්ථපනකිච්චං සාධයමානා, ව්‍යවස්ථාපන කෘත්‍යය සාධමින්; උපපජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣති, ඉපද නිරුඬ වෙ; තදනන්තරං, එයට අනතුරෙහි; ජවනං, ජවන්; ජවති, දිවෙ; තත්‍රාපි, මොවුන්කෙරෙහි; භවඞ්ගසමයෙ, භවාඞ්ගයෙහිදු; ("නෙව අත්ථි" යොදනු) ආවජ්ජනාදීනං, ආවර්ජනාදීන් අතුරෙන්; අඤ්ඤතරසමයෙ, එක්තරා එකක්හු වන සමයෙහිද; සංවරෝ වා, සංවරයෙක් හෝ; අසංවරෝ වා, අසංවරයෙක් හෝ; නහි අත්ථි, නොම ඇති; ජවනක්ඛණෙ පන ජවනක්ෂණයෙහි වනාහි; සබ්බෙ, ඉදින්; දුස්සීල්‍යං වා, දෞශ්

ශීල්‍යය හෝ; මුධාසවචං වා, මුළාවූ සමාතිය හෝ; අසතසුණං වා, අඥතය හෝ; අකඛනති වා, අක්ෂාතතිය හෝ; කොසජ්ජං වා, කෞශීද්‍යය හෝ; උපපජ්ජති, උපදී ද; අසංවරෝ හොති, අසංවරය වේ.

(සං. 27.) (මිහි "දුස්සීල්‍යං වා" යනාදි නැවත නොකියනු පිණිස මෙ දෙරම සියල්ල කිබැවින් ෂඩ්වාරයෙහි යථා සම්භවයෙන් දත යුතු කායවාග්දුශ්චරිත සඞ්ඛ්‍යාත දෞශ්ශීල්‍ය අසංවරය මනොවාර වශයෙන් ද, සෙසු අසංවරයන් ෂඩ්වාර වශයෙන්ද යෙදියයුතු-මුධා සවවාදීන් සමාතිප්‍රතිපක්ෂ අකුශලධර්මයන් බැවින් උන්ගේ පස්දෙර උපත් වේ නමුදු පඤ්චවාරික ජවනයන් අවිඥප්තිජනක බැවින් කායික වාචසික ව්‍යතික්‍රමවූ දෞශ්ශීල්‍යයාගේ පස්දෙර උපත් නොවෙයි දතයුතු-දෞශ්ශීල්‍යාදි පස් අසංවරයෝ ශීලසංවරාදි පස්දෙන හට ප්‍රතිපක්ෂබැවින් කියනලදහු.)

එවං හොතෙතා පන සෝ, මෙසේ ජවනක්ෂණයෙහි වන අසංවරය; චක්ඛුන්ද්‍රියෙ අසංවරොති වුච්චති, චක්ෂුරින්ද්‍රියෙහි අසංවරයයි කියනුලැබේ; කසමා, කුමක්හෙයිනයත්; යසමා යම්හෙයකින්; තසමිං සති, ඒ අසංවරය ඇතිකල්හි; වාරමපි අගුත්තං හොති, වාරය ද අගුප්ත වෙයි; භවඞ්ගමපි, භවාඞ්ගය ද; ආවජ්ජනාදීනි පි විඳිවිත්තානි, ආවර්ජ්ජනාදී විඳිවිත්තයෝ ද අගුප්තම වෙත්; යථා කිං, කුමක්මෙන යත්; යථා, යම්සේ; නගරෙ, නුවරෙහි; චතූසු වාරෙසු අසංවුතෙසු සතරදෙර අපිහිතකල; කිඤ්චා පි, කිසිසේත්; අනෙතා, ඇතුළෙහි; ඝරවාරකොට්ඨකගබ්භාදයෝ; ගෙදෙර-කොටුගෙ-ගබ් ආදීහු; සුසංවුතා පි, සුපිහිතවූ නමුදු; තථා පි, එතකුදුවුවත්; අනෙතානගරෙ, අතුළුනුවර; සබ්බං භණ්ඩං, සියලු බඩු; අරක්ඛිතං අගොපිත මෙව හොති, අරක්ෂිත අගොපිතම වේ; නගරවාරෙහි පවිසිත්වා, නුවර දෙරින් වැද; චොරා, සොරහු, යදිච්ඡන්ති, යමක් කැමැත්තෝ ද; තං කරෙයුං, ඒ කරන්නාහුයි;

එවමෙව, එපරිද්දෙන්ම; ජවනෙ, ජවන්හි; දුස්සීල්‍යාදිසු උපපන්නෙසු, දෞශ්ශීල්‍යාදීන් උපන්කල්හි; තසමිං අසංවරෙ සති, ඒ ජවන්හි අසංවරය ඇතිකල්හි; වාරමපි අගුත්තං හොති, දෙරද අගුප්ත වෙයි; භවඞ්ගමපි, භවාඞ්ගය ද; ආවජ්ජනාදීනි විඳිවිත්තානිපි, ආවර්ජ්ජනාදී විඳිවිත්තයෝද අගුප්ත වෙත්; තසමිං පන, ඒ ජවන්හි; සීලාදිසු උපපන්නෙසු, ශීලාදීන් උපන්කල්හි; වාරමපි ගුත්තං හොති, දෙර ද ගුප්ත වෙයි; භවඞ්ගමපි, භාවාඞ්ගය ද; ආවජ්ජනාදීනි විඳිවිත්තානි පි, ආවර්ජ්ජනාදී විඳිවිත්තයෝ ද ගුප්ත වෙත්; යථා කිං, කුමක් හෙයිනයත්; යථා, යම්සේ; නගරවාරෙසු සුසංවුතෙසු, නුවර දෙර සුපිහිතකල්හි; කිඤ්චාපි, කිසිසේත්; අනෙතා, අතුළුනුවර; ඝරාදයෝ, ගෙ ආදීහු; අසංවුතා හොන්ති, අපිහිතවූ නමුදු; තථා පි, එතකුදුවුවත්; අනෙතානගරෙ, ඇතුළුනුවර; සබ්බං භණ්ඩං, සියලු

බඩු; සුරකඛිතං සුගොපිත මෙව හොති, සුරක්ෂිත සුගොපිතම වේ; නගරවාරෙසු පිහිතෙසු, නුවරදොර පිහිත කල්හි; වෙරුහං පවෙසො නත්ති, සොරුන්ගෙ ප්‍රවෙශය නො වේ; එවමෙව, එතේම; ජවනෙ සීලාදිසු උපපතෙනසු, ජවන්හි සීලසංවර-ඉන්ද්‍රියසංවර-ඛනතිසංවර-විරියසංවර උපන්කල්හි; වාරමපි ගුත්තං හොති, දොර ද ගුප්ත වෙයි; භවඞගම්පි, භවාඞ්ගය ද; ආවජ්ජනාදීනි විථිචිත්තනාමි පි, ආවර්ජනාදි විථිචිත්තයෝ ද ගුප්ත වෙත්; තසමා, එහෙයින්; ජවනකඛණෙ උපපජ්ජමානො, ජවනක්ෂණයෙහි උපදනේ; චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරොති වුත්තොනා, චක්ෂුරින්ද්‍රිය සංවරයයි කියනලදි.

(සං. 28.) (මෙහි "යථා කිං" යනාදින් නුවරෙහි දොර අසංවෘතකල්හි තත්සම්බන්ධගෘහාදින්ගෙ අසංවෘතබව මෙන් ජවනයෙහි අසංවරය ඇති කල්හි තත්සම්බන්ධ චාරාදින්ගෙ ද අසංවෘතබව වේනුයි මෙසේ අන්‍යසංවරයෙක්හි අන්‍යසංවෘතත්වසාමාන්‍යයම නිදශීන කළහ. පූර්ව පරසාමාන්‍යය හෝ අනන්තරීභූතසාමාන්‍යය හෝ නිදශීන නොකළහ යි දතයුතු. නොහොත්-චාරභවාඞ්ගාදීන් ඇතිකල්හි පසුව උපදනා ජවනය බාහ්‍යයා මෙන් කොට නුවරදොර හා සමකළහ. සෙසු චාරභවාඞ්ගය ඇතුළුනුවර හා සම කළෝ. ප්‍රත්‍යයබලයෙන් ප්‍රථමොත්පන්නවූ භවාඞ්ගාදිතෙමේ ජවනක්ෂණයෙහි අවිද්‍යමානවූයෙ ද චක්ෂුරාදින් මෙන් ඵලනිෂ්පත්තිය පිණිස විද්‍යමාන නම් වෙති දතයුතු. බාහ්‍යයා මෙන් යනු දු පරමාර්ථයෙසින් ජවන්හුගේ බාහිර බව හා චාරභවාඞ්ගයන්ගෙ අභ්‍යන්තරබව නැනද "පඤ්චද්වාරම්දං භික්ඛවෙ චිත්තං තඤ්ච ඛො ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨං"යි වදළබැවින් ආගන්තුකවූ කිලිසුලෙස උපදනාවූ ජවනයට බාහිර බව ද තද්විරුද්ධස්වභාව චාරාදින්ට අභ්‍යන්තර භාවය ද එක් ලෙසක ලැබේනුයි කියනලදි-මෙහි චක්ෂුර්වාරයට රූපය හමුවූ කල්හි නියම්නාදිවශයෙන් කුශලාකුශලජවනයන් සත්වරෙක ඉපද භවාඞ්ගපාතවූකල තදනුරූපවූ මනොවාරිකජවනය එම අරමුණෙහි සත්වරෙක ඉපද භවාඞ්ගපාතවූකල නැවත එම දොර එම අරමුණු නිසා සන්‍රිය පුරුෂය යනාදි වශයෙන් නියම කොරෙම්න් ප්‍රසාද රක්ෂනාදිවශයෙන් සත්වරෙක ජවන් දිවෙයි. මේසේ පවත්නා ජවනය සඳහා "ජවනෙ දුස්සීල්‍යාදිසු උපපතෙනසු තසම්ං අසංවරෙ සති චාරමපි අගුත්තං" යනාදි කියනලදී.)

"සොතෙන සද්දං සුත්වා" යනාදියෙහි දු; එසෙවනයෝ, මෙම නයයි;

(සං. 29.) (ශබ්දාදියෙහි දු යථායොගයෙන් නිමිත්තානුබ්‍යඤ්ජනාදෝ දතයුත්තානුයි-ශ්‍රොත්‍රයෙන් ශබ්දය අසා සත්‍රීශබ්දය පුරුෂශබ්දයයි හෝ ඉෂ්ටානිෂ්ටාදිවූ හෝ කෙලශවසතුවූ නිමිත්තය නොගන්නේය-ශ්‍රුතමාත්‍රයෙහිම සිටිනේයි-ගීතශබ්දාදියෙහි දු කෙලශයන් නැවත නැවත පහළකරණ හෙයින් අනුබ්‍යඤ්ජනයයි ලබධව්‍යවහාර ඇති

මන්ද [1] තාරාදි වශයෙන් ව්‍යවස්ථිත ඝණ්ඩාදි භෙදභින්නආකාරයද නොගන්නෙහි. මෙසේ ගන්ධාදියෙහි දු යථායොගයෙන් යෙදියයුතු. මනොචාරයෙහි වනාහි සාවජ්ජනඣානවාඛයය මනොචාර නම් වෙයි. එ දෙර ධම්මාලම්බනය හමුවූකල හේ ජවනය මනසින්ම දුනය යනාදින් යෙදියයුතු.)

එවං, මෙසේ; ඉදං, මේ; සඞ්ඛේපතො, සඞ්ක්ෂේපයෙන්; රූපාදිසු, රූපාදි අරමුණු කෙරෙහි; නිමිත්තානුබ්‍යඤ්ජනාදිගාහපරිවජ්ජන ලක්ඛණං, කෙලෙසුන්ගෙ අනුබැඳීම් ඇති නිමිත්තානුබ්‍යඤ්ජන ග්‍රාහ යන් දුරුකිරීම ලක්ෂණකොට ඇත්තේ; ඉන්ද්‍රියසංවරසීලන්ති වෙදිතබ්බං, ඉන්ද්‍රියසංවරශීලයයි දතයුතු.

ඉන්ද්‍රියසංවරශීලකථා නිමි.

---

17. (iii) ඉදානි, දැන්; ඉන්ද්‍රියසංවරසීලානන්තරං, ඉන්ද්‍රියසංවරශීලයට අනන්තරකොට; වුත්තෙන, යට උද්දෙස වසයෙන් කියන්නාලද; **ආජීවපාරිසුද්ධිසීලේ,** ආජීවපාරිසුද්ධිසීලයෙහි; ("ආජීවහෙතු පඤ්ඤත්තානං භික්ඛූනං සික්ඛාපදානං" යන්නෙහි; "යානි තානි එවං පඤ්ඤත්තානි සික්ඛාපදානි".යි සම්බන්ධකරණ්ඩ.) ආජීවහෙතු, ජීවිකාහෙතුවෙන්; (=මෙසේකල ප්‍රත්‍යයෙන් අකල්‍යානව ජීවත්වෙමියි යන අභිප්‍රාවෙනැයි සේයි-ආජීවකාරණා යනු එයටම පර්‍යායයි.) පාපිවෙජා, අසද්ගුණ සම්භාවනෙච්ඡායෙන් සම්න්විතවූයෙ; ඉවජාපකතො, ඉවජාවෙන් මඩනාලද්දෙ; අසන්තං, තමා සතන්හි අවිද්‍යමානවූ; අභූතං, අනුත්පන්නවූ; (අනුත්පන්නභෙයින් අසත්නුයි [2] පඤ්චම්‍යන්ත පුර්‍වපදය පූර්‍වපදයට කාරණවචන වෙ.) උත්තරිමනුස්සධම්මං, උත්තරිතරවූ මනුෂ්‍යවූ ධ්‍යානයින් හා ආර්‍යයන්ගේ ධම්මය; (නොහොත්: "මනුස්සධම්මතො උත්තරිං උත්තරිතරං"යි ගන්නේ.) උල්ලපති, උත්තරායුෂකව බෙණෙද; (ශීල නම් භික්ෂූහට ආයුෂය; හෙතෙම තථාලප්‍ත සමකාලයෙහිම විගත වේ. එයින්ම කීහ.) **ආපත්තිං පාරාජිකස්ස;** "පාරාජිකස්සඛ්‍යාතා ආපත්ති අස්ස"යි යොදනු.)පාරාජිකා නම් ආපත්තිය වෙ යනු අර්‍ථයි-නොහොත් පාරාජිකසංඥව්‍යතික්‍රමයට ඇවැදම වෙ යන අර්‍ථයි)=පෙ=සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති, සඤ්චරණ භාවයට පැමිණෙ; (ස්ත්‍රියගෙ මතිය පුරුෂයා හට හෝ පුරුෂමතිය ස්ත්‍රියට හෝ කියාද යනු භාවයි.) **ආපත්තිං සඞ්ඝාදිසෙසස්ස,** සඞ්ඝාදිශෙෂ නම් ආපත්තිය වෙ=පෙ=යෝ, යමෙක් තෙම; තෙ විහාරෙ වසති, තාගෙ වෙහෙර වෙසෙ ද; සෝ(භික්ඛු), හෙ(මහණ)තෙම; අරහති, රහතැයි; පටිඤ්ඤාතත්තස්ස භණති, වචන සමනන්තරයෙහිම තමාගේ කී වාක්‍යයෙහි අර්‍ථදක්නාක්හට කියා නම්; **ආපත්තිං ථුල්ලච්චයස්ස,** ස්ථූලාත්‍යයාපත්ති වෙ; භික්ඛු, මහණ තෙමෙ; පණීතභොජනානි, ප්‍රණීතභොජනයන්; අගිලානෙ,

1. වන්දනාරාදි. ස. II. ඔවදනාරාදි-මූ. ස. I-II. 2. අසන් යනු. මූ. ස.

නොගිලන්ව; අත්තනෝ අත්ථාය විඤ්ඤුපෙක්ඛා, තමා පිණිස විතවා; භුඤ්ජති, වළඳයි; **ආපත්තිං පාචිත්තියස්ස**, පාචිත්තියාපත්ති වෙ;=පෙ= **ආපත්තිං පාටිදේසනීයස්ස**, පාටිදෙසනීයාපත්ති වෙ; සූපං වා, සූපයක් හෝ; ඔදනං වා, බතක් හෝ;=පෙ=**ආපත්තිං දුක්කටස්ස**, දුක්කටාපත්ති වෙ; එවං, මෙසේ; පඤ්ඤත්තානීති ඡ සික්ඛාපදානි,[a] පණවන ලද යම් ඒ ශික්ෂාපදයෝ සදෙනෙක් ඇද්ද;("ඉමෙසං ඡන්නං සික්ඛාපදානං වීතික්කමස්ස වසෙන"යි සම්බන්ධ කරණු.) මෙ ශික්ෂාපදයන් සදෙනා හෙ ද;—

කුහනාති ආදිසු, කුහනා යනාදියෙහි; අයං පාළි, මෙ ඕභඩ්ඣයෙහි ආ නිදේශපාලියි; i තත්ථ, එහි; කතමා **කුහනා**, කුහනා නම් කවරක්ද;? ලාභසක්කාර සිලොකසන්නිස්සිතස්ස, චීවරාදිප්‍රත්‍යයසඞ්ඛ්‍යාත ලාභය-සකස්කොට ආදරයෙන් දෙනු ලබන එම ප්‍රත්‍යයසඞ්ඛ්‍යාත සත්කාරය-පතළයසස්ඇතිබවය යන නිශ්චිතබදය—යන මොවුන් ඇසුරුකළ; පාපිච්ඡස්ස, පව්ටු අදහස් ඇති; ඉච්ඡාපකතස්ස, ඉච්ඡා වෙන් මඩනාලද්දහුගේ; පච්චයපටිසෙධනසඞ්ඛාතෙන වා, ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිෂෙධනයයි කියනලද කොහොන්වතින් හෝ; සාමන්තජප්පිතෙන වා, සමීපකොට කියන තෙප්ලෙන් හෝ; ඉරියාථස්ස වා, ඊර්‍ය්‍යාපථයාගෙ හෝ; යා අට්ඨපනා, පළමුකොට ආදරයෙන් යම් තිබීමක්ද; ඨපනා, තබන ආකාරය; සණ්ඨපනා, සැදීම; භාකුටිකා, මුහුණ හකුළුවනබව; භාකුටියං, මුහුණ හකුළුවන සභාව ඇතිබව; කුහනා, විෂමය කරවීම; කුහායනා, විෂමය පැවැත්වීම; කුහිතත්තං, කොහොන්බව; අයං වුච්චති කුහනා, මෙ **කුහනා**යයි කියනුලැබේ; =පෙ=ii පරෙසං, පරාහව; ආලපනා, තමා පළමුකොට බිණීම; **ලපනා**, පසුව බිණීම; සල්ලපනා, මනාකොට බිණීම; උල්ලපනා, උසස්කොට බිණීම; සමුල්ලපනා, හැම පසින් උසස්කොට බිණීම; උන්නහනා, මතුමත්තෙහි බැඳීම; සමුන්නහනා, හැමපසින් නැවත නැවත බැඳීම; උක්කාචනා, උස්කොට හැඟවීම; සමුක්කාචනා, හැමපසින් නැවත නැවත උස්කොට හැඟවීම; අනුප්පියභාණිතා, නැවත නැවත ප්‍රිය තෙපුල් බිණීම; චාටුකම්‍යතා, යටත්ව පවත්නාබව; මුඛසුපපතා, මුහුසුපයක්වැනිබව; පාරිභට්ටතා, දරුවටන බව; අයං වුච්චති ලපනා, මෙ ලපනායයි කියනුලැබේ.=පෙ=iii නිමිත්තං, නිමිත්තකරණබව; නිමිත්තකම්මං, නිමිති කිරීම; ඔභාසෝ, පහළකිරීම; ඔභාසකම්මං, පහළකරණක්‍රියාව; සාමන්තජප්පා, සමීප කොට බිණීම; පරිකථා, පරියායතෙපුල්; අත්ථං, මෙ තොමෝ; **නෙමිත්තිකතා**වුච්චති, නෙමිත්තිකතායයි කියනුලැබේ=පෙ=iv අක්කොසනා, ආක්‍රොශකිරීම; වම්භනා, පරිභවකොට බිණීම; ගරහනා, ගර්හාකොට බිණීම; උක්ඛිපනා, උස් කිරීම; සමුක්ඛිපනා, හැමපසින් සහෙතුක කොට නැඟීම; ඛිපනා, සිනා කිරීම; සඞ්ඛිපනා, හැමපසින් සිනා කිරීම; පාපනා, පැමිණවීම; සම්පාපනා, හැමපසින් පැමිණවීම; අවණ්ණහාරිතා, නොගුණ ගෙණයාම; පරපිට්ඨිමංසිකතා, අනුන් පිටමස් කනසුලුබව; (=නොමැදෙහි කුහුණ

කියනසුලුබවය යන අර්ථයි;)අයං වුච්චති **නිප්පේසිකතා**, මේ නිපෙයි කතා යයි කියනුලැබේ=පෙ=v ඉතෝ ලබ්ධං ආමිසං,මෙගෙන් ලද ආමිසය; අමුත්‍ර හරති, එගෙට ගෙණ යේ; අමුත්‍ර වා ලබ්ධං ආමිසං, එගෙන් ලද ආමිසය; ඉධාහරති, මෙගෙට ගෙණේ; එවරූපා, මෙබදුවූ; ආමිසෙන ආමිසස්ස, ආමිෂයෙන් ආමිෂයාගෙ; එටයි, කැමතිවීම;භවෙටයි,සෙවීම; පරියෙටයි, නැවත නැවත සෙවීම්; ("එසතා" යනාදිහු "එටයි"ආදින්ට පඤ්චාය වචනයෝයි) අයං, මෙතෙම; ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසන නාති වුච්චති, ලාභයෙන් ලාභය සොයනබවයයි කියනුලැබේ.

ඉමිස්සා පන පාළියා, මේ පාළියෙහි; එවමත්ථෝ වෙදිතබ්බෝ, මෙසේ අර්ථ දතයුත්තේයි;-

(i.) කුහනානිද්දෙසෙ, කුහනානිදේශයෙහි; ("නාව" යනු ක්‍රම යෙහියි.) "**ලාභසක්කාරසිලෝක සඟහනිස්සිතස්ස**"යන්නෙහි;ලාභසත්ව, විවරාදි ප්‍රත්‍යය සඞ්ඛ්‍යාත ලාභයද; සක්කාරසත්ව, සත්කාරයද;(ගෞරව යෙන් දෙනු ලබන එම ප්‍රත්‍යය සත්කාර නම්.) කිත්තිඤදත්ව, කීර්ති ශබ්දය ද; (=පතළයසස් ඇතිබවය යන අර්ථයි) සන්නිස්සිතස්ස, තෘෂ්ණා වශයෙන් ආශ්‍රය කළහුගේ; පත්ථයනතඤාති අත්ථෝ, ප්‍රාර්ථනා කරන්නහුගේය යන අර්ථයි; '**පාටිඒක්කස්ස**" යන්නෙහි; අත්තනාගුණ දීපනකාමස්ස, තමාකෙරෙහි අවිද්‍යමානවූ ශ්‍රද්ධාදී ගුණයන් ප්‍රකාශ කරණු කැමත්තහුගෙ; "**ඉරියාපථකප්පස්ස**" යන්නෙහි; ඉරියාය අපථකතස්ස, පවිටු ඉරියාව විසින් සම්‍යග්ජීවයාකෙරෙන් පහකරණ ලද්දහුගේ; (එබඳුවූයෙ ආජීවොපද්‍රවයෙන් උපද්‍රැත වේනුයි කිය "උපඝුතස්සාති අත්ථෝ" යි—ආජීවොපද්‍රවයෙන් උපද්‍රැතයාගේය යන අර්ථයි.) ඉතෝ පරං, මෙයින් මතුයෙහි; යසමා, යම්හෙයකින්; (a)**පච්චයපටිසෙධන**, ප්‍රත්‍යයප්‍රතිෂේධය; (b)**සාමන්තජප්පන**, සාමන්ත ජල්පනය; (c)**ඉරියාපථඅත්ථනනිස්සිතවසෙන**, ඊර්ය්‍යාපථඅත්තනිඃශ්‍රිතය යන මොවුන්ගේ වශයෙන්; **මහානිද්දෙසෙ**, මහනිදෙසැ; තිවිධං, කුහන වත්ථු ආගතං, ත්‍රිවිධවූ කොහොන්වත ආය; තසමා, එහෙයින්; තිවිධමෙතං, ත්‍රිවිධකුහනවස්තුව; දස්සෙතුං, පාළියෙන් දක්වනු පිණිස; පච්චයපටිසෙධනසඞ්ඛාතෙන වාති එවමාදි, "පච්චයපටි සෙධනසඞ්ඛාතෙන වා"යන මේ ආදි; ආරඞ්ං, ආරම්භකරණලදී.

18. (a.) තත්ථ, ඒ ආරබ්ධත්‍රිවිධ කුහනවස්තූන් කෙරෙහි: විවරාදීහි නිමන්තිතස්ස, විවරාදිප්‍රත්‍යයෙන් නිමන්ත්‍රණය කරණලද; තදත්‍ථි කස්සෙව සතෝ, ඒ විවරාදි ප්‍රත්‍යය කැමැතිසුලුවුහුගෙම; පාපිච්ඡතං නිස්සාය, පාපිච්ඡබවනිසා; (පටික්ඛිපනෙන පටිඤ්ඤාගණ්හනෙන ච විම්භා පනං"යි සම්බන්ධයි.) පටික්ඛිපනෙන, ප්‍රතික්ෂේප හෙතුවෙන්ද; තෙ ගහපතිකෙ, ඒ ගෘහපතීහුදු; අත්තනි, තමා කෙරෙහි; සුපතිට්ඨිත සඬෙ, සුප්‍රතිෂ්ඨිත ශ්‍රද්ධාඇත්තවුන්; ඤත්වා, දැන; පුන, නැවත;("තෙසං උපනෙන්තානං"යි යොදනු.) අහෝ, විස්මය; අච්ඡෙරා අපපිවෙජා, ආශ්චර්‍යතෙමේ අලෙවජය; න කිඤ්චි පතිගණ්හිතුං ඉච්ඡති, කිසිවක්

පිළිගන්නට නො කැමැතිය; සවෙ, ඉදින්; අපපමත්තක : කිඤ්චි සල්ල ප්‍රමාණදවූ කිසිවක්; පතිගණ්හෙය්‍ය, පිළිගන්නේවිනම්; සුලඛං, වත නො අස්සාති, අපගේ ජීවිතය-මිනිසත්බව හෝ මනාකොට ලද වෙයි; නානාවිධෙහි උපායෙහි, නානාප්‍රකාර උපායෙන්; පණීතානි චිවරාදීනි උපනෙන්තානං, ප්‍රණීතවූ චීවරාදීන් එළවන්නාවූ; (තෙසං, ඒ ගෘහපතීන්ට;) තදනුග්ගහකාමතංයෙව ආවිකත්වා, ඔවුන්ට අනුග්‍රහ කැමතිබවම පළකොට; පටිග්ගහණෙත ච, පිළිගැන්මෙන් ද; තත්‍රූපපත්ති, එතැන්පවත්; අපි සකටභාරෙහි උපනාමනහෙතුභූතං, සකට භාරයෙනුදු එළවීමට කාරණවූ; විඤ්ඤාපනං, විඥප්තිය; පච්චය පටිසෙවනසඞ්ඛාතං, ප්‍රත්‍යයප්‍රතිසේවනයයි කියනලද; කුහනවත්ථූති වෙදිතබ්බං, කොහොන්වතැයි දතයුතු.

මහානිදෙසෙ, මහනිදෙස; එතං, මේ; වුත්තම්පි ච, කියනලදී; කතමං පච්චයපටිසෙවනසඞ්ඛාතං කුහනවත්ථු, ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිසේව සඞ්ඛ්‍යාත කොහොන්වත් නම් කිම;? ඉධ, මෙහි; ගහපතිකා, ගෘහ පතීහු; භික්ඛුං නිමන්තෙන්ති, භික්ෂුහු නිමන්ත්‍රණය කෙරෙත්; චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙහි, චීවරය පිණ්ඩපාතය ශයනාසනය ගිලන්පස බෙහෙත් සත් පිරිකරය යන මෙයින්;පාපිච්ඡා, පව්ටුවූ අදහස් ඇත්තෙ;ඉච්ඡාපකතො, ඉච්ඡාවෙන් මඩනාලද්දෙ; අත්ථිකො, අර්ථිවූයේ; චීවර, සිවුරු;=පෙ=පරික්ඛාරකං, පරිෂ්කාරයන්ගෙ; භීයෝකම්‍යතං උපාදාය, බොහෝ කැමති වන බව නිසා; චීවරං, චීවරය; පච්චක්ඛාති, ප්‍රතික්ෂේප කෙරෙයි;=පෙ= සෝ, හෙතෙම; එවමාහ, මෙසේ කියා; කිං සමණස්ස මහග්ඝෙන චීවරෙන, ශ්‍රමණයාහට මහඟුසිවුරෙන් කිම; එතං සාරුප්පං, මෙ සරුපි ("යං"-යනු ක්‍රියා පරාමර්ශය; එහෙයින්; "ධාරෙය්‍යාති එත්ථ යදෙතං සඞ්ඝාටිං කත්වා ධාරණං එතං සමණස්ස සාරුප්පං"යි යොදනු.) සුසානා වා, සොහොනින් හෝ; සඞ්කාරකූටා වා, කසළගොඩින් හෝ; පාපණිකා වා, අවුණුදෙරින් හෝ; නන්තකානි උච්චිනිත්වා, කඩරෙදි හවුලාගෙණ; සඞ්ඝාටිං කත්වා ධාරෙය්‍ය, සඟළ කොට ධරාද=පෙ= උක්කාවරියාය, භික්ෂා සිඟීමෙන්; පිණ්ඩියාලොපෙන, පිණ්ඩපාතා ලොපයෙන්; ජීවිකං කප්පෙය්‍ය, ජීවිකාව කෙරේද;=පෙ=රුක්ඛමූලි කො වා අස්ස, වෘක්ෂමූලික හෝ වෙ ද; අබ්භොකාසිකො වා (හොති), අභ්‍යවකාසික හෝ වේ ද;=පෙ=පූතිමුත්තෙන වා, ගොමූත්‍රයෙන් හෝ; හරීටකඛණ්ඩෙන වා, අරළුකඩකින් හෝ; ඔසධං කරෙය්‍යාති, බෙහෙත් කරන්නේ යයි; තදුපාදාය, එතැන්පවත්; ලුබං, චීවරං ධාරෙති, රූක්ෂසිවුරු ධරන්නේයි;=පෙ=තමේනං, ඔහු; ගහපතිකා, ගෘහපතීහු; එවං ජානන්ති, මෙසේ දනිත්; අයං සමණෝ, මේ මහණ තෙම; අප්පිච්ඡා, අපිස; සන්තුට්ඨා, සන්තුෂ්ටය; පවිවිත්තෝ, විවෙකයෙහි වෙසෙයි; අසංසට්ඨා, කුලෙහි—ගෙණෙහි නො ඇලුනේය; ආරබ්භවිරියෝ, වැඩුම්හියෙහි ඇත්තේය; ධුතවාදෙති, අනුන්වද

ධුතාඞ්ගයෙහි ගුණ කියන්නේයයි; භියෝ භියෝ නිමන්තෙනවා, නැවත නැවත නිමන්ත්‍රණය කෙරෙයි=පෙ=සෝ, ඒ කුඟකතෙම; එවමාහ, මෙසේ කියන්නේයි; තිණ්ණං සම්මුඛිභාවා, තුන්දෙනෙකු සම්මුඛ බැවින්; සඩ්ඪෝ කුලපුත්තෝති, සැදූ ඇති කුලපුත්‍රතෙමේ; බහුං පුඤ්ඤං පසවති, බොහෝ පින් උපයයි (=පිළිලැබේ යන අර්ථයි.) සද්ධාය සම්මුඛි භාවා, ශ්‍රද්ධාවගේ සම්මුඛ බැවින්; දෙසනාධම්මස්ස සම්මුඛි භාවා, දෙශවසතුහුගේ සම්මුඛ බැවින්; දක්ඛිණෙය්‍යානං සම්මුඛි භාවා, දක්ෂිණාර්හයන්ගේ සම්මුඛ බැවින්;=පෙ=තුම්හාකඤ්ච, තොපගේ ද; අත්ථං සද්ධා අත්ථි, මේ ශ්‍රද්ධා ඇත; දෙසනාධම්මෝ ච සංවිජ්ජති, දෙශ ධර්මයද විද්‍යමානය; අහඤ්චම්හි පටිග්ගාහකෝ, මම ද ප්‍රතිග්‍රාහකයෙමි; සචෙ, ඉදින්; අහං න පටිග්ගහෙස්සාමි, මම නොපිළිගනිමි නම්; එවං, එසේ කල්හි; තුම්හෙ, තෙපි; පුඤ්ඤේන පරිබාහිරා භවිස්සථ, කුශල යෙන් පිරිහෙන්නව; න මය්හං ඉම්නා අත්ථෝ, මට මින් ප්‍රයෝජන නැත; අපි ච, එනකුදුවුවත්; තුම්හාකං යෙව අනුකම්පාය, තොපටම අනුකම්පා පිණිස; පතිගණ්හාමීති, පිළිගණිමියි; තදුපාදාය, එතැන් පටන්; බහුම්පි චීවරං පතිගණ්හාති, බොහෝ ද සිවුරු පිළිගන්නී; =පෙ=ඉදං, මෙය (හෙවත් මෙබඳුවූයේ) පච්චය පටිසෙධන සඞ්ඛාතං, ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිෂෙධන සඞ්ඛ්‍යාතවූ; කුහනවත්ථූති, කොහොන්වතැයි; වුච්චති, කියනු ලැබේ.

(b.) උත්තරිමනුස්සධම්මාධිගමපරිදීපනවාචාය, උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මාධි ගමය හඟවන තෙපුලෙන්; තථා තථා විඤ්ඤාපනං, මේ ධ්‍යානලාභිය ළඟාලාභීයයි එසේ එසේ විඤ්ඤාපනය කරවීම; සාමඤ්ඤජප්පනසඞ්ඛාතං, තමා උත්තරි මනුෂ්‍යධර්මාධි ගමයට ආසන්නාකොට බණ්න බැවින් සාමන්නජප්පනයයි කියනලද කොහොන් වතැයි දතයුතු;-සම්භාව නාධිපපාථෝ, සම්භාවනාවෙහි අභිප්‍රාය ඇත්තේ; එවං, මෙසේ කල්හි; මං, මට; ජනෝ සම්භාවෙස්සතීති, ජනතෙමේ සම්භාවනා කරන්නේයයි; අරියධම්මසන්නිස්සිතං, ආර්‍යධර්මසන්නිශ්‍රිතවූ; වාචං භාසති, තෙපුල් බෙණෙ; ("යෝ එවරූපං චීවරං ධරෙති" යනාදී තමාම සඳහා කියත්) යෝ, යමෙක්; එව රූපං චීවරං ධාරෙති, මෙබඳු සිවුරක් ධරාද; සෝ සමණෝ, ඒ මහණ; මහෙසක්ඛෝති, මහත් ආනු භාව ඇත්තෙයයි; (උත්තරිමනුෂ්‍යධර්මාධිගමනයෙන්ය යන අභිප්‍රා යයි.) එවරූපං පත්තං, මෙබඳු පාත්‍රයක්; ලොහථාලකං, ලොහෝ තල්ලක්; ධම්මකාරකං, ඔබරුවක්; පරිස්සාවනං, පෙරහනක්; කුණ්ඩිකං, කෙස්ඇක්; කායබන්ධනං, කාබාණක්; උපාහනං, වහනක්; ධාරෙති, ධරාද; සෝ සමණෝ, ඒ මහණ; මහෙසක්ඛෝති භණති, මහානුභාව ඇත්තෙයයි බෙණෙ; යස්ස, යමක්හුගේ; එවරූපෝ, මෙබඳුවූ; උපජ්ඣායෝ, උපාධ්‍යායයෙක්; ආචරියෝ, ආචාර්‍යයෙක්; සමානුපජ්ඣායකෝ, එක උපාධ්‍යායයන් ඇත්තෙක්; සමානාචරියකෝ, එක ආචාර්‍යයන් ඇත්තෙක්; මිත්තෝ, මිත්‍රයෙක්; සන්දිට්ඨෝ, දෘෂ්ටමාත්‍ර මිත්‍රයෙක්; සම්භත්තෝ, දැඩිභක්ති ඇත්තෙක්; සහායෝ, සබඳෙක්

ඇද්ද; යො, යමෙක්; එවරූපෙ විහාරෙ වසති, මෙබඳු වෙහෙර වෙසෙද; ("එවරූපෙ" යනු අඩ්ඪයොගාදියෙහි දු යොදනු-පාකාර පරිච්ඡින්න සියලු ආවාසය විහාර නම් වෙ.) අඩ්ඪයොගෙ, දීඝප්‍රාසාද යෙහි; (හරුඩපක්ඛසංඨාන ප්‍රාසාදයයි ද කියත්.) පාසාදෙ, චතුරශ්‍ර ප්‍රාසාදයෙහි; හම්මියෙ, සඳලු පන්වා කළ ගෙහි; ගුහායෙ, දෙර නොලූ පර්වතගුහායෙහි; ලෙනෙ, දෙර ලූ ගල්ලෙන; කුටියා, කිළිගෙහි; කූටාගාරෙ, කැණිමඬුලුදෙකක් නහා කළ ගෙහි; අට්ඨෙ, ("පරිරුළූ නමපි පරිබාහණයොගෙන චතුපඤ්ච භූමකො පතිස්සය විසෙසො[1]"යි) උකතසඨරූපවූ ගෘහවිශෙෂයෙහි; මාලෙ, ("එකකූට සඞ්ඝාතො අනෙකකොණවනෙනා"[2]යි) උකතසඨරූප ඇති ගෙහි; උද්දණ්ඩෙ, ගඞ්ගතැති එකදෙරක් ඇති දීඝශාලාවෙහි; උපට්ඨාන සාලායං, හැම දෙනා රැස්වන ගෙහි; මණ්ඩපෙ, මණ්ඩපයෙහි;-වසති, වෙසෙද; සො සමණො, ඒ මහණ; මහෙසක්ඛා නි හණති, මහානුභාව ඇත්තේ යයි බෙණෙද; අථවා, නොහොත්; කොරජිකකොරජිකො,[3] ඉතා හැකිලෙන්නේ; ("**කුවඡිතරජහුනාය පාපිච්ඡතාය නිරත්ථකං කාය වචීවිපඤ්ඤත්තිනගණහනං කොරජං[4] නං එතස්ස අත්ථීති කොර ජිකො-කොහඤ්ඤත්ථ සඤ්ඤකා කාරණෙ; අතිවිය අතිණ්හං වා කොරජිකො කොරජිකකොරජිකො-අතිතිඛිණකා**"යනුටීකායි) භාකුටිකභාකුටිකො, ඉතා මුහුණු හකුලුවනසුලුවූයෙ—පරිසඞ්කිත වූයෙ; කුහකුහො, ඉතාවිසමයකරවන්නෙ; ලපලපො, ඉතාම ප්‍රලාප තෙපුල් බණන්නෙ; මුඛසම්භාවිතො, (කොරජිකකොරජිකාදී සඞ්ඛා ය යෙන් ප්‍රවෘත්තවචන හෙතුවෙන්) තමාගේ මුඛමාත්‍රයෙන්ම අනුන් විසින් සම්භාවනා කරණලද්දේ; ("අයං සමණොති ආදිනි අත්තානං පරං විය කත්වා කථෙති.") අයං සමණො, මේ මහණතෙම; ඉමාසං, මේ; එවරූපානං, මෙබඳුවූ; සත්තානං විහාරසමාපත්තීනං ලාභිනී, ශාන්තවූ විහාරසමාපත්තිලාභීයයි; තාදිසං, එබඳුවූ; ගම්භීරං, ගැඹුරුවූ; (ප්‍රතිඝාතසූත්‍රයවූ යනු භාවයි.) ගුළහං, ගුප්තවූ; (දුදිශීවූ යන අර්ථයි;) නිපුණං, සියුම්වූ; පටිච්ඡන්නං, මුවාකටයුතුවූ; ලොකුත්තරං, ලොකොත්තරවූ; සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තං, නිර්ව්‍රණප්‍රතිසංයුක්තවූ; කථං කථෙති, කථා බෙණෙද—

(c) සම්භාවනාධිප්පායකතෙන, "කථන්නුඛො මං ජනො අරියොති වා විසෙසලාභීති වා ජානෙය්‍ය[5]"යන අභිප්‍රායෙන් කරණලද; ඉරියා පථෙන විඤ්ඤාපනං, ඊර්ය්‍යාපථයෙන් විසමය කරවීම; **ඉරියාපථ සහනිසඞ්ඛං කුහනවත්ථූනි** වෙදිතබ්බං, ඊර්ය්‍යාපථසන්නිශ්‍රිත කුහන වස්තුය යි දතයුතු=පෙ=පණිධාය ගමිස්සති, රහතැයි මා දන්නේවයි සිත පිහිටුවා—පතා හෝ යේද; (සෙසුපෙදෙහි දු මෙම අර්ථයි.) සමාහිතො විය ගමිස්සති, ධ්‍යානසමාධින් සමාහිතයක්හු මෙන් යේද; (සෙසු

---

1. පාසාද විසෙසොති-මූ. ස. I. 2. අනෙක කොණා-මූ. ස. I.
3. කොරඤ්ජිකකොරඤ්ජිකො. මූ. ස. II. 4. කොරඤ්ජං. වී. ථී. සී.
5. සම්භාවෙය්‍ය-වී. ථී.

පෙදෙහිදු මෙම නයයි.)ආපාථකජ්ඣායී ව හොති,හමුයෙහි සිතන්නේ; (=පැනෙන තැන සමාපත්තියට සමවන්නහු මෙන් හිඳිනේ ද යන අර්ථයි.)=පෙ=**ඉරියාපථසඞ්ඛාතං**, "ඉරියාපථසණ්ඨාපන"යයි කියන ලද;=පෙ=තත්ථ, ඒ පාළියෙහි; **පචයඝ පටිසඞ්ඛන සඞ්ඛාතෙනාති**, පචයඝ පටිසෙඛන සඞ්ඛාතෙන යන මෙහි; **පචයඝපටිසෙඛනනති**, අයොනිසො උපපාදප්‍රත්‍යයන්ගෙ ප්‍රතිෂේධයයි; ඉවෙවං සඞ්ඛාතෙන, මෙසේ කියනලද; ("පචයඝ පටිසෙඛතෙන වා සඞ්ඛාතෙන, තෙන වා පචයඝපටිසෙඛතෙන සඞ්ඛාතබෙබන—කථෙතබෙබන"යන අර්ථයි) සමීපගණිතෙන, තමා අනිකක්හු මෙන් කොට තමහට සමීප කොට බිණීමෙන්; චතුඉරියාපථස්ස, චතුර්විධ ඊර්‍යාපථයාගේ; **අට්ඨපනාති**, අට්ඨපනානම්; ආදිට්ඨපනා, ආදි කොට තිබීම; ආදරෙන වා ඨපනා, ආදරයෙන් හෝ තිබීමයි. **ඨපනාති**, ඨපනා නම්; ඨපනා කාරො, තබන ආකාරය; **සණ්ඨපනාති**, සණ්ඨපනා නම්; අභිසඞ්ඛරණං, සැදීම; පාසාදිකභාවකරණං ඉති, ප්‍රසාද එළවනබව කිරීමයයි; =පෙ=**භාකුටිකාති**, භාකුටිතා නම්; පධානපරිමථිතභාවදස්සනෙන, ශ්‍රමණධර්මකරණයෙන් මිරිකුණු බව දැක්වීමෙන්; භාකුටිකරණං, මුහුණු හකුළවන බවයි; (එම කීහ "මුඛසඞ්කොචොති වුත්තං හොති"යි.) භාකුටිකරණං, මුහුණු හැකිළීම; සීලං, සභාවවූයේ; අස්සාති, මොහවතුයි; භාකුටිකො, භාකුටික නම්; භාකුටිකස්ස භාවො, මුහුණු හකුළවනසුල්ලහුගේ භාවය; භාකුටියං, භාකුටිය නම්; **කුහනාති**, කුහනානම්; විම්හාපනා, විස්මය කරවීම; ("**කුහනං කුහො කුහස්ස ආයනා කුහාශනා**"විස්මය කරවීම කුහන නම, උහුගේ ප්‍රවෘත්තිය කුහායන නම්—"**කුහස්ස වා පුණ්ණලස්ස ආයනා ගති කිරියා කුහායනා-කුහනී කුහෙන වා ඉඤ්ඡාති කුහිතො-කුහකො, තස්ස භාවො කුහිතත්තං**"යි ගත්තේ.)

19. (ii.) ලපනානිද්දෙසෙ, ලපනානිද්දේශයෙහි; **ආලපනා**, ආලපන; නම්; විහාරං ආගතෙ මනුස්සෙ දිස්වා, විහාරයට ආ මිනිසුන් දැක; කිමත්ථාය හොතෙතා ආගතා, භවත්හු කුමක් පිණිස අවු ද? කිං, කිම? භික්ඛූ නිමන්තෙතුං, භික්ෂූන් නිමන්ත්‍රණයන්කරන්නට අවු ද; යදි වඵං, ඉදින් එසේ වීනම්; ගච්ඡථ, තෙපි යව; අහං, මම; පච්ඡතො ගහෙත්වා ආගච්ඡාමිති, පසුපස්යෙහි භික්ෂූන් ගෙණ එමියි; එවං ආදිතො, ලපනා, මෙසේ පළමුකොට කීමයි. අථවා, නොහොත්; අත්තානං උපනෙතීා, තමා එළවා; අහං තිස්සො, මම තිස්සනමියි; මයි රාජා පසන්නොා, මා කෙරෙහි රජු ප්‍රසන්නයය; මයි, මා කෙරෙහි; අස්සුකො ච අස්සුකො ච රාජමහාමත්තෙතා පසන්නොාති, අසුවල් අසුවල්[1] රාජමහාමත්‍යයා ප්‍රසන්නයයි; එවං, මෙසේ; අත්තුපනායිකා ලපනා, තමා එළවා කීමයි; **ලපනාති**, ලපනා නම්; පුට්ඨස්සඝතො, "කො තිස්සො කො රාජපූජිතො"යි පිළිඹඳන ලද්දහුගේ; වුත්තපපකාරෙමෙව ලපනා,

1. අසවල් අසවල්-ඇතැම්.

"අහං තිස්සෝ මයි රාජපඤ්ඤා" යනාදීන් කීමයි; **සල්ලපනාති**, සල්ලපනා නම්; ගහපතිකානං උක්කණ්ඨනෙ භීතස්ස, ගෘහපතීන්ගෙ එක්වන් බිණ්ඩිමෙන් උකටලිවීමෙහි භය ඇත්තහුගේ; ඔකාසං දත්වා දත්වා, අවකාස දිදී; සුට්ඨුලපනා, මනාකොට බිණ්ඩිමයි; **උල්ලපනාති**, උල්ලපනා නම්; මහාකුටුම්බිකො, මහාකෙළෙඹිය; මහානාවිකො, මහ නැවිය; මහාද්‍රනපතීති, මහාද්‍රනපතියයි; එවං, මෙසේ; උඩං කත්වා, විභවසම්පත්තිආදීන් උස්කොට; ලපනා, බිණ්ඩිමයි; **සමුල්ලපනාති**, සමුල්ලපනා නම්; සබ්බතො භාගෙන උඩං කත්වා ලපනා, සත්වන පරම්පරාව දක්වා මහකෙළඹියව යනාදීන් හැම්පසින් උස්කොට බිණ්ඩිමයි; **උඤ්ඤඤ්ඤාති**, උඤ්ඤඤ්ඤා නම්; උපාසකා, උපාසකවරුනි; පුබ්බෙ, පෙර; ඊදිසෙ කාලෙ, මෙබඳු කල; නව ද්‍රනං දෙථ, අග්‍රද්‍රන ද දෙව; ඉදානි කිං න දෙථාති, දැන් කුමක් හෙයින් නො දෙව්දැයි; එවං, මෙසේ; ඤාව, සම්තාක්; දස්සාම භන්තෙ, වහන්ස දෙම්හ; ඔකාසං නලභාම හි, අවකාස නොලබම්හයි; ආදීනි වදන්ති, මේ ආදිය කියද්ද; තාව, එතාක්; උඩං උඩං, මතුමතුයෙහි; නහනා,යී සේයි; වෙඨනාති වුත්තං හොති, වෙළීමයයි; කී හියාති, උවසුහස්ථං දිසවා, ඉස්සුහත්ථපුරිසොයා දූක; කුතො ආහතං උපාසකා හි පුච්ඡති, කොයින් ගෙණාවේද උපාසකයයි පිළිවිසි; උවසුඛෙත්තතො භන්තෙති, ඉක්ෂුක්ෂෙත්‍රයෙන වහන්සැයි කී; කිං, කිම; තත්ථ, උවසුමධුරනති, ඉහි උක් මිහිරිදැයි; ඛාදිත්වා භන්තෙ ජානිතබ්බං, කා බලා වහන්ස දතයුතු; උපාසකා, උපාසකවරුනි; භික්ඛුස්ස, භික්ෂුහට; උවසුං දෙථාති වත්තුං න වට්ටතීති, උක්දඬු දෙවයි කියන්නට නොවටනේ වේදැයි; එවරූපා, මෙබඳුවූ; යා නිබ්බඤ්ඤතසස්පි විනිබෙඛඤ්ඤ කථා, ගැළවෙත් නමුදු නොගැළමිය දෙන යම් කථාවක් ඇද්ද; සා උඤ්ඤාඛනා, සෝ උඤ්ඤ ඛනා නම්; සබ්බභාගෙන, හැමපසින්ම; පුනපපුන නඛනා, නැවත නැවත බැඳුම; **සම්මඤ්ඤඛනා**, සම්මඤ්ඤාඛනා නම්; **උක්කාවණාති**, උක්කාවනා නම්; එතං කුලං, මේ කුලය; මං එවං ජානාති, මා මෙසේ දනි; එත්ථ, මෙහෙහි; සචෙ දෙය්‍යධම්මෙං උපපජ්ජති, ඉදින් දෙය ධර්මයෙක් උපන්නම්; මයඤං එව දෙන්නීති, මවම දෙන්නාහයි; එවං, මෙසේ; උක්කිපිත්වා කාවනා, උස්කොට හැඟවීම; උක්කාවනා, උක්කා වනා නම්; (එම කීහ "උද්ධීපනාති වුත්තං හොති"යි) තෙලකන්දරික වත්ථුංව, තෙලකන්දරිකාවගේ වත; එත්ථ වත්තබ්බං, මෙතැන කියයුතුයි.

(සං.30) භික්ෂූහු දෙදෙනෙක් එක් ගමකට වැද ආසනශාලාවෙහි හිඳ එක කුමාරියක කැඳවූහු. ඈ ආකල එක්භික්ෂුවෙක් අනික් භික්ෂුහට වහන්ස මෑ කවරකගෙ කුමාරිකාවක්දැයි පිළිවිස්ස. හෙතෙම මෝ අපගේ උපාසිකාවන් තෙලකන්දරිකාවගෙ දූය, මැගෙ මව් මා හෙට එළඹි කල්හි ගිතෙල් දෙනකල කළයෙන්ම දෙන්නීයි මෝද මව මෙන් කළයෙන්ම දෙන්නියයි උස්කොට හැඟවී-මෙ සඳහා කිහ-"තෙලකන්දරිකවත්ථු මෙහෙ වත්තබ්බං"යි.)

අනුපපියභාණිකාති, අනුපපියභාණිතා නම්; සච්චානුරූපං, සත්‍යයට සුදුස්සක්; ධම්මානුරූපං වා, මන්ත්‍රාවචනයට සුදුස්සක් හෝ; ("මන්තා වචනං ඞි ධම්මොති වුච්චති"යනු පිකාසි—නොකොත්: සත්‍ය වචනයෙන් අන්‍යවූ සුභාෂිතවාචාව ධර්මයයි දතයුතු) අනව ලොකෙව්වා, නොබලා; පුනප්පුනං පියභණනමෙව, නැවත නැවත ප්‍රිය වචන බිණීමම අනුපපියභාණිතා නම; **චාටුකම්‍යතාති**, චාටුකම්‍යතා නම්; නීචවුත්තිතා, නීචවෘත්ති ඇතිබවයි; අත්තානං, තමා; හෙට්ඨතෝ හෙට්ඨතෝ ඨපෙත්වා පවත්තනං, යට යට කොට තබා පැවැත්මයි; **මුඛනස්සුපභාතිති**, මඛස්සුපතා නම්; මුඛස්සුපඝදිසා, මුඛස්සුපඝක් වැනි බවයි; ඝථාහි, ඝම්සේ; මුඛෙස්සු පච්චමානෙසු, මුං පැසෙන කල්හි; කොවිදෙව න පච්චති, කිසිඅටෙක්ම නොපැසේ ද; අවසෙසා පච්චන්ති, සෙස්සෝ පැසෙත් ද; එවං, එසේම; ඝස්ස පුග්ගලස්ස වචනෙ, ඝම් පුද්ගල යන්හු ගෙ වචනයෙහි; කිඤ්චිදෙව සච්චං හොති, කිසිවෙක්ම සඛා වෙ ද; සෙසං අලිකං, සෙස්ස බොරුවෙ ද; අඝං පුග්ගලෝ, මේ පුද්ගල තෙමේ; මුඛස්සුපොති වුච්චති, මුඛස්සුපඝදෘශකම් ඇති බැවින් මුඛ සුපඝයි කියනු ලැබේ; තස්ස භාවෝ, ඒ මුඛස්සුපඝයාගෙ භාවය; මුඛ සුපතා, මුඛස්සුපතා නම් වේ; **පාරිහට්ඨකාති**, පාරිහට්ඨතා නම්; පාරිහට්ඨභාවෝ, ධරන්තහුගෙ භාවය; (දරු වඩන්තහුගෙ භාවය ඝත අර්‍ථයි.) ඝෝ හි, ඝමෙක්; කුලදූරකෙ, කුලදරුවන්; ධාති විඝ, කිරි මවක මෙන්; අඩෙකන වා ඛණ්ඩෙන වා, ඇකඝෙන් හෝ කරින් හෝ; පරිහවති, ධරයි; ධාරෙතීති අත්ථෝ, ධරයි—වඩයි ඝත අර්‍ථයි; තස්ස පරිහටස්ස කම්මං, ඒ දරුවඩන්නහුගෙ ක්‍රියාව; පාරිහට්ඨං, පාරිහට්ඨ නම්; (තදෙවපාරිහට්ඨතා.) **මේ ලපනානිද්දේශ වර්ණනායි.**

iii **නෙමිත්තිකතානිද්දෙසෙ**, "නෙමිත්තිකතා"ඝන්නෙහි;("**නිමි නෙනන චරනෙනා ජීවතෙනාති නිමිත්තකාරකෝ—නෙමිත්තිකෝ, තස්ස භාවෝ නෙමිත්තිකතා**"යි ගන්නේ.) **නිමිත්තනාති**, නිමිත්ත නම්; ඝං කිඤ්චි, ඝම්කිසි; පරෙසං, පරතට; පච්චයදූතසඤ්ඤුජ්ජනකං, ප්‍රත්‍යයදූතඝංඥ උපඝන; කායවචීකම්මං, කායවාක්කර්‍ම්මයයි; (බත් දෙනු පිණිස තමා සාඛව දක්වම් යි කුස්පිරිමැදීම් ආදි කායකර්‍ම්ම නම—ඛත මදව වැරින ඝත ආදි වාක්කර්‍ම්ම නම;) **නිමිත්තකම්මන්ති**, නිමිත්තකර්‍ම්ම නම්; ඛාදනීයං ගහෙත්වා ගච්ඡතෙන දිස්වා, කැවුම් ගෙණ ඝන්නවුන් දැක; කිං, ඝම; ඛාදනීයං ලභිත්ථාති, කැවුමක් ලදුද ඝත; ආදිනා නයෙන, මෙ ආදිනයින්; නිමිත්තකරණං, නිමිත් කිරිමයි; **ඔභාසොති**, ("ඔභාසෝ"ඝන්නෙහි තමාගෙ ඉච්ඡාව හැඟවීම) ඔභාස නම්; පච්චඝපටිසංයුත්තකථා, "අජ්ජ භික්ඛූනං පච්චයා දුල්ලභා ජාතා" ඝන්‍යාදි ප්‍රත්‍යයප්‍රතිසංයුක්තකථායි; **ඔභාසකම්ම නම්**; වස්ප්‍රාලකෙ දිස්වා, වස්සන් රක්නවුන් දැක; කිං, කිම; ඉමෙ වච්ඡා, මේ වස්සෝ; ඛීරගොවච්ඡා, කිරිදෙනුන් වස්සෝද; තක්කගොවච්ඡාති, මොහොර දෙනුන් වස්සෝද;-එවමාදිනා නයෙන, මේ ආදි නයින්; තෙසං දූර කානං, ඒ වස්සන් බලන දරුවන්ගෙ; ඔතාසිතුකාමං නිවෙදෙත්වා,

මව්පියන්ට කියා; බිරදූපනාදිකං, කිරිදෙවීම් ආදි; ඔහාස කරණං, ඔහාස කිරීමයි. "**සාමඤඤජප්පා**" යනුයෙහි; ("ඉච්ඡිතවත්ථුස්ස සමීපෙ කථනං සාමඤඤජප්පා"යි ගන්නේ.) සමීපං කත්වා ජපපනං, සමීප කොට ජල්පනයයි; කුලූපග භික්ඛුවත්ථු ච, කුලූපග භික්ෂුහුගේ වත ද; එත්ථ, මෙහි; වත්තබ්බං, කියයුතු; කුලූපගෝ කිර භික්ඛු, කුලූපග භික්ෂුවෙක්; භුඤ්ජිතුකාමෝ, වළඳනු[1] කැමතිව; ගෙහං පවිසිත්වා නිසීදි, ගෙට වැද හුන්නේය; තං දිස්වා, ඒ භික්ෂුහු දැක; අදූතකාමා, නොදියට්වූ; ඝරණී, ගෘහිණිතොමෝ; තණ්ඩුලා තජ්ජිති භණනති, සහල්නැතැයි කියමින්; තණ්ඩුලෙ ආහරිතුකාමා විය, සහල් සොයා ගෙණෙනු කැමැත්තියක් මෙන්; පටිවිස්සකඝරං ගතා, එක්බිති ගෙට ගියා; භික්ඛු, මහණතෙමේ; අන්තොඝබ්භං පවිසිත්වා, ඇතුළු ගබට වැද; ඔලොකෙන්තෝ, බලන්නේ; කවාටකොණෙ උවත්තං, දෙරමුල් ලෙහි තුබූ උක්දඬු; භාජනෙ (ඨපිත) ගුළං, බදනෙහි තුබූ සකුරු; පිටකෙ ලොණමච්ඡථාලෙ, පැස තුබූ ලුණුමස්පැලැලි; කුමහියං තණ්ඩුලෙ, සැළියෙහි සහල්; ඝටෙ ඝතං, කළයෙහි ගිතෙල් දිස්වා, දැක; නික්ඛිම්ත්වා, ගෙන් නික්ම; නිසීදි, හුන්නා; ඝරණී, ගෘහණී තොමෝ; තණ්ඩුලෙ නාලත්ථනති, සහල් නොලදිමි යි කියා; ආගතා, අවූ; භික්ඛු, මහණතෙම; උපාසිකෙ, උපාසිකාව; අජ්ජ භික්ඛා න සම්පජ්ජතීති, අද භික්ෂාව නොසැපයෙයි; පවිගච්චෙව, පළමුකොටම; නිමිත්තං අද්දසනති, නිමිත්තයක් දිට්මි යි; ආහ, කී. කිං භණෙනති; වහන්ස කිමෙක්දැයි කිවු; කවාටකොණෙ නික්ඛිත්ත උවත්තං විය, දෙර මුල්ලෙහි තුබූ උක්දණ්ඩ වැනි; සපපං අද්දසං, සර්පියෙකු දිට්මි; තං පහරිස්සාමීති, ඌ ගසම් යි; ඔලොකෙන්තෝ, බලන්තෙම්; භාජනෙ ඨපිතගුළපිණ්ඩකෙ විය, බදනෙහි තුබූ සකුරුකැට වැනි; පාසාන ලෙඩ්ඩුකෙ, පහණකැට දිට්මි; පහරෙන සප්පෙන, ගසනලද සර්පියා විසින්; කතං, කරණලද; පිටකෙ නික්ඛිත්තලොණමච්ඡථාලසදිසං, පැස තුබූ ලුණුමස් පැලලි වැනි; එණං, එණයද; තං ලෙඩ්ඩුං, ඒ නැව; ඛාදිතුකාමස්ස තස්ස, ඛාදනු කැමතිවූ ඒ සර්පියාගෙ; කුමහියා තණ්ඩුල සදිසෙ, සැළියෙහි සහල් වැනිවූ; දන්තෙ, දත්ද දිට්මි යි; අථ, ඉක්බිත් තෙන්; කුපිතස්ස අස්ස, කිපුනාවූ උනුගෙ; ඝටෙ පක්ඛිත්තඝතසදිසං, කළයෙහි වත්කොට තුබූ ගිතෙල් වැනිවූ; මුඛතො නික්ඛන්තං, මුඛයෙන් නික්මුණු; විසමිස්සකං ඛෙලන්ති, විෂ මිශ්‍ර කෙල දිවමි යි කී; ඌ, හෝ තොමෝ; තඝකකා මුණ්ඩං වඤ්චෙතුන්ති, මුඩහු වළහන්නට නොපිළිවනැයි; උවත්තං දත්වා, උක්දඬු දී; ඔදනං පචිත්වා, බත් පිසා; ඝතගුළමච්ඡෙ ඤත්වා, ගිතෙල් සකුරු මස් හා සමඟ; අදූසීති, දුනු; එවං, මෙසේ; සම්පං කත්වා ජප්පනං, සම්පකොට බිණීම; **සාමඤඤ ජප්පාති** වෙදිතබ්බා, සාමඤඤජප්පා නමැයි දතයුතු. **පරිකථාති**, "පරිකථා නම්"යථා තං ලභති, යම්සේ ඒ ලැබෙද; තථා, එසේ; පරිවත්තෙතබ්බා පරිවත්තෙතබ්බා කථනනති, "සාමඤඤජප්පා"යයි කී තෙපුල්ම නැවත නැවත කීමයි. **මේ නෙත්තිකතා නිද්දේශ වණ්ණනා යි.**

1. වළදවනු-මූ. සා. II.

iv. **නිපෙසිකතානිදෙසෙ**, නිපෙසිකතා නිදේශයෙහි; **අකෙකාසනානි**, අකෙකාසනා නම්; දස හි අකෙකාසවත්ථූනි[a], දශ ආක්‍රෝශ වස්තුවෙන්; අකෙකාසනා, ආක්‍රෝශභයිනු දු දෙන්නේයයි (සිතා) ආක්‍රෝශකිරීමයි; **වමහනානි**, වමහනා නම්; පරිභවිත්වා[b] කථනං, ලාමක කොට බිණීමයි; **ගරහණානි**, ගරහණා නම්; අසඩො, සැදැහැතැත් තෙය; අපපසනෙනාති, නොපහන්නෙය යන; ආදිනා නයෙන, මෙ ආදිනයින්; දොසාරොපණා, දොෂාරොපණයයි; **උකෙඛපනාති**, උකෙඛපනා නම්; එත්, මොහු කෙරෙහි; එතං මා අවචාති, ඒ නහමක් කිය වයි; වාචාය, වචනයෙන්; උකඛිපනං, දූෂකාදිභාවයෙන් පහකිරීමයි; සවත්ථුකං, දෙවැනි කම්මයක් කෙළෙහි—අනිකක් කියන්නට නොතිස් සෙහියි වස්තු සහිත කොට; සහෙතුකං කත්වා, මෙ කාරණයෙනු දු අනිකක් කියන්නට නොනිස්සෙහියි සකාරණකොට; උකෙඛපනා, දූෂ කාදිභාවයෙන් දුරුකිරීම; **සමුකෙඛපනා**, සමුකෙඛපනා නම්—අථවා, නොහොත්; අදෙනතං, නොදෙන්නහුට; අහො දූනපතීති, ඉතා දූනපතියයි; එවං, මෙසේ; උකඛිපනං, සිතාවශයෙන් දුරුකිරීම; **උකෙඛපනාති**, උකෙඛපනා නම්—මහාදූනපතීති, මහාදූනපතියයි; එවං, මෙසේ; සුට්ඨුඋකෙඛපනා, හැමපසින් මොනවට දුරුකිරීම; සමුකෙඛපනා, සමුකෙඛපනා නම්. **බිපනාති**, 'බිපනා' නම් ක්ෂෙප වචනයි; කිං ඉමස්ස ජීවිතං, මොහුගෙ ජීවිතය කිමෙක් නම්ද; බිජ හොජනො,[1] බිත්තුවට කන්නෙයයි; එවං, මෙසේ; උපපණ්ඩනා, අපහාස කිරීමයි; (වප්‍රළහොත් තමහට වියයුතු හසුලු නොබලා බිත්තුවට කන්නක්හු මෙන් කුශලමූලයෙන් ලද සම්පත්තිය [මතු සැපතට[2]] හෙතු නොවනු කොට වළඳන හෙයින් බිත්තුවට කන්නේ නම් වෙයි දතයුතු.) කිං, කිම; ඉමං, මොහු; අදූයකොති භණථ, අදූයකය යි කියාද; යො, යමෙක්; නිච්චකාලං, හැමකලම; සබෙබසම්පි, හැම දෙනහටම; නත්ථීති වචනං දෙතීති, නැත යන වචනය දෙන්නෙය යි; එවං, මෙසේ; සුට්ඨුතරං, මතාකොටම; උපපණ්ඩනා, අපහාසකිරීමයි; අදූයකත්තස්ස, අදූයකබවට හෝ; පාපනා, පැණවීමයි; සබබතො භාගෙන, හැමපසින්ම; පාපනා, පැමිණවීම; **සම්පාපනා**, සම්පාපනා නම්; අවණණහාරිනානි, "අවණණහාරිතා"යන්නෙහි; එවං, මෙසේ කල; මෙ, මට; අවණණභයං පි දස්සතීති, නොගුණෙහි බයිනු දු දෙන් නෙය යි; ගෙහතො ගෙහං, ගෙන් ගෙට; ගාමතො ගාමං, ගමින් ගමට; ජනපදතො ජනපදං, ජනපදයෙන් ජනපදයට; අවණණ හරණං, නොගුණ ගෙණයාමයි; **පරිපිණ්ඩිමංසිකනානි**, "පරපිණ්ඩි මංසිකතා'නම්; පුරතො මධුරං භණිත්වා, මැදයෙහි මධුරවචන බැණ; පරම්මුඛෙ, නොමැදයෙහි; අවණණහාසිතා, නොගුණ කියනබවයි. ("පරපිණ්ඩිමංසිකතා"යනුයෙහි "**පරෙසං පිණ්ඩිමංසඛාදන සීලා පර පිණ්ඩිමංසිකා තස්ස; භාවො පරපිණ්ඩිමංසිකතා**"යි ගන්නේ.) එසා හි, මෙ වතාහි; අභිමුඛං ඔලොකෙතුං අසකෙකානනතස්ස, අභිමුඛය බලන්

1. බිජ හොජනා-හැම. 2. පොත්හි කොපෙණේ.

නව තෝ පොහොසත්හුගෙ; පරමමූඛානං, පරමමූඛයන්ගේ; පිටසි මංසඛාදනමිව හොති, පිටමස් කෑමක් වැනි වේ; තසමා, එහෙයින්; පරපිටසිමංසිකතාති වුත්තා, පරපටසිමංසිකතායයි කියනලද; "අඤ්ඤං වුච්චති **නිප්පේසිකතා**" යන්නෙහි; යසමා, යම්හෙයකින්; වෙළු පෙසිකා විය අබහඛහං, ශරීරයෙහි අබහ්‍යඛහකළ දෙයක් පිස්නා හුණ පොත්තක් මෙන්; පරස්ස ගුණං, අනුන්ගෙ ගුණ; නිපෙපසෙති,යි සේයි; නිපුඤ්ඡති, පිස්නේද; යසමා වා, යම්හෙයකින් ෙහා; ගණ්ඩජාතං පිංසිත්වා, ගණ්ඩද්‍රව්‍යය අඹරා; ගණ්ඩඛාදකා විය, ගඳ ාසවීමක් මෙන්; පරගුණෙ, අනුන්ගෙ ගුණ; නිපිංසිත්වා,යි සේයි; විචුණෙණත්වා, සුණු කොට; එසා ලාභමඛහතා හොති, මේ ලාභය සෙවීම වෙ ද; තසමා, එහෙයින්; නිපෙපසිකතාති, නිපෙපසිකතායයි; වුච්චති, කියනුලැබේ. (අනිපිංසිතෙ අලබහමානස්ස ගණ්ඩස්ස නිපිංසනෙන ලාභො විය පරගුණෙ අනිපිංසිතෙ අලබහමානානං පව්වඛානං නිපිංසිතෙ ලාභො දට්ඨබ්බා.) මේ **නිප්පේසිකතා** නිෙ ඛ ව්‍යාඛ්‍යානය.

v. **නිජ්ඝිංඛනකතා**ති, "නිජ්ඝිංඛනතා" යන්නෙහි, (නිකන්තුං, අපෙපන ලාභෙන බහුකං වඤ්චෙතුං ඛහෙතුං ඉච්ඡනං නිජ්ඝිංඛනං, තස්ස භාවො=**නිජ්ඝිංඛනකතා**, තස්සෙව ඉච්ඡනස්ස [1] පවත්ති ආකාරො තං සහජාතං වා ගවෙසනකම්මං)මඛහනා, සෙවීමයි; "ඉතොලඛං"යනු; ඉමස්මා ඛෙතා ලඛං, මෙහෙන් ලදයේ. අමුත්‍රාති, "අමුත්‍ර" යන්නෙහි; අමුකස්මිං ඛෙතෙ, හරහෙහි. **එට්ඨී**ති, එටසි නම්; ඉච්ඡනා, කැමැත්තවීමයි; **ඛවෙට්ඨී**ති, ඛවෙටසි නම්; මඛහනා, සෙවීමයි; **පරියෙට්ඨී**ති, පරියෙටසි නම්; පුනපපුනමඛහනා, නැවත නැවත සෙවීමයි; ආදිතො පට්ඨාය, ආදියෙහි පටන්; ලඛං ලඛං භික්ඛං, ලද ලද භික්ෂාව; තත්‍ර තත්‍ර කුලදාරකානං දත්වා, ඒ ඒ ගෙහි කුල දරුවන්ව දී; අත්තභ, කෙළවර; ඛීරයාගුං ලභිත්වා, කිරිහුණු කෑද ලදින්; ගතභිකඛුවත්ථු,[a] ගිය භික්ෂුහුගෙ වත; එත්ථ, මෙහි; කථෙතබ්බං, කියයුතු; එසනා ආදීනි, එසනාආදි පදයෝ; එට්ඨිආදීනං, එට්ඨිආදීන්ට; වෙවචනානි, පරියායවචනයෝ යි;=පෙ=අයං, මෙ; **කුහනාදීනං අත්ථො**, කුහනාදීන්ගෙ; අර්ථයි.

ඉදානි, දැන්; "**එවමාදීනංව පාපධම්මානං**" යනුයෙහි; සථා වා පන, යම්සේ; එකෙ හොතෙනා සමණබ්‍රාහ්මණා, ඇතැම් භවත් ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ; සඛාදෙය්‍යානි හොජනානි, කම්ඵල ශ්‍රඛාවෙන් දෙන ලද භොජනයන්; භුඤ්ජිත්වා, වළඳා; එවරූපාය තිරච්ඡානවිජ්ජාය, මෙබඳුවූ තිරච්ඡාන විද්‍යාවෙන්; මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කපෙනති, මිත්‍යාජීවයෙන් ජීවිකාව කෙරෙද්ද; සෙය්‍යථිදං, ඔහු කවරහ; අඞ්ගං, ශාස්ත්‍රපාදාදී අඞ්ගයන් නිසා ප්‍රවෘත්ත අඞ්ගවිද්‍යාසි; නිමිත්තං, ශකුනිරාදි නිමිත්ත කියන ශාස්ත්‍රයි; උපපාතං, උල්කාපාත දිග්දාහ භූමිකම්පාදි උත්පාතප්‍රතිඛද්ධවිද්‍යාසි; සුපිනං, සඵල ශාස්ත්‍රයි; ලක්ඛණං, ස්ත්‍රී පුරුෂ ලක්ෂණ දන්නා ශාස්ත්‍රයි; මූසිකඡින්නං, වස්ත්‍රාදියෙහි

1. ඉච්ඡනාසඞ්ඛ-මූ-ඝ. 1. ස. III.

අසවල් භාගයෙහි මියන් කැකල්හි මෙනම් ඵලයයි දන්නා ශාස්ත්‍රයි; අගහිහොමං, පලාශාදි අග්නින් කෙරෙහි මෙනම් හින්නෙකින් භවනයකළ කල්හි මෙනම් ඵලවෙයි අග්නි වශයෙන් හොම විධානය; දබ්බිහොමං, මෙනම් දැවියෙකින් භවනයකළ කල්හි මෙනම් ඵලවෙයි දර්වී වශයෙන් හොමවිධානය; ආදිනා නයෙන, මෙ ආදි නයින්; (ආදි ග්‍රහණයෙන් ථුසගහිහොමාදින්ගෙද සෙසු මිච්ඡාජීවයන්ගෙද සඞ්ග්‍රහ දතයුතු.) බ්‍රහ්මජාලේ[a] වුත්තානං, බ්‍රහ්මජාලසූත්‍රයෙහි කියන ලද; අනෙකෙසං පාපකානං ධම්මානං, නොයෙක් පාපධර්මයන්ගේ; ගහණං, ග්‍රහණය; වෙදිතබ්බං, දතයුතු; ("යඛායං මිච්ඡාජීවෝ"යි යොදනු.)=පෙ=තසමා සබ්බපඨකාරා පි මිච්ඡාජීවා, ඒ සමීප්‍රකාර මිථ්‍යා ජීවයා කෙරෙන්; යා විරති, යම් විරතියක් ඇද්ද; ඉදං, මෙ; **ආජීව පාරිසුද්ධිසීලං**, ආජීවපාරිශුද්ධිශීල නම්; තත්‍ර, එහි; අයං, මේ; වචනත්ථෝ, වචනාර්ථයි; එතං ආගම්ම, මෙයට පැමිණ; ජීවන්ති, ජීවත්වෙත්නුයි; ආජීවෝ, ආජීව නම්; කෝ සෝ, හේ කිමෙක්ද; පච්චයපරියෙසන වායාමෝ, ප්‍රත්‍යය පර්යේෂණය කරණ ව්‍යායාමයි; (ආජීවය විශේෂණ බැවින්"පච්චය පරියෙසන වායාමෝ"යූහු) පාරිසුද්ධි, පාරිසුද්ධි නම්; පරිසුද්ධතා, පිරිසිදුබවයි; ආජීවස්ස පාරිසුද්ධී, ආජීවයාගේ පාරිශුද්ධිය; ආජීවපාරිශුද්ධි නම්.

ආජීවපාරිශුද්ධි සීලකථා නිමි.

---

20. iv. (a) තදනන්තරං, ආජීවපාරිශුද්ධි සීලයට අනන්තරකොට; යං පනෙතං **පච්චයසන්නිස්සිතසීලං** වුත්තං, යම් මේ ප්‍රත්‍යය සන්නිශ්‍රිත සීලයෙක් කියනලදද; තත්‍ථ, එහි; **පටිසඞ්ඛායෝනිසෝ**, නුවණින් පරීක්ෂාකොට; ("සඛං අභිසඞ්ඛු" යනාදියෙහි මෙන් යකාර ලොපයෙන් නිර්දේශය දතයුතු.) "උපායෙන"යි සේයි; පථෙන, මාර්ගයෙන්; පටිසඞ්ඛායසි සේයි; ඤත්වා, දැන; පච්චවෙක්ඛිත්වා ති අත්ථෝ, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට යන අර්ථයි; එත්‍ථ ච, මෙහි වනාහි; සීතස්ස පටිඝාතායාති ආදිනා නයෙන, "සීතස්ස පටිඝාතායඝ"යනාදි නයින්; වුත්තඤ්ච වෙඛනමෙව, කියනලද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයම; යොනිසෝ පටිසඞ්ඛායාති වෙදිතබ්බා, "යොනිසෝ පටිසඞ්ඛායඝ"යි දතයුතු; තත්‍ථ, එහි; චීවරන්ති, සිවුරු නම්; අන්තරවාසකාදිසු යං කිඤ්චි, හඳනා ආදීන් කෙරෙහි යම් කිසිවෙක්; පටිසෙවති,සී සේයි; පරිභුඤ්ජති, වැළඳ ගණී; නිවාසෙති වා, හඳී හෝයි; පාරුපති වා, පොරොවී හෝයි; ("වා" ශබ්දය පරිභොග විභාගද දැක්වූනුයි සයන නිසීදන චීවර කුටිකරණාදි වශයෙන්ද පරිභොගයාගෙ සඞ්ග්‍රහ දතයුතු.) **යාවදෙවා**ති, යාවදෙව යනු; පයොජනාවධි පරිච්ඡේදනියමවචනං, ප්‍රයොජනයන්ගේ අවධි පරිච්ඡේද වශයෙන් නියමවචනයයි; යොගිනො, යොගිහුගෙ; චීවරපටිසෙවනෙ පයොජනං, චීවර පරිභොගයෙහි ප්‍රයෝජන; එත්තකමෙවහි, මෙපමණෙක්මැයි; ("යදිදං සීතස්ස පටිඝාතායාති ආදි

එත්තකමෙව"යි යොදනු.)න ඉතො භියෝ, මෙයින් වැඩියෙක්නැති; (මෙහි අවධාරණයෙන් ලීලා විහාර විඩම්බනාඩම්බරාදි වශයෙන් වස්ත්‍රපරිභොගය නිෂේධ කෙරෙත්. ලීලාවශයෙනුදු සම්භරු වස්ත්‍ර හඳිති පොරවිත් ශෞවනයෙහි සිටි නාගරික පුරුෂයන් මෙන්—සම්භරු විහාරවශයෙන් හඳිත් වෙශ්‍යාස්ත්‍රී ආදින් මෙන්—විඩම්බනවශයෙන් විඩම්බකයෝ ද ආඩම්බරවශයෙන් හොජකාදිහු ද හඳිත්.) "ශීතඤ්ඤ"ඝන්නෙහි; අජ්ඣත්තධාතුක්ඛොභවසෙන වා, ශීතඋරාදි උතුපාදකවූ අඛ්‍යාත්මික ධාතුක්ෂොභවශයෙන් ද; බහිද්ධා, පිටත; උතුපරිනාමවසෙන වා, ඍතුපරිවර්තන වශයෙන් විෂමාශ ශීතොෂ්ණ ඍතු සමුත්ථාන වශයෙන් හෝ; (වා ශබ්දයෙන් හිමකල් ආදියෙහි හිම පාතාදි වශයෙන් ප්‍රවෘත්තයාගේ සඞ්ග්‍රහය දකයුතු.)උපපන්නස්ස යස්ස කස්සචි, උපන් යම්කිසි ශීතයක්හුගෙ; **පටිඝාතායාති**,යි සේසි; පටිහනනත්ථං, නසන පිණිස; යථා, යම්සේ; සරීරෙ ආබාධං න උපපාදෙති, ශීතයතෙමේ ශරීරයෙහි පීඩා නොඋපදවා ද; එවං, මෙසේ; තස්ස විනොදනත්ථං, ඒ ශීතයාගේ දුරුකිරීම පිණිස; සීතඛාභාතෙහි සරීරෙ, ශරීරය ශීතයෙන් පහරණාලද කල්හි; විකම්පනවිතෙනා, විඝිප්තාවූ සිත්ඇත්තේ; යොනිසො පදහිතුං න සක්කොති, නුවණින් ව්‍යාපී කරණ්නුවට නොපොහොසත් වේ; තස්මා, එහෙයින්; සීතස්ස පටිඝාතාය චිවරං පරිභෙවිතබ්බංති, ශීතය නසන පිණිස චිවරය සෙවියයුතුයයි; භගවා අනුඤ්ඤාසි, භගවත් අනුදත්; එසනයො සබ්බත්ථ, "උණ්හස්ස පටිඝාතාය"ඝනාදී සෙසු ප්‍රයොජනයෙහි දු මෙම නයයි.

කෙවලං, හුදෙක්; (අසීමාත්‍රයක්ම කියම්හයි සේසි.) එත්ථ, මෙහි; (ස්‍රුග්භීඝනනාපය ද උෂ්ණවතු දු උහු ආතපග්‍රහණයෙන් ගත් හෙයින් "උණ්හස්සාති අග්ගිඝනනාපස්ස"යුහු.) තස්ස, ඒ අග්ගිඝනනාපයාගේ; (සම්භර දුවාග්නිඝනනාපයෙක් කය නිවුරෙන් වසා දුරුකරන්නට පිළිවන්හුයි"තස්ස වනදුභාදිසු සම්භවො වෙදිතබ්බා"යුහු)=පෙ=ඩංසාති, දංශයෝ නම්; (පිහුවන් මැස්සෝ යි. උහුම බැහැන හෙයින් "ඛංස නමක්කිකා"නම් වූහු.) අඛ්භමක්කිකාතිපි වුච්චන්ති, තණමැස්සෝ යයි ද කියනු ලැබෙත්; **මකසා**, මකසයෝ නම්; මකසාඥෙව, මදුරුවෝ මැයි; **වාතාති**, වාතයෝ නම්; සරජ අරජාදිභෙදා, රජස් ඇති නැති ආදි භෙද ඇති වාතයෝ යි; **ආතපොති**, ආතප නම්; සුරියාතපො, සූර්‍යඝනනාපයි; **සිරිංසපාති**,"සිරිංසපා"ඝන්නෙහි; යෙ කෙචි සරන්තා ගච්ඡන්ති, යම් කිසි කෙනෙක් සම්චරණය කෙරෙමින් යෙත්ද; (ඔහුගි.) දීඝජාතිකා, දීඝීජාතීහුයි;(ආදිශබ්දයෙන් ඝතපදාදීහු ගන්නා ලැබෙත්.) තෙසං, ඔවුන්ගේද; දට්ඨසමථසෙසා, බැහැමෙන් වත සපඤ්ඤ; දුට්ඨ සමථසෙසාවාති, වෙර පැහැරමෙන් වත සපඤ්ඤයි; දුවිධො සමථසෙසා, සපඤ්ඤ විවිධ වෙ; සොපි, භෙද; චීවරං පාරුපිත්වා නිසින්නා, සිවුරු පෙරවගෙණ හුන්නහු; තබ්බහුලා, නොපෙළා; තස්මා, එහෙයින්; තාදිසෙසු ඨානෙසු, එබදුතන්හි; තෙසං පටිඝාතත්ථාය, ඒ වාතාතපා

දින්ගේ නැසීම පිණිස; පරිසෙවති, වැළඳගණී; යාවදෙවාති, "යාව දෙව"යන; එතස්ස, මොහුගේ; පුන වචනං, නැවත කීම්; නියතප යොජනාවධිපරිවෙණ්ද දස්සනත්ථං, සාජීකාලික ප්‍රයොජනයාගෙ අවධි වශයෙන් පරිවෙණ්දය දක්වන පිණිසයි; හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනං හි, ලජ්ජාකොපනය කරණ අඞ්ග මුවහකිරීම; නියතපයොජනං, නියත ප්‍රයොජනයයි; ඉතරානි, සෙසු සීතපටිඝාතාදීහු; කදාචි හොනති, කිසි කලෙක වෙත්; තත්ථ, ඒ පාඨයෙහි; හිරිකොපීනන්ති, හිරිකොපීත නම්; තං තං සම්බාධට්ඨානං, ඒ ඒ සම්බාධප්‍රදෙශයි; යස්මිං යස්මිං අඞ්ග විවරිගමානෙ, යම් යම් අඞ්ගයක් විවරකරණු ලබන කල්හි; හිරි කුප්පති, ලජ්ජා කිපෙ ද; නස්සති, නසි ද; (නිල්ලජ්ජතාව වෙ ද යන අර්ථයි.) තං තං, ඒ ඒ අඞ්ගය; හිරිකොපනතො, ලජ්ජාව නසන හෙයින්; හිරිකොපීනන්ති වුච්චති, හිරිකොපීතයයි කියනු ලැබේ; තස්ස ච හිරිකොපීනස්ස, ඒ හිරිකොපීතයාගෙද; පටිච්ඡාදනත්ථන්ති, මුවහකරණු පිණිස නුයි; හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනත්ථං, හිරිකොපීත පටිච්ඡාදනය පිණිස නම් වේ. ("තස්ස ච" යනුයෙහි "ච" ශබ්දය පූර්වොක්තප්‍රයොජනයන් පිඬුකෙරේ.)හිරිකොපීනං පටිච්ඡාදනත්ථන්තිපි පාඨෙ, "හිරිකොපීතං පටිච්ඡාදනත්ථං"යනු දු පාඨයි.

(b). පිණ්ඩපාතෙනාති,පිණ්ඩපාත නම්;සංකිඤ්චි ආහාරං, ඛාද්‍යභොජ්‍යාදි වැළඳිය යුතු යම් කිසි අහරෙකි; යො කොචි ආහාරො, යම් කිසි අහරෙක්; භික්ඛුනො, භික්ෂුහුගේ; පිණ්ඩාලේ‍යන, භික්ෂාවශ්‍යාවෙන්; පත්තෙ පතිතත්තා, පාත්‍රයෙහි ප්‍රක්ෂිප්ත හෙයින්; පිණ්ඩපාතො ති වුච්චති, පිණ්ඩපාතයයි දු කියනු ලැබේ; (පිණ්ඩාය භික්ඛාය ඵලතීති පිණ්ඩාලො—තස්ස කම්මං පිණ්ඩාල්‍යං, තෙන පිණ්ඩාල්‍යෙන"යි ගන්නේ.) පිණ්ඩානං වා, ගෙන් ගෙන් ලද භික්ෂාවන්ගේ; පාතො ති, සන්නිපාතයෙක්හුයි; පිණ්ඩපාතො, පිණ්ඩපාත නම්; (එම කීහ. "තත්ථ තත්ථ ලඛ්ධානං භික්ඛානං සන්නිපාතො සමූහො ති වුත්තං හොති"යි) නෙවදවායාති, "නෙවදවාය" යන්නෙහි; න ගාමදාරකාදයො විය, නොද ගම්දරු ආදීන් මෙන්; දවත්ථං,යි සේයි; කීළානිමිත්තන්ති වුත්තං හොති, ක්‍රීඩානිමිත්තකොටය යි සේයි; නමදාය, "නමදාය" යන්නෙහි; මුට්ඨිකමල්ලාදයො විය, නොද මුෂ්ටියුඛකරණ මල්ලවයන් මෙන්; (ආදි ශබ්දයෙන් නිබ්බුඬ මල්ලව ආදීන්ගේ[a] ග්‍රහණය වේ.) මදත්ථං, මද පිණිස;-බලමදනිමිත්තං, බලය නිසා උපදනා මදයපිණිස; පොරිස මදනිමිත්තං වා, මම පුරුෂයෙමි යි උපදනා මානසඛ්‍යාත මදය පිණිස හෝ; (අසඞ්ඛ්‍යසෙවනයෙහි සාමර්ථ්‍යය නිසා ප්‍රවෘත්ත මානරාගය පුරුෂ මදය යි සමහරු[b] කියත්.) න මණ්ඩනායාති, "න මණ්ඩනාය" යනු; න අනෙනපුරිකවෙසියාදයො විය, නොද අන්‍යස්ත්‍රී පුරවධූ—වෙශ්‍යාසත්‍රීන් මෙන්; මණ්ඩනත්ථං, මණ්ඩනය පිණිස; අඞ්ග පච්චඞ්ගානං පිණතභාවනිමිත්තං, අඞ්ගප්‍රත්‍යඞ්ගයන්ගේ ප්‍රීණනය පිණිස;(පරිබ්‍රූහණය පිණිසය යන අර්ථයි.) න නටනවඤ්චාදයො විය,

නොද නටනවකයන් මෙන්; (නටයෝ නම් තුම්බු නටන්නාහ. නවක යෝ නම් අනුන් නටවන්නෝසි—මේකාවෙහි **"නට්ඨා නාම රඞ්ගනට්ඨා, නවකා ලඞ්ඝකාදයෝ"**සි කිහු.) හුසනත්ථං, හුඹණය පිණිස; පසනාහඡ විවණ්ණතානිමිත්තං, ප්‍රසන්නාඡවිවණ්ණණය හෙතුකොටයසි කියන ලදී.

එත්ථ ච, මෙහි වනාහි; නෙවදවාය තී එතං, නෙව දවාය යන මේ; **මොහූපනිස්සයපහාණත්ථං** වුත්තං, මොහයට උපනිශ්‍රය නසන පිණිස කියනලදි; (ක්‍රීඩාවෝ මොහයෙන් වන්නබැවින්නු ද මොහය වඩන බැවින්නු ද ක්‍රීඩාව නොකිරීමෙන් මොහයාගේ අනුපනිශ්‍රය බව වේ.) න මදාය තී එතං, නමදය යන මේ; **දෙස්සූපනිස්සයපහාණත්ථං** වුත්තං, දෙසයට උපනිශ්‍රය නැසන පිණිස කියනලදී; (බලමද පුරුෂමද දෙක රොෂ හෙතුබැවින් ඒ දෙමදය නොවඩනහුට දෙසයාගේ අනුපනිශ්‍රයබව වේ. රාගමද වශයෙන් වනාහි-"රාගූපනිස්සයපහාණත්ථං"සි වක්තව්‍ය වේ.) න මණ්ඩනාය න විභූසනාය තී එතං, න මණ්ඩනාය න විභූසනාය යන මේ; **රාගූපනිස්සයපහාණත්ථං**, රාගොපනිශ්‍රය ප්‍රහාණය පිණිස කියනලදී; (මණ්ඩනවිභූසණප්‍රතික්ෂේප මොහූපනිශ්‍රය ප්‍රහාණය පිණිස වේ නමුදු රාගොපනිශ්‍රයතාවට වනාහි සෘජු ප්‍රතිපක්ෂනුයි "රාගූපනිස්සයපහාණත්ථං"සි කිහු.) නෙවදවාය න මදාය තී එතං, නෙවදවාය න මදය යන මේ; **අනාහනෝ සංයොජනූපපත්තී පටිසෙධනත්ථං**, නමෘ සත්තානයෙහි සංයොජනයන්ගේ උත්පත්ති ප්‍රතිෂේධය පිණිසයි; න මණ්ඩනාය න විභූසනාය තී එතං, න මණ්ඩනාය න විභූසනාය යන මේ; **පරස්සපි සංයොජනූපපත්තී පටිසෙධනත්ථං**, අනුන්ට සංයොජනොත්පත්ති ප්‍රතිෂේධය පිණිසයි.

(සං. 31.) ඉදින්, එකක්හුගේ දවමද හෙතුවෙන් පරයහට ප්‍රතිඝ සංයොජනාදීන්ගේ උත්පත්තිය වේ නමුදු මනෝ පදූසිකා[3] දෙවා දීන්ට මෙන් තමාගේම දවමදයන් නිසා යමක්හට සවිශෙෂයෙන් රාග මොහ මානාදි පාපධර්මයෝ උපදින්ද ඔවුන් සඳහා "අත්තනෝ සංයොජනූපපත්ති පටිසෙධනත්ථං"සි කියා මණ්ඩන විභූසණයන් පිණිස පරහට රාග මොහාදීහු ද පවතින්නුයි. "පරස්ස පි සංයොජනූපපත්තිපටිසෙධනත්ථං"සි කිහු.)

චතුභූමි වෙතෙහි, මෙ සතරින්ම; අයොනිසෝ පටිපත්තියා, අනුපාය ප්‍රතිපත්තීන්ගේ; **කාමසුඛල්ලිකානුයොගස්ස** ච, කාමසුඛල්ලිකානුයොගයාගෙ ද; පහාණං වුත්තනන්ති වෙදිතබ්බං, ප්‍රහාණය කියනලදැයි දතයුතු.

(සං. 32.) ("අයොනිසෝ පටිපත්තියා" යනු යෙහි කාමසුඛල්ලිකානුයොගය හැර සියලු මිථ්‍යා ප්‍රතිපත්තිය "අයොනිසෝ පටිපත්ති"නම. පළමු දෙපදයෙන් අයොනිසෝ පටිපත්තියගෙ ද පඤ්චම දෙපදයෙන් කාමසුඛල්ලිකානුයොගයාගෙ ද ප්‍රහාණය උක්තයයි කියති. "චතුභූමි

වෙතෙහි"යි කි හෙයින් වනාහි සියලු පෙදෙන්ම මේ දෙදෙනාගේම ප්‍රහාණය උකහනය සි දතයුතු. කාමක්‍රීඩාවද දවාහනාදීහතම වෙයි. පුරුෂ ඉදය ද කාමප්‍රබලලිඞ්ගානු යොගයට හෙතුවෙයි.)

යාවඤදබාති වුත්තත්තමෙව, යාවදෙව යනු උකතාවීමැයි; ඉමස්ස කායස්සාති, "ඉමස්ස කායස්ස" යන්නෙහි; චාතුම්මහාභූතිකස්ස, චාතුම්හාභූතස්සනනිඃශ්‍රිතවූ; එතස්ස රූපකායස්ස, මේ චතුස්සන්තති රූප සමූහයාගේ; ඨිතියාති, ඨිතියා යනු; පබන්ධට්ඨිතත්ථං, ප්‍රබන්ධස්ථිතිය පිණිස; යාපනායාති, යාපනාය යනු; පවත්තියා, ජීවිතෙන්ද්‍රිය ප්‍රවෘත්තිය පිණිස; අවිච්ඡේදනත්ථං, විච්ඡේදය නොවන පිණිස; (නොහොත්: කායයාගේ යම්තාක් ආයුඃකල්පය ද ඒ තාක් අවස්ථිතිය "යාපනා"යයි දක්වන පිණිස "චිරකාලස්ථිතත්ථං වා"යි කිහු.) ජිණ්ණඝරසාමිකෝ, ජිණ්ණඝරසාමිනු; සරූපත්ථඤ්ඤම්ව, ගෙ නොහොත්ත පිණිස ගෙහි දෙන මුඛක් මෙන් ද; සාකච්ඡකෝ, ගැල් පදනහු; අක්ඛබ්භඤ්ඤනම්වව, සකට යහපත්වන පිණිස අකුරක දෙන වදනක් මෙන් ද; කායස්ස ඨිතත්ථං, කායයාගේ ස්ථිතිය පිණිස; යාපනත්ථං ව, යැපෙන පිණිස ද; එසෝ, මේ යොගීතෙමේ; පිණ්ඩපාතං පරිභෙවති, අහර වළඳන්නේසි; න දවමදමණ්ඩනාවිභූසනත්ථං, දවමදමණ්ඩනාවිභූසණ පිණිස නොවළඳන්නේසි; (මෙසින් "යාවදෙව"යි අවධාරණයෙන් නිවෘත්තිතාවීය දැක්වූහු.) අපිච, අතිකෙකුදු; ඨිතීති, ඨිතියසි; ජීවිතින්ද්‍රියස්ස, ජීවිතෙන්ද්‍රියට; එතං අධිවචනං, මෙ නමෙකි; තස්මා, එහෙයින්; ඉමස්ස කායස්ස, මේ කායප්‍රතිබඬවූ; ඨිතියා යාපනායා ති, ජීවිතෙන්ද්‍රියයාගෙ ප්‍රවෘත්තිය පිණිසය යන; එත්තාවතා, මෙපමණකින්; එතස්ස කායස්ස, මේ කායයා පිළිබඳවූ; ජීවිතින්ද්‍රියපවත්තාපනත්ථංතිපි, ජීවිතෙන්ද්‍රිය පවත්වනු පිණිසයි ද; වුත්තං හොතීති, කිවෙති සි; වෙදිතබ්බං, දත යුතු; විහිංසූපරතියාති, "විහිංසූපරතියා"යන්නෙහි; විහිංසා නාම, විහිසා නම්; ආබාධට්ඨෙන, විබාධනය කරණහෙයින්; නොහොත්: රොග කරණහෙයින් ("ජිඝච්ඡාපරමා රොගා"යි කියේමැනු.) ජිඝච්ඡා, සුධා වයි; තස්සා උපරමත්ථම්පි, ඒ විහිංසාවගෙ ව්‍යුපශමය පිණිසද; එසෝ, මේ තෙමේ; පිණ්ඩපාතං පරිභෙවති, අහර වළඳ; වණාලෙපනම්ව, වණ ඇත්නහුගේ වෙණෙහි ලන බෙහෙදක් මෙන්ද; ඌණඝසිතාදිසු නපජනීකාරං විය ව, ඌණඝසිතාදීන් මඩනා කල්හි තත්ප්‍රතිකාර ශිතොෂණාදීන් මෙන් ද; ("පිණ්ඩපාතං පරිභෙවති"යි සම්බන්ධකරණු.) බ්‍රහ්මචරියානුග්‍රහායාති, "බ්‍රහ්මචරියානුග්‍රහාය"යන්නෙහි; සකල සාසනබ්‍රහ්මචරියස්ස, මාගීබ්‍රහ්මචර්‍යීය තබා සෙසු ශික්ෂාත්‍රය සඞ්ඛා ගීත ශාසනාමවරිතව්‍ය අනුශාසනා සඞ්ඛ්‍යාත ශාසනබ්‍රහ්මචර්‍යීයට ද; මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස, මාගීබ්‍රහ්මචර්‍යීයට ද; අනුග්‍රහත්ථං, අනුග්‍රහ පිණිස; (සපයනු පිණිස;) අයං හි, මේ යොගීතෙමේ; පිණ්ඩපාත පරිභෙවන ප්‍රවර්‍යා, ආහාර පරිභොගය හෙතුකොට ගෙණ; කායබලං නිස්සාය, යථා සම්භාරබඬගුණවිශෙෂපාරිපූරියට හෙතුවූ කායයෙහි බලමාත්‍රය නිසා; සික්ඛාත්තයානුයොගවසෙන, ශික්ෂාත්‍රයෙහි අනුයොග වශයෙන්;

භවකන්තාරනිත්ථරණත්ථං, භවකන්තාරයාගෙ නිස්සරණය පිණිස; පරිපජ්ජනෙනා, පිළිපදනෙ; බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය පවිසෙවති, බ්‍රහ්මචර්‍යාගට අනුග්‍රහ පිණිස වළඳ; කන්තාරනිත්ථරණඤ්ඤිකා පුත්තමංසං විය, කන්තාරයෙන් එතරවනු කැමති අඹුසැමි දෙදෙනා කන පුත්‍ර මාංසය මෙන් ද; නදීනිත්ථරණඤ්ඤිකා කුල්ලං විය, නදියෙන් එතරවනු කැමැත්තා හු නැඟෙන පසුරක් මෙන් ද; සමුද්දනිත්ථරණඤ්ඤිකා නාව මිව ච, සමුද්‍රයෙන් එතරවනු කැමැත්තාහු නැඟෙන නැවක් මෙන් ද ("පටිසෙවති"යි යොදනු. යම්සේ මොහු අඟඋධනුව අමූර්ච්ඡිතව හුදෙක් ඒ ඒ ප්‍රයොජනය අපෙක්ෂාකොට පුත්‍රමාංසාදි සෙවිත්ද එපරිද්දෙන්ම හුදෙක් භවකන්තාර නිස්සරණය පිණිස අඟඋධනුව අමූර්ච්ඡිතව පිණ්ඩ පාතය සෙවිනේයයි උපමා සංසන්දනය කරණු.)

"ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි"යන්නෙහි; එවං, මෙසේ; ඉමිනා පිණ්ඩපාතපටිසෙවනෙන, මේ පිණ්ඩපාත පරිභොගයෙන්; පුරාණඤ්ච ජිඝච්ඡාවෙදනං, භොජනයට පූජිකාලික බැවින් පුරාතනවූ ක්ෂුධාවෙදනාව; පටිහඞ්ඛාමි, නසමි; (නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමීති පටිසෙවති"යි යොදනු.) නවඤ්ච වෙදනං, නව්වෙදනාව ද; (කෙබදුද යත්?) අපරිමිතභොජන පච්චයං, අග්නිප්‍රමාණයට අධිකකොට වැළඳීම හේතුකොට ඇති; **ආහරහත්ථක**, බොහෝකොට කා නැඟිසිටිය නොහී "ආහර හත්ථං"යි කියන ආහරහත්ථක නම් බමුණු දු; **අලංසාටක**, බොහෝකොට කා මහත්ව ඔය බඹ ඇතිකෙසින් නැඟිසිට පිළි නැඳගතනොහී "අලං සාටකං"යි කියන අලංසාටක නම් බමුණු දු; **කත්‍රවටක**,[1] බොහෝ කොට කා නැඟිසිටියනොහී එහිම පෙරළෙන "තත්‍රවට්ටක" නම් බමුණු දු; **කාකමාසක**, යම්සේ කවුඩන් විසින් ආමගීතය කළහැකි වේද එසේ මුඛවාරය දක්වා බොහෝ කොට අහර බුදින කාකමාසක නම් බමුණු දු;[2] **භුත්තවමිතක**, බොහෝකොට කා මුඛයෙහි නොදරිය හැකිව[3] එතැනැම වමනයකරණ[4] "භුත්තවමිතක" නම් බමුණු දු යන; (ඉමෙසං) බ්‍රාහ්මණානං අඤ්ඤතරෝ විය, මේ බමුණන් කෙරෙන් එක්තරා එකකු මෙන්; න උප්පාදෙස්සාමීති පටිසෙවති, නො උපද වම් වළඳ; හෙඨජ්ජම්ව ගිලානෝ, බෙහෙදක් වළඳන ගිලනක්හු මෙන්; අථවා, නොහොත්; අධුනා, දැන්; අසප්පායාපරිමිතභොජනං නිස්සාය, සැප නෝවන පමණ නො දැන අහර වැළඳීම් නමැති ප්‍රයොග විපත්තියට පැමිණ; පුරාණකම්මපච්චයවසෙන, පූජිතාති සිඛකාමීයාගේ ප්‍රත්‍යය වශයෙන්; උපජ්ජනතෝ, උපදනාහෙයින්; යා පුරාණවෙදනාති වුච්චති, යමක් පුරාණවෙදනා යයි කියනුලැබෙ ද; සප්පායපරිමිතභොජනෙන, සැපඅහර පමණදැන වැළඳීම් නමැති

---

1. තත්‍රාවට්ටක-මූ. ස. I තත්‍රවට්ටක-මූ.ස. II & ටී. සි.
2. මුද්‍රිත සන්නයන්හි වෙනස්ව පෑණේ.
3. රදවාගතනොහී-මූ. ස. II.
4. නහාපියන-මූ. ස. II.

ප්‍රයොගසම්පත්තියෙන්; තස්සා පච්චයං විනාසෙන්තො, ඒ පුරාණ වේදනාවට ප්‍රත්‍යය නෂ්ටන්නෙම්; තං පුරාණඤ්ච වේදනං පරිඛ්ඛාමි, හේ පුරාණවේදනාවද නසම්; ("යාවායං නවවේදනා ති වුච්චති" ඉතියොදනු.) යාවායං, යම් මේ වේදනාවක්; ආධුනා කතං, දැන් කරණලද; අයුත්තපරිභොග කම්මූපච්චයං නිස්සාය, "අයුත්ත පරිභොගො පච්චයෙ අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභොගො"සි උක්තසඞ්ඛ්‍යරූප අයුක්තපරිභොග නමැති කෘත්‍යොපචිත කර්මොපච්චය නිසා; ආයතිං උපපජ්ජනතො, මතු උපදනාහෙයින්; නවවේදනාති වුච්චති, නවවේදනා යයි කියනුලැබේ ද; යුත්තපරිභොගවසෙන, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකොට ප්‍රත්‍යය පරිභොග නමැති යුත්තපරිභොගයෙන්; තස්සා මූලං අතිබ්බත්තනෙන්තා, ඒ නවවේදනාවට මුල්වූ අයුක්තපරිභොගකර්ම නොඋපදවන්නෙම්; තං නවඤ්ච වේදනං න උප්පාදෙස්සාමීති, ඒ නව වේදනාව නොඋපදවමි යි; එවමපි, මෙසේ ද; එත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, මිහි අර්‍ථ දතයුතු; එත්තාවතා, "ඉතිපුරාණඤ්ච"යනාදි පදවයෙන්—"විහිංසූපරතියා"යනාදි පදවතුෂ්කයෙන් හෝ; **යුත්තපරිභොගඝඛනතො**, ප්‍රව්‍රජිතයන්ට අනුරූපවූ ප්‍රත්‍යයපරිභොගය කී බැවින් යුක්තපරිභොගයෙන් සඞ්ග්‍රහය ද; **අත්තකිලමථානුයොගපහාණං**, ක්ෂුදුඃඛාදි දුඃඛප්‍රතිඝාතය කී බැවින් අත්තකිලමථානුයොග ප්‍රහාණය ද; **ධම්මික සුඛාපරිච්චාගො** ච, ධ්‍යානසුඛාදීන්ට ප්‍රත්‍යයවූ කායසුඛය නොහළ බැවින් ධාර්‍මිකසුඛයාගේ අපරිත්‍යාගය ද; දීපිතො හොතීති වේදිතබ්බා, දක්වනුලැබිය යි දතයුතු.

"යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති"යන්නෙහි; ඛිතමිතපරිභොගෙන, සැප අහර පමණින් වැළඳීමෙන්; ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡේදකදස්ස, ජීවිතෙන්ද්‍රිය ඇවැත්ත නොදී සිඳුනාවූ හෝ; ඉරියාපථභඤ්ජකස්ස වා, ඊර්‍යාපථ යන් බිඳුනාවූ හෝ; පරිස්සයස්ස අභාවතො, උපද්‍රව නොවන බැවින්; චිරකාලාගමන සඞ්ඛාතා, චිරකාලප්‍රවෘත්තියයි කියනලද; මෙ, මාගේ ඉමස්ස පච්චයායත්තවුත්තිනො කායස්ස, ප්‍රත්‍යය ප්‍රතිබඬ ප්‍රවෘත්ති ඇති මේ ශරීරයාහෙ; යාත්‍රා ච භවිස්සති, යැපීමද වන්නේයයි; පටිසෙවති, වළඳ; යාප්‍යරොගී, සාධ්‍ය ද අසාධ්‍ය ද නොවන යාප්‍යරොගඇත්තහු; තපපච්චයං විය, දවස දවස වළඳන බෙහෙදක් මෙනි.

(සං. 33.) (යමේසේ යාප්‍යරොගිතෙම දවස දවස බෙහෙද වළඳ, ශරීරය පවත්වාද මෙද එසේම වෙ—ප්‍රත්‍යයායත්ත ශරීරයාගේ යාපනය පිණිස වළඳයි යන අර්‍ථයි—යට 'යාපනාය'ති ජීවිතෙන්ද්‍රිය යාපනාව අභිමතය—මෙතැනැ වනාහි සතර ඉරියාපථයන්ගේ අවිච්ඡේද සඞ්ඛ්‍යාත යාපනාව 'යාත්‍රා'යයි අභිමතයි.)

"අනවජ්ජතා ච ඵාසු විහාරෙ ච"යන්නෙහි; අයුක්තපරියෙසන පරිග්‍රහණපරිභොගපරිවර්‍ජනෙන, බුඬනින්දිතමිථ්‍යාජීවයෙන් ප්‍රත්‍යය පර්‍යේෂණය—පමණ නොදන පිළිගැන්ම—චිත්තපාතනය පිණිස හෝ පිළිගැන්ම—අප්‍රත්‍යවෙක්ෂා පරිභොගය යන මේ අයුක්තපර්‍යේෂණ

ප්‍රතිග්‍රහණපරිභෝගය යන මොවුන් දුරුකිරීමෙන් ධර්මයෙන් පයෝජනය කොට ධර්මයෙන් පිළිගෙණ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට වැළඳීම; **අනවජ්ජතා**, නිරවද්‍යබව නම; පරිමිතපරිභෝගෙන, පමණදැන වැළඳීමෙන්; **ඵාසුවිහාරෝ**, ඵාසුවිහාර වේ; අසප්පායාපරිමිතභෝජනපපවඩ්ඪයා, අඤ්ඤාය අපරිමිතභෝජනප්‍රත්‍යයෙන්; අරති, ප්‍රාන්තසයනාසනයෙහි ද අධිකුශලධර්මයෙහි ද අනභිරතිය; **තන්ද්‍රි**, මදනිද්‍රාය; **විජම්භිකා**, සන්‍යානම්ඩ වශයෙන් හැඹීම; **චික්ඛල්ලාදි** දෙසාභාවෙන වා; විඥයන් විසින් කරණ ගතීා යනාදි මේ දෝෂයන්ගේ අභාවයෙන්හෝ;අනවජ්ජතා,නිවරදබවය;සප්පායපරිමිතභෝජනපපවඩ්ඪයා, සැප අහර පමණ දැන වැළඳීමේ හෙතුවෙන්; කායබලසම්භවෙන, කාය බල සම්භව වන හෙයින්; ඵාසුවිහාරෝ, ඵාසුවිහාරය වේ.

යාවදත්ථං උදරාවදෙහකභෝජනපරිවජ්ජනෙන වා, යම්තාක් කුස් පුරා කන අහර දුරුකිරීමෙන් හෝ; සෙය්‍යසුඛං, ශය්‍යාවෙන් වන සුවය; එස්සසුඛං, දෙඇලයෙන් පෙරළි පෙරළී හෝනහුට වන සුවය; මිඛසුඛාදීනං, නිද්‍රාවශයෙන් උපදනා සුවය යනාදින්ගෙ; පහාණතෝ, ප්‍රහාණයෙන්; අනවජ්ජතා, නිවරදබව ද; චතුපඤ්චාලෝපමත්තඋණභෝජනෙන,සතර පස් ආලොපයක් පමණ ඌන කොට වැළඳීමෙන්; චතුඉරියාපථයොග්‍යභාව පටිපාදනතෝ, සතර ඉරියව්වන්ගේ යොග්‍ය බවසපයන බැවින්; ඵාසුවිහාරෝ ච මෙ භවිස්සතීති, මට ඵාසුවිහාරය ද වන්නේයයි; පටිසෙවති, වළඳ; වුත්තනමපිචෙතං,[a] මේ කියේ මැනු

i. චත්තාරෝ පඤ්ච ආලොපෙ අභුඤ්ඣා, සතර පස් ආලොපයක් නොවළඳ; උදකම්පිවෙ, පැන් බොන්නේය; පහිතත්තස්ස භික්ඛුනෝ නිවණට මෙහෙයනලද සිත්ඇති භික්ෂුහට; ඵාසුවිහාරෝ ය, ඵාසුවිහාරය පිණිස; අලං, පමණි.

එත්තවතා ච, "යාත්‍රා" යනාදින් උකතපදත්‍රයින්; පයොජන පරිග්‍රහෝ, "**යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති**"යනුයෙන් ප්‍රයොජනපරිග්‍රහය ද; මජ්ඣිමා ච පටිපදා, "**අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරෝ**"යනුයෙන් ධාම්මික සුඛයාගේ අපරිත්‍යාගය හෙතුකොට ඇති ඵාසුවිහාරසඞ්ඛ්‍යාතමධ්‍යම ප්‍රතිපත්තිය ද; දීපිතා හොතීති වෙදිතබ්බා, දක්වනලදැයි දතයුතු.

(සං. 34.) මෙහි"යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා"යනු එක් අහෙක, "යාපනාය"යනු එක් අහෙක, "විඝාතූපරතියා"යනු එක් අහෙක, "බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය"යනු එක් අහෙක, "ඉතිපුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි"යනු එක් අහෙක, "නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි"යනු එක් අහෙක, "යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති"යනු එක් අහෙක, "අනවජ්ජතා" යනු එක් අහෙක, "ඵාසුවිහාරෝ"යනු භොජනානිසංසයි—මෙසේ අෂ්ටාඞ්ගයෙන් යුකතවූ අහර වළඳන්නේ[නුවණින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකොට පිඬුසෙවුනේ] නම් දතයුතු.)

(ද) "සෙනාසනං"යන්නෙහි; සයනඤ්ච, යඤ්ච ද; ආසනඤ්ච, ආසන යඤ්ච ද;—("යඤ්ච යඤ්ච හි විහාරෙ වා අඩ්ඪයොගාදිමහි වා"ති යොදනු.) යම් යම් විහාරයෙක හෝ අඩ්ඪයොගාදියෙක හෝ; සෙති, හොවිද; තං සෙනං, හෙ සයන නම්;-(ආදිසද්දයෙන් ප්‍රාසාදාදීන් ද මඤ්චාදීන් ද සඞ්ග්‍රහ කෙරෙත්,"යඤ්ච යඤ්ච විහාරෙ වා අඩ්ඪයොගාදිමහි වා ආසති"ති යොදනු.) නිසිදති, හිඳිද; තං ආසනං, හෙ අහුන් නම්; (මිහි ආදිශබ්ද යෙන් පීඨඵලකාදීන්ගෙ ග්‍රහණය වේ.) තං එකතෝ කත්වා, එදෙක එක්කොට; සෙනාසනන්ති වුච්චති, "සෙනාසනං"යි කියනුලැබේ;- "උතුඋපඝිස්සඤ්ච විනොදනං පටිසල්ලානාරාමත්ථං" යන්නෙහි; පරිස හතයෙන, අභිභවනාර්ථයෙන්; (පෙළහැයින යන අර්ථයි.) උතු යෙව, ශීතොෂ්ණාදී ඍතුවම; උතුපරිස්සයො, උතුපරිස්සය නම්: උතු පරිස්සයවිනොදනත්ථඤ්ච, ඍතුපීඩාව නසන පිණිස ද; (අනුතපනා යාගෙ අනුතප්පාදනය ද උතප්පනායාගෙ ව්‍යූපශමය ද පිණිස්ස යන අර්ථයි.) පටිසල්ලානාරාමත්ථඤ්ච, එකීභාවයෙන් වන සුවය පිණිස ද; ("නානාරම්මණෙහි පලිඝංභඞ්ගිත්වා කම්මට්ඨානයුත්තෙ එකස්මිංයෙව ආරම්මණෙ චිත්තස්ස සම්මදෙව ලයනං පලිසල්ලානං, තත්ථ ආරාමො අස්සාති පටිසල්ලානාරාමො තදත්ථං"ති[1] ගන්නේ-කී අර්ථය හෙ වන පිණිස "යො"යනාදී කිවූ.) සරීරබාධචිත්තවික්ඛෙපකරෙ, ශරීර පීඩා චිත්තවික්ෂෙපය යන මොවුන් කරන්නාවූ; යො අනුපපායො උතු, නොසැපවූ යම් ඍතුවෙක්; සෙනාසනපටිසෙවනෙන චිනොදෙතබ්බා හොති, සෙනසුන් වැළඳගැන්මෙන් දුරුකටයුතු වේ ද; තස්ස විනොදනත්ථඤ්ච, ඒ නොසැප ඍතුව දුරුකරණ පිණිස ද; එකීභාවසුඛත්ථඤ්ච, එකීභාව හෙතුවෙන් වන සුවය පිණිස ද; වුත්තං හොති, කියනුලැබී. කාමඤ්ච, කිඤ්චේත්; සීතස්සපටිඝාතාඝාදිනාව,[1] "සීතස්ස පටිඝාතාය" යනාදියෙන්ම; උතුපරිස්සයවිනොදනං, ශීතොෂ්ණව්‍යතිරික්ත ඍතු වක් නැති බැවින් ඍතුපීඩා දුරුකිරීම; වුත්තමෙව, කියනලදමය; යථා පන, යම්සේ වනාහි; චිවරපටිසෙවනෙ, සිවුරු වැළඳගැන්මෙහි; හිරිකොපීන පටිච්ඡාදනං නියතපයොජනං, හිරිකොපීන පටිච්ඡාද නය නියත ප්‍රයොජනය; ඉතරානි කදාචි කදාචි භවන්තීති, සෙසු සීත පටිඝාතාදීහු කිසි කිසි කලෙක වෙති සි; වුත්තං, කියනලදැ ද; එවං, එපරිදිදෙන්ම; ඉධාපි, මෙහි ද; නියතං උතුපරිස්සයවිනොදනං සන්ධාය, සිදුහාවී බැවින් නියත උතුපරිස්සයවිනොදනය සඳහා; ඉදං වුත්තන්ති, මෙ කියනලදැයි; වෙදිතබ්බං, දනයුතු;-අථවා, නොහොත්; අයං, මේ; වුත්තපකාරො උතු, සීතාදීවූද අසප්පායවූදැයි උකතප්‍රකාර ඍතුව; උතුඑව, ඍතුව නම් වෙයි; පරිස්සයො පන, පරිස්සය වනාහි; දුම්ඩො, විප්‍රකාර වෙ;-i. සීහව්‍යග්ඝාදයො, සිංහව්‍යාඝ්‍රා දීවූ; පාකටපරිස්සයො ච, ප්‍රකට උපද්‍රවද; ii. රාගදොසාදයො, රාගද්වේෂා දීවූ; පටිච්ඡන්නපරිස්සයො ච, ප්‍රතිච්ඡන්න උපද්‍රවදැයි; තෙ, ඒ උපද්‍ර වයෝ දෙදෙන; යත්ථ, යම් සෙනස්නෙක; අපරිගුත්තියා ච, අසංවුත

1. සීතපටිඝාතාදිනාව-ඇතැම්.

වාරුදී බැවින්ද; අසප්පායරූපදස්සනාදිනා ව, අසත්ප්‍රාය රූපදර්ශීනා දීන්ද; ආබාධං න කරොනති, පීඩා නොකෙරෙද්ද; (විවෘතාඛන වෘක්ෂමූලාදියෙහි හුන්නහුට සිංහාදි බාහිරොපද්‍රවයෝ ද සත්‍රීරූප දර්ශීනාදීන් රාගාදි ක්ලෙශොපද්‍රවයෝ ද පෙළන්නාහු-සෙනසුන් වැදහුන්නහුට උපද්‍රවයෝ දෙදෙනම නොපෙළන්නාහුයි) තං තං සෙනාසනං, ඒ ඒ සෙනසුන්; එවං ජානිත්වා, ප්‍රකටාප්‍රකට උපද්‍රවදෙක නැත්තෙයයි දැන; පච්චවෙක්ඛිත්වා, පස්වීකා; සෙවනෙනා භික්ඛු, සෙවුනා මෙණ තෙමේ; ("පටිසෙවනෙනා භික්ඛු=පෙ=වෙදිතබ්බා"යි සම්බන්ධකරණු.)

(d) "**ගිලානපච්චය භෙසජ්ජ පරික්ඛාරං**"යන; එත්ථ, මෙහි; රොගස්ස පති අයතථෙන, ධාතුක්ෂොභලක්ෂණවූ තඛ්ඛතුක දුඃඛවෙදනා ලක්ෂණවූ හෝ රොගයට ප්‍රතිපක්ෂ බැවින්; පච්චයොා, ප්‍රත්‍යය නම් වේ; (එම කිහ: "පච්චනිකගමනථෙථනාකි අත්ථොා"යි "වූපසමනථෙථන"යන අර්ථයි.) යස්ස කස්සව්, සර්පිඝෘදීන් කෙරෙහි යම් කිසි; සපප්‍රායස්ස, පථ්‍යයකට; එතං අධිවචනං, ප්‍රත්‍යය යන මේ නමෙකි; භිසක්කස්ස කම්මං, භිෂක්හුගේ කර්මය; තෙන අනුඤ්ඤාතත්තාති, උහු විසින් අනුඥාත හෙයින්; භෙසජ්ජං, බෙහෙත් නම් වේ; ගිලානපච්චයොව භෙසජ්ජං, ග්ලානප්‍රත්‍යයම බෙහෙත් වූයේ; ගිලානපච්චයභෙසජ්ජං, ග්ලානප්‍රත්‍යය භෛෂජ්‍ය නම්; යං කිඤ්චි ගිලානස්ස සප්පායං, යම්කිසි ගිලන්හට සැපවූ; භිසක්කකම්මං, භිෂක්කර්මයි; තෙලමධුඵාණිතාදීනී ති වුත්තං හොති, තෙල් මිහිපැණි ආදිය යන අර්ථයි; **පරික්ඛාරොති** පන, පරිකර්ම නම් වනාහි; 1. සත්තඞ්ග නගරපරිකර්මරෙහි, [a]("**කච්චාට පරිකෙඛපො පරිඛා උදඤ්පො පාකාරෙ එසිකා පලිඝො පාකාර පඤ්ඤත්තිලං**"[1]යි කියනලද) සප්තාඞ්ග නගර පරිෂ්කාරයෙන්; (නගරං පරිවාරෙත්වා රක්ඛනකෙහි යන අර්ථයි.) සුපරිකර්මිතං හොතීති ආදිසු, මනාකොට පිරිවරණලද යනාදියෙහි;පරිවාරෙ වුච්චති, පරිවාර කියනු ලැබේ. 2. සිලපරිකර්මරෙ, සුවිශුද්ධ ශීලාලඞ්කාර ඇති; ඛ්‍යාන කෙරෙ, ඛ්‍යාන නමැති අකුරක් ඇති; චක්කවිරියොා, වීර්‍ය්‍ය නමැති සක් ඇති; රථොා,අෂ්ටාඞ්ගමාර්ග නැමැති රථය; ආදිසු, මේ ආදියෙහි; අලඞ්කාරෙ, අලඞ්කාරය කියනුලැබේ;-3. පබ්බජිතෙන, පැවිදිවූවහු විසින්; යෙව මේ ජීවිත පරිකර්ම, යම් මේ ජීවිතප්‍රවෘත්තියට කාරණකෙනෙක්; සබ්බදනෙතබ්බානි, මනාකොට මතු මතුයෙහි ළබ්ධව්‍යයුත්තාහුද යන; ආදිසු, මේ ආදියෙහි; සම්භාරෙ, කාරණය කියනුලැබේ; ඉධ පන, මෙතැනැ වනාහි; **සම්භාරොපි**, සම්භාරාර්ථය ද; **පරිවාරොපි**, පරිවාරාර්ථය ද; වට්ටති, වටී; තං හි ගිලානපච්චයභෙසජ්ජං, ඒ ග්ලානප්‍රත්‍යය භෛෂජ්‍යය; ජීවිතස්ස, ජීවිතයට; පරිවාරොපි හොති, පරිවාරද වේ; ජීවිතනාසකාබාධුපත්තියා,ජීවිතනාසකවූ ආබාධොත්පත්තියට;අනන්තරං අදත්වා, අතුරු නොදී; රක්ඛනත්තා, රක්නා හෙයිනි; සම්භාරොපි,

1. "එසිකා පරිඛා අනුපරියාසපථො ආවුධං බලකාසයා දෙවාරිකො පාකාරො" අඞ්ගුත්තරනිකාය සත්තක නිපාත.

සම්භාරද වෙ; යථා චිරං පවත්තති, යම්සේ චිරකාලයක් පවතී ද; එවමස්ස කාරණභාවතො, එසේ ජීවිතයට කාරණවන හෙයිනි; ("රසා යත්තභූතං හි හෙසජ්ජං සුචිරම්පි කාලං ජීවිතං පවත්තෙතී"යි) තස්මා, එහෙයින්; පරික්ඛාරොති වුච්චති, පරිෂ්කාරයයි කියනුලැබේ=පෙ (අනුත්පන්නවූ දුක්ඛවෙදනාවම බෙහෙත් වැළදීමෙන් වලක්නීය; උපන් වෙදනා නොවලක්නී සි නම් සවරසයෙන්ම බිඳෙන බැවින්—"සා එව නිත්තිරී, තානි යෙව ඔසධානි"යනුයෙහි මෙන් වනාහි තත්සදෘශයෙහි තද්ව්‍යවහාරයෙන් උත්පන්න සදෘශවෙදනාවෝ "උප්පන්නානං"යි කියන ලදහු. එහෙයින් කීහ:-"උප්පන්නානන්ති, ජාතානං භූතානං නිබ්බත්තානං"යි.) "වෙය්‍යාබාධිකානං" යන මෙහි; ව්‍යාබාධොති, ව්‍යාබාධ නම්; ධාතුක්ඛොභො, ධාතුක්ෂෝභයද; තං සමුට්ඨානා ච, දෙම සඤ්ඤයෙහි පටින් ඒ ධාතුක්ෂෝභය හෙතුකොට ඇති; කුට්ඨගණ්ඩ පිළකාදයො, කුෂ්ඨ ගණ්ඩ පිළකා ආදීහු; ("සඤ්ඤයතො පට්ඨාය සො ධාතුක්ඛොභො සමුට්ඨානං එතෙසන්ති තං සමුට්ඨානා"යි ගන්නේ;) ව්‍යාබාධතො උපපන්නත්තා, ධාතුක්ෂෝභලක්ෂණ කුෂ්ඨපිළකාදි ලක්ෂණ හෝ ව්‍යාබාධයාකෙරෙන් උත්පන්නවෙයින්; වෙය්‍යාබාධිකා, වෙය්‍යා බාධිකා නම් වේ;-ෂවදනාතීති, වෙදනා නම්; ("දුක්ඛවෙදනා"යි කියාද හෝතොමෝ අකුශල සවභාව ද වේ නුයි එයින් වෙසසනු පිණිස "අකුසලවිපාකවෙදනා"යි කීහු.) තාසං වෙය්‍යාබාධිකානං වෙදනානං, ඒ උක්තලක්ෂණව්‍යාබාධයෙන් උපන් වෙදනාවන්ගේ; "අබ්‍යාපජ්ඣ පරමතාය"යන්නෙහි; (ව්‍යාබාධනටෙන්න ව්‍යාබාධොව ව්‍යාපජ්ඣං, දුක්ඛනති අත්ථො; න ඡි එත්ථ බ්‍යාපජ්ඣනති අබ්‍යාපජ්ඣං—නිදුක්ඛතා;තෙනාහ"අබ්‍යාපජ්ඣපරමතායාති-නිදුක්ඛපරමතායාති") යාව, ශම්තාක්; තං දුක්ඛං, ඒ රොගනිමිත්ත දුඃඛය; සබ්බං පහීණං හොති, සියල්ල ප්‍රහීණවෙ ද; තාවාති අත්ථො, ඒ තාක්ය යන අර්ථයි; එවං, මෙසේ; ("ඉදං සීලං"යි යොදනු.) සඞ්ඛිපතො, සංක්ෂෙපයෙන්; පටිසඞ්ඛායොනිසො, නුවණින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකොට; පච්චයපරිභොග ලක්ඛණං, ප්‍රත්‍යයපරිභොගලක්ෂණ කොට ඇති; පච්චයසන්නිස්සිත සීලං, ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිත ශීලය; වෙදිතබ්බං, දතයුතු.

වචනත්ථො පනෙත්ථ, මෙහි වචනාර්ථය වනාහි; (චීවරාදයො හි පච්චයාති වුච්චන්ති"යි යොදනු.) යස්මා, යම් හෙයකින්; තෙ, ඒ චීව රාදී ප්‍රත්‍යයන්; පටිච්ච, යි සේයි-නිස්සාය, නිසා; පරිභුඤ්ජමානා, වළ ඳන්නාවූ; පාණිනො, සත්ත්වයෝ; යන්ති, යි සේයි-ගච්ඡන්ති, යෙද්ද; පවත්තන්ති, ජීවත් වෙත් ද; තස්මා, එහෙයින්; පච්චයාති වුච්චන්ති, ප්‍රත්‍යයයි කියනුලැබෙත්; (ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රය කිරීම නම් අර්ථහෙයින් පරිභොගයම යයි දක්වන පිණිස "තෙ පටිච්ච නිස්සාය"යි කියාද "පරිභුඤ්ජමානා"යි කීහු.) තෙ පච්චයෙ සන්නිස්සිතන්ති, ඒ ප්‍රත්‍යය සන්නිශ්‍රිතනුයි; පච්චයසන්නිස්සිතං, ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිත නම්.

ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිත ශීලකථා නිමි.

21. එවං, මෙසේ; චතුබ්බිධෙ සීලෙ, චතුර්විධවූ ශීලයෙහි; සඛෘෂ, සැදැහැයෙන්; පාතිමොක්ඛසංවරෙ, ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරය; සමාදෙතබ්බො, සැපයියයුත්තේයි; සඛාසාධනො හි සො, ඒ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරය ශ්‍රද්ධාව සාධන කොට ඇත්තේයි;("සාධියති සමුදාදියති එතෙනාති සාධනං, සඛාසාධනං එතස්සාති සඛාසාධනො"යි ගන්නේ:-ව්‍යර්ථසම්කිප්‍රඥවන් විනා ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරය සිඳ කොවනු දු ශ්‍රද්ධාවගෙ විශෙෂප්‍රත්‍යය බව සඳහා ශ්‍රද්ධාසාධනබව කියනලදැයි දක්වනුවො "සාවකවිසයා නීතත්තා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා"යි කිහු—ශික්ෂාපදප්‍රඥප්තිය ශ්‍රාවක විෂය ඉක්ම සිටිහෙයින යන අර්ථයි.) සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා වචන පරිකෙඛපො ච, ශික්ෂාපද ප්‍රඥප්තිය පිණිස ඇෂිසුන් මහ තෙරුන් කළ යාචඤ්ඤාව කළ ප්‍රතික්ෂෙපය ද; එත්ථ, ඒ ශ්‍රාවකවිෂයාතීත භාවයෙහි; නිදස්සනං, නිදර්ශනයි; (කිහු මැනු:—"ආගමෙහි බුං සාරිපුත්ත තථාගතොව තත්ථ කාලං ජානිස්සති[a]"යි-සම්බුද්ධයා වී වශඛදයෙන් "අපඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤපෙම පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දම යථා පඤ්ඤත්තෙසු සික්ඛාපදෙසු සමාදාය වත්තාම[b]"යනාදීන්ගේ සඛ්‍රහ දනයුතු.) තස්මා, එහෙයින්; යථා පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං, පනවනලද සියලු ශික්ෂාපද; අනවසෙසං, නිරවශෙෂකොට; සඛාය සමාදියිත්වා, බුදුන් කෙරෙහි ඛන්ධයෙහිදු ශ්‍රාද්ධාවෙන් සමාදන්ව; ජීවිතෙපි, ජීවිතයෙහි ද;(අපිශබ්දය සම්භාවනායෙහිය "පගෙව ජීවිතපරික්ඛාරෙ"යි කීවෙත්.) අපෙක්ඛං අකරොනෙන්ත, අපෙක්ෂා නොකරන්නහු විසින්; සාධුකං, මනාකොට; සමාදෙතබ්බං, සැපයියයුතු. එතං, මේ; වුත්තම්පි හි, කියනලදමැයි:

i. කිකීව අණ්ඩං, තමාදිවි පියාද බිලු රක්නා කිරළක් යම්සේද; වම්රීව වාලධිං, දිවිපියා කණ්ටකගුම්බාදියෙහි ලගොනුවූ තමා වාලධිය රක්නා චමරිමෘගී යම්සේද;("පියං එකපුත්තං ව"යි ගොදනු.)ප්‍රියවූ එකපුතෙකු රකිනා කෙළෙඹියෙක් යම්සේද; තයතංව එතක්ඛං, එකැස් පුරුෂයෙක් තමා ඇස යම්සේද; තථෙව, එසේම; සීලං අනුරක්ඛමානකා, ශීලය රක්ෂාකරන්නාවූ; සදා, හැමකල්හි; (නව මධ්‍යම සථවිර කල්හි;)සගාරවා, බුද්ධාදීන් කෙරෙහි ගෞරව ඇතිව, සුපෙසලා හොථ, මනාකොට ප්‍රියශීලී වව්.

අපරම්පි වුත්තං, අනිකෙකු දු කියනලදී; එවමෙවඛො, (යම්සේ මහාසාගරය වෙරළ නොඉක්මේද) එපරිද්දෙන්ම මහාරාජ, මහරජ; මයා, මා විසින්; සාවකානං, සව්වහට; යං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං, යම් සිකපදයෙක් පනවනලද ද; තං, හේ; මම සාවකා, මාගෙ සව්වො; ජීවිතහෙතු පි, ජීවිතය හෙතුකොට ද; නාතික්කමන්ති නී, නොයික්මෙති සි; ඉමස්මිඤ්ඤව පනත්ථෙ, මෙ අර්ථයෙහි;(ජීවිතහෙතුවෙනු දු සික්මෙති සි; ඉමස්මිඤ්ඤව පනත්ථෙ, මෙ අර්ථයෙහි;) අවවියං, අරණ්‍යයෙහි; වොරෙහි, පද නොසික්මව්මෙහියය යන අර්ථයි.) අවවියං, අරණ්‍යයෙහි; වොරෙහි, තෙරවරුන්ගේ; සොරුන් විසින්; බබානං, බඳනාලද; ථෙරානං, තෙරවරුන්ගේ; වත්තුනි, වසනුහු; වෙදිතබ්බානි, දනයුත්තානුයි; මහාවනසණ්ඩානි අටවියං, විඤ්ඤාඅටවියෙහි; (හිමවත් සමීපයෙහි අටවියෙක යෙත් ම)ථෙරං, එක්

තෙරකෙනෙකුන්; චොරා, සොරහු; කාලවල්ලිහි, කලවැලින්; බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසුං, (ගොසින් කිසිවක්හට නො කියවයි) බැඳ හෙවූහු; ථෙරෝ, තෙරහු; යථා නිපත්තොව, ඔත්තනම හෙව; සත්තාදිවසානි, සත්දවසක්; විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා, විදර්ශනා වඩා; අනාගාම්ඵලං පාපුණිත්වා, අනාගාම්ඵලයට පැමිණ; තත්ථෙව, එතැන්හිම; කාලං කත්වා, කාලක්‍රියා කොට; බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තී, බඹලොව නිපන්හු.

අපරම්පි ථෙරං, අනික් තෙරකෙනෙකු දූ; **කඞ්ඛණෙණ්ඩිපෙ**, මෙ ඛෙළදිවදී; පූතිලතාය, කිඳිවැලකින්; බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපෙසුං, බැඳ හෙවූහු; සොං, ඒ තෙරහු; දවඩාහෙ ආගච්ඡන්තෙ, ලැවගිනි එනකල්හි; වල්ලිං අවජ්ඣිඤ්ඤිංසු, (ආපත්තියෙහි භයින්) වැල නොසිඳම; විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා, විදර්ශනා ආරම්භකොට; සමසීසී හුත්වා පරිනිබ්බායි, **ජීවිතඤ්ඤමසීසිම පිරිණිවියෝ**.

(සං. 35) (යම්ක්හට කෙලසුන්ට ඉස්වූ අවිද්‍යාව මාර්ගපරිපාටියෙන් ගොස් රහත් මහ තෙමේ ක්ෂයකෙරෙ ද එක්බිති එකුන්විසිවන ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාඥානයෙහි[b] පිහිටා භවාඞ්ගාවතරණයවූකල ප්‍රවෘත්තියට ඉස්වූ ජීවිතෙන්ද්‍රියයා චුතිචිත්තය තෙමේ ක්ෂය කෙරෙ ද හෙතෙමේ මේ වාරඝමත්තයෙන් **ජීවිතඤ්ඤමසීසි** නමැයි කියනුලැබේ.)

දීඝභාණකඅභයත්ථෙරෙ,දීඝභාණක නම් අභයමහතෙරහු;පඤ්චහි නිකායසතෙහි සද්ධිං, පන්සියයක් භික්ෂූන් හා සමඟ; ගච්ඡන්තෙනා, යන්නාහු; දිස්වා, දැක; ථෙරස්ස සරීරං ඣාපෙත්වා, සථවිරයන්ගේ ශරීරය දවා; චෙතියං කාරාපෙසි, චෛත්‍යයක් කරවූ; තස්මා, එහෙයින්; අජ්ජෙතරහිපි සඞ්ඝා කුලපූජෙනා, අනික් සැදැහැ සපන් කුලපුතෙක් ද-

ii. පාතිමොක්ඛං, ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය; විසොධෙන්තෙනා, පිරිසුදු කරන්නේ; ජීවිතං ජහෙ, තමාගේ ජීවිතය හළයේ වී නම්; අපෙපව, යෙහෙක; ලොකනාථෙන, ලොකනාථයා විසින්; පඤ්ඤත්තං, පනවනලද; සීලසංවරං, සංවරශීලය; න භින්දෙ, නො බිඳින්නේ ඕ; (නොහික්මෙන්නේ හි.)

යථා ච, යම්සේ; පාතිමොක්ඛසංවරෝ, ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරය; සද්ධාය, ශ්‍රද්ධාවෙන් (සැපයියයුතුද); එවං, එපරිද්දෙන්ම; සතියා, සමෘතියෙන්; ඉන්ද්‍රියසංවරෝ, ඉන්ද්‍රියසංවරය; සම්පාදෙතබ්බො, සැපයිය යුතු; සොං, ඒ ඉන්ද්‍රියසංවරය; සතිඅධීනො හි, සමෘතිඅධීනකොට ඇත්තේයි; සතියා අධිට්ඨිතානං ඉන්ද්‍රියානං, පළමුකොට එළවනලද සමෘතිය විසින් ආරක්ෂා වශයෙන් අධිෂ්ඨිතවූ ඉන්ද්‍රියයන්ගෙ; අභිජ්ඣා දීහි, අභිධ්‍යාදි පාපධර්මයන් විසින්; අනන්වාස්සවනීයතො, අනුනොවියයුතු හෙයින්; (අනුබන්ධනය නොකටයුතුබැවිනි;) තස්මා, එහෙයින්; තත්තාය, හුණුවූ; ආදිත්තාය, ආදියෙහි පටන් ගැම්තැතම ඇවිලිගිනිඇති; සම්පජ්ජලිතාය, භාත්පසින් දිලියෙන; සජොතිභූතාය, එකප්පාඟාලවූ; අයොසලාකාය, යලහාවෙන්; චක්ඛුන්ද්‍රියං, චක්ෂුරින්ද්‍රිය

තෙමේ; සමපළිමට්ඨං, පිරිමදිනාලද්දේ; වරං, උත්තමය; චක්ඛු විඤ්ඤෙය්‍යෙසු, ඇසින් දැක්කයුතුවූ; රූපෙසු, රූ අරමුණන් කෙරෙහි; අනුබ්‍යඤ්ජනසෝ නිමිත්තග්ගාහෝ, කෙලෙසුන් පහළවන සේ සුභාදි නිමිත්තග්‍රහණය; (නොඑසේත් භාග්‍යපාදෘදී අනුබ්‍යඤ්ජන වශයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂාදීන් කෙරෙහි සුභාදි නිමිත්තග්‍රහණය;) නප්පටිවරන්ති, නොම උතුම යන; ආදිනා නයෙන, මේ ආදි නයින් දෙසිතවූ; **ආදිත්තනපරියායං,**[a] ආදිත්තනපරියාය සූත්‍රය; සමන්නුස්සරිත්වා, සිහිකොට; රූපාදිසු විසයෙසු, රූපශබ්දාදිවිෂයෙහි; චක්ඛුමාරාදිපවත්තස්ස, චක්ෂුර්වාරාදීන් කෙරෙන් ප්‍රවෘත්තවූ; විඤ්ඤාණස්ස, ජවනවිඥාන යාගෙ; අභිජ්ඣාදීහි, අභිධ්‍යාදීපාපධර්මයන් විසින්; අන්වාස්සවනීයං, අනුවියයුතුවූ; නිමිත්තානුබ්‍යඤ්ජනග්ගහණය; නිසෙධෙන්තෙන, වළක්වන්නහු විසින්; අසම්මුට්ඨාය සතියා, අනපට්ඨසම්‍රතියෙන්; එසෝ, මේ ඉන්ද්‍රියසංවරය තෙමේ; සාධුකං, මනාකොට; සම්පාදෙතබ්බෝ, සැපවිය යුත්තේයි. එවං, මෙසේ; එතස්මිං, මේ ඉන්ද්‍රියසංවර සීලය; අසම්පාදිතෙ, නොසපයනලදකල්හි; පාතිමොක්ඛසීලම්පි, ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවර ශීලය ද; අනඔනියං හොති, අධික්ෂම නොවෙ; නවිරටඨිකං, චිරස්ථිතික නොවෙ; (බොහෝ දවසක් නොසිටී. කුමක්මෙන්දයත්?) අසංවිහිතඝාඨාපරිවාරං, නොකරණලද වැටඇති; සස්සං ඉව, ගොඇමක් මෙනි; අයං, මේ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරයතෙම; කිලෙසචොරෙහි, කෙලෙස් සොරුන් විසින්; ඔඝුඝුතෙ ච, පහරණ ලැබෙයි; (කුමක්මෙන්දයත්?) විවටමාරෝ විය ඝාමෝ පරස්සඝාරීහි, විවෘතවූ මාරඇති ගමක් සොරුන් විසින් මෙනි; අස්ස, මොහුගෙ; චිත්තඤ්ච, චිත්තය ද; රාගෝ, රාගයතෙමේ; සමතිවිජ්ඣති, [සං අති විජ්ඣති,] ඇත්පසින් විදී; දුච්ඡන්නනමගාරං, නපුරුකොට සෙවුගෙයක්; වුට්ඨි විය,වැස්සක් මෙනි; එතං, මේ; වුත්තම්පි හි, කීයෙමැනු.

iii. රූපෙසු, රූපහෙතුවෙන් ද;(නිමිත්තාදීසෙහි සපතමීයි.)සද්දෙසු, ශබ්දහෙතුවෙන් ද; අථෝ, නැවත; රසෙසු, රසහෙතුවෙන්ද; ගන්ධෙසු, ගන්ධහෙතුවෙන් ද; ඵොට්ඨබ්බෙසු ච, ස්පර්ශහෙතුවෙන් ද; ("උපපජ්ජන්තක කිලෙසෙසු" යනු ශෙෂයි-උපදනා කෙලෙසුන් කෙරෙන්;) රක්ඛ ඉන්ද්‍රියං, චක්ෂුරාදි ඉන්ද්‍රියයන් රක්ෂා කර; එතෙ වාරා, මේ වාරයෝ; (චක්ෂුරාදී වාරයෙහි ප්‍රවෘත්තකෙලශයෝ යූ තැන කාරණොපචාර යෙන් වනාහි වාරයෙහි ප්‍රවෘත්තකෙලශයෝ වාරශබ්දයෙන් ගෘහීත යෝයි.) විවටා, සිහි කවුළුවෙන් නොපියන ලද්දාහු; අරක්ඛිතා, එහෙයින් ම අරක්ෂිතවූවාහු; ගාමං පරස්සඝාරිනෝ ඉව, ගමක් පහරණ සොරුන් මෙන්; භඤ්ඤන්ති, නසත්; (අඉගිතවාරයෙන් යුත් පුහුලා නසති යූතැනි. නොහොත්: ඒ කෙලෙසුන්ට අරමුණුවූ මේ රූපා දීහු) විවටා, විවෘතවූ; අරක්ඛිතා, අරක්ෂිතවූ; වාරා, චක්ෂුරාදිවාරයන් හෙතුකොටගෙණ; භඤ්ඤන්ති, විවෘතවාරයෙන් සමන්විතයා නසත්; ('වාරා' යනු හෙතුඵලයෙහි පථමී යි-මෙ පක්ෂයෙහි දු කෙලෙසුන් කළමනා භඤ්ඤය රූපාදීන් කෙරෙහි එළවා කීබැවින් කාරණෝ පචාරමැයි.)

iv. යථා, යම්සේ; දුච්ඡන්නං, මනාකොට තොසොයනලද; අගාරං, ගෙය; වුට්ඨි, වෘෂ්ටිය; සමතිවිජ්ඣති, [සං අතිවිජ්ඣති,] හැමසෙසින් විදීද; (හැමපරිද්දෙන් තෙමාද යන අර්ථයි;) එවං, එපරිද්දෙන්ම; අභාවිතං චිත්තං, ලොකොත්තරභාවනාරහිතවිත්තය; රාගො, රාගය; සමතිවිජ්ඣති, මනාකොටම විදී.

එතස්මිං, මේ ඉන්ද්‍රියසංවරසීලය; සම්පාදිතෙ, සැපයූකල්හි; පාතිමොක්ඛසංවරසීලම්පි, ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරශීලය ද; අඛණ්ඩියං හොති, අඛණ්ඩ වේ; විරට්ඨිතිකං [හොති], විරසවිතික ම වේ; (බොහෝකලක් පවතී;) සුසංවිහිත, මනාකොටකරණලද; සාඛාපරිවාරං, වැටඇති; සස්සං ඉව, ගොඇමක් මෙනි; කිලෙසවොරෙකි, කෙලෙස්සොරුන් විසින්; අයං, මේ ප්‍රාතිමෝක්ෂසංවරශීලය; න හඤ්ඤතෙව, නොපහරණලැබේමැයි; පරස්සහාරීහි, සොරුන් විසින්; සුසංවුතවාරෙ විය ගාමො, පියනලද දොරඇති ගමක් මෙනි; අස්ස, මොහුගෙ; චිත්තං, චිත්තය; රාගො, රාගයතෙමේ; න සමතිවිජ්ඣති, හැමසෙසින්ම නොවිදුනෙ යි; සුච්ඡන්නමගාරං, මනාකොට සොයනලද ගෙයක්; වුට්ඨි විය, වැස්සක් මෙනි; එතං, මේ; චුත්තම්පි ච, කියනලදමැයි.

v-vi. ("රූපෙසු" යනාදී දෙගයෙහි අර්ථ කීනයට ප්‍රතිපක්ෂනයින් ගතයුතු.) අයම්පන, ඝෝකාරයෙන් කෙලඉයන්ගේ මේ අනුත්පාදය; අති උකාරවචනදෙසනා, ඉතා උත්කෘෂ්ටදෙශනාය.

චිත්තං නාමෙතං, මෙ සිත නම්; ලහුපරිවත්ති; ලඝුපරිවර්තති ඇත්තේයි; තස්මා, එහෙයින්; උප්පන්නං රාගං, උපන් රාගය; අසුභමනසිකාරෙන, අසුභමනසිකාරවශයෙන්; චිත්තොදකා, දුරුකොට; ඉන්ද්‍රිය සංවරෙ, ඉන්ද්‍රියසංවරය; සම්පාදෙතබ්බා, සැපවිය යුතු; අධුනා පබ්බජිතෙන, අලුත මහණවූ; වඩ්ඪකිසත්ථෙරස්ස විය, වඩ්ඪකිසතෙරුන් මෙනි; අධුනාපබ්බජිතස්ස, අලුත මහණවූ; පිණ්ඩාය චරතො, පිඬු සිඟන්නාවූ; ථෙරස්ස තෙරුන්ට; එකං ඉත්ථිං දිස්වා, එක් මාගමක දැක; රාගො උපපජ්ජි, රාගය උපනී; තතො, ඉක්බිත්තෙන්; ආනන්ද ත්ථෙරං, ආනන්දස්ථවිරයන්ට; ආහ, මෙසේ කී;-

vii කාමරාගෙන, කාමරාගසඞ්ඛ්‍යාතයින්නෙන්; ඛයාමි, දූවෙමි; මෙ, මාගේ; චිත්තං, චිත්තය තෙමේ; පරිඛයාති, හාත්පසින් දනු ලැබෙ; සාධු, ආරාධ්‍යා කෙරෙම්; ගොතම, ගොතමය; අනුකම්පාය, අනුකම්පා පිණිස (ඒ රාගාගති); නිබ්බාපණං, නිර්වාපණයට උපායක්; බ්‍රූහි, කියා.

ථෙරෝ, අනඳමහතෙරහු; ආහ, මෙස් කිවු;-

vii. සඤ්ඤාය විපරියෙසා, අශුභයෙහි ශුභයයි ප්‍රවර්තනසඤ්ඤා විපර්‍යාසහෙතුවෙන්; තෙ චිත්තං, තා සිත; පරිඛයාති, දනී; රාගූප සංහිතං, රාගොත්පත්තියට හෙතුවූ; සුභං නිමිත්තං, ශුභනිමිත්තය; පරිවජ්ජෙහි, දුරුකර; (මෙතෙහි නොකර.)

ix. අසුභාය, අශුභ භාවනායෙහි; (අසුභාලම්බනයෙහි යන අර්ථයි;) එකග්ගං, වික්ෂේපාභාවයෙන් එකාග්‍රකොට; සුසමාහිතං, මනාකොට අවිප්‍රතිභාවයෙන් සුසමාහිත කොට; චිත්තං, තාගෙසිත; භාවෙහි, වඩ; සඞ්ඛාරෙ, සියලු සංස්කාරයන්; පරතො පස්ස, අවිධෙය භෙයින් (පරභෙයින්) බල; දුක්ඛතො, (අනිත්‍ය බැවිනු දු උදයව්‍යයදෙකින් පෙළෙනබැවිනු දු) දුක්භෙයින් බල; නො ච අත්තතො, (අනාත්ම ස්වභාව භෙයින් ද ආත්මවිරහිත භෙයින් ද) අනාත්ම භෙයින් බල; මහාරාගං, තුන්ලොව මැඩපවත්නා භෙයින් මහාවිෂය ඇති බැවින් මහාරාගය; නිබ්බාපෙහි, මඟපිළිවෙළින් ගොස් රහත් මඟින් නිවා පිය; පුනප්පුනං, දැන් මෙන් නැවත නැවත; මා ඔයහිත්ථො, නඟමක් දනුලැබෙහිය. [1]

ථෙරො, වඩ්ඪිස තෙරහු; රාගං විනොදෙත්වා, රාගය දුරුකොට; පිණ්ඩාය චරි, පිඬුපිණිස ගියෝ.

අපි ච, අතිදෙකු දු; ඉන්ද්‍රියසංවරපරිපූරකෙන භික්ඛුනා, ඉන්ද්‍රිය සංවර පුරණ මහණහු විසින්; **කුරණ්ඩකමහාලෙණවාසී**, කරඬුමහ ලෙණ වසන; **චිත්තගුත්තෙනාමෙථෙරෙන** විය, චිත්තගුත්ත නම් තෙරුන් මෙන්; **වොරකමහාවිහාරවාසී**, වොරකනම් මහවෙහෙර වසන; **මහා මිත්තාභිධෙථෙරෙන** විය ච, මහාමිත්තනම් තෙරුන් මෙන් ද; භවිතබ්බං විය්‍යුතු; කුරණ්ඩකලෙණෙ කිර, කරඬුලෙණ; සත්තන්නං බුද්ධානං, **විපස්සිස, සිඛිස, වෙස්සභුස, කකුසන්ධස, කොණාගමනස, කස්සපස, ගොතමස** යන සප්තබුද්ධයන්ගේ; අභිනික්ඛමණචිත්තකම්මං, මහ බිනික්මන් සිතියම්; මනොහරං [2] අහොසි, මනහර වී; සඞ්ඝභුල්ලා භික්ඛූ, බොහෝ භික්ෂූහු; සෙනාසනචාරිකං ආහිණ්ඩන්තා, සේනාසනචාරිකාව කරන්නාහු; (සෙනස්තෙන් සෙනස්තට නොයෙක් විසිතුරු බලා ඇවිදිනාහු;) චිත්තකම්මං දිස්වා, සිතියම් දැක; භණෙත, වහන්ස; චිත්තකම්මං, සිතියම්; මනොහරන්ති [2] ආහංසු, මනොහරයැයි කිවු; ථෙරො, තෙරහු; ආහ, මෙසේ කිවු; ආවුසො, ඇවැත්නී; ලෙණෙ, මේ ලෙණ; වසන්තස්ස මෙ, වසන්නාවූ මට; අතිරෙකසට්ඨිවස්සානි, සැටඅවුරුද්දකට වැඩියෙක; චිත්තකම්මං අත්ථිපි න ජානාමි, විසි තුරු සිතියම් ඇතැයි දු නොදනිමි; අජ්ජ දුනී, දැන් අද; චක්ඛුමන්තෙ නිස්සාය, ඇස් ඇත්තවුන් නිසා; ඤාතන්නි, දන්නාලදුයි; ථෙරෙන කිර, තෙරුන් විසින්; එත්තකං අද්ධානං වසන්තෙන න උල්ලොකිතපුබ්බං, මෙතෙක් කල් වසනුවන් විසින්; චක්ඛුං උම්මිලෙත්වා න උල්ලොකිතපුබ්බං, ඇම තැනැම්ම යුගමාත්‍රදර්ශී බැවින් ඇස දල්වා උඩ නොබලනලද විරි; අස්ස, ඒ තෙරුන්ගේ; ලෙණවාරෙ, ලෙණදොර; මහානාගරුක්ඛොපි අහොසි, මහනාරුක්කෙක්ද වී; සොපි, ඒ නාරුක ද; ථෙරෙන, තෙරුන්විසින්; උඩං, උඩ; න උල්ලොකිතපුබ්බං, ඇස දල්වා නොබ ලනලද විරි; අත්‍රසංවච්ඡරං, හවුරුදුපතා; භූමියං, බිම; කෙසරනිපාතං

1. නඟමක් දනුලැබේ-බොක්. 2. මනොරම්-පෙළ.

දිස්වාව, වගුළ කෙසරු දූකම; එතස්ස, ඒ රුක; පුප්ඵිතභාවං, පිපුනු බව; ජානාති, දනියි; රාජා, [a] මාගම් වසන රජතෙමේ; ථෙරස්ස, තෙරුන්ගේ; ගුණ සම්පත්තිං සුත්වා, ගුණසම්පත්ති අසා; වන්දිතුකාමෝ, වඳිනු කැමතිවූයේ; තිකඛත්තුං පෙසෙත්වා, තුන්වරෙක යවා; අනා ගච්ඡතෙව ථෙරෙ, තෙරුන් නොඑන කල්හි; තස්මිං ගාමෙ, එම ඔහ ගම; තරුණපුත්තානං, කිරිබොන දරුවන්ඇති; ඉත්ථිනං, ගැණුන්ගේ; ථනෙ බන්ධාපෙත්වා, තන පටින් බඳවා; ලඤ්ඡාපෙසි, රාජමුද්‍රිකා වෙන් හස් එබවී; (කුම්පිණිඝඨත්?) යාව ථෙරො ආගච්ඡති, ඝම්තාක් තෙරහු එත්ද; තාව, ඒතාක්; දූරකා, දරුවෝ; ථඤ්ඤං මා ලභිංසු ඉති, කිරි නොලබත්වයි කියාගි; ථෙරො, තෙරහු; දූරකානං අනුකම්පාය, දරුවන්ට අනුකම්පාපිණිස; මහාගාමං අගමාසි, මහගමට ගියෝ; රාජා, රජතෙම; (තං) සුත්වා, තෙරුන් වැඩිබව අසා; භණෙ, කොල; ගච්ඡථ, යව; ථෙරං, තෙරුන්; පවෙසථ, වඩා එව; සිලානි ගණ්හිස්සාමීති, තෙරුන් කෙරෙහි සිල් ගණිම් සි; අන්තෙපුරං, රජගෙට; අභිහරාපෙත්වා, වඩාගෙන්වා; වන්දිත්වා, වැඳ; හොජෙත්වා, වළඳවා; අජ්ජ, අද; භන්තෙ, වහන්ස; ඔකාසො නත්ථි, අවකාශ නැත; සෙව සිලානි ගණ්හිස්සාමීති, (නැවත දූක්කැවිව) සෙට සිල් ගණිම් සි; ථෙරස්ස, තෙරුන්ගේ; පත්තං ගහෙත්වා, පාත්‍රය ගෙණ; ථොකං, මදක්; අනුගන්ත්වා, පසුගමන් කොට; දෙවියා සද්ධිං වන්දිත්වා, දෙවින් හා සමග වැඳ; නිවත්ති, වළකී; ථෙරො, තෙරහු; රාජා වන්දතු, රජ වඳිවයි; දෙවී වා වන්දතු, දෙවී වඳිවයි; මහාරාජ, මහරජ; සුඛිතොතු, සුවපත් වේවයි; වදති, කියත්. එවං, මෙසේ; සත්තදිවසා, සත් දවස්හු; ගතා, ඉක්මුණහ; භික්ඛූ, භික්ෂූහු; ආහංසු, (තෙරුන්ට මෙසේ) කිවු; භන්තෙ, වහන්ස; තුම්හෙ, තෙපි; රඤ්ඤාපි වන්දමානෙ, රජහු වඳනා කල්හි දු; දෙවියා පි වන්දමානාය, දෙවින් වඳනා කල්හි දු; සුඛී හොතු මහාරාජානිච්චෙව[1], මහරජ සුවපත්වේවයිම; කිං වදථාති, කුමක්හෙයින්ම කියාදැයි; ථෙරො, තෙරහු; ආවුසො, ඇවැත්නි; අහං, මම; රාජාති වා, රජයයි දු; දෙවීති වා, දෙවියයි දු; වචනමත්තං න කරොමීති, නියම නොකරමි සි; වත්වා, කියා; සත්තභාතිකකමෙ, සත්දවසක් ඉක්මුණුකල්හි; ථෙරස්ස, ථෙරුන්ට; ඉධ වාසො දුක්ඛොති, මිහි විසීම දුකැයි; රඤ්ඤ විස්සජ්ජිතො, රජහු විසින් හරණා ලද්දේ; කුරණ්ඩකමහාලෙණං ගන්ත්වා, කරඬුමහලෙණට ගොස්; රත්තිභාගෙ, රාත්‍රිභාගයෙහි; චඞ්කමං අභිරුහි, සක්මනට නැඟී; නාග රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා, නාරුක වසන දෙවතාතොමෝ; දණ්ඩ දීපිකං ගහෙත්වා, තෙරුන්ගේ සීලය සුපරිසුඩ සේ දූක දඬුවැට පහනක් ගෙණ; අට්ඨාසි, සිටියා; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; අස්ස, ඒ තෙරුන්ට; කම්මට්ඨානං, කමටහන; අතිපරිසුඛං, ඉතා පිරිසුදුව; පාකටං අහොසි, ප්‍රකට වී; ථෙරො, තෙරහු; අජ්ජ, අද; මෙ, මට;

---

1. මහාරාජානිති එවං--ක්‍රී. පු.

කම්මට්ඨානං, කර්මස්ථානය; අතිවිය, අතිශයින්ම; පකාසති, ප්‍රකාශවේයි; කිනන්නු ඉති, කිම හෝයි; අත්තමනෝ, සතුටුවූ; මජ්ඣිමයාම සමනන්තරං, මධ්‍යමයාමාවසානයෙහි; සකලපබ්බතං, සියලු පර්වතය; උන්නාදයන්තෝ, පෘථිවිකම්පායෙන් නාදකරවමින්; (එහි වසන දෙවියන්ගේ සාධුකාරශබ්දයෙන්ම;) අරහත්තං පාපුණි, රහත්ඵලයට පැමිණියේ.

x. තස්මා, එහෙයින්; අත්තකාමෝ, තමහට වැඩකැමති; අප්පෙසුපි කුලපුත්තෝ, අනික් කුලපුතෙකු වූ- ("ලොලලොචනෝ න භවේ"යි යොදනු.) අරඤ්ඤේ, වල්හි; මක්කටෝව, වානරයෙකු මෙන් ද; වනේ, වනයෙහි; භන්නමිගෝ විය, භ්‍රාන්තමෘගයක්හු මෙන් ද; බාලෝ විය ච උත්‍රස්තෝ, ඥතිව්‍යෝගයෙන් සන්ත්‍රාසවූ තරුණ දරකයෙකුමෙන්ද; ලොලලොචනෝ, ලොල්වූ නෙත්‍ර ඇත්තේ; න භවෙ, නොවන්නේයි.

xi. චක්ඛූනි, නෙත්‍රයන්; අධෝ, යට; නිපෙය්‍ය, හෙලන්නේය; යුග මත්තදස්සෝ සියා, ව්‍යදඹු පමණක්ම බලන්නේසි; වනමක්කට ලොලස්ස, වනමක්කටයෙකු මෙන් ලොල්වූ; චිත්තස්ස, චිත්තයාගේ; වසං, වසභයට; න වජේ, නොපැමිණෙන්නේසි.

මහාමිත්තත්ථේරස්සාපි, මහාමිත්තස්ථවිරයන්ගේ ද; මාතු [උපාසිකාය,] මවුඋපාසිකාවන්ට; විසඝණ්ඩරෝගෝ උපපජ්ජි, තනාල් රෝගයෙක්[1]ඒ; අස්සා ඒ උපාසිකාවන්ගේ; ධීතාපි, දුවනියෝ ද; භික්ඛුනීසු, මෙහෙනින්නන්කෙරෙහි; පබ්බජිතා හොති, මහණවූ; සා, ඒ උපාසිකාතොමෝ; තං, ඒ මෙහෙණට; ආහ, මෙසෙ කිවූ; අය්‍යෙ, ආර්‍යාව; ආගච්ඡ, මෙසේ එව; භාතු සන්තිකං ගන්ත්වා, තොප බෑනන් සමීපයට ගොස්; මම අඵාසුභාවං, මා රෝගිබව; ආරොචෙත්වා, කියා; භෙසජ්ජං ආහරාහි, බෙහෙත් ගෙණවයි; සා, ඒ මෙහෙණ; ගන්ත්වා, ගොසින්; ආරොචෙසි, බෑනන්ට කිවු; ථෙරෝ, තෙරහු; අහං, මම; මූලභෙසජ්ජාදීනි, මූල්බෙහෙත් ආදීන්; සංහරිත්වා, රැස්කොට; භෙසජ්ජං පචිතුං, බෙහෙත් පිසන සේ; නජානාමි, නොදනිමි; අපි ච, එතකුදුවුවත්; තෙ, තිට; භෙසජ්ජං, බෙහෙදක්; ආචික්ඛිස්සං, කියම්; අහං, මම; යතො පට්ඨාය පබ්බජිතෝ, ("තතෝ පට්ඨාය"යි යොදනු.) යම් තැනෙක පටන් පැවිදිවීම් ද එතැන්පටන්; මයා, මාවිසින්; ලොභසහගතෙන චිත්තෙන, ලොභසහගියාවූ සිතින්; ඉන්ද්‍රියානි භින්දිත්වා, ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය බිඳ; (ඉන්ද්‍රියසංවරශීලය බුන් කල්හි ඉන්ද්‍රියයෝත් ආරක්ෂාභාවයෙන් භින්නනම් වෙත්-නොහොත්: නිමිත්තානුව්‍යඤ්ජන ග්‍රාහයට වාරවූ ඉන්ද්‍රියයෝම භින්නා වෙත්.) නඔ ලොකිතපුබ්බං, නොබලතලදවිරි; ඉමිනා සච්චවචනෙන, මේ සත්‍ය වචනයෙන්; මෙ, මාගේ; මාතුයා, මවු උපාසිකාවන්ට; ඵාසු හොතු, ඵාසු වේවා; ගච්ඡ, යා; ඉදං වත්වා, මේ කියා; උපාසිකාය සරීරං,

1. නාළිරෝගයෙක්-මූ. ස. I.

උපාසිකාවන් සිරුරු; පරිමජ්ජාහිති, පිරිමද යි කී; සා, ඒ මෙහෙණ; ගන්ත්වා, ගොස්; ඉමම්පඤ්ං ආරොචෙත්වා, මේ පවත් කියා; තථා අකාසි, එසේම කළා; උපාසිකාය, උපාසිකාවන්ගේ, තං ඛණං යෙව, එකණෙහිම; ගණ්ඩා, ගඩ; ඵෙණපිණ්ඩා විය, පෙණපිඩක් මෙන්; විලීයිත්වා, විරී; අන්තරධායි, අතුරුදන්වී; සා [උපාසිකා] උට්ඨහිත්වා, ඒ උපාසිකාව නැඟිසිට; සත්ථෙ, ඉදින්; සම්මාසම්බුද්ධො, සම්‍යක්සම්බුද්ධ තෙමේ; ධරෙය්‍ය, ජීවත් වෙනම්; කසමා, කුමක්හෙයින්; මම පුත්ත සදිසා භික්ඛුනො, මපුතුන්වැනි භික්ෂූන්ගේ; සීසං, හිස; ජාල විවිත්තෙන්ත භත්තෙන, ජාලලක්ෂණයෙන් විචිත්‍රහස්තයෙන්; නපරාම සෙය්‍යාති, නොපිරිමදනේදැයි; අත්තමනවාචං, සතුටුතෙපුල්; නිච්ඡාරෙසි, නික්මවූ; තසමා, එහෙයින්;-

xii. කුලපුත්තමානී, කුලපුත්‍රයෙමි යන මන්ඇති; අඤ්ඤුපි, අනිකෙකු දු; සාසනෙ, සස්නෙහි; පබ්බජිත්වාන, පැවිදිව; මිත්තඤ්ඤෙරොව, මිත්තනම් තෙරුන් මෙන්; වරෙ, උතුම්වූ; ඉන්ද්‍රියසංවරෙ, ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙහි; නිට්ඨෙය්‍ය, සිටුනේහි.

ඡථා, ඡම්සේ; ඉන්ද්‍රියසංවරො, ඉන්ද්‍රියසංවරය තෙමේ; සතියා, සමෘතියෙන් සැඩියයුතු වේ ද; තථා, එසේම; ආජීවපාරිසුද්ධි, ආජීව පාරිශුද්ධිතොමෝ; ඉච්ඡිතබ්බා සම්පාදෙතබ්බා, වීය්‍යීයෙන් සැපවිය යුකනීයි; සා, හෙ තොමෝ; විරියසාධනා හි, වීය්‍යීසාධන කොට ඇත් තීයි; සම්මා ආරබ්භවිරියස්ස, මනාකොට ආරබ්ධවූ වීය්‍යී ඇත්තහුට; මිච්ඡාජීවපහාණසම්භවතො, මිථ්‍යාජීවප්‍රහාණසම්භව වන හෙයිනි; තසමා, එහෙයින්; අපතිරූපං, ශාසනඃශාසනයට නොසුදුසුවූ; අනෙසනං, අයුක්තාන්වෙෂණය; පහාය, දුරුකොට; නොහොත්: අනෙසනං, අයුක්තාන්වෙෂණය ද; අපතිරූපං, සල්ලෙඛවිකොපනය කරණ ප්‍රතිපත්ති ද; පහාය, දුරුකොට; ("අනෙසනඤ්ච අපතිරූපඤ්ච පහාය" යන අර්ථයි.) විරියෙන, වීය්‍යීයෙන්; පිණ්ඩපාතවරියාදීහි, පිඬු සිඟීම් ආදිවූ; සම්මා එසනා හි, සම්‍යක් ප්‍රයෝෂණයෙන්; එසා, මේ ආජීවපාරිසුද්ධිතොමෝ, සම්පාදෙතබ්බා, සැපවියයුකනීයි; (ආදිග්‍රහණයෙන් මිත්‍රසුහෘත්පාංශුකූලවරියාදීන්ගේ සඞ්ග්‍රහය දතයුතු.) පරිසුද්ධුප්පාදෙ යෙව පච්චයෙ, පරිසුද්ධොත්පත්තිඇති ප්‍රත්‍යයන්; පටිසෙවමානෙන, සෙවුනහුවිසින්; අපරිසුද්ධුප්පාදෙ, අපරිශුද්ධොත්පත්තිඇති ප්‍රත්‍යයන්; ආසීවිසෙ විය, ආශීවිෂයන්[1] මෙන්; පරිවජ්ජයතා, දුරුකරන්නහු විසින්; ("එසා සම්පාදෙතබ්බා"යි ඇර යොදනු.) තත්‍ථ, එහි; අපරිඤ්ඤාත ඛුත්ඛඤ්ඤස්ස; ඛුත්ඛඤ්ඤමාදන් නොවූ මහණහට; සඞ්ඝතො, සඞ්ඝයා කෙරෙන්; ගණතො, සෞත්‍රාන්තිකාදී ගණයාකෙරෙන් ද; අස්ස, මොහුගේ; ධම්මදෙසනාදීහි ගුණෙහි ච, ධර්ම්මදෙශනාදීවූ ගුණෙන්; පසන්නානං ගිහීනං, ප්‍රසන්නවූ ගිහීන්ගෙ; සන්තිකා උපපන්න පච්චයා, සමීපයෙන් උපන් ප්‍රත්‍යයෝ; පරිසුද්ධුප්පාදනාම, පිරිසුදුවූ

[1] ආශීර්විෂයන්,-හෑම.

උපැත් ඇත්තාහු නම් වෙත්; පිණ්ඩපාතචරියාදීහි පන, පිණ්ඩපාත චර්‍යාදින්ගෙන් වනාහි; අතිපරිසුද්ධිපාදෙයෙව, අතිපරිසුබ උපැත් ඇත්තාහුමැයි; පරිග්‍රහිතධුතඞ්ගස්ස, සමාදන්වන්නාලද ධුතාඞ්ග ඇත්තා හට; පිණ්ඩපාතචරියාදීහි, පිණ්ඩපාතචර්‍යාදියෙන් ද; අස්ස, මොහුගෙ; ධුතගුණේ පසන්නාකාරං, ධුතගුණෙහි ප්‍රසන්නාකාරයන්ගේ; සන්තිකා, සමීපයෙන්; ධුතඞ්ගනියමානුලෝමෙන, ධුතඞ්ගනියමයට අනුලෝම වශයෙන්; උපජ්ඣා, උපන්පසගෝ; පරිසුද්ධිපාදා, පිරිසුදුවූ උපැත් ඇත්තා නම් වෙත්; එකබ්‍යාධිවූපසමත්ථං, එක්ව්‍යාධියක් සංසිඳුවන්න පිණිස; අස්ස, මොහට; පූතිහරීටකා, පූතිමූත්‍රපරිභාවිතවූ නොගොත් පූතිභාවයෙන් හරණලද අරළු හා; චතුමධුරෙසු උපජ්ඣාසු, චතුමධුර උපන්කල්හි; චතුමධුරං, චතුමධුරය; අඤ්ඤේසු පි සබ්‍රහ්මචාරීනං, සෙසු සබ්‍රහ්මචාරීහු ද; පරිභුඤ්ජිස්සන්තීති, අනුභව කෙරෙති සි; විඤ්ඤාපිතා, සිතා; හරීටකඛණ්ඩමේව පරිභුඤ්ජමානස්ස, අරළුකඩම වළඳනහුට; ධුතඞ්ගසමාදානං, ධුතාඞ්ගසමාදන්වීම; පතිරූපං හොති, සුදුසු වෙ; එස හි, මෙතෙම; උත්තම අරියවංසිකොභික්ඛූති, උතුම් ආර්‍යවංශ ඇති මහණයයි; වුච්චති, කියනුලැබේ; යෙ පනෙතෙ, යම් මෙ; චීවරාදයෝ පච්චයා, චීවරාදි ප්‍රත්‍යයකෙනෙක් ඇද්ද; තෙසු, ඔවුන්කෙරෙහි; ආජීවං පරිසොධෙන්තස්ස, ආජීවය පිරිසුදු කරන්නාවූ; යස්ස කස්සචි භික්ඛුනො, ධුතඞ්ග ඇතිනැති යම් කිසි මහණක්හට; චීවරෙ ව, සිවුරෙහි ද; පිණ්ඩපාතෙ ව, පිණ්ඩපාතයෙහි ද; නිමිත්තෙනාභාසපරිකථාවිඤ්ඤත්තීසු, i නිමිත්තය ii අවභාසය iii පරිකථාය iv විඥප්තිය යන මොහු; න වට්ටන්ති, නොවටිත්; සෙනාසනෙ පන, සෙනස්තෙහි වනාහි; අපරිග්‍රහිතධුතඞ්ගස්ස, ධුතාඞ්ග නොගත් මහණහට; නිමිත්තෙනාභාසපරිකථා වට්ටන්ති, නිමිත්තය ඔභාසය පරිකථාය යන මොහු වටිත්.

i. තත්‍ර, එහි; නිමිත්තං නාම, නිමිත්තනම්; සෙනාසනත්ථං, සෙනසුන්පිණිස; භූමිපරිකම්මාදීනි කරොන්තස්ස, භූමිපරිකර්ම්මාදීන් කරන්නහුට; කිං ඉමෙන කතිරත්, වහන්ස කුමක් කරණු ලැබෙ ද; කොකාරාපෙතීති, කවරෙක් කරවාදෑයි; ගිහීහි වුත්තෙ, ගෘහීන් විසින් කිකල; න කොචිති පටිවචනං, කිසිවෙක් නොවෙයි කීමයි; යං වා පනඤ්ඤම්පි එවරූපං නිමිත්තකම්මං, යම් අනික් මෙබඳු නිමිත්තකර්ම්මයෙක් ඇද්ද; (හේ නිමිත්තකර්ම්ම නම;) ii ඔභාසො නාම, අවභාස නම්; උපාසකා, උපාසකවරිනි; තුම්හෙ කුහිං වස්සථාති, තොපි කොයි වසව්ද; පාසාදෙ භණෙතති, වහන්ස ප්‍රාසාදයෙහි වසමු; භික්ඛූනං පන උපාසකා පාසාදෙ නවට්ටතීති, උපාසකවරිනි භික්ෂූන්ට පහ නොවිදුයි;-යං වා පනඤ්ඤම්පි එවරූපං ඔභාසකම්මං, යම් අනික් මෙබඳුවූ අවභාසකර්ම්මයෙක් ඇද්ද; (හේ ඔභාස නම;) iii පරිකථා නාම, පරිකථානම්; භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සෙනාසනං සම්බාධනාදි වචනං, භික්ෂුසඞ්ඝයාහට සෙනසුන් ගහටයයි කීමයි; යා වා පනඤ්ඤම්පි එව

රූපා පරියාගතකථා, යම් අනික් මෙබඳු පශස්‍යාග කථාවක් ඇද්ද; (සෝ පරියාගතකථා නම;) ඉතෘඝජේ, බෙහෙත් සඝයෙහි; සබ්බම්පි වට්ටති, සියල්ලම වටී; තථා උපපන්නඤ්ච පන භෙසජ්ජං, මෙසේ නිමිත්ත ඔහාසාදීන් උපන් බෙහෙත් ච්‍යාහි; රොගෙ වූපසන්තෙ, රොගය සන්හුන් කල්හි; පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටති,[1] වළඳන්නට නොවටී; තත්‍ථ, එහි; ත්‍යාගධරා, ත්‍යාගධරයෝ; භගවතා, භගවත්හුවිසින්; වාරං දින්නං, රොගශීඝ්‍රයෙන් වළඳන්නට දෙර දෙනලදද; තසමා, එහෙයින්; වට්ට තීති වදන්හි, (රොග නැතිකල්හිදු වළඳන්නට) වටිති සි යෙත්; සුත්තන්තිකා පන, සෞත්‍රාන්තිකයෝ ච්‍යාහි; කිඤ්චාපි, කිසිසේත්; ආපත්ති න හොති, ඇවැත් නොවෙයි; ආජීවම්පන කොපෙති, ආජීව ච්‍යාහි කොවා; (සල්ලේඛිද්‍රිවෙත්හි සිටියහට සල්ලේඛවතුම් කොවසි යන අභිප්‍රායි.) තසමා, එහෙයින්; න වට්ටතීවෙව වදන්හි, නොවටී සිම යෙත්; (ආජීවම්පන කොපෙති යනු යෙන්ම-සෙනසුන්පිළිබඳි ධූතාඞ්ගධරයහට නිමිත්තාදීහු නොවටිනිසි යෙත්. සමහර සෙසු ධූතාඞ්ගධරයහට වටද නොවටිනිසිම යෙත්.)

iv. යො පන, යමෙක් ච්‍යාහි; භගවතා අනුඤ්ඤාතාපි, භගවත්හු විසින් අනුඥාතවූද; නිමිත්තොභාසපරිකථාවිඤ්ඤත්තියො, නිමිත්ත ඔහාස පරිකථාවිඥප්තීන්; අකරොන්තො, තමහට අනුඥාතවිෂයෙහි දු නොක රන්නේ; අපිච්ඡතාදිගුණෙයෙව නිස්සාය, අපිස්ආදි ගුණයන්ම නිසා; ජීවිතකප්පයෙ පවත්තපටිසන්ධිතොපි, ජීවිතවිනාශයකු දු ලභ සිටිකල්හි; අඤ්ඤත්‍රෙව ඔභාසාදීහි, ඔභාසාදීන් තබා; උපපන්නා පච්චයෙ පටි සෙවති, උපන් ප්‍රත්‍යය අනුභවකෙරෙ ද; එසො, මෙතෙමේ; පරම සල්ලෙඛවුත්තීති වුච්චති, පරමසල්ලෙඛවෘත්ති ඇත්තේය සි කියනු ලැබේ. සෙය්‍යථාපි ථෙරො ඛාණිත්තත්තෙරා, සැරියුත්මහතෙරුන් මෙනි; සො කිරායස්මා, ඒ ආවත්; එකසමිං සමයෙ, එක්සමයෙක්හි; පවිවෙකං බ්‍රූහයමානො, විවෙකය වඩනුයේ; (රහත්ඵලසමාපත්තින් වසනුයේ;) මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෙන සද්ධිං, මුගලන්මහතෙරුන් හා සමග; අඤ්ඤතරස්මිං අරඤ්ඤෙ විහරති, එක්තරා අරණ්‍යයෙක්හි වාසය කෙරෙ; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; අස්ස, ඒ තෙරහට; එකස්මිං දිවසෙ, එක් දවසෙක්හි; උදරවාතාබාධො උප්පජ්ජිත්ථ බඛ වාතරොගයෙක් ඇතිව; (රුජාවෙක් ඇතිව්‍යසි සේයි;) අතිදුක්ඛං ජනෙසි, අධික දුක් කෙළේ; මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො, මහමුගලන් තෙරහු; සායණ්හසමයෙ, සවස්වේලෙහි; තස්සායස්මතො, ඒ ආවත්හට; උපට්ඨානං ගතො, උපස්ථානයට ගියේ; ථෙරං, තෙරුන්; නිපන්නං දිස්වා, හොත්තවුන් දැක; තං පවත්තිං පුච්ඡිත්ථා, ඔහුත් පවත් පිළිවිස; ආවුසො, ඇවත; පුඛෙබ, පෙර; තෙ, තොපට; කෙන ඵාසුහොතීති, කිමෙකින් ඵාසු වේදැයි; පුච්ඡි, පිළිවිස්සී; ථෙරො, තෙරහු; ආහ, මෙසේකිවු; ආවුසො, ඇවත; ගිහී කාලෙ, ගිහිවැසිකල; මේ මාතා, මා මැනියෝ; සපත්තිමධූ

1. වට්ටති න වට්ටතීති-ක්‍රි. මූ.

සක්කරුහි යොජෙත්වා, සප්පිමධුසක්කරාවෙන් යොදා; අසමහිනාඛීර පායාසං, දියකොමුසු කිරිබත; අදාසි, දුන්හ; තෙත, එයින්; ඵාසුකං අහොසීති, ඵාසුවියයි; සොපි ආයස්මා, ඒ ආවත්හුද; ආවුසො, ඇවත; භොතු, මැනව; සවෙ, ඉදින්; මයහං වා තුය්හං වා පුඤ්ඤං අත්ථි, තොපගේ වත් අපගේ වත් පින් ඇත්නම්; සෙව ලභිස්සාම, සෙට ලදමෝනම්; අපෙපවනාම ඉති, යෙහෙකැයි; ආහ, කිවු; තෙසං ඒ දෙදෙනාගේ; ඉමං පන කථාසල්ලාපං, මේ කථාසල්ලාපය; වඩ්කමන කොටියං, සක්මන් කෙළවර සිටි; රුක්ඛ අධිවත්ථා දෙවතා, රුක්හි වසන දෙවතාතොමෝ; සුත්වා, අසා; සෙව, සෙට; අය්‍යස්ස, ආය්‍යීයනට; පායාසං උපපාදෙස්සාමීති, පායාසය උපදවම්යි සිතා; තාවදෙව, එවෙලෙහිම; ථෙරස්ස, උපට්ඨාකකුලං ගන්ත්වා, තෙරුන්ගෙ උපස්ථායකකුලයට ගොස්; ජෙට්ඨපුත්තස්ස සරීරං ආවිසිත්වා, ජ්‍යෙෂ්ඨ පුත්‍රයාගේ ශරීරයෙහි අවිශවව; පිළං ජනෙසි, පිබා කළා.

අථ, ඉක්බිත්තෙන්; අස්ස, ඔහට; තිකිච්ඡාතිමිත්තතං, විකිත්සාව කරුණුකොට; සන්නිපතිතෙ ඤාතකෙ, නැයන් රැස්වූකල්හි; ආහ, මෙසේ කිවු; සවෙ, ඉදින්; සෙව, සෙට; ථෙරස්ස, මුගලන්මහ තෙරුන්ට; එවරූපං නාම පායාසං, මෙබඳු පායාසයක්; පටියාදෙථ, සපයානම්; මුඤ්චිස්සාමීති, හරිමි යි කී;-තෙ, ඒ නැයෝ; තථා අවුත්තෙපි, නිවිසින් නොකියනලදකල්හි දු; මයං, අපි; ථෙරස්සං, තෙරවරුනට; නිබ්බං නිකඛං දෙමාති, නිබඳයෙන් අහර දෙමහයි; වත්වා, කියා; දුතිය දිවසෙ, දෙවනදවස්; තථාරූපං පායාසං, එබඳු පායාසයක්; පටියා දයිංසු, සැපවු; මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො, මහමුගලන්තෙරහු; පං තොව, උදෑසන්හිම; ආහන්ත්වා අවුත්; අවුසො, ඇවත; යවාගුං පිණ්ඩාය චරිත්වා ආගච්ඡාම්, යම්තාක්කල් මම පිඬුපිණිස ගොස් එම්ද; තාව, ඒ තාක්; ඉධෙව හොහීති, මෙහිම වසවයි; වත්වා, කියා; ගාමං පාවිසි, ගමට වන්හු; තෙ මනුස්සා ඒ මිනිස්හු; අබ්භුග්ගන්ත්වා, අභි මුඛයට දිවඉගොස්; ථෙරස්ස, තෙරුන්ගේ; පත්තං ගහෙත්වා, පාත්‍රය ගෙණ වුත්තප්පකාරස්ස පායාසස්ස පූරෙත්වා, උක්තප්‍රකාර පායාස යෙන් පුරා; අදංසු, දුන්හු;-ථෙරො, තෙරහු; ගමනාකාරං දස්සෙසි, ගමනාකාරය දැක්වූහු; [තෙ, ඒ මිනිස්සු;] භුඤ්ජථ භන්තෙ, වහන්ස වළඳන්නෙ;-අපරම්පි දස්සාමාති, අනික් පිණ්ඩපාතයකුදු දෙමහයි; ථෙරං හොජෙත්වා, තෙරුන් වළඳවා; පුන පත්තපූරං අදංසු, නැවත පාත්‍රය පුරා දුන්හු; ථෙරො, තෙරහු; ගන්ත්වා, ගොස්; ආවුසො සාරි පුත්ත, ඇවැත් ශාරීපුත්‍රයෙනි; ගන්ධ පරිභුඤ්ජථාති, වළඳවයි; උපනා මෙසි, එළවූ; ථෙරොපි, සැරියුත්මහතෙරහු දු; තං දිස්වා, ඒ දැක; පායාසො, කිරිබත; අතිමනාපො, ඉතා මැනව; කථන්නුඛො උපප න්නොති, කෙසේ උපන්දේහොයි; චින්තෙත්වා, සිතා; තස්ස, ඒ පායාස යාගේ; උපපත්තිමූලං දිස්වා, උත්පත්තිහෙතුව දැක; (ගිහිකල මා මැනියෝ සප්පිමධුසක්කරාවෙන් යොදා අසමහිනාඛීරපායාසයදුන්හ.

එයින් එහෙවිය. යන තමන්විසින් කරණලද වාග්භෙද සඞ්ඛ්‍යාත කාරණය කියයි;) ආවුසො මොග්ගල්ලාන, ඇවැත්වූ මොග්ගල්ලානය; හර, හැරපිය; අපරිභොගො [1] පිණ්ඩපාතොති, පිණ්ඩපාතය පරිභොග යොග්‍ය නො වෙයි; ආහ, කිවු; සොපි ආයස්මා, ඒ ඇවැත්හු දු; මාදිසෙන නාම ආහතං පිණ්ඩපාතං, මබදුවක්හු විසින් ගෙණෙනලද පිණ්ඩපාතය; න පරිභුඤ්ජතීති, නොවළඳන්නේයයි; චිත්තම්පි අනුප්පාදෙත්වා, සිතකුදු නො උපදවා; එකවචනෙනෙව, එකතෙපුලෙන්ම, පත්තං, පාත්‍රය; මුඛවට්ටියං ගණ්හිත්වා, මුවවිටියෙ ගෙණ; එකමන්තං එකත්පස්සි; නික්කුජ්ජෙසි, මුහුණින් නමාපි; පායාසස්ස, පායාස යාගේ; සඞ්ඝභුම්යං පතිට්ඨානා, භූමියෙහි පිහිටීම හා සමග; ථෙරස්ස; තෙරුන්ගේ; ආබාධො, වාතාබාධය; අන්තරධායි, අතුරුධන් වී; තතො පට්ඨාය, එතැන් පටන් ගෙණ; චත්තාළීසවස්සානි, [2] සාළිස් හවුරුද්දක්; [a] පුත්ත න උප්පජ්ජි, නැවත නූපනී; තතො, ඉක්බිත්තෙන්, මහාමොග්ගල්ලානං, මහාමොග්ගල්ලානයන්ට; ආහ, මෙසේ කී; ආවුසො, ඇවත; වච්චිඤ්ඤත්තිං නිස්සාය, වාග්විඥප්තිය නිසා; උප්පන්නෙ; පායාසො, උපන්පායාසය; අන්තෙනසු, අතුණු; නික්ඛම්ම, නික්ම, භූමියං වරන්තෙසුපි, භූමියෙහි හැසිරෙතු දු; පරිභුඤ්ජිතුං අයුත්ත රූපොති, වළඳන්නට නුසුදුසුයයි; ඉදඤ්ච උදානං උදානෙසි, මේ උදන් ද ඇනී.

i. **වච්චිඤ්ඤත්තිහෙතුකාරණා**, වාග්විඥප්තිහෙතුවෙන්; උප්පන්නං, උපන්; මධුපායාසං, ක්ෂීරපායාසය; සචෙ, ඉදින්; අහං, මම; භුත්තොව භවෙය්‍යං, කෑයෙම් වී නම්; මම, මාගේ; ආජීවො, ආජීවය; ගරහිතො අස්ස, ගර්හිතවන්නේයි. ("භවෙය්‍යාහං සාජීවො"යනුයෙහි "භවෙය්‍යංඅහං අස්ස ආජීවො"යි පද බිඳ "එවංසතෙ" යනු මෙන් සන්ධිකාරිය කටයුතු.)

ii යදිපි, ඉදින්; මේ අන්නගුණං, මාගෙ අතුණ; (අන්ත්‍රයම අන්ත්‍ර ගුණතම් "අන්තමෙවහෙට්ඨා අන්තගුණන්ති නිද්දිට්ඨං වා අන්තමහා හෙට්ඨා තෙසු තෙසු භොගට්ඨානෙසු බන්ධනං" යනු මෙතැන ටීකායි.) නික්ඛම්ම, නික්ම; බහි වරෙ, හොවර සොඬ පිටත ඇවිදී නමුදු; ජීවිතං, ජීවිතය; වජමානොපි, හරණෙ නමුදු; ආජීවං, ආජීවය; නෙව භින්දෙය්‍යං, නොම බිඳුනෙම්;

iii. සකං චිත්තං, සවකීයවූ චිත්තය; ආරුහෙම්, වසඟ කෙරෙම්; අනෙසනං, අයුක්තාන්වෙෂණය; විවජ්ජිම්, දුරුකෙරෙම්; අහං, මම; බුද්ධපතිකුට්ඨං, බුදුන් විසින් ගර්හිතවූ; අනෙසනං, අයුක්තාන්වෙෂණය; න කාහාමි, නො කෙරෙම්.

---

1. අපරිභොගාරහොයං-ක්‍රි මු. 2. පඤ්ච වස්සාළීහවස්සානි-බොහෝ.

චිත්තිස්ගුම්බවාසී, චීවරගුම්බනම් තැන වසන; අම්බඛාදක මහාතිස්සත්ථේරවත්ථුම්පි ච, අම්බඛාදකමහාතිස්ස නම් තෙරුන්ගේ වතද; එත්, මෙතැන; කථෙතබ්බං, කියයුතු;-එවං, මෙසේ; සබ්බත්ථාපි, සජීප්‍රකාරයෙන්;

iv. චීවකහේතූ, චීවස්සණතෙමෙ; අනෙසනාය; අයුකතාජීවෙමණ යෙහි; චිත්තමපි අජනෙත්වා, සිත්ම නොං උපදවා; සඞ්ඝපබ්බජිතොං යති, සැදුහැයෙන් මහණවූ තපස්විතෙමෙ; ආජීවං පරිසොධෙය්‍ය, ආජීවය පරිශුද්ධකරන්නේසි.

යථා, යම්සේ; ආජීවපාරිසුද්ධිතොමො; විරියෙන, වීර්‍යයෙන් සැපවිය යුතුද; තථා, එසේම; සමුච්ඡෙදනිස්සිතනිස්සිතසීලං, ප්‍රත්‍යයනනිස්‍රිත ශීලයද; පඤ්ඤාය සමපාදෙතබ්බං, ප්‍රඥාවෙන් සැපවිය යුතුවේ; තං, හේ ප්‍රත්‍යයසන්නිස්‍රිතශීලය; පඤ්ඤාසාධනං හි, ප්‍රඥාව සාධනකොට ඇත් තේමැයි; (කාරණ දක්වති පඤ්ඤා...පෙ...භාවතොති.) පඤ්ඤවතො, නුවණැත්තහුගේ; පච්චයෙසු, චතුර්විධප්‍රත්‍යයන් කෙරෙහි; ආදී නවාතිසංසදස්සනසමත්ථභාවතො, නොපස්විකීමෙහි ආදීනව හා පස් විකිමෙහි ආනිසංසදර්‍ශනයට සමර්‍ථබව හෙයිනි; තසමා, එහෙයින් පච්චයගෙධං, ප්‍රත්‍යයන්කෙරෙහි ලොභය; පහාය, දුරුකොට; (ගෙධග්‍රහණයෙන්ම සඟෙෞරවබැව්නුදු උපනිස්‍රයබැව්නුදු මොහයද ගන්නාලැබේ.) ඛමෙන්න සමෙන උපපත්තෙන පච්චයෙ, දුඃඛමෙන් සෙමෙන් උපන් පසයන්; යථා වුත්තෙනන විධිනා, යථාඋක්තක්‍රමයෙන්; පඤ්ඤාය, නුවණින්; පච්චවෙක්ඛිත්වා, පස්විකා; පරිභුඤ්ජන්තෙන්න, වළඳන්නහුවිසින්; තං, ඒ ප්‍රත්‍යසන්නිස්‍රිතශීලය; සමපාදෙතබ්බං, සැපවිය යුතු.

තත්ථ, එහි; සම්මවෙක්ඛණං, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාව; දුවිධං, දෙවැදෑරුම් වේ; පච්චයානං, ප්‍රත්‍යයන්ගේ; i පටිලාභකාලෙ ච, ප්‍රතිලාභකාල යෙහිද; ii පරිභොගකාලෙ ච, අනුභවකාලයෙහිදැයි; පටිලාභකාලෙ පි හි, ප්‍රතිලාභකාලයෙහි දු; ඛාතුවසෙන වා, (සවකීය ප්‍රත්‍යයෙන් පවත්නා ධාතුමාත්‍රයෙකැයි) ධාතුවශයෙන් හෝ පටිකකූලවෙසන වා, (පූතිකායවපැමිණ පිළිකුල් වන්නාහයි) ප්‍රතිකූලවශයෙන් හෝ; පච්ච වෙක්ඛිත්වා ඨපිතානි, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට තබනලද; චීවරාදිනි, චීවරාදි ප්‍රත්‍යයන්; තතො උත්තරිං, ප්‍රතිලාභකාලයෙන් මතුයෙහි; පරි භුඤ්ජනසස, ඒ යට කියනලද ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවෙන් පස්විකා අනුභව කරන්නහුගෙ; පරිභොගො, පරිභොගය; අනවජ්ජාව, නිරවද්‍යම වේ.

(සං 36) (පටිලාභ=පෙ=පරිභොගො"යන මේ වචනය පරිභොග කාලයෙහි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාව ප්‍රතික්ෙෂපකරණපිණිස නොවෙයි. ප්‍රත්‍ය වෙක්ෂාවගේ ආදිශුද්ධිය දක්වන පිණිස කියනලදී එහෙයින්ම "පරි භොගකාලෙපි" යුහු-පරිභොගකාලයෙහි දු පස්විකා පරිභොගකරන් නහුගෙ පරිභොග නිවරද වේමය යන අර්‍ථයි.)

තත්‍ර, ඒ පරිභොගකාලයෙහි කරණ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාවෙහි; අයං, මේ; සන්නිට්ඨානකරෝ, සන්නිට්ඨාන කරන්නාවූ; චේතනාධම්මෝ, චේතනා ධර්මය යි; පරිභෝගෝ, පරිභෝගයෝ; චත්තාරෝ, සතරදෙනෙකි; (a) චෝරපරිභෝගෝ, චෝරපරිභෝගය; (b) ඉණපරිභෝගෝ, ඍණපරිභෝගය; (c) දායජ්ජපරිභෝගෝ, දායාදපරිභෝගය; (d) සාමිපරිභෝගෝති, ස්වාමි පරිභෝගය යි; (a) තත්‍ර, එහි; සබ්බම්පේතං නිසිද්ධං, සෙසම්දේ ද සිද්ධ; පරිභුඤ්ජන්තස්ස, වළඳන්නාවූ; දුස්සීලස්ස පරිභෝගෝ, දුශ්ශීලයාගෙ පරිභෝගය; චෝරස්ස පරිභෝගෝ නාම, චෝරපරිභෝග නම්; (බුදුන් විසින් සිල්වත්නට අනුදන්බැව්නු දු දායකයනුදු සිල්වත්හට දෙමහසි දෙනබැව්නුදු සිල්වතුන් අයත් පසය දුශ්ශීලයා සෙසම්දේ සිද්ධ වළඳනුදු උහුගෙ පරිභෝගය චෝරපරිභෝගනම්;) (b) සීලවතෝ, සිල්වත් හුගේ; අපච්චවෙක්ඛිත පරිභෝගෝ, නොපස්විකු පසය වැළඳීම; ඉණ පරිභෝගෝ නාම, ඍණපරිභෝගනම්; (ප්‍රතිග්‍රාහකයාකෙරෙන් දක්ෂිණාවිශුද්ධිය නොවන බැව්න් නොපස්විකා වැළඳීම ණයගෙණ වැළඳීමය යන අර්ථයි.) තස්මා, එහෙයින්; චීවරං, සිවුරු; පරිභෝගෙ පරිභෝගෙ, කයින් පහසකොට හඳනා පෝරෝනා සඳ; පච්චවෙක්ඛිතබ්බං, පස්විකියයුතු; පිණ්ඩපාතෝ, පිණ්ඩපාතය; ආලෝපෙ ආලෝපෙ, ආලෝපයෙහි ආළුපයෙහි පස්විකියයුතු; තථා අසෙක්ඛානෙනන, එසේ පස්විකනුවට නොපොහොසත්හු විසින්; පුරෙභත්තං, පෙර බතය; පච්ඡාභත්තං, පස්බතය; පුරිමයාමං, පෙරයමය; මජ්ඣිමයාමං, මැදුම්යමය; පච්ඡිමයාමෙසු, පැසුම්යමය යන මෙහි; පච්චවෙක්ඛිතබ්බං, පස්විකියයුතු; සචෙ ඉදින්; අස්ස, ඒ මහණහු; අපච්චවෙක්ඛතෝව, නොපස්විකන්නාහටම; (නොපස්විකනතෙක්ම;) අරුණං උග්ගච්ඡති, අරුණු නැඟිනම්; ඉණපරිභෝගට්ඨානෙයෙව තිට්ඨති, ඍණපරිභෝග ස්ථානයෙහිම සිටී; සෙනාසනම්පි, සෙන්සුනු දු; පරිභෝගෙ පරිභෝගෙ, පරිභෝයෙහි පරිභෝගයෙහි; පච්චවෙක්ඛිතබ්බං, පස්විකිය යුතු; භෙසජ්ජස්ස, බෙහෙදව; පටිග්ගහණෙ පි, ප්‍රතිග්‍රහණයෙහිද පරිභෝගෙ පි, පරිභෝගයෙහි ද; සතිපච්චයතා වට්ටති, සමෘතියගෙ ප්‍රත්‍යයභාවය වටී; (පිළිගහණෙහි දු පරිභෝගයෙහි දු ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා සමෘතියගෙ ප්‍රත්‍යයබව වටියි–පස්විකාම පිළිගතයුතුය පරිභෝග දකට යුතුය යන අර්ථයි;) එවං සන්තෙ පි, එසේ කල්හි දු; පටිග්ගහණෙ සතිං කත්වා, පිළිගැනීමෙහි ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාසමෘතිය කොට; පරිභෝගෙ අකරොන්තස්සෙව, පරිභෝගයෙහි නොකරණුවහටම; ආපත්ති, ඇවැත් වෙයි; පටිග්ගහණෙ පන සතිං අකත්වාපි, පිළිගැනීමෙහි වනාහි සතිය නොකොට ද; පරිභෝගෙ කරොන්තස්ස, පරිභෝගයෙහි සිහිකරණුහට; අනාපත්ති, ඇවැත් නොවේ.

චතුබ්බිධා හි සුද්ධි, සුද්ධිතොමෝ චතුර්ධ වේ; 1 දෙසනාසුද්ධි, දෙසනා ශුද්ධිය; 2 සංවරසුද්ධි, සංවරශුද්ධිය; 3 පරියෙට්ඨිසුද්ධි, පර්‍යේෂණශුද්ධිය; 4 පච්චවෙක්ඛණසුද්ධි ති, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාශුද්ධියයි; තත්ථ, එහි; 1 දෙසනාසුද්ධි

නාම, දෙශනාශුද්ධි නම්; පාතිමොක්ඛසංවරසීලං, ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංවර ශීලයයි; තං හි, හෙතෙම; දෙසනාය සුජ්ඣනතො, දෙශනාවෙන් ශුද්ධවනහෙයින්; දෙශනාසුද්ධිතිවුච්චති, දෙශනාශුද්ධියයි කියනුලැබේ; 2 සංවරසුද්ධි නාම, සංවරශුද්ධිනම්; ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං, ඉන්ද්‍රියසංවරශීලයයි; තං හි, හෙතෙමේ; න පුන එවං කරිස්සාමි ති, නැවත මෙසේ නොකරම්යි යන; චිත්තාධිට්ඨානසංවරෙනෙව, සිත් ඉටුනසංවරයෙන්ම; සුජ්ඣනතො, ශුද්ධවනහෙයින්; සංවරසුද්ධිති වුච්චති, සංවරසුද්ධියයි කියනු ලැබේ; 3 පරියෙට්ඨිසුද්ධි නාම, පර්‍යේෂී ෂණසුද්ධිනම්, ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං, අජීවපාරිශුද්ධිශීලයයි; තං හි, හෙතෙමේ; අනෙසනං පහාය, අයුක්තා ඓෂණය දුරුකොට; ධම්මෙන සමෙන, දැහැමින්සෙමින්; පච්චයෙ උප්පාදෙනතස්ස, ප්‍රත්‍යයන් උපදවන්නාහට; පරියෙසනාය සුද්ධතා, පර්‍යේෂණයෙන් ශුද්ධවනහෙයින්; පරියෙට්ඨිසුද්ධි ති වුච්චති, පර්‍යේෂණ ශුද්ධියයි කියනුලැබේ; 4 පච්චවෙක්ඛනසුද්ධි නාම, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණ ශුද්ධි නම්; පච්චයසන්නිස්සිතසීලං, ප්‍රත්‍යයපරිභෝගසන්නිශ්‍රිතශීල යයි; තං හි, හෙතෙම; වුත්තප්පකාරෙන පච්චවෙක්ඛනෙන, උක්තප්‍ර කාර ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයෙන්; සුජ්ඣනතො, සුද්ධවනහෙයින්; පච්චවෙක්ඛන සුද්ධිති වුච්චති, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණශුද්ධියයි කියනුලැබේ; තෙන වුත්තං, එහෙයින් කියනලදී; පටිගහණෙ පන, පිළිගන්නාකල වනාහි; අතිං අකත්වා, පස්වකුම්හි සිහි නොකොට; පරිභොගෙ කරොන්තස්ස, පරිභොගකාලයෙහි කරන්නාහට; අනාපත්තීති, නිරුවතැයි.

(c) සත්තන්නං සෙඛානං,[a] සප්තවිධ ශෛක්ෂයන්ගේ; පච්චය පරි භොගො, ප්‍රත්‍යයපරිභොගය; දුග්ගජ්ජපරිභොගො නාම, දුෂ්ඛපරි භොගතම්; තෙ හි, ඒ සෙඛයෝ; භගවතො පුත්තා, භගවත්හුගෙ පුත්‍රයහ; තස්මා, එහෙයින්; පිතුසන්තකා කං පච්චයානං, පිතෘසන්තකවූ ප්‍රත්‍යයන්ට; දුක්ඛං හුත්වා, හිමිව; තෙ, ඒ සෙඛයෝ; පච්චයෙ පරි භුඤ්ජන්ති, ප්‍රත්‍යයන් අනුභවකෙරෙත්; කිං පන, කිම; තෙ, ඒ සෙඛ යෝ; භගවතො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්ති, භගවත්හුගෙ ප්‍රත්‍යය අනුභව කෙරෙත්ද? ගිහීනං පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තී ති, ගිහීන්ගේ ප්‍රත්‍යය අනුභවකෙරෙත් ද? ගිහීහි දින්නාපි, ගිහීන් විසින් දෙනලද්දහු දු; භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා, භගවත්හු විසින් අනුඥාත හෙයින්; භගවතො සන්තකා හොන්ති, භගවත්හු සතුනම් වෙත්; තස්මා, එහෙයින්; භගවතො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තී ති, භගවත්හුගෙ ප්‍රත්‍යය වළඳිතියි; වෙදිතබ්බා, දතයුත්තාහුයි; එත්ථ, ඒ ගිහීන්දුන් දෙඅද භගවත්හු සන්තකය යන මෙ අර්ථයෙහි; ධම්මදායාදසුත්තෙනෙව සාධකං, "ධම්ම දායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවථ මා ආමිසදායාදා" යනාදී ධර්‍මදායාදසූත්‍රයද සාධකයි.

(d) ඛීණාසවානං පරිභොගො, රහතුන්ගේ පරිභොගය; සාම් පරිභොගො නාම, ස්වාම්පරිභොගනම් වෙ; තෙ හි, ඒ රහත්හු; තණ්හාදාසව්‍යං අතීතත්තා, තෘෂ්ණාවට දස්බව ඉක්මූ හෙයින්; සාමිනො හුත්වා, ස්වාමිව; [පච්චයෙ] පරිභුඤ්ජන්ති, ප්‍රත්‍යය පරිභොග කෙරෙත්;

(සං 37) (අවීතරාගයන්ට වනාහි තෘෂ්ණා පරවශ බැවින් ප්‍රත්‍යයපරිභොගයෙහි සවාම්බවෙක් නැති) විතරාගයන්ට එහි සවාම්භාවය රුවිවූ පරිද්දෙන් ප්‍රත්‍යපරිභොග සද්භාවයෙනැයි දතයුතු. එහෙයින්ම ඔහු ප්‍රතිකූලය අප්‍රතිකූලාකාරයෙන් ද, අප්‍රතිකූලය ප්‍රතිකූලාකාරයෙන්ද, එම දෙක හැර උපෙක්ෂාකාරයෙහු දු ප්‍රත්‍යයපරිභොගය කෙරෙත් නුයි දතයුතු.)

ඉමෙසු පරිභොගෙසු, මෙ සතර වැදෑරුම් පරිභොගයන් කෙරෙහි; සාමිපරිභොගො ච, සවාම්පරිභොගය ද; දූයජ්ජපරිභොගො ච, දූයාද පරිභොගය ද; සබ්බසං, ආයත්තියන්ට ද පුහුදුනන්ට ද; වට්ටති, වටී;—

(සං 38) සවාම්පරිභොග දූයාදපරිභොගයෝ පුහුදුනන්ට කෙසේ සමහවෙති යත්? උපචාර වශයෙන් සමහවෙති දතයුතු- සල්ලෙඛපරිපත්තියෙහි පිහිටි පුහුදුනන්ගෙ ප්‍රත්‍යයභෙඛය දුරුකොට එහි අනුපලිප්ත චිත්තයෙන් පරිභොගය සවාම්පරිභොගයක් මෙන; සිල්වත්හු පස්විකා කරණ පරිභොගය දූයාදපරිභොගයක් මෙනි. එහෙයින් "දූයජ්ජ පරිභොගෙයෙව වා සඛ්‍යං ගච්ඡති" යුහු.)

ඉණපරිභොගො, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාතොකිරීමෙන් වන ඍණපරිභොගය; න වට්ටති, හැමදෙනාටම නොවටී; ථෙය්‍ය පරිභොගෙ, දුශ්ශීලව කරණ ථෙය්‍යපරිභොගයෙහි; කථාසෙව නත්ථි, (නොවටී යනුයෙහි) කථාම නැති; යො පනායං, මෙ යමෙක්තෙමෙ; සීලවතො, සිල්වත්හුගේ; පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො, පස්විකාකරණ පරිභොගයෙක්ද; සො, හෙතෙම; ඉණපරිභොගස්ස පච්චනීකත්තා, ඍණපරිභොගයට ප්‍රතිපක්ෂභෙයින්; ආනණ්‍යපරිභොගො වා හොති, අනෘණපරිභොග නම් හෝ වෙයි; දූයජ්ජපරිභොගෙයෙව වා, දූයාද පරිභොගයෙහි ම හෝ; සඛ්‍යං ගච්ඡති, සඛ්‍යහයට යෙ; සීලවාපි, සිල්වත්ද; ඉමාය සික්ඛාය සමන්නාගතත්තා, මේ ශික්ෂාවෙන් සමන්විත බැවින්; සෙඛොත්වෙව, සෙඛයයිම; වුච්චති, කියනුලැබේ; ඉමෙසු, පන පරිභොගෙසු, මේ පරිභොගයන්කෙරෙහි; යසමා, යම්හෙයකින්; සාමිපරිභොගො අග්ගො, සවාම්පරිභොගය අග්‍රද; එහෙයින්; තං, ඒ පඨමමාපන්න, පතන්නාවූ; භික්ඛුනා, මහණහුවිසින්; වුත්තප්පකාරය පච්චවෙක්ඛණාය, උකතප්‍රකාරඇති ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයෙන්; පච්චවෙක්ඛිත්වා, පස්විකා; පරිභුඤ්ජිතබ්බ, වළඳන්නහු විසින්; පච්චය සන්නිස්සිතසීලං, ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිතශීලයතෙමෙ; සම්පාදෙතබ්බං, සැපවියයුතු; එවං කරොන්තො, මෙසේ පස්විකා පරිභොගය කරන්නෙ; කිවවකාරී හොති, කෘත්‍යකාරීම වෙ; (යුකතප්‍රාපතකාරී වේ යුතැති.)

වුත්තම්පිවෙතං, මෙකියනලදී;-

v. පිණ්ඩං, පිණ්ඩපාතයද; චීකාරං, ගෙයද; සයනාසනඤ්ච, හැඳ පුටුද; (දෙකින්ම සෙනසුන්පස කිහු;) සඛ්‍යාවිරජ්ජූපවාහනං, සිවුරෙහි රජස් දුරුකරන්නාවූ; ආපඤ්ච, ජලයද; සුගතෙන දෙසිතා, "පටිසඛ්‍යා යොනිසො චීවරං පටිසෙවති" යනාදීන් සුගත්හු විසින් දෙසිතවූ;

ධම්මං සුත්වාන, ධම්මය අසා; වරපඤ්ඤසංවක්තා, තථාගත ශ්‍රාවක තෙමේ; සඩ්ඛාය, "යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය" යනාදි නයින් ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා කොට; සෙවේ, (පිණ්ඩශබ්දයෙන් කියනලද පිණ්ඩපාතප්‍රත්‍යය ද, "විහාරං සය්‍යාසනං" යනුයෙන් කියනලද සේනාසන ප්‍රත්‍යය ද, පිපාසාහෙලඤ්ඤය සංකිලුවතාදෙයින් පැන ද ගිලාන ප්‍රත්‍යයනුයි ආපවුඛයෙන් කියනලද ගිලානප්‍රත්‍යය ද, සඩ්ඝාටි ශබ්දයෙන් කියනලද චීවරප්‍රත්‍යය ද යන චතුර්විධප්‍රත්‍යයන්) සෙවුනේයි; (සෙවුනට සමර්ථවන්නේය යන අර්ථයි.)

vi. තස්මා, එහෙයින්; (යම්හෙයකින් තථාගතශ්‍රාවක තෙමේ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකොට සෙවුනෙ ද එහෙයින් යන අර්ථයි.) පිණ්ඩෙ, පිණ්ඩපාත පසයෙහි ද; සයනාසනෙ ච, සේනසුන් පසයෙහි ද; ආපෙ ච ඝඩ්ඝාටි රජ්ජුපවාහනෙ, සිවුරෙහි ද රජස් සෝධන ජලයෙහි ද; (සිවුරුපස යෙහි හා ගිලන්පසයෙහි ද යන අර්ථයි;) එතෙසු ධම්මෙසු, මෙ සිවුපස නැමැති ධර්මයන්කෙරෙහි; භික්ඛු, මහණතෙමේ; අනූපලිත්තෝ හොති, නො ඇලෙන්නේයි; (කුමක්මෙනයත්?) පොක්ඛරෙ වාරිබින්දු යථා, පොකුරුපත ජලබින්දු මෙනි; (පොකුරුපත ජලබින්දු යම්සේ නොඇලේ ද එසේම පස්විකා සිවුපස සෙවුනා මහණතෙමේ ඒ සිවුපසයෙහි නො ඇලෙන්නේයි.)

vii. කාලෙන, ආර්‍යයන්ගේ භොජනකාලයෙහි; අනුග්ගහා, තමා කෙරෙහි අනුකම්පායෙන්; පරතො, දායකයාකෙරෙන්; ලද්ධා, ලදින්; ඛජ්ජෙසු, අවූපාදියෙහි දු; භොජ්ජෙසු ච, අන්නාදියෙහි දු; සායනෙසු, ඒණිතාදියෙහි දු; සො, ඒ මහණ; ඉතතං, හැමවේලෙහිම; උපට්ඨිතො, එළඹසිටි සිහි ඇත්තෙ; ආලෙපන, බෙහෙත් ආලෙපනයෙන්; වණස්ස රුහණෙ යථා, ව්‍රණරොපණයෙහි මෙන්; මත්තං ජඤ්ඤා, පමණ දන්නේයි; (යම්සේ වෙඛෙහි බෙහෙත ආලෙප කරණුයෙ පමණ දැන ආලෙප කෙරෙ ද එසේම පමණ දැන වළඳන්නේයි යුතැනි.)

viii. කින්නාරෙ, කුතරෙහි කින; පුත්තමංසංව, පුත්‍රමාංසය යම් සේද; අකඛසඛඛඤ්ඤනං යථා, අකුරක්හි දෙන වදන යම්සේ ද; එවං, එපරිද්දෙන්ම; යාපනත්ථාය, ශරීරය යැපෙනපිණිස; අමුච්ඡිතො, තෘෂ්ණාවෙන් මූර්ඡිත නොවූයේ; ආහාරං, අහර; ආහරි, වළන්නේයි; (ආහරෙය්‍යාහාරං යනු පාඨය යෙන්ම.)

ඉමස්ස පච්චයසන්නිස්සිතස්ස, මෙ ප්‍රත්‍යයසන්නිශ්‍රිතශීලයාගෙ; පරිපූරකාරිතාය, සම්පූර්ණකාරිබැවිනි; භාගිනෙය්‍යසඩ්ඝරක්ඛිත සාමණෙරස්ස, භාගිනෙය්‍යසඩ්ඝරක්ඛිත නම් භෙරණගෙ; වත්ථුස්මිං [a] කථෙ තබ්බං, වතද කියයුතු; සෙ හි, ඒ භෙරණ තෙමෙ; සම්මා, මනාකොට; පච්චවෙක්ඛිත්වා, පස්විකා; පරිභුඤ්ජි, වැළඳී; යථාහ, කීයෙමැ නු:-

ix. උපජ්ඣායො, මාගෙ උපාධ්‍යායතෙරහු; සුනිබ්බුතං, ඉතා නිවුන (ඇල්වූ); සාලිකුරං, හැල්බත; භුඤ්ජමානං, වළඳන්නාවූ; මං, මට; සාමණෙර, භෙරණ; ත්වං, තෙ, අසඤ්ඤතො, අසංයතවූයේ; (නොපස් සාමණෙර, භෙරණ; ත්වං, තෙ, අසඤ්ඤතො, අසංයතවූයේ; (නොපස් විකන්නෙහි;) ජීවහං, දිව; මා ඛාපෙසි, නහමක් දවයි කීය. (අවච- යන්තක් අධ්‍යාහාර කරණු.)

x. උපජ්ඣායස්ස, උපාධ්‍යායතෙරුන්ගෙ; වචො සුත්වා, එ තෙපුල් අසා; තදා, එ වේලෙහි; සංවෙගමලභිං, සංවෙගයට පැමිණියෙමි; එකාසනෙ නිසිදිත්වා, එක ආසනයේ හිඳ; අරහත්තං අපාපුණිං, රහත් බවට පැමිණියෙමි.

xi. සො අහං, හේ මම; පණ්ණරසො වත්තෙ යථා, පුණුරසී පොහෝ දවස් සඳුමෙන්; පරිපුණ්ණසඞ්කප්පො, පරිපූර්ණවූසඞ්කල්ප ඇතියෙම්; සබ්බාසවපරික්ඛීණා, ක්ෂීණවූ සියලු ආශ්‍රවයන් ඇත්තෙම්; ඉදානි, දැන්; පුනබ්භවො නත්ථි, පුනර්භවය නැති.

xii. තස්මා, එහෙයින්; අත්තෙසුපි, අතිකෙකුදු; දුක්ඛස්ස, දුකඛයාගේ; පරික්ඛයං, පරික්ෂය; පත්ථයන්තො, පතන්නේ; යොනිසො, නුවණින්; පච්චවෙක්ඛිත්වා, පස්විකා; පච්චයෙ, සතරපසයන්; පටිසෙවෙථ, සෙවුනේහි.

එවං, මෙසේ; පාතිමොක්ඛසංවරසීලාදිවසෙන, ප්‍රාතිමොක්ෂසංවර ශීලාදීන් විසින්; [සීලං, ශීලය;] චතුබ්බිධං, චතුර්විධ වෙ.

ප්‍රකීර්ණක ශීලකථා නිමි.

---

22. (5) v–[1]. පඤ්චවිධකොට්ඨාසස්ස, පඤ්චවිධකොට්ඨාසයාගේ;පඨම පඤ්චකෙ, පළමුවන පඤ්චකයෙහි; අනුපසම්පන්නසීලාදි වසෙන, අනුපසම්පන්නශීලාදි විසින්; අත්ථො වෙදිතබ්බො, අර්ථ දනයුතු; [වුත්තං හෙතං පටිසම්භිදායං, ප්‍රතිසම්භිදායෙහි මෙකියනලදමැයි]i කතමං **පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං,?** පර්‍යන්තපාරිශුද්ධිශීල නම් කවරයත්; අනුපසම්පන්නානං, උපසම්පන්නා නොවූ; පරියන්තසික්ඛාපදානං, පර්‍යන්ත ඇති ශික්ෂාපද ඇත්තවුන්ගේ;(**"පරියන්තෙනා එතෙසංඅත්ථීති පරියන්තානි-සික්ඛාපදානි; තානි යෙසංයෙන පරියන්තසික්ඛාපදානි—තෙසං පරියන්තසික්ඛාපදානං**"යි ගන්නෙ-ගණන් වශයෙන් පර්‍යන්ත ඇති ශික්ෂාපද ඇත්තහු පරියන්තසික්ඛාපද නම් වෙති. ඒ පර්‍යන්තශික්ෂාපදයන්ගේ;) ඉදං, මේ සීලය; පරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං, පර්‍යන්තපාරිශුද්ධිශීල නම් ii [කතමං **අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං,?** අපර්‍යන්ත පාරිශුද්ධිශීල නම් කවරයත්;]? උපසම්පන්නානං, (කල්‍යාණපුථුජ්ජන සෙඛා සෙඛ යන මොවුන් හැර) සෙසු උපසම්පන්නයන්ගේ; අපරියන්තසික්ඛාපදානං, අපර්‍යන්ත ශික්ෂාපද ඇත්තවුන්ගේ; [ඉදං, මේ සීලය; අපරියන්තපාරිසුද්ධිසීලං, අපර්‍යන්තපාරිශුද්ධිශීල නම්. iii කතමං පරිපුණ්ණපාරිසුද්ධිසීලං, ? පරිපූර්ණපාරිශුද්ධිශීලය නම් කවරයත්;] පුථුජ්ජනකල්‍යාණකානං, පෘථග්ජනකල්‍යාණජනයන්ගේ;කුසලධම්මෙ යුත්තානං, විදර්‍ශනාචාරයෙහි යුක්තප්‍රයුක්තවූ; සෙඛපරියන්තෙ, ශෛක්ෂධර්මයන් පර්‍යන්ත කොට ඇති ධර්මයන් කෙරෙහි;(**"සෙඛා ධම්මා පරියන්තෙනා පරතො මරියාදෙ එතස්සාති සෙඛපරියන්තෙනා**"–නාමරූපපරිච්ඡේදයෙහි[a] පටන් කුශලධර්ම සම්දෘනයෙහි

හෝ පටන් ගොත්‍රභුව දක්වා ප්‍රවෘත්තකුශලධර්ම ප්‍රබන්ධය ශෛක්ෂ ධර්මයෙහි පැහැරගිටි හෙයින් සෙඛපරියන්ත නම්—නොහොත් ශෛක්ෂධර්මයන් පශ්චිමාන්ත කොට ඇතිවූ ශෛක්ෂකලාපවූ ලෞකික ත්‍රිවිධශික්ෂාවෝ සෙඛපරියන්ත නම් වෙත්.) ඒ සෙඛපරියන්තයෙහි; පරිපූරකාරීනං, කිසි ශික්ෂාවකුදු නොඟැර පුරන්නාවූ; කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛානං, මතුයෙහි විශෙෂාධිගමය පිණිස කායෙහි ද ජීවිතයෙහි ද නිරපෙක්ෂවූ; පරිච්චත්තජීවිතානං, එහෙයින්ම සීලපූරණය පිණිස පරිත්‍යාගකරනවූ ජීවිත ඇත්තවුන්ගේ; ඉදං, මේ; සම්පුණ්ණං පාතිසුද්ධිසීලං, පරිපූර්ණපාරිශුද්ධිශීල නම්. iv [කතමං අපරාමට්ඨපාරිසුද්ධිසීලං,? අපරාමෘෂ්ට පාරිශුද්ධිශීල නම් කවරයත්; සත්තන්නං සෙක්ඛානං, සප්තවිධශෛක්ෂයන්ගේ; ඉදං, මේ ශීලය;[අපරාමට්ඨත්තා, දෘෂ්ටිසංක්ලෙශයෙන් අපරාමෘෂ්ට බැවින්;] අපරාමට්ඨපාතිසුද්ධිසීලං, අපරාමෘෂ්ටපාරිශුද්ධිශීල නම්. v කතමං පටිපස්සද්ධි පාරිසුද්ධිසීලං,? ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධි පාරිශුද්ධිශීල නම් කවරයත්;] තථාගතසාවකානං ඛීණාස්‍රවානං, තථාගතශ්‍රාවකවූ ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ ද; පච්චෙකබුද්ධානං, ප්‍රත්‍යෙකබුද්ධයන්ගේ ද; තථාගතානං අරහන්තානං, තථාගතවූ අර්හත්වූ සම්‍යක්සම්බුද්ධයන්ගේ ද; ඉදං, මේ සීලයතෙමේ; පටිපස්සද්ධි පාතිසුද්ධිසීලං, ක්ලෙශයන් සංහාරයෙන් සංහිදීමෙන් පිරිසිදු බැවින් පටිපස්සද්ධිපාරිසුද්ධිසීල නම්.

i තත්‍ථ, ඒ පාළියෙහි; අනුපසම්පන්නදවූ ශෙඛාසෙඛ[1] කල්‍යාණපුථුජ්ජනයන්ගේ ශීලය (මහානුභාව හෙයින් අනුභාව වශයෙන් අපශ්‍යීනතම වේනුයි.) ගණනවසෙන, ගණන්වශයෙන්; සපරියන්නතත්තා[2], සපශ්‍යීනත බැවින්; සපරියන්නපාරිසුද්ධීති වෙදිතබ්බං, සපශ්‍යීනත පාරිශුද්ධියයි දතයුතු.

ii උපසම්පන්නානං, උපසම්පන්නයන්ගේ;—

1. නවකොටිසහස්සානි, නවකෙළදහසෙක්ඛ; අසීතිංසතකොටියො, එක්සියක්කෙළක් හා අසූකෙළක්ද; පකුද්දසං සතසහස්සානි, පන්ස් ලක්ෂයෙක්ද; ජාතිංසා ච පුනාපරෙ, නැවත අනික්ඛතිසෙක්ඛ;—

2. විනයසංවරෙ, විනයපිටකයෙහි; පෙය්‍යාලමුඛෙන නිද්දිට්ඨා, ඒ ඒ තැන විස්තරමාරයෙන් දක්වනලද; එතෙ සංවරවිනයා, කාය වාක් දෙදෙනා සංවරණය කරණ හෙයින්ද විනයනය කරණ හෙයින්ද සංවරවිනය නම් වූ; සික්ඛා, ශීලසඞ්ඛ්‍යාත ශික්ෂාවෝ; සම්බුද්ධෙන, සර්වඥ දත්තහු විසින්; පකාසිතා, පහළ කරණලදහු.

එවං, මෙසේ; ගණනවසෙන පරියන්නම්පි, ගණන් විසින් පශ්‍යීනත ඇත්තෙද; අනවසෙසවසෙන, උපසම්පන්නයා විසින් නික්මියයුතුවූ සියලු ශීලය නිරවශෙෂ වශයෙන්; සමාදානභාවං, සමාදාන භාවයද;

---

1. අසෙක්ඛසෙක්ඛ.

2. "ගණනවසෙන සපරියන්නත්තා"ති ක්වචි. මූ ස. I & II.

ලාභයසඤ්ඤිතඅඛණ්ඩජීවිකාවසෙන, ලාභය, යශය, නෑය, අඛණ්ඩය, ජීවිතය යන මොවුන්ගේ හෙතුවෙනුදු; අදිට්ඨපරියන්තභාවඤ්ච, නොදක්වනලද කෙළවර ඇති බවද; සඤ්ඤාය, සඳහා; අපරියන්තපාරිසුද්ධිති වෙදිතබ්බං, අපරිමාණපාරිශුද්ධියයි දතයුතු; චීවරගුම්බවාසී,[1] එනම් තැන වසන; අම්බඛාදකමහාතිස්සත්ථේරස්ස,[2] අම්බඛාදකමහාතිස්ස නම් තෙරුන්ගේ; සීලම්ව, ශීලය මෙනි.

එතා හි, එසේමැනු—සෝ ආයස්මා, ඒ ඇවැත්තෙමේ—

iii. ඛන්ඤවජේ අඛ්හෙතු,(පාරිපන්ථික සොර ආදීන් විසින් උපද්‍රැත වූයෙ) අඛ්හය හෙතු කොට ඛන්ත දෙන්නේය; අඛ්හං වජේ ජීවිතං රක්ඛමානෝ, (ඝාතිදණ්ඩාදි කාලයෙහි) දිවිරක්නේ අඛ්හ හරණේය; දණ්ඩ සථානය කපා හරණේය යන අර්ථයි.)අඛ්හ, කරවරණාදි අඟද; ඛනං, ඛනය ද; ජීවිතඤ්චාපි, ජීවිතය ද යන; සබ්බං, සියල්ල; ධම්මමනුස්සරන්තෝ නරෝ,සුඛසෝම මහාඅබොධිඝඤ්ඣාදීන් මෙන්)ධර්මසමරණය කරණ සත්පුරුෂතෙමේ; වජේ, හරණේය යන—

ඉමං, සප්පුරිසානුස්සතිං, මේ මහාපුරුෂයන්ගෙ චිත්තාව; අවිජහන්තෝ, නොහරණේ; ජීවිතසංසයෙපි, (ක්ෂුධාපරිශ්‍රමයෙන්) ජීවිත සංශය ඇතිකල්හි දු; සික්ඛාපදං අවීතික්කමම, (අසවාම්කවූ අඛ්පක් සමීපයෙහි ගසින් වැගිර තුබූවද ප්‍රතිග්‍රාහකයෙකු නැති බැවින් නොවළඳන්නහු) අප්‍රතිග්‍රහණශික්ෂාපදය නොඉක්ම; තදෙවඅපරියන්ත පාරිසුද්ධිසීලං නිස්සාය, එම අපර්‍යන්තපාරිශුද්ධිශීලය නිසා; උපාසකස්ස පිටසිඟතොව, උපාසකයා පිට හිඳම; අරහත්තං පාපුණි, රහත්බවට පැමිණි; යථාහ, කියේමැනු—

iv. තෙ, තාගෙ; න පිතා, පියෙක් නොද වෙයි; නපි මාතා, මවෙක් නොදවෙයි; න ඤාති, නෑඑකෙක් නොදවෙයි; නපි බන්ධවෝ, සබඳුවෙක් නොදවෙයි;[3] එතාදිසං කිච්චං, මෙබඳු කෘත්‍යය; (හෙවත් පිට හිඳුවා ගෙණයාම—දහරුවෙන් ඉසිලිම් ආදි කෘත්‍යය;) සීලවන්තස්ස කාරණා, සිල්වත්බව හෙයින්; කරොති, කරන්නේ යි.

v. සංවෙගං ජනයිත්වාන, මෙසේ සංවේග උපදවා; යොනිසෝ, නුවණින්; සම්මසිත්වාන, සම්මර්ශනය කොට; තස්ස, ඒ උපාසකයාගේ; පිටසිඟතෝ සන්තෝ, පිට හුන්නේම; අරහත්තං අපාපුණි, රහත්බවට පැමිණියේ.

3. පුථුජ්ජනකල්‍යාණකානං සීලං, කල්‍යාණපෘථග්ජනයන්ගේ ශීලය; උපසම්පදතෝ පට්ඨාය, උපසම්පත්තියෙහි පටන්; සුඛොතජාතිමණ්ඩිය, මනාකොට දැහැළිකළ[3] දැම්මිණිරුවනක්[4] මෙන්; සුපරිකම්මකතසුවණ්ණං විය ච, මනාකොට පරිකර්මකරණලද සවණ්ණයක්

1 චිවරගුම්බකවාසී-ඇතැම්.
2. සබඳුවෙක් ඇත්තේ නොදවෙයි. මු. සී I & II.
3. දුහිල කළ-සී. I. දුහිගුල්කළ. සී. III
4. ජාතිමිණිරුවනක්-ඇතැම්.

මෙන් ද; අතිපරිසුද්ධතා, ඉතා පිරිසිදු හෙයින්; චිත්තුප්පාදමත්තෙනපි මලෙන, අකුසලචිත්තෙනාත්පාදමාත්‍රමලයෙකිනු දු; විරහිතං, වියුක්ත වූයෙ; අරහත්තසෙව පදට්ඨානං හොති, අගිත්තඵලයටම කාරණවේද; තසමා, එහෙයින්; පරිසුණ්ණාභාසුද්ධිති වුච්චති, පරිපූර්ණ පාරිශුද්ධයයි කියනුලැබේ.

මහාසඞ්ඝරක්ඛිත-භාගිණෙය්‍යසඞ්ඝරක්ඛිතත්තෙරවත්ථු විය, මහා සඞ්ඝරක්ෂිතස්ථවිරයන් හා උන්ගේ බෑණා හෙයින් භාගිණෙය්‍යසඞ්ඝ රක්ෂිතස්ථවිරයන් හා දෙදෙනාගේ ශීලය මෙයි; මහාසඞ්ඝරක්ඛිතත්තෙරං කිර, මහාසඞ්ඝරක්ෂිතස්ථවිරයන්; අතිඛණ්ණතසට්ඨිවස්සං, ඉක්මුනු සැට වයස් ඇත්තවුන්; මරණමඤ්ඤෙව නිපන්නතා, මරණමඤ්ඤයෙහි හොත්ත වුන්; භික්ඛුසඞ්ඝා ලොකුත්තරාධිගමං පුච්ඡි, භික්ෂුසඞ්ඝයා ලොකෝ තරධම්මප්‍රතිලාභය පිළිවිස්සෝ; ථෙරෝ, තෙරහු; තෙසඤ්ඤේ ලොකු ත්තර ධම්මොති ආහ, මට ලොකොත්තරධම්මයෙක් නැතැයි කිවු; අථ, ඉක්බිත්තෙන්; අස්ස, ඒ තෙරුන්ගෙ; උපට්ඨාකෝ දහරභික්ඛු, උප ස්ථානකරණ ලදරු භික්ෂුතෙමේ; ආහ, මෙසේ කී; භන්තෙ, වහන්ස; තුම්හෙ, පරිණිබ්බුතාති, නුඹ පිරිණිව්යහයි; සමන්නා, භාත්පසින්; වාදඝොජනා මනුස්සා, දෙලොස්යොදනෙක මිනිස්සු; සන්නිපතිතා, රැස්වූහු; තුම්හාකං පුථුජ්ජනකාලකිරියාය, නුඹගෙ පෘථග්ජන කාල ක්‍රියාවෙන්; මහාවිපත්තිසංරො භවිස්සතීති, රහත්යයි නිමකාරණයෙහි ආමිහයි මහත් විප්‍රතිසාර වන්නේය යි; ආවුසො, ඇවැත; අඤං, මම; මෙතෙනය්‍යං භගවන්තං පස්සිස්සාමීති, මෛත්‍රෙය්‍යභගවත්හු දක්මි යි; විපස්සනං න පට්ඨපෙසිං, විදර්ශනාව පටන් නො ගත්මි යි. තෙන හි, එසේ බැවින්; මං නිසිදාපෙථ, මා හිඳුවාලා; ඔකාසං කරොතීති, අව කාස කරයි; සො, හෙතෙම; ථෙරං නිසිදාපෙත්වා, තෙරුන් හිඳුවා; බහිනික්ඛමනෙනා, පිටතට නික්මිණි; ථෙරෝ, තෙරහු; තස්ස, ඔහුගේ; සඟ [බහි] නික්ඛමණංව, [පිටතට] නික්මීම හා එක්ව; අරහත්තං පත්වා, රහත්බවට පැමිණ; අවජ්ජිකාය, අසුරු පැහැර; සඤ්ඤං අදාසි, එහු පිණිස සන්ඥකලෝ; සඞ්ඝා, සඞ්ඝතෙමේ; සන්නිපතිත්වා, රැස්ව; ආහ, මෙසේ කී; භන්තෙ, වහන්ස; එවරූපෙ මරණකාලෙ, මෙබඳු මරණසමයෙහි; ලොකුත්තරධම්මං නිබ්බත්තෙත්වා, ලොකොත්තරධම්මය නිපදවා; දුක්කරං කරිත්ථාති, දුෂ්කරයක් කළහයි; නාවුසො එතං දුක්කරං, ඇවැත්නි මේ දුෂ්කරනොවෙයි; අපි ච, එකෙක් ඇති; වෝ දුක්කරං ආචික්ඛිස්සාම්, නොපව දුෂ්කරයක් කියම්, ආවුසො, ඇවැත්නි; අහං, මම; පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය, පැවිදිවූකල පටන්ගෙණ; අස තියා, සිහිනැතිව; අඤ්ඤතරපකතං කම්මං නාම, නොදැන කළ කර්ම යක් නම්; න සරාමීති, සිහි නො කෙරෙමි යි; අස්ස, ඒ තෙරුන්ගේ; භාගිණෙය්‍යොපි, බෑණතෙරහු දු; පඤ්චසුවස්සකාලෙ, පණස්හැවිරිදි සමයෙහි; එවමෙව, එසේම; අරහත්තං පාපුණි,[1] රහත්බවට පැමිණියේ.

1. එව මෙව අඤාසි, එසේම කළේ; ස. I-III

vi. අපපඤ්ඤතොපි වෙ හොති, සූත්‍රගෙයාදිවූ ඇසූතැනක් ඉදින් නැත්තේ වී නම්; සිලෙසු අසමාහිතො, ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරාදි සීලයෙහි දැඩි මනාකොට නොපිහිටියේ වී නම්; සීලතො ච, සීලයෙන් ද; සුතෙන ච, ශ්‍රැතයෙන් ද යන; උභයෙන ච, දෙකින්ම; නං, ඔහු; ගරහන්ති, ගහී කෙරෙත්.

vii. අපපඤ්ඤතොපි වෙ හොති, ඉදින් අසූතැනක් නැත්තේවිනමුදු; සීලෙසු සුසමාහිතො, ශීලයෙහි මනාකොට පිහිටියේ වී නම්; නාස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං, මොහට අසූතැන් නැතිකෙසින් ශ්‍රැතයෙන් ප්‍රශංසා වෙක් නොවේ නමුදු; සීලතො නං පසංසන්ති, උහුට ශීලයෙන් ප්‍රශංසා කෙරෙත්.

viii. බහුඤ්ඤතො, බහුශ්‍රැතතෙම; ("වෙ" යනු නිපාතපමණෙකි;) සීලෙසු අසමාහිතො හොති, ශීලයෙහි නොපිහිටා නම්; තං, උහු; සීලතො ගරහන්ති, ශීලයෙන් ගහී කෙරෙති; අස්ස, ඔහුගේ; සුතං, ශ්‍රැතය තෙමේ; න සම්පජ්ජතෙ, තමහට ද අනුන්ට ද සම්පත්ති නො එළවා; (දුශ්ශීල බැවින් තමහට ද දුශ්ශීලපුද්ගලයෙහි සිල්වතුන් නො එළඹෙන බැවින් අනුන්ට ද සම්පත් නො එළවා ය යන අර්ථයි.)

ix. බහුඤ්ඤතොපි වෙ හොති, ඉදින් බහුශ්‍රැත වී නම්; සීලෙසු සුසමාහිතො, ශීලයෙහි මනාකොට පිහිටියේ වී නම්; සීලතො ච, ශීලයෙන් ද; සුතෙන ච, ශ්‍රැතයෙන් ද යන; උභයෙනා, දෙකින්ම; නං, ඔහු; පසංසන්ති, ප්‍රශංසා කෙරෙත්.

x. බහුඤ්ඤතං, බොහෝ ඇසූතැන් ඇති; ධම්මධරං, ඇසූ ධර්මය දරා; සපපඤ්ඤං, ප්‍රඥාසම්පන්නවූ; තං බුද්ධසාවකං, ඒ බුද්ධශ්‍රාවකයා; නෙක්ඛං ජම්බොනදසෙව, ජම්බූන[1] ද නම් රන්නිකක් මෙන්; කො නින්දිතුං අරහති, කවරෙක් නිකුකරන්නට සුදුසු ද; දෙවාපි, දෙවියෝ ද; නං පසංසන්ති, ඔහට ප්‍රශංසා කෙරෙති; බ්‍රහ්මුනාපි, බඹහු විසිනු දු; පසංසිතො, ප්‍රශංසිත නම් වේ.

4. සෙඛානං පන සීලං, ශෛක්ෂයන්ගේ ශීලය; දිට්ඨිවසෙන, අපරාමට්ඨතා, දෘෂ්ටිවශයෙන් අපරාමෘෂ්ට බැවින්; පුථුජ්ජනානං වා පන, පෘථග්ජනයන්ගේම හෝ වනාහි; භවවසෙන අපරාමට්ඨසීලං, භව විසින් අපරාමෘෂ්ටශීලය; ("භව වසෙන" යනුයෙන් තෘෂ්ණාපරාමර්ශ නැති බව කිහු;) අපරාමට්ඨපාරිසුද්ධිති, අපරාමෘෂ්ටපාරිශුද්ධියයි; වෙදිතබ්බං, දනයුතු; කුටුම්බියපුත්තතිස්ස තෙරස්ස,[a] කුටුම්බියපුත්තතිස්ස නම් තෙරුන්ගේ; සීලං විය, ශීලය මෙනි; සො හි අංගසමා, ඒ ඇවැත් තෙමේ; තථා රූපං සීලං නිස්සාය, භවවශයෙන් අපරාමෘෂ්ටශීලය නිසා; අරහත්තෙ පතිට්ඨාතුකාමො, අර්හත්ත්වයෙහි පිහිටනු කැමැත්තේ; වෙරිකෙ ආහ, වෛරීන්ට මෙසේ කී:

---

1. ජම්බොනද-බොපත්.

xi. උභොසාදුනි භින්දිත්වා, දෙපය බිඳ; අහං, මම; සංයම්සස්සාම්, මදවිඟසක් මා හරණට ගිවිස්වම්; අහං, මම; සරාගමරණං, සරාගමරණය; අට්ටියාම්, පීඩුපත්‍යාකෙරෙම්; හරායාම්, ලජ්ජාකෙරෙම්.

අඤ්ඤතරොපි මහාථෙරො, එක්තරා මහතෙරකෙනෙකු දු; බාළහ ගිලානොා, ඉතා ගිලන්වූවාහු; සඟත්ථා අහාරං පරිභුඤ්ජිතුං අසක්කොා නෙතා, සඩහසතයෙන් අහර කෑ නොහෙන්නාහු; සතෙ මූත්‍රකරීෂයෙහි ගැලුනාහු; සම්පරිවත්තති, ඇලයෙන් ඇලයට පෙරළෙන්නාහු. තං දිස්වා, ඔවුන් දැක; අඤ්ඤතරො දහරො, එක්තරා ලදරු භික්ෂුවෙක්; අහොා, බෙදය; ජීවිත සඩ්ඛාරා දුක්ඛාති, ආයුසංස්කාරයෝ දුඃඛයහයි; ආහ, කී. තමේනං, ඔහුට; මහාථෙරො, මහාස්ථවිරයෝ; ආහ, මෙස් කිවු; (දුඃඛජීවිතය කැර සුඛජීවිතයක් ලැබිය හැකිවුව ද ඒ නොා කැමැතිබව දක්වන්නේ ආවුසොා යනාදිකිහු.) ආවුසොා, ඇවැත; [අහං, මම;] ඉදානි මීය මානොා, දැන් මියන්නෙම්; සග්ගසම්පත්තිං ලභිස්සාම්, සුගතීසම්පත්ති ලබම්; නත්ථි මෙ එත්ථ සංසයොා, මෙහි මට සංශයෙක් නැත; ඉමං පන සීලං භින්දිත්වා ලද්ධසම්පත්ති නාම, මේ ශීලය බිඳ ලබන සම්පත්ති නම්; සික්ඛං පච්චක්ඛාය පවිලද්ධ ගිහිභාවසදිසීයි, සිඛපිළිකෙවී නොට ලද ගිහිබවක් වැන්නීය හි; වත්ථා, කියා; සීලෙනෙව සද්ධිං මරිස්සාම්හි, ශීලය නොනසා ශීලය කා සමග මියෙම්; (කිසිකලෙක ද ශීලය නොහරිම් සි හවාදනයක් ඇතිකල්හි ශීලයෙන් වියොගය වේනම් ඒ භව ග්‍රහණයම නොකෙරෙම් යන අභිප්‍රායයි.) තථෙව නිපන්නොා, එසේම හෙව; තමෙව රොගං සම්මසන්තොා, එම රොගඝඩ්‍යාත වෙදනාවි ද (වෙදනාමුඛයෙන් සෙසු රූපාරූපධර්මයන්ගේද පරිග්‍රහකොට) සම්මර්ශනය කරන්නේ; අරහත්තං පත්වා, රහත්බවට පැමිණ; භික්ඛු සඞ්ඝස්ස, භික්ෂුසඞ්ඝයාහට;- ඉමාහි ගාථාහි ව්‍යාකාසි, මේ ගාථාවෙන් අභිත්‍යක්ත ප්‍රකාශකෙළේ.

xii. අඤ්ඤතරෙන ව්‍යාධිතා, එක්තරා ව්‍යාධියකින්; ඵුට්ඨස්ස, පහරණ ලද; රොගෙන, වෙදනාවෙන්; බාළහං, අත්‍යන්ධීභෙන්; දුඛිතස්ස, දුඃඛිතවූ; රූපපතො, විකාරයට පමුණුවනලද ශරීර ඇති; මෙ, මාගේ; ඉදං කලෙබරං, මේ කලෙවරය; පරිසුස්සති, ගාත්‍රපසින් වියලේ; ආතපෙ පංසුනි, සිරුරැසින් සන්තපතවූ පාංශුවෙහි; කතං, තබනලද; පුප්ඵං යථා, මහරි ආදි මල් මෙනි.

xiii. අජඤ්ඤං, අමනොඥවූ; ජඤ්ඤඝඩ්ඛාතං, අඥතයන් විසින් මනොඥය යි කියනලද; අසුචිං, සුවිනොවූ; සුචිසම්මතං, සුචිය යි අභිමතවූ; නානාකුණපපරිපූරං, නොයෙක් කුණින් පිරුණාවූ; අපස්සතො, ප්‍රඥවක්ෂුසින් නොබලන්නහුට; ජඤ්ඤරූපං, මනොඥ රූපයක් බඳුවූ-

xiv. ("ඛි අත්‍ථු ඉමං"යි බිඳුනේ.) ආතුරං, දුක්පත්වූ; දුග්ගන්ධියං, දුගඳ ඇති; අසුචිං, සුචි නොවන; ව්‍යාධිධම්මං, ව්‍යාධිස්වභාවවූ; ඉමං පූති කායං, මේ පූතිශරීරයට; ධිරත්ථු, නිතුවේවා; යත්ථ, යම් පූතිකායෙක;

පමත්තා, රාගවශයෙන් ප්‍රමාදයට පැමිණි; අධිමුච්ඡිතා, ඉතා මූර්ඡිතවූ; පජා, සත්ත්වයෝ; සුගතූපපත්තියා මග්ගං, සුගතියෙහි උත්පත්තියට මාර්ගවූ (සීලය); භාපෙන්ති, පිරිහෙලති; ධ්‍යානාදියෙහි කියනු කිම යන අභිප්‍රායි.

5. අරහන්තාදීනං පන සීලං, රහතන් ආදීන්ගෙ සීලය (ආදිගහණින් පසේබුදුන් සම්මාසම්බුදුන් ගත්හු;) සබ්බදරථපටිප්පස්සද්ධියා පරිසුද්ධත්තා, සියලු කෙලෙස් විඩා සන්සිඳීමෙන් පරිශුද්ධවන බැවින්; පටිප්පස්සද්ධිපාරිසුද්ධීති වෙදිතබ්බං, ප්‍රතිප්‍රශ්‍රබ්ධි පාරිශුද්ධියයි දතයුතු, එවං, මෙසේ; පරියන්තපාරිසුද්ධි ආදිවසෙන පඤ්චවිධං, පර්‍යන්තපාරිශුද්ධි සීලාදි විසින් පඤ්චවිධ වේ.

23. v. 2. [දුතියපඤ්චකෙ, දෙවන පඤ්චකයෙහි; පාණාතිපාතාදීනං ප්‍රාණාතිපාතාදීන්ගේ; පහාණාදිවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො, ප්‍රහාණාදීන්ගේ වශයෙන් අර්ථ දතයුතුයි.] ("පාණාතිපාතාදීනං පහාණාදිවසෙන"යනුයෙහි—පාණාතිපාතාදීනං යන ආදිග්‍රහණින් රහත්මගින් වධ්‍යකෙලෙසයන් කෙළවරකොට ඇති අදින්නාදානාදීන්ගෙ සඞ්ග්‍රහය ද "පහාණාදි"යන ආදි ග්‍රහණින් වෙරමණි ආදි සතරදෙනාගේ සඞ්ග්‍රහය ද දතයුතු. i[පාණාතිපාතස්ස පහාණං,] කිරිඔත්තපකරුණාඅලොභාදි ප්‍රධානවූ යම් කුසලචිත්තෙනාතපාදයකින් ප්‍රාණඝාතය ප්‍රහීණ කරණ්‍නුලැබෙ ද ඒ ප්‍රාණඝාතයාගෙ ප්‍රහාණය; [සීලං,] ශීලනාඒයෙන් ප්‍රහාණශීල නම. ii[වෙරමණී සීලං,] එසේම ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළක්ම විරමණශීල නම් වේ; iii[චෙතනාසීලං,] ප්‍රාණඝාතයට ප්‍රතිපක්ෂවූ චෙතනාව චෙතනාශීල නම. ("පාණාතිපාතස්ස පහාණං සීලං පාණාතිපාතස්ස වෙරමණී සීලන්ති"යි මෙසේ වෙන්වෙන යෙදියයුතු.)- iv පාණාතිපාතස්ස සංවරො සීලං,[1] ප්‍රාණාතිපාතයාගෙ සංවරණය (ප්‍රවෙශවාරපිධානය) සංවරශීල නම්; v අවීතික්කමො සීලං,ප්‍රාණඝාතයාගේ අව්‍යතික්‍රමණය අව්‍යතික්‍රමශීල නම; ("අදින්නාදානස්ස"යනාදියෙහි දු මෙම නය යි අභිධ්‍යාදීන්ගෙ වනාහි අනභිධ්‍යාදි වශයෙන් ප්‍රහාණය දතයුතු.)අදින්නාදානස්ස,අදත්තාදානයාගේ;කාමෙසුමිච්ඡාචාරස්සා කම්මිථ්‍යාචාරයාගේ; මුසාවාදස්ස,මුසාවාදයාගේ; පිසුණාවාචාය, පිසුණ වචනයාගේ; ඵරුසා වාචාය, පරුෂවචනයාගේ;සම්ඵප්පලාපස්ස, සම්ඵ ප්‍රලාපයාගේ; අභිජ්ඣාය, අභිධ්‍යාවගේ; ව්‍යාපාදස්ස, ව්‍යාපාදයාගේ; මිච්ඡාදිට්ඨියා, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියගේ;("පහාණං සීලං"යනාදින් භා යොදනු-මෙසේ දශකුශලකර්මපථ වශයෙන් ප්‍රහාණ ශීලාදීන් දක්වා දැන් සඵපායවූ අෂ්ටසමාපත්තීන්ගේද අෂ්ටාදශමහාවිදර්ශනාදීන්ගේද ආර්‍ය්‍ය මාර්ගයන්ගේ ද වශයෙන් ප්‍රහාණාදිශීලයන් දක්වනු පිණිස "තෙකඛ මෙතා"යනාදි ආරම්භ කොළෝ.) තෙකඛමෙතන, අලොභ ප්‍රධාන කුශලචිත්තෙනාතපාදයෙන්; කාමච්ඡන්දස්ස, කාමච්ඡන්දයාගේ; අව්‍යාපාදෙන, අව්‍යාපාදයෙන්; (මෛත්‍රියෙන්;) ව්‍යාපාදස්ස, ව්‍යාපාදයාගේ;

1. සංවරණං සීලං-ඇතැම්.

ආලෝකසඤ්ඤාය පිනමිද්ධස්ස, (විහත කොට මෙනෙහි කිරීමෙන් උපස්ථිතවූ) ආලෝකසංඥාවෙන් සත්‍යානම්බයාගේ; අවික්ඛිපෙන උද්ධච්චස්ස, සමාධින් ඔදුධත්‍යයාගේ; ධම්මවවත්ථානෙන විචිකිච්ඡාය, කුශලාදිධර්මයන්ගේ යථාව නිශ්චයෙන් (සප්‍රත්‍යය නාමරූපව්‍යවස්ථානෙයැයි දූ යෙත්)විචිකිත්සාවගේ;(මෙසේ කාමච්ඡන්දාදි නීවරණප්‍රහාණීවශයෙන්"අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය[a]"යනාදීන් කියනලද ප්‍රථමධ්‍යානාදින්ගෙ අධිගමයට උපායවූ පූර්භාගප්‍රතිපත්ති වශයෙන් ප්‍රහාණ ශීලාදින් දක්වා දැන් සඋපායවූ අෂ්ටසමාපත්ති ආදීන්ගෙ වශයෙන් දක්වන පිණිස "ඤාණෙන"යනාදි කියනලදී.) [ඤාණෙන අවිජ්ජාය,ඥානයෙන් අවිද්‍යාවගෙ; පාමොජ්ජන අරතියා, ප්‍රමෝද්‍යයෙන් අරතියගේ;] නාම රූපපරිග්‍රහකාඞ්ක්ෂාවිතරණයන්ව විබන්ධකවූ මොහයාගේ දූරීකරණයෙන් ඥාතපරිඥයෙහි සිටියහුට අනිත්‍යසංඥාදීහු සිඛවෙති. එසේම ධ්‍යානසමාපත්තියෙහිම අභිරතිනිමිත්තිවූ ප්‍රමෝද්‍යයෙන් ඉහි අනභිරතිය දුරුකළ කල්හි ධ්‍යානාදීන්ගේ සමධිගමය වේනුයි. සමාපත්ති විදර්ශනාය යන මොවුන්ට අරතිවිනොදන අවිද්‍යාප්‍රදාලනයෝ උපායනුයි. "ඤාණෙන අවිජ්ජාය පාමොජ්ජන අරතියා"යි කීහු—උතපරිපාටි නිදේශය වනාහි නීවරණසභාව අවිද්‍යානීවරණයන් කෙරෙහි දූ සඛ්‍රහබව දක්වන පිණිසැයි දතයුතු.) පඨමෙන ඣානෙන නීවරණානං, ප්‍රථමධ්‍යානයෙන් නීවරණයන්ගේ; දුතියෙන ඣානෙන විතක්ක විරහනං, ද්විතීයධ්‍යානයෙන් විතර්ක විචාරයන්ගේ; තතියෙන ඣානෙන පීතියා, තෘතීයධ්‍යානින් ප්‍රීතියගේ; චතුත්ථෙන, ඣානෙන සුඛදුක්ඛානං, චතුර්ථධ්‍යානින් සුඛදුඃඛයන්ගේ; ආකාසානඤ්චායතන සමාපත්තියා, ආකාශානන්ත්‍යායතනසමවතින්; රූපසඤ්ඤාය, රූපසංඥාවගේ; පටිඝසඤ්ඤාය, ප්‍රතිඝසංඥාවගේ; නානත්තසඤ්ඤාය, නානාත්වසංඥාවගේ; විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තියා, විඥානානන්ත්‍යායතන සමවතින්; ආකාසානඤ්චායතනසඤ්ඤාය, ආකාශානන්ත්‍යායතනසංඥාවගේ; ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියා, ආකිඤ්චන්‍යායතන සමවතින්; විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසඤ්ඤාවගේ; නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාපත්තියා, නෛවසංඥානාසංඥායතන සමාපත්තින්;ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සඤ්ඤාය,ආකිඤ්චන්‍යායතන සංඥාවගේ; ("පහාණං සීලං"යි යොදනු.)

(සං. 89) සුවිසුඛකාමයකාමාදි ඇත්තක්හටම චිත්තසමාධාන වශයෙන් ධ්‍යානඵල පවත්නා බැවින් මොවුන්ට ශීලභාවය හා එහි විරතීන්ගෙ සම්භවය කෙසේදයත්? මේ ධ්‍යානශීලභාවය හා එහි විරතීන්ගෙ සම්භවය කෙසේදයත්? මේ ධ්‍යාන ධර්මයෝ පරිත්තකුසලයන්මෙන් කායකර්මාදිය විශෝධනය කිරීම වශයෙන් ද මාර්ගඵලධර්මයන් මෙන් දුශ්චරිත දුරාජීවයන් සමූලවෙජ්ද පටිප්පස්සම්භන වසයෙන් ද පවත්නාහු නොවෙත්. මේ සැබෑමය-මහද්ගත ධර්මයෙහි නිෂ්පර්‍යායයෙන් ශීල නාමීයෙක් නැත. විරමණාමීයෙක් කොහින්ද? මෙහි වනාහි නිෂ්පර්‍යායයෙන් විරමණයක් නැත ද පර්‍යායයෙන් ලැබේ—ඒ කෙසේද

යන්? මහද්ගත කුශලධම්මයෝ යම් පමණෙකින් ප්‍රතිපක්ෂධම්මයන් පහකෙරෙත් ද එපමණෙකින් ප්‍රතිපක්ෂධම්මයන් කෙරෙන් විරමණයද කෙරෙත්. යම්සේ ප්‍රතිපක්ෂධම්මයෝ සිකට නොතැඟෙද්ද එසේ සංවෘතද වෙත්. මනොචාරයෙහි පශ්චිත්‍රථාන සඞ්ඛ්‍යාත ව්‍යතික්‍රමයද නොකෙරෙත්. චෙතනා වනාහි තත්සම්ප්‍රයුක්තම වෙයි. මෙසේ පශ්චිමා යෙන් ශීලභාවය දතයුතු.)

අනිච්චානුපස්සනාය, ත්‍රෛභූමක ධම්මයන්ගේ අනිත්‍යතාව ගෙණ පවත්නාවූ අනිත්‍යානුදර්ශනයෙන්;[1] නිච්චසඤ්ඤය, නිත්‍යයහ යන සංඥාවගෙ; දුක්ඛානුපස්සනාය, දුඃඛානුදර්ශනයෙන්; සුඛසඤ්ඤය, සුඛ සංඥාවගේ; අනත්තානුපස්සනාය, අනාත්මානුදර්ශනයෙන්; අත්ත සඤ්ඤය, ආත්මසංඥාවගේ; නිබ්බිදානුපස්සනාය, නිර්වේදානුදර්ශනයෙන්; නන්දියා, සප්‍රීතිකතෘෂ්ණාවගේ; විරාගානුපස්සනාය, විරජ්ජනා කාරයෙන් පවත්නා අනුපස්සනාවෙන්; රාගස්ස, සංස්කාරවිෂය රාග යාගෙ; නිරොධානුපස්සනාය, සංස්කාරයන්ගෙ නිරෝධ බලන අනුපස්ස නාවෙන්; සමුදයස්ස, තෘෂ්ණාවගෙ; පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය, සංස්කාරයන් හරණාකාරයෙන් පවත්නා අනුපස්සනාවෙන්; ආදානස්ස, නිත්‍යාදිවිසින් ග්‍රහණයාගෙ; ඛයානුපස්සනාය, ක්ෂයානුදර්ශනයෙන්; ඝනසඤ්ඤය, සන්තතිසමූහකෘත්‍යාලම්බනවශයෙන් එකත්ව ග්‍රහණ සඞ්ඛ්‍යාත ඝනසංඥාවගෙ; වයානුපස්සනාය, ව්‍යයානුදර්ශනයෙන්; ආයූහනස්ස, අභිසංස්කාරයාගෙ; විපරිණාමානුපස්සනාය, සංස්කාරයන්ගෙ අවස්ථාවිශෙෂාපත්තිසඞ්ඛ්‍යාත විපරිණාමයාගෙ අනුදර්ශනයෙන්; ධුව සඤ්ඤය, ස්ථිරභාවග්‍රහණ සඞ්ඛ්‍යාත ධ්‍රැවසඤ්ඤාවගේ; අනිමිත්තානු පස්සනාය, අනිමිත්තානුදර්ශනයෙන්; නිමිත්තස්ස, සමූහාදිඝන වශ යෙනු දු සවකෘත්‍යය පරිවේජදයෙනු දු සංස්කාරයන්ගෙ සවිග්‍රහතා සඞ්ඛ්‍යානනිමිත්තයාගෙ; අපණිහිතානුපස්සනාය, අප්‍රණිහිතානුදර්ශන යෙන්; පණිධියා, සංස්කාරයන් කෙරෙහි නිමිත්තතෘෂ්ණා ප්‍රණිධියාගෙ; සුඤ්ඤතානුපස්සනාය, ශූන්‍යතානුදර්ශනයෙන්; අභිනිවෙසස්ස, ආත්මානු දෘෂ්ටිසඞ්ඛ්‍යාතඅභිනිවේශයාගෙ; අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය, අනිත්‍යාදි විසින් සියලු ත්‍රෛභූමකධම්ම තීරණය කරණ[2] අධිප්‍රඥ ධර්මානුදර්ශන යෙන්; සාරාදානාභිනිවෙසස්ස, අසාරයෙහි සාරග්‍රහණ විපර්‍යාස යාගෙ; යථාභූතඤාණදස්සනෙන, සවිරභාවප්‍රාප්තඅනිත්‍යානුදර්ශන සඞ්ඛ්‍යාත යථාභූතඥානදර්ශනයෙන්; (ඝන්‍යයෙහි සප්‍රත්‍යයනාමරූප දර්ශනය යථාභූතඥානදර්ශන නමැයි කිහ-සමහරු උදයව්‍යයඥානය යෙන්.) සම්මොහාභිනිවෙසස්ස, "ඉස්සරකතනාදිවසෙන ලොකො සම්භවතෙනා"යි-කරණ අභිනිවෙශය සම්මොහාභිනිවෙස නම-උහු ගේය යන අර්ථයි; (ඝන්‍යයෙහි ශාස්වතඋච්ඡේද අභිනිවෙශයයි කිහු-සමහරු "අහොසිං නුඛො අහං අතීතමද්ධාන"[3] යනාදීන් ප්‍රවෘත්ත සංශයාපත්තිය සම්මොහාභිනිවෙශය යෙන්.) අදීනවානුපස්සනාය

1. දස්සනාවෙන්-බොහෝ. 2. තීරණය යන. ස. III.

ආලයාභිනිවෙසස්ස, ආදීනවානුදර්ශනයෙන් සංස්කාරයන් කෙරෙහි තාණලෙණභාවග්‍රහණස්වභාවත ආලයාභිනිවෙසයාගෙ; පටිසඞ්ඛා ධම්මානුපස්සනාය,[1] "එවං ඛිතෙ සඞ්ඛාරා පටිනිස්සජ්ජියන්ති ති පවත්තං ඤාණං"සි උකතස්වරූපප්‍රතිසඞ්ඛ්‍යාධම්මානුදර්ශනයෙන්; අපපටිසඞ්ඛාය, ප්‍රතිසඞ්ඛ්‍යාවට ප්‍රතිපක්ෂවූ මොහප්‍රධාන අකුශලධම්ම සඞ්ඛ්‍යාත අප්‍රතිසඞ්ඛ්‍යාවගෙ; විවට්ටානුපස්සනාය, නිර්‍වාණසඞ්ඛ්‍යාත විවට්ටයෙහි නිම්න බවය ඇත විවට්ටානුපස්සනායෙන්; (සංස්කාරුපෙක්ෂාවෙන් හෝ අනුලොමඥානයෙන් ඇත අර්‍ථයි.) සංයොගාභිනිවෙසස්ස, සංස්කාර යන් කෙරෙහි සංයොගවසින් අභිනිවෙශයාගෙ; සොතාපත්ති මග්ගෙන, ශ්‍රොත ආපත්තිමාර්ගයෙන්; දිට්ඨෙකට්ඨානං කිලෙසානං, දෘෂ්ටිය හා සහජවශයෙන් එක්ව සිටියාවූ කෙලෙශයන්ගෙ, සකදාගාම් මග්ගෙන, සකෘදාගාම්මාර්ගයෙන්; ඔළාරිකානං කිලෙසානං, ඖදාරික කෙලෙශයන්ගෙ; අනාගාම්මග්ගෙන අණුසහගතානං[2] කිලෙසානං, අනාගාම් මාර්ගයෙන් අණුවූ කෙලෙශයන්ගෙ; අරහත්තමග්ගෙන, අර්‍හත්වමාර්ගයෙන්; සබ්බකිලෙසානං, අවශිෂ්ට සමස්ත කෙලෙශයන්ගේ; **පහාණං සීලං**, ප්‍රහාණශීලය; =පෙ= එවරූපානි සීලානි, මෙබඳු ශීලයෝ; චිත්තස්ස, චිත්තයාගෙ, අවිප්පටිසාරාය සංවත්තන්ති, "සංවරෙ අවිප්පටිසාරත්ථාය"සි කීබැවින් සිත්හුගෙ අවිප්‍රතිසාරය පිණිස වෙති; පාමොජ්ජාය සංවත්තන්ති, "අවිප්පටිසාරෙ පාමුජ්ජත්ථාය, යොනිසො මනසිකරොතො පාමොජ්ජං ජායති"සි කීහෙයින් ප්‍රමොදය පිණිස වෙති; පීතියා සංවත්තන්ති, "පාමුජ්ජං පීතියා,[3] පමුදිතස්ස පීති ජායති"සි කීහෙයින් ප්‍රීතිය පිණිස වෙති; පස්සඞ්ධියා සංවත්තන්ති, "පීති පස්සද්ධත්ථාය,[4] පීතිමනස්ස කායෝ පස්සම්භති"සි කීහෙයින් සන්හිඳීම පිණිස වෙති; සොමනස්සාය සංවත්තන්ති, "පස්සද්ධිසුඛත්ථාය,[5] පස්සබ්ධකායෝ සුඛං වෙදෙති"සි කීහෙයින් සොම්නස් වෙදනාව පිණිස වෙති; මෙහි සොම්නස 'සුඛ'යයි කියූ.) ආසෙවනාය, "සුඛිතො චිත්තං සමාධියති"සි කීබැවින් සමාධිහුගෙ ආසෙවනය පිණිස වෙති; (නිරුම්භසුඛය සිඳකල්හි "සුඛිතො චිත්තං සමාධියති"සි කීබැවින් සමාධිය සිඳීම වේයි, එහෙයින් සමාධිහුගෙ ආසෙවනය පිණිස-ප්‍රගුණ බලවභාවය පිණිස වෙත් ඇත අර්‍ථයි.) භාවනාය, එම සමාධිහුගේම වැඩිය පිණිස; බහුලීකම්මාය, නැවත නැවත වඩන පිණිස; අලඞ්කාරාය, එම සමාධියට ප්‍රසාධනවූ ශ්‍රද්ධෙන්ද්‍රියාදීන්ගෙ නිෂ්පත්තිය පිණිස; පරික්ඛාරාය, අවිප්‍රතිසාරාදිවූ සමාධිසම්භාරයාගෙ සිද්ධිය පිණිස; (සම්භාරනම් ප්‍රත්‍යයයි දතයුතු.) පරිවාරාය, සමාධියහට පරිවාරවූ සම්‍යක්දෘෂ්ටිආදිධම්මවිශෙෂයන් මූලකාරණාව සාධනබැවින් පරිවාර සම්පත්තිය පිණිස වෙත්; පාරිපූරියා සංවත්තන්ති, වර්‍ධනාවයට පැමිණීමෙන් ද විදර්‍ශනාවට කාරණභාවාපාදනයෙන් පරිපූර්‍ණබව සාධන

1. පටිසඞ්ඛානුපස්සනායාය-ම්. පී. 2. අනුසහගත-ඉතිවු. 3. 4. 5. සන්නපොත්හි නොපෙණේ.

බැවින් ද සමාධියගේ පාරිපූරිය පිණිස වෙත්; (මේසේ සුපරිශුද්ධ ශීලමූලක සම්‍යක්කාරපරිපූර්ණසමාධිය දක්වා දැන් ශීලමූලකසමාධි පදස්ථානප්‍රයෝජනයන් දක්වනු පිණිස "එකන්තනිබ්බිදාය" යනාදි කිහු.) එකන්තනිබ්බිදාය, එකාන්තනිර්වේදය පිණිස; ("විරාගාය අනුස්සදාය සමෝධාගාය"යනු මාර්ගපිණිසය "නිරෝධාය උපසමාය නිබ්බානාය"යනු නිවන් පිණිසය යනු සන්‍යසි.)

එත්ථ ච, මෙහි වනාහි; **පහාණන්ති**, ප්‍රහාණය නම්; කොවි ධම්මො නාම නත්ථි, කිසි ධර්මයෙක් නම් නැත්;("පජහනං අනුප්පාදනිරෝධෝ පහාණං"යි පහාණශබ්දයා භාවසාධනබැවින් ප්‍රහාණ නම් කිසි ධර්ම යෙක් නැත යන අර්ථයි.) වුත්තපපකාරානං, කියනලද ප්‍රකාර ඇති; පාණාතිපාතාදීනං,ප්‍රණාතිපාතාදීන්ගෙ;අනුප්පාදමත්තතෝ අඤ්ඤත්ර,[1] අනුත්පාදමාත්‍රය තබා; ("කොවි ධම්මො නත්ථි" යොදනු.) යසමා පන, යම්හෙයකින්; තං තං පහාණන්ති (පාණාතිපාතස්ස පහාණං අදින්නා දානස්ස පහාණං"යි කියනලද) ඒ ඒ ප්‍රහාණය; තස්ස තස්ස කුසලස්ස ධම්මස්ස (ප්‍රාණාතිපාතයාගෙ ප්‍රහාණය මෛත්‍රාදි කුශල ධර්මයන්ට පිහිටයයි ද අදත්තාදානප්‍රහාණය ත්‍යාගාදිකුශලධර්මයන්ට පිහිට යයි ද මෙසේ) ඒ ඒ කුශලධර්මයන්ට; පතිට්ඨානටෙඨන, ප්‍රතිෂ්ඨාවන බැවින්; **උපඨාරණං** හොති, උපඨාරණය වෙ; =පිහිට වෙ යන අර්ථයි. විකම්පභාවාකරණෙන ව, ප්‍රාණාතිපාතාදීහු තමන් උපන් සන්තාන යාගෙ විකම්පයට හෙතුනුයි තත් ප්‍රහාණය විකම්පභාවය නොකරණ හෙයින්; **සමාධානං**, සමාධාන නම් වෙ; තස්මා, එහෙයින්; පුබ්බ භූතෙනෙව, පූර්වයෙහිම උකතවූ; උපඨාරණසමාධාන සඞ්ඛාතෙන, උපඨාරණය සමාධානය යන; **සීලනට්ඨෙන**, ශීලනාර්ථයෙන්; සීලනන්ති වුත්තං, ශීලයයි කියනලදී; ඉතරෙ වත්තාරෝ ධම්මා, වෙරමණිආදිවූ සතර ධර්මයෝ; තතෝ තතෝ වෙරමණී වසෙන, ඒ ඒ ප්‍රාණාතිපාතා දීන් කෙරෙන් විරමණවශයෙන් ද; තස්ස තස්ස සංවරවසෙන, ඒ ඒ ප්‍රණාතිපාතාදීහුගෙ සංවරණවශයෙන් ද (ඒ ඒ සංවරයන්ගෙ වශ යෙන් හෝ); තදුභයසම්පයුත්ත චෙතනා වසෙන, වෙරමණින් හා ද සංවරධර්මයන් හා ද සම්ප්‍රයුක්තචෙතනා වශයෙන් ද; තං තං අවීතික්කමනත්තස්ස අවීතික්කමවසෙන ව, ඒ ඒ නො ඉක්මෙන්නහුගෙ අව්‍යතික්‍රම වශයෙන්ද;චෙතසො පවත්තිසඞ්ඛාතං සන්තාන,සිත්හුගෙ ප්‍රවෘත්තිසඳහා වය සඳහා; වුත්තං, කියනලදුදු; (එහෙයින් එකක්ෂණයෙහි දු සම්භව වෙති යනු මෙහි අභිප්‍රායයි.) නෙසං, ඒ වෙරමණී ආදීන්ගෙ; සීලට්ඨෝ පන, ශීලාර්ථය; පුබ්බෙ පකාසිතො යෙවාති, පළමු ප්‍රකාශකරණලද මැයි=පෙ=

24. (5.6–7) (**කොචස්ස සඞ්කිලෙසෝ කිං වෙදනන්තියං පන වුත්තං තත්‍ර වදම**"යොදනු.)අස්ස,මේ චතුර්ධශීලයාගෙ;**සඞ්කිලෙසෝ**,සකිලිටු බව; කෝ පන, කවර? **භවාදුනං**, පිරිසිදුබව; කිනන්ති, කවරයන්?;- **ඛණ්ඩාදිභාවෝ**, ඛණ්ඩසබලාදිභාවය; සීලස්ස, සීලයාගෙ; **සඞ්කි ලෙසෝ**, සකිලිටු බව නම් වෙ; **අඛණ්ඩාදිභාවෝ**, අඛණ්ඩ අවර්ද්‍රාදි

1. අඤ්ඤ. සී. III.

භාවය; **වොදනං,** පිරිසුදු බව නම් වේ. සො පන ඛණ්ඩාදිභාවො, ඒ ඛණ්ඩාදි භාවය වනාහි; ලාභයසාදිහෙතුකෙන, ලාභ යස ඤති ආදීන් හෙතුකොටඇති; හෙදෙන ච, හෙදයෙන් ද; සත්තවිධමේථුනසංයොගෙ න ච, සත්වැදෑරුම්වූ මෛථුන සංයොගයෙන් ද; සඞ්ගහීතො, සඞ්ග්‍රහ කරණලදී; තථා හි, එසේ මැනු; i යස්ස, යමක්හුගෙ; සත්තස්ස ආපත්තික්ඛන්ධෙස්ස,[a] සත් ඇවත් කඳුන් කෙරෙහි; ආදිමහි වා, ආදියෙහි හෝ; අන්තෙ වා, කෙළවර හෝ; සික්ඛාපදං භින්නං හොති, සිඛපද යෙක් බිඳෙනලද්දේ වේ ද; තස්ස සීලං, උහුගෙ ශීලය; පරියන්තෙ ඡින්නසාටකො විය, දැසන්වත්-කුරුගුලාකන්වත් සිදුනාලද වස්ත්‍රයක් මෙන්; **ඛණ්ඩන්නාම** හොති, කඩ කරණලද්දේ නම් වේ; ii. යස්ස පන, යමක්හුගෙ වනාහි (ශීලය); වෙමජ්ඣෙ භින්නං, මඛ්‍යයෙහි ශික්ෂා පදයෙක් භින්නා වී නම්; තස්ස, ඔහුගෙ (ශීලය); මජ්ඣෙ ඡිද්දසාටකො විය, මඛ්‍යයෙන් සිදුරුපිළිය්‍යක් මෙන්; **ඡිද්දං නාම** හොති, සිදුරු නම් වේ; iii. යස්ස, යමක්හුගෙ (ශීලය); පරිපාටියා, පිළිවෙළින්; වෙ තීණි, දෙතුන් ශික්ෂාපදකෙනෙක්; භින්නානි, බිඳෙන ලද්දහුවෙද් ද; තස්ස උහුගෙ (ශීලය); පිටසියා වා, පිටවත්; කුච්ඡියා වා, කුසවත්; උට්ඨිතෙන, නැංගාවූ; විසභාගවණ්ණෙන, නොසමවූ වණ්ණයෙන් යුත්; කාලරත්තාදීනං, කාලරක්තාදි වණ්ණයන් අතුරෙන්; අඤ්ඤතරසරීර වණ්ණා, එක්තරා ශරීරවණ්ණයක් ඇති; ගාවී විය, දෙනක මෙන් =කබරදෙනක මෙන්; **සබලං නාම** හොති, සබරනම් වේ; (කබර යුතැති.) vi යස්ස, යමක්හුගෙ; අන්තරන්තරා, අතුරතුරෙහි; භින්නානි, සිඛපදයො බිඳෙනලද්දහු වෙද්ද; තස්ස, ඔහුගෙ (ශීලය); අන්තරන්තරා, අතුරතුරෙහි; විසභාගවණ්ණබින්දූ, නොසම පැහැ ඇති බිඳුවෙන්; විචිත්‍රගාවී විය, විසිතුරු දෙනක මෙන්-තිත්දෙනක මෙන්; **කම්මාසං නාම** හොති, කල්මාෂ නම් වේ- තිත් නම් වේ; එවං, මෙසේ; තාව, පළමුකොට; ලාභාදිහෙතුකෙන හෙදෙන, ලාභාදීන් හෙතු කොට ඇති හෙදයෙන්; ඛණ්ඩාදිභාවො, ඛණ්ඩාදිභාවය; හොති,[1] වේ.

එවං, මෙසේ; **සත්තවිධමේථුනසංයොගවසෙන,** සප්තප්‍රකාර මෛථුනසංයොගවශයෙහු දු; (ඛණ්ඩාදිභාවය දතයුතු.) වුත්තං හි **භගවතා,** භගවත්හු විසින් කියේ මැනු; බ්‍රාහ්මණ, බමුණ; ඉධ, මේ ලොකයෙහි; එකච්චෙ වා, එකෙක් සමණෙ වා, ප්‍රව්‍රජ්‍යාමාත්‍රයෙන් ශ්‍රමණයෙක් හෝ; බ්‍රාහ්මණෙ වා, ජාතිමාත්‍රයෙන් බමුණෙක් හෝ; [සමා, මනාකොට; බ්‍රහ්මචාරි පටිජානමානා, බ්‍රහ්මචර්‍යය[2] වෙසෙම් යි ප්‍රතිඥකරන්නේ; මාතුගාමෙන සද්ධිං, මාගම හා සමග; **මයංමයසමා පත්තිං,** (දෙදෙනාවිසින් සමවැදිය යුතුබැවින් වයංවයසමාපත්තිනම් වූ) මෛථුනධර්මය; නහෙව ඛො සම්පජ්ජති, නොම සමවදනෙය; i. අපි ච ඛො, එකෙක් ඇති; මාතුගාමස්ස, මාගමගෙ; **උච්ඡාදනං,** ඇඟ ඉලීම; **නහාපනං,** නැවීම; **සම්බාහනං,** අතපය ඇඹීම; සාදියති,

1 මෙදිනඛණ්ඩ, දතයුතුවේ;-සී. III.
2 බ්‍රහ්මචර්‍යාව, මූ. සී. II.

ඉවඤ්ඤාදෑ; සෙය්‍යථිදං, හෙතෙම; තදඤ්ඤාදෙති, ඒ උවඤ්ඤාදනාදියෙහි ඇලෙ ද; තං, හේ; නිකාමෙති, කැමති වෙ ද; තෙන ච චිත්තං අපජ්ජති, එයින් තුෂ්ටිභවියට පැමිණෙ ද; බ්‍රාහ්මණ, බමුණ; ඉදම්පි ඛෝ, මෙද; (ඉදං යත්‍ථ යථොක්තඤ්ඤාදියනාදීන් ඛණ්ඩභාවාදි වශයෙන් එකත්‍රයෙන් ගෙණ කීහ. 'පි' ශබ්දය වක්ෂ්‍යමාණසමුච්චයාර්ථය. ඛෝ යත්‍ර අවධාරණාර්ථයි.) බ්‍රහ්මචරියස්ස,බ්‍රහ්මචරියාගෙ;ඛණ්ඩම්පි,එකාන්තයෙන් ඛණ්ඩ ද වෙයි; ඡිද්දම්පි, ඡිද්‍රද වෙයි; සබලම්පි, සබලද වෙයි; කම්මාසම්පි, කල්මාෂද වේ; බ්‍රාහ්මණ, බමුණ; අයං, මෙතෙම; අපරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරති, අපරිසුද්ධබ්‍රහ්මචරියද පුරයි; [වුච්චති කියනුලැබේ;] මෙථුනෙන සංයොගෙන, මෛථුන සංයොගයෙන්; සංයුත්තොවිහරති, යෙදී වෙසේ; ජාතියා, ජාතියෙන් ද; ජරාය, ජරාවෙන් ද; මරණෙන, මරණින් ද; න පරිමුච්චති, නොමිදේ;දුක්ඛස්මා, දුකින්; න පරිමුච්චතීති වදාමි, නොමිදෙ යි කියම්=පෙ= ii **සඞ්ඝට්ටෙති,** කෙලෙශවශයෙන් මහසිනාසේද; **සඞ්කිලිට්ඨති,** කායසංසර්ග වශයෙන් කෙළිද; **සම්ඵප්පලාපෙති,** සම්ප්‍රකාරයෙන් මාඝමකෙරෙහි මම්පවය කෙරේද=පෙ= iii චක්ඛුනා චක්ඛුං, තමාගෙ ඇසින් මාඝමගෙ ඇස; **උපනිජ්ඣායති,** බලා ද; ("පෙක්ඛති" යනු "ඔලොකෙති" යන ම අර්ථයි) iv තිරොකුඩ්ඩා වා, මැවිත්තතියෙහි එපිටින් හෝ; තිරොපාකාරා වා, උළුපවුරෙහි එපිටින් හෝ; මාතුගාමස්ස, මාඝමගෙ; හසන්තියා වා, හසන්තියගෙ හෝ; භණන්තියා වා, බණන්නියගේ හෝ;ගායන්තියා වා,ගී කියන්නියගෙ හෝ;රොදන්තියා වා, ඇඩන්නියගෙ හෝ;**සද්දං සුණාති,** ශබ්දය අසා ද; v අස්ස,ඒ බ්‍රහ්මචාරි ප්‍රතිඥායාගෙ; පුබ්බෙ, ව්‍රත සමාදානයට පූර්වයෙහි; මාතුගාමෙන සද්ධිං, මාඝම හා සමග (කළ); යානි තානි **හසිතලපිතකීළිතානි,** යම් ඒ සිනාවෙක්-කථාවෙක්-කෙළියෙක් ඇද්ද; තානි, ඔවුන්; **අනුස්සරති,** සිහිකෙරෙද; vi අපි ච ඛෝ, අනිකෙකුදු ඇත්; ගහපතිං වා, ගෘහපතියක්හු හෝ; ගහපතිපුත්තං වා, ගෘහපතිපුත්‍රයකු හෝ; පඤ්චහි කාමගුණෙහි, පස්කම් කොටසින්; සමප්පිතං, සහිතවූවහු; සමඞ්ගීභූතං, සමන්විතවූවහු;පරිවාරයමානං,කෙළුතහු;(උපස්ථානකරණු ලබන්නහු හෝ;)-vii අඤ්ඤතරං දෙවෙනිකායං පණිධාය,එක්තරා දිව්‍යනිකායයක් ප්‍රාර්ථනාකොට;බ්‍රහ්මචරියං චරති බ්‍රහ්මචරිය කෙරෙද;අහං, මම;ඉමිනා සීලෙන වා,මේ ශීලයෙන් හෝ;වතෙන වා,ව්‍රතයෙන් හෝ තපෙන වා, තපසින් හෝ; බ්‍රහ්මචරියෙන වා, බ්‍රහ්මචරියෙන් හෝ;-

(සං.40) ("සීලෙන" යනාදියෙහි යම්නියමාදිසමාදානය සීලයයි. අව්‍යතික්‍රමය ව්‍රතයි-නොඑහොත්: එ දෙකම ශීලය. දුෂ්කර වශ්‍යීවශයෙන් පවත්වනලද්දේ ව්‍රතයි-නොඑහොත් තත් තත් අකෘත්‍යසම්මතියෙන් නිර්වෘතිලක්ෂණය ශීලයයි.[1] තත් තත් සමාදාන ඇත්තහුගෙ වෙශ-භොජන-කෘච්ඡ්‍රාවරණාදි විශෙෂප්‍රතිපත්තිය ව්‍රතයි. කැමතැනැම්ම දුෂ්කරවශ්‍යීව තපයයි. මෛථුනවිරතිය බ්‍රහ්මචර්‍යීයයි)

1. නිවෘත්තිලක්ෂණශීලය සීමාදන්වුවහුගෙ-කැම.

"දෙවෝ වා භවිස්සාමි"යි ශක්‍රසුයාමාදි ප්‍රකට දෙව්යන් කීහ; "දෙවසදිසතරෝ"යි, අප්‍රසිඩයන් කිහු;-එවං, මෙසේ; ලාභාදිහෙතු කෙන හෙදෙන ච, ලාභාදිහෙතු භෙදයෙන් ද; සත්තවිධමේථුන සංයොගෙන ච, සප්තවිධමෛථුනසංයොගයෙන් ද; ඛණ්ඩාදිභාවෝ, ඛණ්ඩාදිභාවය; සඞ්ගහිතොති, සඞ්ග්‍රහකරණලද්දේයයි;වෙදිතබ්බා දනයුත්තේ වේ; (සප්තවිධ මෛථුන සංයොගය වුවහොත් ශීඝ්‍රනම් වෙ; පිළිවෙළින් මෛථුනසංයොගයක් වූවහොත් සබලනම් වෙ; අතරතුරෙහි වුවහොත් කම්මාස නම් වෙයි; නොහොත් ආදියෙහි සිකපද ඉක්මිමට ප්‍රත්‍යය වියයුතු මෛථුනසංයොගය වුවහොත් සිල් කඩනම් වෙයි. මෙ නියෙනු දු යොදනු.)

25. අඛණ්ඩාදිභාවෝ පන, අඛණ්ඩාදිභාවය වනාහි; ("සඞ්ගහිතොා" යනු හා සම්බන්ධකරණු.). සබ්බසෝ සිකඛාපදානං අහෙදෙන, සකීප්‍ර කාරයෙන් සිඛපද නොබිඳීමෙන් ද; නොහොත්: සියලු සිඛපද නොබිඳී මෙන්ද; භින්නානඤ්ච, බුන්නාද වූ; සප්පටිකම්මානං, පිළියම් සහිත (සිඛපදයන්ට); පටිකම්මකරණෙන ච, පිළියම්කිරීමෙන් ද; සත්තවිධමෛථුනසංයොගාභාවෙන, සත්වැදෑරුම්වූ මෛථුනසංයොග යාගෙ අභාවයෙන්ද; ("අපරාය ච අනුපපත්තියා"යනු හා යොදනු.) අපරාය, අනික්; කොධෝ, කිපෙනලකුණු පළමු උපදනා වෙෂය; උපනාහෝ, නැවත නැවත බලවත්ව වෛර බඳිමින් උපදනා වෙෂය; මක්ඛෝ, අනුන්ගෙ ගුණමකන වෙෂසහගිය චිත්තෝත්පාදය; පලාසෝ, අනුන්ගෙ ගුණ හැදුරුකිරීමක් මෙන් අනුන්ගෙ ගුණ හා සමගුණ ඇතිවිය නොහෙම් යන දෙම්නස් සහගිය චිත්තෝත්පාදය; ඉස්සා, පරසැපත් සැටෙමින් උපදනා ඊර්ෂ්‍යාය; මච්ඡරියං, තමා සැපත් සඟවන මසුරුබවය; මායා, ඇතිදෙස් මුවහකරණ ලොභාකාරඇති චිත්තෝත්පාදය; සාඨෙය්‍යං, තමාකෙරෙහි නැති ගුණ පහළකරණ කැමැති ලොභවිකාර ඇති චිත්තෝත්පාදය; ථම්භෝ, මන්විකරින් දැඩිවූ චිත්තෝත්පාදය; සාරම්භෝ, අනුන්ගෙ ගුණ මතුවිය නොදෙන කැමැති දෙම්නස් සහ ගිය චිත්තෝත්පාදය; මානෝ, ජාතිආදීන් තමා හුවන ලකුණු ඇති මානය; අතිමානෝ, අතිශයින් හැම හුවන ලකුණු ඇති මානය;මදෝ,ජාතිආදි[a] විසින් සතුටුවෙමින් උපදනා මන්නැමැති මදය; පමාදෝති, පස්කම්ගුණෙහි උපදනා චිත්තෝත්පාදය යන; ආදිනං, මෙ ආදීවූ; පාපධම්මානං, පාපධර්මයන්ගෙ; අනුපපත්තියා, නොසිපදීමෙන් ද; අපිච්ඡතා, අලොප්අදහස් ඇතිබව; සන්තුට්ඨිතා, ඉතරීතරපසයෙන් සතුටුබව; සල්ලෙඛතා, මනාකොට කෙලෙසුන් ලියන බවය යන; ආදීනං, මෙ ආදීවූ; ගුණානං උපපත්තියා ච, ගුණ යන්ගෙ උපැත්මෙන් ද; සඞ්ගහිතොා, සංඛ්‍රහකරණ ලදී; යානි හි සීලානි, යම් සිල්කෙනෙක්; ලාභාදීනමපි අත්ථාය අභින්නානි, ලාභාදීන් පිණිස අභින්නයෝ ද; පමාදදෝසෙන වා භින්නානිපි, ප්‍රමාදදෝෂ යෙන් බුන්නාහු දු; පටිකම්මකතානි, පිළියම් කරණලද්දාහු ද, මෛථුන

සංයොගෙහි ව, (සත්වැදූරුම්) මෛථුන සංයොගයෙන් ද; කොධූප නාහාදීහි වා පාපධම්මෙහි, ක්‍රොධය උපනාහය යනාදීවූ පාපධම්ම යෙන් ද; අනුපහතානි, නොපහරණ ලද්දහු ද -නොනවුවාහු ද; සබ්බසො, සර්‍වාකාරයෙන්; අඛණ්ඩානි,නො කඩහ; අවිජ්ඣානි,නො සිදුරහ; අසබලානි,නො කබරහ; අකම්මාසානීති,නො තිත්හයි; වුච්චන්ති, කියනුලැබෙත් ද; තානියෙව, ඔහුම; භුජිස්සභාවකරණතො, තෘෂ්ණා දාසව්‍යයෙන් මුදනබැවින්; **භුජිස්සානි,** භුජිස්ස නම් වෙත්; විඤ්ඤූහි, නුවණැත්තන්විසින්; පසත්ථතතා, ප්‍රශස්තබැවින්; **විඤ්ඤූපසත්ථානි,** විඤ්ඤූපසත්ථ නම් වෙත්;තණ්හාදිට්ඨීහි,තෘෂ්ණාදෘෂ්ටි දෙදෙනාවිසින්; අපරාමට්ඨත්තතා, නො පිරිමට්ටබැවින්; **අපරාමට්ඨානි,** අපරාමට්ඨ නම් වෙත්; උපචාර සමාධිං, උපචාරසමාධිය හෝ; අප්පණාසමාධිං වා, අර්පණාසමාධිය හෝ; සංවත්තයතීති, පවත්වත්නුයි; සමාධිසංවත්තනිකානි ව හොන්ති, සමාධිසංවර්‍තනීක නමුදු වෙත්;තස්මා, එහෙයින්; තෙසං, ඒ ශීලයන්ගෙ; එසො අඛණ්ඩාදිභාවො, මේ නොකඩආදිබව; **වොදානන්ති,**පිරිසුදුබවනමැයි; වෙදිතබ්බා, දතයුතු.

තං පනෙතං වොදානං, ඒ වොදානය; විභාවෙහි, දෙයාකාරයකින්; සම්පජ්ජති, සිදුවෙයි; i **සීලවිපත්තියා ආදීනවදස්සනෙන,** ශීලවිපත්තියෙහි ආදීනව දැක්මෙන්; ii **සීලසම්පත්තියා ආනිසංසදස්සනෙන,**ශීලසම්පත්තියෙහි අනුසස්දැක්මෙනි; තත්ථ, එ දෙක්හි; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා, දුශ්ශීලයහට ශීලවිපත්තියෙහි; ඉමෙ පඤ්ච ආදීනවා [a] ඉති, මේ පස්ආදීනවයහ යන; එවමාදි සුත්තන යෙන, මෙ ආදී සූත්‍රනයෙන්; සීලවිපත්තියා, ශීලවිපත්තියෙහි; ආදීනවො දට්ඨබ්බා, ආදීනව දතයුතුයි.

අපි ච, අනිකෙකුදු; දුස්සීලො පුග්ගලො, දුශ්ශීලපුද්ගල තෙමේ; දුස්සීල්‍යහෙතු, දුශ්ශීලබව හෙතු කොට ගෙණ; දෙවමනුස්සානං, දෙවිමිනිසුන්ව; අමනාපො හොති, අමනොඥ වෙ; සබ්‍රහ්මචාරීනං, සබ්‍රහ්මචාරීන් විසින්;අනනුසාසනීයො, (පිළිකුල් බැවින්) අනුශාසනාකටයුතු නො වෙ; දුස්සීලගරහාසු, දුශ්ශීලයන්ට ගර්හාකරණකල්හි; දුක්ඛිතො, තෙමේ දුක්ඛිත වෙ;සීලවතං පසංසාසු,සිල්වත්නට ප්‍රසංසාකරණකල්හි; වපපවිසාරී, කළකිරෙ; ("අකතං වත මෙ කල්‍යාණං" යනාදීන් පශ්චාත්තාපි වෙයි සේයි.) තාය ච පන දුස්සීල්‍යතාය,එම දුශ්ශීලභාවයෙන්; සාණසාටකො විය, සණවාකඩක් මෙන්; දුබ්බණ්ණො හොති, ගුණවර්ණයෙන් හා ශරීරවර්ණයෙන් රහිත වෙ; යෙ ඛො පන, යම්කෙනෙක් වනාහි; අස්ස, එ දුශ්ශීලයාගේ; දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති, ලැබිඅනුබව්ට පැමිණෙත්ද; තෙසං ඔවුන්ට; දීඝරත්තං, බොහෝ කලක්; අපායදුක්ඛාවහනතො, අපායදුක් එළවනහෙයින්; දුක්ඛඤ්චෙසා, දුඃඛසහී ඇත්තේයි; යෙසං දෙය්‍යධම්මං පතිගණ්හාති, යම්කෙනෙකුන්ගෙ දෙයධර්ම පිළිගණී ද; තෙසං, ඔවුන්ව; න මහප්ඵලකරණතො, මහත්ඵල නොකරණබැවින්; අප්පඤ්ඤා,

මදක් අගණේයි; නෙකවස්සගණිකා, අනෙකවණිජසමූහයෙහි සඤ්චිතවූ; ගූථකූපෝ විය, අශුචිවලක් මෙන්; දුබ්බිඝොඩෝ, ඇතව නොපිළිවන් වන්නේ සි; ඡවාලාතමිව, සොහොන්පෙනෙල්ලක් මෙන්; උභතෝ පරිබාහිරෝ, ශ්‍රාමාණ්‍යයෙන් ද ගෘහීභාවයෙන් ද යන දෙකින්ම පිටත් වන්නේ සි; භික්ඛූනාවං පටිජානනෙනාපි, භික්ෂුත්වය ප්‍රතිඥාකරන්නෙ ද; අභික්ඛුයෙව, අභික්ෂුම වේ; ගොගණං අනුබඳ්ධගද්‍රභෝ විය, ගොගණයක් අනුබඳනාවූ කොටළුවකු මෙන්; සතතුබ්බිග්ගෝ, සතත යෙන්ම උත්ත්‍රස්ත වන්නෙය (කලකිරෙයි;) සබ්බවෙරී පුරිසෝ විය, හැමදෙනාකටම වෛරීපුරිෂයකු මෙන්; අසංවාසාරහෝ, සංවාසයට සුදුසු නොවෙ; මතකලෙබරං විය, සැවසරීරයක් මෙන්; සුතාදිගුණ යුත්තෙනාපි, බහුශ්‍රැතාදි ගුණයෙන් යුක්තවූයෙ ද; සබ්‍රහ්මචාරීනං, සබ්රම්සරුන්ගෙ; අපූජාරහෝ, පූජාවට අහී නොවෙ; බ්‍රාහ්මණානං, බමුණන්ට; සුසානග්ගි විය, සොහොන් ගින්නක් මෙන්; අභබ්බෝ විසෙසාධිගමෙ, විශෙෂාධිගමයෙහි අභව්‍ය වෙ; රූපදස්සනෙ අන්ධෝව, රූ දක්මෙහි අන්ධයක්හු මෙන්; සඩ්ඪෙම, ප්‍රතිපත්තිප්‍රතිවෙධසඞ්ඛ්‍යෙහි; නිරුස්සෝ, ආශානැත්තේසි; වණ්ණාලකුම්භෝ විය රජ්ජේ, රජයෙහි සැඩොල්කුමරුවක්හු මෙන්; සුඛිතොසමිති මඤ්ඤමානොපි, සුවයෙම් සි සිතන්නෙ ද; දුක්ඛිතෝ, දුක්ඇත්තේම වේ; අග්ගික්ඛන්ධ පරියායෙ[3] වුත්තදුක්ඛභාගිතාය, අග්නිස්කන්ධපරියායසූත්‍රයෙහි කී දුකට භාජනවූ සිටිහෙයින්; පඤ්චකාමගුණපරිභොගවන්දනමාන්නාදි සුඛස්සාදගථිතචිත්තානං, පස්කම්ගුණ වැළඳීමෙහි වන සුඛයෙහි ද අනුන්විසින් කරණ වන්දනමානනාදියෙන් වන සුඛයෙහි ද ආස්වාදයෙහි ගිජුවූ සිත්ඇති; දුස්සීලානං, දුශ්ශීලයන්ට; තපපච්චයං, යථොක්තවූ සුඛාස්වාදයන් ප්‍රත්‍යයකොට ඇති; ('දුක්ඛං' ඉතු භාෂණ්ඩිකං.) අනුස්සරණමත්තෙනාපි, අනුස්මරණ මාත්‍රයෙහු දු; භයං සන්තාපං ජනයිත්වා, භාදය සන්තාපය කරවා; උණ්හලොහිතුග්ගාරපප්පවත්තනසමත්ථං, හුණුලේ නංවාපියන්නට සමර්ථවූ; අතික්කට්ඨා, ඉතා දරුණුවූ; දුක්ඛා, දුක; දයෙසත්තෙනා, දක්වන්නාවූ; සබ්බාකාරෙන, සර්වාකාරයෙන්; පච්චක්ඛකම්මවිපාකෝ, ප්‍රත්‍යක්ෂකර්ම්මවිපාකඇත්තාවූ; භගවා, භාග්‍යවන්තෙමෙ; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; තුම්හෙ, තොපි; අම්හං මහන්තා අග්ගික්ඛන්ධා, තෙල මහත් ගිනිකඳ; ආදිත්තා, ගිනිගත්; සම්පජ්ජලිතා, භාත්පසින් දිලියෙන; සජෝතිභූතා, භාත්පසින් නැගෙන ගිනිසිලින් ගැවසීගෙණ එකප්‍රභා සමූහවූවා; නො පස්සථ, නොදකුදු සි; ආම, කී.

එවමෙතෙන, වහන්ස එසේය සි ප්‍රතිවචන දුන්නහු; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; තං කිං මඤ්ඤථ, භේ කුමකැසි භැගූ ද? කතමන්නුඛෝ වරං, කවරෙක් උතුම් ද? ආදිත්තං, ගිනිගත්; සම්පජ්ජලිතං, භාත්පසින් දිලියෙන; සජෝතිභූතං, ගිනිසිලින් දිලියෙන (එකප්‍රභාවූ); අම්හං මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං, තෙල මහත් ගිනිකඳ; ආලිඞ්ගිත්වා, වැළඳගෙණ;

උපනිසිදෙය්‍ය වා, හිඳුනේ හෝ වේද; උපනිජ්ජෙය්‍ය වා, හෝනේ හෝ වේද යන; යං, යමෙක් ඇද්ද; ඛත්තියකඤ්ඤං වා, රජදුවක හෝ; බ්‍රාහ්මණකඤ්ඤං වා, බැමිණිදුවක හෝ; ගහපතිකඤ්ඤං වා, ගැහැනි දුවක හෝ; මුදුතලුතහත්ථපාදිං, මෘදු වූ සිවුමැලි වූ හස්තපාදාදි අවයව ඇත්තිය; ආලිඛිත්වා, වැළඳගෙණ; උපනිසිදෙය්‍ය වා, හිඳුනේ හෝ වේද; උපනිජ්ජෙය්‍ය වා, හෝනේ හෝ වේද යන; යං වා, යමෙක් ඇද්ද (මෙ දෙකින්); "කතමන්නු ඛෝ වරං"යි-යොදනු.) භන්තෙ, වහන්ස; එතදෙව, මේම; වරං, උතුම්; ඛත්තියකඤ්ඤං වා, රජදුවක හෝ; =පෙ= උපනිජ්ජෙය්‍ය වා, වැළඳගෙණ හිඳුනෙය යන; යං, යමෙක් ඇද්ද; ("එතදෙව වරං"යි යොදනු-ඒම උතුම්බවට හෙතු දක්වයි "දුක්ඛංහෙතං භන්තෙ"යි) අඹුං මහන්තං අගතික්ඛිං, තේලෙ මහත් ගිනිකඳ;=පෙ=උපනිජ්ජෙය්‍ය වා, වැළඳගෙණ හෝනෙ ද යන; යං, යමෙක් ඇද්ද; එතං, මේ; දුක්ඛං ඛි, දුක්මයයි කිහු.

භික්ඛවෙ, මහණෙනි; වෝ, තොපට; ආරොචයාමි, කියම්; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; වෝ, තොපට; පටිවෙදයාමි, හඟම්; ("තස්ස දුස්සීලස්ස යථා එතදෙව වරං තථා පටිවෙදයාමි"යොදනු.)දුස්සීලස්ස, දුශ්ශීලවූ;පාපධම්මස්ස,ලාමක සවභාව ඇති;අසුචිසඞ්කස්සරස්සමාචාරස්ස, නොපිරිසිදු කායකම්මාදි ඇති බැවින් ශුචි නොවූ සඞ්කාවෙන් සමර ණිය වූ ප්‍රවෘත්ති ඇති; පටිච්ඡන්නකම්මන්තස්ස, සැඟවිය යුතුවූ ක්‍රියා ඇති; (අනුන් දුටහොත් ලජ්ජාකට යුතු බැවින් සැඟවිය යුතු කාය වාක් කර්ම ඇති යයි සේසි.) අස්සමණස්ස, මහණ නොවූ; සමණපටිඤ්ඤස්ස, ලහගෙ ආදියෙහි ශ්‍රමණයෙමි යන මිත්‍ය්‍යාප්‍රතිඥාවෙන් ශ්‍රමණප්‍රතිඥ ඇති; අබ්‍රහ්මචාරිස්ස, බ්‍රහ්මචාරි නොවූ; බ්‍රහ්මචාරී පටිඤ්ඤස්ස, උපොස ථාදියෙහි බ්‍රහ්මචාරිමි සි යන මිත්‍ය්‍යාප්‍රතිඥයෙන් බ්‍රහ්මචාරිප්‍රතිඥ ඇති; අන්තොපූතිස්ස, දුශ්ශීල බැවින්ම ඇතුළෙන් කුණුවූ; අවස්සුතස්ස, සදෙරින් වැහෙන කෙලෙසුන් විසින් තෙත්වූ; කසම්බුජාතස්ස, සඤ්ජා තවූ රාගාදි කසළ ඇති; තොහොත්: සිල්වතුන් විසින් දුරුකට යුතු බැවින් කවවර සවභාව ඇති; තස්ස, ඔහට;("අඹුං මහන්තං අගතික්ඛිං =පෙ=උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා ඉති යං එතදෙව වරං"යි යොදනු.) තං කිස්ස හෙතු, එයට හෙතු කිම; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; තතො නිදානං ඛි, ඒ ගිනිකඳ වැළඳගෙණ හිඳීම හෙතු කොට ගෙණ; සො, ඒ මහණ තෙමේ; මරණං වා, නිගච්ඡෙය්‍ය, මරණයට හෝ පැමිණෙයි; මරණ මත්තං වා දුක්ඛං, මරණපමණ දුකට හෝ පැමිණේ; තපපච්චයා, ඒ ගිනිකඳ වැළඳගෙණ හිඳීම හෙතු කොට ගෙණ; කායස්ස භෙදා, කාය භෙදයෙන් මත්තෙහි; නිරයං, නරකයෙහි; තත්‍රෙව උපපජ්ජෙය්‍ය, නොම උපදනේයි; භික්ඛවෙ, මහණෙනි; සො දුස්සීලො, ඒ දුශ්ශීල තෙමේ;=පෙ=කසම්බුජාතො, කසළකට බඳු සවභාව ඇත්තේ; ඛත්තිය කඤ්ඤං වා, රජදුවක හෝ=පෙ=උපනිපජ්ජෙය්‍ය, ආලිඛිතය කොට හිඳුනෙද යන; යඤ්ච, යමෙක් ඇද්ද; තං ඛි, හෙතෙමේ; භික්ඛවෙ,

මහණෙනි; තස්ස, ඒ දුශ්ශීලයහට; දීඝරත්තං, බොහෝ කලක්; අහිතාය, අහිත පිණිස; දුක්ඛාය, දුකඛය පිණිස; හොති, වේ; කායස්ස භෙදා, කායභෙදයෙන් මතුයෙහි; නිරයං උපපජ්ජති, නරකයෙහි උපදී.

එවං, මෙයේ; අගතිකඛණ්ඩිපමාය, ගිනිකඳ උපමාවෙන්; ඉඤ්ජපරිඛඳ, මාගම්පිළිබැඳිවූ; පඤ්චකාමගුණපරිභොගපච්චයං දුක්ඛං දස්සෙත්වා, පස්කම්ගුණපරිභොගය හෙතුකොට ඇති දුක් දක්වා; (මතු යෙහි "දුක්ඛං දස්සෙති" යනු හා සබඳ) එතෙනෙව උපායෙන, මෙම උපායෙන්; ("තං කිං මඤ්ඤථ" යනාදි යටකී පෙදෙහි අළු කිතියාගෙන්ම දතයුතු.) i බලවා පුරිසෝ, බලවත් පුරුෂයෙක්; දළ්හාය, දැඩිවූ; වාල රජ්ජුයා, වලින් කරණලද රජ්ජුයෙන්; උභෝ ජඞ්ඝා වෙඨෙත්වා, ජඞ්ඝා දෙක වෙළා; ඝංසෙය්‍ය, ඝර්ෂණය කෙරේද; (බමන රැහැණ මෙන් අදීඝ යන අර්ථයි.) සා, ඒ රජ්ජු තොමෝ; ජවිං ජීරෙය්‍ය, ජවි සිඳී; ජවිං ඡෙත්වා, ජවිය සිඳ; චම්මං ජීරෙය්‍ය, සම සිඳී; චම්මං ඡෙත්වා, සම සිඳ; මංසං ජීරෙය්‍ය, මස් සිඳී; මංසං ඡෙත්වා, මස් සිඳ; නහාරුං ජීරෙය්‍ය, නහර සිඳී; නහාරුං ඡෙත්වා, නහර සිඳ; අට්ඨිං ජීරෙය්‍ය, ඇට සිඳී; අට්ඨිං ඡෙත්වා, ඇට සිඳ; අට්ඨිමිඤ්ජං ආහච්ච තිට්ඨෙය්‍ය, ඇටමිදුලෙහි පැහැර සිටුනෙය යන; යං, යමෙක් ඇද්ද; ඛත්තියමහාසාලානං[a]වා, ක්ෂත්‍රියමහාසාරයන්ගෙ හෝ; බ්‍රාහ්මණමහාසාලානං[b]වා, බ්‍රාහ්මණමහාසාරයන්ගෙ හෝ; ගහපතිමහාසාලානං[c]වා, ගෘහපතීමහාසාරයන්ගෙ හෝ; අනිවාදනං සාදියෙය්‍ය, වැඳීම් ඉවසන්නේය යන; යං, යමෙක් ඇද්ද; (ඒ දෙක්හි;) ("කතමං නු ඛෝ වරං" යි යොදනු. මතුයෙහි ද මෙම නියාය යි)—

ii. තිණ්හාය, තියුණුවූ; තෙලධොතාය, තෙල්ඝණ ලූ; සත්තියා, අඛ ගටියෙන්; පදච්චාරක්ඛං, ලමැද; පහරෙය්‍ය, පහරනෙ ද=පෙ=අඤ්ජලිකම්මං, අඤ්ජලිකර්මය (ඇදිලිබැඳීම්);=පෙ=iii තත්තෙන, රත්කරණලද;-අයොපට්ටෙන, ඝපටින්; කායං, ශරීරය; සම්පළිවෙඨෙය්‍ය, හාත් පසින් වෙළටනය කරන්නෙද=පෙ=සද්ධාදෙය්‍යං චීවරං, සැදැහැයෙන් දෙනලද සිවුර;පරිභුඤ්ජෙය්‍යාති ච,වැළඳඟණ්ද=පෙ=iv අයොඝඩුකා; යහඹුවෙන්; මුඛං විවරිත්වා, මුඛය විවර කොට; සම්පජ්ජිතං, දිලියෙන්නාවූ; ලොහගුලං, ගවට; මුඛෙ පක්ඛිපෙය්‍ය, මුවෙහි බහාලාද; තං, හේ ගවට;-ඔට්ඨම්පි ඛෙත්‍ය, තොලද දවන්නේය; මුඛම්පි, මුඛ ඝද; ජිව්හම්පි, දිවද; කණ්ඨම්පි, ගළඝද; උරම්පි, ලඝද; ඛෙත්‍ය, දවන්නෙඝ; අන්තම්පි, අතුණුද; අන්තගුණම්පි, අතුණුබහණු දු; ආදඝ, ගෙණ; අධොභාගං, අධොභාගඝට; නික්ඛමෙය්‍ය, නික්මෙන්නේයි; සද්ධාදෙය්‍යං පිණ්ඩපාතං, සැදැහැයෙන් දෙනලද අහර; පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, වළඳන්නෙද;-v සීසෙ වා ගහෙත්වා, හිස හෝ ගෙණ;ඛන්ධෙ වා ගහෙත්වා, කඳට හෝ ගෙණ; අයොමඤ්චං වා, යහැඳක හෝ; අයොපීඨං වා, ඇපුටුවක වත්; අභිනිසීදාපෙය්‍ය වා, හිඳුවන්නෙද; අභිනිපජ්ජාපෙය්‍ය,

වා; හොවන්නෙද; vi උද්ධපාදං, දෙපය උඩුකොට; අධොසිරං ගතෙනා ඉහ යට කොට ගෙණ; තත්තාය, කකියන්නාවූ; ලොහකුම්භියා,[a] ලොහොකුඹුතරකයෙහි; පක්ඛිපෙය්‍ය, බහාලන්නෙද; සෝ, හෙතෙම; ඒණුදෙහතා[1],[b] පෙණ නගනගා; පච්චමානෝ, පැසෙන්නෙද; සකිං, එක්වටෙක; උඩං ගවෙය්‍ය, උඩට නැගෙන්නෙය; සකිං, එක්වටෙක; අධොගවෙය්‍ය, යට බස්නේසි; සකිං, එක්වටෙක; තිරියං ගවෙය්‍ය, සරසට යන්නේසි=පෙ=විහාරං, සෙනසුන්; පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, වැළඳගන්නේයයි; ඉති ච, මෙසේද; ("ඉමාහි උපමාහි සි" යොදනු.)

ඉමාහි, මේ; වාලරජ්ජු, වලිත්නළ රොද්ද; තිණහාසතනී, තියුණුවූ අඩයටිය; අඤ්ඡාපටෙ, යටට; අඤ්ඡාභූළ, යටට; අඤ්ඡොමසුං, යහඳ; අඤ්ඡොත්ථිං, යපුටුය; අඤ්ඡොකුම්භියා, ලොහොකුඹුය යන; උපමාහි, උපමා වෙන්; අභිවාදනා, වැඳීම; අඤ්ජලිකම්ම, ඇඳිලිබැඳීම; චීවර, සිවුර; පිණ්ඩපාත, අහර; මඤ්චපීඨ, හැඳපුටුය; විහාර, සෙනසුන (යන මොවුන්ගේ;) පරිභොගපච්චයං, පරිභොගය ප්‍රත්‍යය කොට ඇති; දුක්ඛං දසෙසයි, දුක් දැක්වී. තසමා, එහෙයින්; (බුදුන් මෙසේ වදාළ බැවිනැයි යුයේසි)

i. අගතිකඛඞ්ගලිඛහනදුක්ඛා, ගතිනසඳ වැළහැන්මෙන් වන දුකට වඩා; අධිකදුක්ඛකට්ඨකඵලං, ඉතා දුක්වූ තියුණු විපාක ඇති; කාමසුඛං, කාමසුඛය; අවිජහතෝ, නොහරණවූ; හි නානාසීලස්ස, දුශ්ශීලයාහට; සුඛං කුතෝ, සුව කොහි; (සුවෙක් නම් නැත යන අනිප්‍රායයි.)

ii. දළහවාලරජ්ජුඛාණන, තරවූ වලයෙන් අඛරණලද රජ්ජුඛණ්ඩයෙන් වන; දුක්ඛාධිකදුක්ඛනාගිස්ස,[3] දුකට වඩා අධික දුඃඛයට හෙතු කාරණවූ; අභිවාදනස්ස දිස්සනෙ, වැඳුම් ඉවසීමෙහි; විඤ්ඤාතසීලස්ස, දුස්සීලයාහට; කිඤ්චාමං සුඛං, කවර නම් සුවයෙක් ද?

iii. සත්තිපහාරදුක්ඛා, තියුණු අඩයටියෙන් පහරණ දුකට වඩා; අධිමත්තදුක්ඛස්ස, අධිමාත්‍රවූ දුකට; යං හෙතු, යම්ක් හාරණ වේද; අසීලස්ස, (ඒ) සිල් නැත්තාහුට; සද්ධානං, සැදහැත්තවුන්ගෙ; අඤ්ජලිකම්මාදියනෙ, අඤ්ජලිකර්ම ඉවසීමෙහි; කිං සුඛං, කවර සුවයෙක්?

iv. යෙන යම්ක්හු විසින්; නිරයෙ, නිරයහි; ජලිතඅයොපට්ටසම්ඵස්සා, දිලිහෙන යපට පහස්හු; චිරං, බොහෝ කලක්; අනුභවිතබ්බා, අනුභව කටයුත්තාහු ද; අසඤ්ඤතස්ස, (ඒ) අසංවෘත මහණහට; චීවර පරිභොගසුඛං කිං නාම, සිවුරුපරිභොගයෙන් වන සුවයෙක් කිමෙක් නම් ද; (සුවකැත යුතැති.)

v. යෙන, යම්ක්හු විසින්; චිරරත්තං, බොහෝ කලක්; අදිත්තා, අදීප්තවූ; අයොගුළා, යවටහු; ගිලිතබ්බා, ගිලියයුත්ත හු ද; අසීලස්ස, (ඒ) නිශ්ශීලයාහට; මධුරොපි පිණ්ඩපාතෝ, මධුරද වූ පිණ්ඩපාතය; හළාහළවිසූපමෝ, හළාහළවිස වැන්නේය.

---

1. ඵෙණුදෙහකා-ස. III. 2. දුක්ඛාභිදුක්ඛ භාගිස්ස. ස. III.

vi. යං, යමක්හු; ජලිතඅයොමණ්ඩපීඨානි,[1] දිලියෙන අයොමණ්ඩ පීඨයෝ; චිරං, බොහෝ කලක්; බාධිස්සන්ති, පෙළත් ද; අසිලිතෝ, (ඒ) නිශ්ශීලයහට; සුඛසම්මතොපි, සුවයයි සම්මතද වූ; මණ්ඩපීඨපරි හොගෝ, හැඳපුටු පරිභොගය; දුක්ඛා, දුක්ම වේ.

vii. යෙන, යමක්හු විසින්; ජලිතෙසු අයොකුම්භිමජ්ඣස්ස, දිලියෙන ලොහොකුඹු මැද; නිවත්තිතබ්බං, විසියයුතු ද; දුස්සීලස්ස, (ඒ) දුශ්ශීලය හට; සඩ්ඪදෙය්‍යමහි විහාරෙ, ශ්‍රද්ධාදෙයවූ විහාරයෙහි; කා නිවාසරති, කවර තම් නිවාස රතියෙක්ද?

viii. සඞ්කස්සරසමාචාරෝ, ශඞ්කාවෙන් සිහිකටයුතුවූ ප්‍රවෘත්ති ඇති යේය; කම්මබ්බ්‍යතෝ, සිල්වතුන් විසින් දුරුකටයුතු බැවින් කවවර සභාව වූයේය; අවස්සුතෝ, සදෙරින්ම එහෙන කෙලෙසුන් විසින් තෙත්ය; පාපෝ, ලාමකය; අනෙනා පූතීති ච, ඇතුලෙන් කුණුවයිදු; යං, යමෙක්හට; නිද්ධනෙනා, නිධුකරණ; ලොකගරු,[2] තුන්ලෝගුරු තෙම; ආහ, කීද.

ix. අඛණ්ඩස්ස, අඛන්ඩවූ;(ඡින්නෑත්තාවූ;)සමණජන වෙසධාරිස්ස,[3] මහණජනයාගෙ වෙස් ධරු; අස්සමණස්ස, මහණනොවූ; උපහතං, ශීලවිනාශයෙන් නටුවාවූ; ඛතමත්තානං වහන්තස්ස, ඛණතලද කුසල් මුල් ඇති සිරුරු උසුලන්නාවූ; තස්ස, ඔහුගේ; ජීවිතං, ජීවිතයට; ධි(අත්ථු,) නිදා වේවා.

x. මණ්ඩනකාමා, ශරීරමණ්ඩනය කැමැත්තාහු; ගූථං විය, ගූථයක් මෙන්ද; කුණපං විය, කුණපයක් මෙන්ද; (ඔම්සේ ශරීරමණ්ඩනය කැමැත්තාහු ගූථය-කුණපය දුරු කෙරෙද්ද එසේමය යන අර්ථයි.) ඉධ, මේ ශාසනයෙහි; සීලවන්තා සන්තා, සිල්වන්වූ සත්පුරුෂයෝ; යං නාම විවජ්ජයන්ති, යමක්හු නම් දුරු කෙරෙද්ද; තස්ස ජීවිතං කිං නාම, ඔහුගේ ජීවිතය කිමෙක් නම් ද?

xi. සබ්බභයෙහි, ආතමානුවාදාදි[4] සියලු භයින්; අමුත්තෝ, මුක්ත නොවූ; සබ්බෙහි අධිගමසුඛෙහි, උපචාරාදිවූ සියලු අධිගමසුඛයෙන්; මුත්තෝ, මුක්තවූ (දුරුවූ;) සුපිහිත, මනාකොට පියනලද; සඟවාරෝ, සඟීවාර ඇති; අපායමඟ්ගං, අපායමඟට; සමාරුළ්හා, නැංගාවූ—

xii. කාරුණිකජනස්ස, කරුණා ඇති ජනයාගේ; කරුණාය වත්ථු භූතෝ, කරුණාවට වස්තුවූ (භාජනවූ;) දුස්සීලසමෝ, දුශ්ශීලයා හා සදෘශවූ; අත්තෙඣ, අනිකෙක්; කෝ නාම, කවරෙක් නම් ද; දුස්සීලතාය, දුශ්ශීලබැවිහි; ඉති, මෙසේ; දෝසා, දෝෂයෝ; බහුවිධා, අනෙකප්‍රකාර යෝයි.

---

1. අයොඝණ්ඩ දුක්ඛානි, අයොමණ්ඩ දුක්ඛයෝ-සන්න.
2. ලොකගුරු-ඇතැම්.
3. තස්ස සමණාන වෙසධාරිස්ස-නී: මූ:

එවමාදිනා, මෙඅාදිවූ;පච්චවෙක්ඛනෙන, ප්‍රත්‍යවෙක්ෂණයෙන්;සිල විපත්තියං ආදීනවදස්සනං, ශීලවිපත්තියෙහි ආදීනව දක්ම ද; වුත්තපප කාරවිපරීතතො,(ශීලවිපත්තියෙහි)උක්තප්‍රකාරයට ප්‍රතිපක්ෂ හෙයින්; සීලසම්පත්තියං, ශීලසම්පත්තියෙහි; ආනිසංසදස්සනඤ්ච, ආනිසංස දර්ශනය ද; වෙදිතබ්බං, දතයුතු; අපි ච, අනිකු ද්ද; (සෙසු සිලානිසංස යෝද ඇත යන අර්ථයි.)

i. යස්ස, යම්ක්‍හුගෙ; සීලං, ශීලයතෙමේ; සුතිමලං, මනාකොටම නිමීලද; තස්ස, ඔහුගෙ; පත්තචීවරධාරණං, පාත්‍රචීවරධාරණය; පාසා දිකං හොති, ප්‍රසාදකර වේ; තස්ස, ඔහුගෙ; පබ්බජ්ජා, ප්‍රව්‍රජ්‍යාව;සඵලා සඵල වේ.

ii. සුද්ධසීලස්ස, පිරිසිදු සිල් ඇති; භික්ඛුනො, භික්ෂුහුගෙ; හදයං, ලයට; අත්තානුවාදදුභයං, ආත්මානුවාදදුභය; නාවගාහති, නොබසී; (කුමක්මෙන යත්?) රම්‍යං අක්ඛාරං විය, තිරුකරු අඳුරු නොබස්නා සෙයිනි.

iii. තපොවනෙ, තපොවනයෙහි;සීලසම්පත්තියා සොභමානො භික්ඛු, ශීලසම්පත්තීන් හොබනාවූ මහණතෙමේ; සොභති, හොබී; (කෙසේද යත්?) පභාසම්පත්තියා, ප්‍රභාසම්පත්තීන් හොබනාවූ; ගගනෙ චන්දො විය, ආකාශයෙහි සඳු මෙනි.

iv. සීලවන්තස්ස භික්ඛුනො, සිල්වත් භික්ෂුහුගෙ; කායගන්ධොපි, ශරීර ගන්ධයද; අපි දෙවානං, දෙවියන්ට පවා; පාමොජ්ජං කරොති, ප්‍රීතිය කෙරෙයි; සීලගන්ධෙ, ශීලගන්ධයෙහි; කථාව කා, කථාම කිම?

v. සබ්බෙසං ගන්ධජාතානං, තරගමල්ලිකාදි සියලු ගන්ධජාතීන්ගේ; සම්පත්තිං අභිභුය්‍ය, සම්පත්තිය මැඩ; දසදිසා, දශදික්හි; අවිඤ්ඤාති, අප්‍රතිඝාතීව; (පැකිල්මක් නැතිව;) සීලගන්ධො, සීලගන්ධය; පවායති, හමා.

vi. සීලවන්තෙන, සිල්වත්හු කෙරෙහි; කතා, කරණලද; අපචකම්පි කාරා, මදවූද ස්ත්‍රියාකෙනෙක්; මහප්ඵලා හොන්තීති, මහාඵල වෙත්නුයි; සීලවා, සිල්වත්තෙමේ; පූජාසක්කාරභාජනං හොති, පූජාසත්කාරයට භාජන වේ.

vii. දිට්ඨධම්මිකා, මේම ආත්මභාවයෙහි වන; ආසවා, වධබන්ධාදි උපද්‍රවයෝ; සීලවන්තං, සිල්වත්හු; න බාධෙන්ති, නො පෙළත්; සීලවා, සිල්වත්තෙමේ; සම්පරායිකදුක්ඛක්ඛන්ධං, පරලෝකයි වන දුඃඛස්කන්ධයාගෙ; මූලං, දෞශීල්‍ය සඞ්ඛ්‍යාත මූලය; ඛණති, කණී.

viii. මනුස්සෙසු, මිනිසුන් කෙරෙහි; යා සම්පත්ති, යම් සම්පත්තියක් ඇද්ද; යා ච දෙවෙසු සම්පදා, දෙවියන් කෙරෙහි යම් සම්පත්තියක් ඇද්ද; සා, ඒ සම්පත්තිතොමෝ; ඉච්ඡතො,(ඒ සැපත්)කැමැති; සම්පන්න සීලස්ස, ශීලසම්පන්නභාවයට; න දුල්ලභා හොති, දුර්ලභ නොවේ.

xi. අවචනතසනතා, අත්‍යන්නතයෙන් ශාන්තවූ(හැමදවස්ම ශාන්තවූ;) යා අයං නිබ්බාණසම්පදා, යම් මේ නිර්වාණසම්පත්තියක් ඇද්ද; සම්පන්නා සීලස්ස, සම්පන්නශීලයාගේ; මනෝ, සිත; තමෙව, ඒ නිර්වාණසම්පදාවම; අනුධාවති, අනුව දිවේ.

x. සබ්බසම්පත්තිමූලමහි, සියලු සැපතට මූල්වූ; සීලමහි, ශීලයෙහි; ඉති, මෙසේ; පණ්ඩිතෝ, නුවණැත්තේ; අනෙකාකාරවොකාරං, අනේකාකාරයෙන් විස්තරවූ; ආනිසංසං, අනුසස්; විභාවයෙ, පහළකරන්නේමි.

එවං හි විභාවයතෝ, මෙසේ විභාවනා කරණ්ණවහුගෙ; සීලවිපත්තිතෝ උබ්බිජ්ජිතබ්බා, ශීලවිපත්තීන් උත්‍රාසනව; සීලසම්පත්තිනිනානං, ශීල සම්පත්තියෙහි නිම්නවූ; මානසං හොති, මානසවන්නේ සි; තස්මා; එහෙයින්; යථාවුත්තානං, කියනලද; ඉමං සීලවිපත්තියා ආදීනවං, මේ ශීලවිපත්තියෙහි ආදීනවද; ඉමඤ්ච සීලසම්පත්තියා ආනිසංසං, මේ ශීලසම්පත්තියෙහි අනුසස්ද; දිස්වා, දැක; සබ්බාදරෙන, සියලු ආදරයෙන්; සීලං, ශීලය; වොදාපෙතබ්බං, පිරිසිදුකටයුතු. එත්තාවතා ච, මෙපමණෙකිනුදු "සීලෙ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ"ති ඉමිස්සා ගාථාය, "සීලෙ පතිට්ඨාය"යනාදි මේ ගාථාවෙහි; සීලසමාධි පඨමං මුඛෙන දෙසිතෙ, ශීල සමාධි ප්‍රඥාමුඛයෙන් දෙසනලද; විසුද්ධිමග්ගෙ, විශුද්ධිමාර්ගයෙහි; සීලං තාව පරිදීපිතං හොති, පළමුකොට ශීලය දක්වන ලදි.

1. ශීලනිද්දේශ නම්වූ

ප්‍රථමපරිච්ඡේදය නිමි.

2.
ධුතාඞ්ග නිද්දේශය.

1. ඉදානි, දැන්; අප්පිච්ඡතා, අපිස්බවය; (අපිස් අදහස් ඇතිබවය යුතැනි;) සන්තුට්ඨිතාදීහි, ඉතරිතරපසයෙන් සතුටු වීම ආදිවූ; යෙහි ගුණෙහි, යම්ගුණයෙකින්; වුත්තප්පකාරස්ස සීලස්ස, කියනලද ප්‍රකාර ඇති ශීලයාගේ; වොදානං හොති, පිරිසුදුබව වේ ද; තෙ ගුණෙ, ඒ ගුණයන්; සමාදෙතුං, සපයනු පිණිස; යස්මා, යම්හෙයකින්; සමාදින්නසීලෙන, සමාදන්වූ සිල් ඇති; යොගිනා, යොගීහු විසින්; ධුතඞ්ග සමාදානං කාතබ්බං, ධුතාඞ්ගසමාදන්වීම කටයුතු; එවං හි, එසේකල්හි; අස්ස, ඒ යොගීහුගෙ; අප්පිච්ඡතා, අපිස්බව; සන්තුට්ඨිතා, ලදපසයෙහි සතුටුවිම; සල්ලඛ, මනාකොට කෙලෙසුන් ලිහිම; (සිඳිම තුනීකිරීම යයි සේසි;) පවිවෙක, සිත් විවෙකයට කරුණුවූ කායවිවෙකය; අපචය, කෙලෙසුන්ගෙ වීදහීම; (කෙලෙසුපගමයයි සේසි;) විරියාරම්භ, ආරබ්ධ වියයී ඇතිබව; සුභරතා, සුපොෂ්‍යබව; (ආදිශබ්දයෙන් අප්පකිච්චතා-සල්ලහුකවුත්තී යනාදීන් ගත්හු.) ගුණසලිල, ගුණනැමැති ජලයෙන්; විකසාලිතමලං, ප්‍රක්ෂාලිතවූ මල ඇති; සීලඤ්ඤව, ශීලයද; සුපරිසුද්ධං භවිස්සති, ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් දුරුවීමෙන් සුපරිසුද්ධවන්නේය; වතාති ච, ධුතධම්මයෝ ද; සම්පජ්ජිස්සන්ති, සම්පන්න වෙත්; (අපිස් ආදි ගුණ වඩුත්ම දුහහනුදු පරිපූර්ණව නිපදිතියි-යුසේසි.) ඉති, මෙස්; අත්ත විජ්ජ, නිර්දෙෂවූ; සීලබ්බතගුණ, සිල් හා දුහහනුණෙන්; පරිසුද්ධසමාචාරෙ, පිරිසුදු සියලු ප්‍රයොග ඇතියෙ; පොරාණෙ, පෙරුණවූ;(බුඩාදි ආර්‍යයන්ගේ ප්‍රවෙණි බැවින් පොරාණවූ;) අරියවංසත්තයෙ, ඉතරිතර චීවර-පිණ්ඩපාත-සෙනාසන සන්තුට්ඨි සඞ්ඛ්‍යාත ආර්‍යවංශත්‍රයෙහි; පතිට්ඨාය, පිහිටා; චතුප්පස්ස, සතරවනුවූ; භාවනාරාමතාසඞ්ඛාතස්ස, සමථභාවනා විපස්සනාභාවනායෙහි යුක්තබවයයි කියනලද; අරිය වංසස්ස, අරියවිස්නුගෙ; අධිගමාරහො භවිස්සති, අධිගමයට සුදුසු වේද; තස්මා, එහෙයින්; ("යස්මා අධිගමාරහො භවිස්සති තස්මා"යි යොදනු.) ධුතඞ්ගකථං ආරභිස්සාම, ධුතාඞ්ගකථාව ආරම්භ කරමු; භගවතා, භගවත්හු විසින්; අනුඤ්ඤාතානි"යනු සබඳ) පරිවත්ත ලොකාමිසානං, දුරුකරණලද ලොකාමිෂ ඇති; (තෘෂ්ණාවෙන් පිරිමැදියයුතු බැවින්ද ලොකපරියාපන්න බැවින්ද ලාභසත්කාරාදීහු ලොකාමිෂ නම් වෙත්.) කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛානං, කායෙහි ද ජීවිතයෙහි ද නිරපෙක්ෂවූ; අනුලොමපටිපදං යෙව, නිර්‍වාණාධිගමයට අනුලොම්වූ විපස්සනා භාවනා සඞ්ඛ්‍යාත පිළිවෙත්ම; ආරොධෙතු කාමානං, සිද්ධකරණු කැමැතිවූ; කුලපුත්තානං,[a] ආචාරකුලපුත්තවූ; තෙරසධුතඞ්ගානි, තෙලෙස්ධුතාඞ්ගයෝ; අනුඤ්ඤාතානි, අනුදන්නා ලදහු; සෙය්‍යථීදං, ඔහු කවරහ; [පංසුකූලිකඞ්ගං, පංසුකූලිකඞ්ගය; =පෙ=තෙසජ්ජිකඞ්ගනති, නෙසජ්ජිකඞ්ගය යන මොහුයි.]—තත්‍ර, ඒ තෙලෙස් ධුතාඞ්ගයන් කෙරෙහි; ("විනිච්ඡයො විඤ්ඤාතබ්බො" යි යොදනු.)

i. අත්ථතෝ, (පංසුකූලාදි ඒ ඒ ශබ්දයන්ගේ) අර්ථවශයෙන්ද; ලක්ඛණාදීහි, ලක්ඛණ රසාදි විසින්ද; සමාදානවිධානතෝ, සමාදාන විසින්ද විධාන විසින්ද; පභෙදතෝ, විභාග විසින්ද; භෙදතෝ ච, බිඳීම් විසින්ද; තස්ස තස්සානිසංසතෝ, ඒ ඒ ධුතාඞ්ගයාගෙ අනුසස් විසින්ද.

ii. කුසලත්තිකතෝ වෙව, කුශලත්‍රික විසින්ද; ධුතාදීනං විභාගතෝ, ධුතඤ ධුතවාදඤ ධුතධම්මඤ ධුතාඞ්ගඤ යන මොවුන්ගෙ විභාග විසින්ද; සමාසව්‍යාසතෝ වාපි, සඞ්ඛේපය භා විස්තර විසින්ද; විනිච්ඡයෝ වික්‍ඛුදතබ්බා, විනිශ්චය දතයුත්තේයි.

තාව, පළවුකොට; අත්ථතෝ, වචනාර්ථයෙසින්:-i. රථිකා සුසාන සඞ්කාරකූටාදිනං,විපිඨ සොණ්ඩානඤ කසළගොඞ්ඝ යනාදීන් කෙරෙන්; යත්ථ කත්ථචි, යම්කිඹිතැනෙක්හි; පංසූනං උපරිධීතත්තා, පාංශුව මත්තයෙහි සිටිනෙසින්; අබහුඤතථෙන, උස්ව සිටිනා හෙසින්; තෙසු පංසූසු කූලම්හාති, ඒ පාංශුවෙහි ඉවුරු බඳුනුයි; පංසුකූලං, පංසුකූල නම්; ("නදියා කූලං"යනාදියෙහි මෙන් මිහි "කූල" ශබ්දය සම්‍ඤඤාවීනුයි"පංසුකූලම්හාති පංසුකූලං"සී කීහු.)අථවා,නොඅඤාත්; පංසුං විය, පාංශුවක් මෙන්; කුච්ඡිතභාවං, කුත්සිතබවට; ලුනාතීති, යේනුයි; පංසුකූලං, පංසුකූල නම්; (මිහි "කු" ශබ්දය කුත්සාවෙහි "ල"ශබ්දය ඝාත්‍යර්ථයෙහි වැටේනුයි කීහ. "කුච්ඡිතභාවං ගච්ඡතීති වුත්තං හොති"සී.) එවං ලද්ධනිබ්බචනස්ස, මෙසේ ලබනලද නිර්වචන ඇති; (අඤරුවී ඇති යන අර්ථයි.) පංසුකූලස්ස ධාරණං, පංසුකූල යාගෙ බැරීම; පංසුකූලං, (උත්තරපදලොපයෙන්) පංසුකූල නම් වේ; ("අප්පඛාදනමප්පඨං තත් ගීලම්‍යෙත්‍යාපූවිකා:"[a]යනු යෙහි මෙන් "පංසුකූලධාරණං"යනු යෙහි ධාරණශබ්දය ලොප් කොට පංසුකූලං යනු වේ යන අර්ථයි.)පංසුකූලං සීලමස්සාති, පංසුකූලය බැරීම ප්‍රකෘති වූයේ මොහටනුයි; පංසුකූලිකොං, පංසුකූලික නම් වේ; පංසුකූලිකස්ස, පංසුකූලිකයාගෙ; අඞ්ගං, සමාදානචෙතනා සඞ්ඛ්‍යාතධම්මය; පංසුකූලි කඞ්ගං, පංසුකූලිකඞ්ග නම් වේ; අඞ්ගනති කාරණං වුච්චති, අඞ්ගය යි කඞ්ගං, පංසුකූලිකඞ්ග නම් වේ; අඞ්ගනති කාරණං වුච්චති, අඞ්ගය යි කියනුලැබේ; තස්මා,එහෙයින්; යෙන සමාදානෙන,(චෙතනා ලක්ඛණ) යම් සමාදානයක් හෙතු කොට ගෙණ; සො, ඒ පංසුකූලය ධරණ භික්ෂුතෙමේ; පංසුකූලිකොති වුච්චති, පංසුකූලිකයයි කියනු ලැබේද; තස්ස, ඒ සමාදානචෙතනා ලක්ඛණයට; එතං අධිවචනං, අඞ්ගය යි යනු මෙ නමෙකැයි; වෙදිතබ්බං, දතයුතු.

(සං. 1.) ("සමාදියති එතෙනා ති සමාදානං=චෙතනා, සා අඞ්ගති අත්තනෝ ඵලමපති හෙතුභාවං ගච්ඡතීති අඞ්ගං=කාරණං, යෙන පුග්ගලෝ පංසුකූලිකොති වුච්චතීති"සි කී බැවින් යම් සමාදාන චෙතනා වක් කරණ කොට ගෙණ භික්ෂුතෙමේ පංසුකූලික නම් වේද ඒ සමාදාන චෙතනාව උහුගෙ පංසුකූලිකභාවය ට කාරණ බැවින් පංසුකූලික නම් වෙයි දතයුතු.)

ii. එතෙනෙව නයෙන, මෙම නයින්; ("පංසුකූලිකඞ්ගං"යනු යෙහි "පංසුකූලධාරණං පංසුකූලං, තං සීලං පංසුකූලිකං, තස්ස අඞ්ගං-සමාදානවෙතනා=පංසුකූලිකඞ්ගං"යනු යම්සේද එසේම "තිච්චර ධාරණං තිච්චරං, තං සීලං තෙච්චරිකං, තස්ස අඞ්ගං=තෙච්චරි කඞ්ගං"යි ගතයුතුය යන අර්ථයි) "සඞ්ඝාටි උත්තරාසඞ්ග අන්තරවා සක්‍යඞ්ගාතං"යනුයෙන් සඟළසිවුරුය පොරෝණාවය හඳනාවය යන (තුන්සිවුරෙහිම ත්‍රිච්චරසංඥය; කණ්ඩුපටිච්ඡාදි—වස්සිකසාටකාදීන් කෙරෙහි නොවෙයි දක්වත්.)තිච්චරං, තුන්සිවුරු ඵැරීම; සීලමස්සාති, ප්‍රකෘතිවූයේ මොහටනුයි; තෙච්චරිකෝ, තෙච්චරික නම්; තෙච්චරිකස්ස අඞ්ගං, තෙච්චරිකයාගේ අඞ්ගය; තෙච්චරිකඞ්ගං, තෙච්චරිකඞ්ග නම්; iii. භික්ඛාසඞ්ඛාතානං, භික්ෂාසඞ්ඛ්‍යාතවූ; ආමිසපිණ්ඩානං පන, ආමිෂපිණ්ඩයන්ගෙ; පාතෝ, හිම; පිණ්ඩපාතෝ, පිණ්ඩපත නම්; පරෙහි, පරයා විසින්; දින්නානං පිණ්ඩානං, දෙනලද පිණ්ඩයන්ගෙ; පතෙන, පාත්‍රයෙහි; නිපතන්නති වුත්තං හොති, හිමය යි සේසි. තං පිණ්ඩපාතං, අනුන් විසින් දෙනලද පිණ්ඩයන්ගෙ පාත්‍රයෙහි පතනය; උඤ්ඡති, හවුලා; තං තං කුලං උපසඞ්කමනෙනා, ඒ ඒ කුලයට එළ ඹෙන්නේ; ගවෙසතීති, සොයානුයි; පිණ්ඩපාතිකෝ, (බාදරික-සාමා කිකයන් මෙන්) පිණ්ඩපාතික නම් වේ; පිණ්ඩාය වා, පිඩු පිණිස හෝ; පතිතුං, ඇවිදිනට; වතං, ව්‍රතය; එතස්සාති, මොහටනුයි; පිණ්ඩපාති, පිණ්ඩපාති නම් වේ; පතිතුන්ති චරිතුං, පතිතුං යි සේසි 'චරිතුං'යන අර්ථයි; පිණ්ඩපාති එව, පිණ්ඩපාතීම; පිණ්ඩපාතිකෝ, ("භද්‍රෙ, එව භදන්තෝ"යනු මෙන්) පිණ්ඩපාතික නම් වේ; පිණ්ඩපාතිකස්ස අඞ්ගං, පිණ්ඩපාත පර්‍යේෂණයට කාරණය; (පිණ්ඩපාතපර්‍යේෂණ ව්‍රත ඇති මට කාරණය හෝ) පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං, පිණ්ඩපාතිකඞ්ග නම් වේ; iv. දූනං, දූනය; අවඛණ්ඩනං වුච්චති, විච්ඡේදය (කඩකිරීම) කියනු ලැබේ; අපෙතං දූනතෝ, විච්ඡේද සඞ්ඛ්‍යාත දූනයා කෙරෙන් අපෙත වූයෙ; අපදූනං, අපදූන නම් වේ; අනවඛණ්ඩනත්ති අත්ථෝ, කඩ නොකිරීමය යන අර්ථයි; සඟ අපදූනෙන, කඩ නොකිරීම හා සමග පවතීනුයි; සපදූනං, "සපදූන නම් වේ; අවඛණ්ඩනවිරහිතං, විච්ඡේද යක් නොකොට; අනුසරන්ති වුත්තං හොති, ගෙපිළිවෙළින්කැයි සේසි; සපදූනං, ගෙපිළිවෙළින්; චරති, හැසිරේනුයි; ඉදං, මේ සපදූන චර ණය; අස්ස සීලන්ති, මොහට; ප්‍රකෘතිනුයි; සපදූනචාරී, සපදූනචාරී නම් වේ; සපදූනචාරී එව, සපදූනචාරීම; සපදූනචාරිකෝ, සපදූන චාරික නම් වේ; තස්ස, ඔහුගේ; අඞ්ගං, ගෙපිළිවෙළින් ඇවිදීම; ප්‍රකෘති වන්නට කාරණය; (හෙවත්: සපදූනචාරීවීමට කාරණය) සපදූනචාරි කඞ්ගං, සපදූනචාරිකඞ්ග නම්—

v. එකාසනෙ භොජනං, ඊර්ෂ්‍යාපථාන්තරයෙන් අන්තරිතවූ එකම නිශද්‍යාවෙහි භොජනය; එකාසනං, (උත්තරපදලෝපයෙන්) එකාසන නම්; තං, ඒ එකාසන භොජනය; සීලමස්සාති, ප්‍රකෘතිවූයේ මොහට

නුයි; එකාසනිකොං, එකාසනිකඞ නම්; තස්ස, උහුගෙ; අඞ්ගං, එක ඇස් නෙහි හිඳ වැළඳිම ප්‍රකෘතිවිමට කාරණය; හෙවත්-එකාසනික වීමට කාරණය; **එකාසනිකඞ්ගං**, එකාසනිකඞ්ග නම්; vi. දුතියකභාජනස්ස පටික්ඛිත්තත්තා, විතීය භාජනය ප්‍රතික්ෂේපකළ බැවින්; කෙවලං, හුදෙක්; එකස්මිංයෙව පත්තෙ, එකම පාත්‍රයෙහි; පිණ්ඩා, පිණ්ඩය; පත්තපිණ්ඩා, පත්තපිණ්ඩ නම්; ඉදානි, දැන්; පත්තපිණ්ඩගහණෙ; පාත්‍රපිණ්ඩග්‍රහණයෙහි; පත්තපිණ්ඩයඤ්ඤං කත්වා, (උත්තරපදලෝපයෙන්)පත්තපිණ්ඩය යන සංඥකොට; පත්තපිණ්ඩං සීලමස්සාති, එකම පාත්‍රයෙහි පිණ්ඩග්‍රහණය ශීලවූයේ මොහටනුයි; පත්තපිණ්ඩිකොං, පත්තපිණ්ඩික නම් වේ; තස්ස, උහුගෙ; අඞ්ගං, එකම පාත්‍රයෙහි පිණ්ඩ ග්‍රහණය ප්‍රකෘතිවිමට කාරණය; **පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගං**, පත්තපිණ්ඩිකඞ්ග නම් වේ; vii. බලූති, බලූ යනු;පටිසෙධත්ථෙ නිපාතො, ප්‍රතිෂෙධාර්ථයෙහි නිපාතයෙකි; පවාරිතෙනා සතා, පැවැරි අවන්තහු විසින්; පච්ඡා ලඞ්භත්තං, පසුවලද බත; පච්ඡාභත්තං නාම, පශ්චාද්භක්ත නම්; තස්ස පච්ඡාභත්තස්ස හොජනං, ඒ පශ්චාද්භක්තයාගේ භොජනය; පච්ඡා භත්තභොජනං, පච්ඡාභත්තභොජන නම්; තස්මිං පච්ඡාභත්තභොජ නෙ, ඒ පශ්චාද්භක්තභොජනයෙහි; පච්ඡාභත්තඤ්ඤං කත්වා,(උත්තර පදලෝපයෙන්) පච්ඡාභත්තය යන නම් කොට; පච්ඡාභත්තං, පශ්චාද් භක්තභොජනය; සීලමස්සාති, ප්‍රකෘතිවූයෙ මොහටනුයි; පච්ඡා භත්තිකොං, පච්ඡාභත්තික නම් වෙයි; න පච්ඡාභත්තිකොං, පච්ඡාභත්ත භොජනය නොකරණ සුලුවූයෙ; **බලුපච්ඡාභත්තිකොං**, බලු පච්ඡා භත්තික නම්; (බලු ශබ්දය ප්‍රතිෂෙධවාචි බැවින් උහු හා සමානාර්ථවූ නකාරය ගෙණ න පච්ඡාභත්තිකොං"යූහු.)සමාදානවසෙන පටික්ඛිත්ත, සමාදාන වශයෙන් ප්‍රතික්ෂිප්තවූ; අතිරිත්ත භොජනස්ස,[a] (ශික්ෂාපද විෂය ශික්ෂාපදයෙන් ප්‍රතික්ෂෙපකළ බැවින්)අතිරික්තකර්ම කළ භොජ නයට; එතං නාමං, පච්ඡාභත්තය යන මේ නමෙකි; අට්ඨකථායං[b] පන, අට්ඨවාවෙහි වනාහි; වුත්තං, කියනලදී; **බලූති**, බලූ නම්; එකොං සකුණිකොං, එක් සකුණිකයෙක; සොං, හෙතෙම; මුඛෙන ඵලං ගහෙත්වා, මුඛයෙන් ඵලයක් ගෙණ, තස්මිං පතිතෙ, ඒ ඵලය හුණු කල්හි; පුන අඤ්ඤං න ඛාදති, නැවැත අනිකක් නොකන්නේය; අයං, මෙතෙම; තාදිසොති, එබඳුය හි; බලුපච්ඡාභත්තිකොං, **බලුපච්ඡා භත්තිකඞ්ග** නම්=පෙ=viii. අරඤ්ඤෙ නිවාසො අස්සාති, ආරණ්‍යනිවාසය මොහටනුයි; **ආරඤ්ඤිකොං**, ආරණ්‍යක නම්; ix. රුක්ඛමූලෙ නිවාසො රුක්ඛමූලං, රුක්මූල විසීම රුක්ඛමූල නම්; තං, ඒ වෘක්ෂමූල නිවාසය; සීලමස්සාති, ප්‍රකෘතිවූයේ මොහටනුයි; **රුක්ඛමූලිකොං**, රුක්මූලික නම් වෙයි;-අබ්භොකාසිකසොසානිකඞ්ගසුපි, අබ්භොකාසික සොසා නික දෙඅඟෙහි දු; එසෙවනයො, මෙම නයයි; (x. "අබ්භොකාසෙ නිවාසො **අබ්භොකාසං** xi. සුසානෙ නිවාසො **සුසානං**, තං සීලමස්ස" යනාදී සියල්ල "එසෙවනයො"යනුමෙන් අතිදෙශකළෝ.

xii. යදෙව සන්ථතං, යමෙක්ම පතවනලදද; යථාසන්ථතං, හේම යථාසන්ථත නම්; ඉදං තුය්හං පාපුණාතීති, මේ තට පැමිණේත්තේ යයි; එවං, මෙසේ පැමිණි; පඨමං උද්දිට්ඨසෙනාසනසස, පළමුකොට උදෙසකලද සෙනාසනයට; එතං අධිවවනං, මේ තමෙකි; තසමිං යථාසන්ථතෙ, ඒ යථාසන්ථතයෙහි; විහරිතුං, විසීම; සීලං, ප්‍රකෘතිවූයෙ; අසසාති, මොහටනුයි; **යථාසන්ථතිකඞ්ගං**, යථාසන්ථතික නම්;-xiii. සයනං පටික්ඛිපා, බැස හෙවීම ප්‍රතික්ෂෙප කොට; නිසජ්ජාය, නිෂද්‍යාවෙන්; විහරිතුං, විසීම; සීලමසසාති, ප්‍රකෘතිවූයේ මොහටනුයි; නෙසජ්ජිකො, නෙසජ්ජික නම්; තසස, උහුගෙ; අඞ්ගං, අඞ්ගය; **නෙසජ්ජිකඞ්ගං**, නෛෂද්‍යකාඞ්ග නම්.

සබ්බානෙව පනෙතානි, මේ සියලු ධුතාඞ්ගයෝම; තෙන තෙන සමාදානෙන, ඒ ඒ පාංශුකූලාදි අඞ්ගයන්ගේ සමාදානයෙන්; ධුත කිලෙසතතා, තෘෂ්ණාලද කෙලෙශයන් ඇතිහෙයින්; (තදඞ්ග වශයෙන් ප්‍රහීණ තාමෙණෘතපාදෘදි පාපධර්මයන් ඇතිහෙයින යන අර්ථයි.)ධුතසස භික්ඛුනො, වැහූ කෙලෙසුන් ඇති භික්ෂුහුගේ; අඞ්ගානීති, අඞ්ගයෝ නුයි; ("ධුතඞ්ගානි"යි යොදනු. යම් සමාදානයෙකින් ඒ කෙලෙශධුත නය වේද ඒ සමාදානයෝම ඒ ධුත භික්ෂුහුගේ අඞ්ගයහයි අභිමතයහ. යම් අන් කිසිකෙනෙක් **නොවෙත්**—මෙම කීහ:-"යෙහි තං කිලෙස ධුනනං, තානි යෙව ඉධ ධුතසස භික්ඛුනො අඞ්ගානී ති අධිපෙතානි; න අඤ්ඤානි යානි කානිචි"යි) කිලෙසධුනනතතා වා, කෙලෙසුන් තසන හෙයින් හෝ; ධුනනති ලද්ධවොහාරං ඤාණං, ධුතයයි ලද ව්‍යවහාර ඇති ඥාණය; අඞ්ගං එතෙසනති, අඞ්ගවූයේ මේ සමාදානයටනුයි; **ධුතඞ්ගානි**, ඒ සමාදානයෝ ධුතාඞ්ග නම් වෙත් (මෙයින් ඒ පාංශුකූලිකාදීන්ගේ සමාදානය ඥානපූර්වික බව කීවෙත්—මෙම කීහ-"ඤාණං අඞ්ගං එතෙසනති ඉමිනා ඤාණපුබ්බකතං තෙසං සමාදානසස විභාවෙති") අථවා, නොහොත්; ධුතානි ච තානි, ධුතවූවාහු ඔහුමය; පටිපකඛනිද්ධුනනතතා, ප්‍රතිපක්ෂයන් නසන හෙයින්; පටිපත්තියා, ශීලාදි සම්‍යක්ප්‍රතිපත්තියට;අඞ්ගානි ච තානි,අඞ්ගවූවාහු ඔහුමනුයි;**ධුතඞ්ගානි**, ධුතඞ්ග නම් වෙත්; එවං, මෙසේ; තාව, පළමුකොට; **එත්ථ**, මේ ධුතාඞ්ගයෙහි; **අත්ථතො**, අර්ථ හෙයින්; විඤ්ඤුතබ්බා විනිච්ඡයො, විනිශ්චය දතයුතු.

(a.) සබ්බානෙව වෙතානි,[1] මේ සියලු ධුතාඞ්ගයෝම; **සමාදාන චෙතනා ලක්ඛණානි**,සමාදාන චෙතනාව සවභාව කොට ඇත්තාහුයි; (පරිහරණ චෙතනාව ද ධුතාඞ්ගමයයි දතයුතු—"සමාදියති එතෙනාති සමාදානං, සමාදානවසෙන පවත්තා චෙතනා, තං ලක්ඛණං එතෙසනති **සමාදානචෙතනා ලක්ඛණානි**") වුත්තනමපි වෙතං අට්ඨකථායං,[2a] අට්ඨකථායෙහි මේ කියන ලදුයේ මැයි; යො සමාදියති, යමෙක් සමාදන්

1, සබ්බානෙව පනෙතානි-ත්‍රි: මූ: 2. වුත්තම්පිචෙතං-ත්‍රි: මූ:

වේද; සෝ පුග්ගලෝ, හේ පුද්ගලයි; යෙන සමාදියති, යමක් කරණ කොට ගෙණ සමාදන් වේද; චිත්තචෙතසිකා එතෙ ධම්මා, උහුම චිත්ත චෛතසික ධර්මයෝයි.

(ස. 2.) (මිහි සමාදානක්‍රියාවට සාධකතම බැවින් සමාදානචෙතනා සම්ප්‍රයුක්තධර්මයෝ "යෙන"යි කරණභාවයෙන් දක්වනලදහු. එසේ කල්හි "යා සමාදානචෙතනා තං ධුතඞ්ගං"යි—සමාදාන චෙතනාග්‍රහණය කුමක් පිණිසය යත් ? චෙතනාමූලක හෙයිනැයි දතයුතු.)

යා සමාදානචෙතනා, යම් සමාදාන චෙතනාවක් ඇද්ද; තං ධුතඞ්ගං, හේ ධුතඞ්ග නම්; ඉං පටිඤ්ඤති, ගෘහපතිදානව්වරාදී යමක් ප්‍රතික්ෂේප කෙරේද; තං වත්තුනති, ඒ වස්තුයයි; (b.)සබ්බානෙව, සියලු ධුතාඞ්ගයෝම; **ලොලුප්පච්ඡංඝනරසානි,** තෘෂ්ණාචාරසඞ්ඛ්‍යාත ලොලුපච්ඡංඝනය කෘත්‍යකොට ඇත්තාහුයි; ("කුසලඛණඞ්ඛයස හුස විලුම්පනටෙඨන ලොලුපචං-තණ්හාචාරෙ, තස්ස විඛංඝනකිච්චතතා ලොලුපච්ඡංඝනරසානි"යනු පිකායි.) (c.) **නිල්ලොලුප්පභාවපච්චුපට්ඨානානි,** තෘෂ්ණාචාර සඞ්ඛ්‍යාත ලොලුපභාවයක් නැතිබව වැට හිම් කොට ඇත්තාහුය; (d.) **අපිච්ඡාදි,** අලෝභාදිවූ; **අප්පිච්ඡධම්මපදට්ඨානානි,** පරිශුද්ධශීලාදි ධර්මයන් ආසන්න කාරණ කොට ඇත්තාහුයි; එවං, මෙසේ; එත්ථ, මෙහි; ලක්ඛණාදීහි, ලක්ෂණාදි වශයෙන්; විනිච්ඡයෝ වෙදිතබ්බෝ, විනිශ්චය දතයුතු. ("සමාදානච්ඡාන තෝ ති ආදිසු පන පඤ්චසු එවං විනිච්ඡයෝ වෙදිතබ්බෝ"යි කීවෙත්.)

සබ්බානෙව [පනෙතානි] ධුතඞ්ගානි, මෙ සියලු ධුතාඞ්ගයෝම; ධරමාණෙ භගවති,භගවත්හු ධරමාණකල්හි;භගවතෝ ඡෙව සන්තිකෘ, භගවත්හු සමීපයෙහිම; සමාදානබ්බානි, සමාදන් විය යුත්තාහුය; පරිණිබ්බුතෙ, (භගවත්හු) පිරිණිවි කල්හි; මහාසාවකස්ස සන්තිකෙ, මහ සව්වක්හු සමීපයෙහි; ("සමාදානබ්බානි" යොදනු—මතුයෙහිදු මෙම නියේ.) තස්මිං අසති, ඒ මහසව්වක්හු නැති කල්හි; ඛීණාසවස්ස, රහත්මහණක්හු; ("සන්තිකෙ"යි යොදනු—සෙසු පෙදෙහි දු මෙම නියාය;"තස්මිං අසති"යනු "අනාගාමිස්ස"යනාදි පෙදෙහි දු යොදනු.) අනාගාමිස්ස, අනැගැමියක්හු; සකදාගාමිස්ස, සෙදැගැමියක්හු; සොතා පන්නස්ස, සෝවාන්ක්හු; තෙපිටකස්ස, තුන්පිටකය දන්නාක්හු; ඒපිට කස්ස, දෙපිටකයක් දන්නාක්හු; එකපිටකස්ස, එක් පිටකයක් දන්නාක්හු; එකසඞ්ගීතිකස්ස, එක් සඟියක් දන්නාක්හු; අට්ඨකථාචරියස්ස, අටුවාඇදුරක්හු; (වෙසෙසින් අටුවා තන්තියම පුහුණුවක්හුමය යන අර්ථයි;) තස්මිං අසති, අටුවා ඇදුරක්හු නැති කල්හි; ධුතඞ්ගධරස්ස, ධුතාඞ්ගධරයක්හු; තස්මිම්පි අසති, ඔහු දු නැති කල්හි; වෙතියඞ්ගනං සම්මජ්ජිත්වා, දඟඹබිඅඟන හැමද; උකකුටිකං නිසීදිත්වා, උකුටික යෙන් හිඳ; (එළිල්ලෙන් හිඳ යන අර්ථයි;) සම්මා සම්බුද්ධස්ස සන්තිකෙ, බුදුන් සමීපයෙහි; වදනෙනන මිය, කියනුවක්හු මෙන්; සමාදානබ්බානි,

සමාදන් විය යුත්තාහුයි; අපි ච, අනිකෙකු දු; සයම්පි, තමා ද; සමාදාතුං, සමාදන් වන්නට; වට්ටති එව, වටිමැයි; එත්ථ ච, මෙ තමා සමාදන්වීමෙහි; වෙහාසිකථේරානං, දෙබෑතෙරුන් කෙරෙන්; ජෙට්ඨභාතු, වැඩිමහල් තෙරුන්ගේ; ධුතඞ්ගපටිඤ්ඤාය, ධුතාඞ්ගයෙහි අපිස් බැව්හි; වත්තුං[a] කථෙතබ්බං, වත් කියයුතු.

(සං. ටී.) (ඒ මහතෙරුන්ගෙ නෛසර්ගික බව කිසිවෙක් නොදන්නා හ. එක් දවසක් යහන්හි මැදිම්යම පලහ බැඳ හුන්නවුන් විදුලිය අලුවෙන් දුක මල්තෙරහු වහන්ස! නෛසර්ගිකසේක්දැයි ප්‍රශ්න වූත්හු. තෙරහු තමන් දුහඟ අපිස් බැව්න් එවිටමැ වැදහෙව පසුව තුමූ සමාදන්වූහ.) අයං තාව, මෙ වනාහි; සාධාරණකථා, සියලු ධුතාඞ්ගයන්ට සාධාරණ කථායි.

ධුතාඞ්ගසාධාරණකථා නිමි.

1.

2. ඉදානි, දැන්; එකෙකස්ස, එකි එකී දුගහහුගෙ; **සමාදානස්ස**, සමාදන්වීමය; **විධානං**, විධානය; (විධානහු දුහඟෙහි පිළිපදිනා විධියි;) **පභෙදං**, භිනාදි ප්‍රභෙදය; **භෙදං**, දුහඟබිඳීමය; **ආනිසංසෙ**, අනුසස්ය යන මොවුන්; වණ්ණයිස්සාම, වර්ණනාකරමු;—("පංසුකූලිකඞ්ගං තාව සමාදිත්තානං හොති"යනු සම්බන්ධයි.) **ගහපතිදානචීවරං**, ගෘහපතීන් දෙන සිවුරු; පටික්ඛිපාමි, ප්‍රතික්ෂෙප කෙරෙමි; **පංසුකූලිකඞ්ගං**, පංසුකූලික සිවුරුඅඟ; **සමාදියාමීති**, සමාදන් වෙමි යන; ඉමෙසු විසු වචනෙසු, මේ දෙවචනයන් කෙරෙහි; අසඤ්ඤතරෙන, එක්තරා වචනයකින්; සමාදින්නං හොති, සමාදන් වන ලද්දේ වේ; ("ගහපතිදානචීවරං"යනුයෙහි දැඟක බැව්න් මහණහු දු උකටඅට ගෘහපති පක්ෂයෙහිම ඇතුලත් වෙත්. ප්‍රව්‍රජිතයෝ ගණිත්වයි තබන්නලද සිවුර ගහපතිසිවුර නම් වෙයි ගෘහපතියන් දුන් සිවුර නම් නොවෙයි කුයි එබඳු සිවුර වලකන්නට දැන ශබ්දය ප්‍රයොගකළහයි දතයුතු.) එත්ථ, මෙහි; ඉදං, මේ; **සමාදානං**, සමාදන් වීමයි.

එවං, මෙසේ; සමාදින්නඛ්ඩතඞ්ගෙන පන, සමාදන්වනලද ධුතාඞ්ගය ඇති ඔහු විසින්; ("පරිභුඤ්ජිතබ්බං"යනු හා සබඳ) **සොසානිකං**, සොහොන්හි දමූ පියලි;[1] **පාපණිකං**, අවුණුදෙර දමූ පියලි; **රථියචොළං**, අන්තරවීථියෙහි දමූ පියලි; **සඞ්කාරචොළං**, කසළගොඩ දමූ පියලි; **සොත්තියං**, දරුලද සඳ ගඟීමල පිස දමූ පියලි; **නහානචොළං**, යකැදුරන් යකුන්—හුනුවන් නහවාපියා හළ පියලි; **තිත්ථචොළං**, නහනතොට දමූ පියලි; **ගහපච්චාගතං**, සොහොන් ගිය මිනිසුන් නැවත අවුත් නැහැසඳ පියලි; අඟගිදඩ්ඪං, ගින්නෙහි ප්‍රදෙශයක් දැ පියලි; **ඔබාසිතං**, ගෙරිමුවන් කැ පියලි; **උපචිකාඛාසිතං**, වේයන්

1. පිළිය-ඇතැම්.

කෑ පියලි; **උභතුරබාසිකං**, මියන් කෑ පියලි; **අනතවඡිනනං**, අනත යෙන් සුන් පියලි; **දසවඡිනනං**, දහයෙන් සුන් පියලි; **ඛණ්ඩහටං**, නැවුතැගෙත වෙළඳුන් බැඳි ධවජය; (යුද්ධභූමියෙහි බැඳි ධවජ හෝ;) **ඵුපච්චරං**, බිලියම් පිණිස තුඹය සිසාළ පියලි; **සමණචීවරං**, පැවිද්දන් දුන් සිවුරු; **ආභිසෙකිකං**, රජුන් අභිසෙකමඬුයෙහි පියන පිළිය; **ඉඛ්ඛිමඝං**, එහිහිඤ්ඤපැවිදියේ උපන් සිවුරු; **පංසුකිකං**, මහ හුණු පියලි; **වානාහතං**, වාතයෙන් ගෙණ ගොස් දුර හෙලූයේ; **දෙව දතතියං**, දෙවියන් විසින් දුන් සිවුරු; **සාමුද්දියනති**, මුහුදුරළින් දමා ගොඩ පියු පිළිය ගත; එතෙසු, මොවුන් කෙරෙහි; අඤ්ඤතරං විවරං ගහෙතවා, එක්තරා සිවුරක් ගෙණ; එාලෙතවා, පලා; දුබබලට්ඨානං පහාය, දුර්වලතැන හැර; පිරට්ඨානානි, තරතැන්; ධොවිතවා, දෙව; විවරං කතවා, සිවුරු කොට; පොරාණං ගහපතිවිවරං, පරණ ගෘහපති විවරය; අපනෙතවා, හැර; පරිභුඤ්ජිතබබං, වැළඳ ගත යුතු.

තත්ථ, එහි; **සොසානිකනති**, සොසානික නම්; සුසානෙ, සොහොන්හි; පතිතකං, කිසිවක්හු විසින් පියූසේයි; **පාපණිකනති**, පාප ණිකනම්; ආපණචාරෙ, අවුණුදෙර; පතිතකං, කිසිවක්හු විසින් පියූසේයි; **රථියාචොළනති** පුඤ්ඤතතිකෙහි, පින් කැමැත්තවුන් විසින්; චාතපාන චාරෙන,[1] කවුළුදෙරින්; රථිකාය, අතුරුවේහි; (විථියයි සේයි;) ඡඩ්ඩිත චොළකං, දමනලද කඩයි; **සඞ්කාරචොළනති**, සඞ්කාර චොළ නම්; සඞ්කාරට්ඨානෙ, කසළගොඩ; ඡඩ්ඩිතචොළකං, දමනලද කඩයි; **සොණ්ඩි යනති**, සොණ්ඩිය නම්; ගබහමලං, ගර්භමලය; පුඤ්ඤත්ථා, පිස; ඡඩ්ඩිත වත්ථං, දැමූ වතහි;-**තිණ්ණාමවමාතා**, තිසස නම් ඇමැත්තා මවු; සත අඤ්ඤතකෙන වත්ථෙන, සියක් අහතා වස්ත්‍රයෙන්; ගබහමලං පුඤ්ඤා පෙත්වා, ගර්භමලය පිස්වා; පංසුකූලිකා ගණ්හිස්සනතීති, පංසුකූලිකයෝ ගණිත්වයි; **තාලවෙලිමග්ගෙ**,[2] (මහගම)තාලවෙලි නම් වීථියෙහි;(අනු රාධපුරෙහි වේය යෙත්ම;) ඡඩ්ඩාපෙසි, දම්වා පු, භික්ඛු, භික්ෂූහු; ජීණඤ කට්ඨාතත්ථමෙව, (තමන් අපිස් බැවින්) ජීර්ණඝට්ඨාන පිණිසම; ගණ්හතනි, ගණිත්; **නහානචොළනති**, නහාන චොළ නම්; භූතවෙජ්ජ සි, යකැදුරන් විසින්; සසීසං නහාපිතා, ඉසින් නහවන ලද්දාහු; කාල කණ්ණි චොළනති, කාලකණ්ණි චොළයයි; (නිසිරිකඛ ඣ යුතැනී;) ඨං, යමක්; ඡඩ්ඩෙතවා, හැර; ගවජනති, යෙද්ද;("තං නහානචොළං නාම"යි යොදනු.) **නිත්ථචොළනති**, නිත්ථචොළ නම්; සිනානතිත්ථෙ, නහන තොට; ඡඩ්ඩිතපිලොතිකං, හළ කඩරෙද්ද; **ගතපච්චාගතකනති**, ගත පච්චාගත නම්; මනුස්සා, මිනිස්සු; සුසානං ගන්ත්වා, ‘ඒසාගොනට ගොස්; පච්චාගතා, නැවත ආවාහු; නහාත්වා, නහාපියා; ඨං ඡඩ්ඩෙනති, යමක් දමා පියද්ද; ("තං ගතපච්චාගතං නාම"යි යොදනු.) **අඟතී දඩ්ඩනති**, අඟසිදඩ්ඩ නම්; අඟතිනා, ඉන්නෙන්; දඩ්ඩපදෙසං, දනලද ප්‍රදෙශයක් ඇත්තේයි; තං, හේ; මනුස්සා, මිනිස්සු; ඡඩ්ඩෙනති, පියත්;

1. චාතපානත්තරෙන, ස. I & II.

ගොඛාඩිතානාදිනි, ගොඛාසිත යනාදීහු; පාකටාතෙව, ප්‍රකටයෝමැයි; තාදිසානි හි, එබඳුවූ චීවරයන්; මනුස්සා, මිනිස්හු; ඡඩ්ඩෙන්ති, පියත්; ඔඡහටන්ති, ඔජාඛට නම්; නාවං, නැවට; ආරුහන්තා, නැගෙන්නාහු; ධජං බන්ධිත්වා, ධවජය බැඳ; ආරුහන්ති, නැගෙත්; තං, හේ; තෙසං, ඒ වෙළඳුන්ගේ; දස්සනාතිකාමෙ, දර්‍ශනය ඉක්මුණු කල්හි; ගහෙතුං වට්ටති, ගන්නට වටී; යුද්ධභූමියං, රණබිම්හි; යං, යමක්; ධජං බන්ධිත්වා ඨපිතං, ධවජය බැඳ තබනලදද; තං, හේ; චිත්තමපි සෙතානං, දෙසෙනාවම; ගහකාලෙ, ගිය කල්හි; වට්ටති, ගන්නට වටී; ථූපච්චිවරන්ති, ථූපචීවර නම්; වම්මිකං, තුඹස; පරිකඛිපිත්වා, සිසාරා; බලිකම්ම කතං, බිලියම් කරණලද්දය; **සමණචීවරන්ති**, සමණචීවර නම්; භික්ඛුසන්තකං, මහණුන් සතුසේසි; **ආභිසෙකිකන්ති**, ආභිසෙකික නම්; රඤ්ඤා, රජහුගෙ; අභිසෙකට්ඨානෙ, අභිෂේකනසථානයෙහි; ඡඩ්ඩිතචීවරං, පියනලද චීවරය; **ඉද්ධිමයන්ති**, ඉද්ධිමය නම්; එහිභික්ඛු චීවරං, එහිභික්ෂු ප්‍රව්‍රජ්‍යාවෙන් ආ සිවුරුය; **පංසුකූලන්ති**, පංසුක නම්; අන්තරාමඝෙ, අතුරුමඟ; පතිතකං, පියනලද්දේය; (ඒ බොහෝ දවස් ඉක්මුණ ගතයුතු වේ. සම්භරු දෙතුන්දවසක් ඉක්මුණ ගතයුතුය යෙත්.) යං පන, යමක් වනාහි; සාමිකානං, සවාමීන්ගේ; සතිසම්මොසෙන, සිහිනැතිවීමෙන්; පතිතං, හුනුයේ ද; ථොකං, මදකලක්; රක්ඛිත්වා, රැකගිඳ; ගහෙතබ්බං, ගතයුතුයි; **වාතාහතන්ති**, වාතාහත නම්; වාතෙන හරිත්වා, වාතවෙගයෙන් ගෙණගොස්; දූරෙ පාතිතං, දුර හෙලනලද්දේයි; තං පන, හේ වනාහි; සාමිකෙ අපස්සන්තෙන, (සිහිමුළාව හුනුවා වැනිහුයි.) සවාමීහු නොපෙණෙන කල්හි; ගහෙතුං වට්ටති, ගතයුතු වේ; **දෙවදත්තියන්ති**, දෙවදත්තිය නම්; අනුරුඛ ත්‍රෙරස්ස විය, අනුරුත්තෙරනම (දෙව්දුව දුන් වස්ත්‍රය) මෙන්; දෙව තාහි දින්නකං, දෙවියන් විසින් දෙනලදුයි; **සාමුද්දියන්ති**, සාමුද්දිය නම්; සමුද්දවීචිහි, මුහුදුරළින්; ථලෙ, ගොඩ; උස්සාදිතං, නගනලද්දේයි.

යම්පන, යමක් වනාහි; සඞ්ඝස්ස දෙමාති දින්නං, සඟනට දෙම්හයි දෙනලදද; වොලුකඡිකඛාය, කඩයිගිම් පිණිස; වරමාතෙහි වා, ඇවිදිනවුන් විසින් හෝ; ලද්ධං, ලද්දේ ද; න තං පංසුකූලං, හේ පංසුකූල නම් නොවේ; භික්ඛුදත්තියම්පි, භික්ෂුදත්තිය චීවරය ද; යං, යමක්; වස්සගෙන ගාහාපෙත්වා වා දීයති, සඟනට හෝ ගණයට හෝ දෙන්නවුන් විසින් වසඟින් පමුණුවා දෙනු ලැබේ ද; සෙනාසනචීවරං වා හොති, සෙනසුන් කරවූවන් විසින් සෙනස්නෙහි වසනුවන්ම වළඳගතමැනවයි දෙනලද සෙනසුන් සිවුරෙක් හෝ වේද; න තං පංසුකූලං, හේ පංසුකූල නම් නොවේ; නොගාහෙත්වා දින්නමෙව, සඟින් නොපමුණුවා දෙනලද්දේම; පංසුකූලං, පංසුකූල නම් වේ; තත්‍රාපි, නොපමුණුවා දෙනලද භික්ඛුදත්තියෙහි දු; යං, යම් සිවුරක්; දායකෙහි, දායකයන් විසින්; භික්ඛුස්ස, භික්ෂුහුගෙ; පාදමූලෙ නික්ඛිත්තං, පාදමූලයෙහි තබනලද ද; තෙන පන භික්ඛුනා, ඒ මහණහු විසින් වනාහි;

පංසුකූලිකස්ස, පංසුකූලිකයහට; හත්ථේ ඨපෙත්වා දින්නාං, අත්හි තබා දෙනලද ද; තං, හේ විවරය; **එකතෝ** සුද්ධිකං නාම, දෙයකයා විසින් පාමුල්හි තබා දුන් බැවින් එකතොසුඛික නම් වේ; යං, යමක්; භික්ඛුනෝ, භික්ෂුහුගෙ; හත්ථේ ඨපෙත්වා දින්නාං, අත්හි තබා දෙන ලද ද; තෙන පන භික්ඛුනා, ඒ භික්ෂුව විසින් වනාහි; පාදමූලේ ඨපිතං, පාමුල්හි තබනලද ද; තම්පි, හෙද; **එකතෝ සුඛිකං**, එකතො සුඛික නම් වේ; යං, යමක්; භික්ඛුනෝ, භික්ෂුහුගේ; පාදමූලේ ඨපෙත්වා දින්නාං, පාමුල්හි තබා දෙනලද ද; තෙනාපි, ඒ භික්ෂුහු විසිනුදු; තථෙව දින්නාං, එසේම පාමුල්හි තබා දෙනලද ද; තං **ලාභතෝ සුඛිකං**, (ලාභයෙහි ද දුනයෙහි ද පාමුල්හි තුබූ බැවින්) හේ ලාභතො සුඛික නම් වේ; යං, යමක්; හත්ථේ ඨපෙත්වා ලබං, අත්හි තබා ලද්දේ ද; හත්ථේ යෙව ඨපිතං, දෙන්කල අත්හිම තබනලද්දේ ද; තං, හේ; **අනුක්කණ්ඨිත චීවරං** නාම, අනුත්කණ්ඨී චීවර නම් වේ; ඉති, මෙසේ; ඉමං, මේ පංසු කූලභෙදසඤ්ඤිතා, පාංශුකූලික භෙදය දැන; පංසුකූලිකෙන, පංසුකූලි කයා විසින්; චීවරං, සිවුරු; පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති, වැළඳගතයුත්තේ යයි; ඉදං, මේ; එත්ථ, මෙහි; **විධානං**, පිළිපදනා විධියි.

අයං පන, මේ වනාහි; **පභෙදෝ**, විභාගයි; තයෝ පංසුකූලිකා, පංසුකූලිකයෝ තුන්දෙනෙකි; i **උක්කට්ඨා**, උකටය; ii **මජ්ඣිමා**, මැදුමය; iii **මුදුකෝති**, මෘදුකයයි; තත්ථ, ඒ තුන්දෙනා කෙරෙහි; සොසානිකං යෙව ගණ්හනෙනා, සොහොනෙහි පියූ කඩම ගන්නේ; **උක්කට්ඨෝ** හොති, උකට නම් වේ; පබ්බජිතා ගණ්හිස්සනීති ඨපිතකං ගණ්හනෙනා, පැවිද්දේ ගණිත්වයි තබනලද්ද ගන්නේ; **මජ්ඣිමා**, මැදුම් නම් වේ. ("පබ්බජිතා ගණ්හිස්සනීති ඨපිතකං යෙව ගණ්හනෙනා මජ්ඣිමොති"යි කී බැවින් සොහොනෙන් සෙසු තන්හිදු නො උදෙසා තුබුවා ගන්නේ උකටම වේ යනු සිඞ්ගය. "සොසානිකං යෙව ගණ්හනෙනා"යන මේ වනාහි අති උක්කට්ඨ විසින් කියනලද යෙත්.) පාද මූලේ ඨපෙත්වා දින්නකං, මහණන්හු විසින් පාමුල්හි තබා දෙනලද දෙය; ගණ්හනෙනා, ගන්නේ; මුදුකෝති, මෘදුක නම් වේ; තෙසු, ඔවුන් කෙරෙහි; යස්ස කස්සචි, උකටාදීන් කෙරෙහි යම් කිසිවක් හටම; අත්තනෝ රුච්යා ඛත්තියා, තමහට කැමතිවීමෙන්; ගිහීහි දින්නකං, ගෘහීන් දුන්නා; **සාදිතක්ඛණේ**, ඉවසූ කෙණෙහිම; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; (මෙහින් අන්හට දෙමිසි ගණුත් දෙම කැතැයි කීවෙත්;) අයමෙත්ථ **භෙදෝ**, මේ මෙහි භෙදයි.

අයං පනානිසංසෝ, මේ වනාහි අනුසයි; **පංසුකූල චීවරං නිස්සාය**, පංසුකූලික චීවරය නිසා; **පබ්බජ්ජාති** වචනතෝ, පැවිදියයි වදාළ බැවින්; නිස්සයානුරූපපටිපත්තිසබ්භාවෝ, නිශ්‍රයට නිසිවූ පිළිවෙත් බවය; (මහණුවම් මළුවෙහි ආවාර්‍යයන් විසින් කියනලද සතරනිශ්‍ර යය; (මහණුවම් මළුවෙහි ආවාර්‍යයන් විසින් කියනලද සතරනිශ්‍ර යෙහි තමාම පිළින කළ දෙවන නිශ්‍රයට සුදුසු පිළිවෙත් බව යුතැනී;) පඨමෙ අරියවංසෙ, පළමුවන ඉතරිතර අරියවස්හි; පතිට්ඨානං, පිහිට

වීමය; ආරක්ඛදුක්ඛාභාවෝ, පංසුකූල චීවරඤ අලොභනීය බැවින් සිවුරු රක්ෂාවෙහි දුක් නැතිබවය; අපරායත්තවුත්තිතා, අන්‍යන් අයිති වෘත්ති නැති බවය; චොරභයේන, සොරබියෙන්; අභයතා, භය නැති බවය; පරිභොගතණ්හාය අභාවෝ, වෙසෙසින්ම ලුබ බැවින් පරිභොගයෙහි තණ්හා නැති බවය; සමණසාරුප්පපරික්ඛාරතා, මහණුන්ට සුදුසු පිරිකරබවය; අප්පාතිචෙව, මහාඝී නොවන බැවින් අල්ප ඝන; සුලභානි ච, එකතැනකින්ම නොලැබිය හැකි බැවින් සුලභඝන; තානි ච, ඔහුද; අනවජ්ජානීති, නිරවද්‍යඝනි; භගවතා, භගවත්හු විසින්; සංවණ්ණිත, වර්ණිතා කරණලදද; පච්චයතා, පසයක් බවය; පාසාදිකතා, අන්‍යන්ට ප්‍රසාද ඵළවන බවය; අප්පිච්ඡතාදීනං ඵලනිප්ඵත්ති, අල්පේච්ඡභාවාදි හෙතුවෙන් දුඃඛ පරිහරණය නිෂ්පන්න වන බැවින් අල්පේච්ඡභාවාදීන්ගේ ඵලනිෂ්පත්තියෙක; සම්මාපටිපත්තියා අනුබ්‍රූහණං, දුඃඛ රුක්ම මනා පිළිවෙළින් උපගනු පිණිසකුයි මතුයෙහි වන සම්මා පිළිවෙත වඩන්නේය; පච්ඡිමාය ජනතාය, පශ්චිම ජනයාගේ; දිට්ඨානුගතිං ආපාදනත්ථං, මෙම දෘෂ්ටිය අනුවිමට පැමිණවීමයි.

i. මාරසේනවිඝාතාය, මරහු හා මාරසේනාව නසනු පිණිස; පංසුකූල[1]ධරෝ යනි, පවුල් සිවුරු ධරූ තපස්විතෙමේ;යුද්ධෝ, සඞ්ග්‍රාමයෙහි; සත්තාදධකවචෝ, බඳනාලද සන්නාහ ඇති; ඛත්තියෝ විය, රජකු මෙන්; සොභති, ශොඛනේයි.

ii. කාසිකාදීනි, කසීසළු ආදිවූ; වරවත්ථානි පහාය, උතුම් වස්ත්‍ර හැර; ලොකගරුනා යං පංසුකූලං ධාරිතං, තිලොකගුරුහු විසින් යම් පසුල් සිවුරෙක් ධරණලදද; තං, හේ; කෝ න ධාරයෙ, කවරෙක් නම් නොධරාද; (නොහොත් 'යං' යනු යස්මාදර්ථ කොට "යස්මා ලොකගරුනා පංසුකූලං ධාරිතං තස්මා කෝ තං න ධාරයෙ"යි යොදනු—යත් තත් ශබ්දයන් නිත්‍යසම්බන්ධ බැවිනි.)

iii. තස්මා හි, එසෙයින්ම; (ලොකගුරුහු විසින් ධරූ බැවින්ය යූ තැනී;)භික්ඛු, මහණතෙමේ;අත්තනෝ, තමාගෙ;පටිසඤ්ඤං සම්නුස්සරං, (මහණුවම්මදුයෙහි "ආම භන්තෙ"හි ඇඳරතෙරුන් ප්‍රධාන කොට ඇති)සඟමැද කළ පිළිඤ සිහි කරණුයෙ; යොගාචාරානුකූලමඝි, යොගාවචරයනට අනුලොම්වූ; පංසුකූලෙ, පසුල්සිවුරෙහි; රතෝ ඝියා, ඇලෙන්නේයි.

අයං, මේ; පංසුකූලිකඞ්ගස්ස, පාංශුකූලිකාඞ්ගයෙහි; **සමාදානවිධානපභෙදානිසංසවණ්ණනා**, සමාදානය විධානය ප්‍රභෙදය ඵිදිමය ආනිසංසය යන මොවුන්ගේ වර්ණනාවී.

2.

3. තදනන්තරං පන, එයට ඉක්බිතිවූ; **තෙචීවරිකඞ්ගං**, තෙච්චරිකාඞ්ගය; **මතුඤ්චාවරං**, සතරවන සිවුර; (මිහි හඳනට පොරෝණට සුදුසුවූයේම සතරවන සිවුර නම් වේ, දත්කඹ නොහැරියයුතු බැවිනි.)

1. පංසුකූලං. ස. II.

පටික්ඛිපාමි, ප්‍රතික්ෂේප කෙරෙමි සි; **තෙචීවරිකඞ්ගං**, තෙචීවරික අඞ්ගය; **සමාදියාමීති**, සමාදන් වෙමි යන; **ඉමෙසං**, මොවුන් අතුරෙන්; අඤ්ඤතරවචනෙන, එක්තරා වචනයකින්; සමාදින්නං හොති, සමාදන් වන ලද්දේ වේ; **තේන පන තෙචීවරිකෙන**, ඒ තෙචීවරිකයා විසින්; චීවරදුස්සං ලභිත්වා, සිවුරු පිළි ලදින්; යාව, යම්තාක්; අඵාසු හාවෙන වා, අඵාසු බැවින් හෝ; කාතුං න සක්කොති, කරන්නට නොපොහොසත් වේද; (යාව චීවාරණකං වා න ලභති"සි යොදනු. සිවුරු චීවාරන්නක්හු හෝ කරණ සේ දන්නක්හු යුතැනි.) න ලභති, නොලැබේ ද; සූචිආදිසු වා, හිදිකටු ආදියෙහි හෝ; කිඤ්චි, කිසිවෙක්; අස්ස, මොහට; න සම්පජ්ජති, නොසැපයෙ ද; තාව, ඒ තාක්; නික්ඛිපිතබ්බං, තිබියයුතු; නික්ඛිත්තපච්චයා දෙසෝ නත්ථි, වස්ත්‍රාසන්නාධිපසයෙන් දෙස් නැති; (වස්ත්‍රාසන්නාධි ද නො වෙයි දුහඟ ද නො බිඳෙයි යුතැනි.)රඤ්ජිතකාලතෝ පන පට්ඨාය, රැඳුකල වනාහි පටන්ගෙණ; නික්ඛිපිතුං න වට්ටති, තබන්නට නොවටී; **ධුතාඞ්ගචොරෝ** නාම හොති,(පරණ සිවුරු හැර මේ සිවුරු වැළඳගණිමි සි තබන්නහුට දුහඟ නොබිඳෙතුදු)දුහඟසොර නම් වේ; ඉදං, මෙතෙම; අස්ස, මේ තෙචීවරිකඞ්ගයාගෙ; **විධානං**, විධිසි.

පභෙදනෝ පන, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි; අයම්පි, මේද; **තිවිධා** හොති, තුන්වැදෑරුම් වේ; තත්ථ, එහි; **උක්කට්ඨපරිච්ඡේදෝ**, උකටහු විසින්, රජනකාලෙ, රඳනකලැ; පඨමං, පළමු කොට; අන්තරවාසකං වා; හඳනා සිවුර හෝ; උත්තරාසඞ්ගං වා, පොරොණාසිවුර හෝ; රඤ්ජිත්වා, රඳා; ඉතරං, අනික් සිවුර; රඤ්ජිතබ්බං, රැඳියයුතු; තං පාරුපිත්වා, ඒ පෙරව; සඞ්ඝාටි රඤ්ජිතබ්බා, සඟල රැඳියයුතු; සඞ්ඝාටිං පන නිවාසෙතුං න වට්ටති, සඟල වනාහි හඳනට නොවටී; ඉදං, මෙ; අස්ස, මේ තෙචීවරිකයාගෙ; ගාමන්තසෙනාසනෙ, ගමත් සෙනස්තෙහි; වත්තං, වතයි; ආරඤ්ඤකෙන පන, වල්හි වසන තෙචීවරිකයා විසින් වනාහි; වෙ එකතෝ ඩොච්චා, දෙඝිවුර එක් කොට දෙව; රඤ්ජිතුං වට්ටන්ති, රඳන්නට වටනාහුය; ඡට්ඨා පන, ඡම්සේ; කඤ්චි දිස්වා, කිසිවක්හු දැක; කාසාවං ආකඩ්ඪිත්වා, සිවුර ඇද; උපරිකාතුං සක්කොති, මතුයෙහි කරන්නට පොහොසත් වෙද; එවං, එසේ; ආසන්නෙ ඨානෙ, සිවුරට ආසන්න තැන්හි; නිසීදිතබ්බං, හින්ද යුතු; මජ්ඣිමස්ස පන, මැදුමහට; රජනසාලාඝං, රඳනහල්හි; රජනකාසාවං නාම හොති, රඳන සිවුර නම් වෙයි; තං, හේ; නිවාසෙත්වා ව, හැඳද; පාරුපිත්වා ව, පෙරවද; රජනකම්මං කාතුං වට්ටති, රඳනකම් කරන්නට වටී; මුදුකස්ස, මෘදුකයහට; සභාගසික්ඛුනං චීවරානි, සභාග මහණුන්ගෙ සිවුරු; නිවාසෙත්වා වා, හැඳ හෝ; පාරුපිත්වා වා, පෙරව හෝ; රජනකම්මං කාතුං වට්ටති, රඳනකම් කරන්නට වටී; තත්‍රට්ඨක පච්චත්ථරණම්පි, තමාසතු නොතමාසතු හෝ හඳනා පෙරොණා පිණ්ඩිස නො ඉවා සෙනස්තෙහි පසතරණ කොට ඉවනලද සිවුරද; තස්ස,

ඔහව; වට්ටති, වටී; පරිහරිතුං පන න වට්ටති, (රඳන කලවම් අනුදත් බැවින් නිත්‍ය පරිභොග වසින්) පරිභොගකරන්නට නොවටී; (දත්කඩ වනාහි පිරිකර සොළවෙසි මේ පඤතරණය දත්කඩය යන දෙසිවුරෙ අතිරෙක සිවුරු තැන්හි සිටියාහුදු දුහඟ නොබිඳිති සි අටුවා යෙහි කී හයි යෙත්.) සභාගනිකඛනං චිවරම්පි, සභාග මහණුන්ගෙ සිවුරුදු; අන්තරන්තරෙ, අතරතුරෙහි; පරිභුඤජිතුං, වැළඳගන්නට; වට්ටති වටී; තෙචීවරිකස්ස පන, තෙසිවුරිහට වනාහි; චතුත්ථං වට්ටමානං, සතරවන සිවුර වවනෙ; අංසකාසාවමෙව වට්ටති, දත්කඩම වටී; තඤව ඛො, හෙද; විචාරතො, පලලින්; විදත්ථි, වියතෙක්ම; දීඝතො, දිගින්; තිඛත්තුමෙව, තුන්රියන්වූයේම; වට්ටති, වටී; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මෙතුන්දෙනහටම; චතුත්ථකචීවරං සාදිතකඛණෙයෙව, පෙරහන් ආදී බාහිර පිරිකර මිස තමා හඳනා පොරොණා වස් සතර වන සිවුර ඉවසූ කෙණෙහිම; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; අයමෙත්ථ භෙදෙ, මේ මෙහි භෙදයි.

අයං පන, මෙ වනාහි; **ආනිසංසො**, අනුසසී; තෙචීවරිකො භික්ඛු, තෙසිවුරී මහණතෙමෙ; කායපරිහාරිකෙන, වානාතපයෙන් කාය පරිහරණය කරණ; චීවරෙන, සිවුරෙන්; සන්තුට්ඨො හොති, සතුටු වේ; තෙන, එහෙයින්; අස්ස, උහුගෙ; පක්ඛිනො විය, පක්ෂියන්හු මෙන්; සමාදෙවෙව, හෙණම; ගමනං, යාමය; අපපසමාරම්භතා, මදකිස ඇති බවය; වත්ථසන්නිධිපරිවජ්ජනං, වසත්‍රසන්නිධිය දුරුකිරීමය; සල්ලහුක වුත්තිතා, ලඝුවූ ප්‍රවෘත්ති ඇති බවය; අතිරෙක චීවරලොලුපපපහාණං, තුන්සිවුරෙන් වැනි චීවරයෙහි ලොල්බව පැහීමය; කප්පියෙපි මත්ත කාරිතා, නිසීදනාදී අනුදත් බොහෝ සිවුරු ඇතද තුන්සිවුරු පමණෙහි සිටිබැවින් කැපයෙහිදු මාත්‍රකාරිබවය; සල්ලඛවුත්තිතා, සලේ පැවැතුම් ඇති බවය; අප්පිච්ඡතාදීනං, අල්පෙච්ඡ භාවාදින්ගෙ; ඵල නිප්ඵත්ති ඉති, ඵලනිෂ්පත්තිය යන; එවමාදයො ගුණා, මෙ ආදී ගුණයෝ; සම්පජ්ජන්ති, නිෂ්පන්න වෙත්.

i. අතිරෙකචීවරඛණෙ පහාය, තුන් සිවුරෙන් වැඩි සිවුරෙහි තෘෂ්ණාව දුරුකොට; සන්නිධිවිවජ්ජිතො, වසත්‍රසන්නිධින් වර්ජිතවූ; ධීරො යොගි, ධීර වූ යොගිතෙමෙ; සන්තොස සුඛ රසඤ්ඤූ, සන්තොස සුඛයෙහි රසදන්නේ; නිච්චරධුරො භවති, තුන්සිවුරු ධර වේ.

ii. තස්මා, එහෙයින්; සපත්තචරණෙ,[1] පත්‍රචරණසහිතවූ; (සපක්ෂ යුතැති.) පක්ඛිව, පක්ෂියෙකු මෙන්; සචීවරොව, තුන්සිවුරු සහිතවූම; යොගිවරො, යොගිවරතෙමෙ; සුඛං, සුවසේ; අනුච්චරිතුකාමොව; ඇවිදුනා කැමැත්තේ; චීවරතියමෙ රතිං කයිරා, සිවුරු නියමයෙහි (තුන් සිවුරෙහිය යුතැති.) ඇලුම් කරන්නේයි.

මේ තෙචීවරිකාඞ්ගසඞ්ගහි සමාදාන විධානපභෙද භෙදානිසංස වණ්ණනාදි.

---

1. සපත්තභරණෙ-ඇඩැම්.

3.

4. **පිණ්ඩපාතිකඞ්ගම්පි**, පිණ්ඩපාතිකාඞ්ගයද; **අතිරෙකලාභං**, පිණ්ඩියාලොපභොජනයෙන් වැඩිලාභය; (සඞ්ඝභත්තාදිය යුතැනි.) **පට්ඨපේමි**, පිළිබෙව් කෙරෙමි; **පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං සමාදියාමි**, පිණ්ඩපාතිකඞ්ගය සමාදන් වෙමි; ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන, මොවුන් කෙරෙන් එක්තරාවචනයකින්; සමාදින්නං හොති, සමාදන් වනලද් දෙ වෙ; තෙන පන පිණ්ඩපාතිකෙන, ඒ පිණ්ඩපාතිකයාවිසින්; (නසාදිතබ්බානි යනු හා සබඳ) **සඞ්ඝභත්තං**, සියලු සඟනට දියයුතු බත; **උද්දෙසභත්තං, භික්ඛූන් කිපදෙනෙකු උදෙසා දියයුතු බත; නිමන්තනං**, සඟනටවත් පුඟුලනටවත් නිමන්ත්‍රණය කොට දෙන බත; **සලාකභත්තං**, ලඟබත; **පක්ඛිකං**, එක් පක්ෂයක එක්දවසක් දියයුතු බත; **උපොසථිකං**, පොහොය පොහොයෙහි දියයුතුබත; **පාටිපදිකං**, පැළවිය දියයුතු බත; **ආගන්තුකභත්තං**, ආගන්තුකභික්ෂූන්ට දියයුතු බත; **ගමිකභත්තං**, ගමන් යන වුන්ට දියයුතු බත; **ගිලානභත්තං**, ගිලණුන්ට දියයුතු බත; **ගිලානුපට්ඨාකභත්තං**, ගිලණුන්ට උපස්ථාන කරණුවන්ට දෙන බත; **විහාරභත්තං**, වෙහෙර උදෙසා දෙන බත; (තමා කරවූ සඟසතු අවසානි වසන්නවුන්ට දෙන කුටිභත්තයද මෙහිම ඇතුළත් වෙ යෙත්.) **ධුරභත්තං**, සඟඨටවත් පුඟුලඨටවත් ධුරබත් දෙමි යි නිත්‍යයෙන් දෙනබත්; (ජනයා ගෑණ කළ ගෙහි තබා සඟනට දෙන බත් යෙත්මය යනුදු සන්‍යාසි-ටීකාවෙහි වනාහි "ධුරගෙහෙ එව ඨපෙත්වා දාතබ්බභත්තං ධුරභත්තං"යි කිහු.) **වාරභත්තං**, ගම් වැසි ආදින් වාරයෙන් දෙන බතය යන; **එතානි බුද්ධාදීහි භත්තානි**, මෙතුදුස් බත්හු; **න සාදිතබ්බානි**, නොසිවසිය යුත්තානුයි; සවෙ පන, ඉදින්; සඞ්ඝභත්තං ගණ්හාති ආදිනා නයෙන, සඞ්ඝභත්තං ගණ්හථ-යනාදි නයින්; අවත්වා නො කියා; අහම්පි, මෙද; **සඞ්ඝා භික්ඛං ගණ්හාති**, සඟ භික්ෂාව ගන්නේය; තුම්හෙපි, තෙපි ද; **භික්ඛං ගණ්හථාති වත්වා**, භික්ෂාව ගණුවයි කියා; දින්නානි හොන්ති, දෙනලද්දහු වෙද්ද; තානි, ඔවුන්; සාදිතුං, ඉවසන්නට; වට්ටති, (භික්ෂානාමයෙන් කීහෙයින්) වටී; සඞ්ඝතො, සඟහු කෙරෙන්; (භික්ෂානාමයෙන් කීහෙයින්) නිරාමිස සලාකාපි, යවිකැලි මිස සෙසුතුන් කැල්ලව ලාභද; විහාරෙ පකකභත්තම්පි, වෙහෙරදීම පිසවා දෙන බතද; වට්ටති යෙවාති, වටනේමයයි; ඉදං, මෙ; අස්ස මොනුගෙ; **විධානං**, විධියි.

පභෙදතො පන, ප්‍රභෙදයෙහින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; **තිවිධො** හොති, ත්‍රිවිධ වෙ; තත්ථ, ඔවුන්කෙරෙහි; **උක්කට්ඨො**, උකට; පුරතොපි, පෙරටින්ද; පච්ඡතොපි, පස්සෙන්ද; ආඝටභික්ඛං ගණ්හාති, ගෙණා භික්ෂාව ගණී; පත්තවාරෙ ඨත්වා, හමුවූ දෙරසිට; පත්තං ගණ්හන්තා නම්පි, පාත්‍රය ගන්නවුන්ටද; දෙති, දේ; පටික්කමනං, බොජුන් ගලවා; ආහරිත්වා දින්නාභික්ඛම්පි, (පය ගෙණගොස් ඔත්ඇවිස) ගෙණ වුත් දුන් භික්ෂාවද; ගණ්හාති, ගණී; තං දිවසං පන නිසීදිත්වා භික්ඛං

න ගණ්හාති, වහන්සේ පිඬුපිණ්ඩස තොෑ වැඩිය මැනව වෙහෙරටම අහර ගෙණෙම්හයි යන උපාසකයන්ගෙ බස් ඉවසා එදවසේ හිඳ අහර නොෑ ගණී; මජ්ඣිමමා, මැදුම්; තං දිවසං, එදවස්; නිසිදිත්වාපි ගණ්හාති, හිඳ ද ගණී; සඞ්ඝනවාය පන, සෙටපිණ්ඩස වනාහි; නාධිවාසෙති, නොෑ ඉවසා; මුදුකොෑ, මුදුක තෙමේ; සඞ්ඝනවායපි, සෙටදවස පිණ්ඩස ද; පුනදිවසෑයපි, අනික්දවස පිණ්ඩස ද; භික්ඛං, භික්ෂාව; අධිවාසෙති, ඉවසා; තෙ උභොපි, හිඳ භික්ෂාව ගන්නෙ ද සෙටයට අනික් දවසට ඉවසන්නෙ දයන දෙදෙනම; සෙරිවිහාරසුඛං න ලභන්ති, සෙරිවිහාර සුඛය නොලබත්;(අනුන් අයත් නොව වඳනබවය යන සුව නොෑ ලබත් යුතැන්.) උභතොඝෝ පන, උභට; ලභති, ලබා; එකසම්ං කිර ගාමෙ, එක් ගමෙක්හි; අරියවංශොෑ හොති, ආර්‍යවංශ සූත්‍ර ප්‍රතිසංයුක්ත ධර්ම කථාවෙක් වේ; උභතොඝෝ, උභටතෙමේ; ඉතරෙ, සෙස්සන්ට; (මජ්ඣිම මුදුක දෙදෙනාහටය යුතැනි;) ආහ, මෙසේ කී; ධම්මසවණාය, බණ අසනු පිණිස; ආයාමාවුසොති, ඇවැත්නි යම්හයි; තෙසු, ඔවුන්හෙරෙන්; එකොෑ, එක්මහණෙක්; භන්තෙ, වහන්ස, එකෙත මනුස්සෙන, එක් මිනිසකු විසින්; නිසීදාපිතොමහි, හිඳුවනලදිමියි;ආහ, කී; අපරොෑ, අනිකා; භන්තෙ, වහන්ස; මයා, මාවිසින්; සඞ්ඝනවාය, සෙටපිණ්ඩස; එකස්ස, එකක්හුගෙ; භික්ඛා, භික්ෂාතොමෝ; අධිවාසිතාති, ඉවසනලදැයි කී; එවං, මෙසේ; තෙ උභොපි, ඔහුදෙදෙනම; පරිහීණා, දහම්රෙසෙන් පිරිහුණහ; ඉතරොෑ, අනික් උභට; පාතොව, උදැසන්හිම; පිණ්ඩාය චරිත්වා, පිඬුපිණ්ඩස හොස්; ගන්ත්වා, බණඅසන පිණ්ඩස හොස්; ධම්මරසං පටිසංවෙදෙසි, ධර්මයුක්තවූ ප්‍රාමොද්‍යාදි රසය අනුභව කෙළේසි; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මෙ තුන්දෙනහටම; සඞ්ඝභත්තාදිකං අතිරෙකලාභං, සඞ්ඝභත්තාදිවූ අතිරෙක ලාභය; සාදිතකඛණෙ එව, ඉවසූ කෙණෙහිම; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; අය මෙත්ථ භෙදෙ, මේ මෙහි භෙදයි.

අයමපන, මෙවනාහි; ආනිසංසෙෑ, අනුසයි; පිණ්ඩියාලොපභොජනං නිස්සාය, පිණ්ඩියාලෝපභොජනය නිසා; පබ්බජ්ජාති වචනතොෑ, පැවිදියයි වදාළබැවින්; නිස්සයානුරූප පටිපත්තිසඞ්ඛාවොෑ, නිශ්‍රයට අනුරූපවූ පිළිවෙත් ඇතිබවය; දුතියෙ අරියවංසෙ පතිට්ඨානං, දෙවනුවූ පිණ්ඩපාත ආර්‍ය්‍ය වංශයෙහි පිහිටීමය; අපරායත්තවුත්තිතා, අනුන් අයත් නොවන පැවතුම් ඇතිබවය; අප්පාබාධතාවෙව, අල්පරෝග; සුලභානිව, සුලභයන; තානිව, ඔහු ද; අනවජ්ජානීති, නිරවද්‍යයහයි; භගවතා සංවණ්ණිතපසත්ථභාවතා, භගවන්හු විසින් සංවර්ණිතප්‍රත්‍යයබවය; කොසජ්ජනිම්මථනතා, (ජඩභාබල නිසා පිඬුසිඟන බැවින්) කුසිතභාව යාගෙ මැඩීමක් බවය; පරිසුද්ධාජීවතා, පිරිසිදුවූ ආජීව ඇතිබවය; සෙඛියපටිපත්තිපූරණං, (අනන්තරඅරයට වදනා හෙයින්) සුපටිච්ඡන්න ගමනාදි සෙඛියධර්මයන්ගෙ පිරීමය; අපරපොසිතා, පමණ දැන පිළි ගැන්මෙන්ද අනුන් හා හැනී නොෑ වඳන බැවින් ද පරපොෂණයක් නැතිබවය; පරානුග්ගහකිරියා, ගෙන් ගෙන් මදින් මදින් පිළිගැන්

මෙන් අනුන්ට අනුග්‍රහ කිරීමය; මානපහාණං, අනාගම ජීවිකායෙහි පිහිටි බැවින් මානයාගෙ පැහැමය; ("අනනම්දං භික්ඛවෙ ජීවිකානං යදිදං පිණ්ඩාලාපං[a]"—යනු පෙළ.) රසතණ්හා නිවාරණං, මුසුඅහරින් යැපෙන බැවින් රසතණ්හා වැළකීමය; ගණභොජන පරම්පරභොජන වාරිතත සික්ඛාපදෙහි,[b](නිමන්ත්‍රණ නො ඉවසන බැවින්)ගණභොජන සිඛපදය පරම්පරභොජන සිඛපදය වාරිතත සිඛපදය යන මෙහින්; අනාපත්තිතා, නිරුවැත්බවය; අප්පිච්ඡතාදීනං, අල්පෙච්ඡතාවාදීන්ට; අනුලොමවුත්තිතා, අනුලොම් පැවැතුම් ඇතිබවය; සම්මා පටිපත්ති බ්‍රැහණං, මනාපිළිවෙත් වැඩීමය; පච්ඡිමජනතානුකම්පනත්ති, පශ්චිම ජනයන්ට අනුකම්පාය යි.

i. පිණ්ඩියාලොපසන්නුපෙත්‍ය, පිඬුසිහිමෙන් ලද ආලොපයෙන් සතුටුවූ; අපරායත්තජීවිකො, අනුන් අයත් කොවන ජීවිකා ඇති; පහීණාහාර ලොලුප්පො, පහකරණලද අහරෙහි ලොල්බව ඇති; යති, මහණතෙමෙ; චාතුද්දිසො, (නොපැනිලෙන පැවිතුම් ඇති බැවින්) සතරදිශටම නිසිවූයේ; හොති, වන්නේයි.

ii. කොසජ්ජං, කුසිතබව; විනොදයති, දුරුකරන්නේයි; අස්ස, මොහුගෙ; ආජීවො, ආජීවය; විසුජ්ඣති, පිරිසිදු වෙ; තස්මා හි, එහෙයින්; සුමෙධසො, නුවණැත්තේ; භික්ඛාචරියං, බික්සිගිම; නාති මඤ්ඤෙය්‍ය, නො ඉක්මෙන්නේයි.

එවරූපස්ස කි, මෙබඳුවූ; (කියනලද ගුණෙන් යුකතවූ යුතැනී;)

iii. අත්තහරස්ස, තමාම රක්නාවූ; අත්තඤ්ඤුපොසිනො, එහෙයින්ම අනුන් පොෂණය නො කරණ; තාදිනො, එබඳුවූ; පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනො, පිණ්ඩපාතික භික්‍ෂුහට; වෙ, ඉදින්; ලාභසිලොකනිස්සිතො න[හොති,] ලාභය යසසය යන මොවුන් ඇසිරු නො කෙළේ වී නම්; දෙවා පිහයන්ති, දෙවියෝ පතත්; (ඔහුගෙ සිල්ආදි ගුණෙහි බුහුමන් කරන්නාහු ආදර කෙරෙති යුතැනී.

මේ පිණ්ඩපාතිකඛඟයෙහි සමාදානවිධානාදිභෙද නෙදානිසංස වණ්ණනාදිං

4.

5. සපදානචාරිකඛඟම්පි, සපදානචාරිකඛඟය ද; ලොලුප්පචාරං, ලොල භාවයෙන් හෙපිළිවෙළ ඉක්ම හැසිරීම; පටික්ඛිපාමි, ප්‍රතික්ෂෙප කෙරෙමි; සපදානචාරිකඛඟං සමාදියාමීති, සපදානචාරිකඛඟය සමාදන්වෙමි යි යන; ඉමෙසං, මොවුන් කෙරෙන්; අඤ්ඤතරවචනෙන, එක්තරා වචනයකින්; සමාදින්නං නොහි, සමාදන්වන්නාලද්දේ වේ; තෙන පන සපදානචාරිකෙන, ඒ සපදානචාරිකයා විසින්; ගාමචාරෙ ඨත්වා,

ගම්දෙර සිට; පරිස්සයාභාවෝ, උපද්‍රව නැතිබව; සල්ලකෙඛතඛ්බා, සැලකියයුතු; යසසා රවජ්ජාය වා, යම් විපිරුණුකමත්; ගාමෙ වා, ගමෙක වත්; පරිස්සයෝ හොති, උපද්‍රව ඇත් නම්; තං පහාය, ඒ හැර; අඤ්ඤත්‍ර, සෙසුතන්හි; චරිතුං, සිහන්නට; වට්ටති, වටී; යස්මිං ඝරමාරෙ, යම් ගෙදොරෙක හෝ; රවජ්ජාය වා, විපියෙක හෝ; ගාමෙ වා, ගමෙක හෝ; කිඤ්චි න ලබභති, (තුන්දවසක් සිහා) කිසිවක් නො ලැබේ ද; අගාමසඤ්ඤං කත්වා, නොගම් සංඥ කොට; ගන්තබ්බං, යායුතු; යත්ථ, යම්තැනෙක; කිඤ්චි ලබභති, කිසිවක් ලැබේ ද; තං පහාය, ඒ හැර; ගන්තුං න වට්ටති, ගන්නට නො වටී; ඉමිනා ච භික්ඛුනා, මේ සපදානචාරික මහණහු විසින්; කාලතරං පවිසිතබ්බං, උදැසන හිම වැද්දයුතු; එවං හි, මෙසේ කල්හි; අථාසුකට්ඨානං පහාය, නොවැද්දයුතුතැන් හැර; අඤ්ඤත්ථ, සෙසුතැනට; ගන්තුං, යන්නට; සඤ්ඤිස්සති, පොහොසත් වෙ; සචෙ පන, ඉදින්; විඤ්ඤූ, වැහැරෙ; දානං දෙන්තා වා, දන්දෙන්නාවූ හෝ; අන්තරාමග්ගෙ, අතුරුමඟ; ආගච්ඡන්තා වා, එන්නාවූ හෝ; මනුස්සා, මිනිස්හු; අස්ස, මොහුගෙ; පත්තං ගණ්හිත්වා, පාත්‍රය ගෙණ; පිණ්ඩපාතං දෙන්ති, අහර දෙත් නම්; වට්ටති, වටී; මඟං ගච්ඡන්තෙන්ත, මඟ යන්නාවූ; ඉමිනා ච අපි, මොහු විසින් ද; භික්ඛාචාරවෙලාය, පිඬුසිඟන වේලෙහි; සමප්පත්ත ගාමං අනතික්කමිත්වා, සමීප්‍රාප්ත ග්‍රාමය නො ඉක්ම; චරිතබ්බමෙව, සිඟිය යුතුමැයි; තත්ථ, එහි; අලභිත්වා වා, නො ලදින් හෝ; ථොකං ලභිත්වා වා, මදක් ලදින් හෝ; ගාමපටිපාටියා චරිතබ්බන්ති, ගම්පිළි වෙළින් සිඟියයුතුය යි; ඉදං, මේ; අස්ස, මොහුගෙ; විධානං, විධානය.

මන්දෙනා පන, ප්‍රභෙද හෙයින් වන්නාහි; අයම්පි, මෙද; තිව්ඛෝ හොති, තුන්වැදෑරුම් වේ; තත්ථ, ඒ තුන්දෙනා කෙරෙහි; **උක්කට්ඨෝ**, උකටතෙමේ; පුරතෝ ආගතභික්ඛම්පි, පෙරටින් ගෙණා අහර ද; පච්ඡතෝ ආගතභික්ඛම්පි, පස්සෙන් ගෙණා අහර ද; පටික්කමනං, බොජුන්හලට; ආහරිත්වා දීයමානම්පි, ගෙණඇර දෙනලද අහර ද; න ගණ්හාති, නො ගණී; පත්තදවාරෙ පන, හමුවූ දෙර වන්නාහි; පත්තං විස්සජ්ජෙති, පා විසදු; ඉමස්මිං හි ධුතඞ්ගෙ, මේ දුහඟෙහි; **මහාකස්සප** ත්ථෙරෙන සදිසෝ නාම නත්ථි, මහසුප් තෙරණුවන් හා සදෘශයෝ නම් නැත; තස්සාපි, ඔහුන්ගෙ ද; පත්තවිස්සට්ඨට්ඨානං,[a](පෙහෙර විපිඹෙහි පෙහෙර වෙස් ගෙණ සිටි සක්දෙව්රජහුගෙ හෙදෙර) පා විහිදි තැන්; පකතියාති එව, පැනේමැයි; මඤ්ඤිමෝ, මැදුම් තෙමේ; ආහටම්පි, ගෙණා අහර ද; පටික්කමනං, බොජුන්හලට; ආහතම්පි, ගෙණා අහරද; ගණ්හාති, ගණී; පත්තදවාරෙපි, හමුවූ දෙර ද; පත්තං විස්සජ්ජෙති, පා විසදු; භික්ඛං ආගමයමානෝ පන, භික්ෂාව බලා වන්නාහි; න නිසීදති, නො හිඳි; එවං සෝ, මෙසේ ඒ මැදුම්තෙමේ; උක්කට්ඨපිණ්ඩපාතිකස්ස, උකට පිණ්ඩපාතිකයහට; අනුලොමෙති, එහුද බලා නොහිඳිනා බැවින් අනුලොම් වේ; මුදුකෝ, මෘදුකතෙමේ;

තං දිවසං, ඒ දවස්; නිසීදිත්වා, හිඳ; ආගමෙති, බලා; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මේ තුන්දෙනාගේම; ලොළුප්පචාරේ උප්පබ්බනමත්තෙන, ලොලුප් බැවින් ගෙපිළිවෙළ ඉක්ම හැසිරීම උත්පත්තිමාත්‍රයෙහිම; ධූතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; අයං, මෙතෙමේ; එත්ථ, මෙහි; භෙදෝ, භෙදය.

අයං පන, මේ වනාහී; ආනිසංසෝ, අනුසසි; කුලෙසු නිච්ච නවකතා, (කිසි කුලෙක්හි නිබඳයෙන් නො එළඹෙන බැවින්)කුලෙහි ඇමදවස්හිම අලුත්බවය; වත්‍ථූපමතා, හැමතැනම අලඟාමනස් ඇති බැවිනුදු සෞම්‍ය බැවිනුදු වත්‍ථූපම බවය; කුලමච්ඡරපහාණං, පරිග්‍රහවිත්‍යනාභාවයෙන් කුලෙහි මසුරුබව හැරීමය; සමානුකම්පිතා, අභිභාගයෙන් හිත පහස්නෙන් සමවූ අනුග්‍රහ ඇතිබවය; කුලූපඝාදීනවාභාවෝ, කුලයට එළඹීමෙන් වන සඞ්ඝණ්ඨන සංසට්ඨනාදි ආදීනව නැතිබවය; අවිභාවනා නාභිනන්දනා, නිමන්ත්‍රණයෙන් නො තුස්බවය; අභිහාරෙන, භික්ෂාව ඇර එළවීමෙන්; අනපේක්ඛතා, ප්‍රයෝජන නැතිබවය; අප්පිච්ඡතාදීනං, අල්පේච්ඡතාදීන්ට; අනුලෝමවුත්තිතාති, අනුලොම් පැවැතුම් ඇතිබව යි.

i. ඉධ, මේ සස්නෙහි; සපදානචාරික භික්ඛු, සපදානචාරික මහණ තෙමේ; කුලෙසු, කුලයෙහි; වත්‍ථූපමෝ, සඳහුවැනි වූයේ; නිච්චනවෝ, හැමදවස්ම අලුත්වූයේ; කුලෙසු අමච්ඡරී, කුලයෙහි මසුරුබවක් නැත්තේ; සබ්බසමානුකම්පෙසු, සජීජනයා කෙරෙහිම සමවූ අනුකම්පා ඇත්තේ; කුලූපඝාදීනවවිප්පමුත්තෝති, කුලයට එළඹීමෙන් වන ආදීනවයෙන් වියුකතවූයේ; හොති, වන්නේ යි.

ii. තස්මා, එහෙයින්; ලොලූපචාරං පහාය, ලොල් බැවින් ගෙපිළිවෙළ ඉක්ම යිමීම් හැර; ඔකඛිත්ත චක්ඛු, යටහෙලූ ඇස්ඇත්තේ; යුගමත්තදස්සී, එහෙයින්ම යුගපමණක් බලන්නේ; භූමිං, පොළොහි; සෙරිවාරං ආකඞ්ඛමානෝ, සෙවෙරී විහරය කැමැත්තේ; ධීරෝ, ධීර තෙමේ; සපදානචාරං චරෙය්‍ය, සපදානචාරික දුහඟ පුරන්නේ යි.

මේ සපදානචාරිකඞ්ගයෙහි සමාදානප්පභේද
භෙදනිසංස වණ්ණනා යි.

5.

6. එකාසනිකඞ්ගම්පි, එකාසනිකඞ්ගය ද; කබළාසනභොජනං, වෙනවෙන අස්නෙහි හිඳ කරණ ආහාරපරිභොගය; පටික්ඛිපාමි, ප්‍රතික්ෂේප කෙරෙමි; එකාසනිකඞ්ගං සමාදියාමීති, එකාසනිකඞ්ගය සමාදන් වෙමි යන; ඉමෙසං, මොවුන් කෙරෙන්; අඤ්ඤතරවචනෙන, එක්තරා වචනයකින්; සමාදිණ්ණං හොති, සමාදන්වනලද්දේ වේ; තෙන පන එකාසනිකෙන, ඒ එකාසනිකයා විසින්; ආසනසාලාය, අසුන්හල්හි; නිසීදනෙනෙන, හිඳිනහු විසින්; ථෙරාසනෙ අනිසීදිත්වා,

ථෙරාසනයෙහි නො හිඳ; ඉදං මයහං පාපුණිස්සතීති, මෙ අස්න මට පැමිණෙන්නෙයයි; පතිරූපං ආසනං ඝල්ලකෙඛත්වා, සුදුසු අස්නක් සලකා; (නඟා නොසිටියයුතු අස්න සලකාය යුතැනි;) නිසිදිතබ්බං, හින්දයුතු; සචෙ, ඉදින්; අස්ස, මොහු ගෙ; භොජනෙ විපඤ්ඤතෙ, භොජනය අඩාලවූ කල්හි; ආචරියො වා, ඇජරතෙරහු වත්; උපජ්ඣායො වා, උපාධ්‍යාය තෙරහු වත්; ආගච්ඡති, අවු නම්; උට්ඨාය, නැඟිසිට; වත්තං කාතුං වට්ටති, වත් කරන්නට වටී; (ඒ වචිනාඛවම තරකරණු පිණිස මතුයෙහි ථෙරවාදය කිහු;) තිපිටක චූළාභයත්ථෙරා පන, තිපිටක චූලාභය නම් තෙරහු වනාහි; ආහ, මෙසේ කිවු; ආසනං වා රක්ඛෙය්‍ය, එකාසනික භික්ෂුහු වළඳන්නහු ධුතාඞ්ගභෙදයෙන් හුන් ගස්න හෝ රක්නෙය; (භොජන පරියොසානය වනතෙක් නැඟී නො සිටිය යුතුය යුතැනී;) භොජනං වා රක්ඛෙය්‍ය, වළඳන්නහු ධුතාඞ්ග භෙදයෙන් භොජනය හෝ රක්නෙය; (යම්තාක් වළඳන්නට පවන් නො ගත්ද ඒ තාක් නැඟිසිටිය යුතුය යන අර්ථයි. යම්හෙයකින් ඒ දෙකම මිහිනැත්ද එහෙයින් නැඟි සිට වත් කිරීම දුනඟ නොරක්නෙය යන අභිප්‍රායයි—'අයඤ්හි'යනාදි එහෙයින් කියත්;) අයඤ්හි, මෙද; විපඤ්ඤභොජනො, අඩාලකළ බොජුන් ඇත්තෙය; තස්මා, එහෙයින්; වත්තං කරොතු, වත් කෙරෙවයි; භොජනමපත, භොජනය වනාහි; මා භුඤ්ජතු, නඟමක් වළඳවා; ඉදං, මෙ; අස්ස, මොහුගෙ; විඛානං, විධියි.

පභෙදකො පන, ප්‍රභෙදකයෙහින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; තිවිඞ්ඛා හොති, තුන්වැදෑරුම් වෙ; තත්ථ, එහි; උක්ඛිත්තකා, උකට; අපපං වා හොතු, මඳවේවයි; බහුං වා, බොහෝ වේවයි; යමහි භොජනෙ, යම් භොජනයෙකැ; හත්ථං ඔතාරෙති, අත එරවාද; තතො, එයින්; අඤ්ඤං ගණ්හිතුං, අනිකක් ගන්නට; න ලබ්භති, නොලැබෙ; සචෙ, ඉදින්; මනුස්සා, මිනිස්හු; ථෙරෙන, තෙරුන් විසින්; න කිඤ්චි භුත්තනති, කිසිවක් නො වළඳනාලද්දාහි; සප්පිආදීනි ආහරන්ති, සපීඇාදීන් එළවත් නම්; හෙඨුජ්ජත්ථමෙව වට්ටනති, (වළඳනුවට අහරෙහි අත්එරවූ තැන පහරවා) බෙහෙත් පිණිසම වටිති; න ආහාරත්ථං, අහර පිණිස නොවටිත්. **මක්කිමෙ**, මැදුම්තෙමෙ; යාව, යම්තාක්; පතෙත භත්තං න ඛීයති, පාහි බත් ක්‍ෂය නොවේ ද; තාව, ඒ තාක්; අඤ්ඤං ගණ්හිතුං ලභති, අනිකක් ගන්නට ලැබෙ; අයං ඛි, මෙ තෙමෙ; භොජනපරියන්තිකො නාම හොති, (පාහි බොජුන් නිමතතෙක් ඇවිසි යමක් වළඳන බැවින්) භොජනය කෙළවර කොට ඇත්තෙ නම් වේ. **මුදුකො**, මෘදුක තෙමෙ; යාව ආසන්නා න වුට්ඨාති, යම්තාක් අස්නෙන් නොනැඟෙද; තාව, ඒතාක්; භුඤ්ජිතුං ලභති, වළඳන්නට ලබා; සො ඛි, හෙතෙම; උදකපරියන්තිකො වා හොති, උදකය කෙළවර කොට ඇත්තෙ හෝ වේ; යාව පත්තධොවනං න ගණ්හාති, යම්තාක් පා දෙනා නොගණී ද; තාව භුඤ්ජනතො, ඒතාක් වළඳන බැවිනි; ආසනපරි

යතතිකොවා, හුන් හස්න කෙළවර කොට ඇත්තෙ හෝ වේ; යාව න වුට්ඨාති, යම්තාක් අස්තෙන් නොනැඟෙ ද; තාව, ඒතාක්; භුඤ්ජන තො, වළඳන හෙයිනි; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මේ තුන්දෙනාහටම; **නානාසනභොජනං භුතතකඛණෙ**, නන්අස්තෙහි හිද යවුකැලි බොජනක් වැළඳූ කෙණෙහිම; ධුතඞගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳෙ; අය මෙත්, මේ මෙහි; භෙදො, භෙදය.

අයමපන, මේ වනාහි; **ආනිසංසො**, අනුසසයි; අපපාබාධතා, නිරොගිබවය; අපපාතඞඛතා, සිරුරු දුක් නැතිබවය; ලහුට්ඨානං, ලඝුව පවත්තාබවය; බලං, සිරුරුබලය; එසුවිහාරො, සුවමිහාරය; අනතිරිත්තපපවඩඪා,[a] කැප නො කළ බොජුන් පසයෙන්; ආනා පත්ති, නිරැවැත; (නන්අස්තෙහි වළඳනුවහට කැප නොකළ බොජුන් වැළඳීමෙන් වන ඇවැත් එකාසනිකයහට නොවෙයි යුතැනි.) රස තණහා විනොදනං, රසතණහා; දුරුකිරීමය; අපපිච්ඡතාදීනං අනු ලොමවුත්තිතාති, අපිස් බැව් ආදීන්ට අනුලොම් පැවතුම් ඇතිබව යි.

i. **එකාසනභොජනෙ**, එකාසන හොජනයෙහි; රතං, ඇලුනාවූ; යතිං, මහණහු; භොජනපචචයා, ආහාරප්‍රත්‍යයයෙන් වන; රුජා, රොගයෝ; න විසහන්ති, නොමඬිත්; රසෙ, රසයෙහි; අලොලුපො, ලොල් නොවූයේ; අතතනො කම්මං, තමාගේ (සමථ විපසසනා)කර්මය; න පරිහාපෙති, නොපිරිහෙලා; (බොජුන් පිරිහෙස්නා පියෝ මනා බැව්නු දු නිරොගිවන බැව්නු දු තමා කල් නොපිරිහෙලා යුතැනී.)

ii. ඉති, මෙසේ; එසුවිහාරකාරණෙ, සුඛවිහාරයට කාරණවූ; සුවි සලෙලඛරතූපසෙවිතෙ, පිරිසුදුවූ සලේ ගුණෙහි ඇලුනන් විසින් සෙවුනාලද; **එකාසනභොජනෙ**, එකාසන හොජනයෙහි; විසුද්ධ මානසො, පිරිසිදු සිත් ඇත්තේ; ඝදා, හැමකල්හි; රතිං ජනයෙථ, ඇලුම් කරන්නේ යි.

මේ එකාසනිකාඞගයෙහි සමාදානවිධානපභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනාය.

6.

7. **පතතපිණ්ඩිකඞගම්පි**, පත්තපිණ්ඩිකඞගය ද; **දුතියඛභාජනං පටික්ඛිපාමි**, දෙවන භාජනය පිළිබෙව් කෙරෙමි; **පතතපිණ්ඩිකඞගං සමාදියාමීති**, පත්තපිණ්ඩිකඞගය සමාදන් වෙමි යන; ඉමෙසං, මොවුන් කෙරෙන්; අඤ්ඤතරවචනෙන, එක්තරා වචනයෙකින්; සමාදිනනං හොති, සමාදන්වනලද්දේ වෙ; තෙන පන පත්තපිණ්ඩිකෙන, ඒ පත්තපිණ්ඩික මහණහු විසින්; යාගුපානකාලෙ, කෑද වළඳනකල; භාජනෙ ඨපෙතවා ව්‍යඤ්ජනෙ ලඛෙ, භාජනයෙහි තබා අවුළු ලදකල; පඨමං ඛ්‍යඤ්ජනං වා ඛාදිතබබං, (හඹු නොපිළිගෙණ) පළමු කොට අවුළු හෝ කෑයුතු; යාගු වා පාතබබා, (අවුළු ඔත් බොජුන් නොපිළි

ගෙණ) හඹු හෝ පළමු කොට පියයුතු; සචෙ පන, ඉදින්; යාගුයං පක්ඛිපති, අවුළු හඹුයෙහිම බහාලත් නම්; පූතිමච්ඡකාදිමහි ව්‍යඤ්ජනෙ පක්ඛිත්තෙ, කුණුමස් ආදි අවුළු බහාලූ කල්හි; යාගු පටිකූලා හොති, හඹු පිළිකුල් වේ නම්; අපපටිකූලං එව තඤ්ඤා, නොපිළිකුල් කොටම; භුඤ්ජිතුං වට්ටති, වළඳන්නට වටී; (පිළිකුල් දැස වැළදුකල බඩ නොහිට නැඟීද යන්නේය, එහෙයින් පිළිකුල් නොවනසේ වෙන වෙන වැළඳිය යුතුය යුතැනී.) තසමා, එහෙයින්; තථාරූපං ව්‍යඤ්ජනං සඤ්ඤාය, මෙබඳු ව්‍යඤ්ජනය සඳහා; ඉදං වුත්තං, මෙ කියනලදි;(කුමක් කී නියාද යත්? යම් ව්‍යඤ්ජනයක් හඹුයෙහි ලා බොන කල්හි පිළිකුල් වේද එවැනි ව්‍යඤ්ජනය සඳහා "ව්‍යඤ්ජනං වා පඨමං ඛාදිතබ්බං යාගු වා පාතබ්බා"යන මෙ කියනලද යුතැනී.) මධුසක්කරාදිකං, මධු ශර්කරාදීවූ; යං පන අපපටිකූලං හොති, යම් අවුළෙක් පිළිකුල් නො වේ ද; තං, හේ; පටික්කිපිතබ්බං, හඹුයෙහිම; බහාලියයුතු; ගණ්හන්තෙන න ච, පිළිගන්නහු විසිනුදු; පමාණයුත්තමෙව ගණ්හිතබ්බං, පමණ යුක්තකොටම ගතයුතු. (එක භාජනයෙහිම ගණිමිසි බොහෝ කොට ගෙණ කොදුම්ය යුතුය යුතැනී.) ආමකසාඛං,[1] (මිරිස් අතු ආ) අඹු අතු; හත්ථෙන ගහෙත්වා, අතින් ගෙණ; ඛාදිතුං වට්ටති, කන්නට වටනේය; තථා පන අකත්වා, එසේ නො කොට; පත්තෙයෙව පක්ඛිපිතබ්බං, පාහිම එවිය යුතු; (අත ද දෙවන භාජනයක් වැනි බැවින් සරුප් පිණිස පාහිම එවිය යුතුය යුතැනී.) දුතියක භාජනස්ස පන පටික්ඛිත්තත්තා, දෙවන භාජනය පිළිබෙව් කළ බැවින්; අඤ්ඤං රුක්ඛපණණම්පි න වට්ටති, අනික් රුක්පතෙකු දු නොවටියි; ඉදං, මෙ; අස්ස, මොහුගේ; විධානං, විධිදී.

සහෙදකෝ පන, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; නිවිධෝ හොති, තුන්වැදෑරුම් වේ; තත්ථ, ඔවුන් කෙරෙහි; **උණ්හකඤ්ඤස්ස**, උකට හව; අඤ්ඤත්‍ර උච්ඡුඛාදනකාලා, සප දැමියයුතු බැවින් උක්දඬු කන කලින් පිටත්ව; කවචරමපි, කසළකුදු; ඡඩ්ඩෙතුං, හරණට; න වට්ටති, නොවටී; ඔදනපිණ්ඩ, බත්කැටි; මච්ඡමංසපූපෙපි, මත්‍ස්‍යය මාංසය අපූපය යන මෙ; භින්දිත්වා, දතින් බිඳ; ඛාදිතුං න වට්ටති, කන්නට නොවටී; මජ්ඣන්හිකස්ස, මැදමහට; එකෙන හත්ථෙන භින්දිත්වා, එක් අතෙකින් බිඳ; ඛාදිතුං වට්ටති, කන්නට වටී; එසො, මෙතෙම; හත්ථයොගීනාම, අතින් කරණ ප්‍රයොග ඇති බැවින් හත්ථයොගී නම් වේ; මුදුමකා පන, මෘදුක වනාහි; පත්තයොගී නාම, පත්තයොගී නම් වේ; තස්ස, ඒ පත්තයොගීහට; යං සක්කා හොති පත්තෙ පක්ඛිපිතුං, යමක් පාහි බහාලතුවට පිළිවන් ද; තං සබ්බං, එ සියල්ල; හත්ථෙන වා, අතින් හෝ; දණ්ඩෙන වා, දඬින් හෝ; භින්දිත්වා ඛාදිතුං වට්ටති, බිඳ කන්නට වටී; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මෙ තුන්දෙනහටම; දුතියක භාජනං සාදිතක්ඛණෙ, දෙවන භාජනය ඉවසූ කෙණෙහි; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; අයං, මෙ; එත්ථ, මෙහි; **භෙදෝ**, භෙදය.

1. ක්‍රි. මූ. ආමකසාඛං.

අයං පන, මේ වනාහි; ආනිසංසෝ, අනුසසි; නානා රසතණ්හා විනොදනං, නන්රස වැළඳීමෙහි තණ්හා දුරුකිරීමය; අත්‍රිච්ඡතාය, පහාණං, නානා භාජනගත රසයෙහි ඉච්ඡා දුරුකිරීමය; ආහාරෙ, අහරෙහි; පයොජනමත්තාදයසිතා, ප්‍රයොජන මාත්‍ර දැක්මය; (නුමුසු රෙසෙහි ගිජුනොව එක් කොට වළඳන බැවින් අහරෙහි බුදුන් විසින් අනුදත් ජීවිතෙන්ද්‍රිය පවත්වන මතු ප්‍රයොජන්ය දක්නාබව යුතැනී.) ථාලකාදිපරිහරණඛෙදභාවෝ, සක්තලු ආදීන්ගෙ පරිහරණයෙහි ඛෙද නැති බවය; අවිකඩ්ඪනහොජිතා, නානා භාජනගතවූ ව්‍යඤ්ජන යෙහි එකභාජනගත සඤ්ඤ ඇති බැවින් අවියෝජනවූ හොජන ඇති බවය;(තත්තදභාජනගත සඤ්ඤ ඇති බව වැළකීම යුතැනි.) අපපිච්ඡතාදිනං අනුලොමවුත්තිතාති, අපිස් බැව් ආදීන්ට අනුලොම්වූ පැව තුම් ඇතිබවයි.

i. නානාභාජන විකෙඛපං, නානා භාජනගත වික්ෂෙපය; හිත්වා, හැර; ඔඛිත්තලොචනෝ, පත්තසඤ්ඤායෙන් ඔට හෙලූ ඇස් ඇතිව; රසතණ්හාය, රසතණ්හායෙහි; මූලානි ඛණනෙනා විය, මුල් කණන් නක්හු මෙන්; සුබ්බතෝ, සුන්දරවූ ව්‍රත ඇතිව.

ii. සරූපං සනාතුඨිං ධාරයනෙනා විය, සිරුරු ඇති තුෂ්ටිය දරන් නෙකු; බඳුවූ;(මූත්‍රීතිමත් තුෂ්ටිය දරන්නක්හු වැනි යුතැනී.)සුමානසෝ, සුන්දරවූ මනස් ඇතිව; පත්තපිණ්ඩිකං අඤ්ඤතු කෝ, පත්තපිණ්ඩිකයා මිස අන් කවරෙක්; ආහාරං පරිභුඤ්ජිස්‍ය, අහර වළඳන්නව සමර්ථ වන්නෙද; (නානා භාජනයෙහි වික්ෂෙප දුරුකොට පාණි නුණු ඇස් ඇතිව රසතණ්හාව මුලින් උදුරන්නක්හු මෙන් සුන්දරවූ ව්‍රත ඇතිව සිරුරුමත් සන්තුෂ්ටිය දරන්නක්හු මෙන් සුන්දරවූ මනස් ඇතිව පත්ත පිණ්ඩිකයා අහර වළඳනුවට සමර්ථ වෙයි යුතැනී.)

මේ පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගයෙහි සමාදාන විධානප්පභෙද භෙදානිසංස වණ්ණනාය.

7.

8. **බලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගම්පි**, බලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගයද; **අනිරිත්තං භොජනං පටික්ඛිපාමි**, පැවැරි ඇවැත් දැක පළමු කොට වැළඳියයුතු භොජනය පිළිකෙව් කෙරෙම්; **බලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං සමාදියාමීති**, බලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගය සමාදන්වෙම් සි ඝන; ඉමෙසං, මොවුන් කෙරෙන්; අඤ්ඤතර වචනෙන, එක්තරා වචනයෙකින්; සමාදින්නං හොති, සමාදන්වනලද්දෙ වෙ; තෙන පන බලුපච්ඡාභත්තිකෙන, ඒ බලුපච්ඡාභත්තිකයා විසින්; පවාරෙත්වා, පැවැරිඇවැද; භොජනං, භොජනය; කප්පියං කාරෙත්වා, කැපකරවා; පුන න භුඤ්ජිතබ්බං, නැවත නොවැළඳියයුතු; ඉදං, මේ; අස්ස, මොහුගෙ; විධානං, විධානය; **ඡබ්බිධෝ** පන, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; තිවිධෝ

හොති, තුන්වැදෑරුම් වේ; තත්ථ, එහි; උක්කට්ඨෝ, උතුම; යසමා, යම්හෙයකින්; පඨම පිණ්ඩ පවාරණා නාම නත්ථි, පළමුවන පිඬු පැවරීම නම් නැද්ද; තසමිං, ඒ ප්‍රථම පිණ්ඩය; අජ්ඣොහරියමානෙ, වළඳනු ලැබෙමින් සිටි කල්හි; අඤ්ඤං පටිඤ්ඤපෙතෝ, අන් බොජුනක් පිළිගෙවි කරන්නාහට; හොති, පැවැරී වේ; තසමා, එහෙයින්; එවං පවාරිතෝ, මෙසේ පැවැරි අවන්නේ; පඨමපිණ්ඩං අජ්ඣොහරිත්වා, පළමු පිඬ වළඳා; දුතියපිණ්ඩං න භුඤ්ජති, දෙවන පිඬ නොවළඳා; මජ්ඣිමෝ, මැදම; යසම්ං හොජනෙ පවාරිතෝ, යම් භොජනයක් පැවරී ඇවැත්ද; තදෙව භුඤ්ජති, ඒම වළඳා; මුදුකෝ, මෘදුකයා; යාව ආසනා න උට්ඨාති, යම්තාක් අස්නෙන් නොනැහෙද; තාව භුඤ්ජති, ඒ තාක් වළඳා; පවාරිතෝතං, පැවරී ඇවැත්; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මේ තුන්දෙනාගෙවම; කප්පියං කාරෙත්වා, කැපකරවා; භුත්තකඛණෙ, වැළඳූ කෙණෙහි; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දූහඟ බිඳේ; අයමෙත්ථ භෙදෝ, මේ මෙහි භෙදය.

අයං පන, මේ වනාහී; ආණිසංසෝ, අනුසස්; අනතිරිත්ත භොජනාපත්තියා දූරී භාවෝ, කැප නොකළ වැළඳීමෙන් වන ඇවතින් දුරුවීමය; ඔදරිකත්තකාභාවෝ, එක පිඬෙකිනුදු යැපෙන බැවින් කුසපුරණ බැව් නැති බවය; නිරාමිස සන්නිධිතා, කැපකරවා වළඳිමි සි තබන ආමිෂයක් නැතිබවය; පුන පරියෙසනාය අභාවෝ, නැවත අහර සෙවීමක් නැතිබවය; අපිච්ඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති, අපිස් බැව් ආදීන්ට අනුලොම්වූ පැවතුම් ඇති බවයි.

i. ධීරෝ, ධීරවූ; ඛලුපච්ඡාභත්තිකෝ යෝගී, ඛලුපච්ඡාභත්තිකයෝගී තෙමේ; පරියෙසනාය ඛෙදං නයාති, පැවැරි වැද්ද නොබොජුනා බැවින් නැවත බත් සෙවීමෙන් වන ශ්‍රමයට නොපැමිණේ; සන්නිධිං න කරොති, ආමිෂ සන්නිධිය ද නොකෙරෙයි; ඔදරිකත්තං පජහති, කුස්පුරණ සුලුබව දුරුකෙරෙයි.

ii. තසමා, එහෙයින්; සුගතපපඤ්ඤං, සුගත්හු විසින් පසස්නාලද; සත්තොසගුණාදි වුද්ධිසඤ්ජනනං, සන්තොෂ ගුණාදීන්ගෙ වෘද්ධිය කරන්නාවූ; ඉදං ධුතඞ්ගං, මේ ධුතාඞ්ගය; දෙසෙ විධුනිතුකාමෝ, දෙශයන් නසනු කැමැති; යෝගී, යෝගීතෙමේ; භජෙය්‍ය, සෙවුනේයි.

මේ ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගයෙහි සමාදානවිධානපභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනායි.

8.

9. **ආරඤ්ඤිකඞ්ගම්පි**, ආරඤ්ඤිකඞ්ගයද; **ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපාමි**, ග්‍රාමාන්ත සෙනසුන් පිළිගෙවී කෙරෙමි; **ආරඤ්ඤිකඞ්ගං සමාදියාමීති**, ආරණ්‍යකාඞ්ගය සමාදන් වෙමි යන; ඉමෙසං අඤ්ඤතර වචනෙන, මොවුන් කෙරෙන් එක්තරා වචනයෙකින්; සමාදින්නං

හොති, සමාදන්වතා ලද්දෙ වේ; තෙන පන ආරඤ්ඤිකෙන, ඒ ආරණ්‍යකයා විසින්; ගාමන්තසෙනාසනං පහාය, ග්‍රාමාන්ත සෙනසුන් හැර; අරඤ්ඤෙ අරුණං උට්ඨාපෙතබ්බං, අරණ්‍යයෙහි අරුණුනැඟියයුතු; තත්ථ, එහි; සද්ධිං උපචාරෙන, උපචාරය හා සමඟ; ගාමොයෙව ගාමන්තසෙනාසනං, ග්‍රාමයම් ග්‍රාමාන්ත සෙනසුන් නම් වේ; (ගමත් සෙනස්න ගම්හි ඇතුළත් බැවින් ගමත් සෙනසුන් නම් වේ යුතැනි- 'යොකොචි සත්තොපි ගාමං නාම'සි සබඳ) යොකොචි, යම්කිසි; එක කුටිකොවා, එක කුටියක් ඇතිවූද; අනෙක කුටිකොවා, බොහෝ කුටි ඇතිවූද; සපරික්ඛිත්තොවා, වැටපවුරු ආදීන් පරිඝේප සහිත වූ ද; අපරික්ඛිත්තොවා, පරිඝේප නැතිවූ ද; සමනුස්සොවා, මිනිසුන් ඇතිවූ ද; අමනුස්සොවා, (නැවත එම්හ යන උත්සාහ විඝිදම ගිය) මිනිසුන් නැතිවූ ද; අන්තමසො, යටත්පිරිසෙසින්; චාතුමාසනිවිට්ඨොා,[1] සාරමසක් වසතලද; යොකොචි සත්තොපි, ජඞ්ඝසත්ථය සකටසත්ථය යන යම්කිසි සාත්ථයෙකුදු; ගාමො නාම, ගම් නම් වේ; ගාමූපචාරො නාම, ග්‍රාමොපචාර නම්; පරික්ඛිත්තස්ස ගාමස්ස, පරිඝේප ඇති ග්‍රාමයාගෙ; සවෙ, ඉදින්; අනුගුඛසුඅසෙසව, අනුරාධපුරයාගෙ මෙන්; වෙ ඉන්‍දඛීලා හොන්ති, එළිපත්හු දෙදෙනෙක් වෙත් නම්; අබ්භන්තරිමෙ ඉන්‍දඛීලෙ සිතස්ස, ඇතුළු එළිපත්හි සිටියාවූ; ථාම මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස, බලමැදුම් පිරිමිනිහු; ලෙඩ්ඩුපාතො, ලෙඩ්ඩුපාතයෙකි; තස්ස ලක්ඛණං (වදන්ති,සි—සබඳ) ඒ ලෙඩ්ඩුපාතයාගෙ ලක්ෂණය; ථථා, යම්සේ; තරුණමනුස්සා, ලදරිමිනිස්හු; අත්තනොා බලං දස්සෙත්වා, තමන්ගේ බල දක්වා; බාහං පහාරෙත්වා, අත ක් දිගු කොට; ලෙඩ්ඩුං ඛිපන්ති, කැට ගසත්ද; එවං ඛිත්තස්ස ලෙඩ්ඩුස්ස පතනට්ඨානබ්භන්තරන්ති, එසේ හැසු කැට හුණු තැනින් ඇතුළයි; විනයධරා [වදන්ති], විනයධරයෝ කියති; සුත්තන්තිකා පන, සෞත්‍රාන්තිකයෝ වනාහි; කාකවාරණ නියාමෙන ඛිත්තස්සාති[2] වදන්ති, කවුඩුවන් නෙරණා නියමින් හැසු කැටහුණු තැනින් ඇතුළය යෙත්; අපරික්ඛිත්තකගාමෙ, පරිඝේප නැති ගම්හි; සබ්බපච්චන්තිමස්ස, හැමයෙන් කෙළවරවූ; ඝරස්ස, ගෙහි; චාරෙ ඨිතො මාතුගාමො, දොරසිටි මාගම; භාජනෙන, බඳනෙන්; ඝං උදකං ඡඩ්ඩෙති, ඝම් දියක් දමා ද; තස්ස පතනට්ඨානං, ඒ දිය හුණු තැන්; ඝරූපචාරෙ, ගෙ උවසර නම් වෙ; තතො, එයින්; වුත්තනයෙන එකො ලෙඩ්ඩුපාතො, කී නියායෙන් එක් ලෙඩ්ඩුපාතයෙක්; ගාමො, ගම් නම් වේ; දුතියො, දෙවන ලෙඩ්ඩුපාතය; ගාමූපචාරො, ග්‍රාමොපචාර නම් වේ.

අරඤ්ඤං පන, අරණ්‍යය වනාහි; i (විභඞ්ගපාළියං[3] වුත්තං සි සොදතු-විනයදෙසනායෙහි අසීනාදන් පරිජියෙහි)තාව, පළමු කොට; ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච, ගම ද ගම්උවසර ද තබා; සබ්බමෙතං, මෙ සියල්ල; අරඤ්ඤන්ති වුත්තං, අරණ්‍යය සි කියනලදී;

1, අතිරෙකා චාතුමාසනිවිට්ඨා-පෙළ. 2. ඔකඛිත්තසසාති-මු. සා. I.
3. විනයපරියායෙන-පෙළ.

අනිධම්මපරියායෙ,[a 1] ii අභිධම්මදෙසනායෙහි; [බහිඉන්‍දඛීලාතික්‍ඛ මිඞ්ගා, පිට එළිපතෙන් නික්ම; සඞ්ඛෙපතං, මේ සියල්ල; අරඤ්ඤන්ති වුත්තං, අරණ්‍යයයි කියනලදී. ඉමසම්පන, මෙහි වනාහි; iii සුත්තන්තික පරියායෙන, සූත්‍රාන්තදෙසනාවෙන්;] (පච්ඡිමං ආරඤ්ඤිකං නාම සෙනාසනං සි ඉොදනු.) පශ්චිම ආරණ්‍ය සෙනසුන් නම්; පඤ්චධනු සතිකං, පන්සියයක් දුනු පමණ ඈත්තේයයි; ඉදං ලක්‍ඛණං, මෙ ලකුණි; ("තං වවත්‍ථපෙතබ්බං'යි ඉොදනු.) තං, ඒ ලක්‍ෂණය; ආරොපිතෙන, තහනලද; ආවරියඛනුනා,[b] නවවියත් ඇජර දුන්නෙන්; පරික්‍ඛිත්තස්‍ස ගාමස්‍ස, පරික්‍ෂෙප ඇති ගම; ඉන්‍දඛීලතො, එළිපත පටන්; අපරික්‍ඛිත්තස්‍ස, පරික්‍ෂෙපනැති ගම; පඨමලෙඩ්ඩුපාතතො පට්ඨාය, ප්‍රථම ලෙඩ්ඩුපාතයෙහි පටන්; (මෙතැන 'ගාමොයෙව ගාමූපචාරොයි වෙත්.) යාව විහාරපරික්‍ඛෙපා, යම්තාක් විහාර පරික්‍ෂෙපය දක්වා; ඉතිච්ඡා, මැනැ; වවත්‍ථපෙතබ්බං, නිශ්චය කටයුතු; සබ්බෙපන, ඉදින්; විහාරො, වෙහෙර; අපරික්‍ඛිත්තොා හොති, පරික්‍ෂෙප නැත්තේ වී නම්; සබ්බපඨමං, සියල්ලටම පළමු; යං සෙනාසනං වා, යම් සෙනස්නෙක් හෝ; භත්තසාලා වා, බත්හලෙක් හෝ; ධුවසන්නිපාතට්ඨානං වා, නිති රැස්වෙන තැනෙක් හෝ; බොධි වා, බොධිය හෝ; චෙතියං වා, චෛත්‍යය හෝ; දූරෙවෙපි සෙනාසනතො හොති, සෙනස්නෙන් දුරුවී නම්; තං පරිච්ඡෙදං කත්වා, ඒ හිමි කොට; මිනිතබ්බන්ති, මිනියයුතුය යි; ඛන්ධකට්ඨකථාසු වුත්තං, වින්‍ය අටුවායෙහි කියනලද, මජ්ඣිමට්ඨකථාසං[c] පන, මැදුම්සඟි අටුවායෙහි වනාහි; විහාරස්‍සාපි; විහාරයාගේ ද; ගාමසෙසව, ග්‍රාමයාගෙ මෙන්; උපචාරං නීහරිත්වා, උපචාරය එළවා; උභින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අන්තරා, උභය ලෙඩ්ඩු පාතයන්ගෙ අතුර; මිනිතබ්බන්ති, මිනියයුතුය යි; වුත්තං, කියනලදී; ඉදමෙත්ථ පමාණං, (මෙද සූත්‍රාන්තවණ්ණනානුයි.) මෙහි මෙම පමණි; සබෙපි, ඉදින්; ආසන්නෙ ගාමො හොති, ආසන්නයෙහි ගමෙක් වී නම්; විහාරෙ සිතෙහි, වෙහෙර සිටියවුන් විසින්; [මානුස්සකානං, මිනිසුන්ගේ;] සද්දො සුය්‍යති, ශබ්දය අසනු ලැබේ නම්; පබ්බත නදී ආදීහි පන, පව්ත නදී ආදීන් වනාහි; අන්තරිතත්තා, අන්තරිත වෙයින්; න සක්කා උද්ධං ගන්තුං, ඉදිව යන්නට නොපිළිවන් ද; තස්ස, ඒ වෙහෙරට; යො පකතිමග්ගො හොති, යම් පියවි මඟෙක් වී ද; සබෙපි, ඉදින්; තාවාය සඤ්චරිතබ්බං, ඒ මඟ නැවින් යායුතු වී නම්; තෙන මග්ගෙන, ඒ මඟින්; පඤ්චධනුසතිකං, පන්සියයක් දුනු පමණ; ගන්තබ්බං, ගතයුතු; යො පන, යමෙක් වනාහි; ආසන්නගාමස්‍ස, ආසන්න ග්‍රාමයාගෙ; අබ්භඝමපාදනත්ථං, අඞ්ගය සපයා දුනු පන්සියයක් සපයනු පිණිස; තතො තතො මග්ගං පිදහති, ඒ ඒ තැන්හි කුඩා මං හැසුවා ද; අයං, මෙතෙමෙ; ධුතඞ්ගවොරො හොති, දුඟ සොර නම් වෙ; සබෙ පන, ඉදින් වනාහි; ආරඤ්ඤකස්‍ස භික්‍ඛුනො, ආරණ්‍යක භික්‍ෂුහුගෙ; ආචරියො වා, ආචාර්‍ය්‍ය හෝ; උපජ්ඣායො වා, උපාධ්‍යාය

1. පරියායෙන-පෙළ.

හෝ; ගිලානෝ හොති, ගිලන් වූ නම්; තෙන, ඒ ආරණ්‍යකයා විසින්; අරඤ්ඤේ සප්පායං අලභන්තෙන, අරණ්‍යයෙහි සැප නොලබන්නහු විසින්; ගාමන්තසේනාසනං නෙත්වා, ග්‍රාමාන්තසේනස්නට ගෙණ ගොස්; උපට්ඨාතබ්බා, උපස්ථාන කටයුතු; කාලසේව පන නික්ඛමිත්වා, කාලයෙහිම නික්ම; අඞ්ගයුත්තෙ ඨානෙ, අඞ්ගයුක්තස්ථානයෙහි; අරුණං උට්ඨපෙතබ්බං, අරුණු නැඟියයුතු; සචෙ, ඉදින්; අරුණුට්ඨානවෙලායං, අරුණුනැගෙන වේලෙහි; තෙසං ආබාධෝ වඩ්ඪති, ආචාර්‍යඋපාධ්‍යායන්ගෙ; ආබාධය වඩි නම්; තෙසං යෙව කිච්චං කාතබ්බං, ඔවුන්ගේම කෘත්‍යය කටයුතු; න ධුතඞ්ගසුද්ධිකෙන භවිතබ්බං, දුහඟ පිරිසිදු කිරීමෙහි යුක්තවූවහු විසින් නොවිය යුතු; ඉදමස්ස විභඞ්ගං, මේ මෙහි විභඞ්ගය.

පභෙදතෝ පන, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; තිවිධෝ හොති, තුන්වැදෑරුම් වෙ; තත්ථ, එහි; උක්කට්ඨෙන, උකටහු විසින්; සබ්බ කාලං, සෑම කල්හි; අරඤ්ඤෙ, අරණ්‍යයෙහි; අරුණං උට්ඨපෙතබ්බං, අරුණු නැඟියයුතු. මජ්ඣිමෝ, මැදම; වත්තාරෝ වස්සිකෙ මාසෙ, සතර වැසි මාසයෙහි; ගාමන්තෙ වසිතුං ලභති, ග්‍රාමාන්තයෙහි වසන්නට ලැබෙ; මුදුකෝ, මෘදුකයා; භෙමන්තිකෙපි, හිම සාරමසද (හේමන්ත වසන්නට ලැබේ;) ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මේ තුන්දෙනාහටම; යථා පරිච්ඡින්නෙ කාලෙ, තමතමන්ට පිරිසුන් කල්හි; (උකටහට තුන්යාමයෙහිම; මැදුමහට යාමුවයෙහිම මෘදුකයහට එකයාමයෙහිමය යුතැනී;) අරඤ්ඤතෝ ආගන්ත්වා, අරණ්‍යයෙන් අවුත්; ගාමන්ත සේනාසනෙ ධම්මං සුණන්තානං, ගමත් සෙනස්නෙහි බණඅසන්නන්ට; අරුණෙ උට්ඨිතෙපි, දැන අරුණු නැඟද; ධුතඞ්ගං න භිජ්ජති, සොතාෘහී බැවින් දුහඟ නොබිඳේ; සුත්වා ගච්ඡන්තානං, බණ අසා යන්නවුන්ට; අන්තරා මග්ගෙ, අතුරු මඟ; උට්ඨිතෙපි, අරුණුනැඟද; න භිජ්ජති, දුහඟ නොබිඳේ; සචෙ පන, ඉදින් වනාහි; උට්ඨිතෙපි ධම්මකථිකෙ, ධර්මකථිකයා අස්නෙන් නැඟිකල්හිදු; මුහුත්තං නිපජ්ජිත්වා ගම්මසා මාති, මොහොතක් හෙව සැතපී ගම්මයි; නිද්දායන්තානං, නිදන් නන්ට; අරුණං උට්ඨහති, අරුණුනැඟී නම්; [ධුතඞ්ගං භිජ්ජති,] (ඔත් ලිහිල් කළ බැවින්) දුහඟ බිඳේ; අත්තනෝ වා රුචියා, තමන්ගේ රුචියෙන් හෝ; ගාමන්තසේනාසනෙ, ගමත් සෙනස්නෙහි; අරුණං උට්ඨපෙති, අරුණුනඟා නම්; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; අයමෙත්ථ භෙදෝ, මේ මෙහි භෙදය.

අයං පන, මේ වනාහි; **ආනිසංසෝ**, අනුසස්; ආරඤ්ඤිකෝ භික්ඛු, ආරණ්‍යයක භික්ෂුතෙමේ; අරඤ්ඤසඤ්ඤං මනසිකරොන්තෝ (මම විවෙකයෙහි වෙසෙමි යි හෝ ලද කායවිවෙකය සාර්‍ථක කටයුතුයයි හෝ) මෙසේ අරණ්‍ය සංඥ මෙනෙහිකරණුයෙ; අලද්ධං වා සමාධිං, නොලද සමාධිය; පටිලද්ධුං, ලබන්නට; ලද්ධං, ලත් සමාධිය; රක්ඛිතුං වා, රක්ෂාකරණුවට; භබ්බෝ, පොහොසත් වේ; සත්ථාපිස්ස, අත්‍ථ මතෝ හොති, ශාස්තෘද මොහට සතුටු වේ; යථාහ, කීයේමැනු; අහං,

මම; **නාගිතස්ස** භික්ඛුනෝ, නාගිත නම් මහණහට; තෙන අරඤ්ඤ විහාරෙන, ඒ අරණ්‍යවාසයෙන්; අත්තමනෝ හොමි, සතුටිමි; පන්ත සේනාසනවාසිනෝ චස්ස, ප්‍රාන්තසෙනස්තෙහි වසන්නාවූ ඔහට; අසප්පාය රූපාදයෝ, අසරුප් රූ අරමුණු ආදීහු; චිත්තං න විකිරි පන්නි, සිත් විසෝප නොකෙරෙත්; විගතසන්තාසෝ හොති, විවෙක යෙහි පරිවාස ඇති බැවින් පහවූ ත්‍රාස ඇත්තෙ වෙ; ජීවිතනිකන්තිං ජහාති, බොහෝ පරිජන ඇති අරණ්‍යයෙහි විසිමෙන් මරණභය දුරු වන බැවින් ජීවිතයෙහි ආලය දුරු කෙරෙ; පවිවේකසුඛරසං අස්සා දෙති, ජනසංසග්ග නැති බැවින් විවෙකසුවරසය අත්‍රභව කෙරේ.[අස්ස, ඔහුට; පංසුකූලාදිභාවෝ, පංසුකූලාදි භාවය; පතිරූපෝ හොතීති, සුදුසුම වෙයි.]

i. පවිවිත්තෝ, කාය්‍යවිවෙක ඇත්තෙ; අසංසට්ඨෝ, කිසිවක්හු හා සංසග්ග යෙක් නැත්තෙ; [පන්තසේනාසනෙ රතෝ, ප්‍රාන්තසෙනස් නෙහි ඇලුනෙ;] වනවාසෙන, අරණ්‍යවාසයෙන්; නාථස්ස මානසං, නාථයාගේ මානස; ආරාධයනෙනා, මනා පිළිවෙතින් සතුටුකර වන්නේ—

ii. එකෝ, අසහායවූ; යති, යතිතෙම; අරඤ්ඤ නිවාසං, අරණ්‍ය යෙහි වසන්නේ; යං සුඛං ලභතෙ, යම් සුවයෙක් ලබාද; තස්ස, ඒ සුඛයාගෙ; රසං, රසය; ඉන්‍දකා, ඉන්‍දයා සහිතවූ; දෙවා අපි, දෙවියෝ පවා; න විඳන්ති, නොලබත්.

iii එසෝ, මෙතෙම; පංසුකූලං, පසුල්සිවුර; කවචං විය, කවචයක් මෙන්; ධාරයං, ධරන්නෙ; අවසෙසධුතාවුධෝ, අවශිෂ්ට ධුතධර්ම නමැති ආයුධ ඇත්තේ; අරඤ්ඤසඞ්ගාමගතෝ, අරණෙහි කෙලෙස් සඞ්ග්‍රාමයට ගියේ.

iv. සවාභිනිං, වාහිනී සහිතවූ; මාරං, මාරහු; ජෙතුං, දිනන්නට; න විරසෙව සම්පත්තෝ, නො බොහෝ කලකින්ම සමර්ථ වෙ; තස්මා, එහෙයින්; අරඤ්ඤවාසමහි, අරණ්‍යවාසයෙහි; පණ්ඩිතෝ, නුවණැත්තෙ; රතිං කයිරාථ, ආලය කරන්නේයි.

මේ ආරඤ්ඤිකඞ්ගයෙහි සමාදානවිධානප්පභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනායි.

9.

10. **රුක්ඛමූලිකඞ්ගම්පි**, වෘක්ෂමූලිකාඞ්ගයද; **ජානතං**, ඉෂ්ටකා ඡදනා දීන් විසින් සොයනලද ඡ්‍යානය; (ආවසථයයි සේයි.)**සමාදියාමි**, පිළි ගෙවි කෙරෙමි; **රුක්ඛමූලිකඞ්ගං**, වෘක්ෂමූලිකාඞ්ගය; **සමාදියාමිති**, සමාදන් වෙමි යන; ඉමෙසං, මොවුන් කෙරෙත්; අඤ්ඤතරවචනෙන, එක්තරා වචනයකින්;සමාදින්නං හොති,සමාදන්වනලද්දේ වෙ;තෙන පන රුක්ඛමූලිකෙන, ඒ රුක්ඛමූලිකයා විසින්; සීමන්තරික රුක්ඛං,

රාජ්‍යසීමායෙහි සිටි රුක; වෙනියරුක්ඛං, දෙවියෝ[1] වෙසෙති සි මිනි සුන් විසින් පිදියයුතු රුක; නීය්‍යාසරුක්ඛං, ලහටුගන්නා රුක; ඵල රුක්ඛං, පලඟන්නා රුක; වඟුලිරුක්ඛං, වවුලන් වසන්නාවූ රුක; සුසිරරුක්ඛං, සිදුරු ඇති රුක; විභාරමජ්ඣේ සීතරුක්ඛනති, වෙහෙර මැද සිටි රුකැයි; ඉමෙ රුක්ඛෙ ච්ඡේජ්ජා, මේ රුක් දුරු කොට; විභාරපච්චන්තෙ සීතරුක්ඛෝ ගහෙතබ්බොති, විහාර කෙළවර සිටි රුකෙක් ගතයුතුයයි; ඉදං, මේ; අස්ස, මොහුගෙ; විඛ්‍යානං, විධානය.

පඤ්හදණ්ඩෝ පන අයම්පි තිවිධෝ හොති, ප්‍රභෙද හෙයින් තෝහි මේද තුන්වැදෑරුම් වෙ; තත්ථ, එහි; **උක්කඨ්ඨෙඃ**, උකට; යථා රුචිතං රුක්ඛං ගහෙත්වා, රිසියෙන යම්රුකක් ගෙණ; පටිජග්ගාපෙතුං, පිළි දගවන්නට; න ලභති, නොලැබේ; පාදෙන, පයින්; පණ්ණසටං, වගුළ පරඬල්; අපනෙත්වා, පහකොට; වසිතබ්බං, විසිය යුතු; මඤ්ඤිමෙඃ, මැදුම්; තං ඨානං, එතැනට; සම්පත්තෙහි යෙව, පැමිණියවුන් ලවාම; ජග්ගාපෙතුං, දගවන්නට; ලභති, ලැබේ; මුඳුඅඞ්ගෙඃ, මෘදුකයා විසින්; ආරාමිකසමණුද්දෙසෙ, ආරාමිකසාමණේරයන්; පකෙඛාසිත්වා, හෙන්වා ගෙණ; සොධාපෙත්වා, පිරිසිදුකරවා; සමං කාරාපෙත්වා, සමකරවා; වාලිකං ඔකිරාපෙත්වා, වැලි ඔවා; පාකාර පරිකෙඛපං කාරාපෙත්වා, ප්‍රාකාර පරික්ෂෙපකරවා; වාරං යොජාපෙත්වා, දෙර යොදවා; වසිතබ්බං, විසිය යුතු; මහදිවසෙ පන, පුදදවස වනාහි; රුක්ඛමූලිකෙන, රුක්ඛමූලිකයා විසින්; තත්ථ අනිසීදිත්වා, ඒ රුකමුල නොහිඳ; අඤ්ඤත්ථ, අනික් තෙනක; පටිච්ඡන්නෙ ඨානෙ, රුක්ඛමූලික බව සඟ වන පිණිස මුවහතෙනක; නිසීදිතබ්බං, හින්දයුතු; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මෙ තුන්දෙනහටම; ජනෙන වාසං කපපිතක්ඛණෙ, වසන පිණිස වැද ජනයාගෙහි වාසය කළ කෙණෙහිම; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; ජානිත්වා ජනෙන අරුණං උට්ඨාපිතමත්තෙතති අඞ්ගුත්තර භාණකා, (බණ අසනු පිණිස වන්නුහු ඒ කරණුම්ස මෙහි වෙසෙම් සි සැලකූ කොතුදු)දැන දැන ජනයාගෙහි අරුණුනැඟි මතුයෙහි දුහඟබිඳෙයි අඞ්ගුත්තරභාණකයෝ කියති යන අර්ථයි; (පළමු කී ඇජරමතයෙහි නිකරුණෙහි වැද විසුවහට විසිමෙන්ම දුහඟ බිඳෙන සේ කීහ. දෙවන මතයෙහි බණ අසනු කැමති ආදී කැමින්[1] වැද වසන්නහුට දැන දැන අරුණු නැඟු සඳ දුහඟ බිඳෙන සේ කීහු. එබැවින් දෙමතයම කැමති වනු ලැබේ.) අයමෙත්ථ සෙෂඳ, මේ මෙහි හෙදයි.

අයං පන, මෙ වනාහි; ආනිසංසෝ, අනුසයි; රුක්ඛමූලසෙනා සනං නිස්සාය පබ්බජ්ජාති වචනතෝ, රුක්මුල්සෙනසුන් නිසා පැවිදි යයි වදළ බැවින්; නිස්සයානුරූප පටිපත්තිසබ්භාවෝ, නිඃශ්‍රයට අනු රූපප්‍රතිපත්ති ඇතිබවය; අප්පාතිවෙව, අල්පයහ; සුලභානි, සුලභය හයි; තානි ච, ඔහුදු; අනවජ්ජානීති, නිවරැද්දහයි; භගවතා, භගවත්හු විසින්; සංවණ්ණිතපච්චයතා, පසසනලද පසයක්බවය; අභිණ්හං, එක්

1. බණඅසනුආදි කැමින්-මු. ස. I.

වන්; තරුපණ්ණවිකාරදස්සනෙන, වෘක්ෂපණ්ණයන්ගෙ; විකාර දැක්මෙන් ද; අනිච්චසඤ්ඤං, අනිත්‍යසඤ්ඤාවත්; සමුට්ඨාපනතා, උපදවන බවය; සෙනාසනමවෙජ්ජරුක්ඛමූලානං අභාවෝ, ආවාසමාත්සර්‍යය නාවකණ්මඬෙහි ඇලුනුබවය යන මොවුන්ගෙ අභාවය; දෙවතාහි සහවාසිතා, රුක් නිසා සිටි විමන්හි වසන බැවින් රුක්දෙවියන් හා සමග වසන බවය; අපටිච්ඡතාදීනං, අපිස්බැව් ආදීන්ව; අනුලෝම වුත්තිතාති, අනුලෝම්වූ පැවතුම් ඇතිබවයි.

i. බුඩසෙට්ඨෙන, බුඩශ්‍රේෂ්ඨයා විසින්; වණ්ණිතෝ, "අප්පාතිවෙව සුලභානි"යනාදීන් පසස්නාලද; නිස්සයොති ච භාසිතෝ, "රුක්ඛමූල සෙනාසනං නිස්සාය පබ්බජ්ජා"යි මෙසේ නිශ්‍රයයසිදු කියනලද; පවිවිත්තස්ස, විවෙකිහට; රුක්ඛමූලසමෝ, වෘක්ෂමූලය හා සමවූ; නිවාසොකූතෝ, නිවෙස්නෙක් කොහි ද.

ii. ආවාසමවෙජ්රහරෙ, ආවාසමාත්සර්‍යය දුරුකරන්නාවූ; දෙවතා පරිපාලිතෙ, දෙවියන් විසින් රක්ෂාකරණලද; පවිවිත්තෙ, විවෙකවූ; රුක්ඛමූලමහි, රුක්මුල්හි; වසතෙතා, වසන්නාවූ; සුඛතෝ, සුඳරවූ වුත ඇත්තේ.

iii. අභිරත්තානි, (තරුණකල) ඉතාරත්වූද; නීලානි, මදනිල්වූද; පණ්ඩූති, (මුහුකළුකල) පඬුවන්වූද; පතිතානි ච, බිමවහුළාවූද; තරුපණ්ණානි, වෘක්ෂපණ්ණයන්; පස්සතෙතා, දක්නේ; නිච්චසඤ්ඤං, නිත්‍යය යන සඤ්ඤාව; පනූදති, දුරුකෙරේ.

iv. තස්මා හි, එහෙයින්; බුද්ධදෘශජ්ජං, බුදුන්හිමිවූ; (යම්හෙයකින් ජාතිය, බොධිය, ධම්මචක්කපවත්තනය, පරිනිර්‍වාණය යන මොහු රුක්මුල්හිමවූ ද එහෙයින් රුක්ඛමූලය දෘශද නම් වෙයි දතයුතු.) භාවනාභිරතාලයං, භාවනායෙහි අභිරති ඇත්තනට ආලයවූ; විවිත්තං, විවෙකිවූ; රුක්ඛමූලං, රුක්මුල; විවක්ඛණෙ, නුවණැත්තේ; නාති මඤ්ඤෙය්‍ය, ඉක්මෙම් යි නොසිතන්නේ යි.

මේ රුක්ඛමූලිකඞ්ගයෙහි සමාදානවිධානප්පභෙද භෙදනිශංස වණ්ණනායි.

10

11. **අඵෙහාකාසිකඞ්ගම්පි**, අබ්භොකාසිකඞ්ගයද; **ජානාසුචු**, ජානාසද; **රුක්ඛමූලඤ්ච**, රුක්මූලද; **පරිහරිස්සාමි**, පිළිබෙවූ කෙරෙම්; **අඵෙහාකාසිකඞ්ගං**, අබ්භොකාසිකඞ්ගය; **සමාදියාමීති**, සමාදන්වෙම්යි යන; ඉමෙසං, මොවුන්කෙරෙන්; අඤ්ඤතරවචනෙන, එක්තරා වචනයෙකින්; සමාදින්නං හොති, සමාදන්වනලද්දේ වෙ.

(සං.) (ධුතාඞ්ගසමාදානය හැම පරිද්දෙන්ම ප්‍රතියොග ප්‍රතික්ෂේප යෙන් සිදුවන බැවින් "ජන්නාසඤ්ච රුක්ඛමූලඤ්ච පටික්ඛිපාමි"යි යූහු. "ජන්නාසඤ්ච රුක්ඛමූලඤ්ච පටික්ඛිපාමි"යි-අබ්භොකාසිකඞ්ගය සමාදන් වූවාහට "රුක්ඛමූලිකඞ්ගං පටික්ඛිපාමි"යි නොකියා "රුක්ඛමූලං පටික්ඛිපාමි"යි කී බැවින් රුක්ඛමූලිකඞ්ගය පිරින්නේ වේ.)

තස්ස පන අබ්භොකාසිකස්ස, ඒ අබ්භොකාසිකයාහට; ධම්මසවණාය වා, දහම් අසනු පිණිස හෝ; උපොසථත්ථාය වා, පොහොෂ කරණු පිණිස හෝ; උපොසථාගාරං, පොහොෂ ගෙට; පවිසිතුං වට්ටති, වදනට වටී; (ධම්මසවණාය යනුයෙන්ම දෙසන්නහු විසිනුදු පොහොදවස් ආදියෙහි අසන්නවුන් සිත් රක්නා සඳහා ඔවුන් විසින් යාචිතව ජන්නයට වදුත් වටී. බණ කියා වන්හි අඛවසටම ඉයයුතු. රුක්ඛ මූලිකයාහට ද මෙමතයයි.) සචෙ, ඉදින්; පවිට්ඨස්ස, උපොසථාගාර යට වන්නාහට; දෙවෝ වස්සති, වැසිවසී නම්; වස්සමානෙ, වසිමින් සිටි කල්හි; අනික්ඛමිත්වා, නොනික්ම; වස්සූපරමෙ; වැසිවැළකි කල්හි; නික්ඛමිතබ්බං, නික්මියයුතු; හොජනසාලං වා අග්ගිසාලං වා පවිසිත්වා, බොජුන්හලට ද ගිනිහලට ද වැද; වත්තං කාතුං, වත් කරන්නට ද; හොජනසාලායං, බොජුන්හල්හි;ථෙරෙ භික්ඛූ, සථිවරභික්ෂූන්; භත්තෙන්න ආපුච්ඡිතුං, බතින් පිළිවිස්නට ද; උද්දිසන්නෙන්න වා, අනුන්ට කියවා දෙන්නහු විසිනුදු; උද්දිසාපෙන්නෙන්න වා, කියවාගන්නහු විසිනුදු; ජන්නං පවිසිතුං, ජන්නයට වදනට ද; බහි, පිටත්හි; දුන්නික්ඛිත්තානි, නොතන්හි තබනලද; මඤ්චපීඨාදීනි, හැඳ පුටු ආදීන්; අන්තො පවෙසෙතුං ව, ඇතුළෙහි ලන්නට ද; වට්ටති,[a] වටී; සචෙ, ඉදින්; මඤ්ඤං ගච්ඡන්තෙන්න, මඟ යන්නහු විසින්; බුඬ්ඪතරානං, මහල්ලන්ගෙ; පරික්ඛාරෙ ගහිතෙ හොති, පිරිකර ගන්නා ලද්දේ වී නම්; ("බුඬ්ඪතරානං"යනු සරූප් පිණිස කීහු. සඟමනඤ්ඤන්ගේ පිරිකර ද ගත වටීමය යෙත්.) දෙවෙ වස්සන්තෙන, වැසිවස්නා කල්හි; මඤ්ඤ මජ්ඣෙ සීතං සාලං, මං මැද සිටි සාලාවට; පවිසිතුං වට්ටති, වදනට වටී; (මං මැද සිටි හල්නම් හෙළදිව මෙන් මඟින් පඬ නොව ඉදිවම වැද්දයුතු බලයි-"මයඤ්ඤමජ්ඣෙ සීතං සාලං"යි කිවද "මඤ්චපීඨාදීනං අන්තො පවෙසෙතුං වට්ටති"කී බැවිනුදු "වෙගෙන ගන්තුං න වට්ටති" යන තන්හි අනුන්ගේ පිරිකරගතහොත් වෙගයෙන් යායුතුය යනු කියූවන බැවිනිදු මඟමැද නොසිටි හලටද අනුන් පිරිකර ගත්තහු විසින් වැද්දයුතුයයි කීවෙත්.) සාලායං ඨස්සාමීති, හල්හි සිටිමි යි; වෙගෙන ගන්තුං න වට්ටති, නොසරූප් බැවින් වෙගයෙන් යන්නට නොවටී; පකතිගතියා ගන්ත්වා පවිට්ඨෙන පන, ප්‍රකෘතිගමනින් ගොස් වන්නහු විසින් වනාහි; යාව වස්සූපරමා ඨත්වා, වැසිවළක්නා තෙක් සිට; ගන්තබ්බන්ති, යායුතුයයි; ඉදං, මේ; අස්ස, මොහුගෙ; විධානං, විධාන; රුක්ඛමූලිකස්සාපි, රුක්මුල්හි වසනුවහටද; එසෙවනයෝ, මෙම නයයි.

සඞ්ඛෙපතෝ පන අයම්පි තිවිධෝ හොති, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි මෙද ත්‍රිවිධ වෙ; තත්‍ථ, එහි; **උක්කට්ඨස්ස**, උකටහට; රුක්ඛං වා, රුකක් හෝ; පබ්බතං වා, පර්වතයක් හෝ; ගෙහං වා, ගෙයක් හෝ; උපනිස්සායාය, නිසා; වසිතුං න වට්ටති, වසන්නට නොවටී; අඤ්ඤෝ කාසෙයෙව, අබවසම; චීවරකුටිං කත්වා, සිවුරුකුටියක් කොට; වසිතබ්බං, විසිය යුතු; **මජ්ඣිමස්ස**, මැදමහට; රුක්ඛපබ්බතගෙහානි උපනිස්සායාය, රුකය පර්වතය ගෙය යන මොවුන් නිසා; අත්තනෝ අපච්චිත්වා, (වෘක්ෂයෙහි පර්වතයෙහි හිරමුදුනෙහි සඳහායාව පැතිරෙණ තැනට ගෙහි දිය හෙළුමෙන්) ඇතුළට නොවැද; වසිතුං වට්ටති, වසන්නට වටී; **මුදුකස්ස**, මෘදුකයාහට; අච්ඡන්නමරියාදං පබ්භාරම්පි, දියවදනා බැවින් අබවස්ම බඳු දියකවාර නොසුන්ලෙණද; සාඛාමණ්ඩපොපි, තුනුකොට සෙවූ කොළමඩුවද; පිට්ඨපාසාණෝපි, තලප ගැහූ පටයද; ඛෙත්තාරක්ඛකාදීහි ඡඩ්ඩිතා, ක්ෂෙත්‍රපාලාදීන් විසින් හරණලද; තත්‍රට්ඨක කුටිකාපි, එතැන්හිම සිටි කුටිද; වට්ටති, වටනේසි; ඉමස්මිං පන තිණ්ණම්පි, මෙ තුන්දෙනාටම; වාසත්‍ථාය, වසනු පිණිස; ඡත්තං වා, ඡත්‍රයක් හෝ; රුක්ඛමූලං වා, රුක්මූලට හෝ; පච්ඡාසක්ඛණෙ, වන් කෙණෙහිම; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දූහඟ බිඳෙ; ඡත්තඤ්ච තත්‍ථ අරුණං උට්ඨාපිතමත්තෙනෙව, ඛම්සවුන් ආදී පිණිස ඡත්‍රයට හෝ රුක්මූලට හෝ වැද හුන්නහු දැන් අරුණු නැගෙයි දැන දැන අරුණු නැගූ මතුයෙහි දූහඟ බිඳෙයි; අඞ්ගුත්තරභාණකා, අඞ්ගුත්තරණිකයෝ (කියත්;) අයං, මෙ; එත්‍ථ, මෙහි; භෙදෙ, භෙදය.

අයං පන, මෙ වනාහි; **ආනිසංසෝ**, අනුසස්; ආවාසපලිබොධූපච්ඡෙදෙ, ආවාස පලිබොධයාගෙ උපච්ඡෙදය; (කිසි රුක්මූලෙක්හිදු නිවාස එපසු බව ඇතිනුසි එහි අසඞඝ සුපිවූ ආවාසපලිබොධය වන්නේය. අබවස්හි වනාහි නැත්මනුසි. මෙහිම ආවාසපලිබොධූපච්ඡෙදය අනුසස්ය සි කියනලදැ සි දත යුතු.) පිනම්ධාපත්‍යුදනං පිනම්ධාදෙදෙනා ගෙ දුරුකිරීමය; අනිකෙතා, ගෙ නැතිවූ; නික්ඛවෝ, මහණහු; මඟකා විය, මෘගයන් මෙන්; අසඞඝචාරිනෝ, සඞඝයක් නැතිව හැසිරෙන්නාහු; විහරන්ති, වෙසෙත් සි කියනලද; පසංසාය, ප්‍රශංසාබවට; අනුරූපතා, නිරුලහභාවයෙන් සුදුසු බවය; නිස්සඞඝතා, ආවාසපරිග්‍රහයක් නැත්තෙන්ම එහි සඞඝයක් නැති බවය; චාතුද්දිසතා, (එක් දිගෙක වසන තැන් නැත එදිහට කෙසේ යම්හයි යන චිතකීයක් නැති බැවින්) සතරදිහට සුදුසු බවය; අපච්ඡන්දීනං, අපිස් බැව් ආදීන්ට; අනුලොමවුත්තිතාති, අනුලොම් වූපැවතුම් ඇති බවයි.

i. අනගාරියභාවස්ස, අගාරික නොවන බවට; අනුරූපෙ, සුදුසුවූ; අදූලභෙ, දුලබ නොවන; තාරාමණ්ඩිතානම්හි, තරු නැමති බුබුලු ඇති අහස්තලම විසින් ඇති; චන්දදීපපභාභිතෙ, චන්ද්‍ර නැමති ප්‍රදීපයෙන් ආලොක කරණ—

ii. අඵෙහාකාසෙ, අබවස්හි; මිගභූතෙන චෙතසා, පරිග්‍රහ නැති බැවින් මෘගයන්ට බදුවූ සිතින්; වසං ඒකඛු, වසන මහණතෙමේ; පීත මිඛං විනොදෙත්වා, පීතම්බදෙක දුරු කොට; භාවනාරාමතං, භවුන්හි ඇලුනු බැවි; සිතොං, ආශ්‍රයකෙළේය.

iii. යස්මා, යම්හෙයකින්; පවිවෙකරසස්සාදං, පවිවෙක රසස්වාදය; න විරසෙව, නොබෝ කලකින්ම; විඳති, ලැබේද; තස්මා හි, එහෙයින්; සපඤ්ඤූ, නුවණැත්තේ; අඵෙහාකාසෙ, අබවස; රතොං, ඇලුනේ; සියා, වන්නේමි.

මේ අඵෙහාකාසිකඞ්ගසෙහි සමාදානවිධානාපභෙද හෙදනිසංස වණ්ණනාය.

11.

12. **සොසානිකඞ්ගම්පි**, සොසානිකඞ්ගය ද; **න සුසානං ගමිස්සාමි**, නොං සොහොන් පිළිඛෙවිතෙරෙමි; (සොහොන් ලකුණු නැති වසන තැන්යයි සේයි;) **සොසානිකඞ්ගං සමාදියාමීති**, සොසානිකඞ්ගය සමාදන්වෙමි යි යන; ඉමෙසං අසුඤ්ඤතර වචනෙන, මොවුන්කෙරෙන් එක්තරා වචනයෙකින්; සමාදිනනං හොති, සමාදන්වනලද්දේ වෙ; තෙන පන සොසානිකෙන, ඒ සොසානිකයා විසින් වනාහි; මනුස්සා, මිනිස්හු; ගාමං නිවෙසෙත්වා, ගම පිහිටුවා කරවා; ඉදං සුසානනති, මෙතැන සොහොනයයි; සං වවත්ථපෙන්හි, යම්තැනක් නියම කෙරෙද්ද; තත්ථ, ඒ සොහොනයයි නියම කළ තැන්හි; න වසිතබ්බං, නොවැසිය යුතු; මතසරීරෙ, මළසරීර; අජ්ඣාපිතෙ, නොදවනලද කල්හි; තං, එතැන; සුසානං නාම තහිං හොති, සොහොන නම් නොම වේ; ඣාපිත කාලතො පන පට්ඨාය, දවූකල වනාහි පටන්ගෙණ; සචෙපි, ඉදින්; මාදසවස්සානි, දෙළොස් අවුරුද්දක්; ජඞ්ඝිතං, නොදවා හරණලද්දේ වී නමුදු; තං, ඒ; සුසානමෙව, සොහොන් නම්ම වේ; තස්මිං පන වසනෙනත, එහි වසන්නහු විසින්; චඞ්කමමණ්ඩපාදීනි කාරෙත්වා, සක්මන් මඩු ආදිය කරවා; මණ්ඩපීඨං පඤ්ඤුපෙත්වා, හැඳපුටු පණවා; පානීයං[1] උපට්ඨපෙත්වා, පැන් එළවා තබවා; ධම්මං වාවනෙනත, බණ කියන්නහු විසින්; න වසිතබ්බං, නොවිසියයුතු; ගරුකං හි ඉදං ධුතඞ්ගං, මේ දුගත ගුරුයි; (දුකසේ පරිහරණය කටයුතුයයි සේයි.) තස්මා, එහෙයින්; උපපන්නාපරිස්සයවිඝාතත්ථාය, උපන් උපද්‍රවයන් නසනු සඳහා; සඞ්ඝත්ථෙරං වා, වසන වෙහෙර ගණතෙරුන් හෝ; රාජයුත්තකං වා, ගොවරග්‍රාමයෙහි රජුන් විසින් යුක්තවූ පුරුෂයා හෝ; ඤාපෙත්වා, තමා සොහොන්හි වසනබව දන්වා; අපපමත්තෙනත, නොපමාවූවහු විසින් වසිතබ්බං, විසියයුතු; වඞ්කමනෙනත, සක්මන් කරන්නහු විසින්; අඤ්ඤකිච්චෙත ආළාහනං ඔලොකෙනෙනත වඞ්කම්

1. පරිභොජනීයං-ක්‍රි. මූ.

තබ්බං, හමුතොවූ සඳ සංවෙග උපයනු පිණිස සක්මන්හි එන යන ඇස් කෙළින් සොහොන බලබලා සක්මන් කටයුතු; සුසානං ගච්ඡන්තෙන නාපි, සොහොනට යන්නහු විසිනු දු; මහාපථා ඔක්කමම, මහවතින් පහව; උපපථමග්ගෙන ගන්තබ්බං, තමාගෙ සෙසානිකබව නොහඟවන පිණිස කුදුමඟින් යායුතු; දිවාවෙව, දහවල්ම; ආරම්මණං වවත්ථපෙතබ්බං,(මේ තුඹසය මේ රුකය යනාදීන්)අරමුණු නියම කටයුතුය; එවං හි, එසේ කල්හි; අසස, මොහට; තං, ඒ අරමුණ; රත්තියං, රෑ; භයානකං න භවිස්සති, භයජනක නො වෙයි; අමනුස්සා, යක්හු; රත්තිං, රෑ; විරවිතා විරවිතා ආහිණ්ඩන්තාපි, හඬ හඬා ඇවිදිනාහුදු; න කෙනචි පහරිතබ්බා, කැපපහණ ආදි කිසිවෙකින් ලඟ අවිදින්නා හයි නො පැහැරිය යුත්තෝ; එකදිවසම්පි, එක දවසකුදු; සුසානං ආගන්තුං න වට්ටති, සොහොනට නොයන්නට නොවටී; මජ්ඣිම යාමං සුසානෙ ඛෙපෙතබ්බා, මැදුම්යම සොහොන්හි යවා; පඨමයාමෙ පටික්කමිතුං වට්ටතීති, පැසුම්යම්හි නවත්වන්නට වටියි; අඞ්ගුත්තරභාණකා, අඞ්ගුත්තරභාණකයෝ (කියත්;) අමනුස්සානං පියං, අමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රියවූ; තිලපිට්ඨ, තලසුණු; (තලමුරුවට හෝ තල ඟා පිටිම හෝ;)මාසඟත්ත, උදුබත්; මච්ඡමංසඛීරතෙලගුළාදිඛජ්ජභොජ්ජං, මස කිර තෙල සකුරුස යනාදී කැවුම් බිම්; න සෙවිතබ්බං, නොසෙවියයුතු; කුලගෙහං න පවිසිතබ්බන්ති, (සොහොන්දුම් නිවාසින බැවිනුදු සොහොන් ගදින්ම පිශාචයන් විසින් අනුබඳනාලද හෙයින්ද) කුලගෙට නොවැදිය යුතුයයි; ඉදං, මෙ; අසස, මොහුගෙ; විඛ්‍යානං, විඛ්‍යානයි.

සඞ්ඛෙදකොපන, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; තිවිධොහොති, තුන්වැදෑරුම් වේ; තත්ථ, එහි; උක්කාමෙඛෙන, උකටහු විසින්; යත්ථ, යම් සොකොතෙක; ධුවඛාහ, දවස දවස මිනීදැවීම්; ධුවකුණප, දවස දවස කුණප; ධුවරොදනානි, දවස දවස හැඬීම්හු; අත්ථි, අත්තාහුද; තත්ථෙව, එහිම; වසිතබ්බං, විසිය යුතු; මජ්ඣිමස්ස, මැදමහට; තීසු, ධුවඛාහාදි තුන්දෙනා කෙරෙහි; එකස්මිම්පි සතිපි, එකක්ද ඇති කල්හිදු; වට්ටති, වටී; මුදුකස්ස, මෘදුකයහට; වුත්තනයෙන, යටකී නියෙන්ම; සුසානලක්ඛණං පත්තමත්තෙන, සොහොන් ලකුණු පැමිණි මතුයෙහි; වට්ටති, වටී; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මෙ තුන්දෙනහටම; න සුසානමහි වාසං කප්පනෙන ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, නොසොහොන්හි වාසය කිරීමෙන් දූහඟ බිඳේ; සුසානං අගතදිවසෙති,(දහවලුදු වීතම්) සොහොනට නොගිය දවස් බිඳෙයි; අඞ්ගුත්තරභාණකා, අඞ්ගුත්තරභාණකයෝ (කියත්;) අයමෙත්ථ භෙදෙ, මේ මෙහි භෙදයි.

අයං පන, මෙ වනාහි; ආනිසංසෙ, අනුසයි; මරණසතිපටිලාභො, සොහොන්හි නිති ශවශරීර දැක්මෙන් මරණසිහි පිළිලැබීමය; අප්පමාද විහාරිතා, එහෙයින්ම නොපමාබවය; අසුභනිමිත්තාධිගමො, ශවශරීර දර්ශනයෙන් අසුභනිමිත් පිළිලැබීමය; කාමරාගවිනොදනං

එහෙයින්ම කාමරාගයාගෙ දුරුකිරීමය; අනිණහං කායසභාව දසසනං, (බොහෝසේ සිරුරු පිළිකුල් දුගඳබව සැලකීමෙන්) එක්වන් කාය සභාව දැක්මය; සංවෙගබහුලතා, (කායසභාව දැක්මෙන්ද මරණසති පිළි ලැබීමෙන්ද)සංවෙග බහුලබවය; ආරොග්‍යමදදිපඛාණං,(ව්‍යාධිත වූද ජරාජීණිණවූ ද මළසිරුරු ඉහි පැණෙන බැවින් ද) ආරොග්‍ය යොබබන ජීවිතමදයන්ගෙ පැහීමය; භයභෙරවසහනතා, කුඛා මහත් භය සහනබවය; (නොහොත්: භය හා භය එළවන අරමුණු සහන බව;) අමනුස්සානං ගරුභාවනියතා, (සංවෙගයට පැමිණියෙ කුවණින් ව්‍යායාම කෙරෙයි) අමනුෂ්‍යයන් විසින් ගරුකොට සමභාව්‍යකරණලද බවය; අපපිච්ඡතාදීනං අනුලොමවුත්තිතාති, අපිස් බැව් ආදිනට අනු ලොම් පැවතුම් ඇතිබවයි.

i. සොසානිකං හි, සොසානිකමභණහු; මරණානුසතිපභාවා, මර ණානුයොගියෙහි අනුභාවයෙන්; නිදගතමපි, නිදන්තහුදු; (සිඹි නෙනුදු;)පමාදදොසා,ප්‍රමාදදොෂයෝ;න ථූසසනති,සප්‍රශීර්ණාකෙරෙත්; බහූති කුණපානි, බොහෝ කුණපයන්; පසසතො, දක්නාවූ; තසස, ඔහුගේ; චිතතඤව, මනස ද; කාමානුරාගවසගමපි න හොති, කාමරාග වසඟ ද නොවේ.

ii. විපුලං, මහත්වූ; සංවෙගමෙති, සංවෙගයට පැමිණෙයි; න මදං උපෙති, ආරොග්‍යාදිමදයට නොපැමිණෙයි; අථො, නැවත; නිබබුතිං, නිවන්; එසමානො, සොයනුයේ; සමමා, මනාකොට; ඝටති, ව්‍යායාම කෙරේ; ඉති, මෙසේ; අනෙකගුණාවහතතා, නොයෙක් ගුණඵලවත හෙයින්; සොසානිකඛඤං, සොසානිකඛඤය තෙමේ; නිබබාණනිනත ඤදයෙන, නිවන්හි නැමුනාවූ සිතැත්තහු විසින්; නිසෙවිතබබං, සෙවිය යුතු.

මේ සොසානිකඛඤයෙහි සමාදාන විධානපභෙද
ඤෙදුනිසංස වණණනාකාණ්ඩ.

12.

13. යථාසනතිකඞඛමපි,යථාසන්තිකඛඤයද;සෙනාසනලොලුපපං පහිකඛිපාමි, සෙනස්නෙහි ලොල්බව පිළිබෙවුකෙරෙමි; යථාසනතිකඛඤං සමාදියාමිති, යථාසන්තිකඛඤය සමාදන්වෙමි යන්න; ඉමෙසං අසසතරවවනෙන, මොවුන්කෙරෙන් එක්තරා වචනයෙකින්; සමා දිනනං හොති, සමාදන්වනලද්දේ වේ; තෙන පන යථාසන්තිකෙන, ඒ යථාසන්තිකයා විසින්; යං සෙනාසනං, යම් සෙනස්නෙක්; ඉදං තුයහං පාපුණාතීති, මේ තොපට පැමිණෙයි; අසස(=අනෙන) ගාහිතං හොති, මොහු විසින් ගන්වනු ලැබේද; තෙනෙව තුටඨබබං, එසින්ම සතුටුවියයුතු; න අඤඤං උටඨාපෙතබබා, අනිකෙක් නොනැඟිටවිය යුතු; ඉදමසස විධානං, මේ මෙහි විධානයි; පභෙදනො පන, ප්‍රභේද

ගෙයින් වනාහි; අයම්පි, මෙද; තිවිධෝ හොති, තුන්වැදෑරුම් වේ; තත්ථ, එහි; උක්කට්ඨෝ, උකටතෙමේ; අත්තනෝ පත්තසෙනාසනං, තමහට පැමිණි සෙනස්න; දූරෙති වා, දුරුකෙළවර යයි කියාද; අවවාසනෙහාති වා, බොහෝදෙනා රැස්වන ලෙසයි කියාද; අමනුස්ස දීඝජාතිකාදීහි,යක්දික්ද ආදීන් විසින්;උපද්දුතත්තා වා;උපද්‍රව ඇත්තේ යයි කියාද; උණ්හත්තා වා, හුණුයයි කියාද; සීතත්තා වා, සිහිල්යයි කියාද; පුච්ඡිතුං, පිළිවිස්නට; න ලභති, නොලැබේ; (පිළිවිස්මෙහුදු දුකඟ කෙලෙසන බැවිනි.) ඔක්කමෝ, මැදුම්තෙමේ; පුච්ඡිතුං ලභති, පිළිවිස්නට ලැබේ; ගන්ත්වා පන ඔලොකෙතුං න ලභති, (මනාවුව ගණිම් යි නොමනාවුව නොගණිම්සි යි සිතා) හොස් බලන්නට නොලැබේ; මුදුකෝ, මෘදුකයා; ගන්ත්වා, හොස්; ඔලොකෙත්වා, බලා; සචෙ, ඉදින්; අස්ස, ඔහට; තං, ගේ; න රුච්චති, අප්‍රසු බැවින් නොරිසි නම්; අඤ්ඤං ගහෙතුං ලභති, අනික් සෙනසුනක් ගන්නට ලැබේ; ඉමෙසං පන තිණ්ණම්පි, මේ තුන්දෙනාගවම; සෙනාසනලොලුපෙ උපපත්තා මතෙන, (තමහට පැමිණි සෙනස්න නොගෙණ අසුවල් දහර මහණහු වසන සෙනස්න දෙවයි ද අසුවල් සෙනස්න දෙවයි ද විසඳුනතියට පමුණුවා) සෙනසුන් ලොල්බැවු උපන් කෙණෙහිම; ධුතඞ්ගං භිජ්ජතීති, දුහඟ බිඳෙයි; අයං, මේ; එත්ථ භෙදෝ, මෙහි භෙදයි.

අයං පනානිසංසෝ, මෙ වනාහි අනුසයි; යං ලබං තෙන තුට්ඨබ්බන්ති වුත්තෝ වාදකාරණං, යමක් ලබන ලදද එයින්ම සතුටුවිය යුතුයයි කියනලද අවවාද කිරීමය; සබ්‍රහ්මචාරීනං භිතෙසිතා, (නැඟියයුත්තනතු දූ නොනැඟෙන බැවින්)ඍද්ධිරම්සරණට හිත පසස්නා බවය; (එයින් කරුණා විහාරයට අනුකූල බවය;) භිත්තපණීතවිකප්ප පරිවජ්ජනෝ, සුන්දරාසුන්දරවිභාගය නොකරණ බැවින් භිත්තප්‍රණීත විකල්පය දුරුකිරීමය; (එයින් තාදිගුණයට අනුකූල බවය;) අනුරොධවිරොධපහාණං, එහෙයින් අනුරොධවිරොධයන් පැහැමය; අත්‍රිච්ඡතාය චාරපිදඤ්ඤං, අත්‍රිච්ඡභාවයට අවකාශාදානයෙන් දෙරපිමය; අපිච්ඡතාදීනං අනුලොම වුත්තිතාති, අපිස් බැව් ආදීන්ට අනුලොම්වූ පැවතුම් ඇති බවයි.

i. යං ලබං, යමෙක් ලබනලද ද; තෙන සන්තුට්ඨෝ, එයින් සතුටුවූ; යථාසන්තිකෝ යති, යථාසන්නික මහණ; නිබ්බකප්පෝ, විකල්පයක් නැතුව; තිණසන්ථරකෙසුපි, තණඇතිරියෙහි දු; සුඛං සෙති, සුවසේ හොවී.

ii. සෙට්ඨමහි, උතුම්සෙනස්නෙහි; සෝ, හෙතෙමේ; න රජ්ජති, රාග නො කෙරෙයි; භිත්තං ලඛා න කුප්පති, නපුරු සෙනසුන් ලදින් නොකිපේ; සබ්‍රහ්මචාරී නවකෙ භිතෙන අනුකම්පති, දහර මහණුන් නොනගන බැවින් නවකඍද්ධිරම්සරණට හිත පසස්නා බැවින් අනුකම්පා කෙරෙයි.

iii. තසමා, එහෙයින්; අරියසන්තාවිඤ්ඤත්තං, නොයෙක් අරින් වීසින් පුරුදුකරණලද; මුනිපුඞ්ගවවණ්ණිතං, තථාගතයන් විසින් පසස්නා ලද; මෙධාවී, නුවණැත්තෙ; යථාසත්ථතරුමතං, යථාසත්ථතයෙහි ඇලුනු බැවිනි; අනුයුඤ්ජථ, යෙදෙන්නේයි.

මේ යථාසත්ථතිකඞ්ගයෙහි සමාදානවිධානාපත්තිභෙද භෙදනිසංස වණ්ණනායි.

13.

14. **නෙසජ්ජිකඞ්ගම්පි**, නෙසජ්ජිකඞ්ගයද; **සෙය්‍යං සමාදියිස්සාමි**, ඊර්‍ය්‍යාපථ ලක්ෂණවූ ශය්‍යාව පිළිබෙවිකෙරෙමි; (ඊර්‍ය්‍යාපථ ශය්‍යාව පිළිබෙවි කිරීමෙන්ම කදඵවූ මඤ්චය හිසිය ඇතාදීවූ ශය්‍යාවෝද පිළිබෙවි කරණ ලදහුවෝම වෙත්;) **නෙසජ්ජිකඞ්ගං සමාදියාමීති**, නෙසජ්ජි කඞ්ගය සමාදන්වෙමි යන; ඉමෙසං අඤ්ඤතරවචනෙන, මොවුන් කෙරෙන් එක්තරා වචනයෙකින්; සමාදින්නං හොති, සමාදන්වන ලද්දේ වේ; තෙන පන නෙසජ්ජිකෙන, ඒ නෙසජ්ජිකයා විසින්; රත්තියා තීසු යාමෙසු, රාත්‍රියෙහි තුන්යම්හි; එකං යාමං, එක් යමක්; උට්ඨාය වඞ්කම්තබ්බං, නැගිසිට සක්මන් කවයුතු; (නෙසජ්ජිකයෙම් සියලු රෑ නොඉන්ද යුතු.) ඉරියාපථෙසු හි, ඊර්‍ය්‍යාපථයන් කෙරෙහි; නිපජ්ජිතුමෙව න වට්ටති, හෝනටම නොවටී; ඉදං, මේ; අස්ස, මොහුගෙ; විධානං, විධානයි; **පභෙදතොා පන**, ප්‍රභෙද හෙයින් වනාහි; අයම්පි කිච්ඡොා හොති, මෙද තුන්වැදෑරුම් වෙ; තත්ථ, එහි; **උකතොා**, උකටහට; නෙව අපස්සෙනං [වට්ටති,] පිටාටුව නොද වටී; න දුස්ස පල්ලත්ථිකා, සිවුරෙන් අකවටු නොද වටී; න අයොගපට්ටො වට්ටති, අයොගපට්ටය නොද වටී; **මජ්ඣිමස්ස** [පන,] මැදමහට වනාහි; ඉමෙසු තීසු, මේ තුන්දෙනා කෙරෙහි; යං කිඤ්චි වට්ටති, යම් කිසිවෙක් වටී; **මුදුකස්ස**, මෘදුකයහට; අපස්සෙනම්පි, පිටාටුව ද; දුස්සපල්ලත්ථිකාපි, සිවුරෙන් අකවටු ද; අයොගපට්ටොපි, අයොගපට්ටය ද; බිම්බොහනම්පි, බිම්බොහනය ද (කන්වයිනුදු;) පණ්ඩුඩ්ඩොපි, පණ්ඩුවාඩ්ඩය ද; සත්තඩ්ඩොපි, සප්තාඩ්ඩය ද; වට්ටති, වටී; පණ්ඩුඩ්ඩොනාම, පණ්ඩුවාඩ්ඩය නම්; පිට්ඨි අපස්සයෙන සඞ්ගං කතොා, පිට අපස්සය හා සමග කෙළේයි; (හෙය සතරපයින් හා පිට්ඨිඅපස්සයෙන් හා යුත් බැවින් පණ්ඩුවාඩ්ඩය නම් වී;) සත්තඩ්ඩොා නාම, සප්තාඩ්ඩය නම්; පිට්ඨි අපස්ස යෙන ච, පිට්ඨිඅපස්සයින් ද; උභතොා පස්සෙසු අපස්සයෙහි ච සඞ්ගං කතොා, දෙලයෙහි අපස්සය දෙකය යන මෙයින් කෙළේයි; (හෙ සතර පයින් හා අපස්සය තුණින් හා යුක්තවෙයින් සප්තාඩ්ඩය නම් වේ— දෙපස්හිද පිටින්ද සුවසේ වැතිර හිඳිනා නෙසජ්ජිකයා හා අනෙ සජ්ජිකයාගෙ වෙනස් කිම යනුවනට "තං කිර පිලාසඤ්[1]ඡෙදස්ස

1. පිලාසඤ්-ත්‍රී මු. පිලාසඤ්ඤය, ඕ. ක. I. අභයගිරි. ඒ. පී.

අකංසු"ඤ්ඤු.) හේ සප්පාඛය පිළිබඳ තෙරුන්ට කළහ; ථෙරෝ අනාගාමී හුඹා පරිණිබ්බායි, තෙරහු එහි හිඳ අනගැම්ව පිරිණිවියෝ; ඉමෙසං පන නිණ්ණයමපි, මේ තුන්දෙනගටම; සෙය්‍යං කප්පිතමත්තෙන, ශය්‍යාව කළ මතුයෙහි; ධුතඞ්ගං භිජ්ජති, දුහඟ බිඳේ; අයමෙත්ථ භෙදෝ, මේ මෙහි භෙදයි.

අයං පන, මෙ වනාහි; ආනිසංසෝ, අනුසයි; සෙය්‍යසුඛං, හෙවි මෙන් වන සුවෙහි; පස්සසුඛං,[1] ඇලයෙන් ඇලයට පෙරළි පෙරළි නිදන්නහුට වන පාශ්වසුඛයෙහි; මිද්ධසුඛං, මිදුසුවෙහි; අනුයුත්තෝ විහරතීති, යෙදී වෙසෙයි; වුත්තස්ස, කියනලද; චෙතසෝ විනිබන්ධස්ස, චෙතොවිනිබන්ධයාගෙ; උපච්ඡෙදනං, උපච්ඡෙදනය; කරන්නේය; සබ්බකම්මට්ඨානානුයොගස්සපායතා, නිෂද්‍යුව අලීන අනුද්ධත පාකර්මික බැවින් සියලු කර්මස්ථාන යෙදීමට සැප බවය; පාසාදික ඉරියාපථතා, එහෙයින්ම ප්‍රසාදකර ඉරියවුවක් බවය; විරියාරම්භානුකූලතා, වීර්‍ය්‍ය සම්ථානුයොගයට සුදුසු බැවින් වීර්‍ය්‍යාරම්භයට අනුකූල බවය; සම්මාපටිපත්තියා අනුබ්‍රූහණාති,[2] එහෙයින්ම සම්‍යක්ප්‍රතිපත්තියගේ වැඩීමකැයි.

i. පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වාන, පලඟබැඳ; තඤ්ච, සිරුර; උජුං පණිධාය, සෘජුකොට පිහිටුවා; නිසීදනෙන, හිඳුනාවූ; ඝනි, මහණතෙමේ; මාරස්ස භයං, මරහු භයය; විකම්පති, කම්පාකෙරේ; (මරහුගෙ ඉච්ඡාවිඝාතය කෙරේ.)

ii. නිසජ්ජාභිරතෝ, නිෂද්‍යුවෙහි ඇලුනාවූ; භික්ඛු, මහණතෙමේ; සෙය්‍ය සුඛං, ශය්‍යාසුවය; මිද්ධසුඛං මිදුසුවය; හිත්වා, හැර; ආරද්ධ වීරියෝ, ආරබ්ධවීර්‍ය්‍ය ඇත්තෙ; තපොවනං සෝභයන්තෝ, තපොවනය ශොබවමින්—

iii. යස්මා, යම්හෙයකින්; නිරාමිසං, ලෝකාමිස රහිතවූ; පීතිසුඛං, ප්‍රීතිසුවයට; සමධිගච්ඡති, පැමිණේද; තස්මා, එහෙයින්; ධීරෝ, නුවණැත්තෙ; නෙසජ්ජිකං වතං, නෛසර්ගික ධුතඞ්ග; සමාදුයුඤ්ඤය්‍ය, මනාකොට යෙදෙන්නේයි.

අයං, මෙ; නෛසර්ගිකඞ්ගෙ සමාදානවිධානපභෙදභෙදනිසංස වණ්ණනා, නෛෂද්‍යකාඞ්ගයෙහි සමාදානය විධානය ප්‍රභෙදය ආනිසංසය යන මොවුන්ගෙ වර්ණනායි.

මේ නෛසර්ගිකඞ්ගයෙහි සමාදානවිධානපභෙද භෙදනිසංස වර්ණනායි.

---

1. එස්සසුඛ.-ත්‍රි. මූ. 2. සම්පබ්‍රූහණායි-මූ. ස. I.

ඉදානි, දුන්;

කුසලතතිකතෝ වෙව ධුතාදීනං විභාගතෝ,
සමාසව්‍යාසතොචාපි විඤ්ඤාතබ්බා විනිච්ඡයෝ.

15. ඉමිස්සා ගාථාය වසෙන, මේ ගාථාවන්ගේ වශයෙන්; වණ්ණනා හොති, වණ්ණනාව වේ.

i. තත්‍ථ, ඒ ගාථාවෙහි; **කුසලතතිකතෝ**, යන්නෙහි; සබ්බානෙව ධුතඞ්ගානි, සියලු ධුතාඞ්ගයෝම; සෙඛපුථුජ්ජන ඛීණාසවානං වසෙන, ශෛක්ෂ පෘථග්ජන ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගෙ වශයෙන්; සියා කුසලානි, කුසලද්‍ර මෙති; සියා අව්‍යාකතානි, අව්‍යාකෘතද්‍ර වෙත්; ("සෙඛපුථුජ්ජනානං වසෙන සියා කුසලානි, ඛීණාසවානං වසෙන සියා අබ්‍යාකතානි"යි යොදනු—ඉහි ශෛක්ෂ පෘථග්ජනයෝ ප්‍රතිපත්ති පුරණු පිණිස ද ක්ෂීණාශ්‍රවයෝ සුඛවිහාර පිණිස ද ධුතාඞ්ගපරිහරණය කෙරෙක්)නැති ධුතඞ්ගං අකුසලනති, අකුශල ධුතාඞ්ගයෙක් නැතිහි; යෝ පන වදෙය්‍ය, යමෙක් වත්‍යාහි මෙසේ කියානම්; පාපිච්ඡං ඉච්ඡාපකතෝ ආරඤ්ඤකෝ හොතීති ආදිවචනතෝ, පව්ටු ඉච්ඡා ඇත්තේ ඉච්ඡාවෙන් මඩනාලද්දේ ආරණ්‍යක වෙසි යනාදීන් කී බැවින්; අකුසලම්පි ධුතඞ්ගනති, අකුශලවූ ධුතාඞ්ගයෙක් ඇතැයි; (අකුශල චිත්ත යෙනුදු ධුතාඞ්ගසෙවනා ඇත යන අභිප්‍රායයි.) සෝ වත්තබ්බෝ, හේ මෙසේ කියයුතු වේ; මයං, අපි; අකුසල චිත්තෙනන, අකුසල් සිතින්; අරඤ්ඤං න වත්‍යතීති, ආරණ්‍යයෙහි නො වෙසෙයි; න වදාම, නොකි යමිහ; යස්ස හි, යමෙක්හට; අරඤ්ඤං නි වාසෝ, අරණ්‍යයෙහි විසීම වේද; සෝ ආරඤ්ඤකෝ, ඒ ආරණ්‍යකය; සෝ ච ඉදං; පාපිච්ඡෝ වා භවෙය්‍ය, පාපෙච්ඡ හෝ වෙයි; අපපිච්ඡෝ වා, අල්පෙච්ඡ හෝ වේ; ("ඉමානි පන ධුතඞ්ගානි" යොදනු. "තෙන තෙන "යනාදියෙහි අර්‍ථ වචනාර්‍ථ නිර්දේශයෙහි කී නයින් දතයුතු.) වුත්තං, යථකි වචනාර්‍ථ නිර්දේශයෙහි කියන්නලද යන අර්‍ථයි.

අකුසලෙන, අකුශලයෙන්; කොචි, කිසි භික්ෂුවෙක්; ධුතෝ නාම න වහොති, කෙලෙශධුනනය කරණ හෙයින් ධුත නම් නොවේද; යස්ස, යම් භික්ෂුවක්හට; එතානි, මේ අකුශලසමාදානයෝ; අඞ්ගානි භවෙය්‍යුං, අඞ්ගවේද; (අකුශලයෙන් සමන්විත පුද්ගලා ධුතය යන නම ගොලබන බැවින් ධුතස්ස භික්ඛුනෝ අඞ්ගානි"යි ප්‍රථම විග්‍රහයෙනුදු අකුශල ධුතාඞ්ග නම් නොවෙයි යනු අභිප්‍රායයි.) අකුසලං, අකුශලය තෙමේ; කිඤ්චි, කිසි පාපයක් (අප්‍රතිපක්ෂ බැවින්;) න ධුනාති වා, නොනසා ද; යෙසං, යම් සමාදානයෙන්ගෙන්ගෙන්ග

ධුතාඞ්ග, නොද නසඟි; පටිපත්තියා ව, ප්‍රතිපත්තියට ද; නාපි අඞ්ගං හොති, නොද අඞ්ග වේ; (මෙහිදී "අථවා ධුතානි ච තානි ඔනාදි තුන්වන විග්‍රහයෙකුදු අකුශලඤ ධුතාඞ්ග නොවන බව දැක්වූහු.)තසමා, එහෙයින්; නත්ථි අකුසලං ධුතඞ්ගන්ති, අකුශල ධුතාඞ්ගයෙක් නැත ඔන; ඉදං, මේ; සුවුත්තං, මනාකොට කියනලදී; යෙසම්පි, යම් (අභය ගිරි[a]වැසි) කෙනෙක්නට; ධුතඞ්ගං, ධුතාඞ්ගයතෙමේ; කුසලත්තිකවිනිමුත්තං, කුශලත්‍රිකවිනිර්මුක්තවේද; (අභයගිරිනිවාසීහු වනාඟි ධුතාඞ්ග නම් ප්‍රඥප්ති සි යෙන්;) තෙසං, ඒ අභයගිරිවැස්සනට; අත්ථි තො ධුතඞ්ගං නාම නත්ථි, පරමාර්ථයෙන් අවිද්‍යමාන බැවින් ධුතාඞ්ග නම් නැත්; අසන්තං, තෙමේ අවිද්‍යමාන වූයේ; කස්සධුතන්තතො, කවර කෙලෙසක්හු නසන බැවින්; ධුතඞ්ගං නාම භවිස්සති, ධුතාඞ්ග නම් වේද; ධුතගුණෙ සමාදියං වත්තතීති, ධුතගුණයන් සමාදන්ව වෙසෙයි ඔන; වචනවිරොධොපි ච, මේ වචනයට විරොධයද; තෙසං ආපජ්ජති, ඒ අභයගිරි වැස්සනට පැමිණේ; (ධර්මවිශයෙන් අවිද්‍යමානයා ගුණ නම් නොවන බැවින්ය යනු අභිප්‍රායයි.) තසමා, (යසමා, යම්හෙයකින් ප්‍රඥප්ති පඤ්ඤත්තිමෙකි දෙෂයෝ දුන්නිවාරයෝද) එහෙයින්;) තං න ගහෙතබ්බං, ඔවුන්ගේ වචනය නො ගතයුතුය; (උක්තහෙතුවින් වෙනත්‍ර පඤ්චයම ගතයුතුය ඔන අර්ථයි.) අයං තාව, මෙතෙමේම; කුසලත්තිකතො වණ්ණනා, කුශලත්‍රික හෙයින් වර්ණනායි.

ii. "ධුතාදීනං විභාගතො"යන්නෙහි; ධුතො වෙදිතබ්බො, ධුත නම් මේයයි දතයුතු; ධුතවාදො වෙදිතබ්බො, ධුතවාදය දතයුතු; ධුතධම්මා වෙදිතබ්බා, ධුතධර්මයෝ දතයුත්තාහ; ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානි, ධුතාඞ්ගයෝ දතයුත්තාහ; යස්ස ධුතඞ්ගසමාදානා සම්පජ්ජති, කවරක්හර ධුතාඞ්ගසෙවනාවෝ සැපයෝදැයි; වෙදිතබ්බා, දතයුතුයි; තත්ථ, එහි; ධුතොනාම, ධුත නම්; ධුතකිලෙසො වා පුග්ගලෝ, නසන ලද තෙලෙසුන් ඇති පුගලී; (මෙහි සියලු රහතුන්ම ධුතකෙලෙසවුවද මෙතැන වනාඟි ධුතාඞ්ග සෙවුතා මුඛයෙන් කෙලෙසුන් නසා සිටි ක්ෂීණාශ්‍රව ධුතකෙලෙස පුද්ගලයයි අනිවතයි. "කාමං සබ්බෙපි අරහා ධුතකිලෙසා ඉධ පන ධුතඞ්ගසෙවනා මුඛෙන කිලෙසෙ විධුනිත්වා ඨිතො ඛීණාසවො ධුතකිලෙසො පුග්ගලොති අධිප්පෙතො" යනු ටීකායි.) කිලෙස ධුතනොවා ධර්මෙ, කෙලෙසුන් නසන ධර්මය හෝ; (කෙලෙසධුතන ධර්මයයි නිෂ්පර්‍යායයෙන් සියලු ආර්‍යමාර්ගයම දත යුතුය. පර්‍යායයෙන් වනාහි විදර්‍ශනාඥානයද ඔවත්පිරිසෙයින් ධුතාඞ්ග චෙතනා සම්ප්‍රයුක්තඥානයද දතයුතු—"තථා සබ්බෙපි අරියමග්ගා නිප්පරියායෙනකිලෙස ධුතනොවා ධර්මෙ, විසෙසතො අග්ගමග්ගා, පරියායෙන පන විපස්සනාඤාණානි; කෙටසිමපරිච්ඡෙදෙන ධුතඞ්ග චෙතනාසම්පයුත්තඤාණං දට්ඨබ්බං"ඔනු මෙතැන ටීකායි.

ධුතවාදොති එත්ථ පන, ධුතවාදෙ යන මෙහි; අත්ථි ධුතො, ධුත නම් එකෙක් ඇති; න ධුතවාදෙ, ධුතාඞ්ගයෙන් අනුන්ට අවවාද නොකරණ එකෙක් ඇති යන අර්ථයි;(සෙසු පෙදෙහිදු මෙම ක්‍රමයෙන්

අර්ථ බිණ්ණියයුතු.)-තත්ථ, ඒ වතුෂ්කයෙහි; යෝ, යමෙක්; ධුතඞ්ගන අත්තනෝ කිලෙසෙ ධුනි, ධුතාඞ්ගයෙන් තමාගෙ කෙලෙසුන් නැසීද; පරං පන ධුතඞ්ගන න ඔවදති, අනුන්ට වනාහි ධුතාඞ්ගයෙන් අවවාද නොකෙරෙද; නානුසාසති, අනුශාසනා නොකෙරෙද; බක්කුල තෙථේරෝ[a] විය, බක්කුලතෙරුන් මෙන්; අයං, මෙතෙම; ධුතෝ, ධුත නම් වෙයි; න ධුතවාදෝ, ධුතවාද නම් නොවේ; යථාහ, අට්ඨාසෙහි[b] කිඤෙමෝ; ("තයිදං"යනු නිපාතයෙහිය "සෝ අයං"යන අර්ථයි.) තයිදං ආයස්මා බක්කුලෝ, හේ මේ ආයුෂ්මත් බක්කුලතෙමෙ; ධුතෝ න ධුතවාදෝති, ධුතෝ න ධුතවාදෝ යි; (සෙසු පෙදෙහිදු මෙම අර්ථ බණුතු.) [යොපන, යමෙක් වනාහි; න ධුතඞ්ගන අත්තනෝ කිලෙසෙ ධුනි, ධුතාඞ්ගයෙන් තමාගේ කෙලෙසුන් නො නැසීද; කෙවලං, හුදෙක්; අඤ්ඤං ධුතඞ්ගන ඔවදති, අනුන්ට ධුතාඞ්ගයෙන් අවවාද කෙරේද; අනුසාසති, අනුශාසනා කෙරේද; උපනන්දත්ථේරෝ[c] විය, උපනන්දතෙරුන් මෙන්; අයං, මෙතෙම; න ධුතෝ, ධුත නම් නො වෙයි; ධුතවාදෝ, ධුතවාද නම් වේ. යථාහ=පෙ=]යෝ, යමෙක්; උභය විපත්තෙනා, උභයවිපන්නද; (තෙමේ ධුතනොවෙයි අනුන්ට ධුතාඞ්ග යෙන් අවවාද නොකෙරෙද යන අර්ථයි.) ලාළුදායී[d] විය, ලාළුදායී නම් භික්ෂුහු මෙන්;=පෙ=යෝ ච පන, යමෙක් වනාහි; උභයසම්පන්නෙනා, දෙකින්ම සම්පන්නද; (තෙමේ ධුතව අනුන්ට ධුතාඞ්ගයෙන් අවවාද කෙරෙද යන අර්ථයි) ධම්මසේනාපති[1] විය, ධම්සෙනෙවි සැරියුත් තෙරුන් මෙන්;=පෙ=

ධුතධම්මා වෙදිතබ්බාති, ධුතධම්මා වෙදිතබ්බා යන්නෙහි; අප්පිච්ඡතා=පෙ="අප්පිච්ඡතා"යනාදී පෙදෙහි අර්ථ ඔට කී නියාමයෙන් දතයුතු. ("ඉමෙහි කුසලධම්මෙහි අත්ථි[2] ඉදම්ථෝ, ඉදම්ථෝනෝ භාවෝ ඉදම්ථිතා"යනු වේ-[යම් නුවණකින් ප්‍රව්‍රජිතයක්හු විසින් නම් පාංශුකූලිකාදි ධුතාඞ්ගයෙහි පිහිටිය යුතුයයි කියන ලදද, ධුතගුණයන් සම්දන්ව පරිහරණය කෙරෙද, හෙද "ඉදම්ථිතා"නම්-එහෙයින්ම කීහ. "ඉදම්ථිතා ඤාණමෙව"යි]-"ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා ධුතධම්මා නාම"යී යොදනු.)ධුතඞ්ගචෙතනායය පරිවාරකා,ධුතාඞ්ගචෙතනාවට පරිවාරවූ; ඉමෙ පඤ්ච ධම්මා, අප්පිච්ඡතාදී මේ ධර්මයෝ පස්දෙන; අප්පිච්ඡං යෙව නිස්සායාති ආදිමවනතෝ, අප්පිච්ඡං යෙව නිස්සාය යනාදී කී බැවින්; ධුතධම්මා නාම, ධුතධර්මයෝ නම් වෙත්; තත්ථ, ඒ ධුතධර්මයන්කෙරෙහි; අප්පිච්ඡතා ච සන්තුට්ඨිතා ච, අප්පිච්ඡතාව ද සන්තුට්ඨිතාව ද යන දෙදෙන;අලොභෙ අනුපතනති, අසම්ප්‍රාප්ත සම්ප්‍රාප්ත වස්තුවෙහි අලුබභ නාකාරයෙන් පවත්නා මහසින් අලොභයෙහි හෙත්; (හිතියෙකි යන අර්ථයි) සල්ලේඛතා ච පවිවේකතා ච, සල්ලේඛතාව ද පවිවේකතාව ද යන දෙදෙන;විසු ධර්මෙසු අනුපතනති අලොභෙ ච අමොහෙ ච, අලොභය අමොහය යන ධර්මයන් දෙදෙනා කෙරෙහි හෙති;(කෙවත්? ප්‍රත්‍යය හෙදුදින් හෙතුකොට ඇති ලොලභාවාදි සඞ්කිලේශයන් මනා කොට

1. මූලකඝට්ඨපත්තෙරෙ-මජ්ඣිමට්ඨකථාරම්භ. 2 අත්ථි සුලබභාවෙමෙහි අත්ථ-මූ. ස. II.

ලියන හෙයින් ද ගණසඞ්ගණිකාදිභෙද සංසග්ගියෙන් විතතයා වෙන් කරණ හෙයින් අලොභ අමොහ සඞ්ඛ්‍යාත සලෙලඛ පව්වෙක දෙදෙන අලොභය අමොහය යන ධර්මයන් දෙදෙනා කෙරෙතිය යන අර්ථයි.) **ඉදමත්ථිතා**, ඉදත්ථිතා නම්; සුණමෙව, සුණයමැති; තත්ථ, එහි; අලොභෙන, අලොභයෙන්; පච්චෙකපවත්තුස්සු, ගෘහපතිවිවරාදි ඒ ඒ ධුතාඞ්ගයෙන් ප්‍රතික්ෂෙප කටයුතු වස්තුවෙහි; ලොභං, ලොභය ද; අමොහෙන, අමොහයෙන්; තෙසෙව, ඒ ප්‍රතික්ෂෙප වස්තුවෙහිම; ආදීනවපටිවෙධකං, ආරක්ෂා දුඃඛය පරාධීනවෘත්තිය වොරහයය යන ආදීනවයන් මුවහකරණ මොහය ද; ධුතාති, නසා; අලොභෙන ච, අලොභයෙනු දු; අනුසුඛතානං, භගවන්හු විසින් නිවජ්ඣරාහ[1] පරිභොග වශයෙන් අනුඥත වූ සුඛස්පර්ශ ඇති ආසනරණ ප්‍රාවරණාදීන්ගෙ; පටිසෙවනමුඛෙන, ප්‍රතිසෙවනාකාරයෙන්; (අනුභවලෙඛයෙන යන අර්ථයි.) පවත්තං, ප්‍රවෘත්තවූ; කාමසුඛානුයොගං, අනුඥත චිවරාදී ප්‍රත්‍යයන් ඇලී අනුභව කිරීම හෝ; (මෙවැනි සප්පායසම්පන්න ආසනරණාදිහු වැළඳගන්නා ලැබෙත්, උපාදින්නඵස්සය වනාහි කුමට නොවළඳනා ලැබේදැයි මෙම දෙරින් ප්‍රවෘත්තවූ කාමසුඛල්ලිකානුයොගය හෝ;) අමොහෙන, අමොහයෙන්; අතිසලෙලඛමුඛෙන පවත්තං, අතිසලෙලඛ පටිපත්ති මුඛයෙන් ප්‍රවෘත්තවූ; (උභයාන්තවවත්තා දූය ද ප්‍රතික්ෂෙප කිරීම් වශයෙන් යන අර්ථයි.)අත්තකිලමථානුයොගං, ආත්මක්ලමථයෙහි යෙදීම ද; ධුතාති, නසා; තසමා, එහෙයින්; ඉමෙ ධම්මා, මේ ධර්මයෝ; ධුතධම්මාති වෙදිතබ්බා, ධුතධර්මයයි දත යුත්තාහුයි; ධුතඞ්ගානි වෙදිතබ්බානීති=පෙ=තානි, ඒ ධුතාඞ්ගයෝ; අත්ථතො,[2] අර්ථවසින් ද; ලක්ඛණාදිහිව, ලක්ෂණාදි විසින් ද; වුත්තානෙව, කියනලදහු මැයි.

"**කස්ස ධුතඞ්ගසෙවනා සප්පායා**"යන්නෙහි; රාගචරිතස්ස, රාගචරිතය හට ද; මොහචරිතස්ස ච, මොහචරිතය හටද; සප්පායා, සැපයෝයි; කස්මා, කුමක් හෙයිකයත්; ධුතඞ්ගසෙවනා හි, ධුතාඞ්ගසෙවනා තොම; දුක්ඛා පටිපදාවෙව, දුඃඛප්‍රතිපද්ද වෙයි; සලෙලඛවිහාරොව, සලෙලඛවිහාරද වේ; දුක්ඛාපටිපදං ච නිස්සාය, දුඃඛප්‍රතිපද් නිසා; රාගො වූපසම්මති, රාගය සන්හිඳේ; (සුඛොපකරණසන්නිශ්‍රය රාගයා දුඃඛප්‍රතිපත්තියෙහි පිහිට නොලබන බැවින් රාගය සන්හිඳේය යන අර්ථයි.) සලෙලඛං නිස්සාය, සලෙලඛය නිසා; අපපමත්තස්ස, අප්‍රමත්තයහට; මොහො පහීයති, මොහය පහණ ලැබේ; (සලෙලඛය නම් සම්ප්‍රඥානයහට වෙයි, සම්ප්‍රඥානය ඇති කල්හි අප්‍රමාදය සම්භව වන බැවින් මොහය අප්‍රතිෂ්ඨිත වේ යන අර්ථයි;) එත්, මේ ධුතාඞ්ග යන් කෙරෙහි; ආරඤ්ඤිකඞ්ගරුක්ඛමූලිකඞ්ගපටිසෙවනා වා, ආරණ්‍යකාඞ්ග වෘක්ෂමූලිකාඞ්ග සෙවනාවෝ; දෙසචරිතස්සාපි සප්පායා, චෙෂචරිතයහට ද සැපයෝයි; තත්ථ හි, ඒ අරණ්‍යයෙහි වෘක්ෂමූලයෙහි;

1. අවජ්ඣරාහ-ඇතැම්.

1. අත්තඵස්සා-මූ. ස. I.

අසඞ්කට්ටියමානස්ස, සඞ්කට්ටනයක් කරණු නොලදින්; විහරතෝ, වසන්නාවූ; අස්ස, ඒ යොගීහට; දෙසොපි වූපසම්මතීති, වෙෂයද සන් හිඳෙන්නේ යි.

අයං, මේතෙම; ධුතාදීනං විභාගතෝ වණ්ණනා, ධුතාදීන්ගෙ විභාග හෙයින් වර්ණනා යි.

iii. "**සමාසව්‍යාසෙනා**"යන්නෙහි; ඉමානි පන ධුතඞ්ගානි, මේ සියලු දුහඟහු; සමාසතෝ, සැඟැවින් ("අට්ඨේව හොන්ති"යන සඛද;) **තීණේ සිසඞ්ගානි**, (කිසිකෙනෙකුන් විනා නොපවත්නා හෙයින් ද සුවසේ රැකෙන බැවින්ද සෙසු දුහඟහු දු සඞ්ගහවන බැවින්[2])උත්තමාඞ්ගයෝ තුන්දෙනෙක; **පඤ්ච අසම්භින්නඞ්ගානීති**, නොමුසු අඟහු පස්දෙනෙ කැයි; අට්ඨේව හොන්ති, අටදෙනෙක්ම වෙත්; තත්ථ, එහි; **සපදානචාරිකඞ්ගං**, සපදානචාරිකඞ්ගය; **ඒකාසනිකඞ්ගං**, ඒකාසනිකාඞ්ගය; **අඞ්ගාකාසිකඞ්ගන්ති**, අඞ්ගාකාසිකඞ්ගය යි; ඉමානි තීණි, මොහු තුන්දෙන; **සිසඞ්ගානි**, උත්තමාඞ්ගයෝ යි; සපදානචාරිකඞ්ගං හි රක්ඛන්තෝ, සපදානචාරික අඟ රක්නෙ; පිණ්ඩපාතිකඞ්ගම්පි, පිඬුපා අඟ ද; රක්ඛිස්සති, රකී; ඒකාසනිකඞ්ගඤ්ච රක්ඛතෝ, එක් අසුන් අඟ රක්නහුට; පත්තපිණ්ඩිකඞ්ග ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගානිපි, පත්පිඬු අඟ හා ඛලුපච්ඡාභත්තික අඟය යන මොහු; සුරක්ඛනීයානි භවිස්සන්ති, සුවසේ රැක්ක හැකි වන්නාහුයි; (ඉහි එක් අසුන් අඟින් මේ පත්පිඬු අඟ නොරැකෙතුදු එකාසනිකඞ්ගයා එක ඉරියවුවෙන් සුවසේ රැක්ක හැකි බැවින් කිහු.) අඞ්ගාකාසිකඞ්ගං රක්ඛන්තස්ස, අඞ්වස් අඟ රක්නවුහට; රුක්ඛමූලිකඞ්ග යථාසන්ථතිකඞ්ගෙසු, රුක්මුල්අඟ යථා සන්ථතික අඟෙහි; රක්ඛිතබ්බං නාම කිං අත්ථි, රැක්ක යුතු නම් කිමෙක් ඇද්ද; (නැත යන අර්ථයි.) ඉති, මෙසේ; ඉමානි තීණි, මොහුතුන් දෙන; සීසඞ්ගානීති, උතුම් අඟහුයි; **ආරඤ්ඤිකඞ්ගං**, ආරණ්‍යකඅඞ්ග; **පංසුකූලිකඞ්ගං**, පංසුකූලික අඞ්ග; **තෙචීවරිකඞ්ගං**, තෙච්වරිකඅඞ්ග; **නෙසජ්ජිකඞ්ගං**, නෙසජ්ජිකඅඞ්ග; **සොසානිකඞ්ගන්ති**, සොසානික අඞ්ගය යන; ඉමානි පඤ්ච, මොහු පස්දෙන; අසම්භින්නඞ්ගානි වාති, නොමුසු අඟහයි; අට්ඨේව හොන්ති, දුහඟහු අටදෙනෙක්ම වෙත්.

පුන, නැවත; **මේ චීවරපටිසංයුත්තානි**, චීවරප්‍රතිසංයුක්තවූ(සිවුරු පිළිබැඳිවූ) දෙදෙනෙක; **පඤ්ච පිණ්ඩපාතපටිසංයුත්තානි**, පිණ්ඩපාත ප්‍රතිසංයුක්තවූවෝ පස්දෙනෙකි; **පඤ්ච සෙනාසන පටිසංයුත්තානි**, සේනාසන ප්‍රතිසංයුක්තයෝ පස්දෙනෙකි; **ඒකං විරියපටිසංයුත්තං**, එකෙක් වීර්‍ය්‍යප්‍රතිසංයුක්ත වෙයි; **එවං චත්තාරෝව හොන්ති**, මෙසේ සතරදෙනෙක්ම වෙත්; තත්ථ, එහි; **නෙසජ්ජිකඞ්ගං**, නෛෂද්‍යකාඞ්ගය; විරියපටිසංයුත්තං, වීර්‍ය්‍යප්‍රතිසංයුක්තය; සෙසානි, සෙස්සෝ; පාකටා නෙව, ප්‍රකටයෝ මැයි; පුන, නැවත; සබ්බානෙව, හැමදෙනම; නිස්සය වසෙන වෙ හොන්ති, නිඃශ්‍රය විසින් දෙදෙනෙක් වෙත්; පච්චය

1. සුරක්ඛියාති-ඉ. ස. I. 2. සහවන බැවින්-ඇඟැම්.

සන්නිසිතානි චාදස, ප්‍රත්‍යයසන්නිස්‍රිතයෝ දෙළොසෙක; විරිය නිස්සිතං එකං, ඒයීනිස්‍රිතවූයේ එකෙකි; සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ වසෙනපි වෙ ශෙව හොන්ති, සෙවියයුතු නොසෙවියයුතු බැවිනුදු දෙදෙනෙක්ම වෙත්; යස්ස හි, යමක්හට; ධුතඞ්ගං සෙවන්තස්ස, දුහඟ සෙවුනාහට; කම්මට්ඨානං වඩ්ඪති, කමටහන්වඩී ද; (සමඟර දුහඟක් සෙවුනාවූ රාගචරිතයාහට හෝ මොහචරිතයාහට හෝ චෙෂචරිතයා හට හෝ කමටහන් වඩි ද යන අභිප්‍රායයි.) තෙන, ඔහු විසින්; සෙවිතබ්බානි, සෙවියයුත්තාහුයි; යස්ස, යමක්හට; සෙවතෝ, දුහඟ සෙවුන හට; හායති, (කමටහන් හිවුමැලි බැවින් රූඣ පිළිවෙත් හෝ නොඣන්නාහට) පිරිහෙද; තෙන න සෙවිතබ්බානි, ඔහු විසින් හෝ නොසෙවියයුතුවහු; යස්ස පන, යමෙක්හට වනාහි; සෙවතොපි, දුහඟ සෙවුනාහටද; වඩ්ඪතෙශෙව, මහාපුරුෂජාති හෙයින් වැඩීමම වේද; න හායති, නොපිරිහේද; තෙනාපි, ඔහු විසිනුදු; පච්ඡිමං ජනතං අනුකම්පන්තෙන, පශ්චිම ජනයාහට අනුකම්පාකරණ්වහු විසින්; සෙවිතබ්බානි, සෙවියයුත්තාහුයි.

යස්සාපි, යමක්හට; සෙවතොපි අසෙවතොපි න වඩ්ඪති, උපනිස්‍රය නැති බැවින් සෙවුනාහට ද නොසෙවුනාහට ද නොවඩී ද; තෙනාපි, ඔහු විසිනුදු; ආයති වාසනත්ථාය, ආයතිවාසනා පිණිස; සෙවිතබ්බාතෙම, සෙවියයුත්තාහුමැයි; එවං, මෙසේ; සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ වසෙන දුවිධානිපි, සෙවියයුතු නොසෙවියයුතු විසින් දෙවදෑරුම්වූ ද; සබ්බානෙව, සියලු දුහඟහුම; චෙතනාවසෙන එකවිධානි හොන්ති, චෙතනා වශයෙන් එකවිධ වෙත්; එකමෙව හි ධුතඞ්ගං, චෙතනා සවභාව හෙයින් දුහඟ එකෙක්මය; (එහෙයින්ම කීහ. "සමාදානචෙතනා"යී දුහඟ නම් සමාදානචෙතනා නුයි චෙතනා සවභාව හෙයින් දුහඟ එක්වැදෑරුම් වෙයි යුතැනී.) අට්ඨකථායම්පි වුත්තං, අටුවාහෙයිදු කියනලදී. යා චෙතනා, යම් චෙතනාවක් ඇද්ද; තං, හේ; ධුතඞ්ගං වදන්තීති, දුහඟනමැයි කියති.

ච්‍යාඝෝ පන, විසතරහෙයින් වනාහි; **භික්ඛූනං චෙරස, සමණට** තෙළෙසෙක; **භික්ඛුණීනං අට්ඨ, මෙහෙණට අටෙක; සාමණෙරානං** **දාදස,** හෙරණට දෙළොසෙක; **සික්ඛමානසාමණෙරීනං ඡන්න,** සිඛමාන් නා හෙරණියන්ට සතෙක; උපාසක උපාසිකානං **චෙති,** උපාසක උපාසිකාවන්ට දෙකෙකැයි; **ඉම චත්තාළීස** හොන්ති, දෙසාළිසෙක් වෙත්; සචෙ, ඉදින්; අඵෙහාකාසෙ, අඵවස; ආරඤ්ඤිකඞ්ගසමාදානං, ආරණ්‍යකාඞ්ගයෙන් යුක්තවූ; සුසානං හොති, සොහොනෙක් වේද; එකොපි භික්ඛු, එකම මහණ; එකපදහාරෙන, එකපැහැර; සබ්බ ධුතඞ්ගානි, සියලුදුහඟුන්; පරිහරිතුං සක්කොති, වළඳන්නට සමර්ථ වේ; භික්ඛුනීනං පන, මෙහෙණිනට වනාහි; ආරඤ්ඤිකඞ්ගං, ආරණ්‍යකාඞ්ගය ද; ඛලුපච්ඡා භත්තිකඞ්ගං ච, ඛලුපච්ඡා භත්තිකඞ්ගය ද යන; මෙපි, දෙදෙනම; සික්ඛාපදතොව පටික්ඛිත්තානි, ශික්ෂාපදයෙන්ම ප්‍රතික්ෂිප්තයහ, (ආරණ්‍යකාඞ්ගය "ගණමහා ඔහී"[1] යන ශික්ෂාපදයෙන් ප්‍රතික්ෂිප්තය, ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගය අනතිරිත්තභොජනශික්ෂාපද යෙන්මෝ ප්‍රතික්ෂිප්තයි.

අඛෙහාකාසිකඞ්ගං, අඛෙහාකාසිකඞ්ගය ද;රුක්ඛමූලිකඞ්ගං, රුක්ඛ මූලිසාඞ්ගයද;සොසානිකඞ්ගං, සොසානිකඞ්ගය යන;ඉමානි තිණ්ණි,මොහු තුන්දෙන;දුපපරිහාරානි, දුපැහැරයයෙත්;(දුපැහැරබවම"භික්ඛුනියා" යනාදීන් පහළකෙරෙත්.)භික්ඛුනියා හි, මෙහෙණහට; දුතියිකං විනා, දුතියිකාවක් නැතිව;වසිතුං න වට්ටති, වසන්නට නොවටී;එවරූපෙ ච ඨානෙ, මෙබඳු තැන්හිදු; සමානවස්සා දුතියිකා, සමාන අදස් ඇති දුතියිකාවක්; ලබ්භා, ලැබිය හැ; සවෙපි ලභෙය්‍ය, ඉදින් ලැබුනු නමුදු; සංසට්ඨවිහාරතො තඤ්චෙවය්‍ය, සංසර්ගවිහාරයෙන් නොමිදෙන්නේසි; එවං සති, එසේ කල්හි; යස්සත්ථාය, යමක් පිණිස; (යම් විවෙකයක් පිණිස ද යන අර්ථයි.) ධුතඞ්ගං සෙවෙය්‍ය, දුහඟසෙවී ද; සො එව අත්ථො, එම අර්ථය; අස්සා න සම්පජ්ජෙය්‍ය, ඇට නො සැපයෙන්නේසි.

එවං, මෙසේ; පරිහරිතුං; අසක්කුණෙය්‍යතාය, වළඳන්නට නොපිළිවන් හෙයින්; පඤ්ච හාපෙත්වා, පසක් පිරිහෙළා; භික්ඛුනීනං, මෙහෙණතට; අත්ථෙව හොන්තීති, අටෙක්ම වෙත්නුයි; වෙදිතබ්බානි, දතයුත්තාහුයි; යථාවුත්තෙනත්‍ථ, යථොක්තවූ දුහඟුන් කෙරෙහි;භික්ෂූන්ට කියනලද තෙළෙසෙහිය මෙහෙණහට කී අටෙහිය හි යුතැනී.) ඨපෙත්වා තෙචීවරිකඞ්ගං, තෙචීවරික අඞ්ගය තබා; සෙසානි චාදස, තෙසු දෙළොස; සාමණෙරානං වෙදිතබ්බානි, හෙරණට දතයුත්තාහ; සත්ත, සත; සික්ඛමානසාමණෙරීනං, සිඛමනුන් හා හෙරණින්ට; වෙදිතබ්බානි, දතයුත්තාහු යි; උපාසකඋපාසිකානං පන, උපාසක උපාසිකාවන්ට වනාහි; එකාසනිකඞ්ගං පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගඤ්ච, එක් අසුන් අහර පත්පිඬුඅහරයයි යන; ඉමානෙව, මොහුම; පතිරූපානි වෙව, සුදුසුද වෙති; සක්කා ච පරිහරිතුන්ති, වළඳන්නට ද පිළිවන් හුනුයි; වෙ ධුතඞ්ගානීති, දුහඟහු දෙදෙනකැයි; එවං, මෙසේ; ව්‍යාස තො, විසතර විසින්; වෙ වත්තාළීස හොන්ති, දෙසාළිසෙක් වෙත්; අයං, මෙතෙම; සමාසව්‍යාසතො වණ්ණනා, සමාසව්‍යාස හෙයින් වණ්ණනායි.

එත්තාවතා, මෙපමණකින්;=පෙ=("ධුතඞ්ගකථා කථිතා හොති" යනු සබඳ.) [ආදිමණිතාව, ආදියෙහිද; සීලානි විසොධෙන්ති එත්ථ, සීලානි විසොධෙන්ති යන මේ මාතෘකාපදයෙහි;] වුත්තපපකාරස්ස සීලස්ස, කියනලද ප්‍රකාර ඇති ශීලයාගෙ; යෙහි, යම්; අපච්චත්තා සන්තුට්ඨිතාදීහි, අපිස් බැව් සතුටු බැව් යනාදිවූ; ගුණෙහි, ගුණයෙන්; මොදනං හොති, පිරිසුදුබව වේද; තෙසං සම්පාදනත්ථං, ඒ අපිස් ආදි ගුණයන් සපයනු පිණිස; සමාදතබ්බධුතඞ්ගකථා, සමාදන්විය යුතු දුහඟ කථා තොමෝ; කථිතා හොති, කියනලද්දී වේ.

2. ධුතාඞ්ගනිද්දේශ නම්වූ
ද්විතීය පරිච්ඡේදය නිමි.

උපග්‍රන්ථය.

විශුද්ධිමාර්ග සන්න-
ශීලනිද්දේශ පරිකථා.

1. පිට.

a. විශුද්ධිමාර්ග නම් වූ ධර්ම්ප්‍රකරණයට සවිස්තරව්‍යාඛ්‍යානයක් කරණු කැමැති කලිකාලඝාතිත්‍ය සම්බුදුපණ්ඩිත **පරාක්‍රමබාහු** මහ රජතෝ ප්‍රාරම්භයෙහි සද්ධර්ම්යාභි පඤ්චකය දක්වනු පිණිස මේ ග්‍රන්ථ කිහු:—

i. යොගීනං, නිර්වාණාධිගමය පිණිස ප්‍රතිපන්න වූ යොගීජනයාට; පාමොජ්ජත්ථාය, ප්‍රමෝද ජනනය පිණිස; විසුද්ධිනයසමණ්ඩිතෝ, ශීල විශුද්ධි ආදි සප්තවිශුද්ධි ක්‍රමයෙන් සරසනලද; යෝ විසුද්ධිමග්ගෝ, යම් විශුද්ධිමාර්ගයක් (අත්‍යන්ත පරිශුද්ධ නිර්වාණාධිගමෝපාය ප්‍රකාශ කරණ හෙයින් විශුද්ධිමාර්ග නම් ප්‍රකරණයෙක්;) වුත්තෝ, සම්බුදුනීතවූ මූලභාෂාවෙන් කියනලදද;

ii. සබ්බභූපාලකෙතූනා, සම්බුදු නරෙන්ද්‍රයන්ට ධ්වජයක් වැනි වූ; ලඞ්කාදීපාධිපතිනා, ශ්‍රී ලඞ්කාද්වීපයට අධිපති වූ; සාසනෝදයකාමිනා, සම්බුදුශාසනාභිවෘද්ධිය පත්තා වූ; පරක්කමතරිද්ධෙන, පරාක්‍රමබාහු නම් මහාරාජයා විසින්;

iii. තස්ස, ඒ විශුද්ධිමාර්ගීයාගේ; එසා සංවණ්ණනා, මේ ඇත්තේ සංවර්ණනාතෝමෝ; සීහලානං නිරුත්තියා, සිංහලද්වීපවාසීන්ගේ (සිංහල) භාෂාවෙන්; මන්දබුද්ධිනං, නුවණ මඳවූ; යොගීනං, යොගී ජනයන්ට; හිතත්ථාය, හිත පිණිස; කථියති, කියනුලැබේ.

b. සඞ්ඛේප, නිම්මාන, කතීන, පරිමාණ ප්‍රයෝජන යන මේ පඤ්ච පදාර්ථය ප්‍රයෝජනත්වයෙන් සඤ්ඤාතය කොට අර්ථව්‍යාඛ්‍යා කළයුතු බව දක්වන්නට ප්‍රාචීනව්‍යාඛ්‍යාන කතීන්ගෙන් විසින් දක්වනලද "**සඞ්ඛේපං නිම්මානං කතීන්නාරම්**" යනාදී ශ්ලෝකය කිහු. එහි අර්ථ සුගම හෙයින් මෙහි නොදක්වනු ලැබේ.

2. පිට.

a. ග්‍රන්ථය පිළිබඳ ප්‍රයෝජන කථනයෙහි හෙතු දක්වනුවෝ "**සම්බුදුස්සෙව**" යනාදි කිහු:—

සම්බුදුස්සෙව හි ශාසනස්ස, සියලුම ශාසනයාගේ ද; කස්සචිත් කම්මණෝ වා අපි, කිසියම් කර්මස්ථානයක්හුගේ ද; ප්‍රයෝජනම්, ප්‍රයෝජනය; යාවත් න උත්තම්, යම්තාක් නොකියනලදද; තාවත්, ඒ තාක්; තත්, ඒ (ශාසනය හෝ කර්මස්ථාන;) කෙන, කවරෙකු විසින්; භාභ්‍යතෙ, හඞ්ගුලැබේද?

ප්‍රයොජනාපෙක්ෂක ජනයන් සඳහා ප්‍රයොජන කථා කියයුතුමය යනු මෙහි භාවයි.

b. විශුද්ධිමාර්ගකරණයෙහි බාහ්‍යනිමිත්ත දක්වන ආචාර්‍යපාදයෝ "ත්‍රිභඤ්ඣාදි ඡෙට්ඨානං"යනාදිය කිහු. මෙයින් භදන්ත සඞ්ඝපාල නම් මහාස්ථවිරයන්ගේ ආරාධනයෙන් විශුද්ධිමාර්ගය කළබව හැඟේ. බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යපාදයන් ලක්දිවට පැමිණි කාලයෙහි සඞ්ඝපාල මහාස්ථවිරයෝ සඞ්ඝරාජ පදවි ලැබ මහවෙහෙර විසූහ. බුද්ධඝෝෂාචාර්‍යයන් විසින් යථොක්ත සඞ්ඝරාජයෝ ආචාර්‍යත්වයෙන් ආශ්‍රිත වූහ. මෙහි කතෘ සන්දර්භයෙහි පෙණෙන පරම්පරායාත වාතාවෙහි "සඞ්ඝ යාද අර්ථකථා කරණ්ඩවට ශක්තී පරීක්ෂා සඳහා–තොපගේ සාමර්ථ්‍යය මිහි දක්වව"යනාදීන් පෙණෙන හෙයින් සඞ්ඝතෙමේ මේ ග්‍රන්ථකරණයෙහි බාහ්‍යනිමිත්ත සේ හැඟේ. එය ආචාර්‍යපාදයන් තමන් විසින්ම කියූ ගාථාර්ථය හා නොගැළපේ. එහෙත් සඞ්ඝපාල ස්ථවිරප්‍රමුඛ සඞ්ඝයාගේ අඛ්‍යෙෂණය මේ ග්‍රන්ථකරණයෙහි නිමිත්තවූ බව නිශ්චය කටයුතුවේ.

3. පිට.

a. "මෙහි ග්‍රන්ථ ප්‍රමාණය තුදුස් දහස් දෙබණ වරෙකි"යි කිහ. "අට්ඨ පඤ්ඤාස භණවාරය"යනු ගාථායෙහි පෙණේ. ග්‍රන්ථසඞ්ඛ්‍යා කථා කාවසථා හෙයින් "දෙබණවරෙකි"යනු ප්‍රමාද පතිතයක් සේ පෙණේ. බණවරකට ග්‍රන්ථ දෙසිය පණස (250)ක් බැවින් මෙහි බණවර පණස් අට ග්‍රන්ථ තුදුස්දහස් පන්සියයක් වියයුතු හෙයිනි.

4. පිට.

a. මෙහි කී වස්තුනිර්දේශය නම් "සීලෙ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ"යනාදියයි.

මේ පිටේ 22 වන පෙළේ"ගානනන්තරික"–යනු අශුද්ධයි. මෙහි අධොලිපියෙහි වූ"නානනන්තරියක"යනු ශුද්ධ පාඨයි. අධොලිපිය "නානන්තරිකස. I & II."කියා වියයුතුයි.

"අනන්තරම් (ප්‍රතිබන්ධාදීනා ව්‍යවධානම්) අනුභවතීති=අනන්තරියඃ, අනන්තරියො න භවතීති=නානන්තරියඃ, නානන්තරිය එව **නානනන්තරියකඃ**" යනු විග්‍රහයි. අවශ්‍යමහාවි යනු එහි අර්ථයි.

6. පිට.

a. **අට්ඨසක්ක කාමණාවචරිකඃ**:=එක්සියඅටක් කාමණාවෝ:—

කාමණාතොමෝ රූපතාමණා, ශබ්දතාමණා, ගන්ධතාමණා,
රසතාමණා, ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යතාමණා වශයෙන් සයෙ (6) කි.
එක් එක කාම, භව, විභව, වශයෙන් දසඅටෙ (6×3=18) කි.
ආධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් සතිසෙ (18×2=36) කි.
අතීත අනාගත වර්තමාන වශයෙන් එක්සිය අටෙ (36×3=108) කි.

විසුද්ධිමග්ග (පඤ්ඤාභූමි නිද්දෙස-ත්‍රි. මූ. 427 පිට), සමන්තපාසාදිකා විනෝදනී(පටිච්චසමුප්පාදවිභඞ්ග-මූ. 159 පිට), අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා-මහාවග්ග, ධම්මප්පදට්ඨකථා (මූ. 241 පිට) ආදියෙහි බලන්න.

7. පිටු.

a. "ආවෙණිකබුද්ධියන්" යන මෙහි ආවේණිකධර්මයෝ අට ලොසක් වෙති. එනම්:—

"අතීතංසේ බුද්ධස්ස භගවතෝ අප්පටිහතඤාණං, අනාගතංසේ අප්පටිහතඤාණං, පච්චුප්පන්නංසේ අප්පටිහතඤාණං, ඉමේහි තීහි සමන්නාගතස්ස බුද්ධස්ස භගවතෝ සබ්බං කායකම්මං ඤාණපුබ්බඞ්ගමං ඤාණානුපරිවත්තී, සබ්බං වචීකම්මං—පෙ—සබ්බං මනෝකම්මං ඤාණපුබ්බඞ්ගමං ඤාණානුපරිවත්තී; ඉමේහි ඡහි ධම්මේහි සමන්නාගතස්ස බුද්ධස්ස භගවතෝ නත්ථි ඡන්දස්ස හානි, නත්ථි ධම්මදේසනාය හානි, නත්ථි විරියස්ස හානි, නත්ථි සමාධිස්ස හානි, නත්ථි පඤ්ඤාය හානි, නත්ථි විමුත්තියා හානි; ඉමේනි දවාදසහි ධම්මේහි සමන්නාගතස්ස බුද්ධස්ස භගවතෝ නත්ථි දවා, නත්ථි රවා, නත්ථි අපථුවං, නත්ථි වෙගාසිතත්තං, නත්ථි ආව්‍යාවට මනෝ, නත්ථි අප්පටිසඞ්ඛා උපෙක්ඛානි ඉමේ අට්ඨ රස අවේණිකධම්මා නාම" (ජිනාලඞ්කාර වණ්ණනා 21 පිට.)

1. "භාග්‍යවත් බුදුන්ගේ අතීත කොට්ඨාසයෙහි නොපැකුලුනු නුවණය, 2. අනාගත කොට්ඨාසයෙහි නොපැකුලුනු නුවණය, 3. වර්තමාන කොට්ඨාසයෙහි නොපැකුලුනු නුවණය, 4. නුවණ පෙරටු කොට ඇති නුවණින් පිරිවරණලද කායකර්මය, 5. වාක්කර්මය, 6. මනඃ කර්මය, 7. ධර්මකාමයවූ ඡන්දයාගේ හානියක් නැතිබවය, 8. ධර්මදේශනාවගේ හානියක් නැතිබවය, 9. වීර්‍යයාගේ, 10. සමාධියාගේ, 11. ප්‍රඥාවගේ, 12. විමුක්තියගේ හානියක් නැතිබවය, 13. දව නම් ක්‍රීඩාසිප්‍රය නැති බවය, 14. රව (=බලාත්කාරක්‍රියා), 15. අපථුවයක් (=නුවණින් නුදුටු දෙයක්), 16. වෙගාසිත බවක් (=ඉක්මන් ක්‍රියාවක්), 17. අව්‍යාපෘතමනස්(=නිෂ්ප්‍රයෝජන සිතක්), 18. අප්‍රතිසඞ්ඛ්‍යාන උපේක්ෂාවක් (=අඥාණයෙන් මැදහත්වන බවක්) නැති බවය" යන මොහු අට්ඨ රස ආවේණික ධර්ම නම් වෙත්.

මෙහි "සබ්බ ධම්මේසු අප්පටිහතඤාණවාරෙ" යන පදයෙන් මේ සියල්ලගේ සඞ්ග්‍රහය දතයුතුයි.

b. "චතුර්වෛශාරද්‍යයෙන් විශාරදබු" යන්නෙහි චතුර්වෛශාරද්‍යයෝ නම්:—

1. "සම්‍යක් සම්බුද්ධ භාවයට විරුද්ධව කරුණෙන් ප්‍රතිවෝදනා කරන්නට නිසි සමතෙකු නැතිබව, 2. එසේම ක්ෂීණාශ්‍රව භාවයට (=කාමාදි ආශ්‍රවයන් ක්ෂයකළ බවට)ද, 3. තථාගතයන් වහන්සේ විසින් "මේ ධර්මයෝ සවඥීයට මොක්ෂයට අන්තරායකරය"යි වදළ අන්තරාය කර ධර්මයන්ගේ නියමයටද, 4. තථාගතයන්වහන්සේ විසින් නියම

කරණලද පිළිවෙතෙහි පිළිපදනහුගේ අභිමතවූ දුඃඛනිරෝධයටද විරුඬව කරුණු සහිතව ප්‍රතිවාද කරන්නට සමතෙකු නැතිබවද"යන සතරයි (මජ්ඣිමනිකාය-මහාසීහනාදසුත්ත, ධම්ප්‍රදීපිකා 36 පිට.)

c. "දශබල ඥානබල"නම්:—

1. සථානාසථානඥානය (විය හැකි නොවිය හැකි දෙය දන්නා නුවණ), 2. විපාකඥානය (කුශලාකුශල කර්මවිපාක දන්නානුවණ), 3. සර්වත්‍රගාමිප්‍රතිපදාඥානය (සියලු ගතිවලට පමුණුවන ප්‍රතිපත්ති දන්නා නුවණ), 4. අනේකධාතු නානාධාතුඥානය (සත්ත්වයාගේ නානාවිධ විශේෂ දන්නා නුවණ), 5. අධිමුක්තිඥානය (හීනාධිමුක්තිකාදී සත්ත්වයන්ගේ සංසන්දනය [එකිනෙක හැලපීම] දන්නා නුවණ), 6. ඉන්ද්‍රිය පරාවරතාඥානය(තීක්ෂ්ණේන්ද්‍රිය මෘදින්ද්‍රියාදි ඉන්ද්‍රිය පරිපාටිය දන්නා නුවණ), 7. ධ්‍යානසංක්ලේශාදි ඥානය (ධ්‍යානවිමෝක්ෂ සමාධිසමාපත්තීන්ගේ කෙලෙසීම් පිරිසුදුවීම් ආදිය දන්නා නුවණ), 8. පූර්වේ නිවාසානුස්මරණඥානය(පෙරවුසූ කඳපිළිවෙළ දන්නා නුවණ), 9. චුත්‍යුත්පාද ඥානය (සත්ත්වයන්ගේ චුතිය හා උත්පත්තිය දන්නා නුවණ), 10. ආශ්‍රවක්ෂය කරඥානය(කාමාදි ආශ්‍රවයන්ගේ ක්ෂය දන්නා නුවණ")යන මොහු තථාගතඥානබල නම් වෙත්.

(විභඞ්ගපාලි-ඤාණවිභඞ්ග-පටිසම්භිදා-ඤාණකථා, මහා සීහනාද සූත්‍රය, ධම්මප්‍රදීපිකා.)

b. "හස්තාමලකන්‍යාය"නම්:—

අතට ගත් ආමලකයක් (නෙල්ලිගෙඩියක්) මෙන් සමීපදෘෂ්ටියන් දන්නා නුවණය. මේ නුවණ සමන්තචක්ෂු නම් ඤාණය වේ. මෙහි ආමලක යනු ආමලක නම් ඵලයයි සමහරු කියති. එය ලෞකික න්‍යාය නොදනිමෙන් විය හැක. "කරතලාමලකම්ව, අත්ලෙහි තුබූ මැණික සෙයින්;"යනු මහාබෝධිවංස සන්නයි. "අත තුබූමැණික". යනු එම ගැටපදය. (න්‍යායඤ්ජලිය ලබනු.)

8. පිටු.

a. අෂ්ට අක්ෂණ:

1. "තයෝ අපායා ආරූපපා'සඤ්ඤං පවත්තනිම්මපිච,
පඤ්චින්ද්‍රියානං වෙකල්ලං මිච්ඡාදිට්ඨී ච දූරුණා.

2. අපාතුභාවෝ බුද්ධස්ස සද්ධම්මා'මතදේසිනෝ,
අට්ඨ'ක්ඛණා අසමයා ඉති එතෙ පකාසිතා."

(සද්ධම්මෝපායන.)

1. නිරය, 2. පෙතයෝනිය, 3. තිරශ්චීනයෝනිය, 4. අරූපාවචරය හා අසඤ්ඤතලය, 5. පත්තනිමය, 6. ඉන්ද්‍රියවෙකල්ලය, 7. මිථ්‍යා දිට්ඨිය, 8. අබුද්ධුපාදය. මේ අට චතුස්සත්‍යාවබෝධයට සුදුසු විදර්ශීනා භාවනාමය කුශලයක් නොකළහැකි හෙයින් අක්ෂණයෝ-හෙවත්-අනවකාශයෝ-ඉඩ නැති තැන්)යි කියනලදහ.

b. "කඛො ආවුසො විසාඛ" යනාදි පාඨොඛාරය ආර්‍යමාර්ගීය ශීලාදි සඤ්ඤාත්‍රයෙන් සඞ්ගෘහීත බව සථුට කරණු සඳහා මජ්ඣිම නිකායේ චුල්ලවෙදල්ලසූත්‍රයෙන් ගෙණ මෙහි යෙදූහු.

9. පිට.

a. නිකායාන්තරලබ්ධි:

බුඞඝොෂාචාර්‍යයන් ලක්දිවට පැමිණි කාලයේ ලක්දිව සඞ්ඝයා මහාවිහාර, අභයගිරි, ජේතවන යන නමින් මතාන්තර හෙදයෙන් නිකාය තුණක් වූහ. බුඞඝොෂාචාර්‍යයෝ මහාවිහාර(ථෙරිය)නිකායික මතය ගරු කළහ. අන්‍යමත තීහරු කොට බැහැර කළහ. එහෙයින් (නිකායාන්තරලබ්ධි හා අසම්මිශ්‍ර බැවින්) "මතාකොට පිරිසුදු විනිශ්චය ඇති" යන අර්ථ කියූ.

මෙයින් බුඞඝොෂාචාර්‍යයන්ගේ කෘතියෙහි සෙසු දෙනිකායෙහි මතභෙද නො පිළිගත් බවත් මහාවිහාර වාසීන්ගේ මතයම පිළිගත් බවත් නිරූපිතය.

11. පිට.

a. "එකං වා නිබ්බාණං අයති ගච්ඡතීති එකායනො" යනාදි විග්‍රහ වාක්‍යය විසුද්ධිමඟ ටීකාවෙහි පෙණේ. මෙහි විස්තර **සතිපට්ඨාන** සූත්‍රනවණ්ණනාවෙන් ද දතයුතුයි.

b. "සරණ ලක්ඛණෙන මඟ්ගඵෙන්ත මඟ්ගො ච" යනාදි ටීකාපාඨ යෙන් පූර්‍වයෙහි එකම මාර්ගයයි කී සමාතිය එකක් වතුදු කායාදි ආරම්මණ භෙදයෙන් චතුර්විධ හෙයින් "චත්තාරො **සතිපට්ඨානා**"යි බුදුබස් කීහයි දතයුතු.

12. පිට.

a. "**අප්පමාදරතො**" යනාදි ගය අප්පමාදපදයෙහි සඞ්ග්‍රහ කොට විශුද්ධිමාර්ගීය දෙසූ තැන් දක්වනු සඳහා ධම්මපද-අප්පමාදවග්ගයෙන් ගෙණ මෙහි යෙදූහ.

15 පිට.

a. "ආදිවචනෙනා" යන තැන ආදිශබ්දයෙන්-අඞ්ගුත්තර චතුක්ක නිපාතයෙහි භණ්ඩගාම වග්ගයෙහි ප්‍රථම සූත්‍රාදියෙහි:—

"සීලං සමාධි පඤ්ඤා ච විමුත්ති ච අනුත්තරා,
අනුබුද්ධා ඉමේ ධම්මා ගොතමෙන යසස්සිනා"සී

වදාළ සීල, සමාධි, පඤ්ඤා, විමුත්ති යන චතුර්විධ ධර්මස්කන්ධයන් සඞ්ග්‍රහ වන බවද දතයුතු.

16. පිට.

a. 'සික්ඛානිසංසම්දං භික්ඛවෙ බ්‍රහ්මචරියං" යනාදි පාඨොඛාරය අඞ්ගුත්තරනිකායෙහි චතුක්ක නිපාතයෙහි ආපත්තිභයවග්ගයෙහි තුන්වන සූත්‍රයෙන් ගෙණ ශාසනයාගේ ප්‍රඥොත්තරතාව (=ප්‍රඥාවම පරම ඥොව ඇති බව) දක්වනු පිණිස මෙහි යොදනලදී.

b. "යාදිසෝ ඉට්ඨේසු ලාභාදිසු"යනාදි පාඨය නාදි පදනීය දක්වනු සඳහා කිහු. ඉෂ්ටලාභාදියෙහි සෞම්නස්‍ය ද අනිෂ්ටලාභාදියෙහි දෞර්මනස්‍ය ද නැත්තේ-නොහොත් ලද නොලද ඉෂ්ට අනිෂ්ට ආලම්බන යෙහි නොසැලෙන සම්වෘත්ති ඇත්තේ නාදී නම් වේ. තාදීහුගේ භාවය (=ශබ්දප්‍රවෘත්ති නිමිත්ත) නාදිභාව නම්. ඉටු අනිටු හැම අරමුණෙහිම සම අදහස් ඇති බවය යු තැනි.

17. පිට.

a. "යොගා වෙ ජායතෙ භූරි අයොගා භූරි සඞ්ඛයෝ
එතං දෙවධා පථං ඤත්වා භවාය විභවාය ච,
තථත්තානං නිවෙසෙය්‍ය යථා භූරි පවඩ්ඪති"සි.

ධම්මපද මහාවග්ගයෙහි කී මේ ගයින් "පථවීකසිණාදි අවතිස් අරමුණෙහි යොනිසෝ මනසිකාරයෙහි යෙදීම හෙතු කොට ගෙණ එකාන්තයෙන් ලෞකික ලොකොත්තර ප්‍රඥාව උපදීයයි"කී හෙයින් පුථුජ්ජනාදීන් පරිභාවිත ප්‍රඥාව සිවුපිළිසැඹියා හෙදයට හෙතුවන බව දක්වනු පිණිස "යොගා වෙ ජායතෙ භූරි"යනු මෙහි උද්ධෘතය.

18. පිට.

a. "කාමාදි නව භව" නම්:—

කාම, රූප, අරූප, සඤ්ඤී, අසඤ්ඤී නෙවසඤ්ඤී, නාසඤ්ඤී, එක වොකාර, චතුවොකාර, පඤ්චවොකාර යන මොහු කාමාදී නව භවයෝ වෙත් (විභඞ්ගපාළි, පරමත්ථජෝතිකා. ත්‍රි: මූ. 13 පිට.)

b. "දීපාලොකෙනෙව තමසා"යනාදිය පිකාපාඨයි. දීපාලෝක යෙන් අන්ධකාරයාගේ ප්‍රහාණය මෙන් පුඤ්ඤකිරියවත්තුකවූ අලෝභාදී ඒ ඒ කුශලාඞ්ගයෙන් ලෝභාදී ඒ ඒ අකුශලාඞ්ගයාගේ ප්‍රහාණය තදඞ්ගප්‍රහාණ නම්.

19. පිට.

a "දුච්චරිතමෙව සන්තානං"යනාදිය"දුච්චරිත සංකිලෙස"යන පදයේ අර්ථ ප්‍රකාශ කළ පිකාගත විග්‍රහවාක්‍යයි. කායාදි දුශ්චරිතයම සන්තානය කෙලෙසන හෙයින් සංකිලේශ නම් වේ.

20. පිට.

a. එවං යනාදි නිගමනයෙහි අර්ථ 14 පිටේ "එතකාවතා තීසෙසා සිකඛා"යනාදීන්ට කී අර්ථවශයෙන් දතයුතුයි.

b. මෙහි සීල සමාධි සඤ්ඤා මුඛයෙන් ත්‍රිවිධ විවෙක, ත්‍රිවිධ කුශලමූල, ත්‍රිවිධ විමොක්ෂමුඛ, ත්‍රිවිධ ඉන්ද්‍රිය යනආදී සෙසු ගුණ ත්‍රිකයෝ ද ප්‍රකාශිත වෙත්ගයි කිහු.

එහි-විවෙකනිද්දේශ:—

"සීලෙ පතිට්ඨාය" යනාදී ගාථාවෙහි විවේකාසන්නාශ්‍රිත ශීලය අභිප්‍රේත හෙයින් ශීලයෙන් (1) කායවිවේකයද, සමාධියෙන් (2) චිත්ත විවේකයද, ප්‍රඥාවෙන් (3) උපධිවිවේකයද ප්‍රකාශිත වෙත්.

කුශලමූලනිද්දේශ:—

ශීලය ක්ෂාන්තිය ප්‍රධාන කොට ඇති බැවින් හා අපරෝපකාන්ත ස්වභාවයෙන් ශීලයෙන් (1) අවෙෂකුශලමූලය ද, ලෝභ ප්‍රතිපක්ෂ බැවින් අලෝභ ප්‍රධානභෙයින් සමාධියෙන් (2) අලෝභකුශලමූලයද, ප්‍රඥාවෙන් (3) අමෝහකුශලමූලයද ප්‍රකාශිත වෙත්.

විමෝක්ෂමුඛනිද්දේශ:—

අවෙෂය ප්‍රධාන කොට ඇති සීලසම්පදාවෙන් වෙෂයෙහි ආදීනවය දක්නාකට අතීත්‍යානුදර්ශනය සුවසේ සම්පාදනය වන හෙයින් ශීලයෙන් (1) අනිමිත්ත විමෝක්ෂමුඛය ද, සමාධිය තමා අලෝභ ප්‍රධාන හෙයින් කාමනිඃසරණයවූ සමාධි සම්පදාවෙන් කාමයෙහි ආදීනව දක්නහුට දුක්ඛානුපස්සනාව සුවසේ සැපයෙන හෙයින් සමාධියෙන් (2) අප්පණිහිතවිමෝක්ෂ මුඛය ද, ප්‍රඥාසම්පත්තියෙන් අනත්තානුපස්සනාව පහසුවෙන් සැපයෙන බැවින් ප්‍රඥාවෙන් (3) සුඤ්ඤතා විමෝක්ෂමුඛය ද ප්‍රකාශිත වෙත්.

ඉන්ද්‍රියනිද්දේශ:—

සීලයෙහි පරිපූර්ණකාරීවූ අෂ්ටම ආර්‍ය්‍ය පුද්ගලයාගේ ඉන්ද්‍රියය හෙයින් ශීලයෙන් (1) අනඤ්ඤාතඤ්ඤස්සාමීතින්ද්‍රියය ද, සමාධියෙහි පරිපූර්ණකාරීවූ අනාගාමීහුගේ හා අග්‍රමාර්ගීඵලයාගේ උත්තරීයට පැමිණි ඉන්ද්‍රිය හෙයින් සමාධියෙන් (2) අඤ්ඤින්ද්‍රියය ද, තදුත්පාදභෙයින් රහත්හු ප්‍රඥාවෙහි පරිපූර්ණකාරී බැවින් ප්‍රඥාවෙන් (3) අඤ්ඤාතාවින්ද්‍රියය ද ප්‍රකාශිත වෙත්.

මෙහි ආදී ශබ්දයෙන් රාගප්‍රහාණාදී ප්‍රහාණනිද්දේශය, අධිශීල ශික්ෂාසමාදානාදී ශ්‍රමණකාර්‍ය්‍යනිද්දේශය, අධිසීලශික්ෂාදී සෙඛපටිපදා නිද්දේශය, වර්ණසම්පදාදී භික්ෂුසම්පත්තිනිද්දේශය, කුශලකර්මාදී නිදානනිද්දේශය, සීලසම්පදාදී සම්පත්තිනිද්දේශය යනාදී ගුණනිද්දේශයෝද ගතයුතු වෙත්.

21. පිටු.

1. ගොබලීවද්දීන්‍යාය:

"ගොබලීවද්දීයෝ ආහ"යි කීකල ගොශබ්දයෙන් සාමාන්‍ය ගවයෝ ද බලීවර්දී ශබ්දයෙන් ප්‍රධාන වෘෂභයා ද ගැණෙති. එමෙන් මෙහි චෙතනා ශබ්දයෙන් සෙසු චෛතසිකයන් අරම්මණෙහි යොදවන කුශලචෙතනාව ද, චෛතසික ශබ්දයෙන් විරති, අනභිධ්‍යා, අව්‍යාපාද, සම්මාදිට්ඨි යන චෛතසිකයෝ ද ගැණෙත්. එහෙයින් මෙහි විරති අනභිධ්‍යාදි ශීලයම **චෙතනාශීල** නමැති දතයුතුයි

23. පිට.

a. "මෙම කිහ අට්ඨකථායෙහිදු"යන තැන්හි ප්‍රකාශිතවූයේ පරමත්ථ ජෝතිකා නම් සූත්‍රනිපාත අට්ඨකථාවයි. එහි අජිතසුත්තවණ්ණනාව (ත්‍රි. මූ. 471 පිට) බලනු.

"විපස්සනා යුත්තා කුසලාකුසලානං ධම්මානං ගතියෝ සමන්නෙන සම්මතා සති තෙසං සොතානං නිවාරණං"යනු අට්ඨකථායි. සන්නයේ "සම්පෙක්ඛාසමාධිනා"යනු "සමණෙන සමනා"යි පෙණේ. එය ප්‍රමාද පතිතයකි.

"සන්ෂයෙනිදු-'සොතානං සංවරං බ්‍රූමි'යි යට සතිසංවර කිහ"යන මෙහි කි සන්ෂය කුමක්දැයි අවිනිශ්චිතය. පරාක්‍රමබාහුරජ් විශුද්ධි මාර්ගයට සන්න ලිවීමේදී ආශ්‍රිත වූ විශුද්ධිමාර්ගය සම්බන්ධ වූ සිංහල අර්ථවර්ණනාවෙකැයි සිතිය හැක.

සිංහලයෙන් ලියූ විශුද්ධිමාර්ගයට සමාන පිම්මුකතිමාර්ග නම් ධර්ම ප්‍රකරණයක් තුබූ බව කණ්ඩාකණ්ඩ වාර්තාවයි. මෙය පරාක්‍රමබාහු රජුට දක්නට ලැබුනාද? නැත්නම් අන්‍යතරයෙකු විසින් ලියූ විශුද්ධිමාර්ග සන්නයක් තිබී රජතුමා එය තමන්ගේ කෘතියෙහි පරිශීලනය කෙළේදැයි සැක කටයුතු. කෙසේ නමුත් පරාක්‍රමබාහුරජ පෙරතුබූ සන්නයේ අර්ථවිවරණ අනාදෘත බව සඛකිය කෘතියෙහි මතාන්තර වශයෙන් දක්වා තිබෙන පාඨෝද්ධාර වලින් නිශ්චිතය.

b. මෙහි-ඛන්තිසංවර නම්:-මජ්ඣිමනිකායයෙහි සබ්බාසවසුත්‍රයෙහි "කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඞ්ඛායොනිසො ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස ජිඝච්ඡාය පිපාසාය=පෙ=ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා"යි යනාදීන් වදාළ අධිවාසනා සඞ්ඛ්‍යාත ඛන්තිසංවරයයි-හෙවත්-නුවණින් මෙනෙහි කොට ශීතොෂ්ණාදිය ඉවසීමෙන් කාමාසව භවාසව දිට්ඨාසව අවිජ්ජාසව යන චතුරාශ්‍රවයන්ගේ ප්‍රහාණයයි. මෙහි විස්තර පාලිය හා තදර්ථකථාව බලා දතයුතුයි.

c. විඝිඝසංවර නම්:—

"ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඞ්ඛායොනිසො උප්පජ්ජාං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති" යනාදීන් වදාළ අයොනිසො මනසිකාරාදි වසයෙන් උපන් කාමාදි නවමහාවිතර්කාදිය "අකුසල්ය, වරදය, තමාහවත් පීඩාකරය, මෙරම, හටත් පීඩාකරය"යනාදීන් යොනිසොමනසිකාරයෙන් සලකා සිත්හි වාසය කරවා නොහැණීමය-බැහැර කිරීමය යනාදීන් දැක්වූ විනෙ, දනා සඞ්ඛ්‍යාත වීර්‍යසංවර යයි-හෙවත්-වීර්‍යයෙන් කාමාදි විතර්කයන් බැහැර කිරීමෙන් කාමාසවාදිය ප්‍රහාණය කිරීමයි.

25. පිටු.

a. ශිරසඝ-උත්තමාඛ්‍යය යන අර්ථයෙහි පවත්නා "සීල"ශබ්දය වාණිජගමය, වණිජ්‍යපථ්‍යය, වණිජ්‍යවිකාරය, වණිජ්‍යනාශය,(වණිජ්‍යවිකාරත්‍රාශ දෙකින්) ධාත්වර්ථාතිශයයොගය යන පඤ්චවිධ නිරුක්තවිධි අතුරෙන් වණිජ්‍යවිකාර විධින් "ශීඝ්‍රං" කියයුතු තැන සකාරයට ලකාර කොට "ශීලං"යි සිඹවූ බව දක්වනු පිණිස "වණිජගමෝ"ඝනාදි කිහු.

b. "සයතති අකුසලා එතසම්ං සති අපවිබා හොන්තීති=සීලං" ඝන්නාදි වාක්‍ය "එවමාදිනා නයෙන"ඝන තැන ආදිශබ්දයාගේ අර්ථ දක්වනු පිණිස කියන ලදී. මෙහි "කෙනට්ඨෙන සීලං? සීලනට්ඨෙන සීලං. කිම්දං සීලනං? සමාදානං වා කායකම්මාදීනං, උපධාරණං වා කුසලානං ධම්මානං' යි ශීලශබ්දයාගේ අර්ථ දක්වා "එතදෙව අත්ථවයං සද්දලක්ඛණවිදූ අනුජානන්ති"යි ඝන මෙයින් "සීල=සමාධිම්හි" ඝන භූවාදි ගණීක වූ ද, "සීල=උපධාරණෙ" ඝන චුරාදිගණීක වූ ද 'සීල' ධාතූහුගේ අර්ථය ම ශාබ්දිකයන් විසින් අනුඥාත බව කියනලදී.

මෙහි භූවාදි ගණයෙහි නම්'සීලතීති'(සීලං)ඝන රූපය වේ. "සමාධියති"ඝනු එහි අර්ථයි.

චුරාදිගණයෙහි නම් "සීලෙති, සීලයතීති"(සීලං)ඝන රූප වෙත්. "උපධාරෙති"ඝනු එහි අර්ථයි.

"සීලති සමාධියති කායකම්මාදීනං සුසීල්‍යවසෙන න විප්පකිරතීති සීලං. අථවා "සීලනති සමාදහනති චිත්තං එතෙනාති සීලං"ඝනු භූවාදිගණීක සීලධාතුවෙන් නිපන් 'සීල'ශබ්දයේ නිර්වචනයි.

"චිලෙති කුසලෙ ධම්මෙ උපධාරෙති පතිට්ඨාභාවෙන භුසො ධාරෙතීති සීලං, සීලෙනති වා එතෙන කුසලෙ ධම්මෙ උපධාරෙන්ති භුසො ධාරෙනති සාධවොති සීලං"ඝනු චුරාදි ගණීක 'සීල' ශබ්දයේ නිර්වචනයි.

"අසෙසඤ්ච පන සිරත්ථො=සීලත්ථො, සීතලත්ථො=සීලත්ථො'ති එව මාදිනා නයෙන"ඝන මෙහි ආදිශබ්දයෙන් ගතයුතු සෙසු අර්ථයන් දැක්වීම පිණිස "සයතති අකුසලා එතසම්ං සති" ඝනාදි නිර්වචන දැක්වූහ.

28. පිටු.

a. "වුත්තං හෙතං"ඝන මෙහි "අවිප්පටිසාරත්ථානි බො ආනන්ද කුසලානි සීලානි"ඝනාදින් අඞ්ගුත්තර නිකායෙහි දසකනිපාතයෙහි වදාළ පාලිප්‍රදේශයෙන් අවිප්‍රතිසාරය (විප්‍රතිසර නොවීම) සීලයාගේ ඵලමාත්‍රවූ අනුබඳ්ධඵලඝයිද, අවිප්‍රතිසාරය හෙතු කොට හෙණ සමාධි පඤ්ඤා විමුත්ති විමුත්ති ඤාණදර්ශන ආදි සීලයෙන් සම්පාදනය කට යුතු වූ ගුණයම මුඛ්‍යඵලඝයිද දැක්වූහ.

b. "අපරම්පි වුත්තං" යනාදින් දීඝනිකාය මහාපරිනිබ්බාණ සූත්‍ර-අඞ්ගුත්තර පඤ්චකනිපාත ආදියෙහි වදාළ පඤ්චානිසංසයෝ ලෞකිකවූ සිලානිසංස වශයෙන් දක්වන ලදහ.

29. පිළිවෙල.

a "සීලසම්පති සුත්‍රාගත වූ" යන තැන සීලසම්පති සූත්‍ර නම්: මජ්ඣිමනිකායෙහි **ආකඞ්ඛෙය්‍ය** සූත්‍රයයි. එහි —

"සම්පන්නසීලෝ භික්ඛු සබ්‍රහ්මචාරීනං පියෝ හොති මනාපෝ, ගරුභාවනියෝ, පච්චයානං නිකාමලාභී, පච්චයදායකානං මහප්ඵල කරෝ, අරහිරනිසභෝ, භයහෙරීව සහෝ, රූපාවචරජ්ඣානානං අරූපාවචරජ්ඣානානං ච ලාභී, හෙට්ඨිමානි තීණි සාමඤ්ඤඵලානි, පඤ්චලෝකියාභිඤ්ඤා, ආසවක්ඛය ඤාණන්ති"යි දක්වන ලද ලෞකික ලොකොත්තරවූ සතළොස් සිලානිසංසයෝ මෙහි ආදිග්‍රහණයෙන් සංගෘහීත වෙත්.

b. මෙහිකී ගඞ්ගාදි නදීහු දඹදිව උතුරේ සිට නැගෙණහිර මුහුදට ගලාඑන බ්‍රාහ්මණ් විසින් පාපමල ශෝධනයෙහි හා තෘෂ්ණා මොහ විධ්වංසනයෙහි සාධුත්වයෙන්කල්පිත වූ ගඞ්ගාවෝය.

කිඹේ මැයි —

"ගඞ්ගා සරස්වතී ශෝණ යමුනා සරයූ: සවී
වේණා ඉරවතී නීලා උත්තරාත්ත පූජිවාහිනී
හිමවත් ප්‍රභවාහ්‍යෙතා හිමසම්භව ශීතලා:
සමා: සතීගුණේ නීදේ‍ය වාතශ්ලේෂ්මහරානණාම්
ආසාං නවශතෙඑස්ත්‍රීකතා ගඞ්ගාපූජි සමුද්‍රගා."

මෙහි **ගඞ්ගා** නම්:

"ගම්‍යතෙ ප්‍රාප්‍යතෙ ඉප්‍යතෙ මොක්ෂාර්ථිභිර්‍යා සා ගඞ්ගා"යි නිර්වචන හෙයින් මොක්ෂාර්ථීන් විසින් (මිදෙනු කැමැතියන්) විසින් යමක් තොමෝ සොඑනු ලැබිද-යනු ලැබිද-දැනගණුලැබි ද ඕ තොමෝ **ගඞ්ගා** නම් නදියයි. මෝතොමෝ මනුලොව පවී සොඳ හරණට දෙවියන් විසින් හිමාලය පර්වතයෙන් ප්‍රභව කොට දෙනලද්දීයයි පුරාණ ප්‍රණෙතෘන් විසින් කියනලදී. ඕතොමෝ පිරිවර නදීන් නව සියයක් ඇත්තී ශිඛීනාගයෙහි අහස්ගඟ නමින් ද මධ්‍යභාගයෙහි හා අධොභාගයෙහි නානා නමයෙන් ද, සුරනිම්නගා, භාගීරථී යනාදි නාමයෙන් ද ව්‍යවහෘතය.

යමුනා—හිමාලය දකුණු දෙසින් පටන්ගෙණ ප්‍රයාග නම් තීර්ථ ස්ථානයේදී ගඞ්ගානදිය සමග එක්වී යන කාලින්දියයි ප්‍රසිද්ධ නදියයි. **කලින්දි** නම් පර්වතය ප්‍රභව කොට ඇති හෙයින් කාලින්දියයි කියනු ලැබේ.

මෙහි ජලගුණ නම්: පිත්ත, දාහ, වමන, ශ්‍රම නැසීමය, මධුරරසය, වාතජනනය, පාවනය, අග්නිදීපනය, රොචනය, බලප්‍රදනය යන මොහුයි. "මෝතොමෝ යමයාගේ භගිනියය"යන අර්ථ හෙයින් **යමුනා** යයි කියනු ලැබේ.

සරබ්බූ—සරයූ නෝ සරයූයයි ප්‍රසිද්ධ අයොද්ධ්‍යාදෙශවර්තී නදියයි. මෙහි "සරයූ"යි දන්ත්‍යසකාරාදි පාඨය බහුශම්මතයි.

සරඝඨි—ඝඨා විසින් කළ සාපයෙන් ජලචරරූපයෙන් මනු ලොව පව් හා මිශ්‍රවනු පිණිස භාරත පථයට පැමිණි **සරඝඨීයයි** සලකනු ලබන නදියයි. මෝතොමෝ රසවත් ජලය ඇති හෙයින් ද සරඝවතීයයි කියනු ලැබේ.

අචිරවති—ඉරාවතී (වර්තමානයෙහි ඉරවඩි) යයි ප්‍රසිද්ධ මහා නදියයි.

මහී—මාලවදෙශවර්තීනී මහා නදියයි.

ගාථායෙහි කී වාශබ්දයෙන් අනුකථන චන්ද්‍රභාගාදිහු ද ගතයුතුයයි කිහු. එහි:

චන්ද්‍රභාගා—හිමාලයෙන් පටන්ගෙණ උතුරේ කාශ්මීරය මැදින් හලාගොස් **පඤ්ඣබ්හිදී** ඉන්දුනදියට එක්වී යන නදියයි.

මෙහි ආදි ශබ්දයෙන් **නම්මදා, ශොදුවරී, බාහුකා, අධිකකක්කා, ශබරා, සුඤ්ඣිකා, පයාග, බාහුමතී** යනාදීන්ගේ සඞ්ග්‍රහය දතයුතුයි.

මේ සියලු නදීහු උදක ශුද්ධීන් විසින් ශුද්ධත්වයෙන් කල්පිත නමුත් සත්ත්වයන්ගේ පාපමලශොධනයෙහි එකාන්තයෙන්ම අස මර්ථයහ.

එහෙයින් ශීල නැමැති ජලයෙන්ම රාගවෙෂාදි කෙලෙසමලයන්ගේ ශුද්ධිය වන්නේය යි දතයුතු.

6. මෙහි කී "**භගීවඤ්ඣන, මුක්තාහාර, වෛදූර්‍යමණි, චන්ද්‍රරශ්මි**" යන මොහු ලොකයෙහි ශීතත්වයෙන් කල්පිතයෝය.

භගීවඤ්ඣන නම්: ගොශීර්ෂ නම් මලය පර්වතෙකදෙශයෙහි හට ගන්නා රත්වන් සඳුන් වෙසසෙකි. උදුනෙහි කකාළ තෙලෙහි බහාලූ පමණින් තෙලුත් ගිනිත් නිමන්නට සමර්ථ හෙයින් ජලය මෙන් සිහිල් සඳුනැයි යන අර්ථයෙන් මෙයට ගොශීර්ෂ චන්දනයයිද කියත්.

30. පිටු.

8. "**කෙලඤ්ඣාංඛුරං න ප්‍රකනොති ශීලං**" යනාදි ශ්ලොකය දෙෂයන්ගේ බලඤ්ඣතනයෙහි ශීලයාගේ සමර්ථභාවයට සාධක වශයෙන් කියන ලද්දකි.

"කල් ඉක්මගිය බීජය අඞ්කුර නොගන්නාක් මෙන් ශීලයතෙමේ කෙලඟ නැමැති අඞ්කුර නොපතුරුවයි=නොවඩයි, ශීලය පිරිසුදු කල්හි පුරුෂයාගේ කායදුශ්චරිතාදි දෙඟයෝ සිතෙහි ලජ්ජාව මෙන් වැනසී යත්"යනු එහි අර්ථයි.

32. පිට.

a. ආජීවය අවවැනි කොට ඇති සීලයම ආදි හෙයින්-හෙවත්-සුපරිසුඛවූ ත්‍රිවිධ කායකර්මයන් හා චතුර්විධ වාක්කර්මයන් මාර්ගබ්‍රහ්ම චර්‍යාවට පළමුවෙන් නිපදවියයුතු හෙයින් "ආදි භාවතෘත්වං"යි කීහු. මෙහි දෙශනා ක්‍රමයෙහි සම්‍යග්දෘෂ්ටිය ආදිවුවද ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමයෙහි ප්‍රාතිමෝක්ෂ ශීලසංවර නැති ගිහියන් විසින් ද සම්‍යක් ආජීවය පිරිය යුතු හෙයින් ආජීවය අටවනුකොට ඇති ශීලයම ආදිභූතයයි දතයුතුයි.

b. ආජීවාෂ්ටමක ශීලයම ආදි බැව් දක්වනු පිණිස අඞ්ගුත්තර නිකායෙහි වදාළ "පුබ්බෙවස්ස කායකම්මං වචීකම්මං ආජීවෝ සුපරිසුද්ධෝ හොති"යන පාඨය දක්වන්නලදී.

34. පිට.

a. මෙහි කී හෙතු-ප්‍රත්‍යය දෙදෙනා නානාඵලයෙහි ද එකාඵලයෙහි ද පවතින්.

එහි එකාඵපක්ෂයෙහි කියයුත්තෙක් නැති. නානාඵලපක්ෂයෙහි:- හෙතුව අසාධාරණ ලක්ෂණය, ප්‍රත්‍යය සාධාරණ ලක්ෂණය; කුමක් මෙන් ද යත්? අඞ්කුරයට බීජය මෙනි. අඞ්කුර ඝටගැණීමට බීජය අසාධාරණය. පඨවී-අපොධාතු (භූමිය පොදු හෙයින්) සාධාරණයහ. එහෙයින් අඞ්කුරයට බීජය හෙතුය, පෘථිවී ආප් දෙක ප්‍රත්‍යයහ.

කළයෙහි බැහැර කිරි දී වෙයි. කිරි දී දෙදෙනාගේ එක්විට සමවය යෙක් නැත. එමෙන් හෙතුප්‍රත්‍යය දෙදෙනාගේ එකකාල සම්භවයෙක් නැත. එහි සමනන්තර හෙතුය, පරම්පර හෙතු යයි හෙතුවද දෙවැදෑරුම්ය. බීජය- අඞ්කුරයට සමනන්තර හෙතුය. එලෝතපත්තියට පරම්පර හෙතුය

සභාවය හෙතුය, පරභාවය ප්‍රත්‍යයය; අධ්‍යාත්මිකය හෙතුය, බාහිරය ප්‍රත්‍යයය; ජනකය හෙතුය, පරිග්‍රාහකය ප්‍රත්‍යයය. මෙසේ හෙතුප්‍රත්‍යය දෙදෙනා නානාඵවතුදු මෙහි එකාඵ බව හෙයින් "ලාභකාරණා"යි කීහු.

35. පිට.

a. "ඝථාහ"- විනය- පරිවාරපාලි- චුල්ලසඞ්ගාමයෙහි "විනයෝ සංවරත්ථාය"යනාදිය වදාළහ. (මූද්‍රි. 219 පිට බලනු.)

39. පිට.

a. "කවමභාවිතකකී"නම්:

(1) කාමවිතකක, (2) ව්‍යාපාදවිතකක, (3) විහිංසාවිතකක, (4) ඤාති විතකක, (5) ජනපදවිතකක, (6) අමරවිතකක, (7) පරානුද්දයතා පටිසංයුත්තවිතකක, (8) ලාභසක්කාරසිලොකපටිසංයුත්තවිතකක, (9) අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තවිතක යන මොහුයි. (අභිධම්ම-විභඞ්ග පාලි සුත්තනිපාත—ගෙමක සුත්ත, අනඝසුත්ත.)

40. පිට.

a. "උත්තරකුරුකානං මනුස්සානං අවීතික්කමෝ පකතිසීලං"

මෙහි: උතුරුකුරුදිවයින් වැසි මිනිසුන්ගේ පඤ්චශීලය උත්පත්ති යෙන්ම නියතවූ ශීලයකි. උතුරුකුරුදිවයින් වැස්සෝ උත්පත්ති නියත හෙයින් පණිවා නොකෙරෙති, අයිනාදන් නොකෙරෙති, පරදූරිසෙවුන නොකෙරෙති, (ඔවුනට තමඹුවන් කෙරෙහිදු මමත්ව යෙක් නැත, නැතොත්නැ මාගමුන් දැක රාගයිතකුදු නොඋපදනේය.) මුසවා නොකියති, රහමෙර නොබොති. මෙසෙයින් ඔවුන්ගේ ශීලය, පකතානි ශීලානියි-හෙවත්-සවභාවයෙන්ම සිදුවූ ශීලයයි කියූ.

b. "කුලදෙසපාසණ්ඩානං අත්තනෝ අත්තනෝ මරියාදභතං වාරිත්තං ආචාරසීලං."

මෙහි: ඒ ඒ කුලයන්ගේ ද ඒ ඒ දෙශවාසීන්ගේ ද ඒ ඒ පාෂණ්ඩ යන්ගේ ද ඒ ඒ වරද නොකිරීමෙහි ශික්ෂා කොට ඒ ඒ කුලදෙශාදී යෙහි පූර්වපුරුෂයන් විසින් තබනලදුව පවත්වා ගෙණ එනලද වාරිත්‍රය-හෙවත්-කුලධර්ම, දෙශධර්ම, පාෂණ්ඩධර්ම ආචාරශීලයයි කියූ.

"තත්ථ කුලධම්මෝ තාව බ්‍රාහ්මණාදීනං අමජ්ජපානාදි; දෙසධම්මෝ එකච්චජනපදවාසීනං අහිංසනාදි; පාසණ්ඩධම්මෝ තිත්ථියානං යම නියමාදි"යනු ටීකායි.

එහි: බ්‍රාහ්මණාදීන්ගේ අමද්‍යපාන, අමාංශභක්ෂණාදිය කුලධර්මයි. සමහර ජනපදයන්හි වැසියන්ගේ සත්ත්වහිංසනාදිය නොකිරීම දෙශ ධර්මයි. තීර්ථියන්ගේ යම නියමාදිය පාෂණ්ඩ ධර්මයි.

"තිත්ථකර මනං දිට්ඨිපාසෙන ච තණ්හාපාසෙන ච බෙති පවත්ත තීති, පාසං වා අරියවිනයස්ස බෙතීති=පාසණ්ඩාති වුච්චති-"

(තීර්ථකයන්ගේ සිත දෘෂ්ටිපාශයෙන් හා තෘෂ්ණාපාශයෙන් පවත් නේය යන අර්ථයෙන් හෝ ආර්ය්‍ය විනයට=බුදුසසුනට බාධාවූ දෘෂ්ටි පාශය පවත්වන්නේය යන අර්ථයෙන් හෝ පාශණ්ඩයයි කියනු ලැබේ. මෙහි පාෂණ්ඩ ශබ්දයෙන් තීර්ථකයන් හා ඔවුන්ගේ දෘෂ්ටි ජාතය කියනු ලැබේ.)

එහි: **බ්‍රහ්මජාලසූත්‍ර**යෙහි ආ දෙසැටක් දෘෂ්ටිහුද-

"චතුර්විධා භික්ෂවසෙත කුථිවකබහුදතෙෘ,
හංසා පරමහංසශව යොඃත්‍රපශ්‍යාත් ස උත්තමඃ."

යනාදීන් කී කුථිවක, බහුදක, හංස, පරමහංසාදී සිව්තිසක්දෙසි පාෂණ්ඩදෘෂ්ටීහු සයාත්‍රුවෙකි. මේ පාෂණ්ඩදෘෂ්ටි ගත්තෝ පාෂණ්ඩ යයි ද තීර්ථක යයි ද සත්‍යාසි යයි ද කියත්‍රුලැබෙති. ඒ පාෂණ්ඩයන් අතර හෝ ඔවුන්ගේ සසුන්හි හෝ පැවත ආ යමනියමාදි චාරිත්‍ර ධර්ම පාෂණ්ඩ ධර්ම නම් වෙති.

එහි: යම නම් අහිංසා (සත්ත්වහිංසා නොකිරීම)-සත්‍යවචන-බ්‍රහ්මචර්‍ය්‍ය-අවඤ්චා (වඤ්චා නො කිරීම=කුටිඋපායාදියෙන් නොරැවටීම) -අස්තෙය (=නොසොරබව) යන පඤ්චප්‍රකාරව්‍රතයෝය, ඉන්ද්‍රියදමනය ආදි සංයමය යන මොහුය. මේ සියල්ල දෙහසාධනය=ශරීරයෙන්ම සිඳ කටයුතුබව අපෙක්ෂා කොට ඇති හෙවත් යාවජීවයෙන් (දිවි ඇති තාක්) පිරියයුතුවූ නිත්‍යකර්ම්යි.

නියම නම්: උපවාසය, වෛතුක ව්‍රතය, වකව්‍රතය, විඩාලව්‍රතය යනාදි අනිත්‍යවූ ආගනතු සාධනවූ නොහොත් ශුක්ලපක්ෂාදි නියමිත කාලයෙහි උපවාසාදි වශයෙන් හෝ ශරීරයෙන් පිටත් ගිනි, දර, ගිතෙල්, මැටි, කුසතණ ආදියෙන් හෝ සිද්ධකටයුතු වූ කර්ම්යි.

එහෙයින් කීහ පාළිතිසඤ්ඤුවෙහි:

"යං දෙහසාධනා පෙක්ඛං නිච්චං කම්ම'ඃං යමෝ,
ආගනතුසාධනං කම්ම ම'නිච්චං නියමෝ භවෙ."

41. පිට.

ඇ. "එවං වුත්තං"යන මෙහි:

"ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතෝ විහරති ආචාර ගොචරසම්පන්නෝ අණුම්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී සමාදය සික්ඛති සික්ඛාපදෙසු"යි මෙසේ (**අඞ්ගුත්තරනිකාය**-තිකනිපාත-චතුක්ක නිපාත, **මජ්ඣිමනිකාය**, **දීඝනිකාය**-සාමඤ්ඤඵලසූත්‍ර-සුභසූත්‍ර, **බුද්දකනිකාය**-නිද්දෙසපාළි-ගුහට්ඨකසූත්‍ර, **අභිධම්ම**-ඛ්‍රානවිභඞ්ග යනආදි නොයෙක් තැන්හි) වදාළ ශික්ෂාපද ශීලය ප්‍රාතිමොක්ෂ සංවර ශීලයයි දතයුතු.

42. පිට.

ඇ. "සංවුත්තං"යන තැන "**සෝ චක්ඛුනා රූපං දිස්වා**"යනාදීන් **අභිධම්ම**-ඛ්‍රානවිභඞ්ග, **මජ්ඣිමනිකාය**-සබ්බාසවසූත්‍ර, චූළහත්ථිපදෝ පම්සූත්‍රාදියෙහි හා ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීලය දක්වූ දීඝනිකායාදී ඒ තැන්හි වදාළේ ඉන්ද්‍රියසංවරසීලයයි දක්වූ.

b. ආජීවහෙතුවෙන් පනවනලද ශික්ෂාපදයෝ සදෙන නම්:—

1. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා පාපිච්ඡෝ ඉච්ඡාපකතෝ අසන්තං අභූතං උත්තරිමනුස්සධම්මං උල්ලපති ආපත්ති **පාරාජිකස්ස.**

2. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සඤ්චරිත්තං සමාපජ්ජති ආපත්ති **සඞ්ඝාදිසේසස්ස.**

3. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා යෝ තෙ විහාරෙ වසති සෝ භික්ඛු අරහා'ති භණති ආපත්ති **ථුල්ලච්චයස්ස.**

4. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛු පණීතභොජනානි අත්තනෝ අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති ආපත්ති **පාචිත්තියස්ස.**

5. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා භික්ඛුනී පණීතභොජනානි අත්තනෝ අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති ආපත්ති **පාටිදෙසනීයස්ස.**

6. ආජීවහෙතු ආජීවකාරණා සූපං වා ඔදනං වා අගිලානෝ අත්තනෝ අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජති ආපත්ති **දුක්කටස්ස.**

විනය-**පරිවාරපාළි** (මූ. 198 පිට බලනු.)

45. පිට.

a. **"දශආක්‍රොශවස්තු":**—

(1) වොරොසි, (2) බාලොසි, (3) මූළෙහොසි, (4) ඔට්ඨොසි, (5)ගොණොසි, (6)ගද්‍රභොසි, (7) නෙරයිකොසි, (8) තිරච්ඡානගතොසි, (9) නත්ථි තුය්හං සුගති, (10) දුග්ගතියෙව තුය්හං පාටිකඞ්ඛා. (**ධම්ම පදට්ඨකථා**-අප්පමාදවග්ග-උදෙනිවත්ථු.)

අනිකුදු ක්‍රමයෙක්:

ඔට්ඨොසි, මෙණ්ඩොසි, ගොණොසි, ගද්‍රභොසි, තිරච්ඡානගතොසි, නෙරයිකොසි, නත්ථි තුය්හං සුගති, දුග්ගති යෙව තුය්හං පාටිකඞ්ඛා, යකාරෙන වා භකාරෙන වා, කාටකොටවිකාය වා (**පාචිත්තියපාළි.**)

මෙහි "ය කාරෙන වා භකාරෙන වා" යනු 'ය, භ,' යන අකුරුදෙක සංයොග කොට මෙථුන පටිසංයුත්තයෙන් ගරා බිණීමය, "කාට කොට විකා" යන්නෙහි කාට නම් ස්ත්‍රීනිමිත්තය, කොටවිකා නම් පුරුෂ නිමිත්තය යන මෙයින් ගරා බිණීමයි.

46. පිට.

a. **"නිද්දෙස් නයින්"** යනු: **නිද්දේශ පාලියෙහි** පුරාභෙද සූත්‍රයෙහි කී නයින් යයි ගතයුතුයි. ධ්‍යානවිභඞ්ගයෙහි කී නයින් ආචාරගොචර දක්වා දැන් නිද්දේශයෙහි පුරාභෙද සූත්‍රයෙහි කී නයින් ද ආචාරගොචර යන් දක්වනු ලැබේ යන අර්ථයි.

b. "පස්අස්නෙන්"යනු පත් අස්නෙන් කියා විගුහ කුපයකම් තුබුන හෙයින් වෙනස් නොකෙළෙමු. "අත්තනෝ පත්තා සනෙ අනිසිදිත්වා පුරෙවා පවිසා වා පවිසනෙතා ආසනෙන පටිබාහති තාම"යනු මෙහි අට්ඨ්ඨ්.

48. පිට.

a. "අසුතං සුණාති-"කල්‍යාණමිත්‍රයෙකු ඇසුරු කෙරෙමින් පෙර නො ඇසූ (නොදත්)දෑය අසා දැනගැණීමයි.

b "කඩ්ඛං විතරති:"ඇසූතැන් වරදවා තේරුම් ගැණීමාදියෙන් සැක සහිත නම් එය නැවත පිළිවිසීමාදියෙන් සැක දුරුකර ගැණීමයි.

c. දිට්ඨිං උජුං කරොති: "නත්ති දින්නං"යනාදීන් වරදවා නොගෙණ "අත්ති දින්නං"යනාදීන් කම්පල ඇදහීමෙන් ද තුනුරුවන් කෙරෙහි ඇදහීමෙන් ද සම්‍යග්දෘෂ්ටි වශයෙන් දෘෂ්ටිය ඍජු කිරීමයි.

49. පිට.

a. "දුම්මයුතු (දුඹු) වස්සෙකු වැඹෙක්හි ලංකොට බැඳ යම්සේ භික්ෂූවන්නේ ද, එසේම යොගාවචරතෙමේ තමාගේ කම්මට්ඨන් සිත සිහි නමැති යොතින් සතර සිවටන් අරමුණෙහි දැඩිකොට බඳනේය" යන අර්ථයි. (සතිපට්ඨානසුත්තනවණ්ණනා.)

b. භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් මේ සතරමහසිවටන්හුගේ උපනිබන්ධනොවරභාවය "කොව භික්ඛවෙ—පෙ—යදිදං චත්තාරෙ සතිපට්ඨානා"යනාදීන් සංයුත්තනිකායෙහි සතිපට්ඨානසංයුත්තයෙහි වදාරණලදී.

50. පිට.

a. "පුග්ගලාධිට්ඨානදෙසනා" යන මෙහි:—

භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ දෙසනාතොමෝ '1. ධම්මාධිට්ඨාන ධම්ම දෙසනාය, 2. ධම්මාධිට්ඨානපුග්ගලදෙසනාය, 3. පුග්ගලාධිට්ඨාන පුග්ගලදෙසනාය, 4. පුග්ගලාධිට්ඨානධම්මදෙසනාය"යි ධම්මපුග්ගල වසයෙන් සතරවැදෑරුම් වේ.

එහි: 1. ධම්මාධිට්ඨාන ධම්මදෙසනා නම්: "තිස්සොා ඉමා භික්ඛවෙ වෙදනා, කතමා තිස්සොා? සුඛාවෙදනා දුක්ඛාවෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා ඉමාසොා භික්ඛවෙ තිස්සොා වෙදනා"යනාදිය මෙන් නිස්සත්ත්ව නිර්ජීව සභාවධර්මයක් විෂය කොට එබඳු නිස්සත්ත්ව නිර්ජීව සභාව ධර්මයක්ම දක්වීමයි.

2. ධම්මාධිට්ඨානපුග්ගලදෙසනා නම්: "ඡද්ධාතුරොා අයං භික්ඛු පුරිසොා ඡඵස්සායතනොා අධ්‍යාරුහමනොපට්වාරොා චතුරාධිට්ඨානොා" යනාදිය මෙන් නිස්සත්ත්ව නිර්ජීව සභාවධර්මයක් විෂය කොට පුද්ගලයෙකු දක්වීමයි.

3 පුග්ගලාධිට්ඨානපුග්ගලදෙසනා නම්: "තයොමෙ භික්ඛවෙ පුග්ගලා සන්තෙතා සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං, කතමෙ තයො? අක්ඛො එකචක්ඛු· ච්වක්ඛු"යනාදිය මෙන් පුද්ගලයෙකු විෂය කොට පුද්ගල යෙකු දැක්වීමයි.

4. පුග්ගලාධිට්ඨානධම්මදෙසනා නම්: "කතමඤ්ච භික්ඛවෙ දුග්ගතිභයං? ඉධ භික්ඛවෙ එකච්චෙ ඉති පටිසඤ්චික්ඛති කායදුච්ච රිතස්ස ඛො පාපකො විපාකො අභිණ්හපරාභං—පෙ—සුද්ධමත්තානං පරිහරති"යනාදිය මෙන් පුද්ගලයෙකු විෂය කොට සභාවධර්මයක් දැක්වීමයි.

මෙහි "ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති" යනාදීන් දැක්වූ පාඨයෙහි 'භික්ඛු'නම් වූ පුද්ගලයා කෙරෙහි පිහිටුවා 'ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීල' නම් වූ නිස්සත්ත්ව නිර්ජීව සභාවධර්ම සඞ්ඛ්‍යාතගුණය දෙසනලද බැවින් මේ පුග්ගලාධිට්ඨාන ධම්මදෙසනා යයි දතයුතුයි.

51. පිටු.

a. "අථ විඤ්ඤාණං රූපං පස්සෙය්‍ය"යනාදිය ටීකාගත පාඨයි. මෙයින් කෙවල විඥානය රූපදර්ශනයෙහි සමර්ථ නොවන බව ද චක්ෂුරාශ්‍රිත විඥානයම රූපදන්නා බව ද කිහ.

b. මේ දර්ශනශාස්ත්‍රානුමතියෙන් ද "චක්ඛුඤා රූපං පස්සති"යන මෙහි චක්ෂුඃප්‍රසාදය, තදාශ්‍රිත විඥානය, ආලොකය, මනස්කාරය යන ප්‍රත්‍යයයන් ඇතිකල්හිම රූප දක්නේයයි කියනලදී. යමෙකුගේ චක්ෂුස (රූප)දක්නා අර්ථයෙන් දර්ශනය වේද (එහෙත්) ඔහුගේ කෙවල චක්ෂුස පමණක්ම රූප නොදක්නේය. කුමක් හෙයිනයත්? චක්ෂුස විඥානය විෂය කොට ඇති බැවිනි. යමකුගේ විඥානය දර්ශනය වේද, එහෙත් කෙවලවිඥානය ම රූප නොදක්නේය. විඥානය චක්ෂුඃ ආශ්‍රය කොට ඇති බැවිනි. ඒ චක්ෂුර්විඥානය ද භික්ෂු ආදි යම් තැන්හි ආලොකයාගේ වැළක්ම වේ නම් එබඳු ව්‍යවහිත (අතරක් ඇති) ස්ථානයෙහි නූපදී. පළිඟුමිණි වලාපටලාදි යම්තැනක ආලොකප්‍රතිබන්ධයක් නැත්ද එබඳු ව්‍යවහිතයෙහි ද චක්ෂුර් විඥානය උපදීමැයි. එහෙයින් එය ව්‍යවහිත නොවේ. ව්‍යවහිතය නම් චක්ෂුර්විඥානවිෂය නොවේ. එහෙයින් ම "චක්ඛුර්විඤ්ඤාණං පස්සති"යනු ද "දර්ශනකෘත්‍යං හි චක්ෂුර්විඥානම්"යනු ද කියනලදී.

c. "ඔථාමෙත්වා උත්තෙක්‍රාඝනති"යන තැන්හි මෙන් "චක්ඛුඤා රූපං දිස්වා" යි අභෙදෙපචාරයෙන් කී බව දතයුතු.

d. "චක්ඛුපසාදසන්නිස්සයෙහි විඤ්ඤාණෙ" යන ආදි පාඨය "පසාදවත්ථුකෙන චිත්තෙන පස්සති"යන තැන්හි අර්ථවිභාවනය සඳහා දැක්වූ ටීකාහි. එහි අර්ථ සන්‍යායෙහි ම දක්වා තිබේ.

52. පිට.

a. සත්‍යනමාංශවෙශද්‍යාදි සත්‍රීනිමිත්ත නම්:—විශදවූ පයොධරා අවිශදවූ උරොමාංශ, උඩු ඇට රැවුල් රහිතවූ මුඛය යන ආදී'මෝ ඉතිරි ය'සිහදුනන්න ලකුණ්‍ය.

54. පිට.

a. **කිරියමනොධාතු**:—චක්ෂුරාදි පඤ්චද්වාරයෙහි අරමුණු ආවජ්ජනය කිරීම් පමණවූ පඤ්චද්වාරාවජ්ජනචිත්තයයි. එය පස්දෙර අරමුණු ගැටෙනකල සෙසු සිත් හැමට පෙරටුව උපදී. කෙසේද යත්? පළමු කොට ඇස්දෙර ඉටු-ඉටු මැදුම්-අනිටු රූ අරමුණු අතුරෙහි යම්කිසි අරමුණක් ප්‍රසාද රූපයෙහි ගැටුන කල එය අරමුණු කොට ගෙණ ආවජ්ජනා කිරීම් වසයෙන් පෙරගමනයෙහි යෙදී භවාඞ්ගචිත්තයා පෙරළාගෙණ උපදී. සෙසු සොතද්වාරාදියෙහි ද මෙසේම දතයුතු. මේ සිත ආවජ්ජනක්‍රියා ඇති හෙයින් ක්‍රියානම් ද සත්ත්වාදින් සූන්‍යහෙයින් මනොධාතු නම් ද වේ.

b **විපාකමනොධාතු**:—සවභාවසූන්‍යත්වනිස්සත්තාභාවයෙන් මන සමඤ්ඤනොධාතු නම්. ඕතොමෝ චක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදින්ට අනතුරුව රූපාදි අරමුණු දන්නා සවභාව ඇත්තීය. රූපාදි අරමුණ සම්ප්‍රත්‍යෙෂණය (පිළිගැණීම)කෘත්‍යය කොට ඇත්තීය. ඝථාසවභාවයෙන් පිළිගැණීම ම වැටහීම් කොට ඇත්තීය. චක්ෂුර්විඤ්ඤාණාදින්ගේ අපගමනය (ඉඛ දී යාම) උත්පත්තියට ආසන්නකාරණ (ලංවූ හෙතුව) කොට ඇත්තීය. මේ සිත පස්දෙරැ අරමුණු පිළිගන්නෙක්ව විපාකභාවයට පැමිණෙන බැවින් විපාකමනොධාතු නම් වේ.

c. **විපාකාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු**:—ඉටු අරමුණ පවත්නා ප්‍රීතිය අධික සොම්නස් වෙදනාසහගිය සන්තීරණය ද, ඉටුමැදුම් අරමුණ පවත්නා උපෙක්ෂා සහගිය සන්තීරණය ද යන සන්තීරණද්විකය මනොවිඤ්ඤාණධාතු නම් වේ. එයම අහෙතුක විපාක හෙයින් විපාකා හෙතුක මනොවිඤ්ඤාණධාතු නම් වේ. ඕතොමෝ අහෙතුකවිපාකවූවා ඝඩ්වාරයෙහි අරමුණු දැනීම් ලක්ෂණ ද සන්තීරණ (විනිශ්චයකිරීම) කෘත්‍ය ද තථාභාවයෙන් වැටහීම ද භවඳහවාසනු පදස්ථානද ඇත්තීය.

එහි ප්‍රථම සන්තීරණය දෙතැනක විපාක භාවයට පැමිණේ. පඤ්චද්වාරයෙහි විපාක මනොධාතුව අරමුණ පිළිගෙණ නිරුද්ධවූකල ඒ අරමුණ සන්තීරණය කරමින් පඤ්චද්වාරයෙහි විපාකඛවට පැමිණේ. බලවත් අරමුණෙහි තදුරමණව ඝඩ්ද්වාරයෙහි විපාකඛවට පැමිණේ.

දෙවන සන්තීරණය මනුෂ්‍යලොකයෙහි ජාත්‍යන්ධ ආදීන්ගේ ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය වශයෙන් ද, භවාඞ්ගචිත්තය වශයෙන් ද, ඉටුමැදුම් පස්දෙර අරමුණෙහි සන්තීරණය වශයෙන් ද, බලවත් අරමුණු සදෙරැ තදුරමණ වශයෙන් ද, මරණකාලයෙහි චුතිය වශයෙන් දැයි පස් තැනක විපාක වශයෙන් පැවසේ.

d. ක්‍රියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතු නම්:—පඤ්චද්වාරයෙහි අර මුණු ව්‍යවස්ථාපනය කරණ චිත්තයයි.

58. පිටු.

a. 42 පිටේ 'b' ලකුණ බලනු.

60. පිටු.

a. "තත්‍ථ කතමං පච්චය පටිසෙධන සඞ්ඛාතං කුහනවත්‍ථු?" යනාදිය මහානිද්දෙසයෙහි— අට්ඨකථාවගහයෙහි— පුරාණදසුත්තනිද්දෙසයෙහි වදුරණලද්දේ වේ.

69. පිටු.

a. බ්‍රහ්මජාලසූත්‍රයෙහි-මහාසීලනිද්දෙසයෙහි:—

"යථාපනෙකෙ හොනෙතා සමණබ්‍රාහමණා සද්ධාදෙය්‍යානි හොජනානි භුඤ්ජිත්වා තෙ එවරූපාය තිරච්ඡානවිජ්ජාය මිච්ඡාජීවෙන ජීවිකං කපෙපනති, සෙය්‍යථිදං? අඞ්ගං නිමිත්තං උප්පාදං සුපිනං ලක්ඛණං මූසිකච්ඡින්නං, අග්ගිහොමං දබ්බිහොමං ථුසහොමං කණහොමං තණ්ඩුලහොමං සප්පිහොමං තෙලහොමං මුඛහොමං ලොහිතහොමං, අඞ්ගවිජ්ජා වත්‍ථුවිජ්ජා ඛත්තවිජ්ජා සිවවිජ්ජා භූතවිජ්ජා අහිවිජ්ජා භූරිවිජ්ජා විසවිජ්ජා විච්ඡිකවිජ්ජා මූසිකවිජ්ජා සකුණවිජ්ජා වායසවිජ්ජා, පක්කජක්ඛානං සරපරිත්තානං මිගපක්කං, ඉති වා ඉති එවරූපාය තිරච්ඡානවිජ්ජාය ඔමඞ්ගීවා පටිවිරතෙ සමණෙ ගොතමොනි." යි වදළ නොයෙක් පාපධර්මයන්ගේ ග්‍රහණය දතයුතුයි.

(මෙහි භාවය: යම් බදුවූ ඇතැම් මහණබ්මුණෝ සැදැහැයෙන් දුන් බොජුන් වළඳ මේ මතු දක්වන තිරශ්චීන විද්‍යා හෙතු කොටගෙණ මිථ්‍යාජීවයෙන් ජීවිකාව කෙරෙත්. ඒ කවරහයත්? සාමුද්‍රිකා ශාස්ත්‍රයයි කියූ "අත්තල පාතලඅන්හි යම් මෙබදු අඞ්ගයකින් යුක්තවූකල දීඝායුස් ඇත්තේ මේ"යනාදීන් පවසනි **අඞ්ගශාස්ත්‍රය**, ඒ ඒ කාශ්‍යපී පරීක්ෂා කොට කියන **නිමිත්ත ශාස්ත්‍රය**, අස්තිපාත උල්කාපාතාදි මහත් නිමිත්තෙන් මේ මේ ශුභ වන්නේයයි කියන **උත්පාදශාස්ත්‍රය**,"පෙරයම සිහින දුක්කොත් මෙබදු විපාකය-මේ මේ සිහින දුක්කොත් මෙබදු විපාකය" යනාදීන් පැවැති **සුපිනශාස්ත්‍රය**, "මෙනම් ලකුණු ඇත්තේ රජවෙයි-මෙනම් ලකුණු ඇත්තේ යුවරජවෙයි"යනාදීන් කියන **ලක්ෂණශාස්ත්‍රය**, අලුත් හෝ පරණ පිළි මෙතැන් පවන් මෙතැන් දක්වා මියන් කැකල මෙබදු විපාකයයි කියන මූසික ශාස්ත්‍රය, "මෙබදු බෙලිදර ආදියෙන් ගිනි පිදීම මෙබදු විපාකය"යි දර වෙසෙස් සලකා ගිනිපිදීමයයි කියූ **අග්ගිහොමය**, "මෙබදු හැන්දෙන් පිදූව මෙබදු විපාකය"යි දර්වී විශෙෂ සලකා කරණ **දර්වීහොමය**, පොතු වෙසෙස් සලකා කරණ **ථුසහොමය**, කුඩුවෙසෙස් සලකා කරණ **කණහොමය**, ශාලිතෘණාදි තණ්ඩුල

විශෙෂ සලකා කරණ **කණ්ඩුලහොමය**, ගොසපී අජසපී ආදි සර්පිස් විශෙෂ සලකා කරණ **සප්පිහොමය**, තිලතෙලාදි තෙල විශෙෂ සලකා කරණ **තෙලහොමය**, මුඛයෙන් අබ ආදිය ගෙණ ගින්නෙහි බැහිමාදියෙන් කරණ **මුඛහොමය**, දක්ෂිණජත්‍රුවෙහි ලෙයින් හොමකිරීමවූ **ලොහිතහොමය**, සිරුර දූක ශුභාශුභ කිම් -හෙවත්-ඇඟිලි ආදිය දූක විජ්‍යා ජප කොට "මේ කුලපුත්‍රයෙකා, මේ ශ්‍රී සම්පන්නයෙකැ"යි කියන **අඞ්ගවිජ්ජාය**, ගෘහවාසතු ආරාම වාසතු ආදියෙහි ගුණදොෂ විවෙචනය කරන්නාවූ **වත්ථුවිජ්ජාය**, අඩියය මසුරකඛණාදි නිමිත්තශාස්ත්‍රයයි කියූ **ඛත්තවිජ්ජාය**, සොහොන්හි වැස සෙත්කරණ සිඟාලරුතවිජ්ජායයි කියූ **සිවවිජ්ජාය**, භූත්චිකිත්සා මන්ත්‍රජල්පනාදි **භූතවිජ්ජාය**, බිම්ගෙයි වැස මන්ත්‍රහැදීමයයි කියන **භූමිවිජ්ජාය**, සර්පවිෂචිකිත්සා සර්පාඝවානාදි **විසවිජ්ජාය**, ගොණුපු විසට පිළියම්වූ **වච්ඡිකවිජ්ජාය**, මීවිසට පිළියම්වූ **ඵූසිකවිජ්ජාය**, සකුණරුතයෙහි ශුභාශුභ දන්නා **සකුණවිජ්ජාය**, කාක රුතයෙහි ශුභාශුභදන්නා **වායසවිජ්ජාය**, "මෙතෙමේ මෙතෙක් කල් ජීවත් වෙයි, මෙතෙමේ මෙතෙක්කල් ජීවත් වෙයි"මෙසේ පැවැති අරිට්ඨකඤ්ඤ [මුහුකුරුගිය නුවණ] යයි කියූ **පක්ඛජක්කානය**, ශර පරිත්‍රාණ [ඊවැළක්වීම] යයි කියූ **සරපරිත්තාණය**, මෘග පක්ෂීන්ගේ ශබ්දඥතයයි කියූ **මිගපක්ඛරුත** යනාදි තිරශ්චීන විද්‍යාවෙන් දිවි පෙවෙත්ම මෙහි මිථ්‍යාජීවය වේ. මෙහින් වැළැක්ම මහණුන්ගේ ආජීවපාරිශුද්ධිශීලය වේ.)

71. පිට.

a. "**මුධාසිකමල්ලාදයෝ**"යන තන්හි ආදි ශබ්දයෙන් නිබ්බුධ (නියුද්ධ) මල්ලව, බාහුමල්ලව යන මල්ලව විශෙෂයෝ ගැණෙත්.

එහි: **මුධාසිකමල්ලව** නම්:-මිටින් පොරපහර පිළිපහර දෙමින් අත්‍යුද්ධ කරන්නෝය.

බාහුමල්ලව නම්: බාහුමූලයෙන් හා බාහුසන්ධියෙන් පහර දෙමින් යුද්ධ කරන්නෝය.

නිබ්බුධමල්ලව නම්: (අතින් අත ගෙණ වෙරවාරු පාමින්)හසතා හසිං නම් යුද්ධ කරන්නෝය. අවිශෙෂයෙන් වහාගි මල්ලව පොරහට "බාහුයුද්ධ"යයි කියනු ලැබේ. "නිබ්බුධ"යනු තත්පර්‍යායයි.

b. "**පොරිසමදනිම්මදනං**"යන තැන්හි කී "සමහරු කියත්"යන කෙවිවාදියෝ භගිරිනඛයන් සඳහා කිහු. භගිරිනඛයෝ මෙවුන්දම් සෙවීමෙහි වාජීකරණාදියෙන් සමත් (නොපසුබස්නා) බව නිසාවූ මානරූගය පුරුෂමදයයි කියති. සන්න කතෘහු තුමන් එය නොගත් හෙයින් "මම පුරුෂයෙමි"යි යන අහංකාරය නිසා පැවැති මානය **පුරුෂමද** යයි අරුත් බිණූහ.

72. පිට.

a. "මනොපදොසිකදෙවාදීන්ට" යන තැන ආදි ශබ්දයෙන් ඛිඩ්ඩාපදොසිකදෙවියෝ ද ගැණෙත්. මෙය 'ඛිඩ්ඩාපදූසික, මනොප දූසික' කියාත් පෙළෙහි ආය.

i. ඛිඩ්ඩාය පදූසනතීති=විනාසනතීති ඛිඩ්ඩාපදොසිකා, ක්‍රීඩා ප්‍රසුතතායෙන් වැනසෙන දෙවියෝ ඛිඩ්ඩාපදොසිකා නම්. කියේ මැනෝ බ්‍රහ්මජාලසූත්‍රයෙහි:

"සන්ති භික්ඛවෙ ඛිඩ්ඩාපදොසිකා නාම දෙවා, තෙ අතිවෙලං හස්ස ඛිඩ්ඩාරතිධම්මසමාපන්නා විහරන්ති. තෙසං අතිවෙලං හස්සඛිඩ්ඩා රතිධම්මසමපන්නානං විහරතං සති මුස්සති, සතියා සම්මොසා තෙ දෙවා තම්හා කායා චවන්ති."

(භාවය-මහණෙනි, ක්‍රීඩායෙහි ඇලීමෙන් නැසෙන හෙයින් ඛිඩ්ඩාපදොසිකා නම්වූ දෙවිකෙනෙක් ඇත. ඔහු කල් ඉක්මවා (ඉතා බොහෝ කල්) හාස්‍යරතියෙහි හා ක්‍රීඩාරතියෙහි යෙදුනාහු-හෙවත්-නන්වැදුරුම් කෙළිලොලින් කාවිසි සුවෙහි යෙදුනාහු කෑයුතු බුදිය යුතුදෑහි සිහිවුළාබවට පැමිණෙත්. ඒ දෙවියෝ පින් වෙසෙසින් ලද මහත් සම්පත් ඇති හෙයින් සිය සිරිමහිමයෙන් නැකැත් කෙළි කෙළනාහු සැපැත් මහත් බැවින් "අහර වැළඳුම්හ, නො වැළඳුම්හ"යි යනුත් නොදනිති. කම්ජතෙජස්හුගේ බලව භාවයෙන් හා වඳුපුවුම තායෙන් එක්වේලේ අහරක් සුන්පමණින් ද දෙවි අත්බැවින් වුත වෙත්. මිනිසුන්ගේ වූකලී කම්ජතෙජස් මඳය. කරජකය බලය. එහෙ සින් සත්දිනක් ඇවෑමෙනුත් උණුදිය කෑදිය ආදියෙනුත් වඳු උපත්ථම්භනය කටහැක. (ඝාප්‍යය යන අර්ථයි.) දෙවියන්ට වනාහි එක් වේලක අහර නොලදෙත් තැවුන ගලක තැබූ නෙලුම් මලක් සවස දියකල සියයකිනුදු ප්‍රකෘතියට නො පැමිණවිය හැකි සේ නැවත කොපමණ අහර ලදත් නොසිටිත්. නො ඇපෙත්. මේ දෙවියෝ කවුරුදැයි අවුවාහිත් අවිනිශ්චිතය. අවිශෙෂයෙන් කී හෙයින් කබලීකාර ආහාරයෙන් ජීවත්වන දෙවියෝ මෙසේ වුත වෙත් යයි දතයුතු. නිම්මානරතී-පරනිම්මිත වසවත්තී දෙවියෝයයි සම්හරු කියත්.

ii. "මනෙන පදූසනතීති විනාසනන්තීති=මනොපදොසිකා. චිත්ත ප්‍රදොෂයෙන් වැනසෙන දෙවියෝ මනොපදොසිකා නම් වෙත්.

කියේ මැ නෝ:

"සන්ති භික්ඛවෙ මනොපදොසිකා නාම දෙවා, තෙ අතිවෙලං අඤ්ඤමඤ්ඤං උපනිජ්ඣායන්ති, තෙ අතිවෙලං අඤ්ඤමඤ්ඤං උප නිජ්ඣායන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤමහි චිත්තානි පදූසෙන්ති, අඤ්ඤමඤ්ඤමහි පදුට්ඨචිත්තා කිලන්තකායා කිලන්තචිත්තා තෙ දෙවා තම්හා කායා චවන්ති."

(භාවය-මනොපදොසිකා නම්වූ දෙවිකෙනෙක් ඇත. ඒ දෙවියෝ ඉතා බොහොකල් ඔවුනොවුන් ක්‍රොධයිතින් බලන්නාහු (හෙළාදක්නාහු) ඔවුනොවුන් කෙරෙහි දූෂිතයිත් ඇත්තාහු කලාතතවූ ශරීර-කලාතතවූ සිත් ඇත්තාහු එයින් චුත වෙත්.)

මේ සිව්මහ රජයෙහි දෙවියෝය. ඔවුන් අතුරෙන් එක් දෙවියෙකු නැකැත්කෙළි සඳහා සපිරිවරින් රිය නැඟ මිපියට ගියකල අනෙක් දෙවියෙක්ද නික්මෙන්නේ පෙරටුව යන ඒ දෙව්පුත් දැක "මේ කෘපණයා කවරේදැයි පෙර නුදුටුවෙකුමෙන් ඔහු දැක ප්‍රීතියෙන් උදම්ව ගැප්‍රම්මින් යෙතැයි"කිපෙති. ඉදිරි යන්නේ ද නැවතී ඔහු කිපෙනහු දැක"කිපුනෝ නම් සුවිදිතහ"යයි ඔහු කිපි බැව් දැන"තොපි කිපියහු මට කුම් කරහුද? මේ සපු මව්සින් දැනසීලාදිය නිසා ලද, තොප නිසා නොවෙයි"කියා ප්‍රතික්‍රොධ කෙරෙයි. එකෙකු කිපි කල අනිකා නොකිපෙන තුරු රැකෙයි. දෙදෙනාම කිපිකල එකෙකුගේ කොපය අනිකාට ප්‍රත්‍යයය වෙයි. ඔහුගේ කොපය අනිකාට ප්‍රත්‍යයය වෙයි. එකල දෙදෙනම මියති. මේ දෙවියන් පිළිබඳ සවභාව ධම්මතායි.

මේ අර්ථය සලකා "අත්තනතො සංයොජනුපපත්ති පටිසෙධනත්ථං-පරස්සපි සංයොජනුපපත්ති පටිසෙධනත්ථං"යි කිහු.

76. පිට.

a."වුත්තමපිවෙතං"යන්නෙහි"චත්තාරෙ පඤ්ච ආලොපෙ"යනාදි ගය **ථෙරගාථාපාළියෙහි**-තිංසති නිපාතයෙහි-සාරිපුත්ත ථෙරගාථා පාළියෙහි සැරියුත් තෙරුන් වදාළ පරිදියි. "ඵාසුවිහාරෙ ව මෙ භවිස්සති"යන පදයට සාධක වශයෙන් මෙහි දක්වූ.

සතර පස්පිඩක් නොවළඳා පැන් බීම යොගාවචරයාහට මෙන්ම සෙස්සනට ද ඵාසුවිහාරය පිණිසම වෙයි.

77. පිට.

a. "**පටිසල්ලානාරාමත්ථං**"යන්නෙහි නිජීවනාදී දක්වනු පිණිස ටීකාගත "නානාරම්මණතො"යනාදි පාඨය දක්වූහු.

මෙහි පටිසල්ලාන නම්: කම්මස්ථාන සඞ්ඛ්‍යාන එක් අරමුණෙහි සිත මනාකොට තැබීමයි. "පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො"යනාදි තැන්හි ඵල සමාපත්තිය පටිසල්ලාන නමැයි කියූ. "පටිසල්ලනනති එකී භාවො" යනු අට්ඨවයි.

78. පිට.

a. "**සත්ත හි නගරපරිඛාරෙති**"යන පාඨොඩාරය අඞ්ගුත්තර නිකායෙහි සත්තකනිපාතයෙහි සත්ත වග තුන්වන සූත්‍රයෙහි ආයේය.

ඒ සූත්‍රයෙහි: "(1) එසිකා, (2) පරිඛා, (3) අනුපරියායපථො, (4) ආවුධං, (5) බලකායො, (6) දොවාරිකො, (7) පාකාරො"යි යන මොනු සප්තනගරපරිෂ්කාරයයි කීහු.

1. **එසිකා** නම්: ඉන්ද්‍රකීලයයි. එය ඇතුළතුවර හෝ පිටතුවර නගර රක්ෂාව පිණිස හෝ නගරාලඞ්කාර පිණිස ගඩොළින් හෝ ගලින් හෝ කිහිරි ආදි හරලියෙන් හෝ අවැස්ස කොට අටරියන්-සොළොස් රියන්-විසිරියන් හෝ කොට අඩක් පොළොවට කොට අඩක් මතු කොට පිහිටුවන අවලඤ්ඡන විශෙෂයකි. ඉන්ද්‍රයාගේ(=ශක්‍රයාගේ) කීලය මෙන් උස් වූ අවල වූ ස්තම්භය නුයි, ඉන්ද්‍රවූ (=අධිපතිවූ) කීලයනුයි හෝ ඉන්ද්‍රකීල නම් වේ. ('ඉන්ද්‍රඛීල'යනු එළිපතයයි සන්‍යෙයෙහි අර්ථ කියූ.) මේ ඉන්ද්‍රකීල පෙලට නොව ගොමූත්‍රවඞ්කාරයෙන් අතර තබා විසිතුරු කොට පිහිටුවති. එහි වක්ව ගිය තැන්හි යුදකල යෙබළු රැක සිටිති.

2. **පරිඛා** නම්: නුවර මහපවුර වට කොට කැණූ ගැඹුරුවූ පුළුල්වූ මහ අගලයි. එය එතෙරට නො යා හැකි එරෙන මඩ අගලය, නොහොත් කිඹුල් දැතිමුවර ආදීන්ගෙන් ද පියුම් උපුල් වතයන් ගෙන් ද සෙවෙල් රොදින් ද එතෙරට නො යා හැකි දිය අගලයි.

3. **අනුපරියායෂථ** නම්: නුවර මහපවුර ඇතුළත පවුර සමග එකා බඳ්ධ කොට පවුරු හිස දක්මං පස්ගොඩ කොට තැනූ උස්වූ පුළුල්වූ බොහෝ දෙනාට ඔබමොබ යා හැකි මහාමාර්ගය යි. එහි සිට පවුරෙන් පිටත සිටිනා සතුරන් හා යුද කළ හැකි වේ.

4. **ආයුධ** නම්: 'සලාක' නම්වූ ඊතල ඊටි කොහොල් ආදී දමා ගසන ආයුධය, 'ජෙවනිය' නම්වූ එක අතැ මුව ඇති දෙඅතැ මුව ඇති කඩු සිරිය කිණිසි අඩයටි ආදි අත තබා ගෙණ අනික ආයුධය යනාදි යුද්ධායුධ ඇතුළතුවර අවිහල්හි තබා ගැණීමය.

5. **බලකාය** නම්: නුවර සැදී සිටින යුද්ධභට සමූහයායි. එනම්: ඇතැරැ-ඇතැදුරු-ඇත්වෙද-ඇත්ගොව් යනාදී හයන්‍යාරොහ භට යෝය, අසරු-අසැදුරු-අස්වෙද-අස්ගොව් ආදි අශ්වාරොහ භටයෝය, රියැදුරු-රියබළු-රියරැකි ආදී රථාරූඪ භට යෝය, ධනුග්‍රාහ (=දුනුවායෝ) භටයෝය, යුදෙහි ජය කොඞි ගෙණ පෙරමුණට යන "වෙලක"නම් භටයෝය, "මෙතැන රජ වේවා, මෙතැන මහමැති වේවා"යි මෙසේ සුදුසු පරිද්දෙන් සෙනාසනනිවෙශය කරණ ව්‍යූහකාරක භටයෝය, සතුරු සෙන් මැදට වැද ඔවුන් කඩ කඩ කොට පලුගසා ලා පැන එන සාහසික මහායොධයෝය,-නොහොත්-යොධයන්ට ඔත් පැන් ගෙණ යුදමැදෙහි හැසිරෙණ පිණ්ඩදායිකා නම් යොධ යෝය, උග්‍රවූ සඞ්ග්‍රාමාවචර (රණශූර) රාජපුත්‍රයෝය, "අසුවල් සතුරාගේ හිස-අසුවල් සතුරාගේ අවිය ගෙණ එව"යි කී කල මැතැවැ යි කියා යුදමැද පැන ඒ කීවක් ම ගෙණ එන "පකඛන්දි" නම් යොධයෝය, මතැතෙකු නමුදු ඉදිරියට එනකල නොබා නො කැවතී පෙරමුණට ම යන "මහානාග"නම් යොධයෝය,

ගමේ මුහුදේ පිහා ගොස් වුවත් යුද කරණට සමත් අති සූර මහායොධයෝ ය, නිපහර කඩුපහර වලහන පලිස් ගෙණ යුදකරණ "වම්මයොධී"නම් හටයෝ ය, රජු කෙරෙහි බලවත් සෙනහයෙන් යුදකරණ රජගෙදර දැසවූ "දැසපුත්‍ර" නම් යොධයෝ ය යන මේ සියල්ල බලකාය නම් වේ.

6. **අදුවාරික** නම්: දොරටුපාලයා ය. හෙතෙමේ මහවහසල්දොර රකිමින් සිටිහා අදුනන නිසැකවූවන් නුවරට වැද්ද දෙන නොඅදුනන සැක කළයුත්තන් නුවරට නොවැද්ද දෙන මහ නුවණ ඇති මහ බල ඇති කෙනෙකි.

7. **පාකාර** නම්: මුළු නුවර වටා සිටි අගලෙන් මෙපිට මහ පදමනම මතුයෙහි තැඟු අවලොස්රියන් පමණවූ සන බහලින් සුණු පිරියම් කළ මහ වාසල් සතරක් හා සතර කොණ අවලු(=මුරගෙවල්) සතරක් ඇති පුන්කලස් පෙල දක්වා කැටයම්වින් විසිතුරු කොට කළ සතුරන්ට ඇතුල්විය නොහොන ශක්තිමත් වූ මහා ප්‍රාකාර යයි.

මෙසේ මේ සපතාඛහය නගරයක ආරක්ෂාව පිණිස වූ පරිවාර බැවින් "නගරපරිකඛාර"යයි කිහු.

"කවාටපරිකෙඛපො, පරිඛා, උඳුපො, පාකාරො, එසිකා පලිඝො, පාකාරපත්‍ථරණඤ්ච නන්ති සත්ත නගර පරිකඛාරාති වදන්ති"යි විශුද්ධිමාර්ග ටීකායෙහි කි සපතානගරපරිෂකාරම සන්තයෙහි දක්වූහ.

(එහි: 1. **කවාටපරිකෙඛප** නම්: ඛාණුපාකාරයයි-හෙවත්-සියල්ලට පිටින් දැව වැටින් නගරය වට කොට ලිමයි, 2. **පරිඛා** නම්: දැව වැට ඇතුළ කැණූ දිග අගල හෝ මඹ අගලයි, 3. **උඳුප** නම්: උපකාරි කාවයි-හෙවත්-පරිඛාවෙහි පටන් ප්‍රාකාරය තෙක් අසුගේ කුර සටහනින් සතුරන්ට පවුර පැන නොයා හැකි සේ බැවුම් හැඩෙට ලිහා වැටෙන සේ කළ පදනමය, 4. **පාකාර** නම්: නුවර වටා සිටි මහ පවුරයි, 5. **එසිකා** නම්: ඉපුකීලයයි, 6. **පලිඝ** නම්: නුවර දොර කණය මයි-හෙවත්-අගුලයි, 7. **පාකාරපත්‍ථරණඩ්ඩිල** නම්: පාකාරය හා සම්බන්ධ කොට පිල්කඩක් මෙන් සමතල කොට කළ භූමිභාගයයි-හෙවත්-අනුපරියාය පථයයි.)

මේ ටීකාපාළිය යට කී අඞ්ගුත්තරනිකාය පාළියෙහි ආ ක්‍රමයට වෙනස් බව පෙනේ.

මෙහි"සත්තහි නගරපරිකඛාරෙහි"යන තැන "පරිකඛාර"ශබ්දයා පරිවාරාර්ථ යයි කී. අඞ්ගුත්තරට්ඨකථාවෙහි"නගරපරිකඛාරෙහි පරිකඛතන්ති: නගරාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කතං"යි අලඞ්කාරාර්ථ බව කී.

(යට දක්වූ නගරපරිෂකාර ඇතුළුනුවර කළාහු නම් නගරාලඞ්කාර පිණිස වන බව ද පිටනුවර කළාහු නම් නගරාරක්ෂාව පිණිස වන බව ද අටුවාවෙහි කිය. සූත්‍රයෙහි කි සපතානගරපරිෂකාර නගර

යක ආරක්ෂාව පිණිස වූ පරිවාරයන්ම බව හැඟෙන හෙයින් "නහරු ලඞ්කාරෙහි අලඞ්කතං"යි එහි 'පරිකඞ්කාර'පදයට ලියූ අටුවා නො යෙදෙනු සේ පෙනේ.) විමසියයුතු.

80. පිට.

a. "**ආගමෙහි තවං සාසිපුත්ත තථාගතෙ ච කඤ්චි කාලං ජානිස්සති**"යනාදිය විනය විභඞ්ගයෙහි (පාරාජිකපාළියෙහි) වෙරඤ්ජ ඛණ්ඩයෙහි ශික්ෂාපද ප්‍රඥප්තිය පිණිස සැරියුත් තෙරුන් විසින් "**එතස්ස භගවා කාලෝ, එතස්ස සුගත කාලෝ, යං භගවා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙය්‍ය උද්දිසෙය්‍ය පාතිමොක්ඛං යදිදං බ්‍රහ්මචරියං අද්ධනියං අස්ස චිරට්ඨිතිකං**"යනාදීන් "දැන් සිකපද පනවන්නට කලැයි"කළ ආයාචනය ප්‍රතික්ෂෙප කරමින් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් වදාළ පරිදිය. මෙය ශික්ෂාපදප්‍රඥප්තිය ශ්‍රාවක විෂය ඉක්ම පැවති බැවිනි නිදර්ශන වේ.

b. "සිකඛාපදපඤ්ඤත්තියා වත්ථුපරිච්ඡෙදො ච"යන තැන්හි සම්වච්‍යාඛ්‍යාවෙහි වඤ්චදයෙන් සම්වච්‍යය කළ "**අපඤ්ඤත්තං නපඤ්ඤපෙම පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දාම, යථා පඤ්ඤත්තෙසු සික්ඛාපදෙසු සමාදාය වත්තාම**" යනු බුදුනුබුදුකසික්ඛාපදසමූහය කථායෙහි මහාකාශ්‍යප ස්ථවිරයන්වහන්සේ වදාළ පරිදිය.

(මේ පාඨය විනය චුල්ලවග්ගපාළියෙහි පඤ්චසතිකක්ඛන්ධකයෙහි: "**අපඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤපෙති, පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දති, යථා පඤ්ඤත්තෙසු සික්ඛාපදෙසු සමාදාය වත්තති**"යි පෙනේ.)

මෙසෙයින් ප්‍රාතිමොක්ෂසංවරශීල නම්වූ ශික්ෂාපද ශීලය පැන විමට සුදුසු කාලය පවා සැරියුත් මහතෙරුන් වැනි මහාප්‍රාඥයන්ටත් විෂය නොවන බැවින් ද මහාකාශ්‍යප ස්ථවිරාදී මහා ශ්‍රාවකයන් විසිනුදු 'පැනවූ සේම ශික්ෂාපදයෙහි සමාදන්ව ගෙණ රකුම්හ'යි ප්‍රතිඥා කළ බැවින් ද මේ ශික්ෂාපද ශීලය හුදෙක් ශාස්තෘන්වහන්සේ කෙරෙහි ද තදනුශිෂ්ටධර්මය කෙරෙහි ද ඇදහීමෙන්ම සිදුකටයුතු වන හෙයින් වීර්‍ය්‍ය සමෘති ආදී තවත් හෙතු ඇතද ශ්‍රද්ධාවගේ විශෙෂ හෙතුබව ගෙණ "ශ්‍රද්ධාසාධන"යයි කියූ.

81. පිට.

a. **සමඞ්ගිසි** යන තැන-"**සමසීසීති: ජීවිතඤ්ඤමඞ්ගිසි; යස්ස හි කිලෙස සීසං අවිජ්ජං මග්ගපටිපාටියා අරහත්තමග්ගො පරියාදියති, තතො එකූනවීසතිමෙ පච්චවෙක්ඛණඤ්ඤණෙ පතිට්ඨාය භවඞ්ගාතරණෙ පවත්තසීසං ජීවිතින්ද්‍රියං චුතිචිත්තං පරියාදියති, සො ඉමාය වාර සමතාය ජීවිතසමසීසීති වුච්චති**"යනු විශුද්ධිමාර්ගී ටීකාය.

මෙහි අර්ථ විවර්ණය සන්නයෙහි (සං 35) පෙනේ.

එහි යම් යොගාවචරයෙකුගේ කෙලෙසුන්ට හිස්වූ(=ප්‍රධානවූ) අවිද්‍යාව මග්ගපිළිවෙළින්-හෙවත්-සොවාන් මගින් දුගතිගාමිනිවූ අවිද්‍යාව ය, සෙදගැම් මගින් ඔඳුරික අවිද්‍යාවය, අනාගැමි මගින් කාමාදීනව ප්‍රතිවේධාදක අවිද්‍යාවදැයි මෙසේ සුදුසු පරිද්දෙන් නඟා අවසානයෙහි

රහත්මඟතෙමේ රූපාරූපභවාදීනවප්‍රතිවේධාදකවූ අවිද්‍යාව අනුසය සමූදඝාත මඟයෙන් ක්ෂයකෙරේද, ඒ අතීත්මාර්ගීවිත්තය පහළවීමෙන් පසු එකුන්විසිවන ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාඥානයෙහි පිහිටා සිත භවාඞ්ගයට බැසැ ගැණීමෙහි සකඞ්ගයන්ගේ පැවැත්මට හිස්වූ(=ප්‍රධානවූ) ජීවිතෙන්ද්‍රියය චුතිවිත්තය තෙමේ ක්ෂයකෙරේද, මෙසේ මාර්ගීවිපියේ උපන් පස්විකුම් ජවන් කෙළවර භවාඞ්ගාවස්ථාවෙහි චුතිය වීමෙන් කෙලෙසපරිනිර්වාණ ය අනතුරුව සකඞ්ගපරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවන් පානා රහත්තෙමේ කිලෙසසීස ජීවිතසීස දෙදේනාගේ පරියාදානවාරයාගේ සමබව (=එක්වටමවූබව) හෙතු කොට ගෙණ **ජීවිතාසමසීසී** නමැයි කියනු ලැබේ.

සංයුත්තනිකායට්ඨකථායෙහි ද මාරසංයුත්තකයෙහි තුන්වනවග තුන්වන **ඛොඩිඝ** සූත්‍රවර්ණනායෙහි:—'**සමසීසී** නාම තිවිධෝ හොති: ඉරියාපථසමසීසී රොගසමසීසී ජීවිතසමසීසී'ති (සමසීසී නම්: i. ඉරියාපථ සමසීසීය, ii. රොගසමසීසීය, iii. ජීවිතසමසීසීයයි ත්‍රිවිධ වේ) යනු කීය. විස්තර එසින් බලා දතයුතුයි.

පුග්ගලපඤ්ඤත්තියි පාළියෙහි ද "යස්ස පුග්ගලස්ස අපුබ්බං අවරිමං ආසවපරියාදානඤ්ච හොති ජීවිතපරියාදානඤ්ච අයං වුච්චති පුග්ගලෝ **සමසීසී**"යි වදාරණලදී.

යම් පුද්ගලයෙකුට ඉදිරි පසු නොව (=එක් වරම) ආශ්‍රවක්ෂය සඞ්ඛ්‍යාතවූ කෙලෙසපරිනිර්වාණය ද ජීවිතක්ෂය සඞ්ඛ්‍යාත සකඞ්ගපරි නිර්වාණය ද වේ නම් මෙසේවූ රහත්තෙමේ **සමසීසී**යයි කියනු ලැබේ- යනු එහි භාවයි. (විස්තර තදට්ඨකථායෙන් දතයුතුයි.)

මෙහි ආසවපරියාදානය කරණ මාර්ගීවිත්තයත් ජීවිතපරියාදානය කරණ චුතිවිත්තයත් එකට උපදින්නාක් මෙන් හැඟෙතත් එසේ එකට ඉපදීමෙක් නම් නැත. මාර්ගීවිත්තයට අනතුරුව ඵලසිත් ද ඵලචිත්තයන්ට අනතුරුව භවාඞ්ග සිත්ද ඉන්පසු ප්‍රත්‍යවෙක්ෂා වීපිද තදනන්තරව භවාඞ්ගක්ෂණයෙහි චුතිවිත්තය ද උපදින්. කෙසේද යත්? ලොකොත්තර මාර්ගාධිගමයට විදසුන් වඩන යොගීහට විදසුන් මූහුකුරා ගොස් දැන් දැන් අජිණ්ණ නම් ලොකොත්තර මාර්ගය උපදින්නේයසි කියයුතු කල්හි සිත භවාඞ්ගපාත වේ. තදනන්තරව භවාඞ්ගසන්තතිය සිඳගෙණ සුදුසුපරිද්දෙන් අනිත්‍යාදි ලක්ෂණයක් අරමුණු කොට මනොද්වාරාවජ්ජනය උපදී. අනතුරුව දෙකක් හෝ තුණක් විදසුන් ජවන්සිත් අනිත්‍යාදි සංඛාරලක්ෂණයම අරමුණු කොට ගෙණ පරිකම්, උපචාර, අනුලොම නාමයෙන් පවතින්. අනතුරුව නිවන් අරමුණු කොට ගොත්‍රභූ නම් විදර්ශනාචිත්තය උපදියි. අනතුරුව අභාවඞ්ගික ආර්‍ය්‍ය මාර්ගය සිවුඅස් පිළිවිදිමින් අජිණ්ණාවීපියෙහි සතරවන භවාඞ්ගික ජවනසථානයට බසී. ඒ මාර්ගීවිත්තයයි. තදනන්තරව හෝ පස්වන ජවනසථානයට බසී. ඒ මාර්ගීවිත්තයයි. තදනන්තරව දෙකක් හෝ තුණක් ඵලසිත් මාර්ගයට සුදුසු පරිද්දෙන් සන්තානගත

කෙලෙස් දරථ සංසිඳුවමින් ඉපිද නිරුද්ධ වෙත්. ඒ ඵලසිත්ය. මෙය සත්වන ජවනය පරම කොට ඇති එකාවජ්ජනචිත්ය හෙයින් සත් වන ජවනයවූ අන්තිම ඵල සිත ඉපිද නිරුද්ධ වීමෙන් භවාඞ්ගපාතය වේ.

b. "එකූන්විසි ප්‍රත්‍යවේක්ෂාඥන:"

මෙසේ එකාවජ්ජන මාර්ගචිත්තචිත්ය අවසන් වීමෙන් භවාඞ්ගපාතවූ කල නැවත භවාඞ්ග සන්තතිය සිඳගෙණ මඥාපචවවෙක්ඛණය පිණිස මනොද්වාරාවජ්ජනය ඉපද නිරුද්ධ වූ කල පිළිවෙළින් මඥාපචව වෙක්ඛණ ජවන් සතක් උපදී. නැවත භවාඞ්ගාවතරණය වී ක්‍රම යෙන් ඵල-නිබ්බාණ-පච්චණ කිලෙස-සෙසකිලෙස යන මොවුන් ප්‍රත්‍යවේක්ෂණය පිණිස මනොද්වාරාවජ්ජනාදි වශයෙන් පචවවෙක්ඛණ චිත්ත පහළ වෙත්.

එහෙයින් කීහ: "එස මඥං පචවවෙක්ඛති, ඵලං පචවවෙක්ඛති, නිබ්බාණං පචවවෙක්ඛති, හීනෙ කිලෙසෙ පචවවෙක්ඛති, සෙසෙ කිලෙසෙ පචවවෙක්ඛති"යි.

මෙසේ වාරවශයෙන් ලැබෙන ප්‍රත්‍යවේක්ෂාඥනයෝ පස්දෙන සොවාන්-සෙදගැම්-අනාගැම් ආර්ය්‍යන්ගේ වශයෙන් පසළොසෙක, රහතුන්ට සෙස කිලෙස නැති හෙයින් සතරෙකැයි එකූන්විස්සෙක් වෙති.

ඒ ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ චිත්තු කල් ඇත හොත් මාර්ගප්‍රත්‍යවේක්ෂණාදි පඤ්චවාරයෙන් සම්පූර්ණවැ හෝ කල් නැත හොත් අසම්පූර්ණවැ වරක් දෙවරක් ම හෝ උපදින්. තියුණු මුවහත් ඇති කඩුවකින් එක් පහ රින්ම හිස සිඳුනා කල්හි ද ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ චිත්තු එකක් දෙකක් වත් උපදින් මැයි. එහෙයින් ජීවිතසමසීසි රහත්හට එකූන්විසිවන ප්‍රත්‍ය වෙක්ෂාඥනයෙහි සිට භවාඞ්ගාවතරණය වන තෙණෙහිම චුතිචිත්තය ලැබේ. මෙසේ චිත්තය තමා ලහුපරිවත්තී (=වහා පෙරලෙන සුළු) බැවින් මාර්ගචිත්තක්ෂණයෙහි වන කෙලෙසක්ෂය ද ඉන්පසු පලසිත් හා පස්විකුම් ජවන් සිත් ද නිරුද්ධව හොස් භවාඞ්ගප්‍රත්‍යාවයෙහි ලැබෙන චුතිචිත්තයෙන් වන ජීවිතක්ෂයද එකෙණෙහි වන්නාක් මෙන් පෙනේ. එහෙයින් "අපුබ්බං අවරිමං"යි කිහු.

§2. පිට.

a. "ආදිත්තපරියාය සුත්තං"

1 ආදිත්ත පරියායං වෝ භික්ඛවෙ ධම්මපරියායං දෙසිස්සාමි තං සුණාථ, කතමෝ ච සෝ භික්ඛවෙ ආදිත්තපරියායෝ ධම්මපරියායෝ?

2. චරං භික්ඛවෙ චක්ඛාය අපෝ සලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලි තාය සජෝතිභූතාය චක්ඛුද්වාරං සම්පලිමට්ඨං, තඤ්චෙව චක්ඛුවිඤ්ඤේ යෙසු රූපෙසු අනුව්‍යඤ්ජනසෝ නිමිත්තග්ගාහෝ, නිමිත්තසාරාගඝ

ධිතං වා භික්ඛවෙ විඤ්ඤාණං තිට්ඨමානං තිට්ඨෙය්‍ය අනුව්‍යඤ්ජනසස්සාදගධිතං වා, තඤ්ච සමයෙ කාලඞ්කරෙය්‍ය ඨානං එතං විජ්ජති, යං දවින්නං ගතීනං අඤ්ඤතරං ගතිං ආගචෙජ්ය්‍ය නිරයං වා තිරච්ඡාන යොනිං වා. ඉමං ඛවාහං භික්ඛවෙ ආදීනවං දිසවා එවං වදෙමි.

3. චරං භික්ඛවෙ තිණෙහන අගෙ සඞ්කුතා ආදිත්තෙන සම්පජ්ජලිතෙන සජොතිභූතෙන සොතින්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං, නචෙව සොත විඤ්ඤෙය්‍යෙසු සද්දෙසු අනුව්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො. නිමිත්තසස්සාදගධිතං වා භික්ඛවෙ—පෙ—නිරයං වා තිරච්ඡානයොනිං වා. ඉමං ඛවාහං භික්ඛවෙ ආදීනවං දිසවා එවං වදාමි.

4. චරං භික්ඛවෙ තිණෙහන නඛවෙජ්දනෙන අදිත්තෙන—පෙ—ඝාණින්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං, න චෙව ඝාණවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ගන්ධෙසු අනුව්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො. නිමිත්තසස්සාදගධිතං වා භික්ඛවෙ —පෙ—නිරයං වා තිරච්ඡානයොනිං වා. ඉමං ඛවාහං භික්ඛවෙ ආදීනවං දිසවා එවං වදාමි.

5. චරං භික්ඛවෙ තිණෙහන ඛුරෙන—පෙ—ජිවහින්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං, න චෙව ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රසෙසු අනුව්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො—පෙ—නිරයං වා තිරච්ඡානයොනිං වා. ඉමං ඛවාහං භික්ඛවෙ ආදීනවං දිසවා එවං වදාමි.

6. චරං භික්ඛවෙ තිණහාය සත්තියා ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය කාසින්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං, න චෙව කායවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු ඵොට්ඨබ්බෙසු අනුව්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො,-පෙ-විඤ්ඤාණං ගතීනං අඤ්ඤතරං ගතිං ආගචෙජ්ය්‍ය නිරයං වා තිරච්ඡාන යොනිං වා. ඉමං ඛවාහං භික්ඛවෙ ආදීනවං දිසවා එවං වදාමි.

7. චරං භික්ඛවෙ සුත්තං, සුත්තං ඛො පනාහං භික්ඛවෙ වඤ්ඣං ජීවිතාන්නං වදාමි අඵලං ජීවිතාන්නං වදාමි මොමූහං ජීවිතාන්නං වදාමි. න චෙව තථාරූපෙ විතක්කෙ විතක්කෙතය්‍ය යථාරූපානං විතක්කානං වසංගතො සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය. ඉමං ඛවාහං භික්ඛවෙ වඤ්ඣං ජීවිතාන්නං ආදීනවං දිසවා එවං වදාමි.

8. තස්ඵ භික්ඛවෙ සුතවා අරියසාවකො ඉති පටිසඤ්චික්ඛති.

තිට්ඨතු තාව තත්තාය අගෙ සලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය චක්ඛුන්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං, හඤ්චාහං ඉදං එව මනසි කරෙමි, ඉති චක්ඛුං අනිච්චං රූපා අනිච්චා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං අනිච්චං, චක්ඛුසම්ඵස්සා අනිච්චො, යම්පිදං චක්ඛුසම්ඵස්සපච්චයා උපජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තම්පි අනිච්චං.

9. තිට්ඨතු තාව තිණෙහන අගෙසඞ්කුතා—පෙ—සොතින්ද්‍රියං සම්ඵලිමට්ඨං; හඤ්චාහං ඉදං එව මනසිකරොමි. ඉති සොතං අනිච්චං — සද්දා — සොතවිඤ්ඤාණං — සොතසම්ඵස්සා — සොතසම්ඵස්සපච්චයා උපජ්ජති වෙදයිතං—පෙ—තම්පි අනිච්චං,

10. තිට්ඨතු තාව තිණෙහන තඛවෙජ්දතෙන —පෙ— ඝාණින්ද්‍රියං සමපලිමට්ඨං, ඉන්‍දූහං ඉදං එව මනසිකරොම්, ඉති ඝාණං අනිච්චං ඉන්ධා — ඝාණවිඤ්ඤාණං — ඝාණසම්ඵස්සා — යම්පිදං ඝාණසම්ඵස්ස පච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං—පෙ—තම්පි අනිච්චං.

11. තිට්ඨතු තාව තිණෙහන ඛුරෙන—පෙ—ඉන්‍දූහං ඉදං එව මනසිකරොම්. ඉති ජිව්හා අනිච්චා රසා—ජිව්හාවිඤ්ඤාණං—ජිව්හා සම්ඵස්සා-යම්පිදං ජිව්හාසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං—පෙ—තම්පි අනිච්චං.

12. තිට්ඨතු තාව තිණහාය සත්තියා—පෙ—ඉන්‍දූහං ඉදං එව මනසිකරොම්, ඉති කායො අනිච්චො පොට්ඨබ්බා—කායවිඤ්ඤාණං—කාය සම්ඵස්සා-යම්පිදං කායසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං—පෙ—තම්පි අනිච්චං.

13. තිට්ඨතු තාව සුත්තං, ඉන්‍දූහං ඉදං එව මනසිකරොම්. ඉති මනොා අනිච්චො ධම්මා-මනොවිඤ්ඤාණං—මනොසම්ඵස්සා—යම්පිදං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං—පෙ—තම්පි අනිච්චං.

14. එවං පස්සං භික්ඛවෙ සුතවා අරියසාවකොා චක්ඛුස්මිං නිබ්බින්දති රූපෙසු නිබ්බින්දති චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙපි නිබ්බින්දති චක්ඛුසම්ඵස්සෙපි නිබ්බින්දති—පෙ—යම්පිදං මනොසම්ඵස්සපච්චයා උප්පජ්ජති වෙදයිතං සුඛං වා දුක්ඛං වා අදුක්ඛමසුඛං වා තස්මිම්පි නිබ්බින්දති. නිබ්බින්දං විරජ්ජති, විරාගා විමුච්චති, විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති, ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාති.

15. අයං භික්ඛවෙ අදිත්තපරියායො ධම්මපරියායොති.

(සංයුත්තනිකාය-සළායතනසංයුත්ත.)

83. පිට.

a. **වඞ්ගීසත්ථෙර** නම්: අසුමහසව්වන් අතුරෙහි වූ මහරහත් කෙනෙක. මෙතෙමේ සැවැත්නුවර බමුණුකුලයෙහි ඉපිද වඞ්ගීස මානව නමින් ප්‍රසිද්ධව ත්‍රිවෙදය හදාරා ඡවඞ්ගිස නම් මන්ත්‍රයක් ඉගෙණ මළවුන් භිස්කබල නියෙන් ගොා "අසුවල් අය අසුවල් තැන අසුවල් යොනියෙහි උපන්හ"යි කියමින් එයින් මුළු දඹදිව පැතිරගිය කීර්ති ඇත්තේ"මට වඩා පණ්ඩිතයෙක් ලොව නැතැ"යි හත් අභිමානයෙන් උදම්ව බුදුරජාණන්වහන්සේ කරා පැමිණ රහත්තැනකගේ භිස්කබල ගොා උපන් තැන් නොදන ලජ්ජිතව "ඉදින් ඔබ මෙය දන්නෙහි නම් වදාළමැනවැ"යි බුදුන් විාාළේය. බුදුරජහුද "මම මෙද දනිමි, ඕන් වැඩියක්ද දනිම්"යයි වදාරා:

"වුතිං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තිඤ්ච සබ්බසො,
අසතං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.
යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා,
ඛීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං"

ය්‍ය ගාථාව වදාළෝය. බමුණුතෙමේ එය ඉගෙණ ගණු පිණිස බුදුන් වෙත පැවිදිවූයේය. එසේ පැවිදිව කම්වඨන් වඩා රහත්ව ප්‍රතිභාන වතුන්ගෙන් අග්‍රත්‍රතුරු ලැබුයේය. (විස්තරකථාව **මනෝරථපූරණී** යෙන් හා **පරමත්ථදීපනී** නම් ථේරගාථාට්ඨකථාවෙන් දතයුතු.)

වඞ්ගීසස්ථවිරයන්වහන්සේ පැවිදිවූ තො බෝකල් ඇත්තේ **අනද** මහතෙරුන් සමග ඇතුළ්ගමට වැඩ අනදතෙරුන්ට උවටැන් පිණිස හා පැන පිළිවිසීම් පිණිස පැමිණි උතුම් රූපවත් සත්‍රීන් දැක උපන් රාගය වැඩී අන්තරාය පිණිස වූවොත් විපතැයි සිතා ලභ සිටි අනද තෙරුන්හට ඒ බව භගවා රාගනිර්‍හරණයට කාරණා විචාරමින් "කාම රාගෙන බැහැම්"යනාදිය කියූ.

85. පිට.

a. "**රඤ්ඤ**"යී මෙහි කි රජ කවරෙක්දැයි අවිනිශ්චිතය. "මාගම වසන රජතෙමේ"යයි අරුත් බිණීමෙන් ව්‍යාඛ්‍යාන කතෘ ද මේ රජුගේ නාමය නොදැන සිටි බව හැගේ. මාගම සිටි රජුන් අතුරෙහි ශ්‍රද්ධා බුද්ධීන් ප්‍රසිද්ධියට පැමිණි රාජයා **කාවණ්ණතිස්ස**ය. මෙහි කියේ මේ රජ දැයි සැක සහිතය. **කරඩුම්භලෙන්** වැසි තෙරුන්ගේ ගුණකථාව අසා පැහැද දැක වැඳ සිල්ගණු පිණිස තෙරුන් කැඳවාගත් හෙයින් එකල මාගම විසූ මේ රජු බුද්ධාගම කෙරෙහි මහත් භක්ති ඇත්තෙකු බැව් නිශ්චිතය. බුදුගොස්තෙරුන් ලක්දිව විසූ කාලයෙහි මේ තෙරුන්ගේ පුවත ලක්දිව ප්‍රසිද්ධව තුබූ හෙයින් එය ඉන්ද්‍රියසංවර ශීලයෙහි නිදර්ශිතවීයයි සිතිය යුතු.

86. පිට.

a. **විසඝණ්ඩරොග** නම්: එනකන්දලරොගයයි. පාපරොගාදිය ද විසඝණ්ඩ රොගයයි කියනු ලැබේ. මේ ගණ්ඩරොගය භවඟත් කල ඇඟ දරුණු විෂ වන්නාක් මෙන් කටුක වූ වෙදනා ඇති කෙරේ.

91. පිට.

a. මෙහි "**පඤ්චවත්තාළීසවස්සානි, පන්සාළීස්හවුරුද්දක්**"යයි බොහෝ පොත්වල පාළියෙහි ද සන්නයෙහි ද දක්නා ලැබේ. බුදුරජුන් බුදුව වැඩසිටියේ පන්සාළීස් වසෙකි. සැරියුත් තෙරහු බුදුන් බුදුවූ දෙවෙනි වස පැවිදිව බුදුන් ධ්‍රියමාණ කල්හිම පරිණිර්වියෝය. සැරියුත් තෙරුන්ගේ පරිණිර්වීම බුද්ධපරිණිර්වාණ වෙලේ මූලභාගයෙහිවූ බැව් නිශ්චිතය. එහෙයින් මෙහි "**චත්තාළීසවස්සානි**"යනුම සුද්ධපාඨයි.

92. පිට.

a. "**අම්බඛාදකමහානිස්සභත්ථෙරවත්ථු**"නම්:

ශ්‍රීලඞ්කාද්වීපයෙහි බොහෝ භික්ෂූන්වහන්සේට වාසස්ථානවූ **විවරගුම්බ** නම් එක්තරා විහාරයක වාසයකරන්නාවූ එක් මහතෙර කෙනෙකුන් වහන්සේ එකාකිව අද්‍යාන මාර්ගප්‍රතිපන්නව වඩනාසේක්:

එක්තරා ගමක සැතපී උදැසන්හි කළමනා ශ්‍රමණකෘත්‍ය සම්පාදනය කොට සිවුරු ගැටවට්ටගන්වා පාත්‍රය ගෙණ ඇතුළු ගමට වැද පිඬු පිණිස හැසිර එකලට බොහෝ දුර්භික්ෂ හෙයින් අහර නොලැබ ගමතින් කැලඹුන හෙයින් යාත්‍රාවට අසමර්ථව පලගෙණ පැසුනු එක් අඹගසක් මූල සිහිල් සෙවන හිඳිනු නොහෙන හෙයින් සැතපුනු සේක. (අහෝ මහාතමයන්ගේ [ශික්ෂා] ධර්මගෞරවය ආශ්චර්‍ය්‍ය නියාය.) ගමනාගාර විකලතායෙන් ජීවිතාවසාන වන තරම් ශරීර මර්දනය උවද ශික්ෂාපද මර්දනය නො කෙරෙමියි බොහෝ මිහිරි අඹපල හුනුව තුබුවාසින් එක අඹගෙඩියකවත් අත නො පොවා එතැම හලාහලව්ඡ මෙන් සලකා සැතපුනු සේක.

මෙසේ තෙරුන් අඹරුක මූල සැතපෙන කල්හී එක් මහලු උපාසකයෙක් අඹ ඇසිඳ කන්නට ගසමූලට පැමිණියේ හෙත් තෙරුන් දැක ලය පිරුණු සොවින් ලහට ගොස් බණවා "මාගේ සවාමිදරුවානන් වහන්ස, මේ තුමන්වහන්සේට පැමිණියේ කවර අනාථ අසරණයෙක්ද"යි හඬහඬා බැණවියදීත් බැණ නැග ගත නො හෙන හෙයින් අඹරස මැඹ පාදා වළඳවා එතැන්හි නැගී යාමට ශක්ති මදබව දැන තෙරුන්වහන්සේ තමන් කර මතුයෙහි තබාගෙණ තමා වසන ගමට යනු පිණිස නික්මුනේය. එකල්හි තෙරුන්වහන්සේ මදක් සිහි ලදින් ඔහුගේ කරමුදුනෙහි ම හිඳ සිතනසේක්:

"න පිතා නපි තෙ[1]මාතා න ඤාති න පි බන්ධවො,
කරොතෙ තාදිසං සිවං සීලවන්තස්ස කාරණා."

"දැන් මේ පුරුෂතෙමේ පිතෘ නොවෙයි, මාතෘත් නොවෙයි, ඥාතීහු ද නොවෙති, අවශ්‍ය බන්ධුවර්ගයෙහි බන්ධුපුරුෂයෙකුදු නොවෙයි, පූර්ව කෘතොපකාරයට ප්‍රත්‍යුපකාර කරන්නෙකුදු නොවෙයි, ඒ හැම නොවී සිට මෙබඳු කෘතියක් කරණුයේ ගුණ සලකාමය, එසේ හෙයින් සිල්වත් ගුණවත්වූ මා විසින් ඕහට කුශලය මහත් කොටම වර්ධනය කළ මැනවැ"යි තමන්වහන්සේ තමන්වහන්සේටම අවවාද කොට ගෙණ භාවනා කෙරෙමින් විදර්ශනා වඩා ඔහු කර මතුයෙහිම හිඳ රහත් වූ සේක. මෙසේ වූ ව්‍යඤ්ජනයෙකින් හිඳ අනුන් තමන්හට කළාවූ ගුණ සලකා සිත එකඟ කොට සොවාන් ආදි සතරමග සතර ඵලයට පැමිණ කෙලෙසුන් හිඳ රහත්වූ සේක. ඒ උපාසකතෙමේත් මෙසේ රහත්ව නිවන් දුටුවාවූ ඒ තෙරුන්වහන්සේ මහත් සන්තොෂයෙන් කර තබා ගෙණ තමා කළ කුශලානුභාවයෙන් ලත් නිවන් භාරයක් මෙන් තමාගේ වාසස්ථානයටම ගොස් සරුප්තැනක සකස් කොට හිඳිනා අනුන් පතවා එහි වඩාහිඳුවා අපමණ සන්තොෂයෙන් පසඟ පිහිටුවා වැඳ පිරිසිදු සෙනසුන් පතවා සතපමින් දෙවන දවස් දන් දී අනුමෙවෙනි බණ අසා සවඟීමොක්ෂඵලයත් සිඛවන සේ කුශලවර්ධනය කෙළේය.

1. මේ මාතා-ඇතැම්.

මෙසේ සාදුකින් පෙළෙම්නුත් "පටිඝඝන"ශික්ඛාපද ඉක්මෙන බියෙන් හුනු අඹ පල නොවළඳ ආජීවඝ පිරිසිදු කොට සිල් පිරූ මහ තෙරුන් වත ආජීවපාරිසුද්ධි සීලයෙහි නිදර්ශන කටයුතු.

94. පිටු.

a. "සඤ්ඤානං සෙඛානං" යන තැන සප්තවිධ ශෛක්ෂයෝ නම්:

(1) ශ්‍රෝතාපත්තිමාර්ගස්ථඝ, (2) ඵලස්ථඝ, (3) සකෘදාගාම්මාර්ගස්ථඝ, (4) ඵලස්ථඝ, (5) අනාගාම්මාර්ගස්ථඝ, (6) ඵලස්ථඝ, (7) අර්හත්මාර්ගස්ථඝ, යන ආර්‍යයෝ සත්දෙනඝ. ශෛක්ෂඝන්ගේ ප්‍රත්‍යඝපරිභොගඝ "දෘඝජ්ජපරිභොග"නමැයි කියූ.

96. පිට.

a. "භාණිතෙඝ්‍ය ඝඬ්ගරඝකිඝ වත්ථු:"

ධම්මපදවර්ණකථාවෙන් හා අපදානවර්ණකථාවෙන් දතයුතුයි. තෙරුන් වඤ්චේ ගෙරණ පැවිදි කල උවදූ තෙරුන් විසින් "මාඝෙව ත්වං සාමණේර-ජීවිඝං ඛ්‍යාපෙසි අසඤ්ඤතෝ"ඝනාදීන් දුන් අවවාදඝෙහි පිහිටා මොනවට පස්විකා වැළඳී. එහෙයින් උන්වහන්සේ මේ ප්‍රත්‍යඝසඤ්ඤානිශ්‍රිත ශීලඝෙහි සම්පූර්ණකාරී බැවිහි නිදර්ශිතඝ.

99. පිට.

a. අම්බඩාදඤ්ඤමහාතිස්ස තෙරුන්ගේ සීලඝ ජීවිතහෙතුවෙනුදු ශික්ෂාපද නොඉක්මවූ හෙයින් අදිට්ඨපරිඝන්න භාවඝෙන් අපරිඝන්න පාරිසුද්ධි සීලඝ නමැයි දතයුතු. (92 පිටේ [a] පරිකථා බලනු.)

101. පිට.

a. "කුටුම්බියපුත්ත තිස්සත්ථේර"නම් කවර ඝන්?

සැවැත්නුවර තිස්ස නම් කෙළෙඹිපුතෙක් සතළිස් කෙළක් ධනඝ හැර පැවිදිව අරණ්‍යඝෙහි වාසඝ කෙළේඝ. උන්වහන්සේගේ කනිටු සොහොයුරුගේ බිරින්ද "ඝව් ඔහු දිවි නොර කරව්"ඝයි පන්සිඝ ඝක් සොරුන් පිටත් කොට යැවිඝ. ඔහුද ගොස් තෙරුන් පිරිවරා ගත්හ. ඉක්බිති තෙරහු "කුමක් හෙයින් අවුද උපාසකවරුනි"යි විමසූඝ. "ඔබ දිවි නොර කරම්හ"යි සොරු කීහ. එසේ නම් "උපාසකවරුනි ඇපඝක් ගෙණ අද එකරැඝක් මා දිවි දෙවුඝයි තෙරුන් කී කල්හි සොරහු "ශ්‍රමණ! කවරෙක් මෙහි ඔබට ඇපවේද"යි පිළිවිසූහ. තෙරහු මහත් පහණකැවක් ඝෙන උඹරුඅට බිඳගෙණ ඇපඝ පමණද? උපාසකවරුනි"යි කීහ. එකල්හි සොරහු ඉවත්ව සක්මන් හිඝ හිනිදල්වා ගෙණ හොඳ්තාහුඝ. වෙදනාවිඤ්ඤාණඝන කොට ශීලඝ ප්‍රත්‍යවෙක්ෂාකරන්නාවූ තෙරුන්ට පරිශුද්ධශීලඝ නිසා ප්‍රීති ප්‍රමොද්‍යඝ උපන්නේඝ. ඉක්බිති පිළිවෙළින් විදසුන් වඩා සියලු රාත්‍රියෙහි භාවනා කොට අරුණෝදඝෙහි රහත් බවට පැමිණ මෙසේ උදන් ඇනුහ:

"උභො පාදානි භින්දිත්වා සංයම්සසාමි වො අහං
අට්ඨියාමි හරායාමි සරාගමරණං අහං,
එවාහං විනානසිත්වාන යථාභූතං විපසසිං
සමපතෙන අරුණුගාමයි අරහත්තං අපාපුණිං.

මෙසෙසින් මේ තෙරුන්ගේ සීලය තෘෂ්ණාවශයෙන් අපරාමෘෂ්ට හෙයින් අසඞ්කමඛණාදිසුඛාධිෂ්ඨිල නමැයි දතයුතු.

104. පිටු.

a. "අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය:"යන තැන—

"සො අභිජ්ඣං ලොකෙ පහාය විගතාභිජ්ඣෙන චෙතසා විහරති, අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති; බ්‍යාපාදදොසං පහාය අබ්‍යාපන්න චිත්තො විහරති සබ්බපාණභූත හිතානුකම්පි, බ්‍යාපාදපදොසා චිත්තං පරිසොධෙති; පිනමිද්ධං පහාය විගතපිනමිද්ධො විහරති ආලොක සඤ්ඤි සතො සම්පජානො, පිනමිද්ධා චිත්තං පරිසොධෙති; උද්ධච්ච කුක්කුච්චං පහාය අනුද්ධතො විහරති අජ්ඣත්තං වූපසන්නචිත්තො, උද්ධච්චකුක්කුච්චා චිත්තං පරිසොධෙති; විචිකිච්ඡං පහාය තිණ්ණ විචිකිච්ඡො විහරති අකථංකථී කුසලෙසු ධම්මෙසු, විචිකිච්ඡාය චිත්තං පරිසොධෙති" යනුවෙන් නෙක්ඛම්මාදි ඒ ඒ ප්‍රහාණාඞ්ගයෙන් කාමච්ඡන්දාදීන්ගේ ප්‍රහාණීය කිහු. කාමච්ඡන්දාදීන්ගේ ප්‍රහාණය පූර්ව භාග ප්‍රතිපත්ති වශයෙන් ප්‍රථමධ්‍යානාදීන්ගේ අධිගමයට උපාය වේ.

මෙහි නෙක්ඛම්මය කාමච්ඡන්දයට උජුවිපච්චනික (ඉදුරම් ප්‍රතිවිරුද්ධ)වූ ප්‍රහාණාඞ්ගය හෙයින් නෙක්ඛම්මයෙන් කාමච්ඡන්දයාගේ ප්‍රහාණීය වෙයි. ඒ ප්‍රහාණීය ඒ ඒ කුශලධර්මයට ප්‍රතිෂ්ඨාවන හෙයින් උපධාරණය ද වෙයි, අවිප්‍රකීර්ණීසවභාවසාධනයෙන් සමාධානය ද වෙයි. එහෙයින් නෙක්ඛම්මය උපධාරණය, සමාධානය යන අර්ථයෙන් ප්‍රහාණශීල නම් වෙයි. සෙස්ස ද මේ නයින් දතයුතුයි.

105. පිටු.

a. "සමෙමාහාභිනිවෙසසස" යන පදයට "ඉස්සරකත්තාදි වසෙන ලොකො සමුපපන්නොහා(=ඊශ්වරාදි නිර්මාණ කර්තෘකෙනෙකු හෙතු කොට ගෙණ ලොකය උපන්නේය"යි කරණ අභිනිවෙශය (=දෘෂ්ටි වශයෙන් නිශ්චය කොට ගැණීම) සමෙමාහාභිනිවෙස නමැයි. අරුත් කියා මතානන්තර දක්වනුවෝ "සත්‍යයෙහි ශාස්වත, උච්ඡේද, අභිනිවෙශ"යයි කීහු. සමහරු "අහොසිං නුඛො අහං අතීත මද්ධානං"යනාදින් ප්‍රවෘත්ත සංශයාපත්තිය සමෙමාහාභිනිවෙශය යෙත්"යයි කීහු.

"ඉස්සර කතකාදිවසෙන ලොකො සම්පජ්ජෙනාති අභිනිවෙසො සමෙමාභාභිනිවෙසො; උවෙජදසස්සතාභිනිවෙසොති කෙවි-අහොසිං නුඛො අහං අතීතමද්ධානං, ආදිනඅපපවත්තා සංඝයාපත්ති සමෙමා භාභිනිවොසොති අපරෙ"ඇති බදරතීකා සඳහන ඛම්මපාලාචාර්‍ය පාදයන් විසින් මේ පදයට ලියූ ටීකායි.

මෙහි "සන්‍යයෙහි"යයි කියේ මේ ටීකායෙහි පෙණෙන 'කෙවි" යන පදයට හෙයින් පරාක්‍රමබාහු ව්‍යාඛ්‍යානයෙහි තැනින් තැන මතාන්තර දර්‍ශනයෙහි දැක්වූ 'සන්‍යය' විසුද්ධිමග්ග ටීකාවටත් පෙර පැවැත්තේයයි සිතියයුතු.

"අහොසිං නුඛො අහං අතීතමද්ධානං=මම ඉකුත් කාලයෙහි (=අත්බැවිහි)වූයෙම්දෝ"යනාදින් පැවැති සොළොස්වැදෑරුම් සැකය මජ්ඣිමනිකායෙහි-සබ්බාසවසුත්‍රය බලා දතයුතු.

108. පිට.

a. "සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු"යන මෙහි සප්තාපත්තිස්කන්ධයෝ නම්:

"තත්‍ර කතමෙ සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධා?,(1)පාරාජිකාපත්තික්ඛන්ධො, (2) සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තික්ඛන්ධො, (3) ථුල්ලවච්‍යාපත්තික්ඛන්ධො, (4) පාචිත්තියාපත්තික්ඛන්ධො, (5) පාටිදෙසනීයාපත්තික්ඛන්ධො, (6) දුක්කටාපත්තික්ඛන්ධො, (7) දුබ්භාසිතාපත්තික්ඛන්ධො; ඉමෙ සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධා. (විනය-පරිවාරපාළි-කතිපුච්ඡාවාර.)

110. පිට.

a. "මදෙ"යන තැන "ජාතිමද"ආදි සත්විසි මදයෝ ම ගතයුතු වෙත්.

එනම්:

"1. ජාතිමදෙ, 2. ගොත්තමදෙ, 3. ආරොග්‍යමදෙ 4. යොබ්බන මදෙ, 5. ජීවිතමදෙ, 6. ලාභමදෙ, 7. සක්කාරමදෙ, 8. ගරුකාරමදෙ, 9. පුරෙක්ඛාරමදෙ, 10. පරිවාරමදෙ, 11. භොගමදෙ, 12. වණ්ණ මදෙ, 13. සුතමදෙ, 14. පටිභානමදෙ, 15. රත්තඤ්ඤුමදෙ, 16.පිණ්ඩ පාතමදෙ, 17. අනවඤ්ඤත්තිමදෙ, 18. ඉරියාපථමදෙ, 19. ඉද්ධිමදෙ, 20. යසමදෙ, 21. සීලමදෙ, 22.ඛාතමදෙ, 23. සිපපමදෙ, 24.ආරොහ මදෙ, 25. පරිණාහමදෙ, 26. සඤ්ඤාතමදෙ, 27. පාරිපූරිමදෙ"යන මොහු සත්විසිමද නම් වෙත්. (අභිධම්ම-විභඞ්ගපාළි.)

111. පිට.

a. "ඉමෙ පඤ්ච ආදීනවා"යන ආදින් සීලවිපත්තියෙහි පඤ්ච ආදීනව වදාළ සූත්‍රය නම්:

පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ ආදීනවා දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා, කතමෙ පඤ්ච?

1. ඉධ භික්ඛවේ දුස්සීලෝ සීලවිපන්නෝ පමාදාධිකරණං මහතිං භොගජානිං නිගච්ඡති. අයං භික්ඛවේ පඨමෝ ආදීනවෝ දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

2. පුනවපරං භික්ඛවේ දුස්සීලස්ස සීලවිපන්නස්ස පාපකෝ කිත්තිසද්දෝ අබ්භුග්ගච්ඡති. අයං භික්ඛවේ දුතියෝ ආදීනවෝ දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

3. පුනවපරං භික්ඛවේ දුස්සීලෝ සීලවිපන්නෝ යඤ්ඤදේව පරිසං උපසඞ්කමති යදි ඛත්තියපරිසං යදි බ්‍රාහ්මණපරිසං යදි ගහපති පරිසං යදි සමණපරිසං අවිසාරදෝ උපසඞ්කමති මඞ්කුභූතෝ. අයං භික්ඛවේ තතියෝ ආදීනවෝ දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

4 පුනවපරං භික්ඛවේ දුස්සීලෝ සීලවිපන්නෝ සම්මූළ්හෝ කාලං කරොති. අයං භික්ඛවේ චතුත්ථෝ ආදීනවෝ දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

5. පුනවපරං භික්ඛවේ දුස්සීලෝ සීලවිපන්නෝ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. අයං භික්ඛවේ පඤ්චමෝ ආදීනවෝ දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

ඉමේ ඛෝ භික්ඛවේ පඤ්ච ආදීනවා දුස්සීලස්ස සීලවිපත්තියා.

(අඞ්ගුත්තර—පඤ්චකනිපාත-අකෙකාසකවග්ග.)

12. පිට.

a. "අග්ගික්ඛන්ධූපමියාසෙ"කි තැන අග්ගික්ඛන්ධූපරියාය නම්:

"එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරති මහතා භික්ඛු සඞ්ඝෙන සද්ධිං, අද්දසා ඛෝ භගවා අද්ධානමග්ගපටිපන්නෝ අඤ්ඤතරස්මිං පදෙසෙ මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතං, දිස්වා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි, නිසජ්ජ ඛෝ භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි, පස්සථ නෝ තුම්හෙ භික්ඛවේ අමුං මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං ආදිත්තං සම්පජ්ජලිතං සජොතිභූතන්ති?"ඝන ආදීන් ආරම්භ කොට "තස්මා තිහ භික්ඛවේ එවං සික්ඛිතබ්බං යෙසඤ්ච මයං පරිභුඤ්ජාම චීවර පිණ්ඩපාත සෙනාසන ගිලානපච්චය භෙසජ්ජපරික්ඛාරානං, තෙසං තෙ කාරා මහප්ඵලා භවිස්සන්ති මහානිසංසා, අම්හාකං චෙවායං පබ්බජ්ජා අවඤ්ඣා භවිස්සති සඵලා සඋද්‍රයාති—පෙ—අත්තත්ථං වා භික්ඛවේ—පරත්ථං වා භික්ඛවේ—උභයත්ථං වා භික්ඛවේ සම්පස්ස මානෙන අලමෙව අප්පමාදෙන සම්පාදෙතුන්ති"ඝන්‍රවෙන් අවසන් කොට වදාළ සූත්‍රයයි.

"ඉමස්මිං ච පන වෙය්‍යාකරණස්මිං භඤ්ඤමානෙ සට්ඨිමත්තානං භික්ඛූනං උණ්හං ලොහිතං මුඛතො උග්ගඤ්ඡි, සට්ඨි මත්තා භික්ඛූ සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිංසු දුක්කරං භගවා දුක්කරං භගවාති, සට්ඨි මත්තානං භික්ඛූනං චිත්තානි අනුපාදාය ආසවෙහි විමුච්චිංසු."

මේ නිර්ගාථක සූත්‍රය වදාරණ කල්හි සැටක් පමණ භික්ෂූහු උණු ලේ වැමෑරූහ. සැටක් පමණ භික්ෂූහු "භාග්‍යවතුන්වහන්ස! පැවිද්ද නම් දුෂ්කරය, පැවිද්ද නම් දුෂ්කරය"යි කියා හිවුරු හැර ගිහි වූහ. සැටක් පමණ භික්ෂූහු රහත් වූහ.

(අඞ්ගුත්තර—සත්තකනිපාත මහාවග්ග.)

114. පිට.

a. "ඛත්තියමහාසාලානංවා"-යි කැන ක්ෂත්‍රිය මහාසාරයෝ නම් කැත්මහසල්කුලයෙහි උපන්නෝය. **කෑත් මහසල්කුලය** නම්: යටත් පිරිසෙසින් දවස කහවණු සියයක් නිධානගත වේද, කහවණු විසි අමුණක් දවස වියදම වේද, ඒ කැත්මහසල්කුලයයි දතයුතු.

b. "බ්‍රාහ්මණමහාසාලානංවා"-බ්‍රාහ්මණ මහාසාරයෝ නම්: බමුණු මහසල්කුල ඇත්තෝය. **බමුණු මහසල් කුලය** නම්: දවස කහවණු අසූකෙළක් නිධානගත වේද, දසඅමුණක් දවස වියදම වේද, ඒ බමුණු මහසල්කුල නමැයි දතයුතු.

c. "ගහපතිමහාසාලානංවා" ගෘහපති මහාසාරයෝ නම්: ගැහැවි මහසල්කුල ඇත්තෝය. **ගැහැවිමහසල්කුල** නම්: දවස කහවණු සත ලිස්කෙළෙක් නිධානගත වේද, පස්අමුණක් දවස වියදම වේද, ඒ ගැහැවි මහසල්කුල නැමැයි දතයුතු.

එහෙයින් කීහ:

1. කොටිනං හෙට්ඨිමන්නෙන සතං යෙසං නිධානගං,
කහාපණානං දිවස වලඤ්ඤා විසතිමමණං.
2. තෙ ඛත්තිය මහාසාලා'සිනිකොටි ධනානිතු,
නිධානගානි දිවස වලඤ්ඤා ච දසමමණං.
3. යෙසං දව්ජ මහාසලා තදුපඩ්ඪ නිධානගෙ,
වලඤ්ඤා ච ගහපති මහාසාලා ධනෙ සියුං.

(අභිධානප්පදීපිකා.)

"ඛත්තියමහාසාලානි: ඛත්තිය මහාසාරපත්තා මහාඛත්තියා, එසනයො සබ්බත්ථ. තෙසු ඛත්තිය මහාසාලා නාම: යෙසං කොටි සතමපි කොටිසහස්සම්පි ධනං නිබණ්හිත්වා ඨපිතං, දිවසපරිබ්බයාය එකං කහාපණ සකටං නිගච්ඡති, සායං මෙ පවිසන්ති.

බ්‍රාහ්මණමහාසාලා නාම: යෙසං අසීති කොටි ධනං නිහිතං හොති, දිවසපරිබ්බයො එකො කහාපණකුම්භො නිගච්ඡති, සායං එකං සකටං පවිසති.

ගහපතිමහාසාලා නාම: යෙසං චත්තාළීස කොටි ධනං නිහිතං හොති, දිවසපරිබ්බයාය පඤ්ච කහාපණමමණානි නිගච්ඡන්ති, සායං කුම්භො පවිසති. (සුමඞ්ගලවිලාසිනි-දීඝ. මූ. 410 පිට.)

115 පිට.

a.–b. "ලොහකුම්භියා"කියූ තැන ලොහොකුඹු නරකය:

"තමේනං නිකඛිවෙ නිරයපාලා උද්ධපාදං අධොසිරං ගහෙත්වා තත්තාය ලොහකුම්භියා පක්ඛිපන්ති ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය; සො තත්ථ ඵෙණුදෙදහකං පච්චති. සො තත්ථ ඵෙණුදෙදහකං පච්චමානො සකිම්පි උබ්බං ගච්ඡති, සකිම්පි අධො ගච්ඡති, සකිම්පි තිරියං ගච්ඡති, සො තත්ථ තිප්පා කට්ඨකා වෙදනා වෙදෙති. න ච තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපං කම්මං ව්‍යන්ති හොති."

(අඞ්ගුත්තරනිකාය-දෙවදූතසුත්තය.)

මෙහි වදාළ ලොහොකුඹු නිරය වනාහි දහසක් යොදුන් දිගය. දහසක් යොදුන් පුළුලය. දහසක් යොදුන් ගැඹුරය. මේ නිරය සිසාරා ගිනිගෙණ දිලෙන තඹයොදුන් බොල් යපවුරෙක් ඇත. තඹයොදුන් බොල් යපියන් පතින් මුදුන පියත ලද්දේය. සිවුදිග සිවුමහ දොරක් ඇත්තේය. දහසක් යොදුන් පල්ලේ සිට මුවවිට තෙක් ගිනිගෙණ දිලියෙන ලොහොදියෙන් පිරුණේය. මෙහි ලෝදිය රසදිය මෙන් කකියය කකියා තිබෙයි. මෙසේවූ ලෝදිය වාත වෙගයෙන් රළ ඝසා පී කල දෑ ඇවිල නැහෙන්නේය.

මෙසේවූ නරකයෙහි නිරයපල්ලෝ පව්කලාවූ සත්වයන් පා උඩු කුරු කොට හිස යටිකුරු කොට ගෙණ බහන්නාහුය. ඔවුහු මෙහි වැටී පෙණ නගනගා උදුන්පත්ලෙහි ගකඛල බනාලූ වෙඩරු පිඩක් සෙයින් ද තුතුයෙක කකියවනලද තඹ දියත්තක් සෙයින්ද දෑ වැගිරි වැගිරී වරක් උඩට එන්නාහුය වරක් යට බස්නාහුය වරක් සරස යන්නාහුය. මෙසේ බලවත් දුක් විඳින්නාහු කම් ගෙවී යන තෙක්ම නො මියන්නාහුය. සතුන් මරා කෑවෝද පරදුර අකුසල් කළෝ ද සුරාපාන කළෝ ද දුසිල්ව සිටගෙණ සැදැහැගෙන් දෙන සිවු පස පරිභොග කළෝ ද මේ නරකයෙහි උපදින්නාහුය.

මෙහි-අඟුලිකඛණොපම සූත්‍රයෙහි ලොහොකුඹු නිරයෙහි පැසීම දුසිල්ව සිටගෙණ සැදැහැමතුන්ගේ සෙනසුන් පරිභොගයට වඩා උතුම්සි වදාළේය. (එහෙයින් මෙතැන් නිති සිහිපත් කළයුතු.)

116. පිට.

a. "ආත්මානුවාදාදි"හය නම්:

1. ආත්මානුවාදභය, 2. පරානුවාදභය, 3. දණ්ඩභය, 4. දුගතිභය යන මොහුයි.

එහි: 1. **ආනුවාදභය** නම්: තෙමේ තමන්ට අනුවාද කිරීමෙහි උපදනා බියසි-හෙවත්-යමෙක් "ඉදින් මම් කා විසි මුනි තුන්දෙරින් දුසිරිත් කෙලෙම් නම් කිම, මට මාගේ ආත්මය (=තෙමේ)ම සීල යෙන් දෙස් තගන්නේ නොවේද"යි මෙසේ සිතා තුන්දෙර දුසිරිත් හැර තමන් පිරිසුදුව ගෙණ වාසය කෙරේ ද, මෙසේ තුමන් තුමන්ට උපදවාද බිණීමෙහි බියෙන් පවින් වැළැක්ම ආත්මානුවාදභය නමැයි දතයුතු.

2. **පරානුවාදභය** නම්: මෙරමාගේ නිසුබිණීමෙන් (=දෙස් නැගීමෙන්) උපදනා බියසි-හෙවත්-යමෙක් "ඉදින් මම් තුන්දෙරින් දුසිරිත් කෙලෙම් නම් මෙරමා මට සීලයෙන් උපවාද කරන්නේය දෙස් තගන්නේය"යි සලකා පවින් වළකී ද, මෙසේ මෙරමා නුගුණ බියෙන් පවින් වැළැක්ම පරානුවාදභය නමැයි දතයුතු.

3. **දණ්ඩභය** නම්: දෙතිස් කම්කටුලු නිසා උපදනා භයසි-හෙවත්-යමෙක් අපරාධකාරී හොරෙකු ගෙණ කසවලින් තැලීමාදි දෙතිස් කම්කටුලු කරණු ලබනහු දැක "ඉදින් මමත් මෙබඳු පව් කෙලෙම් නම් මාද රාජපුරුෂයෝ අල්වා ගෙණ නොයෙක් දඬුවම් කරන්නාහ"යි මෙසේ සලකා පවින් වැළකේ ද, එසේ දඬුවමට බියෙන් පව් නොකිරීම දණ්ඩභය නමැයි දතයුතු.

4. **දුගතිභය** නම්: සතර අපාය නිසා උපදනා භයසි-හෙවත්-යමෙක් "කායු වාක් මනඃ දුශ්චරිතයන්ගේ විපාක පරලොවදීය, එහෙයින් මම් තුන්දෙරින් පව් කෙලෙම් නම් කාබුන් මරණින් මතු අපායෙහි උපදින්නෙමි"යි සලකා පවින් වළක්නේද, එසේ දුගති යට බියෙන් පවින් වැළැක්ම දුගතිභය නමැයි දතයුතු.

(වදලේ මැ නොවේ:(**අඞ්ගුත්තර**—චතුක්කනිපාතයෙහි—)

"චත්තාරි මානි භික්ඛවෙ භයානි, කතමානි චත්තාරි? අත්තානුවාද භයං, අපරානුවාදභයං, දණ්ඩභයං, දුග්ගතිභයං"යනාදි.

මෙහි දුශ්ශීලයා මෙකී සියලු භයින් නොමිදෙන්නේ අපාය මග වම පිළිපන්නේ වේද, එහෙයින් "සබ්බභයෙහි අමුත්තෝ"යනාදීන් කීහු.

ධුතාඞ්ගනිද්දේශ පරිකථා.

119. පිට.

a. "කුලපුත්තානං"යන තැන්හි කුලපුත්‍රයෝ නම්:

ජාතිකුලපුත්‍රයහ, ආචාරකුලපුත්‍රයහයි ද්විධ වෙත්.

එහි: 1. "තෙන ඛෝ පන සමයෙන රඤ්ඤෝ පසේනිස්ස කුලපුත්තෝ තස්මිං යෙව ථුල්ලකොට්ඨිතෙ අඞ්ගකුලිකස්ස පුත්තෝ"යන ආදි තැන්හි ආ උත්තමකුලප්‍රසූතයෝ ජාතිකුලපුත්‍ර නම් වෙති.

2. "යෙ තෙ කුලපුත්තා සද්ධා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිත්වා' යන ආදි තැන්හි ආ යම් ඒ කුලයක ප්‍රසූත නමුදු ආචාර සම්පන්නවූවෝ ආචාර කුලපුත්‍ර නම් වෙති. (පපඤ්චසූදනී.)

එසින් ආචාරකුලපුත්‍රයන්ට තෙළෙස් දුඟහඟ අනුදන්නාලදසි සන්නයෙහි කිහු.

120. පිට.

a. "අපූප ඛාදනම පූපං, තත් ශීල මස්සෙත්‍යාපූපිකඃ"යනු "පංසුකූල"ශබ්ද සිද්ධියෙහි සාධක වශයෙන් දැක්වූහ.

"ආපූපිකඃ"යන පදය කාශිකා, සිද්ධාන්ත කෞමුදී ආදියෙහි "අපූප භක්ෂණං ශීලමස්‍ය"යි වාක්‍යය ගෙණ උත්තරපදලොපයෙන්වූ භක්ෂණාර්ථය ලක්ෂණ කොට ඇති 'අපූපං'යන ෂෂ්ඨ්‍යන්ත නිරූඪ ප්‍රථමාන්තයඃ තෙරෙන් තච්ඡීලාර්ථයෙහි "ශීලම්"යන සූත්‍රයෙන් 'ඨක්' ප්‍රත්‍යය කොට "ඨස්‍යෙකඃ"යන සූත්‍රයෙන් 'ඨ'යන්නට 'ඉක' ආදෙශ කොට 'කිති ච'යන සූත්‍රයෙන් පූර්ව අකාරයට වෘද්ධි කොට 'ආපූපික'යි සිද්ධ කොට තිබේ.

(එසින් උද්ධෘත[මෙහි දැක්වූ]පාඨයෙහි "අපූප ඛාදනං"යි ව්‍යඤ්ජන මාත්‍රයෙක්ම වෙනසි.)

මෙසේම "පංසුකූලස්‍ස ධාරණං=පංසුකූලං"යි උත්තරපද (ධාරණ ශබ්ද) ලොපයෙන් පංසුකූල ශබ්දය සිද්ධ වූ බව දතයුතු.

122. පිට.

a. අනතිරිත්ත භොජනස්‍ස එතං නාමං"යි අනතිරිත්ත(කැපකළ)භොජන යට 'පච්ඡාභත්ත'යනු නමෙකැයි කියූ. සික්ඛාපදයෙන් අනතිරිත්ත භොජනය ප්‍රතික්ෂිපතය. කැපයෙහිම ධුතාඞ්ග සමාදන ගෙසින් බලු පච්ඡාභත්තිකඞ්ගයෙන් අනතිරිත්තභොජනඝඞ්ඛ්‍යාතපච්ඡාභත්තභොජනය ප්‍රතික්ෂිපතය. එහෙසින් වළඳ පැවරූ පසු කැපවූ භොජනයද නැවත නො වැළඳීම ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ග නමැයි දතයුතු

එහෙයින් කිහ:—

"බලුති: පටිසෙධත්ථෙ නිපාතො, පවාරිතෙ සති පච්ඡා ලද්ධං භත්තං පච්ඡාභත්තං නාම. තස්ස පච්ඡාභත්තස්ස භොජනං පච්ඡාභත්ත භොජනං, තස්මිං පච්ඡාභත්තභොජනෙ පච්ඡාභත්තසඤ්ඤං කත්වා පච්ඡාභත්ත සීලමස්සාති පච්ඡාභත්තිකො, සමාදානවසෙන පටික්ඛිත්තං තිරිත්තභොජනසෙඛතං නාමං; තස්ස අඞ්ගං බලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං."

(සද්ධම්මපජ්ජොතිකා-නිද්දෙසට්ඨකථා.)

b. "අට්ඨකථායං පන වුත්තං"යන තන්හි අට්ඨකථා නම් මිහිඳු මහරහතුන් විසින් කළ සිංහල මහ අටුවාව විය යුතු යි. "බලුති: එකො සකුණිකො"යනාදිය නිද්දෙසට්ඨකථාදියෙහි නො පැණේ.

123. පිට.

a. "වුත්තමපි චෙතං අට්ඨකථායං"යන තැන අට්ඨකථා යනුද මහඅටුවාහි. මහානිද්දෙසඅට්ඨකථායෙහි දැ: "වුත්තමපි චෙතං, යො සමාදියති, සො පුග්ගලො, යෙන සමාදියති චිත්තචෙතසිකා එතෙ ධම්මා, යා සමාදානචෙතනා තං ධුතඞ්ගං, යා පටික්ඛිපති තං වජ්ජෙතීති"හි කිහ.

125. පිට.

a. දෙවහාතිකත්ථෙරවත්ථු"යන තන්හි දෙබෑතෙරුන්ගේ වත නම්:

සිතුල්පව්වෙකෙර දෙබෑ (සොහොයුරු) තෙර කෙනෙක් විසූහ. කනිටු තෙරහු උපස්ථායකයා විසින් එවූ උක්දඬු ගෙණ දෙටු තෙරුන් වෙත ගොස් වහන්ස! පරිභොගකළ මැනවයි කීහ. එය තෙරුන් වළඳා මුව දෝනා කලහි. එහෙයින් ඇවැත කම් නැතැයි පිළිකෙව් කෙළේය. කිම වහන්ස! එකාසනිකදැයි කනිටු තෙම ඇසීය. එකල තෙරහු "උක්දඬු ගෙණවයි ගෙන්වා ගෙණ පණස්වසක් රැක්ක එකාස නිකධුතඞ්ගය සහවමින් පරිභොග කොට මුව දෙවා කැවත දුහඟ ඉටා ගත්තෝය. (මනොරථපූරණී.)

මෙය එකාසනිකඞ්ගයෙහි අපිස් බැව්හි නිදසුන් පිණිස දැක්වූ වතහි.

සන්නයෙහි (සං. 3.) පෙණෙන දෙබෑතෙරුන්වත නෙසජ්ජිකඞ්ග යෙහි නිදසුන්ය.

සොසානිකධුතඞ්ගයෙහි අපිස්බැව්හි සොසානික කුමාරතෙරුන් ගේ වත කිය යුතු.

සොසානික කුමාරතෙරහු වනාහි සැවඅවුරුද්දක් ම සොහොන්හි විසූහ. අනික් එකද භික්ෂූනෙනෙක් ඒ බව නො දත්තේය.

එහෙයින් කිහ:

"සුසානෙ සටඨි වසසානි අබෙබාකකිණණං වසාමහං,
දුතියො මං න ජානෙය්‍ය අහො සොසානිකුත්තමො."

126. පිට

a. "තාළවෙළි මගෙහ"යන තැන "මහඟම තාළවෙලි නම් විපි යෙහි"යයි සන්න කියා "අනුරාධපුරෙහි වේය යෙත්ම"යි මතාන්තරය කුදු දැක්වූහ.

මෙහි මහගම රුහුණුජනපදයෙහි වූ බැවින් ද තිසස නම් ඇමැත් තාගේ මවු මහමඟ වුසු බැවින් ද තාළවෙලි නම් විපිය මහඟම වූ වක්ම වියයුතු.

134. පිට

a. "අනනමිදං භිකඛවෙ ජීවිකානං යදිදං පිණෙඩාලය්‍යං"(=මහ ණෙනි! යම් මේ පිඬු සිහා යෑමක් ඇද්ද ඒ අනනිම ජීවිකායයි. අඞ්ගුත්තරනිකායෙහි වදාළ පෙළයි. එහෙයින් පිණඩපාතිකඞ්ගය රක්තාවූ අනනිම ජීවිකායෙහි යෙදුනහුගේ නවවිධ මානයාගේ ප්‍රහා ණිය එක් ආනිසංසයෙකි.

d. "ගණභොජන-පරමපරභොජන-චාරිත්තසිකඛාපදෙහි අනා පත්තිනා"යි යූ තැන—

1. "ගණභොජන ඝිඛපදය"නම්:

"ගණභොජනෙ අඤඤත්‍ර සමයා පාචිත්තියං, තත්‍රායං සමයෝ ගිලානසමයෝ, චීවරදානසමයෝ, චීවරකාරසමයෝ, අද්ධානගමන සමයෝ, නාවාභිරුහණ සමයෝ, මහාසමයෝ, සමණභත්තසමයෝ; අයං තත්‍ර සමයෝ"යි වදාළ ඝිඛපදයයි.

එහි: ගණව පිළිගත් භොජනය නිමිති කොටගෙණ-හෙවත්-භික්ෂූහු සතරනමක්-ඔදන, සත්තු, කුම්මාස, මච්ඡ, මංස යන පස් බොජුනෙන් එක්තරා බොජුනකින් කැඳවන ලද්දාහු චීවරදානාදි සමය තබා වැළඳීමෙහි 'පචිති'ඇවතී යනු භාවයි.

2. "පරමපරභොජන ඝිඛපදය"නම්:

"පරම්පර භොජනෙ අඤඤත්‍ර සමයා පාචිත්තියං, තත්‍රායං සමයෝ ගිලානසමයෝ, චීවරදානසමයෝ, චීවරකාරසමයෝ. අයං තත්‍ර සමයෝ"යි වදාළ ඝිඛපදයයි.

එහි: පස්බොජුන් අතුරෙන් එක්තරා බොජුනකින් "භොජනෙන නිමන්නෙමි"යන ආදි අකැප වචනයෙන් බොහෝ දෙනෙකු පැවරූ කලැ පැවරූ බොජුන් පිළිවෙළ තබා උපිළිවෙළින් අන් බොජුනක් වැළඳීමෙහි සමය තබා "පචිති"ඇවැතී යනු භාවයි.

3. "චාමීහත සිඛපදය"නම්:

"යො පන භික්ඛු නිමන්තිතො සහතෙතා සමානො සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා පුරෙභත්තං වා පච්ඡාභත්තං වා කුලෙසු චාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර සමයා පවිත්තිසං, තත්‍රායං සමයෝ: චීවරදාන සමයෝ, චීවරකාර සමයෝ. අයං තත්‍ර සමයෝ"ති වදළ සිඛපදයයි.

එහි: යම් මහණෙක් භොජනයකින් පවරණලදුව දෙළොස් රියන කින් ඇතුළෙහි ඇති භික්ෂුවක් නොවිචාරා පැවරූ බත් වැළඳීමට පෙර හෝ පසුව හෝ කැත්කුල ආදි කුලයෙහි සමය නබා හැසිරේ නම් 'පවිති'ඇවැති"යනු භාවයි.

(විභඞ්ග-භාවිතතියඝාළි.)

136. පඨ.

a. "තස්සාපි පත්තවිස්සට්ඨානං පඤ්ඤායති එව"යන තන්හි මහ කස්සප් මහතෙරුන්ගේ පා විහිදි තැන් නම්:

එක් දවසක් මහකස්සප් මහතෙරහු නිරොධසමාපත්තියෙන් නැගී රජගහනුවර පිඬු පිණිස නික්මුනුකල සක්දෙව්රජුගේ කකුටපාදිනී නම් දෙවහතන් පන්සියයක් තෙරුන්ට දෙනු පිණිස ගෙණා පිණ්ඩ පාතය පිළිකෙව් කොට සපදානවතින් පිඬු පිණිස හැසිරෙණුවෝ පෙනෙර ළිපියෙහි පෙහෙරවෙස් ගෙණ සිටි සක්දෙව්රජුගේ ගෙදෙ රට වැඩි සේක. සක්දෙව්තෙමේ තෙරුන් දූන ගෙහින් නික්ම පාත්‍රය ගෙණ සටියෙන් බත් ගෙණ-ඇතැම්හු-"සටිඔදන"නම් දිව්‍යාහාර විශෙෂයෙන් පාත්‍රය පුරවා තෙරුන්ට පිළිගන්වා වැඳ පැදකුණු කොට අහස නැගී තුන්වරක් උදන් ඇනීය.

මෙහි විස්තර කථාව දම්පියාඅට්ඨවණ්ණනාවේ මහකස්සප්තෙරුන්ට පිඬු දුන් වත බලා දතයුතුයි.

උදානපාළියෙහිදු:

"එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දක නිවාපෙ, තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා මහාකස්සපො පිප්පලි ගුහායං විහරති, සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නො හොති අඤ්ඤ තරං සමාධිං සමාපජ්ජිත්වා. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තස්ස සත්තාහස්ස අච්චයෙන තමහා සමාධිමහා උට්ඨාසි. අථ ඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතදහොසි—යන්නූනාහං රාජගහං පිණ්ඩාය චරෙය්‍යන්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන පඤ්ච මත්තානි දෙවතාසතානි උස්සුක්කං අපච්චානානි හොන්ති ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පිණ්ඩපාත පටිලාභාය. අථ ඛො ආයස්මා මහාකස්සපො තානි පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි පටික්ඛිපිත්වා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. තෙන ඛො පන සමයෙන සකෙකා දෙවානමින්දො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස

පිණ්ඩපාතං දුතියකාමෝ පෙසකාරවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා තන්තං වායමානෝ විය සුජා අසුරකඤ්ඤා තසරං පූරෙති.' අථඛෝ ආයස්මා මහාකස්සපෝ යෙන සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස නිවෙසනං තෙනුපසංකමි. අද්දසා ඛෝ සක්කෝ දෙවානමින්දෝ, ආයස්මන්තං මහාකස්සපං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා ඝරා නික්ඛමිත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා හත්ථතෝ පත්තං ගහෙත්වා ඝරං පවිසිත්වා සූතිතොදනං උද්ධරිත්වා පත්තං පූරෙත්වා ආයස්මතෝ මහාකස්සපස්ස පාදාසි. සෝ අහොසි පිණ්ඩපතෝ අනෙකසූපෝ අනෙකබ්යඤ්ජනෝ අනෙකසූපරසබ්යඤ්ජනෝ. අථ ඛෝ ආයස්මතෝ මහාකස්සපස්ස එතදහොසි—කොනුඛෝ අයං සත්තෝ යස්සායං එවරූපෝ ඉද්ධානුභාවොති. අථ ඛෝ ආයස්මතෝ මහාකස්සපස්ස එතදහොසි—සක්කෝ ඛෝ අයං දෙවානමින්දොති, ඉති විදිත්වා සක්කං දෙවානමින්දං එතදවොච—කථං ඛෝ තෙ ඉදං කොසිය මාදිසෙ පුනපි එවරූපමකාසීති? අමහාකම්පි හනෙත කස්සප පුඤ්ඤෙ නත්ථෙ ආමහාකම්පි පුඤ්ඤානි කරණීයානෙව, අථ ඛෝ සක්කෝ දෙවානමින්දෝ, ආයස්මන්තං මහාකස්සපං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ නික්ඛන්තුං උදානං උදානෙසි:—"අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති. අසෙසාසි ඛෝ භගවා දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසකාය සක්කස්ස දෙවානමින්දස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ නික්ඛන්තුං උදානං උදානෙන්තස්ස "අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති. අථ ඛෝ භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:

පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනෝ අත්තභරස්ස අකිඤ්චනස්සපොසිනෝ,
දෙවා පිහයන්ති තාදිනෝ උපසන්තස්ස සදා සතිමතෝ"ති.

(උදානපාළි-නන්දවග්ග.)

138. පිණ්ඩපාතික.

අ "අනතිරිත්තපච්චයා අනාපත්තී"යන තන්හි අනතිරිත්තාපත්ති නම්:

"යෝ පන භික්ඛු භුත්තාවී පවාරිතෝ අනතිරිත්තං ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා ඛාදෙය්‍ය වා භුඤ්ජෙය්‍ය වා පාචිත්තියං"යි වදළ පවාරණ සිඛාපදයෙන් වන ඇවතැයි-භෙවත්-යම් මහණෙක් පස්බොදුනෙන් එක්තරා බොදුනක් වළඳා පැවරූයේ (නිමන්තේ) කැප නොකිරීම් ආදියෙන් අයිරින් නොකළ යම් කැලි ඇ තුන්කැලි හැර සෙසු කැයුතු දෙයක් හෝ බුදියයුතු දෙයක් හෝ කා නම් හෝ බුදී නම් හෝ පවිති ඇවතැයි කී ආපත්තියයි.

නන්අස්නෙහි හිඳ (වරින්වර) වළඳනුවහට කැප නොකළ බොජුන් වැළඳීමෙන් වන ඇවත **එකාසනිකඛඛෙස** රක්නා මහණහට නොවේ යන අර්ථයි.

143. පිට.

a. "අභිධම්මපරියායෙ"යන තන්හි අරණ්‍යලක්ෂණ කී අභිධර්ම දෙශනා නම්:

"අරඤ්ඤනති: නික්ඛම්මා බහි ඉන්ද්‍රඛීලා සබ්බමෙතං ආරඤ්ඤං"යි කියූ විභඞ්ගප්‍රකරණයෙහි ධ්‍යානවිභඞ්ග පාලියයි.

"තත්ථ අරඤ්ඤනති: විනයපරියායෙන තාව ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච අවසෙසං ආගතං, සුත්තන්තපරියායෙන ආරඤ්ඤකං භික්ඛුං සඤ්ඤාය—ආරඤ්ඤකං නාම සෙනාසනං පඤ්ච ධනුසතිකං පච්ඡිමනති ආගතං. විනයසුත්තන්තා පන උභොපි පරියාය දෙසනා නාම, අභිධම්මො නිප්පරියාය දෙසනාති අභිධම්මපරියායෙන අරඤ්ඤං දස්සෙතුං නික්ඛම්මා බහි ඉන්ද්‍රඛීලාති වුත්තං. ඉන්ද්‍රඛීලතො බහි නික්ඛම්මාති අත්ථො"යනු මෙයට ලී අට්ඨවාසි.

d. "ආවරියධනුකා"යන තැන "නවවියත් ඇඳරද්දන්නෙන්"යි අර්ථ කියූ.

"ආවරියධනූ නි: පකති හත්ථෙන නවවිදත්ථිපමාණං, ජියාය පන ආරොපිතාය චතුහත්ථපමාණන්ති වදන්ති"යනු ඤාණප්පභාසිනීනම භාසාවාමින් විසින් ලියූ ටිකාසි.

"ඇඳුරු දුන්න"නම් පියවි අතින් නව වියත් (සතර රියන් බාහුයක්)පමණය. දුනුදිය තැගුකල සතර රියන් පමණ යයි ද කියත්"යනු එහි අර්ථයි.

c. "මජ්ඣිමට්ඨකථායං"යනුවෙන්-මැදුම්සඟි අට්ඨවාසයෙහිදු වණ්ණනා කළ අරණ්‍යලක්ෂණයද මෙයටම සරිලන හෙයින් සූත්‍රානන්තපර්‍යායෙහිම කී අරණ්‍ය ලක්ෂණය මෙහි පමණයයි කිහු.

විනයපරියායෙහි:අදින්නාදාන පාරාජිකායෙහි ආ"ගාමා වා අරඤ්ඤා වා"යන තැන "ඨපෙත්වා ගාමඤ්ච ගාමූපචාරඤ්ච අවසෙසං අරඤ්ඤං නාම"යනුවෙන් කී අරණ්‍ය ලක්ෂණය නිරවශෙෂයෙන් අවභාරට්ඨාන ගැණීමෙහි ග්‍රාමාරණ්‍ය දෙක සංකර නොවනු සඳහා කීහ.

අභිධම්මපරියායෙහි: "නික්ඛම්මා බහිඉන්ද්‍රඛීලා සබ්බමෙතං අරඤ්ඤං"යි අරණ්‍යලක්ෂණය පර්‍යායයෙන් ග්‍රාමොපචාරයත් ග්‍රාම සඞ්ඛ්‍යාවවම යන හෙයින් නිෂ්පර්‍යායයෙන් නො ගම් තැනම අරණ්‍ය යයි දක්වනු සඳහා කීහ.

සුත්තන්තපරියායෙහි: "ආරඤ්ඤකං නාම සෙනාසනං පඤ්චධනුසතිකං පච්ඡිමං"(=යටත්පිරිසෙයින් ග්‍රාමොපචාරයෙහි සිට දුනු පන් සියයක් ඉක්ම ගිය තැන් පටන් ආරණ්‍යසෙනසුනැ) යි කී අරණ්‍ය ලක්ෂණය ආරණ්‍යක භික්ෂූහු සඳහාම කීහ. සූත්‍රයෙහි ආරණ්‍යසෙනාසනයයි කියේ විනයෙහි කී අරණ්‍යය සඳහා නොවේ. මෙද සූත්‍රවර්ණනා වෙක. එහෙයින් සූත්‍රයෙහි කී අරණ්‍යලක්ෂණයම මෙහි (ආරඤ්ඤිකඞ්ග යෙහි) පමණ වේ යනු මෙහි නිගමිතවූ අර්ථයයි.

148. පිට.

a. "මඤ්චපීඨානි අන්තෝ පවෙසෙතුං වට්ටති"යනු—

"යො පන භික්ඛු සඞ්ඝිකං මඤ්චං වා පීඨං වා භිසිං වා කොච්ඡං වා අඩ්ඩොකාසෙ සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා තං පක්කමන්තො නෙව උද්ධරෙය්‍ය න උද්ධරාපෙය්‍ය වා අනාපුච්ඡා වා ගච්ඡෙය්‍ය පාචිත්තියං"යි වදළ ඕඛපදයෙහි සහසතු ඇඳ පුටු ආදිය අඛවස තිබෙනු දුටොත් ("අඩ්ඩොකාසිකෙන චීවරකුටිං කත්වාපි රක්ඛිතබ්බං" [="අඩ්ඩොකාසි කඞ්ගය රක්නනු මිසිනුදු සිවුරු කිළියක් වත් කොට රැක්ක යුතු ය,] "අනාදරයෙන් නො සලකා ගියොත් ඇවතැයි"කී හෙයින්)එබඳු ඇඳ පුටු ආදිය තැන්පත් කරණු පිණිස සෙවනියකට ඇතුල්විය වටී. දුඞ්ග නො බිඳෙයි කියූ තැනි.

155. පිට.

a. "අභයගිරි වැසි"යන මෙහි "යෙසමපි ධුතඞ්ගං කුසලතන්තික විනිමුත්තං"යි පෙළෙහි මතාන්තර භෙදයක් කියනු පිණිස දැක්වූ 'යෙසං"යන පදයට යම් අභයගිරි වැසි කෙනෙක්හට යයි අරුත් කියා "අභයගිරි වැසි තෙරහු ධුතාඞ්ග නම් ප්‍රඥප්තිය, පරමාර්ථ විසින් විද්‍යමාන නැත්මයයි යෙතීයි"දක්වා පරමාර්ථයෙන් අවිද්‍යමාන හෙයින් අභයගිරිවාසීන්ට ධුතාඞ්ග නම් නැත. එහෙයින් "ධුතගුණ සමාදන්ව වෙසෙයි"කීමෙහි ධර්මවශයෙන් අවිද්‍යමානයා ගුණ නො වන බැවින් වචනවිරොධය ද ඔවුනට පැමිණේයි. එහෙයින් ඔවුන්ගෙ වචනය නො ගතයුතුයයි කීහු. මෙයින් ආචාර්‍යපාදයන් "මහාවිහාරවාසිනං දෙසනානයනිස්සිතං"යි ප්‍රතිඥත පරිදි කරුණු සහිතවම මත භෙද නිරාකරණයෙන් මහාවිහාරවාසීන්ගේ නිර්මල ශුද්ධියෙහි පිහිටි බව නිශ්චිතය.

මෙහි ව්‍යාඛ්‍යානකතීහු ද නිකායාන්තර ලබ්ධි ඇති තැන් විශෙෂයෙන් පරීක්ෂා කොට යථාර්‍හයම සුගම වන සේ දක්වා සකීය අර්‍ථ ව්‍යාඛ්‍යානය නිර්මලබයෙන් පූජ්‍යබවට පැමිණවූ පරිදිත් සිත් ගන්නේ ම ය.

157. පිට.

a. "බක්කුලත්තෙරෙ" බක්කුලතෙරහු නම්: "විසු කුලෙසු වඤ්ඤ තන්තා එවං ලබ නාමෙ ථෙරෙ" දෙකුලයෙක්හි වැඩුනු හෙයින් ඒවකකුලයයි කියනුතු තැන 'දව'යන්නට බකාර කොට 'බක්කුල'යයි නම් ඇති තෙරහුය. මේ තෙරහු අල්පාබාධ ඇත්තවුන් අතුරෙන් අග තැන් ලදහ. සථවිරතෙමේ ධුතාඞ්ගයෙන් තමන් කෙලෙස් නැසූහෙයින් ධුත නම් වේ. ධුතාඞ්ගයෙන් අනුන්ට අවවාද නො කරණ හෙයින් ධුතවාද නම් නො වේ.

b. "අට්ඨවාගෙහි කියේ මෑ නො"යනු මිහිඳු මහරහතුන් කළ මහ අට්ඨවාව සඳහා කීහු.

අඞ්ගුත්තර අට්ඨකථායෙහි දැ: "යථාහ-නහිදං ආයස්මා ඛණ්ඩකුණ්ඩලෝ ධුතෝ න ධුතවාදෙ"යි මෙසේම දැක්වූහු.

ඉ. "උපනන්දසක්කේ"ති: "ශාක්‍යකුලයෙන් පැවිදිවූ ආයුෂ්මත් උපනන්දස්ථවිරතෙමේ අපිච්ඡතාදි ධුතගුණ ප්‍රතිසංයුක්ත කොට අනුන්ට ධර්මදේශනා කිරීමෙහි සමර්ථයෙක. තෙරුන් ගෙන් බණ අසා බොහෝ භික්ෂූහු ධුතඞ්ග සමාදන් වූහ. එහෙත් තමා එකී ධුතගුණ යන්හි නො පිහිටියේය. එහෙයින්—

"නහිදං ආයස්මා උපනන්දසක්‍යපුත්තෝ න ධුතෝ, ධුතවාදෙ"යි කීහ. ආයුෂ්මත් උපනන්දතෙරහු තමන් ධුතගුණයෙන් කෙලෙස් නො නැසූ හෙයින් ධුත නම් නො වෙති. අනුන්ට ධුතඞ්ගයෙන් අවවාද අනුශාසනා කරණ හෙයින් ධුතවාද නම් වෙති.

ඉ. "ලාළුදායී" ලාළුදායි තෙරහු අල්පශ්‍රුතයහ. ධර්මකථායෙහි අසමර්ථයහ. කියයුතු නො කියයුතුත් නො දනිති. අපිච්ඡතාදි ගුණයෙහි තමනුත් නො පිහිටියෝය. "අනුන්ටත් අවවාද අනුශාසනා නො කරන්නෝය.

එහෙයින් "නහිදං ආයස්ම ලාළුදායී නෙව ධුතෝ, න ධුතවාදෙ"යි කීහ. ආයුෂ්මත් ලාළුදායි ධුතද නොවේ, ධුතවාදීද නොවේ.

169. පිමං

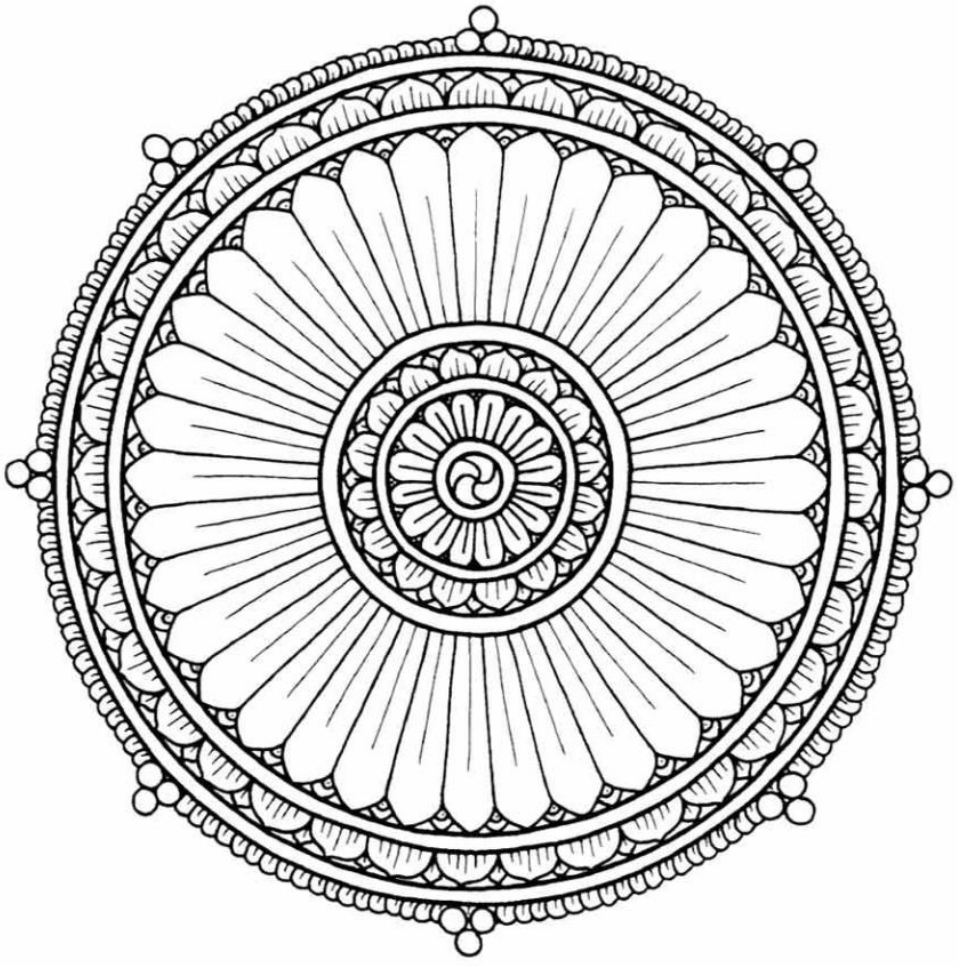
ඉ. "ගණභොජනා ඔහී"යන ශික්ෂාපද නම්: "යා පන භික්ඛුනී එකා වා ගාමන්තරං ගච්ඡෙය්‍ය එකා වා නදීපාරං ගච්ඡෙය්‍ය එකා වා රත්තිං විප්පවසෙය්‍ය එකා වා ගණභොජනං ඔහීයෙය්‍ය, අයම්පි භික්ඛුනී පඨමා පත්තිකං ධම්මං ආපන්නා; නිස්සාරණීයං සඞ්ඝාදිසෙසං"යි කියූ සිඛපදයයි.

මෙහි "එකා වා ගණභොජනා ඔහියෙය්‍ය"යනුවෙන් නොගම්වූ අරණ්‍යයෙහි දෙවැනි මෙහෙණකගේ දර්ශනොපචාරය හෝ ශ්‍රවණොපචාරය (දෙළොස් රියන් පමණ තැන්) ඉක්මවා ගණයාගෙන් තොර වී නම් සඞ්ඝාදිසෙස ඇවතැයි කියූ හෙයින් භික්ෂුණීන්ට ආරණ්‍යකාඞ්ගය ප්‍රතික්ෂිපතය.

b. "ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගය අතිරිත්තභොජනශික්ෂාපදයෙන්ම ප්‍රතික්ෂිපතය"යන තන්හි අතිරිත්තභොජනසික්ඛාපදය අසාධාරණ පඤ්ඤත්ති හෙයින් භික්ෂූන්ට මුත් භික්ෂුණීන්ට නැත.

අතිරිත්ත භොජනය (=වළඳ පැවරූ පසු නැවත කැප කරවා වැළඳීම) භික්ෂූන්ට කැපය. භික්ෂුණීන්ට අකැපය. කප්‍යවස්තුවෙහි ලොලතා නැසීම පිණිස ධුතඞ්ගසමාදාන වෙයි. අකප්පියෙහි ධුතඞ්ගසමාදාන නැත. එහෙයින් භික්ෂුණීන්ට ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගය ශික්ෂාපදයෙන්ම ප්‍රතික්ෂිපතයයි කියූ.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු